

PAVLE ČELIK

Naši financarji (1918–1946)

PAVLE ČELIK

Naši
financarji
(1918-1946)

Pavle Čelik
NAŠI FINANCARJI
(1918–1946)

© Modrijan založba, d. o. o., 2012 *

Jezikovni pregled
Andreja Perič Jezernik

Oprema
Vesna Vidmar

Prelom
Dušan Obštetar

Izdala in založila
Modrijan založba, d. o. o.
Za založbo *Branimir Nešović*
Natisnjeno v Sloveniji
Naklada 800 izvodov
Ljubljana 2012
Prva izdaja

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

351.746.3(497.4)«1918/1946»

ČELIK, Pavle

Naši financarji : (1918 - 1946) / Pavle Čelik. - 1. izd. -
Ljubljana : Modrijan, 2012

ISBN 978-961-241-668-3

262246400

www.modrijan.si

PAVLE ČELIK

Naši
financarji
(1918–1946)

19433A

N 26 -04- 2017 / 152

PREDGOVOR

Pri zbiranju gradiva o varnostnih silah na Slovenskem v obdobju Avstrijskega cesarstva ter Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma Jugoslavije sem pogosto naletel na finančne stražnike. Pomenili so tudi svojevrstni varnostni dejavnik tedanjih časov. Dr. Stane Granda, pisec spremnih besed k moji knjigi o slovenskih policijskih stražnikih v času med obema svetovnjima vojnama, je tam med drugim zapisal, da so bili finančni stražniki poleg orožnikov in stražnikov tretja velika zvrst nekdanjih varnostnih sil pri nas.¹ Od tega zapisa do odločitve o njihovem preučevanju je bilo le nekaj korakov. Poleg tega se je v zadnjem času v javnosti vse bolj poudarjalo vprašanje, kako zatirati organizirani in gospodarski kriminal pri nas in kakšna je pri tem vloga obstoječih državnih organov, pri tem pa je prišlo tudi do omenjanja izkušenj s finančno stražo v tujini.

Odločil sem se, da bom podrobneje prikazal delovanje finančne straže v času naše kraljevine. O tem obdobju sem našel precej arhivskega gradiva, pravnih predpisov z napotki za delovanje finančne straže in drugega pisnega gradiva. Vse to je pripomoglo k moji odločitvi, da se posvetim temu področju iz naše preteklosti. Bil pa sem razočaran, ko sem iskal naše knjižne vire o tej straži.

Ko sem se v Arhivu Republike Slovenije lotil zbiranja gradiva, sem ugotovil, da je fond nekdanje dravske finančne direkcije v Ljubljani zelo obilen, saj obsega celo 311 fasciklov in 391 knjig, skupaj skoraj 70 tekočih metrov gradiva.² Ti fascikli pa večinoma še niso bili popisani in urejeni po načelih moderne arhivske stroke, zaradi česar je nastala tudi težava pri navajanju virov. Ponekod ni bilo mogoče navesti niti naslova in letnice fascikla, zato sem takšne primere označil kot fascikle brez oznake. Nekateri fascikli s sorodno vsebino so bili naslovljeni različno, na primer tisti z odločbami nekdanjega upravnega sodišča v Celju, gradivo začasne državne uprave razlaščenih gozdov v Ljubljani itd.

Prva leta po nastanku skupne države južnih Slovanov so v Sloveniji še veljali nekateri predpisi, ki so urejali delovanje in življenje finančnih stražnikov v času dvojne monarhije. Cesarski finančni stražniki so po prevratu leta 1918 svoje delo večinoma nadaljevali tudi pod novo oblastjo, saj je šlo pretežno za slovensko

¹ Stane Granda: Predgovor ali zakaj so policaji kifeljci, str. 10.

² *Vodnik po fondih in zbirkah Arhiva Republike Slovenije*, I. knjiga, str. 452.

moštvo. Zamenjali so tako rekoč le gospodarja. To je bilo dobro za njihovo strokovnost, saj je bilo treba njihovo delovanje le uskladiti z novim pravnim redom. Zaradi tega je bilo treba vsaj okvirno orisati tudi nastanek, razvoj in delovanje finančnih stražnikov v času avstrijskega cesarstva oziroma Avstro-Ogrske.

V cesarskih časih se je moštvo uradno imenovalo finančna straža, v novi državi pa se je zanje kmalu uradno vzpostavil naziv finančna kontrola. Pri tem preimenovanju so imeli vodilno besedo slovenski uradniki finančne straže. Najbrž niso hoteli biti stražni uradniki, marveč kontrolni uradniki. To poimenovanje jim je najbrž tudi škodovalo, saj so orožniki ali policijski stražniki nemalokrat dosegli več službenih ugodnosti tudi zato, ker so ohranjali vojaški ali stražniški značaj, in ne uslužbenskega, uradniškega.

Naziv finančna kontrola pa v Sloveniji ni nikoli obveljal kot edini. Naši prebivalci so jim še naprej rekli finančni stražniki, financarji ali celo le financi. Celó v nekaterih slovenskih ali jugoslovanskih uradnih dokumentih so ves čas kraljevine uporabljali izraz finančna straža. Tako je predpis o obmejnem prometu med našo kraljevino in Madžarsko leta 1930 med vršilci mejne kontrole navajal tudi finančno stražo.³ Zaradi pestrosti poimenovanja teh mož sem se odločil, da bom knjigi dal naslov *Naši financarji*. V besedilu samem pa sem uporabljal vse navedene izraze – uslužbenci finančne kontrole, finančni stražniki in financarji.

Pri zbiranju gradiva so mi pomagali številni, na primer sodelavke Centralne pravosodne knjižnice, knjižnice Arhiva Republike Slovenije in knjižnice Inštituta za novejšo zgodovino, delavci v Arhivu Republike Slovenije in drugi. Vsem velja moja zahvala.

V knjigi sem s polnim imenom in priimkom omenil 686 oseb, saj sem računal, da bo verodostojnost vsebine s tem še večja. Nikakor pa oseb nisem navajal zato, da bi skušal komu kakorkoli škodovati, kar velja tudi za njihove sorodnike. V arhivskih virih so bili imena in priimki večkrat napisani različno, na primer enkrat Šimen in nato Simon, prvič Franc ali Fran in drugič Franjo, Mosetizh in Mozetič, zlasti pri Rusih so oboje včasih pisali po naše. Nekajkrat sem na te razlike opozoril sproti v oklepaju. V knjigi sem upošteval ime in priimek, kot sta bila napisana največkrat. Prav zaradi tega je možno, da je prišlo tudi do napake. V tedanjih letih so uradne spise podpisovali tudi le s priimkom, zato za nekaj oseb nisem mogel ugotoviti njihovega imena. Vse zapisano sem upošteval tudi v imenskem kazalu na koncu te knjige, v katerega nisem vključil nazivov zasebnih tvrdk, ki so bile kakorkoli omenjene v besedilu.

Ljubljana, aprila 2010

Avtor

³ Uredba o ureditvi obmejnega prometa z Madžarsko, Sl. list KBUDB, št. 15/30, z dne 30. julija 1930.

UVOD

Odkar obstaja država, so obstajale tudi različne dajatve za vzdrževanje sloja ljudi, ki so opravljali naloge v korist te države oziroma celotne skupnosti. Kakor se je spreminjala država, tako so se menjale te dajatve ter načini za zagotavljanje izpolnjevanja te dolžnosti. Poleg tega so svoj del zahtevale tudi cerkvene oblasti. Ljudje so zato uporabljali pregovor: »Daj cesarju, kar je cesarjevega, in bogu, kar je božjega.« To je veljalo tudi za tisti del ozemlja, na katerem so živeli Slovenci in je bilo del območja države, ki ji je ta, s Slovenci naseljen predel pripadal.

S krepitvijo osrednje državne oblasti so se večale še denarne zahteve te oblasti. Eden od teh virov so bili tudi državni monopoli. S koncem leta 1789 so pri nas začeli uvajati nov način zemljiškega davka, ki je temeljil na katastrskem dohodku. Zato so uvajali katastrske ali davčne občine ter davčne okraje.¹ V tako imenovani predmarčni Avstriji so plačilo podložniških obveznosti do zemljiških gospodov smeli zagotavljati tudi z asistenco (pomočjo) vojske. Stroške je nosil dolžnik, in če dajatev kljub tej asistenci ni izpolnil, je sledil rubež. V tistih desetletjih je država imela monopol nad soljo (piranske soline) in tobakom (tobačna tovarna v Ljubljani) ter državno loterijo.

Solni in tobačni monopol je pomenil, da je moral porabnik plačati določene pristojbine. Nadzor so opravljali tako imenovani iblajtarji, oboroženi možje na konjih, objezdniki, obhodniki.² Izraz sam je bil popačenka nemške besede *der Überreiter*. Bili so nepriljubljeni med sejmarji, trgovci in tihotapci, zato je prihajalo do medsebojnih spopadov. Enega takih tragičnih dogodkov je opisal naš arhivski strokovnjak – upor udeležencev letnega sejma v Stični 3. junija 1753. Tobačni urad v Ljubljani je tja poslal tri tobačne uradnike, iz Novega mesta pa petnajst iblajtarjev ter deset vojakov. Ko so ti ukrepali zoper tihotapce, se

¹ Žontar, *Struktura uprave*, str. 132.

² Koledar, *Delo*, 4. december 2001, str. 9.

je proti njim postavila množica, prišlo je do spopada, v katerem je bil en kmet ubit, šest oseb pa je bilo hudo ranjenih, pobili so vse tri tobačne nadzornike, štiri finančne stražnike in tri vojake. Sodni postopek proti 29 osumljencem je bil sklenjen 17. januarja 1755, trije so bili spoznani za nedolžne, dva sta bila obsojena na smrt, preostalih 24 pa na zaporne kazni.³

Poznali so tudi razne doklade na alkoholne pijače, meso itd. Te doklade so novembra 1829 združili v eno samo dajatev, imenovano splošno užitnino. Del je lahko pobirala država, del dežela in del občina.⁴

Absolutistična država je težila k enotnemu gospodarskemu prostoru, zato je zmanjševala notranje carine in jih premaknila na državno mejo. Ravнала je skladno z merkantilističnim načelom: pospeševati uvoz surovin in omejevati uvoz končnih izdelkov, hkrati pa pospeševati izvoz končnih izdelkov in omejevati izvoz surovin.⁵

Sčasoma se je uveljavila delitev davkov na neposredne in posredne. Med neposredne so šteli zlasti zemljiški in premoženjski davek, med posredne pa carine, trošarine (užitnine), torej dajatve na blago in storitve.⁶ Med posredne davke so spadali tudi državni monopoli, ki so bili vedno predmet tihotapljenja in nelegalne trgovine. Poznali so še tretje, tako imenovane nedavčne vire, kamor so spadali državna loterija, sodne takse, koleki, razne pristojbine (na primer za prepis zemlje na naslednika, za umrlim itd.), mitnine, mostnine in cestnine; slednji trije so pomenili zlasti krajevni vir dohodkov.⁷

Z okrepitevijo osrednje državne oblasti se je zmanjševala vloga zemljiške gosposke, ki ni bila le gospodarska, pač pa tudi upravna in (pravo) sodna enota. Postopoma sta nastali potreba in možnost, da celotno področje plačevanja dajatev nadzoruje posebna finančna sila. Do tega je v Avstriji prišlo leta 1843. Ta finančna straža je bila eden od vzorcev za nekoliko pozneje oblikovano orožništvo in policijo, ki sta bila zadolžena za (javno) varnost. Oboji, orožniki in policijski stražniki, so se v Avstriji in pri nas oblikovali z letom 1850.⁸ Finančna straža je delovala ves čas avstro-ogrške države in je pomenila enega od ključnih vzorov za oblikovanje take sile v novi državi južnih Slovanov.

³ Ribnikar, *Upor v Stični 3. junija 1753*, str. 47–56.

⁴ Mal, *Zgodovina slovenskega naroda*, str. 574–579.

⁵ *Enciklopedija Slovenije*, 7. zvezek, g. Merkantilizem, str. 74–75.

⁶ *Enciklopedija Slovenije*, 2. zvezek, g. Davek, str. 176–179.

⁷ Kranjec, *Davki in proračun*, str. 373.

⁸ Čelik, *Orožništvo na Kranjskem*, str. 33, 120–122 in 375–380.

Iz cesarstva v kraljevino so se prenesli tudi strokovni izrazi, povezani s to službo. V prejšnji državi so take izraze na Kranjskem tolmačili dvojezično, v slovenskem in nemškem jeziku, v Primorju pa celo trojezično, saj je bilo treba obvladati tudi italijanščino. V slovenskem delu nove države je bilo tako tolmačenje spet v dveh jezikih, slovenskem in srbohrvaškem, včasih pa tudi v nemškem. Tako je na primer beseda *oblast* imela v slovenskem jeziku dva pomena – a) gospostvo je bilo isto kot srbohrvaška beseda *vlast* oziroma nemška *die Gewalt*, b) v teritorialnem pomenu pa se je pomensko skladala s srbsko besedo *oblast* oziroma nemško *das Gebiet*. Beseda *oblastvo* je pomenila urad, ki mu je šel del državne oblasti, je konec poletja 1921 sporočala Pokrajinska uprava za Slovenijo.⁹

V obeh obdobjih naše preteklosti, v cesarstvu in kraljevini, so izraz organ dosledno uporabljali za osebo, ki je izvajala javna pooblastila. Tako je organ finančne straže oziroma kontrole pomenil pripadnika te službe. To je veljalo še dobro desetletje v Titovi Jugoslaviji, nato je beseda organ dobila današnji pomen, primerljiv z nekdanjim *oblastvom*.

Največkrat so uslužbence državnih varnostnih sil delili na dva dela, na uradnike in na moštvo. Prvi so bili praviloma (ukazni) starešine, drugi pa izvršni uslužbenci, ki so opravljali terenske naloge. Pozneje so oba pojma nemalokrat združili in uporabljali izraz moštvo. Zaradi tega je potrebna pozornost tudi pri razločevanju teh dveh pojmov, saj smo danes vajeni, da beseda moštvo pomeni celotno osebje določenega državnega organa, na primer policije, vojske, carinske službe itd.

V srbohrvaškem izvirniku so iste besede različno pisali, enkrat z veliko in drugič z malo začetnico. Tu mislim zlasti na imena državnih organov, pravnih predpisov in naslove knjig. Nekaterih izrazov niso niti prevedli v slovenščino in so uporabljali izvirne srbske besede, na primer zvanik, služitelj, srez, udruženje, savez in podobno. Različno so pisali tudi imena vsakokratnih slovenskih upravnih oblasti, na primer Narodna vlada SHS, Deželna vlada za Slovenijo, Pokrajinska uprava za Slovenijo in Dravska banovina, ki so jih enkrat pisali z veliko in drugič z malo začetnico; v knjigi sem zanje dosledno uporabljal veliko začetnico. Draginjske, plačne in položajne razrede so dosledno označevali z rimskimi številkami, plačne stopnje znotraj plačnih razredov pa tudi z

⁹ Okrožnica vsem oddelkom pokrajinske uprave (razen onemu za pravosodje) in vsem okrajnim političnim in policijskim oblastvom o pravnih terminih, Ur. list PUS, št. 111/21, z dne 12. septembra 1921, str. 565.

arabskimi. Tudi rede, vrste carinarnic so označevali z rimskimi številkami. Vse to sem upošteval tudi pri pisanju te knjige.

Bogato ohranjeno gradivo o tej kontroli sem včasih strnil v zaključne celote, ki so obsegale del obdobja, ki mu rečemo tudi prva Jugoslavija, zmeraj pa to ni bilo mogoče in smotrno, zato sem podobno snov zajel za celotno obdobje obstoja te države. Temeljni razlog za tako ravnanje je bilo obširno gradivo, shranjeno zlasti v Arhivu Republike Slovenije. Samo dokumenti o draginjskih dokladah so tolikšni in tako zanimivi, da bi jih lahko predstavil v samostojni knjigi. Za te dodatke so namreč prosili številni javni uslužbenci, ki so šteli, da so do njih upravičeni. Šlo je za aktivne, upokojene ali ovdovele osebe, od upokojencev tobačne tovarne v Ljubljani prek upokojenih orožnikov in policijskih stražnikov ali finančnih čuvajev do drugih zaposlenih oseb, ki so delale v državnih službah. V prošnjah za ta dodatek so upokojene osebe navadno navajale svojo poklicno pot in položaj po upokojitvi, kar je dragocen pogled na tedanje poklice. Pogosto so morale k prošnji priložiti še razna potrdila, če takih podatkov ni bilo mogoče najti v njihovih personalnih mapah. Nazadnje je sledila odločba, ki je zavrnila prošnjo ali jo deloma ali v celoti potrdila. Pri tem je navajala številne podatke in pravne temelje za odločitev. Tako spoznamo tudi pravno plat tedanjih delovnih razmerij na področju javnih služb. Pojem javnih uslužbencev je bil precej podoben današnji vsebini istih dveh besed.

Za osvetlitev naše gospodarske, posebej še finančne zgodovine med obema svetovnima vojnama je to arhivsko gradivo nenadomestljivo. Škoda je, da (še) ni urejeno in obdelano po napotkih arhivistike, in ta naloga je še pred Arhivom Republike Slovenije. To omenjam zaradi tega, ker mi je bila navedba arhivskih virov otežena, saj bodo sedanji fascikli pozneje najbrž zamenjani z arhivskimi škatlami in navedbe teže preverljive. Še več, v nekaj primerih so fascikli označeni s številkami, ki se križajo. Morda po tej plati najbolj izstopa gradivo za leto 1927, kjer so fascikli označeni takole: 1–60, 61–130, 131–250, 251–330, 331–450, 451–560, 561–700, 701–900, vmes pa tudi 1–400, 401–1300 itd. Zakaj? Najbrž sta pri teh dvojno označenih fasciklih izbrisani črki pr., kar je pomenilo predsedstvo te direkcije.

V arhivu nisem našel osebnih listov uslužbencev finančne straže, iz katerih bi bilo mogoče izdelati sliko o njihovem družinskem (socialnem) in krajevnem izvoru, šolski izobrazbi pred sprejemom v to službo, strokovnem šolanju, usposabljanju in izpopolnjevanju med potekom službovanja in podobno, kar bi nedvomno prispevalo k popolnejši podobi te zvrsti

državne uniformirane sile tedanje kraljevine. Tovrstno arhivsko gradivo je najbrž v jugoslovanskem arhivu, saj so financarji bili jugoslovanski uslužbenci in ne deželni ali banovinski.

Področja državnih monopolov, državnih (in banovinskih ter občinskih) trošarin, raznih taks in neposrednih davkov so vsako za sebe tako obširno dokumentirana, da bi zadoščala za več samostojnih knjižnih obdelav. Zaradi te obširnosti sem lahko v tej knjigi ta področja orisal le z nekaterimi zanimivimi primeri, ki olajšujejo razumevanje širokega kroga nalog naših tedanjih financarjev. Prav zaradi razmeroma ozkega izbora iz obširnega gradiva sem se izpostavil morebitni kritiki ali očitkom, da pri tem izboru nisem imel dovolj sreče ali spoznanj. Kakorkoli že, ravnal sem po najboljši volji.

Besedilo sem gradil tudi na tedanjih predpisih, ki so se praviloma stalno oziroma neredko spreminjali ter dopolnjevali. Mnogo takih posegov je prinašal vsakokratni finančni zakon ali celo zakoni z določbami o dvanajstinah državnega proračuna. Finančni zakoni so tako postali ne le proračunski, pač pa vsesplošni pravni predpisi. Zakon o državnem računovodstvu je sicer določil, da je vsebina finančnih zakonov ozka, nanaša se zgolj na izvrševanje proračuna kraljevine.¹⁰ Bili naj bi torej posebni zakoni z omejeno vsebino. Resničnost pa je postala in ostala drugačna: ti zakoni so postali splošni. Avtorja zbornika o finančnih zakonih kraljevine sta že tedaj pogumno zapisala, da so finančni zakoni postali »*omnibus*, *ciganske torbe*. *Vse je nakopičeno skupaj, in še to brez kakšnega reda in sistema ... Ker določbe enega in istega finančnega zakona med seboj niso povezane, so še manj povezane določbe več teh zaporednih zakonov*«. ¹¹

Čas med obema svetovnjima vojnoma bi predvsem s stališča vodenja, upravljanja (in manj s stališča organiziranosti ter delovanja) finančne straže v Sloveniji in celotni kraljevini lahko razdelili na vsaj tri temeljna obdobja:

- 1) čas od razpada monarhije do vzpostavitve oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani, ki ga bom poimenoval obdobje prehoda, 1918–1922;
- 2) obdobje delovanja oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani, 1922–1928;
- 3) čas, ko je v Ljubljani delovala (dravska) finančna direkcija, 1929–1941.

¹⁰ *Zakon o izpremembah in dopolnitvah v zakonu, s katerim se je veljavnost zakona o državnem računovodstvu kraljevine Srbije razširila na vse ozemlje kraljevine*, Ur. list PUS, št. 91/22, z dne 4. septembra 1922, čl. 44.

¹¹ *Kostič, Maksimović: Zbornik finansiskih zakona*, str. IV.

državne uniformirane sile tedanje kraljevine. Tovrstno arhivsko gradivo je najbrž v jugoslovanskem arhivu, saj so financarji bili jugoslovanski uslužbenci in ne deželni ali banovinski.

Področja državnih monopolov, državnih (in banovinskih ter občinskih) trošarin, raznih taks in neposrednih davkov so vsako za sebe tako obširno dokumentirana, da bi zadoščala za več samostojnih knjižnih obdelav. Zaradi te obširnosti sem lahko v tej knjigi ta področja orisal le z nekaterimi zanimivimi primeri, ki olajšujejo razumevanje širokega kroga nalog naših tedanjih financarjev. Prav zaradi razmeroma ozkega izbora iz obširnega gradiva sem se izpostavil morebitni kritiki ali očitkom, da pri tem izboru nisem imel dovolj sreče ali spoznanj. Kakorkoli že, ravnal sem po najboljši volji.

Besedilo sem gradil tudi na tedanjih predpisih, ki so se praviloma stalno oziroma neredko spreminjali ter dopolnjevali. Mnogo takih posegov je prinašal vsakokratni finančni zakon ali celo zakoni z določbami o dvanajstinah državnega proračuna. Finančni zakoni so tako postali ne le proračunski, pač pa vsesplošni pravni predpisi. Zakon o državnem računovodstvu je sicer določil, da je vsebina finančnih zakonov ozka, nanaša se zgolj na izvrševanje proračuna kraljevine.¹⁰ Bili naj bi torej posebni zakoni z omejeno vsebino. Resničnost pa je postala in ostala drugačna: ti zakoni so postali splošni. Avtorja zbornika o finančnih zakonih kraljevine sta že tedaj pogumno zapisala, da so finančni zakoni postali »*omnibusni, ciganske torbe. Vse je nakopičeno skupaj, in še to brez kakšnega reda in sistema ... Ker določbe enega in istega finančnega zakona med seboj niso povezane, so še manj povezane določbe več teh zaporednih zakonov*«. ¹¹

Čas med obema svetovnjima vojnama bi predvsem s stališča vodenja, upravljanja (in manj s stališča organiziranosti ter delovanja) finančne straže v Sloveniji in celotni kraljevini lahko razdelili na vsaj tri temeljna obdobja:

- 1) čas od razpada monarhije do vzpostavitve oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani, ki ga bom poimenoval obdobje prehoda, 1918–1922;
- 2) obdobje delovanja oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani, 1922–1928;
- 3) čas, ko je v Ljubljani delovala (dravska) finančna direkcija, 1929–1941.

¹⁰ Zakon o izpremembah in dopolnitvah v zakonu, s katerim se je veljavnost zakona o državnem računovodstvu kraljevine Srbije razširila na vse ozemlje kraljevine, Ur. list PUS, št. 91/22, z dne 4. septembra 1922, čl. 44.

¹¹ Kostić, Maksimović: Zbornik finansiskih zakona, str. IV.

Tudi ta tri okvirna obdobja bi bilo mogoče razdeliti na manjše časovne enote. To zlasti velja za prvo obdobje, ki je obsegalo sprva povsem samostojno upravljanje ljubljanske vlade tudi nad finančnimi stražniki, nato pa je postopoma rasel vpliv beograjskega ministrstva za finance.

Finančni stražniki so bili dobro stanovsko organizirani in so izdajali tudi svoje glasilo. V njem so opisovali tudi stanovske in službene težave, kar vodilnim funkcionarjem v finančnem ministrstvu ni bilo po volji. Ta plat njihovega življenja in delovanja je zanimiva še danes, zato sem v knjigo vključil tudi oris njihove stanovske organiziranosti in dejavnosti.

Podal sem tudi nekaj utrinkov iz delovanja finančne direkcije v Ljubljani pod italijansko in pozneje pod nemško okupacijsko oblastjo ter iz povojnega časa, dokler finančne straže tudi formalno ni bilo več.

V obdobju dvojne monarhije so imena nekaterih krajev uradno pisali v nemškem in pozneje tudi v slovenskem jeziku, na primer Rudolfovo za Novo mesto; za nekatere so poznali le ožja imena, na primer Bistrica, Loka, ki so jim pozneje dodali določilno besedo, na primer Ilirska Bistrica, Škofja Loka itd. V takih primerih sem praviloma uporabljal današnje ime teh krajev. V medvojnem obdobju so pri nas za nekatera naselja veljala drugačna imena kot danes. Nekaj sprememb v teh imenih so opravili že v času kraljevine, največ pa v času po drugi svetovni vojni. Zaradi tega sem štel za umestno, da sem ob koncu dodal kratek tolmač krajevnih imen.

Pri pisanju te knjige nisem naletel prav na nobeno slovensko delo, ki bi obravnavalo delovanje finančne straže pri nas bodisi v cesarskih bodisi v kraljevih časih. Razlogi za to so mi nepoznani, lahko le domnevam, zakaj ta raziskovalni zaostanek. Najbrž gre tudi za neke vrste (ideološki?) predsodek do naših mož in fantov, ki so skrbeli za to, da so predpisane obveznosti do države izpolnjevali vsi, ki so to bili dolžni storiti. Zaradi tega so bili morda manj priljubljeni med prebivalstvom, zlasti med tistim delom, ki je kršil tovrstne predpise in je imel opravka s temi uniformiranimi in oboroženimi stražniki. Med njimi so bili morda tudi tisti posamezniki, ki so po propadu naše kraljevine prišli na oblast. Popoln molk je morda neke vrste maščevanje nad temi stražniki.

O tej straži pa je bilo nekaj napisanega v času naše kraljevine, kar je razumljivo, saj je šlo za živo ustanovo, ki je bila navzoča med prebivalstvom. Obširen *Policijski slovar* iz leta 1927 je pod geslom »Finančna kontrola« navedel naloge finančne kontrole, njeno organiziranost in pravice,

kot jih je določal prvi tovrsten predpis iz obdobja kraljevine.¹² Delo, ki obsega tri knjige, je v letih 1924, 1925 in 1927 napisal Dušan Alimpić, tedaj vodilni policijski strokovnjak v naši državi. Edina tedanja enciklopedija tega gesla ni vsebovala.¹³

Njene omembe nisem zasledil niti v povojnih niti v sodobnih učbenikih finančne stroke. Slovar slovenskega knjižnega jezika je leta 1970 finančno stražo vsaj omenil in jo opredelil kot nekdanji organ, ki je nadziral proizvodnjo ali promet raznega blaga zaradi preprečevanja davčnih utaj. Navedeno je še, da je beseda financ bila ljudska okrajšava za financarja, beseda financa pa je pomenila isto kot finančna straža oziroma finančni urad.¹⁴ Tudi v Enciklopediji Slovenije sem naletel le na geslo »Finance«, s podgesloma »Finančna politika« in »Finančni sistem«. Finančna straža ali kontrola nista nikjer niti omenjeni. Vsebuje tudi geslo »Geodetska služba«, ki je bila nekdanj v sestavu finančnih organov.¹⁵ Tudi v temeljnih prikazih naše zgodovine, Malovi in Grudnovi Zgodovini slovenskega naroda ter v povojnem kolektivnem delu Zgodovina Slovencev ta straža oziroma kontrola nista omenjeni, čeprav je davčnim in finančnim vprašanjem zlasti v prvi namenjena precejšnja pozornost, v drugi pa je poudarek na političnem dogajanju pri nas.

---

¹² Dušan Alimpić: *Policijski rečnik*, 3. knjiga, Beograd: Gece Kon, 1927, g. Finansijska kontrola, str. 585–589.

¹³ *Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka*, 4 knjige, Zagreb: Bibliografski zavod, 1928 in 1929.

¹⁴ *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, I. knjiga, Ljubljana: DZS, 1970, str. 632 in 633.

¹⁵ *Enciklopedija Slovenije*, 3. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1989, g. Finance, str. 115–116 in 189–190.

POGLED V AVSTRIJSKO IZROČILO

Najprej je potreben vsaj bežen pogled na to, kako je bila urejena finančna straža v avstrijskem oziroma avstro-ogrskem času. Tisti del ozemlja nove Države Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki je bil slovenski, je prevzel in ohranil dotedanjo upravo, tudi finančno, in s tem finančno stražo. Slednja je imela dotlej že več kot polstoletno tradicijo.

Cesar Ferdinand I. je namreč 22. decembra 1842 ukazal poenotiti tovrstno nadzorno osebje in zanj uvedel izraz finančna straža. Nato je dvorna komora na Dunaju 21. aprila 1843 izdala Statutarni in službeni predpis za c. kr. finančno stražo.¹ Za tem so začeli po vseh deželah vzpostavljati to novo oboroženo, uniformirano in vojaško organizirano silo, ki je do konca monarhije doživela več organizacijskih preureditev.

Finančna straža na Kranjskem leta 1869

Ko je bila leta 1867 uvedena dvojna monarhija, sta tako avstrijski kot ogrski del države imela svoji finančni ministrstvi, poleg njiju pa še skupnega. Prišlo je do preureditve finančne uprave in s tem tudi finančne straže. Nova organiziranost finančne straže na Kranjskem, veljavna od 1. julija 1869 dalje, je določala finančno vodstvo za Kranjsko v Ljubljani, štiri kontrolne okraje in trideset razdelkov (oddelkov in izpostav) finančne straže.

Kontrolni okraj št. I. je imel sedež v Ljubljani, pristojen za okrajna glavarstva Ljubljana mesto, Ljubljana okolica, Litija in Kamnik. Bili so trije oddelki – v Ljubljani za davčne okraje Ljubljana mesto, Ljubljana okolica in Vrhnika, oddelek v Litiji za davčna okraja Litija in Stična ter

¹ *Verfassung- und Dienstvorschrift für die k. k. Finanzwache vom Jahre 1843. Gesetze und Verordnungen im Justizfache vom Jahre 1842, für die deutschen Staaten der österreichischen Monarchie*, Wien 1853, knjiga za obdobje od 1. 1. 1842 do 2. 12. 1848, predpis št. 696, str. 105–117, kjer je objavljena večina tega predpisa.

oddelek v Kamniku za davčna okraja Kamnik in Brdo pri Lukovici. Okoliš davčnega okraja se je skladal z območjem sodnega okraja, zato so ju včasih poistovetili.

Kontrolni okraj št. II. je imel sedež v Kranju, pristojen je bil za okoliša okrajnih glavarstev Kranj in Radovljica. Bila sta dva oddelka finančne straže. Oddelek v Kranju je bil pristojen za davčne okraje Kranj, Škofja Loka in Tržič, oddelek v Radovljici pa za davčna okraja Radovljica in Kranjska Gora.

Kontrolni okraj št. III. je imel sedež v Postojni, obsegal je okrajni glavarstvu Postojna in Logatec (sedež je bil tedaj v Planini). Tam so službo opravljali trije oddelki finančne straže. Oddelek v Postojni je bil pristojen za davčne okraje Postojna, Planina, Lož in del davčnega okraja Idrija, oddelek v Senožečah za davčne okraje Senožeče, Vipava in del davčnega okraja Idrija, oddelek v Ilirski Bistrici pa za davčni okraj Ilirska Bistrica.

Kontrolni okraj št. IV. je bil nastanjen v Novem mestu, pristojen za okrajna glavarstva Novo mesto, Krško, Črnomelj in Kočevje. Delil se je na štiri oddelke finančne straže. Oddelek v Novem mestu je opravljal službo na okolišu davčnih okrajev Novo mesto, Žužemberk, Trebnje in Mokronog. Oddelek v Kostanjevici ob Krki je bil pristojen za davčne okraje Krško, Kostanjevica in Radeče. Oddelek v Črnomlju je skrbel za finančni red v davčnih okrajih Črnomelj in Metlika. Oddelek v Kočevju je bil pristojen za davčne okraje Kočevje, Ribnica in Velike Lašče.

Vodje kontrolnih okrajev v Ljubljani, Novem mestu in Postojni so bili komisarji finančne straže, tistega v Kranju pa je vodil samostojni respicient finančne straže, torej nižji uradnik.²

Ministrstvo za finance je 29. maja 1874 izdalo Službeno navodilo in delovno področje za finančna deželna oblastva (finančne deželne direkcije in finančne direkcije). Istega leta je izšlo v obliki knjižice.³ V pristojnost teh direkcij je spadala tudi finančna straža. V Ljubljani je bila finančna direkcija za Kranjsko in je delovala do razpada države, ko jo je prevzela nova oblast. V slovenski rabi so ji večinoma rekli finančno ravnateljstvo za Kranjsko. V večjih prestolnicah posameznih dežel so delovale finančne deželne direkcije, ki so bile po rangi višje od tiste v Ljubljani.

² Oznanilo c. k. finančnega vodstva za Kranjsko od 1. avgusta 1869, ZULVK, št. 17/69, z dne 24. avgusta 1869.

³ *Dienstes-Instruction und Wirkungskreis für die Finanz-Landesbehörden (Finanz-Landes-und Finanzdirectionen)*, Wien 1874, Aus der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei.

Leto 1907: nova pravila finančne straže

Cesar Franc Jožef I. je z najvišjim sklepom 17. marca 1907 potrdil nov predpis za finančno stražo, ki je začel veljati 1. aprila 1907. Izšel je v samostojni knjižici⁴ na Dunaju in v ukazniku finančnega ministrstva,⁵ ki je v nemščini izhajal od leta 1854 do 1918. Imel je 158 členov, deset prilog in deset vzorcev.

Prvo poglavje je vsebovalo določbe o osebju in prejemkih. Osebjem se je delilo na uradnike in moštvo. Moštvo je pomenilo operativni, najštevilnejši del osebja, in se je delilo v štiri kategorije (stopnje, nazive), našteje od najnižjega navzgor:

- paznik;
- višji paznik, za kar se je udomačila slovenska beseda nadpaznik;
- respicient, tudi preglednik;
- višji respicient, tudi nadrespicient ali nadpreglednik.

Uradniki so bili na vodstvenih položajih in jih je bilo manj od moštva. Delali so večinoma v pisarnah. Tudi ti so se delili na štiri kategorije, našteje od najnižjega do najvišjega:

- komisar II. razreda;
- komisar I. razreda;
- višji komisar II. razreda, tudi nadkomisar II. razreda;
- višji komisar I. razreda, tudi nadkomisar I. razreda.

Za sprejem k finančni straži je veljalo šest pogojev: državljanstvo Avstrije, popolno zdravje in dober sloves, samski stan ali vdovstvo brez otrok, starost najmanj enaindvajset let (kar je tedaj pomenilo polnoletnost), izpolnjena šolska obveznost in dobro vedenje.

Drugo poglavje je urejalo službeni red, to je organizacijo, splošne odredbe za uslužbence in službena opravila. Finančna straža je bila pristojna za osem vrst službenih opravil:

- odkrivanje in preprečevanje tihotapstva in drugih prestopkov o pristojbinah;
- odkrivanje kršitev pri poslovanju uradnikov in nameščencev;
- nudenje pomoči izvršilnim uradnikom pri opravljanju njihovih uradnih nalog;

⁴ *Finanzwachvorschrift*, 17. marec 1907.

⁵ *Verordnung des Finanzministeriums, womit eine neue Finanzwachvorschrift erlassen wird, Verordnungsblatt für den Dienstbereich des österreichischen Finanzministeriums*, št. 17/07, z dne 20. marca 1907, str. 207; samo navodilo obsega 151 strani in je posebej oštevilčeno.

- zadržanje sumljivih oseb, ki so bile brez ustreznih dokumentov, da ne bi stopile v državo;
- preprečevanje vojaškim beguncem, da bi zbežali iz države;
- nudenje pomoči pri izvrševanju ukrepov za javno varnost na poziv za to poklicanih oblastev in v primerih, ki so bili določeni s predpisi;
- opravljanje tistih poizvedb ali uradnih nalog, ki so določene s predpisi ali jih zahtevajo predpostavljena oblastva;
- sodelovanje pri vojaškem varovanju državne meje, skladno s posebnimi predpisi.

Tretje poglavje je določalo o odgovornosti za službene pregreške za moštvo in uradnike.

Ta predpis je povzel vse dotedanje dobre izkušnje s to vrsto uniformirane državne sile in odpravil nekaj slabosti dotedanje pravne zamisli ter prakse.

Finančni stražniki na Kranjskem leta 1912

Sredi maja 1912 je začela veljati nova organiziranost finančne straže na Kranjskem, ki je bila zadnja pred razpadom države. Dežela je bila razdeljena na sedem preglednih okrajnih vodstev finančne straže, ti pa na petindvajset oddelkov oziroma izpostav finančne straže.

Sedež prvega preglednega okrajnega vodstva je bil v Postojni. Delil se je na štiri oddelke finančne straže. Oddelek v Postojni je bil pristojen za davčna okraja Postojna in Ilirska Bistrica. Oddelek v Senožečah je obsegal okoliš davčnega okraja Senožeče, tisti v Vipavi davčni okraj Vipava in oddelek v Cerknici davčna okraja Cerknica in Lož.

Sedež drugega preglednega okraja je bil v Kočevju. Obsegal je dva oddelka finančne straže. Oddelek v Kočevju je bil pristojen za davčni okraj Velike Lašče, del davčnega okraja Ribnica in del davčnega okraja Kočevje. Oddelek v Osilnici je bil pristojen za del davčnega okraja Ribnica in del davčnega okraja Kočevje.

Tretji pregledni okraj je imel sedež v Kranju. Delil se je na štiri oddelke finančne straže. Oddelek na Jesenicah je bil pristojen za davčni okraj Kranjska Gora, oddelek v Škofji Loki za davčni okraj Škofja Loka, oddelek v Kranju za davčna okraja Kranj in Tržič, oddelek v Radovljici pa za davčni okraj Radovljica.

Četrty pregledni okraj je bil v Ljubljani in je imel rimsko številko Ljubljana I. Imel je štiri oddelke in eno izpostavo finančne straže. Oddelek Ljubljana št. 1 je bil pristojen za del mesta Ljubljana in del davčnega okraja Ljubljana okolica. Izpostavo je imel na južnem kolodvoru v Ljubljani, pristojna pa je bila za postopke z žganjem, pivom, sladkorjem in mineralnim oljem. Oddelek v Litiji je bil pristojen za davčni okraj Radeče in večino davčnega okraja Litija. Oddelek v Mengšu je bil pristojen za okoliš davčnega okraja Kamnik in del davčnega okraja Brdo pri Lukovici. Oddelek v Moravčah je bil pristojen za del davčnega okraja Brdo pri Lukovici in del davčnega okraja Litija.

Sedež petega preglednega okraja je bil v Ljubljani, označen pa je bil kot Ljubljana II. Imel je tri oddelke in izpostavo v Logatcu. Oddelek v Idriji je bil pristojen za davčni okraj Idrija. Oddelek Ljubljana št. 2 je bil pristojen za del mesta Ljubljana in del davčnega okraja Ljubljana okolica. Oddelek na Vrhniki je bil pristojen za davčni okraj Vrhnika, izpostava v Logatcu pa za davčni okraj Logatec.

Sedež šestega preglednega okraja je bil v Mokronogu in se je delil na tri oddelke finančne straže. Oddelek v Krškem je bil namenjen za davčna okraja Krško in Kostanjevica. Oddelek Mokronog je nadzoroval davčna okraja Mokronog in Trebnje. Oddelek v Stični je bil pristojen za davčna okraja Žužemberk in Višnja Gora.

Sedmo pregledno okrajno vodstvo je bilo v Novem mestu. Obsegalo je tri oddelke in eno izpostavo finančne straže. Oddelek v Metliki je bil za okoliš davčnega okraja Metlika. Oddelek v Novem mestu je bil za davčni okraj Novo mesto. Oddelek v Črnomlju je bil pristojen za večino davčnega okraja Črnomelj, izpostava v Vinici pa za del davčnega okraja Črnomelj.

To novo organiziranost finančne straže na Kranjskem je objavilo c. kr. finančno ravnateljstvo za Kranjsko, podpisal pa c. kr. dvorni svetnik in finančni ravnatelj Alojzij Kliment.⁶

---

⁶ *Razglas c. kr. finančnega ravnateljstva za Kranjsko z dne 20. 4. 1912*, DZVK, št. 11/12, z dne 8. maja 1912.

IZ PREVRATNE DOBE

Ob tako imenovanem prelomu ali prevratu, kot so pri nas imenovali razpad avstro-ogrske države, je šlo za zamenjavo državnega okvira, kamor je pripadla večina s Slovenci naseljenega ozemlja, ne pa za spremembo družbenega reda. Prav zato tudi ni prišlo do pravih prevratnih dogodkov, kakršne praviloma prinaša zamenjava enega družbenega reda z drugim.

Spremembe v upravni ureditvi v Sloveniji

Predsedstvo *Narodnog veča* v Zagrebu je na predlog Narodnega sveta za Slovenijo v Ljubljani 31. oktobra 1918 imenovalo Narodno vlado Slovencev, Hrvatov in Srbov. Štela je trinajst članov, predsednika in dvanajst poverjenikov za posamezna upravna področja.¹ Poverjenik za finance je postal dr. Vekoslav Kukovec in s tem vsaj nekaj časa prvi finančni mož pri nas, sicer pa znan politik, pravnik in publicist.²

To vlado je februarja 1919 zamenjala Deželna vlada za Slovenijo, to pa po 12. juliju 1921 Pokrajinska uprava za Slovenijo. Pristojnosti ljubljanske vlade in uprave so se z vsako spremembo njenega imena krčile, vse več pristojnosti je prevzemala beograjska vlada oziroma tamkajšnji ministrski svet.

Leta 1922 je Slovenija pravno ter ne še dejansko izgubila upravno celovitost in nastali sta dve enoti, imenovani oblasti, kar bi po slovensko pomenilo pokrajini. To sta bili ljubljanska in mariborska oblast, na njunem čelu sta bila velika župana.³ V celotni državi je bilo triintrideset županijskih oblasti in 335 okrajev. Ljubljanska oblast je obsegala dvanajst okrajev, 355 občin in je štela 538.467 prebivalcev, njena površina je bila

¹ *Razglas*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 1/18, z dne 4. novembra 1918.

² *Enciklopedija Slovenije*, 6. zvezek, g. Kukovec, Vekoslav, str. 66.

³ *Uredba o razdelitvi države na oblasti*, Ur. list PUS, št. 49/22, z dne 15. maja 1922; popravek v Ur. listu PUS, št. 53/22, z dne 26. maja 1922.

9.159 kvadratnih kilometrov. Mariborska oblast je obsegala štirinajst okrajev, 606 občin, imela je 608.465 prebivalcev in njena površina je bila 7.464 kvadratnih kilometrov.⁴

Oktobra 1929 je Slovenija spet postala upravna celota, kot Dravska banovina, ki ji je načeloval ban.⁵

V Avstro-Ogrski je bilo na Kranjskem 11 okrajnih glavarstev, torej političnih, upravnih okrajev. To so bili Črnomelj, Kamnik, Kočevje, Kranj, Krško, Litija, Ljubljana (okolica), Logatec, Novo mesto, Postojna in Radovljica.⁶ Deželno stolno mesto Ljubljana je bilo samostojna upravna enota, nekakšno dvanajsto okrajno glavarstvo. Poleg političnih so poznali še druge okraje, na primer sodne, davčne, zdravstvene, cestne itd.

V novi državi se je število upravnih okrajev povečalo in tudi nekoliko spreminjalo. Nekdanji okraj Postojna je prešel pod italijansko oblast. Glavni razlog za porast števila okrajev je bilo povečanje slovenskega ozemlja, ki ni več obsegalo le dežele Kranjske pod upravo ljubljanske oziroma beograjske vlade, pa tudi upravne spremembe same. Leta 1939 je bilo pri nas petindvajset političnih okrajev: Brežice, Celje, Črnomelj, Dravograd, Gornji Grad, Kamnik, Kočevje, Kranj, Krško, Laško, Lendava, Litija, Ljubljana, Ljutomer, Logatec, Maribor desni breg, Maribor levi breg, Murska Sobota, Novo mesto, Ptuj, Radovljica, Slovenj Gradec, Slovenske Konjice, Škofja Loka in Šmarje pri Jelšah.⁷

Občine so bile samoupravne skupnosti, ki pa so opravljale tudi del upravnih, državnih nalog, ki so jim rekli tudi prenesen delokrog. Leta 1907 je bilo na Kranjskem 359 občin. Tako vlogo je občina ohranila tudi v novi državi. Sprva je bilo pri nas 1069 občin, saj so se nekdanjim kranjskim (brez tistih, ki so pripadle kraljevini Italiji) pridružile še tiste na Južnem Štajerskem, v Prekmurju in delu Koroške, ki je pripadel Sloveniji. Leta 1933 se je njihovo število zmanjšalo na 369. Sredi leta 1939 jih je bilo 407.⁸ To so bile krajevne, politične, upravne občine. Poleg teh so poznali še druge občine, na primer katastrske. Poleg teh so bile še

⁴ *Administrativna i finansijska podela Kraljevine SHS.*

⁵ *Zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja*, Ur. list DB, št. 100/29, z dne 9. oktobra 1929. *Zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja*, Sl. list KBUDB, št. 53/31, z dne 10. septembra 1931. *Zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja*, Sl. list KBUDB, št. 68/31, z dne 3. novembra 1931.

⁶ *Razpis c. k. deželnega glavarstva za Kranjsko od 15. februarja 1867*, ZULVK, št. 7/67, z dne 6. marca 1867.

⁷ *Splošni pregled Dravske banovine*, str. 22–28.

⁸ *Splošni pregled Dravske banovine*, str. 22–28.

štiriobčine z lastnim statutom, ki so leta 1934 postale mestne občine: Celje, Ljubljana, Maribor in Ptuj.

Sprva so za državne uslužbence, kamor je spadala tudi finančna straža, veljali predpisi iz časov Avstro-Ogrske, razen če niso bili izrecno preklicani, dopolnjeni ali spremenjeni. Avstrijski zakon, ki je začel veljati 1. februarja 1914, je te uslužbence delili v dve veliki skupini – uradnike in sluge. Skupina slug je obsegala nekdanje poduradnike in sluge.⁹

Poleti 1923 je začel veljati prvi tak predpis, ki je to področje enotno uredil za celotno kraljevino.¹⁰ Državni uslužbenci so se delili v tri skupine, med uradnike, zvaničnike in služitelje, pri čemer zadnjih dveh besed sploh niso prevedli v slovenski strokovni jezik, pač pa so ju enostavno povzeli iz srbohrvaškega jezika; ti dve zadnji skupini sta obsegali dotedanje poduradnike. Novi tovrstni predpis je leta 1931 poleg omenjenih treh skupin uvedel še četrto skupino državnih uslužbencev – uradniške pripravnike.¹¹ Izraz uradnik je sedaj dobil še nov, širši pomen, označeval je tudi celotno osebje državne civilne uprave.

Končno je nastalo finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani

Med prvimi spremembami, ki jih je izvedla nova vlada v Ljubljani, so bile menjave na vodilnih položajih posameznih področij uprave. To je bilo razumljivo, saj so prej na nekaterih vodilnih mestih stali nemški ali nemško usmerjeni kadri.

Poverjeništvu za notranje zadeve Narodne vlade SHS v Ljubljani je že v prvi številki uradnega lista objavilo naredbo o odslovitvi iz službe vodilnih mož v javni upravi.¹² Kmalu za tem je določila postopek z odstranjenimi (tujimi) uradniki. Po odpustu iz službe jim je pripadala podpora v višini dotedanjih prejemkov, najdlje do konca februarja 1919, vendar so morali za to vložiti prošnjo. Morali so biti lojalni novi oblasti in živeti na ozemlju pod oblastjo ljubljanske vlade. Vlada je odločala o

⁹ *Zakon o službenem razmerju državnih uradnikov in državnih slug (službena pragmatika) z dne 25. 1. 1914*, DZ, št. 8/14, z dne 25. januarja 1914.

¹⁰ *Zakon o civilnih uradnikih in drugih državnih uslužbencih*, Ur. list PUS, št. 86/23, z dne 12. septembra 1923; popravki v Ur. listu PUS, št. 88/23, 93/23 in 115/23 ter v Ur. listu LMO, št. 4/24.

¹¹ *Zakon o uradnikih*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 14. aprila 1931.

¹² *Naredba*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 1/18, z dne 4. novembra 1918.

morebitnem sprejemu tujca v državno službo. Kdor je zaprosil za upokojitev, je dobival začasno pokojnino, dokler se to ne bi uredilo z meddržavno pogodbo.¹³

Poverjenik za finance je 3. novembra 1918 podpisal odločbe o spremembah na vodilnih mestih finančne uprave ter jih odposlal prizadetim. Odstavil je višjega finančnega svetnika Ferdinanda Aviana, višjega računskega svetnika Adolfa Langofa in računskega svetnika Bertrama Götza. To je za vse tri utemeljil takole: »*Iz službenih ozirrov Vas suspendiram od dotedanje Vaše službe in Vas pozivljam, da izročite nemudoma posle Svojemu nasledniku. Nadaljnji ukrepi glede plače in dr. slede.*« Njihove naloge so prevzeli finančni svetnik dr. Ivan Rupnik, računski svetnik Anton Petrovčič in računski revident Josip Šircelj. Hkrati je »preblagorodnemu g. dvornemu svetniku Alojzu Klimentu, pl. Karstlandu« sporočil, naj iz službenih ozirrov vloži prošnjo za upokojitev ter takoj izroči svoje posle dr. Ivanu Rupniku ; ob koncu odločitve se mu je zahvalil za dotedanje delo.

Za vodjo finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani je imenoval dr. Ivana Rupnika in mu naročil, naj prevzame posle od Alojzija Klimenta, dotedanjega finančnega ravnatelja za Kranjsko. Na ta način je Ljubljana le dobila finančno deželno ravnateljstvo, kar ji v času prejšnje države ni uspelo, saj je bilo tam le finančno ravnateljstvo. Ta uspeh je trajal le kratek čas. Za Rupnikovega namestnika je postavil Maksa Kostanjevca.¹⁴ To odločbo je morala potrditi še vlada in jo objaviti, kot je bila tedaj navada, to pa je storila malo pozneje.

Enako je veljalo tudi za druge spremembe na področju finančne uprave pri nas. Poverjenik za finance Narodne vlade SHS v Ljubljani je 6. novembra 1918 objavil, da se je okoliš finančne prokurature v Ljubljani začasno razširil na vse ozemlje na območju te vlade.¹⁵ Skoraj hkrati s tem je bil odstavljen dr. Viktor Pessiack, višji finančni svetnik in c. kr. finančni prokurator, vodja finančne prokurature v Ljubljani. Na njegovo mesto je bil začasno postavljen dr. Hubert Souvan, svetnik v tej prokuraturi.¹⁶ Ta prokuratura je delovala od leta 1898 tudi pri finančnem ravnateljstvu za Kranjsko v Ljubljani.¹⁷ Skrbela je, po odvetniški poti, za

¹³ *Naredba*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 13/18, z dne 19. novembra 1918.

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. Pov. 6–1918.

¹⁵ *Naredba poverjenišтва za finance*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 3/18, z dne 8. novembra 1918.

¹⁶ *Naredba poverjenišтва za finance*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 3/18, z dne 8. novembra 1918.

¹⁷ *Ukaz vsega ministrstva z dne 9. marca 1898. l. o službenem navodilu za c. k. finančne prokurature*, DZ, št. 12/98, z dne 13. marca 1898.

državno imetje. Njeno področje je bilo podobno pravobranilstvu in je delovalo po službenem navodilu iz leta 1898.¹⁸ Po vzpostavitvi delegacije ministrstva financ v Ljubljani je nastalo vprašanje, komu je podrejena: ali tej delegaciji ali ministrstvu za finance v Beogradu.¹⁹ Seveda je veljalo, da neposredno delegaciji in posredno tudi Beogradu.

Tedanji visoki državni uradniki so večinoma imeli naziv doktorja, končali so pravne in zgodovinske študije ter opravili tako imenovane rigoroze, dodatne izpite po diplomi na fakulteti, kar je tedaj pomenilo doktorat. Tako študijsko pot je opravil tudi Pessiack, ki je bil rojen leta 1864 v Ljubljani, kjer je končal gimnazijo, študiral pa je na Dunaju in v Gradcu.²⁰

Ljubljanska vlada je dotedanje, iz avstrijskih časov delujoče finančno ravnateljstvo za Kranjsko v Ljubljani spremenila v finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani, ki sta mu bili podrejeni finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru. Pri višjem deželnem sodišču v Ljubljani je ustanovila dohodarstveno višje sodišče. Dotedanji davčni referenti pri okrajnih glavarstvih so postali samostojna davčna okrajna oblastva.²¹ Ista vlada je imenovala nove vodilne osebe finančne uprave pri nas. Ravnatelj finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani je postal, kot je že bilo rečeno, dr. Ivan Rupnik, višji finančni svetnik, njegov namestnik višji finančni svetnik Maks Kostanjevec, ravnatelj finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani pa Avgust Reich, višji finančni svetnik.²²

Narodna vlada SHS v Ljubljani je 12. decembra 1918 sprejela uredbo, s katero so se povišali prejemki tudi finančnim stražnikom.²³ Najbrž so jo narekemale zlasti premestitve teh stražnikov po ozemlju, ki ga je ta vlada nadzorovala.

Finančni deželni ravnatelj v Ljubljani je 27. decembra 1918 pisal poverjeništvu za narodno obrambo pri narodni vladi v Ljubljani in prosil za dodelitev orožja za finančno stražo, ki bo zasedla demarkacijsko

¹⁸ *Ukaz vsega ministrstva z dne 9. marca 1898. l. o službenem navodilu za c. k. finančne prokurature*, DZ, št. 12/98, z dne 13. marca 1898.

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601–1000, spis št. 847.

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, Ovoj VI Personalakt, mapa dr. Viktor Pessiack.

²¹ *Naredba celokupne vlade o prehodni upravi v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 11/18, z dne 21. novembra 1918.

²² *Naredba poverjeništvu za finance*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 18/18, z dne 7. decembra 1918, str. 36.

²³ *Naredba celokupne Narodne vlade SHS v Ljubljani o začasnem povišanju in začasni izpremenitvi potnih in selitvenih pristojbin državnih uslužbencev civilne uprave*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 25/18, z dne 19. decembra 1918.

črto proti Avstriji in Ogrski. Rabili bi sto pušk repetirk z bajoneti in petnajst revolverjev oziroma samokresov.²⁴ Ta ravnatelj je 26. decembra 1918 razglasil, da bo 1. januarja 1919 z delom pričelo finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani. Imelo je dva oddelka, dohodarstvenega in pristojbinskega. V področje dohodarstvenega oddelka so spadali užitnina, carina, monopoli, dohodarstvene zadeve in vodstvo finančne straže.²⁵ Dopolnjevalo je tudi vlogo nekdanjega c. kr. finančnega ravnateljstva za Kranjsko v Ljubljani oziroma finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani takoj po prevratu.²⁶

Finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani pa se je ukvarjalo tudi z drugačnimi nalogami, ne le s kadrovskimi menjavami. Mestni pogrebni zavod v Ljubljani je 17. decembra 1918 Narodni vladi SHS izstavil račun pogrebnih stroškov za 11. decembra 1918 umrlim pisateljem Ivanom Cankarjem. Pogreb I. gala razreda je stal 2.000 kron, drugi stroški pa 486 kron, skupaj 2.486 kron. Viktor Bajt, lastnik cvetličnega salona v Ljubljani, je vladi 2. januarja 1919 izstavil račun za devetindvajset vencev po 25 kron, skupaj 725 kron. Predsednik vlade je oba računa izstavil v izplačilo poverjeništvu za finance, to pa deželni blagajni. Izplačilo je šlo iz postavke »razni izredni izdatki« oddelka za notranje zadeve.²⁷

Odpust iz službe ni zajel le visokega uradništva, pač pa tudi nižje uslužbenca, če so bili označeni kot nemško misleči, nevešči slovenščine ali iz drugih razlogov neprimerni. Vsak od teh je imel pravico, da je zaprosil za ponoven sprejem v službo.

Friderik Stieglitz, odpuščen preglednik finančne straže, je 12. januarja 1919 prosil Narodno vlado SHS v Ljubljani, da bi ga spet sprejeli v službo k tej straži. Finančno deželno ravnateljstvo ga je namreč 21. decembra 1918 odpustilo in odločbo objavilo v slovenskem uradnem listu; namesto njega je bil postavljen Josip Debelak, ki je prišel iz Tržiča v Primorju.²⁸ Oba z ženo sta bila rojena v Sloveniji in nista bila tujca. Na začetku novembra 1918 je prisegel novi državi in vestno opravljal službo vodje oddelka finančne straže v Leskovcu pri Pragerskem. Priložil je mnenje načelnika narodnega sveta v Leskovcu, ki ga je napisal 10. januarja 1919. Označil ga je kot vestnega in mirnega uslužbenca, ki ni bil naspnoten Slovencem. Ščitil je svojega tovariša Franca Pavlinca, ki je med

²⁴ AS, 94, Oddelek/odsek za narodno obrambo, šk. 1, spis št. 1289.

²⁵ *Razglas*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 29/18, z dne 31. decembra 1918.

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 2501–3000, spis št. 2555.

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 301–600, spis št. 321.

²⁸ *Izpremembe v osebju*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 30/19, z dne 2. januarja 1919.

vojno večkrat javno nastopil za antantne sile, da ga niso zaprli. Načelnik narodnega sveta, tamkajšnji župnik, je prošnjo podprl, njegov priimek pa dosledno pisal po slovensko, torej Štiglic. Prošnjo je dobilo v reševanje poverjeništvu za finance in jo je 15. januarja 1919 odstopilo finančnemu deželnemu ravnateljstvu v Ljubljani. To je mnenje o prosilcu zahtevalo od finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru, to pa je zaprosene podatke sporočilo 27. januarja 1919. Prosilec je bil večš slovenščine, približno toliko kot devet desetih uslužbencev tedanje finančne straže. Prej so morali uradovati v nemščini, zato je bilo treba to stražo narodno in jezikovno izšolati. Prosilec je spadal med najbolj kvalificirane uslužbenca finančne kontrole, zato ga je priporočilo za ponoven sprejem. Narodna vlada je na svoji seji 5. februarja 1919 sklenila, da se ga spet sprejme v službo. Take prošnje je podalo še enajst drugih uslužbencev finančne uprave, zlasti davčnih slug in izvršiteljev, od katerih so peterici prošnjo zavrnila.²⁹

Finančni deželni ravnatelj v Ljubljani je 26. februarja 1919 podpisal okrožnico za vsa podrejena oblastva, urade in organe. V njej je navedel, da uradniki k njemu pošiljajo razne zagovornike, celo svoje žene, da zagovarjajo osebne zadeve uradnikov. To je označil kot nedopustno, saj se o teh zadevah ni mogoče pogovarjati s tujimi osebami. Zato je prepovedal te vrste obiskov. *»Uradniki, ki imajo utemeljene želje glede službenih mest, naj se pismeno službenim potom obrnejo na predsedstvo finančnega deželnega ravnateljstva, ki bo njih želje upoštevalo, če so združljive s službenimi interesi,«* je sklenil svojo okrožnico.³⁰

Predsedstvo finančnega deželnega ravnateljstva je 14. marca 1919 izdalo razpis za sprejem v finančno in carinsko službo. Kandidati za finančne stražnike so morali biti samski ali vdovci brez otrok, stari nad enaindvajset let, odslužiti so morali vojaški rok. Carinski praktikanti so morali imeti popolno srednjo šolo.³¹ Šele v razpisu delegacije ministrstva financ za Slovenijo in Istro, jeseni 1919 v Ljubljani, za sprejem v finančno stražo je bilo navedeno, da morajo prosilci imeti končano ljudsko šolo.³²

Finančno ministrstvo je 25. marca 1919 ustanovilo petinosemdeset carinarnic po državi.³³ Bile so treh vrst – osrednje, glavne I. in II. razreda ter stranske oziroma vzporedne z njihovimi oddelki. Na ozemlju današnje Republike Slovenije jih je bilo osemnajst: vzporedna v Ložu, z oddelkom

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 301–600, ovoj št. 480.

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601–1000, spis št. 647.

³¹ *Razpis*, Ur. list DVS, št. 64/19, z dne 18. marca 1919, str. 200.

³² *Razpis*, Ur. list DVS, št. 159/19, z dne 10. oktobra 1919, str. 586.

³³ *Obznana*, Sl. novine KSHS, št. 23/19, z dne 25. marca 1919, str. 4–5.

v Leskovi dolini; vzporedna v Cerknici; vzporedna v Borovnici; glavna I. razreda v Ljubljani, z oddelkom na Vrhniki; vzporedna v Škofji Loki, z oddelkoma na Hotavljah in v Sorici; glavna II. razreda na Jesenicah, z oddelkoma v Kranjski Gori in Bohinjski Bistrici; vzporedna v Trziču; vzporedna v Spodnjem Dravogradu; glavna II. razreda v Št. Ilju; glavna I. razreda v Mariboru; vzporedna v Radgoni in vzporedna v Središču ob Dravi.³⁴ Prestolonaslednik Aleksandar je hkrati imenoval vodilno osebe teh carinarnic.³⁵

Delegacija ministrstva financ za Slovenijo in Istro je aprila 1919 razglasila, da sega carinski mejni okoliš od demarkacijske črte dvajset kilometrov v notranjost naše države in zanj veljajo avstrijski predpisi o carini in državnih monopolih iz leta 1835.³⁶ Ministrstvo za finance, generalna direkcija carin, je poleti 1919 objavilo razpis za sprejem carinskih uradnikov. Ti so morali končati srednjo šolo, letna plača je znašala 1.515 dinarjev, draginjska doklada pa 360 dinarjev letno.³⁷

Razpored carinarnic in njihov položaj se je večkrat spreminjal, kar je bilo povezano zlasti z reševanjem mejnih vprašanj z našimi sosedi. Tako je minister za finance že novembra 1919 odločil, da se ukine vzporedna carinarnica v Škofji Loki, z oddelkoma v Sorici in na Hotavljah, vzpostavimo pa oddelki glavne carinarnice I. razreda v Ljubljani, v istih treh krajih.³⁸ Decembra istega leta je odločil, da se ukine vzporedna carinarnica v Ložu, z oddelkom v Leskovi dolini, pri vzporedni carinarnici v Cerknici pa oblikujeta oddelka Lož in Leskova dolina. Namesto vzporedne carinarnice v Središču ob Dravi se vzpostavi vzporedna carinarnica v Dolenji Lendavi.³⁹

Policijsko ravnateljstvo v Ljubljani je 31. maja 1919 zaprosilo poverjeništvu ministrstva financ v Ljubljani, da bi mu poslalo seznam odpuščenih uslužbencev bivše dunajske vlade, da »*bo mogoče Ljubljano izčistiti od odslovljenih uslužbencev bivše dunajske vlade in da se pri tem tudi ugotovi njih domovinstvo.*« Predsedstvo poverjeništvu mu je odpisalo 20. junija 1919. V prilogi je bil seznam 184 uslužbencev finančne uprave nemške

³⁴ *Razglas poverjeništvu ministrstva financ za Slovenijo in Istro v Ljubljani*, Ur. list DVS, št. 77/19, z dne 18. aprila 1919, str. 253.

³⁵ *Obznana*, Sl. novine KSHS, št. 34/19, z dne 19. aprila 1919, str. 2–3, in Sl. novine KSHS, št. 77/19, z dne 5. avgusta 1919, str. 1–2.

³⁶ *Razglas*, Ur. list DVS, št. 74/19, z dne 11. aprila 1919, str. 241.

³⁷ *Natečaj*, Ur. list DVS, št. 129/19, z dne 6. avgusta 1919, str. 459.

³⁸ Ur. list DVS, št. 171/19, z dne 4. decembra 1919, str. 631.

³⁹ Ur. list DVS, št. 186/19, z dne 31. decembra 1919, str. 701.

narodnosti, ki so bili odpuščeni konec leta 1918 in jim je tedaj prenehala služba. Seznam je bil napisan s pisalnim strojem in po abecednem redu.⁴⁰ Nekateri od njih so po odsloovitvi zaprosili za ponovno zaposlitev pod ljubljansko oziroma beograjsko vlado in so spet dobili delo.

Zadnji ravnatelj finančnega ravnateljstva za Kranjsko

Zadnji ravnatelj finančnega ravnateljstva za Kranjsko je bil Alojzij Kliment, rojen 13. februarja 1856. Službo je nastopil 25. avgusta 1883 kot finančni konceptni praktikant pri finančni direkciji v Celovcu. Kot davčni nadzornik je služboval v Celovcu, Velikovcu in Salzburgu, kjer je napredoval v višjega finančnega svetnika, nato je bil premeščen v Ljubljano za finančnega ravnatelja in je postal dvorni svetnik.

Na tem delovnem mestu je dočkal prevrat, poverjenišтво za finance Narodne vlade SHS v Ljubljani pa ga je 3. novembra 1918 pozvalo k upokojitvi. Izračunalo je, da ima petintrideset let, tri mesece in šest dni službe, torej vse pogoje za trajno in redno upokojitev. Prošnjo za upokojitev je res napisal 15. novembra 1918, in to v lepem in obširnem slovenskem rokopisu, kjer je potožil tudi nad očitki na njegov račun s strani novih oblasti. Zapisal je, da je sicer češkega rodu, torej Slovan, ki je mnogo storil za slovensko uradovanje finančnega ravnateljstva za Kranjsko v Ljubljani.

Odločbo o upokojitvi je prejel 28. decembra 1918 in prvi dan januarja naslednjega leta postal upokojenec. Njegova zadnja plača je znašala 14.000 kron letno, aktivitetna doklada 800 kron letno, draginjska doklada 984 kron letno in izredna draginjska doklada 792 kron na leto. Pokojnina mu je bila odmerjena v enakem znesku, kot so znašali njegovi tedanji prejemi, to je 16.576 kron letno.

Že pred upokojitvijo je prišel na sedež deželnega finančnega ravnateljstva v Ljubljani, ki je bilo v istih prostorih kot nekdanje finančno ravnateljstvo za Kranjsko, to je na Trgu cesarja Jožefa I. v Ljubljani, ki je po prevratu postal Krekov trg, in za zapisnik izjavil, da je pripravljen brezplačno pomagati novim finančnim oblastem.⁴¹

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 2001–3000, spis št. 2285.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. K, ovoj Alojzij Kliment, spis št. 48764–30.

AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. A–7, ovoj Državna zgradba Vodnikov trg 5 – tlorisni načrti, spis št. 5586.

Marca 1919 se je obrnil na ministrstvo za finance Češkoslovaške, da bi ga prevzeli v aktivno službo. Od tam so mu prek finančnega ministrstva v Beogradu sporočili, da bi bila mogoča le pogodbeno zaposlitev v finančnem ravnateljstvu v Bratislavi, ne pa redna v Pragi. Zasluzek bi bil 600 kron mesečno. Če bi to delo sprejel, naj bi zaprosil, da bi pokojnino prejemal v Bratislavo.

Obrnil se je na ljubljanskega delegata in zaprosil, da bi mu v pokojnino šteli tudi 2.000 kron letne doklade, ki jo je do takrat prejemal izredno, in mu jo pošiljali na Češko, kamor se bo odselil, saj je bil doma iz Trebiča. Delegat je 8. maja 1919 napisal strogo zaupno pismo finančnemu ministru in dr. Janku Brejcu, predsedniku Deželne vlade za Slovenijo. Opisal je njegovo službeno pot, delovanje v Ljubljani na čelu finančnega ravnateljstva za Kranjsko in poznejšo upokojitev. O njem se je izrazil zelo pohvalno in poudaril njegovo podporo slovenstvu, kolikor je bilo to v tedanjih razmerah mogoče, ter prizadevanje za slovensko poslovanje tega ravnateljstva. Po razpadu države ni bil sprejet v finančno službo, ker je bil osebni znanec dr. Ivana Šušteršiča, nekdanjega vodje Slovenske ljudske stranke. Obe njegovi prošnji je zelo podprl. O tem je 9. julija 1919 Kliment spet pisal delegatu dr. Karlu Šavniku, ki je nato 13. julija 1919 ponovno pisal v Beograd in priporočil ugodno rešitev njegove prošnje za odhod v domovino.

Prošnji za pogodbeno delo v Ljubljani so ugodili in 31. avgusta 1919 je bil postavljen kot pogodbeni uradnik v delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani. Delal je kot konceptni uradnik na področju neposrednih davkov. Ko je prejel nujni telegram od sina, ki je študiral na Dunaju, je 23. junija 1922 zaprosil delegata za dovoljenje, da bi smel odpotovati k sinu. Koristil bi že odobren okrepčevalni dopust. Prošnji so še isti dan ustregli.⁴² Sredi marca 1929 je direkcijo zaprosil, naj mu izda potrdilo o službovanju pri le-tej, ker se bo konec tega meseca upokojil. Potrdilo so mu izdali zadnji dan marca 1929 in v njem med drugim zapisali: »*Službo je vršil v prid državni finančni upravi z uso vestnostjo in marljivostjo.*« Njegov zadnji mesečni honorar je znašal 1.200 dinarjev.⁴³ Tako se je končala službena pot stroki predanega uradnika.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 2001–3000, spis št. 2161.

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 3001–4000, spis št. 3471 in fasc. pov. 1929, spis št. 34.

Prevetritev na Ptuju

Omeniti velja dogodke na Ptuju oziroma ravnanje s tremi uslužbenci tamkajšnje finančne straže. Šlo je za komisarja Aleksandra Malega, nadrespicienta Franza Schoschnerja in nadpaznika Johanna Goscherja. Oddelek finančne straže na Ptuju je 18. novembra 1918 poročal, da omenjeni le deloma govorijo slovensko, pisati pa ne znajo. Predsedstvo finančne deželne direkcije za Štajersko v Gradcu se je 8. decembra 1918 pisno obrnilo na finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru in vprašalo, ali je trojica ostala na dotedanjih delovnih mestih in ali so zaprisegli jugoslovanskim oblastem. Nato so bili 13. januarja 1919 vsi trije odpuščen iz državne službe. Predsedstvo finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani je 16. januarja 1919 obvestilo direkcijo v Gradcu, da so bili vsi trije odpuščen in niso prisegli Kraljevini SHS.

Hkrati je finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru naročilo, naj trojici izda odstavitvene dekrete; če stanujejo v erarnih stanovanjih, naj jih izpraznijo, novega vodjo oddelka finančne straže na Ptuju pa naj določijo sami iz vrst tamkajšnjega moštva. Obvestili so, da je bil 13. decembra 1918 za vodjo preglednega okraja finančne straže na Ptuju postavljen Miroslav Fischer, komisar finančne straže I. razreda, ki pa še ni uspel prevzeti te dolžnosti, ker je odsoten v Primorju. V oddelek finančne straže na Ptuju je bil razporejen Herman Zainko, nadpaznik, ki je prišel z Dunaja. Nadrespicienta Josipa Ošino naj razporedijo sami, doma je iz Tržiča na Primorskem, sedaj pa stanuje v Poljčanah. Slednjega so istega dne obvestili, naj se takoj javi na omenjenem ravnateljstvu v Mariboru, da bo nastopil službo.⁴⁴

Deželna vlada za Slovenijo je 19. oktobra 1919 odredila nadzorstvo nad celotnim premoženjem Josifine Straschill iz Brega pri Ptuju. Na predlog okrajnega glavarstva Ptuj so na to dolžnost določili Miroslava Fischerja, komisarja finančne straže na Ptuju. O tem je vlada naslednji dan obvestila delegacijo ministrstva financ v Ljubljani in prosila za odobritev tega imenovanja, saj bi nadzornik s tem imel le nekaj ur dela na mesec. Iz delegacije so odgovorili, da te postavitve iz načelnih razlogov ni mogoče odobriti. Hkrati so o tem obvestili tudi vodstvo preglednega okraja finančne straže na Ptuju.⁴⁵

Ministrstvo trgovine in industrije, oddelek v Ljubljani, je 9. februarja 1920 izdal dodatno odredbo in jo poslal tudi ljubljanski delegaciji.

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1–300, spis št. 256.

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 7701–8000, spis št. 7719.

Miroslav Fischer, ki so ga ponekod poimenovali tudi Franc, je bil razrešen nadzorništva nad celotno imovino Josifine Straschill na Bregu pri Ptujju. Na njegovo mesto je bil postavljen Mirko Majcen, učitelj na Ptujju.⁴⁶

Miroslav Fischer (tokrat pisan s š, ne s sch) je 27. septembra 1919 prosil finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, da bi mu priznali aktivitetno doklado za mesto Trst, kjer je bila njegova družina. Prej je tam služboval in bival, skupaj z družino. Tako doklado naj bi mu izplačevali od 1. februarja 1919. Ravnateljstvo mu je takoj naročilo, naj pojasni, zakaj se njegova družina še ni preselila na Ptuj. Odgovoril je, da je žena v tržaški bolnišnici na zdravljenju in je to razlog, da družina še ni prispe-la k njemu. Nato je ravnateljstvo prošnjo odstopilo delegaciji, od koder so 30. oktobra 1919 odpisali, da je prošnja že rešena, saj so mu aktivitetno doklado prvega razreda priznali od 1. marca 1919 dalje.⁴⁷

Srbsko izročilo

Srbsko izročilo ni moglo bistveno vplivati na organiziranost in delovanje finančne straže v novi državi. Zakaj? Ta straža je bila tam sestavni del obmejnih varnostnih sil. Finančna straža je bila uvedena s carinskim zakonom, ki je začel veljati 23. februarja 1899. Njegove spremembe in dopolnitve, veljavne od 9. maja 1904, niso posegle v določbe o finančni straži.

Pri ministrstvu za finance je bil oddelek carinske uprave. Carinsko upravo so sestavljale carinarnice in finančna straža. Oddelek carinske uprave se je delil na tri odseke – administrativni odsek, tarifni odsek in odsek finančne straže. Naloge finančne straže so bile preprečevati tihotapstvo in loviti tihotapce, pomagati carinskim in finančnim organom pri izvrševanju njihove službe ter opravljati sanitetno-policijsko službo pri carinarnicah.

Ce je bilo potrebno, so finančni straži morali priskočiti na pomoč vojska, policija in občine. Orožje ji je dajala vojska iz svojih skladišč.

Finančni stražnik je smel orožje uporabiti v štirih primerih: kadar se tihotapec na tretji poziv ni ustavil, pač pa je skušal pobegniti; da bi obvladal odpor; da bi odbil napad na življenje in imetje državljanov; da bi

⁴⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 301–800, spis št. 619.

⁴⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 601–1000, spis št. 752.

odvrnil oborožen vdor iz tujine v kraljevino Srbijo. Če je bilo mogoče, je moral prej uporabiti hladno orožje.⁴⁸

Ta carinski zakon nekdanje Kraljevine Srbije iz leta 1899 je začel 11. marca 1919 veljati na celotnem območju države, torej tudi v Sloveniji.⁴⁹

Tudi v Srbiji so poznali trošarinske stražnike, ki so bili pri finančnih upravah, njihovo število je praviloma določal vsakokratni finančni (pro-računski) zakon.⁵⁰

Marca 1919 je bilo 424 uradnikov finančne uprave

V tiste mesece je spadala tudi prošnja dr. Janka Brejca, predsednika Deželne vlade za Slovenijo, da bi mu poverjeništvu ministrstva financ za Slovenijo in Istro izdelalo seznam uslužbencev finančne uprave na območju te vlade, torej v Sloveniji.

Na omenjenem poverjeništvu so tak seznam izdelali 24. marca 1919 in ga dostavili ljubljanski vladi. Zajel je osem skupin tega uradništva, ki so jih označili z velikimi črkami abecede. Seznam je obsegal 154 oseb in se mi zdi zanimiv, ker prikazuje sestavo uradništva po tedanji ustaljeni hierarhični razporeditvi in naslovih.

- A. Konceptni uradniki, tu je bilo dvainštirideset oseb, na čelu dr. Karel Šavnik (včasih tudi Karol), delegat ministrstva financ, kamor je bil postavljen 12. marca 1919. V tej skupini je bilo še enajst nadsvetnikov, en ministerialni tajnik, trije finančni svetniki, osem finančnih tajnikov, šest finančnih komisarjev, pet finančnih koncipistov in sedem finančnih konceptnih praktikantov.
- B. Evidenčni uradniki, štiriintrideset oseb, in to en višji evidenčni nadzornik, šest nadgeometrov I. razreda, štirinajst nadgeometrov II. razreda, šest geometrov I. razreda, pet geometrov II. razreda in dva eleva (pripravnika, pomočnika).
- C. Računski uradniki, štiriintrideset oseb, med temi dva nadsvetnika, osem svetnikov, enajst revidentov, trije oficiali, dva asistenta in osem novo sprejetih praktikantov.
- D. Carinski uradniki, sedem oseb, od teh trije carinski nadzorniki, en carinski revident, dva carinska oficiala in en carinski asistent.

⁴⁸ Carinski zakon, čl. 235–264.

⁴⁹ *Enciklopedija Slovenije*, 1. zvezek, g. Carina, str. 419–420.

⁵⁰ *Zakon o državni trošarini, z dne 9. 11. 1909*, ki je po 161. členu finančnega zakona za leto 1920/1921 dobil veljavo v celotni državi, Ur. list DVS, št. 110/20, z dne 23. septembra 1920.

E. Blagajniški uradniki, osem oseb, med njimi en ravnatelj, en kontrolor, pet blagajnikov in en oficial.

F. Loterijski urad v Ljubljani, en loterijski asistent.

G. Uradniki finančne straže, šestnajst oseb.

H. Pisarniški uradniki, dvanajst oseb, od teh en ravnatelj, en pribočnik ravnateljstva pomožnih uradov, dva pisarniška adjunkta, šest pisarniških oficialov in dva kanclista.

Zapisali so, da je bilo odpuščenih sedemindvajset konceptnih uradnikov, štirje so med vojno umrli, eden se je upokojil; od skupaj dvaintridesetih dotedanjih oseb so jih dotlej nadomestili devetnajst, trinajst jih je torej primanjkovalo.

Računski oddelek poverjenišтва ministrstva financ v Ljubljani je teden dni pozneje, 31. marca 1919, izdelal še seznam vseh davčnih uradnikov, ki so tedaj službovali pri nas in so bili z zgornjega seznama izpuščeni. Bilo jih je 270, od teh triintrideset davčnih nadupraviteljev, 107 davčnih upraviteljev, petinpetdeset davčnih oficialov, dvaintrideset davčnih asistentov ter triinštirideset davčnih praktikantov. Obljubili so, da bodo pozneje izdelali tudi seznam davčnih slug, davčnih izterjevalcev in druge pomožne moči, torej izvršnih uslužbencev.⁵¹ Na Slovenskem je bilo tedaj skupno 424 uradnikov finančne uprave.

Dr. Karel Šavnik je bil sekcijski svetnik nekdanjega finančnega ministrstva na Dunaju. Tam je ostal tudi njegov stanovski list (*Standesaussweis*), dokument o njegovem službovanju v času Avstro-Ogrske. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 13. julija 1923 pisno zaprosila poslanstvo (poslaništvo) Kraljevine SHS na Dunaju, da bi priskrbelo ta dokument, ker ga potrebujejo na njegovem službenem mestu.⁵² Malo pred tem, 10. julija 1923, je sam obvestil ministra za finance v Beogradu, da je bil 29. junija tega leta imenovan za honorarnega profesorja za predmet finančno upravno pravo na Pravni fakulteti v Ljubljani.⁵³

Kdo je bil med šestnajstimi starešinami finančne straže

Kdo so bili tedaj uradniki finančne straže? Zdi se mi, da je umestno pomenko navesti to osebje, saj je pomenilo glavo te straže pri nas. Seznam

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601–1000, spis št. 800.

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spis št. 2534.

⁵³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spis št. 2507.

jih je navedel po položajih, od najvišjega do najnižjega, in z datumom postavitve; tukaj bodo navedeni po abecednem redu.

- a) Dva višja komisarja I. razreda: Jurij Pfeifer, 8. januarja 1906; Martin Voh, 22. junija 1917.
- b) Osem višjih komisarjev II. razreda: Mihael Amon, 28. februarja 1917; Alojzij Armelini, 17. januarja 1918; Fran Habjan (tudi Franjo), 15. decembra 1910; Martin Kovač, 20. aprila 1918; Fran Menhart, 22. junija 1911; Šimen Meršol (tudi Simon), 25. marca 1905; Jakob Skubic, 26. junija 1908; Marko Verbančič, 2. marca 1918, začasno sprejet iz Primorja.
- c) Trije komisarji I. razreda: Miroslav Fischer (tudi Fišer), 17. junija 1912, začasno sprejet iz Primorja; Ivan Köstl, 31. januarja 1917, začasno sprejet iz Primorja; Josip Pogorevc (tudi Pogoreuc), 4. oktobra 1912.
- č) Trije komisarji II. razreda: Ernest Cajnko (tudi Zainko), 3. oktobra 1917; Fran Golob (tudi Franjo), 17. decembra 1917; Andrej Weble (tudi Veble), 20. januarja 1918.⁵⁴

Trije uradniki so bili do razpada države zaposleni pri finančni straži v Primorju, nato pa so bili začasno sprejeti v isto službo pod ljubljansko oziroma beograjsko vlado, dokler njihovega statusa niso uredili za stalno. S seznama se vidi, da so nekatere priimke pisali še po nemško.

Med to zadnjo trojico je bil tudi Marko Verbančič, ki je pred razpadom države služboval pri finančnem ravnateljstvu v Trstu. Bil je nadkomisar (višji komisar) finančne straže II. razreda. Do konca oktobra 1918 je tam prejemal 3.000 kron letne plače, stanarino 600 kron letno ter draginjske doklade za ženo in dva otroka. Za november in december 1918 mu je finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani izplačalo predujem 1.600 kron. Sredi januarja 1919 ga je to ravnateljstvo postavilo k vodstvu preglednega okraja finančne straže v Slovenj Gradcu. Od 1. februarja 1919 mu je pripadala letna plača 3.000 kron, aktivitetna doklada 600 kron na leto ter draginjske doklade v višini 3.324 kron na leto.⁵⁵

Poverjenišтво za finance pri Narodni vladi SHS v Ljubljani je 15. januarja 1919 sporočilo predsedništvu finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani, da se je k prostovoljni legiji za Koroško javilo pet uslužbencev finančne uprave v Kranju, med njimi tudi Mihael Amon, višji komisar finančne straže II. razreda. Omenjeno ravnateljstvo je menilo, da

⁵⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601–1000, spis št. 800.

⁵⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1–300, spis št. 189.

Dr. 583/ja - 79

G. J. J. J.

madonkor finančne straže.

	Ime	X. mesec	Ima plus vredno, oziroma vredno po obstoječim pravnim aktom, razpisni in drugo.	Opomba
	<u>Kadkomisar I. razr. III. r.</u>			
1	Štefan Jurič	8.7. 1906		
2	Vok. Štefan	22.6. 1917		
0				
	<u>Kadkomisar I. razr. II. r.</u>			
1	Štefan Jurič	25.3. 1905		
2	Štefan Jurič	26.6. 1908		
3	Karol Fran	15.12. 1910		
4	Karol Fran	22.6. 1911		
5	Štefan Jurič	28.12. 1917		
6	Štefan Jurič	17.1. 1918		
7	Štefan Jurič	2.3. 1918		
8	Karol Fran	20.8. 1918		
	<u>Komisar I. razr. X. r.</u>			
1	Štefan Jurič	17.10. 1912	1.7. 1918	
2	Štefan Jurič	4.10. 1912		
3	Karol Fran	31.1. 1917		
	<u>Komisar II. razr. XI. r.</u>			
1	Štefan Jurič	3.10. 1917		
2	Karol Fran	17.12. 1917		
3	Vok. Andrej	20.7. 1918		
16				

Rokopisni pregled uradnikov finančne straže pri nas 24. marca 1919 (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601-1000, spis št. 800)

njihovi prošnji ni mogoče ugoditi, saj jih rabijo v Kranju. Tako je 20. januarja 1919 sporočilo davčnemu okrajnemu oblastvu v Kranju in vodstvu preglednega okraja finančne straže v Kranju, da je njihova prošnja zavrnjena.⁵⁶

Okrajno sodišče v Mokronogu je 5. marca 1920 v ločitvenem postopku sklenilo, da pripada nekdanji ženi Antona Muca, komisarja finančne straže v Mokronogu, Avreliji Muc in hčerki Bojani Muc vsaki po ena sedmina od mesečne plače ter draginjske doklade moža in očeta. Delegacija ministrstva financ za Slovenijo in Istro je 28. maja 1920 izdala nalog računskemu oddelku, da od 1. maja dalje plačuje obema dve sedmini prejemkov in draginjske doklade, in sicer prek poštnege čekovnega urada v Ljubljani. Bivša žena s hčerko se je odselila iz Mokronoga in dobila zasebno stanovanje v Ljubljani na Jurčičevem trgu 3.⁵⁷ Anton Muc je bil prej nadpreglednik finančne straže v Mokronogu, poverjeništvu za finance pa ga je 15. januarja 1919 predlagalo za napredovanje v komisarja te straže,⁵⁸ kar je bilo uresničeno, in postal je uradnik te kontrole.

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 14. maja 1921 obvestila finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru in ministrstvo za finance, da je poverjeništvu za notranje zadeve pri Deželni vladi za Slovenijo 10. maja 1921 dovolilo Miroslavu Fischerju, nadkomisarju finančne straže, in njegovi družini, da so spremenili priimek v Ribarić. Pri tem se je omenjeno poverjeništvu sklicevalo na dekret dvorne pisarne z dne 5. junija 1826, št. 16255, zbirka političnih zakonov št. 36.⁵⁹

Mnogo dela v zvezi z delitvijo premoženja bivše države

Po razpadu avstro-ogrske države so njene pravne naslednice morale sodelovati tudi pri delitvi premoženja, ki je spadalo pod pojem skupne lastnine. Sem je sodila tudi finančna straža, saj je bila od države plačana in oborožena, enotno vodena in organizirana za celotno Avstrijo.

Slovenska vlada, njeno poverjeništvu za finance, finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani in drugi so imeli številne opravke v zvezi z delitvijo premoženja bivše dvojne monarhije. Poleg tega je šlo za delitev

⁵⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1–300, spis št. 299.

⁵⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1001–1500, spis št. 1270.

⁵⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, knjiga Predsedstveni protokol 1919, št. 301.

⁵⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 1501–2000, spis št. 1688.

premoženja bivše dežele Štajerske, deloma tudi Koroške in vsakega ministrstva še posebej. Vsi slovenski uradi so morali sodelovati pri tem in pomagati zbirati podatke o naših terjatvah do Dunaja ter obratno. Tako je Zadružna zveza v Ljubljani, registrirana zadruga z omejeno zavezo, 28. decembra 1918 poročala poverjeništvu za finance o vojnem posojilu njenih članic. Izdelala je obširen tipkan seznam njenih članic za bivšo Kranjsko in Štajersko ter pri vsaki navedla, koliko vojnega posojila je vplačala. Skupno posojilo te zveze je znašalo 1.855.150 kron in 366.060 kron v državnih listinah. Člani posojilnice in hranilnice v Poljanah nad Škofjo Loko so v šestih vojnih posojilih, označenih z rimskimi številkami od III. do VIII., skupaj vplačali 113.000 kron tega posojila. O teh posojilih so poročali tudi vsi drugi zavodi te vrste.⁶⁰

Računski oddelek predsedstva delegacije ministrstva financ v Ljubljani je 7. novembra 1921 izdelal seznam *»potovalnin, izplačanih od naše države za potovanja državnih nameščencev pred prelomom (1. 11. 1918).«* V njem je bilo oseminšestdeset uradnikov in poduradnikov finančne uprave. Ti so službena potovanja opravljali še pod avstro-ogrsko oblastjo, stroške pa jim je izplačala Narodna vlada SHS v Ljubljani oziroma Kraljevina SHS. Zahtevali so, da se ti stroški prijavijo kot zahtevki do bivše monarhije, kar do tedaj še ni bilo storjeno. Tudi trinajst drugih uslužbencev avstro-ogrske finančne uprave je bilo sicer na tem seznamu, a ker je bilo njihovo bivališče nepoznano, jih niso upoštevali. Celoten znesek potnih stroškov za oseminšestdeset oseb je znašal 9.817 kron in 23 vinarjev, kar ni bila majhna vsota.

Med štiriindvajsetimi finančnimi uradniki je bil tudi Alojzij Kliment, nekdanji ravnatelj finančnega ravnateljstva za Kranjsko. Oktobra 1918 je potoval v Škofjo Loko in Kranj, za kar je porabil 47,75 krone. Večina teh uslužbencev, štiriinštirideset, je spadala k finančni straži na območju nekdanje dežele Kranjske. Ivan Lončar, nekdanji nadrespicient te straže, tedaj preglednik na oddelku finančne straže v Kočevju, je septembra 1918 kot oddelkovodja potoval po okolišu tega oddelka, potni stroški pa so znašali 13 kron in 18 vinarjev. Jurij Hude je do prevrata služboval na oddelku finančne straže v Škofji Loki in je bil naslovni nadrespicient, tedaj pa častni preglednik na oddelku Jezersko. Septembra 1918 je za potovanja po škofjeloškem okolišu porabil 12 kron in 82 vinarjev.⁶¹

⁶⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Hranilnice in posojilnice, št. 112 – 1918.

⁶¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Predsedstvo delegacije ministrstva financ za Slovenijo in Istro, spis št. 12740.

Cenitev premoženja bivše finančne straže je moral opraviti oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani. Delo je končal konec leta 1922, 9. januarja 1923 pa je o svojih ugotovitvah poročal Pokrajinski upravi za Slovenijo. Iz poročila izhaja, da so ob prevratu prevzeli 140 finančnih stražnikov, ki so se namenili službovati tudi v novi državi. S seboj so prinesli 120 pušk in 127 sabelj.⁶² Tu je treba zapisati, da je pri tej številki šlo za »prave« finančne stražnike, državne uslužbence, in ne tudi za druge vrste stražnikov, ki so prav tako skrbeli za določene finančne posle, zlasti deželne in občinske narave.

S tem pa pogled v finančno področje bivše monarhije še ni bil končan. Reparacijska komisija v Parizu je 10. decembra 1924 brzojavila velikemu županstvu ljubljanske oblasti v Ljubljani. Zaprošila je, da ji sporoči o stanju blagajne državnih uradov, ki so prišli pod slovensko upravo, konec oktobra 1918. Veliki župan ljubljanske oblasti je odgovoril čez sedem dni. Sporočil je, da je bilo v blagajnah finančne uprave ob zlomu Avstro-Ogrske 13.829.280,86 krone, v blagajnah pošte in telegrafa pa 4.172.066,00 krone. Pristavil je še, da zneska gotovine, ki je bila v blagajnah državnih železnic, niso uspeli ugotoviti, ker so tovrstni podatki v železniški direkciji v Zagrebu.⁶³

Da bi tuje firme in posamezniki plačevali davke pri nas

Takoj po razglasitvi Države Slovencev, Hrvatov in Srbov vprašanje premoženja tujcev pri nas še ni prišlo do izraza. V ospredju so bila vprašanja javne varnosti, umikanja delov avstro-ogrskih armad prek slovenskega ozemlja in zagotovitev razmeram ustreznega normalnega življenja. Ta država ni bila mednarodno priznana.

Ko je bila 1. decembra 1918 razglašena ustanovitev Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, je enostavno nadaljevala mednarodnopravni status nekdanje Kraljevine Srbije. Slovensko ozemlje pod ljubljansko vlado je postalo sestavni del tako priznane države. S tem v zvezi je nastalo tudi vprašanje tujega premoženja pri nas. Posamezni tujci so hoteli svojo lastnino prenesti domov ali jo zamenjati oziroma prodati našim državljanom. Od tujih podjetij, poslopij in zemljišč je bilo treba plačevati dajatve novi državi. Kako to zagotoviti v tistem prehodnem, nejasnosti polnem obdobju?

⁶² AS, 60, Predsedstvo NVSHS, DVS in PUS, šk. 20, št. 293.

⁶³ AS, 60, Predsedstvo NVSHS, DVS in PUS, šk. 20, št. 6513.

Narodna vlada SHS v Ljubljani je 30. decembra 1918 izdala ukaz, s katerim je vse to premoženje tujcev postavila pod državni nadzor, tako imenovani sekvester.⁶⁴ To je pomenilo, da so to premoženje postavili pod začasno, prisilno upravo ter določili nadzornike, ki so tam skrbeli za interese nove države. Dobički podjetij so morali ostati pri nas, davke je bilo treba odplačevati našim oblastem, pri nas vzpostaviti predstavništva tujih firm, če so imela sedeže na tujem. Za njegovo izvajanje je bilo pooblaščenno deželno finančno ravnateljstvo v Ljubljani in pozneje delegacija ministrstva za finance.

Težave so se pokazale, ko je bilo treba izdelati popis premoženja tujcev pri nas, zlasti podjetnikov. Lastniki so se izmikali izvajanju določb tega ukaza. Na to področje je nato posegla osrednja ter za njo še deželna vlada z ustreznimi odredbami⁶⁵, ki so uredile popis in likvidacijo premoženja podanikov sovražnih držav.

Tovrstne naloge je opravljal oddelek ministrstva za trgovino in industrijo, v soglasju z ministrstvom pravde. Deželna vlada za Slovenijo je 24. aprila 1919 zaprosila ljubljansko delegacijo, naj v komisijo devetih članov, ki bo pregledala celotno dotedanje poslovanje tega oddelka na omenjenem področju, imenuje enega strokovnjaka. Delegacija je določila dr. Ivana Rupnika, višjega finančnega svetnika. Ljubljansko vlado je v komisiji zastopal dr. Henrik Steska. Komisija je bila uradno imenovana 21. maja 1919.⁶⁶

Te odredbe so veljale do konca leta 1921 in so omogočile, da je tuje premoženje prešlo v last naših državljanov.⁶⁷

Razne prošnje uslužbencev finančne straže

Delegacija ministrstva financ za Slovenijo in Istro je v letu 1919 opravila številne naloge v zvezi s finančno stražo. V delegaciji so zapisali, da so bile številne, raznovrstne in komplicirane. Omenili so prevzemanje finančnih stražnikov iz Primorja, njihovo razporejanje, vzpostavljanje novih

⁶⁴ *Naredba celokupne Narodne vlade SHS v Ljubljani o nadziranju podjetij in zemljišč*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 31/19, z dne 4. januarja 1919.

⁶⁵ *Popis, sekvester in likvidacija imovine neprijateljskih podanikov*, Ur. list DVS, št. 45/19, z dne 20. maja 1919. *Izvršilna naredba celokupne Deželne vlade za Slovenijo k naredbi ministra trgovine in industrije z dne 30. aprila 1919, št. 6717, o popisu, sekvestraciji in likvidaciji premoženja neprijateljskih podanikov*, Ur. list DVS, št. 47/19, z dne 24. maja 1919.

⁶⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, spis 1501–2000, spis št. 1503.

⁶⁷ Koledar, *Delo*, 30. decembra 2008, str. 21.

oddelkov finančne straže, pri tem pa so upoštevali želje in zahtevke osebja. Posebej se je izkazal Fran Golob, komisar finančne straže I. razreda v Ljubljani. Delegacija ga je hotela denarno nagraditi, a je to odklonil. Zato so ga 23. decembra 1919 pohvalili s pisnim dekretom.⁶⁸

Finančni stražniki, ki so službovali na ozemlju bivše avstrijske polovice monarhije, po prevratu zasedenem od italijanske vojske, in so bili tam doma, so sprva praviloma nadaljevali s svojim delom. Drugi so se takoj napotili v domače kraje, ki so bili pod oblastjo nove države južnih Slovanov. Tisti, ki so ostali pod italijansko oblastjo, so pozneje večinoma prosili za zaposlitev v Sloveniji. To ni bilo enostavno, saj jim oblasti niso dale potnih listin in so zato prošnje vlagali po drugih osebah in na njihove naslove. Ko je prošnja za zaposlitev prišla na pravi naslov v Ljubljani, so jo odstopili Uradu za zaščito beguncev, ki je deloval pri ljubljanski vladi, od tam pa praviloma Pisarni za zasedeno ozemlje v Ljubljani. Ta pisarna je ocenila, ali je kandidat zaveden Slovenec, in ga potem priporočila. Podatke te vrste je zbirala pri drugih primorskih beguncih. Kadar je bilo stališče pisarne ugodno, so spis vrnili omenjenemu uradu in od tam vodstvu finančne uprave za Slovenijo.

Fran Dobaja, preglednik finančne straže, je 21. januarja 1919 na davčnem okrajnem oblastvu v Mariboru podal ustno prošnjo, da bi ga zaposlili v pisarniški službi pri davčni upravi v Št. Lenartu v Slovenskih goricah. To naj bi trajalo, dokler ne bi mogel nastopiti kot vodja oddelka finančne straže v Labotu na Koroškem. Stanoval je pri Sv. Tojici v Slovenskih goricah in bi vsak dan potoval v davčni urad, za kar naj bi dobil potnino. Zapis o prošnji so še isti dan poslali finančnemu deželnemu ravnateljstvu v Ljubljani. Tam je uradnik z roko zapisal, da je prosilec služboval v kraju Rabac v Istri, od koder se je umaknil pred italijansko zasedbo, prišel v Ljubljano in bil 21. decembra 1918 postavljen za začasnega vodjo oddelka finančne straže v Labotu. Ker so ta kraj zasedle nemške čete, službe ne more nastopiti. Začasno bi lahko delal na davčnem uradu v Št. Lenartu, toda do povrnitve potnih stroškov ne bi bil upravičen; morda bi se to nadomestilo z dnevnicami za pomožno osebje, je 29. januarja 1919 menil uradnik. Zadnjega dne januarja 1919 pa so na omenjenem ravnateljstvu odločili, da se njegovji prošnji ne ugodijo, ker bi bilo to predrago, povrh pa le začasno. Tam potrebujejo stalno pisarniško moč. To so sporočili davčnemu okrajnemu oblastvu v Mariboru.⁶⁹

⁶⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 10001–00000, spis št. 10318.

⁶⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 301–600, spis št. 351.

Anton Zorn, nadkomisar finančne straže I. razreda, je 10. maja 1919 prosil poverjeništvu ministrstva financ za Slovenijo in Istro, da bi ga sprejeli k tej straži. V prošnji je navedel, da je rojen v Prvačini, vdovec, ima šest nepreskrbljenih otrok, večč je slovenščine, italijanščine in nemščine, ima srednjo šolo, opravil je tri strokovne preizkušnje, največ je deloval na področju posrednih davkov. Finančne preiskave je opravljal na Krku, v Krminu, Kanalu in Kopru v slovenskem oziroma hrvaškem jeziku, zato so ga preganjali. Tedaj je bil zaposlen pri glavni carinarnici v Trstu. Za nadkomisarja finančne straže je bil postavljen 1. oktobra 1913, sedaj pa je pripravljen službovati kjerkoli v kraljevini SHS, je sklenil svojo v lepi slovenščini napisano prošnjo. Omenjeno poverjeništvu mu je 14. avgusta 1919 izdalo dekret o namestitvi pri finančnem okrajnem ravnateljstvu v Ljubljani. Dobil je dotedanje prejemke ter aktivitetno doklado v znesku 966 kron letno.⁷⁰

Ivan Banič je bil višji komisar finančne straže II. razreda in je 30. maja 1919 zaprosil za zaposlitev pri tej straži v Kraljevini SHS. V prošnji je napisal, da je bil rojen 19. novembra 1862 v vasi selo, občina Sv. Križ pri Kostanjevici ob Krki, pri finančni straži je bil od 27. junija 1888. Tedaj je služboval v Gorici. Službo pri tej straži ali pri carini bi bil pripravljen nastopiti takoj. Tridesetega julija 1919 se je zglasil na poverjeništvu v Ljubljani in predložil osebne listine. Odobrili so mu dopust, dokler ne bo vpoklican. Dekret o namestitvi so mu izdali 13. avgusta 1919, in sicer za vodjo preglednega okraja finančne straže v Velikovcu, ki je spadal pod finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru. Matija Rihtarič, dotedanji vodja tega okraja, bo ostal kot njegov pomočnik. Plača bo znašala 3.000 kron letno, aktivitetna doklada 600 kron letno; vse to bo prejemal od 1. avgusta 1919 dalje, saj je prejemke za julij dobil v Gorici. O namestitvi so obvestili tudi omenjeno ravnateljstvo v Mariboru.⁷¹

Med prosilci za zaposlitev je bil tudi Franc Brus, ki je 25. avgusta 1919 pisal finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani, če še sprejemajo Slovence v finančno stražo. Prosil je, da mu odpišejo na prijateljlev naslov (Štefan Leban, Podlipa, Vrhnika), ker ne more sam priti v Slovenijo. Odgovor je bil pritrdilen in povabili so ga, naj se čimprej zglesi v Ljubljani, če seveda ni zagrešil nobenega službenega pregreška. Tedanje stališče Urada za zaščito beguncev je bilo, naj teh ljudi ne sprejemajo, razen če so odpuščeni iz dotedanje službe. Prošnjo je ponovil 23. januarja

⁷⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 2001–3000, spis št. 2109.

⁷¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 2001–3000, spis št. 2216.

1920 in navedel, da je služboval v Cerknem, a so ga s koncem januarja 1920 odpustili iz službe. Iz Pisarne za zasedeno ozemlje so dali ugodno mnenje o prosilcu. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je nato 4. marca 1920 izdala dekret o sprejemu v službo in ga zaprosila, naj se čimprej zgłosi v Ljubljani in s seboj prinese službene dokumente (staležnik, evidenčni list, likvidacijski list in podobno). Ko se je osebno zgledil pri tej delegaciji, so ga zaprisegli, zadolžili z orožjem, opremo in strelivom ter napotili na oddelek finančne straže v Gorenji vasi nad Škofjo Loko.

V tej delegaciji so o teh primorskih stražnikih izpolnili Izkaz v tukajšnjo službo sprejetih finančnih stražnikov iz Primorja ter njihovih službenih prejemkov. Imel je več razpredelnic za vpis ustreznih podatkov. Takšen izkaz za Franca Brusa je navajal, da je bil naslovni respicient, kar je pomenilo, da je sicer opravil izpit za preglednika, a mesta ni zasedel, ker ga ni bilo na razpolago. Pripadala mu je osnovna plača 1.450 kron letno, starostna doklada 500 kron letno, aktivitetna doklada 435 kron letno, prispevek za uniformo, ki je znašal 120 kron, in povprečnina za jermenje 3 krome letno; ker je bil odlikovan s srebrnim križcem s krono, je zanj prejel 30 vinarjev dodatka dnevno; draginjska doklada mu je pripadala za štiri nepreskrbljene otroke, vendar še ni bila določena; službeni prejemki so bili neobremenjeni; bil je ekskasarniran, kar je pomenilo, da ni stanoval v prostorih oddelka finančne straže; plačo je prejel do 31. januarja 1920 z dokladami vred.⁷²

Postopek sprejemanja novih stražnikov

Rečeno je že bilo, da je finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani oziroma iz njega pozneje nastalo poverjeništvo (delegacija) finančnega ministrstva leta 1919 izdalo dva razpisa za sprejem novincev v finančno stražo, prvega 18. marca in drugega 10. oktobra.⁷³ Kakšen je bil odziv in kako je potekalo sprejemanje novincev?

Vsakdo je moral sam napisati prošnjo in jo poslati na pristojno finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani oziroma Mariboru. Priloge so navadno obsegale šolsko spričevalo, нравstveno spričevalo pristojne občine, domovinski list, odpustnico iz vojske, lahko pa še druge dokumente, na primer zdravniško spričevalo. Nравstveno spričevalo je bilo mnenje o

⁷² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, spis št. B 2/13–1920.

⁷³ *Razpis*, Ur. list DVS, št. 64/19, z dne 18. marca 1919, str. 200. *Razpis*, Ur. list DVS, št. 159/19, z dne 10. oktobra 1919, str. 586.

njegovem neoporečnem vedenju, policijski (upravni) in sodni nekaznovanosti, ki ga je izdala pristojna občina ali policijsko ravnateljstvo v Ljubljani. Domovinski list je bil dokaz, kateri občini je prosilec pripadal. Vse prošnje pa teh prilog niso vsebovale, saj so jih med vojno izgubili, so ostale v drugih predelih nekdanje Avstro-Ogrske, zlasti v Primorju, ali prosilci še niso dobili vojaških odpustnic.

Ko je prošnja z zahtevanimi prilogami dospela, so pristojnemu oddelku finančne straže naročili, da prosilca obvesti, kdaj naj se javi na eni od enot te straže. To je bilo treba storiti zapisniško in s podpisom prosilca, da je obveščen. Nato je na enoti te straže, navadno na vodstvu preglednega okraja te straže, zapisniško dopolnil svojo prošnjo. Šlo je za preskus znanja slovenskega jezika in računstva. Navadno je moral sestaviti spis iz svojega življenja, vojaki praviloma opis enega od vojnih dogodkov, nato pa sešteti, odšteti, množiti in deliti. Pod ta zapisnik sta se podpisala starešina enote ter prosilec. Ker je šlo večinoma za nekdanje vojake, so opisi njihovih vojnih dogodkov zanimivi, še posebej tisti, ki so se nanašali na vojno ujetništvo v Rusiji ali Italiji.

Pod ta zapisnik je starešina podal oceno, ali je kandidat primeren za službo finančnega stražnika. Nato je spis poslal vodstvu finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani. Tam so na rokopisni obrazec vpisali vse potrebno za sprejem novince: pripadajoče prejemke, kdaj se začne izplačevati, nalog za zadolžitev z orožjem in opremo, potni list za potovanje na namemben oddelek finančne straže in vse drugo, všteti obvestilo prosilcu, da je sprejet kot poskusni stražnik in kje ter kdaj se mora zglediti na določeni enoti. Kadar je novinec orožje in opremo dobil na gospodarskemu uradu finančnega vodstva v Ljubljani, so mu izdali potni list s podatki o osebi in kam je namenjena, na hrbtni strani pa seznam orožja in opreme, ki jo je nosil s seboj.

Čas sprejemanja je bil navadno kratek. Karol Koželj, kandidat za sprejem v finančno stražo, je bil rojen 7. oktobra 1899 v Ljubljani, končal je ljudsko šolo in dva letnika trgovske šole, v govoru in pisavi je obvladal slovenski in nemški jezik. Prošnjo je podal 23. januarja 1920, sprejet je bil 27. februarja 1920. Prejemki so bili: plača 900 kron letno, aktivitetna doklada 270 kron letno, draginjska doklada 450 kron letno in prispevek za jermenje 3 krone na leto, skupaj 1.623 kron na leto. Razporejen je bil na oddelek finančne straže v Borovnici.⁷⁴

⁷⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, 1920, spis št. 46.

Čas od podaje prošnje za sprejem k finančni straži do namestitve v eno od enot se je včasih malce zavlekel. Razlog je bilo iskanje potrebnih dokumentov oziroma prilog, začasno popolnjeno predvideno število moštva ali drugo.

V Arhivu Republike Slovenije so podatki o triinsemde-setih osebah, ki so v letih 1919 in 1920 na okolišu finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani zaprosili za sprejem k finančni straži kot poskusni pazniki. Vsi so bili sprejeti. Eden od prosilcev je bil leta 1913 upokojeni finančni stražnik, ki se je želel ponovno zaposliti, in njegova prošnja je bila ugodno rešena. Deseterica od njih je bila kmalu odpuščena, ker niso ustrezali službenim zahtevam ali pa je v manjšem številu primerov to bila njihova lastna želja.⁷⁵

V tem arhivu so podatki, da je bilo na območju finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru v tem času k finančni straži sprejetih šest oseb. Za tiste, ki so bili v vojski, je bilo polkovno okrožno poveljstvo v Ljubljani oziroma Mariboru naprošeno, da izda ustrezne vojaške dokumente in vojaško oceno za kandidata, državno pravdnništvo v Ljubljani pa podatke, ali je kdo od njih zapisan v kazenski evidenci. Po sprejemu k finančni straži so bili praviloma razporejeni na Koroško kot obmejni finančni stražniki.⁷⁶

Tudi prošnje za višje nazive

Naziv ali čin, kot so tudi rekli, je bil deloma povezan tudi z višino prejemkov. Zaradi tega ni bilo nenavadno, če so posamezniki želeli doseči višji naziv in so v ta namen podali prošnje. Navedel bom nekatere izmed tistih, napisanih spomladi leta 1919, po vrstnem redu, kot so jih napisali. Poleg tega so poznali še položaje, funkcije v organiziranosti finančne straže, kamor so spadale zlasti funkcije starešin oddelkov in vodij preglednih okrajev finančne straže, od položaja pa je bila odvisna tudi višina prejemkov.

Martin Kovač, nadpoverjenik finančne straže in vodja preglednega okraja te straže v Celju, je 5. februarja 1919 napisal »*spomenico o nezasluzenem zapostavljanju v službi finančne straže.*« Obsegala je tri strani lepega rokopisa v lepi slovenščini, kjer je opisal svojo službeno pot in se

⁷⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, 1920, ovoj Razpis št. III. R 2969, 8. 11. 1919.

⁷⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, spisi iz leta 1918, 1919, 1920, 1921 in 1922, ovoj 1919/1920.

potožil nad zapostavljanjem v času prejšnje oblasti, ker je bil zaveden Slovenec. V finančno stražo je stopil leta 1891 in je imel končano nižjo gimnazijo, kar je tedaj bila prava redkost. Izpit za nadpaznika je smel opraviti leta 1895 in šele čez dve leti je bil imenovan v ta naziv. Naslednje leto je položil izpit za preglednika in je hotel v Pragi opraviti tečaj iz užitninskih predpisov, za kar je izšel razpis. To so mu dovolili šele leta 1898. Ker ni bil razporejen za preglednika na Spodnjem Štajerskem, kot je želel, je že po treh mesecih prakse na davčnem uradu v Celju opravil izpit za davčnega uradnika, čeprav je bila za tak izpit predvidena polletna praksa. Šele leta 1905 je postal nadpreglednik in leta 1910 komisar II. razreda. Bil je prikrajšan za napredovanja in s tem pri prejemkih, ker je bil zaveden Slovenec. Zato bi z napredovanjem vsaj deloma povrnil prikrajšane prejemke. Prošnjo so poslali na finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru in od tam s priporočilom za ugodno rešitev finančnemu deželnemu ravnateljstvu v Ljubljani.

Šimen Meršol, višji komisar II. razreda in vodja preglednega okraja finančne straže v Novem mestu, je 23. februarja 1919 napisal prošnjo za napredovanje v naziv višjega komisarja I. razreda. Na kratko je opisal svojo službeno pot in navedel, da je bil za višjega komisarja II. razreda postavljen že leta 1905.

Jakob Skubic, višji komisar II. razreda, je 24. februarja 1919 zaprosil za napredovanje v višjega komisarja I. razreda. Prošnjo so na finančnem okrajnem ravnateljstvu podprli, a ker ni prejel rešitve, za kar je bil pristojen Beograd, je prošnjo 10. maja 1919 ponovil. Na kratko je opisal svoje službovanje od vstopa v finančno stražo 9. februarja 1886 v Trstu. Opravil je izpite za nadpaznika, preglednika in iz carinarstva ter blagoznanstva. Leta 1891 je postal preglednik in naslednje leto je bil premeščen na Kranjsko, kjer je leta 1893 postal komisar ter 1908 višji komisar II. razreda.

Franc Arko, naslovni nadpreglednik in vodja preglednega okraja finančne straže v Velikovcu na Koroškem, je 28. februarja 1919 podal prošnjo, da bi ga povišali v poverjenika te straže. Franc Kukar, prav tako naslovni nadpreglednik finančne straže, je 19. aprila 1919 zaprosil za postavitev v naziv komisarja II. razreda.

Vse te prošnje so iz finančne delegacije poslali ministrstvu v Beograd, od koder so 31. avgusta 1919 odpisali, da prosilcem niso ustregli.⁷⁷

⁷⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 5301–6000, ovoj št. 5399, Finančna straža – prošnje za imenovanje.

Slaba ocena za komisarja

Andrej Weble, komisar finančne straže II. razreda, je junija 1919 prosil finančno ministrstvo, da bi ga povišali v X. uradniški razred, torej v komisarja I. razreda. Z ministrstva so njegovo prošnjo poslali delegaciji v Ljubljani in zaprosili za mnenje.

Delegacija je generalni direkciji posrednih davkov odpisala 29. julija 1919. Navedli so, da je bil prosilec za komisarja II. razreda postavljen 20. januarja 1918 z dekretom finančnega ravnateljstva za Kranjsko v Ljubljani. Posebej ga je priporočil tedanji deželni predsednik, grof Heinrich Attems. Že Alojzij Kliment, tedanji finančni ravnatelj za Kranjsko, je k temu imenovanju podal nelaskavo pripombo, s katero se je delegacija v celoti strinjala.

Prosilec je bil tedaj starešina oddelka finančne straže št. 2 v Ljubljani. To delo ni bilo težavnejše od vodenja oddelka na podeželju in ga je vodil dobro. Na deželi so bili vodje oddelkov finančne straže respicienti in so vodili svoje enote z enakim uspehom, nekateri pa so imeli celo položene izpite za uradnike, kar je bilo več od višjega carinskega izpita, katerega je položil prosilec.

V Sloveniji so bili uradniki finančne straže X. uradniškega razreda vodje preglednih okrajev finančne straže. Obenem so vodili dohodarstvene in kazenske preiskave. Morda bi bil Weble sposoben za vodenje takega okraja, ne pa tudi za vodenje kazenskih preiskav.

Najbrž bodo iz Primorja prišli novi uradniki finančne straže, ki so starejši od prosilca in imajo več izkušenj. Zaradi tega bi kazalo začasno ustaviti vsa napredovanja te vrste.

Prosilec nima zaslug za napredovanje. Svoje mnenje, ki so ga poslali v Beograd, so sklenili z besedami, da spada med tiste, ki sebi pripisujejo vse mogoče vrline, ki jih drugim ne priznavajo, čeprav so bolj zaslužni.⁷⁸

Vodje preglednih okrajev finančne straže septembra 1920

Ministrstvo za finance je 17. septembra 1920 brzojavilo ljubljanski delegaciji, da mu dostavi seznam uradnikov finančne uprave, ki bi lahko bili predsedniki volilnih odborov, skladno z določili zakona. Za 28. november 1920 so bile namreč napovedane volitve narodnih poslancev v

⁷⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 3001–4000, spis št. 3372.

ustavodajno skupščino.⁷⁹ V delegaciji so izdelali seznam po strokah in ga 27. septembra 1920 poslali v Beograd.

Med uradniki, primernimi za vodenje volilnih odborov, so bili poimensko navedeni tudi vodilni možje finančne straže pri nas, skupaj dvaindvajset oseb. Med njimi je bilo devetnajst vodij preglednih okrajev te straže, ki jih bom navedel po abecednem redu, skupaj s sedeži teh okrajev: Mihael Amon, Kranj; Alojzij Armelini, Jesenice; Ivan Banič, Brežice; Franc Burger, Cerknica; Ivan Čretnik, Grabštajn na Koroškem; Miroslav Fischer, Ptuj; Fran Habjan, Borovlje na Koroškem; Anton Hasel, Hodoš; Martin Kovač, Celje; Fran Menhart, Gornja Radgona; Šimen Meršol, Novo mesto; Anton Muc, Mokronog; Jurij Pfeifer, Ljubljana I; Josip Pogorevc, Šmarje pri Jelšah; Martin Potočnik, Grebinj na Koroškem; Jakob Skubic, Ljubljana II; Marko Verbančič, Slovenj Gradec; Andrej Weble, Kočevje; Anton Zorn, Maribor.

Poleg teh so bili zapisani še trije uradniki finančne straže, ki so službovali drugod, Ernest Cajnko in Ivan Köstl, ki sta službovala na finančnem okrajnem ravnateljstvu v Mariboru, ter Fran Golob, ki je služboval pri ljubljanski delegaciji finančnega ministrstva.⁸⁰

Seznam predsednikov in članov glavnih volilnih odborov ter volilnih odborov po voliščih je bil nato objavljen za celotno kraljevino v državnem uradnem listu, za Slovenijo pa v ljubljanskem uradnem listu.⁸¹

Finančno ministrstvo je 18. septembra 1920 obvestilo ljubljansko delegacijo, da prosvetno ministrstvo za leto 1921 pripravlja izdajo državnega koledarja, v katerem naj bi bili objavljeni tudi podatki o celotnem uradništvu kraljevine. Iz delegacije so tak seznam poslali 23. oktobra 1920, izdelan po strokah. Navedenih je bilo tudi dvaindvajset uradnikov finančne straže (devetnajst vodij preglednih okrajev finančne straže in trije v drugih uradih), istih kot na seznamu za volilne odbore.⁸²

⁷⁹ *Zakon o volitvah narodnih poslancev za ustavotvorno skupščino kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev*, Ur. list DVS, št. 106/20, z dne 15. septembra 1920.

⁸⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1920, 3200–4000, ovoj 3549 Volitve.

⁸¹ *Državni odbor*, Ur. list DVS, št. 123/20, z dne 24. oktobra 1920. *Državni odbor*, Ur. list DVS, št. 131/20, z dne 15. novembra 1920. *Državni odbor*, Ur. list DVS, št. 135/20, z dne 23. novembra 1920.

⁸² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1920, 3200–4000, ovoj št. 3623, Državni koledar za leto 1921; seznam uradništva.

SKROMNE GMOTNE RAZMERE MOŠTVA

Po končani prvi svetovni vojni so bile tako pri nas kot na tujem podobne težave vseh vrst. Prebivalstvo je čutilo pomanjkanje. Ni bilo denarja in tudi ne dovolj življenjskih potrebščin. Take težavne in še neurejene razmere so od državnih uslužbencev zahtevale velike napore, da so zagotavljali delovanje države.

Predstojnik se je zavzel za podrejenega

Vodja oddelka finančne straže v Celju je bil Ernest Cajnko, komisar II. razreda, in je na tej dolžnosti prejemal potno povprečnino 400 kron na leto. Sredi decembra 1918 je finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani izdalo dekret o njegovi premestitvi k finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru. Konec decembra istega leta je podal prošnjo, da bi dobil temperirano (stalno) vozovnico za vlak na progi od Šentilja do Poljčan in od Maribora do Brezja na Koroškem. Njegov predstojnik dr. Josip Povalej je prošnjo podprl in jo odstopil finančnemu deželnemu ravnateljstvu v Ljubljani. Od tam so doktorju odpisali, da ga sme uporabljati le za notranjo službo v finančnem okrajnem ravnateljstvu, zato mu stalna vozovnica ne pripada. Še več, izgubil bo pravico do potnega pavšala.

Službo v Mariboru je nastopil 7. januarja 1919. Njegov predstojnik je naslednji dan odgovoril v Ljubljano in se zavzel za to, da službo Ernestu Cajnku odredijo v Mariboru in ne v Ljubljani. Zato naj opravlja tudi zunanjo službo in zamenjuje vodjo preglednega okraja finančne straže v Mariboru. Nesprejemljivo bi bilo, da bi mu zmanjšali prejemke. *»Za Cajnkota samega pomeni odteg potnega pavšala največjo in neopravičeno gospodarsko oškodovanje in se je bati, da tako postopanje že a priori zamori pri uradnikih vso ambicioznost in veselje do dela,«* je bil kritičen predstojnik.

To očitno ni ostalo brez odmeva, saj so v finančnem deželnem ravnateljstvu odredili približno tako, kot se je zavzel omenjeni mariborski predstojnik: od 1. februarja 1919 mu pripadajo 504 krome aktivitetne doklade letno namesto dotedanje v polovičnem znesku; potna povprečnina 400 kron letno naj do preklica ostane.

Zadnji dan januarja 1919 so iz ljubljanskega deželnega ravnateljstva odpisali vodji finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru, da se sme Ernest Cajnko uporabljati tudi v zunanji službi pri vodstvu preglednega okraja finančne straže v Mariboru, kot je to določal 62. člen predpisa za finančno stražo iz leta 1907. Ta člen je določal, da je lahko vodji pomembnejšega ali večjega kontrolnega okraja finančne straže pridodan komisar II. razreda ali višji respicient.¹

Omenjeni komisar je 18. marca 1919 prosil finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani, da bi mu za januar in februar tega leta odobrili po 100 kron mesečne stanarine, saj se še ne bo mogel preseliti iz Celja v Maribor. V Ljubljani so nato odredili, da mu za omenjena meseca pripada po 100 kron stanarine, prispevek za dvojno gospodinjstvo (ločeno življenje) v višini 250 kron mesečno pa mu gre do konca avgusta 1919.²

Strah pred javnimi shodi

Deželno finančno ravnateljstvo v Ljubljani je 28. januarja 1919 od finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru in tamkajšnjega davčnega okrajnega oblastva zahtevalo, da takoj odpišeta, ali so bili med udeleženci demonstracij v Mariboru 27. januarja 1921 res odpuščeni tudi uslužbenci finančne uprave nemške narodnosti. Če je to res, jim je treba takoj ustaviti izplačevanje denarnih podpor. Finančno okrajno ravnateljstvo je 30. januarja 1919 odpisalo, da nima nobenih podatkov o taki udeležbi, noben odpuščen uradnik nemške narodnosti pa ni prosil za denarno podporo zaradi odslovitve. Tudi davčno okrajno oblastvo je istega dne odpisalo, da ničesar ne ve o sodelovanju tujerodnih uradnikov pri demonstracijah, policijska in sodna preiskava sta v teku, podporo tem uslužbencem pa izplačuje zastopnik nemško avstrijske vlade.³

¹ *Finanzwachvorschrift*, 17. marec 1907.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1–300, spis št. 18-2.

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 301–600, spis št. 407.

Slabe gmotne razmere državnih uslužbencev so se odražale tudi v njihovih stanovskih organizacijah, ki so se prizadevale izboljšati gmotno stanje moštva. Da je šlo za resne stvari, izpričuje tudi okrožnica, ki jo je predsedstvo Deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani 17. marca 1919 razposlalo vsem svojim poverjeništvom in oddelkom. Povzela je vsebino takega obvestila ministrstva za notranje zadeve iz Beograda. Osrednja vlada v Beogradu preučuje, kako izboljšati gmotno stanje državnega uradništva. Notranje ministrstvo opozarja, da je odveč pošiljati delegacije na vlado in prirejati shode, kjer naj bi sprejemali razne resolucije. Prosi, da vladi ne bi oteževali rešitve tega vprašanja. Ob koncu je slovenska vlada naročila, naj s temi stališči Beograda in Ljubljane seznanijo vse zaposlene.

Okrožnica je bila namenjena tudi Franu Gerstenmayerju (v tistem času je svoj priimek spremenil v Bajič ali tudi Bajić), predsedniku društva konceptnih uradnikov, ter Maksu Lillegu, predsedniku društva državnih uradnikov, oba sta bila v Ljubljani, s prošnjo, da bi na primeren način obvestila člane obeh društev in jim naročila, naj se ravnajo po okrožnici.

Okrožnico so prejeli tudi na poverjeništvu ministrstva financ za Slovenijo in Istro. Od tam so 24. marca 1919 razposlali lastno okrožnico svojim oblastvom, uradom in oddelkom finančne uprave za Slovenijo. Vsebina tega dokumenta je bila podobna tisti iz okrožnice Deželne vlade za Slovenijo.⁴

Višji komisar je dolgoval 671 kron

Jakob Skubic, višji komisar finančne straže II. razreda, je 9. maja 1919 prosil finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, da bi mu odobrili izplačilo predujma v višini dveh mesečnih plač. Tako bi povrnil dolg, predujem pa bi odplačal v dvanajstih mesečnih obrokih.

Priložil je račun za razno blago v znesku 671 kron in 20 vinarjev, ki ga je dobil na up. Za milo je dolgoval 34 kron in 20 vinarjev, za sladkor 71,30 krone, za templjance (usnje za podplate čevljev) 35,50 krone, za slive 19,80 krone, za mast 93,00 krone, za slanino 137,50 krone, za klobase 71,20 krone, za moko 168,00 krone in za prekajeno meso 40 kron ter 70 vinarjev. Na računu je bilo zapisano, da mora dolg plačati do 15. maja istega leta, izdan je bil 25. aprila 1919 in kolkovan s 60 vinarji.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601–1000, spis št. 770.

Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je prošnjo s priporočilom za ugodno rešitev poslalo na poverjeništvu ministrstva financ za Slovenijo in Istro v Ljubljani. Tam je računski oddelek izdelal tako imenovani obračun za prosilca. Najprej so bili izračunani njegovi prejemki: plača letno 3.600 kron, aktivitetna doklada 840 kron letno in draginjska doklada 1099 kron letno. Rubljivi del je znašal letno 1.420 kron ali 116 kron mesečno. Nato so bile navedene obremenitve njegovih prejemkov: dohodnina 2 kroni in 37 vinarjev, službena taksa 5,55 krone, pokojninski prispevek 5,33 krone in prepoved 38,44 krone, skupna vsota odbitkov 51 kron in 69 vinarjev. Računski uradnik je zapisal, da je rubljivih torej bilo 64,97 krone.

Odobreno mu je bilo 600 kron predujma, ki ga je moral plačati v dvanajstih mesečnih obrokih po 50 kron, začevši s 1. julijem 1919.⁵

»Revež le zelo težko shaja«

Ivan Kostl, komisar finančne straže I. razreda iz Primorja, je po razpadu države prišel v Ljubljano in je bil 9. decembra 1918 začasno sprejet v službo pri finančnem okrajnem ravnateljstvu v Mariboru. Opravljal je posle užitninskega referenta. 19. februarja 1919 je poslal prošnjo finančnemu deželnemu ravnateljstvu v Ljubljani. Navedel je, da je prej bival v Kanalu ob Soči in so mu med vojno stanovanje izropali ter odnesli vse pohištvo in opremo. V Mariboru ni mogel dobiti družinskega stanovanja, zato so bili štirje izmed njegovih otrok med šolanjem na različnih koncih Slovenije: Janko v Ljubljani, Pavle v Kranju, Ljudmila v Škofji Loki in Stanko v Šenčurju pri Kranju. Le za šolanje otrok je mesečno potreboval približno 500 kron. Njegova mesečna plača je znašala 542 kron in z njo ni mogel preživljati družine. Prosil je za družinsko in stanovanjsko doklado ter navedel predpisa, ki sta ti dokladi dovoljevala. Ob koncu je zapisal, da je vdovec.

Istega dne je finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru na njegovo prošnjo zapisalo, da so navedbe resnične *»in revež v resnici le zelo težko shaja.«*

Naslednjega dne, 20. februarja 1919, je okrajno glavarstvo v Mariboru brzojavilo predsedstvu finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani.

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601–1000, spis št. 695.

Sporočalo je, da za nadziranje izvoza ob meji nujno potrebujejo finančnega nadzornika, ki bi deloval v Špiljah. V Ljubljani so 28. februarja 1919 za to določili Ivana Köstla, saj je užitninske posle na Spodnjem Štajerskem prevzelo nadzorništvo deželnih naklad v Ljubljani, zato kot užitninski referent ni bil več potreben.

Med tem pa je referent v finančnem deželnem ravnateljstvu v Ljubljani odločil o njegovi prošnji z dne 19. februarja 1919. Računskemu oddelku je naročil, da prosilcu prizna prispevek za dvojno gospodinjstvo, ki se mu izplača od 10. decembra 1918 do konca marca 1919, v znesku 250 kron na mesec, prizna pa se mu tudi prispevek k stanovanjski najemnini za isto obdobje v višini 100 kron mesečno.⁶

Ta komisar, ki je do tedaj napredoval v komisarja II. razreda, je 1. julija 1921 pisno sporočil finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru, da bi njegovi ženi s 1. avgustom tega leta prenehali izplačevati draginjsko doklado, tako imenovano dnevnicu po 12 kron. Cene tobačnih izdelkov so se tedaj znatno zvišale in žena, ki je imela trafiko in trgovino na Pobrežju pri Mariboru, ne bo več upravičena do te doklade. Dohodek prodaje bo namreč presegel 200 dinarjev mesečno, kar je meja za tako doklado. Ravnateljstvo je dopis poslalo delegaciji v Ljubljani.

Tam so zadevo preučili in prišli do domneve, da je ženin mesečni dohodek že prej presegel 360 kron mesečno, zato do te doklade najbrž ni bila upravičena že od 1. oktobra prejšnjega leta. Prosili so Tobačno tovarno v Ljubljani za podatek o v tej trafiki prodanih tobačnih izdelkih v času od 1. oktobra 1920 do 31. julija 1921, a so iz tovarne odpisali, da tega podatka nimajo, saj vodijo le evidenco o bruto prodaji za vsako koledarsko leto, zato naj se obrnejo na davčni urad v Mariboru. Delegacija je za podatek 9. julija 1921 zaprosila davčno okrajno oblastvo v Mariboru in od tam so 25. julija odgovorili, da je v naznačenem razdobju dohodek omenjene trafike presegal 1.000 kron na mesec.

V delegaciji so 6. avgusta 1921 obvestili računski oddelek, da mora Köstl vrniti 3.648 kron zaradi neupravičeno izplačanih draginjskih doklad za ženo, in to v času od 1. oktobra 1920 do 31. julija 1921. V strokovnem oddelku III te delegacije je nekdo s svinčnikom pripisal, da ta komisar ne bi smel službovati v Mariboru, kjer ima žena svojo prodajalno, zato ga nameravajo premestiti.⁷

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 601–1000, spis št. 624.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 2001–3000, spis št. 2349.

Razne prošnje uslužbencev finančne straže

Josip Krhin je bil naslovni respicent na oddelku finančne straže na Jesenicah. Želel si je izboljšati svoj gmotni položaj s tem, da bi prešel med davčne praktikante, zato je 7. januarja 1919 tako prošnjo poslal predsedstvu finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani. V njej je navajal, da je bil rojen leta 1885 v Št. Jerneju na Dolenjskem, je samski in brez otrok. K finančni straži je stopil 11. novembra 1904, kjer je opravil izpit za respicenta, disciplinsko ni bil obravnavan. Zapisal je, da ima po veljavnih predpisih izobrazbo, enakovredno nižji gimnaziji. Med svetovno vojno je bil ves čas na fronti, kot sanitetni podčastnik pri gorskem strelskem polku št. 2, večkrat je bil odlikovan. Ker je med vojno zbolel za revmo, ne bi mogel dalj časa opravljati zunanje službe pri finančni straži, kar potrjuje zdravniško spričevalo. Rad bi šel za davčnega praktikanca pri davčnem uradu v Kostanjevici na Krki ali kamorkoli drugam. Z oddelka na Jesenicah so njegovo prošnjo poslali vodstvu preglednega okraja finančne straže v Kranju, od tam pa finančnemu deželnemu ravnateljstvu v Ljubljani. Od tam so mu 17. februarja 1919 odgovorili, da je zamudil rok za prijavo na razpis za to službo, ki je bil objavljen v slovenskem uradnem listu.⁸ Zapisali so, da so vsa prosta delovna mesta že zasedena. Hkrati so o tem obvestili tudi vodstvo preglednega okraja finančne straže v Kranju.⁹

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je odredila, da se Franc Burger s 1. avgustom 1919 premesti k vodstvu preglednega okraja finančne straže v Kranju. Prej je bil v službi pri tej kontroli v Postojni in je dosegel naziv komisarja II. razreda. V okolišju tega okraja je moral precej potovati po Gorenjskem, saj je bila njegova naloga, da je nadzoroval oddelke, lustriral tobačne zaloge, spremljal dohodarstvene kazenske preiskave, kontroliral uslužbence te straže, poizvedoval in zasliševal stranke itd. Taka potovanja so bila draga, zato je 6. septembra 1919 zaprosil finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, da bi mu določili višjo povprečnino, saj je bila dotedanja v višini 1.242 kron letno prenizka. Prošnjo je ponovil 6. septembra 1919 in navedel podatek o ceni železniške vozovnice do nekaj krajev na Gorenjskem, pred 16. majem tega leta in po tem datumu, ko je prišlo do večkratne podražitve vozovnic. Mesečna

⁸ *Razpis*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 21/18, z dne 11. decembra 1918, str. 44. Rok za oddajo prošenj je potekel 28. decembra 1918.

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1–300, spis št. 281.

povprečnina je znašala 103 krome in 50 vinarjev, samo za vozne karte pa je septembra 1919 porabil 239 kron in 20 vinarjev. Prošnjo so obravnavali na delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, tam pa so mu od 1. avgusta 1919 odobrili povišanje letne povprečnine na 2.442 kron, torej za 1.200 kron, kar je pomenilo 203,50 krome mesečno.¹⁰

Ivan Čretnik je bil komisar finančne straže II. razreda in je bil 1. maja 1919 premeščen na glavno carinarnico v Mariboru, od tam pa je bil 1. februarja 1920 postavljen za starešino oddelka finančne straže pri carinarnici v Špiljah. Kmalu je zaprosil, da bi mu izplačali vojaško doklado in dnevnice. Prošnjo so iz vodstva preglednega okraja te straže v Mariboru poslali na delegacijo v Ljubljani. Od tam so finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru odgovorili, da delegacija ni pristojna za urejanje vojaških doklad, v Mariboru nobenemu uradniku ali uslužbencu niso pripadale dnevnice, pač pa mu slednje pripadajo od dneva nastopa službe v Šentilju.¹¹

Ta njegova prošnja glede vojaške doklade je bila najbrž povezana s tedanjimi razmerami pri nas. Po prevratu je namreč 279 varnostnih stražnikov zapustilo Primorje in delo nadaljevalo pod ljubljansko vlado. Ostali so militarizirani, kar je med drugim pomenilo ne le vojaško urejenost in disciplino, marveč tudi pravico do vojaške doklade. Razporedili so jih zlasti ob državni meji. Največ jih je bilo razporejenih v Maribor, celo 145, v Špilje pa deset. Pozneje je prišlo iz Primorja še sedeminsedemdeset redarjev, kot so največkrat rekli tem stražnikom. Militarizirali so celotno moštvo varnostne straže, tudi tiste, ki niso prešli iz Primorja, marveč so prej službovali na Kranjskem ali v drugih deželah Avstro-Ogrske. Novembra 1919 je bilo teh stražnikov 511, razporejeni pa so bili takole: Ljubljana 142, Maribor 155, Celje 78, Ptuj 19, Gornja Radgona 57 in Prekmurje 60 mož.¹² Ko je bilo treba to stražo demilitarizirati, do česar je prišlo ob koncu novembra 1919, je nastalo vprašanje, kako nadomestiti izgubo vojaške doklade. Ta je znašala 15 kron na dan, zagotavljalo pa jo je poverjeništvu za narodno obrambo pri ljubljanski vladi.¹³ Proračunske postavke v finančnem zakonu za leto 1919/1920 niso mogle zadoščati, saj niso računali na ukinitvev militariziranega statusa tega moštva. Najbrž je Ivan Čretnik o tej vojaški dokladi izvedel od stražnikov v Mariboru in je

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 7701–8000, ovoj št. 7954.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, fasc. 1501–2000, spis št. 1609.

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, fasc. 9001–9700, spis št. 9300.

¹³ Čelik, *Slovenski stražniki 1918–1941*, str. 22–24 in 44–45.

misлил, da pripada tudi finančni straži, kar pa ni bilo res. On je bil 19. aprila 1920 priča prepiru in pretepu med carinskima revizorjema v prostorih carinarnice v Špiljah. Dogodek je pritegnil pozornost drugega osebja carinarnice in tudi potnikov. Ravnatelj finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru je naslednji dan o dogodku poročal ljubljanski delegaciji in generalni direkciji carin v Beogradu.¹⁴

Andrej Weble, komisar finančne straže II. razreda v Ljubljani, je 28. avgusta 1919 zaprosil za denarno podporo. Moral je preurediti uniformo, kot je 7. avgusta 1919 zahtevala ljubljanska delegacija, kar ni bilo poceni. Vodstvo preglednega okraja finančne straže Ljubljana II je njegovo prošnjo odstopilo finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani, od tam pa so jo poslali delegaciji in pri tem zapisali, da ni utemeljena, saj so uniformo morali nekoliko preurediti vsi stražniki, ki so imeli še stare avstrijske uniforme. V delegaciji so na prošnjo pripisali, da ni utemeljena. *»Značilno je, da se do danes izmed 22 uradnikov in preko 400 mož finančne straže razen prosilca ni nihče oglasil s slično prošnjo,«* je 18. septembra 1919 sklenil uradnik in dal spis v arhiv.¹⁵

Andrej Berginc je bil preglednik finančne straže in je delal pri carinskem oddelku v Žireh. Napisal je prošnjo, da bi prešel med carinske uslužbenke kot carinik IV. razreda. Njegovo prošnjo je finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani 10. maja 1920 odstopilo ljubljanski delegaciji, ta pa s svojim mnenjem generalni direkciji carin v Beogradu. Zapisali so, da je prosilec priden in zanesljiv, dobrega vedenja, toda ima le ljudsko šolo. Rojen je bil leta 1879, v službi pri finančni straži od leta 1903, leta 1913 pa je opravil carinski izpit pri glavnem carinskem uradu v Trstu. V delegaciji so na koncu svojega mnenja zapisali, da bi prošnjo bilo mogoče ugodno rešiti le, če na voljo ne bi bilo dovolj kvalificiranih moči.¹⁶

Veljavnost starih predpisov

Pri zagotavljanju socialnih pravic uslužbencev nekdanje finančne straže je bilo treba upoštevati tudi stare predpise.

Antonija Poljanec, vdova nadpreglednika finančne straže v Ljubljani, je 25. februarja 1920 zaprosila za vdovsko pokojnino, posmrtnino in

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1501–2000, spis št. 1716.

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1919, 5001–6000, spis št. 5574.

¹⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1501–2000, spis št. 1875.

vzgojevalnino. Sklicevala se je na 50., 51. in 55. člen predpisa za finančno stražo iz leta 1907. Člen 50 je določal, da dobijo vdove tretjino za pokojnino upoštevanih prejemkov moža, a najmanj 400 kron vdovske pokojnine letno; člen 51 je predpisal, da pripada vdovi za vsakega nepreskrbljenega zakonskega otroka vzdrževalnina v višini petine vdovske pokojnine, a največ do štiriindvajsetega leta otrokove starosti; člen 55 se je nanašal na posmrtnino, ki je pripadala svojcem pokojnika, v višini četrtnine letnih prejemkov (plača in dodatek na službena leta).¹⁷ Mož ji je umrl pred petimi dnevi in z dvema otrokoma, Viktorjem in Francem, je stanovala v erarnem stanovanju na Bregu 6 v Ljubljani. Prosila je tudi, da bi smela ostati v tem stanovanju, dokler ne najde zasebne nastanitve.

Že čez tri dni so ji v delegaciji izračunali pripadajoče prejemke. Pri tem so uporabili dvojezični, nemški in slovenski obrazec za te namene, ki je izviral iz časov c. k. finančnega ravnateljstva za Kranjsko v Ljubljani. Odmerili so ji vse tri zaprosene vrste prejemkov, upoštevajoč omejeni predpis iz leta 1907: posmrtnino v višini trikratne plače pokojnika, to je 637 kron in 50 vinarjev; od 1. marca 1920 ji je pripadala vdovska pokojnina 850 kron letno; vzgojevalnina za sina Franca v višini 170 kron letno, in to do njegovega štiriindvajsetega leta starosti, to je do 2. oktobra 1930.¹⁸

Društvo finančne straže na Slovenskem je poleti 1920 na delegacijo ministrstva financ v Ljubljani naslovilo več vprašanj. Eno se je nanašalo na primere, ko so finančni stražniki stanovali v prostorih oddelkov ali v erarnih stanovanjih, a niso dobili pripadajočega pohištva. Predlagalo je, naj delegacija v Beogradu doseže, da bi te uslužbenke šteli kot nekasarnirane in bi jim tako pripadala celotna aktivitetna doklada.¹⁹ Odgovor je na društvo prispel čez mesec dni. Delegacija se je sklicevala na avstrijski predpis za finančno stražo iz leta 1907, ki je v skupnih prostorih stanujočim stražnikom zagotavljal brezplačno pohištvo in posteljnjake.²⁰ Ker so po razpadu Avstro-Ogrske pri nas oblikovali številne nove oddelke finančne straže, ni bilo mogoče povsod zagotoviti tega pohištva, zato so to upoštevali in jim pri aktivitetni dokladi odtegovali le polovico. Če so stanovali v erarnem neopremljenem stanovanju zunaj oddelka, a brez družine, so jih šteli kot neporočene. Zaradi tega so vse prizadete pozvali,

¹⁷ *Finanzwachvorschrift*, 17. marec 1907.

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 801–1800, spis št. 803.

¹⁹ Društvo finančne straže na Slovenskem, *Naš glas*, št. 29, 1920, str. 7.

²⁰ *Finanzwachvorschrift*, 17. marec 1907, čl. 16, 1. odstavek.

da zahtevke za te zaostale doklade po službeni poti prijavijo, reševalo pa jih bo pristojno finančno okrajno ravnateljstvo.²¹

Državni svet, tedanji vrh upravnega sodstva v kraljevini, je konec decembra 1931 razveljavil odločbo ministrstva za finance,²² ki pri odmeri pokojnine pritožitelju ni upoštevalo določbe avstrijskega predpisa za finančno stražo iz leta 1907, da se finančnim stražnikom dvanajst mesecev dejanske službe pri odmeri pokojnine šteje kot šestnajst mesecev.²³

Ali je prišlo do napake?

Ivan Dreu, preglednik finančne kontrole II. razreda na oddelku v Kozjem, je poleg žene in otroka imel še nezakonskega sina Ivana Miklavžina. Zanj je od 1. julija 1919 do 30. junija 1921 prejemal draginjsko doklado. V ljubljanski delegaciji pa so ugotovili, da mu za tega otroka draginjska doklada ne pripada, zato so 16. avgusta 1921 odločili, da mora nepravilno izplačano doklado v znesku 4.676 dinarjev povrniti, kot odtegljaj od prejemkov za oktober in november tega leta.

Prizadeti je 5. septembra 1921, ko je prejel odlok o povračilu doklade, v prošnji na okrajno upravo finančne kontrole v Brežicah opisal to težavo. V izkazu družinskih članov, kar je bilo merilo za draginjske doklade družinskih članov, je navedel tudi nezakonskega sina, za katerega je skrbel in zanj prejemal doklado. Torej ni ničesar zagrešil, zato ni odgovoren za napako. Take vsote tudi ne bi mogel plačati, zato prosi, da mu prejemke pustijo.

Iz okrajne uprave finančne kontrole v Brežicah so prošnjo odstopili finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru, od tam pa delegaciji v Ljubljani.

Na okrajno upravo finančne kontrole v Brežicah se je spet obrnil 27. novembra 1921, ko je sporočil, da so mu znesek odtegnili in je zato njegova družina v skrajni bedi. Predlagal je, da bi mu prvo prošnjo, napisano 5. septembra 1921, šteli kot priziv na odločbo delegacije z dne 16. avgusta 1921. Prošnja je spet potovala v Maribor in od tam v Ljubljano.

²¹ Društvo finančne straže na Slovenskem, *Naš glas*, št. 34, 1920, str. 6–7.

²² Ugodnostno računanje službe pri finančni kontroli, *Naš glas*, št. 10, 1932, str. 3.

²³ *Finanzwachvorschrift*, 17. marec 1907, čl. 46.

Delegacija je 16. decembra 1921 o zadevi poročala generalni direkciji državnega računovodstva in predlagala, da se prošnja oziroma ugovor zavrne. To so v Beogradu 8. januarja 1922 potrdili in iz delegacije prosilcu 17. januarja 1922 na kratko odgovorili, da so njegovi prošnji zavrnili.²⁴

Ustanovitev nabavne zadruga v Ljubljani

Še iz avstro-ogrskih časov je v Ljubljani deloval mestni aprovizijski (preskrbovalni, nabavni) urad. Ta je 28. decembra 1921 razpisal dobavo cenejše masti in krompirja, pa tudi jajc. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je to posredovala vsem finančnim uslužbencem v slovenski prestolnici, da so se prijavi in navedli vrsto ter količino živila. Cena enega kilograma krompirja je bila 4 krone in 80 vinarjev, masti 82 kron, jajce pa je stalo 8 kron. Razpis so prejeli tudi v okrajni upravi finančne kontrole Ljubljana II in na oddelku te kontrole Ljubljana št. 2. Na tej okrajni upravi se je med kupci javil le Jakob Skubic, ki je naročil 15 kilogramov masti za ceno 1.230 kron, enako sta naročila podpreglednik Ludvik Osterc in naslovni preglednik finančne kontrole Jakob Košir, oba z oddelka Ljubljana št. 2. Ko so zbrali vse prijave in uredili glede plačila, so krompir lahko dvignili v barakah za šolo na Ledini, mast pa v trgovini na Poljanski cesti 15. Jajc niso naročali.²⁵

Gmotne stiske državnih uslužbencev so poskušali omiliti tudi na ta način, da so tudi zanje organizirali nabavne zadruga. Te naj bi omogočale, da člani na cenejši način kupujejo življenjske potrebščine in osebne ter gospodinjske predmete. Konec leta 1920 je bilo to področje urejeno z uredbo in začele so nastajati nabavne zadruga ter njihova zveza v Beogradu. Da bi zveza nabavnih zadrug v Beogradu ustvarila začetni kapital, je ta uredba določila, da začnejo vsem državnim uslužbencem, tako civilnim kot vojaškim, od enomesečne draginjske doklade odtrgovati deset odstotkov. To naj bi veljalo za pet naslednjih let. Prav tako je bilo določeno, da se po en odstotek odbije tudi od dobaviteljev državnih nabav.²⁶

Začelo se je obveščanje zaposlenih o namenu in ugodnostih teh zadrug. Poverjeništvu za notranje zadeve je 15. januarja 1921 razposlalo

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 151–400, spis št. 179.

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 1–150, ovoj št. 33.

²⁶ *Uredba o nabavljajalnih zadrugah državnih uslužbencev in o Zvezi nabavljajalnih zadrug državnih uslužbencev*, Ur. list DVS, št. 9/21, z dne 28. januarja 1921.

NABAVLJALNA ZADRUGA

JAVNIH NAMEŠČENCEV IN VPOKOJENCEV R. Z. Z. O. Z.
V LJUBLJANI - VODNIKOV TRG 5

TELEFON ŠT. 421 — ČEKOVNI RAČUN ŠT. 12416
TEKOČI RAČUN PRI JADRANSKI BANKI
V LJUBLJANI

LJUBLJANA, dne 17. januarja 1923.

Gospod

Jož a B e k š
višji davčni upravitelj

v
L j u b l j a n i

Na Vaš cenf.dopis z dne 13.t.m. Vas naprošamo, da izvolite sporočiti delegatu min. financ g. Dr. K. Savniku nastopno:

Način razdelitve pocenjenega sladkorja nezadrugarjem, kakor se je sklenil z pritrditvijo predsedstva pokr. uprave je Savez nabavl. zadrug v Beogradu sicer sprejel, ni pa privolil v plačilne pogoje, ki jih je nudil svojim zadrugam, temveč zahteva, da nezadrugarji vplačajo že pri naročbi vnaprej najmanj 10.Din za vsak naročen kilogram sladkorja.

Kljub temu smo skušali potom omenjenega predsedstva in po pomočniku min.soc.politike g.Jovanu, doseči tudi za nezadrugarje iste plačilne pogoje, namreč vplačilo pri naročbi 5.Din. za kilogram. V to pa kakor že rečeno Savez ni privolil iz razloga, da mora on že pri naročbi vplačati tovarni celo kupnino vnaprej. To je pa tako velika svota, da je on nima na razpologo. Vsega je dosedaj naročeno 4.vazone sladkorja za nezadrugarje.

Pripomnimo pa, da sta na potu samo dva vazona sladkorja, ter da nam je Savez sporočil, da je zaloga sladkorja že pri kraju in bo treba najbrže naročbe za polovico zmanjšati.

Na zadnji odstavek Vašega cenjenega dopisa glede pretnje s civilnimi tožbami, pripomnimo, da naša zadruga ni pravi naslov, ker ni to akcija naše zadruge, temveč Saveza, kojemu smo ves denar predkazali, odnosno vlade, ki je to akcijo započela.

Na zahtevo nezadrugarjev, koji so poslali predplačilo za sladkor, smo pripravljeni vsakomur ves vplačani znesek takoj povrniti, če se zato upravičenega izkaže.

Z odličnim spoštovanjem

R. 18/1.25

[Handwritten signature]

Glava in žig nabavne zadruge v Ljubljani leta 1923 (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 1-400, spis št. 29)

okrožnico vsem političnim in policijskim oblastvom prve stopnje, s katero so jih obvestili o namenu teh zadrug ter o njihovem predvidenem kapitalu. Prvi odtegljaj od draginjske doklade so izvedli že 1. februarja 1921.²⁷

Nabavljalna zadruga javnih nameščencev in upokojencev, R. Z. z O. Z. (registrirana zadruga z omejeno zavezo), kot se je uradno imenovala, je bila ustanovljena 24. marca 1921 v Ljubljani.²⁸ Svoj sedež je dobila na Vodnikovem trgu 5. Poslovati je začela februarja 1922. Njen prvi predsednik je bil Karel Urbančič. Prevzela je prostore ter odkupila blago in inventar dotedanje Samopomoči, gospodarske zadruge javnih nameščencev, upokojencev, vdov in sirot, R. Z. z O. Z. v Ljubljani, ki je delovala od razpada države, z ustanovitvijo nabavne zadruge pa prenehala delovati.

Poleti 1922 je bilo v Sloveniji petnajst nabavnih zadrug državnih uslužbencev, ki so imele 2.689 članov, v celotni državi pa jih je bilo štiriinosemdeset in so štejele 20.210 članov.²⁹

Ministrstvo za notranje zadeve, oddelek za Slovenijo, je s tem v zvezi 21. junija 1922 pisal Pokrajinski upravi za Slovenijo, oddelku za notranje zadeve, in obvestil o delovanju zveze nabavnih zadrug v Beogradu ter zaprosil, naj o teh zadrugah obvestijo vse državne uslužbenice. Ustanovili naj bi jih povsod, kjer je dovolj tega osebja. Člani lahko postanejo tudi uslužbenci samoupravnih teles in zbornic.

Iz omenjenega oddelka Pokrajinske uprave za Slovenijo so 10. julija 1922 (spet) razposlali podobno okrožnico in jo naslovili na vse oddelke pokrajinske uprave, delegacije centralnih oblastev ter politična in policijska oblastva prve stopnje. Z okrožnico naj bi seznanili vse zaposleno osebje.³⁰

Konkurenca med ponudniki ugodnejših nabav

Jože Bekš (tudi Joža ali Josip), davčni upravitelj, je tej zadrugi pisal 13. januarja 1923 in v imenu dr. Karla Šavnika prosil za pojasnila v zvezi z dobavo že vplačanega sladkorja, ki je zamujala. Zapisal je, naj bi zveza teh zadrug v Beogradu zbran denar uporabljala v špekulativne

²⁷ AS, 61, Poverjenišтво/oddelek za notranje zadeve NVSHS, DVS in PUS, šk. 70, spis št. 2028 in 2049.

²⁸ Ustanovitev, *Naš glas*, št. 13, 1921, str. 3.

²⁹ *Savez nabavljajčih zadruga državnih službenika u Beogradu*, *Naš glas*, št. 33, 1922, str. 3–4.

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 2501–3800, spis št. 2812.

namene, nekateri prizadeti pa grozijo s civilnimi tožbami proti zadrugi, ker še ni dobavila sladkorja. Sporočijo naj, kdaj bo sladkor prispel. Zadruga mu je odgovorila 17. januarja 1923. Od naročenih štirih vagonov sladkorja po znižani ceni sta bila na poti le dva in verjetno bo treba naročilo prepoloviti. Kdor vplačanega sladkorja ne bo dobil, bo dobil denar povrnjen. Za kilogram so vplačali 5 dinarjev. Pokrajinska uprava za Slovenijo je poskušala prek ministrstva za socialno politiko doseči, da bi sladkor po znižani ceni nabavili tudi nečlani zadruge, kar pa so na zvezi zadrug zavrnil in zanje določili ceno 10 dinarjev za kilogram.

Ta zadruga je 23. januarja 1923 delegacijo ministrstva financ v Ljubljani zaprosila, da bi Srečku Vodopivcu, računskemu oficialu v odseku za pravosodje, odobrili dvotedenski dopust. Njemu so zaupali knjigovodstvo »sladkorne akcije«, kot so imenovali to skrb za nabavo cenejšega sladkorja. Nekateri v delegaciji so imeli pomisleke, končno pa so 1. februarja 1923 imenovanemu dovolili pet dni dopusta, ker je šlo »za *interesse državnih nameščencev v obče.*«³¹

Ista zadruga je 26. februarja 1926 razposlala okrožnico vsem državnim oblastvom, tudi delegaciji ministrstva financ v Ljubljani. Sporočala je, da so pričeli z zbiranjem naročil za nabavo drv in trboveljskega premoga tako za člane kot za državna oblastva. Plačilo bo v desetih obrokih od 1. marca do 31. novembra 1926. Kurivo bodo dostavili na domove naročnikov. Cena za kubični meter celih bukovih drv je bila 145 dinarjev, za nažagana pa 155 dinarjev. Naročniki zunaj okoliša mitnic bodo plačali po 2 dinarja za kubični meter drv več. Cena premoga je bila določena na 420 dinarjev za tonno, zunaj okoliša mitnic pa 425 dinarjev. Zamudne obresti bodo znašale 6 odstotkov. Priložili so obrazec naročilnice in izpolnjenega je bilo treba poslati na upravo zadruge do 15. marca 1926. V delegaciji finančnega ministrstva so pripisali, da zanje to ne pride v poštev. Zakaj? Ker pri njih že več let deluje aprovizijski odbor finančnih uslužbencev za nabavo kuriva, ki je že zbral naročila za to leto, in to po nižjih cenah. Ponudbo zadruge so dali le v vednost po oddelkih, nato pa v arhiv oziroma ad acta.³²

Ta aprovizijski odbor je sredi avgusta 1926 za ogrevalno sezono 1926/27 pri Trboveljski premogokopni družbi naročil 160 ton premoga. Cena je bila 342 dinarjev za tonno na rudniški postaji v Trbovljah. Iz omenjene družbe so kmalu sporočili, da bodo pričeli z dostavo naročenega

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 1–400, spis št. 29.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1301–2000, spis št. 1854.

Vhod iz Cankarjevega nabrežja } v Krojaško
„ „ Mestnega trga } ulico št. 3

Naznanilo otvoritve.

P. n. državnim in javnim nameščencem ter invalidom vljudno naznanjam, da sem otvoril v Ljubljani, Krojaška ul. št. 3 (vhod iz Mestnega trga in Cankarjevega nabrežja) trgovino s konfekcijskim, manufakturnim in drugim blagom, perilom etc. pod naslovom:

„Nabavljalnica za državne in javne nameščence ter invalide“

kjer si Vaše potrebščine najceneje in najboljše kakovosti nabavite **na mesečne obroke.**

Jamčim za točno in solidno postrežbo ter se priporočam za obilen poset.

Z odličnim spoštovanjem

VIKTOR BAN
LJUBLJANA, Krojaška ul. 3.

Letak zasebne nabavljalnice o ugodnostih pri nakupu oblačil (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1301–2000, spis št. 1445)

kuriva na glavni kolodvor v Ljubljani. Cena premoga je pri končnem naročniku znašala 413 dinarjev in 10 par za tono, saj je bilo treba dodati še naslednje stroške: 13 dinarjev in 10 par pristojbin, vožnjo od Trbovelj do Ljubljane, ki je znašala 27 dinarjev, vožnjo na dom, ki je nanese 30 dinarjev, in uvoznino v Ljubljano, ki je bila 1 dinar.³³

Da je gmotna stiska državnih uslužbencev resnična, je spoznal tudi zasebni trgovec Viktor Ban iz Ljubljane, Krojaška ulica 3. Delegaciji ministrstva financ je 14. aprila 1925 poslal pisno obvestilo, da je na domačem naslovu odprl manufakturno in konfekcijsko trgovino, ki ji je dal ime »Nabavljavnica za državne in javne nameščence ter invalide«. V trgovini je prodajal blago za moške in ženske obleke, že izdelane obleke ter obleke po meri. Kupec je moral ob naročilu blaga podpisati, da dovoljuje obroke odtrgovati od plače pri blagajni, kjer je bil zaposlen. Naročnikov predstojnik je moral potrditi, da je kupec res zaposlen pri dotičnem uradu. Če bi naročnik umrl prej, preden bi odplačal obroke, se je ženi odpustilo plačevanje nadaljnjih dolgov. Dopisu je trgovec priložil letak, ki je vabil k storitvam njegove trgovine. V delegaciji so na dopis zapisali, da so o trgovini obvestili vse podrejene urade v Ljubljani, in spis dali med rešene zadeve.³⁴

Ljubljanska zadruga je 21. januarja 1927 obvestila delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, da ji Franc Laninšek dolguje 55 dinarjev za nakup čevljarskih izdelkov. Bil je računski asistent pri finančnem okrajnem ravnateljstvu v Mariboru in kljub več opominom dolga ni poravnal. Predlagali so, naj bi mu dolg odtrgali od prejemkov. Delegacija je 25. januarja 1927 obvestila omenjeno ravnateljstvo v Mariboru, naj ga opomni in opozori na dolg. Če bi pisno pristal, bi mu računovodstvo delegacije dolg odtrgalo od mesečnih prejemkov in denar nakazalo zadrugi. Dolžnik je zadnji dan januarja 1927 na spis podpisal soglasje, da mu dolg odtegnejo od plače. Dolg so nato poravnali.³⁵

Franc Erjavec, trgovec z železnino na Valvazorjevem trgu št. 7 v Ljubljani, je 26. aprila 1929 prosil finančno direkcijo v Ljubljani, da bi v prostorih trgovine nabavne zadruga državnih nameščencev na Vodnikovem trgu 5 odprl svojo trgovino z železnino, saj je zadruga ne rabi, nekaj pa je tam že bila podobna trgovina Stefana Nagyja. Direkcija je o tej prošnji seznanila omenjeno zadrugo, od tam pa so poslali obširen

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 2001–3000, spis št. 2849.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1301–2000, spis št. 1445.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 331–450, spis št. 389.

odgovor, ki je zavrnil tako možnost. Z direkcije so odklonilno stališče 4. julija 1929 sporočili omenjenemu trgovcu.³⁶

Zveza nabavnih zadrug državnih uslužbencev s sedežem v Beogradu je 17. januarja 1934 dravska finančna direkcija poslala ponudbo za naročilo na knjižico Činovnik kao zadrugar, ki jo je napisal Mihailo Avramović. To je bila druga izdaja te brošure. V dopisu so navedli, da je bilo tedaj v državi 183 zadrug državnih nameščencev, od teh devetinosemdeset potrošniških, devetinsedemdeset posojilnih, dvanajst stanovanjskih in tri proizvodne. Vse zadruge so štejele skoraj 100.000 članov. Priložili so izvod knjižice, ki je imela sedeminpetdeset strani, izšla pa je leta 1933 v Beogradu.³⁷

Tudi upokojeni finančni stražniki so moledovali

Težke povojne razmere so prizadele tudi upokojene državne uslužbenke, torej tudi tiste, ki so prej službovali pri finančni straži.

Mihael Apravš, višji paznik finančne straže v pokoju, je 26. januarja 1920 delegaciji ministrstva financ v Ljubljani poslal prošnjo za draginjsko doklado. Stanoval je v Peklu, pošta Poljčane. Zapisal je, da je že prej prosil za draginjsko doklado, toda 22. decembra 1919 so mu na delegaciji ministrstva financ prošnjo zavrnil. Utemeljili so jo s tem, da ima dodaten zaslužek. Delal je na občini Pekel in mesečno zaslužil 90 kron. Drugi, ki so boljše stoječi, dobivajo to doklado, *»le jaz sem v tej zadevi ubogi revček, kot ga pod solncem ni, nimam obleke, ne kuriva, dolgujem na hrani in stanovanju, ker od teh 190 kron, katere dobim skupno s pokojnino in od občine si se najpotrebnejšega od potrebnega nabaviti ne morem, hrano mi hočejo odpovedati, ker nisem dva meseca mogel plačati, nimam zajutreka in ne večerje že celo zimo, samo za kosilo še dobim z milosti kako prikuho in če se me ne usmil, da se mi kaj nakaže da zamorem plačati še to mi bodo odpovedali, celo zimo nisem si mogel en košček mesa privoščiti ...«* je potožil v okorni slovenščini. Referent v delegaciji ministrstva financ v Ljubljani je predlagal, da se prošnjo šteje kot milostno prošnjo in se jo ugodno reši. Od 1. decembra 1919 je prejemal 55 kron pokojnine in 47 kron draginjske doklade, pred tem pa 210 kron draginjske doklade. Kot

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 1201–2200, spis št. 1245.

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj z uradnimi knjižicami in brošurami iz časov kraljevine in cesarstva.

občinski sluga je prejemal 90 kron na mesec. Zato mu po novem od 1. decembra 1919 dalje pripada nova draginjska doklada v znesku 400 kron mesečno ter razlika od 1. decembra 1919 do 30. aprila 1920 v znesku 1.765 kron, je 26. aprila odločil pristojni uradnik in to sporočil računskemu oddelku v izvršitev.³⁸

Anton Smodej, višji paznik finančne straže v pokoju, ki je bival v Mariboru, je 3. januarja 1920 pisal na delegacijo ministrstva financ v Ljubljani. Prosil je za pojasnilo, zakaj je za december 1919 in januar 1920 prejel le po 179 kron in 30 vinarjev pokojnine, prej pa 492 kron in 30 vinarjev na mesec. Ne on in ne žena nista imela nobenih drugih dohodkov, tobačna trafika pa mu ni zagotavljala preživetja. Prosil je za ugodno rešitev, »ker živim pri tej draginji v skrajni sili.« Priložil je znamko za 30 vinarjev za odgovor. Iz delegacije ministrstva financ v Ljubljani so 7. aprila 1920 naročili oddelku finančne straže v Mariboru, da ugotovi, koliko dobička je imel trafikant v letu 1919. Z oddelka so 11. aprila 1920 poslali v Ljubljano izpolnjen obrazec z naslovom Izkaz o dohodkih in bremenih, tiskan leta 1919, sicer pa enak staremu obrazcu iz cesarskih časov. Dohodki trafike so tisto leto znašali 1.247 kron in 95 vinarjev, izdatki za najem trafike, razsvetljava, ogrevanje in drugo pa so znašali 1.080 kron. Čisti dobiček je torej znašal 167 kron in 95 vinarjev. Načelnik četrtega okraja mesta Maribor, Franc Opelka, je 13. aprila 1920 izdal za prosilca Ubožno spričevalo, napisano z roko, z žigom in podpisom pa ga je potrdil še stolni mestni župnijski urad v Mariboru. Opisali so prosilčevo premoženjsko stanje in ob koncu menili, da je potreben draginjske doklade. Očitno ni dobil odgovora, zato je 9. februarja 1920 spet prosil za pojasnilo, zakaj prejema znižano pokojnino. Dohodki od trafike so premajhni, da bi to mogel biti razlog. Prosil je, da bi mu povrnili staro pokojnino in izplačali razliko za nazaj. 13. aprila 1920 se je ponovno lotil pisanja. Navedel je, da dva trafikanta z večjim dobičkom prejemata draginjsko doklado, podobno upokojeni nadpaznik finančne straže in orožnik, ki ima celo posestvo. Draginja je velika in on ne zmore niti skromno živeti. Navedel je cene nekaj živil, na primer kilogram krompirja je stal 8 kron, četrt kubičnega metra drv med 150 in 170 kron itd. Uradnik v omenjeni delegaciji mu je 15. aprila 1920 naposled odredil izplačilo zvišane draginjske doklade od 1. decembra 1919 dalje.³⁹

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 301–800, spis št. 456.

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 301–800, spis št. 620.

Glavna carinarnica I. reda v Ljubljani je 15. decembra 1924 pisno obvestila delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, da je Josip Maček, upokojeni podpreglednik finančne kontrole, tega dne prenehal delati kot pomočnik carinskega posrednika pri tej carinarnici. Zaradi te zaposlitve so mu od 1. februarja 1924 prenehali izplačevati osebne in družinske doklade. Ker je opustil to delo, so mu od 1. januarja 1925 spet pripadale te doklade – osebna doklada v višini 450 dinarjev mesečno, za ženo in tri otroke pa družinske doklade v višini 600 dinarjev na mesec, je 12. februarja 1925 odločilo računovodstvo delegacije.⁴⁰

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 18. aprila 1926 prejela nepodpisano, s strojem napisano pismo. Neznanec je v imenu upokojencev najprej tarnal nad njihovim slabim gmotnim položajem. Tudi honorarnih zaposlitev ne morejo dobiti, ker jih zaupajo aktivnim uslužbencem. Ljubljanski velesejem na primer potrebuje stražnike (čuvaje), za kar bi bili primerni upokojenci, zlasti orožniški. Toda uslužbenci in celo orožniki si za ta čas vzamejo dopust in so čuvaji na velesejmu. Ob koncu je zaprosil, da bi to spremenili, saj taka praksa krni ugled aktivnih državnih uslužbencev, upokojenci pa bolj potrebujejo postranski zaslužek. Uradnik omenjene delegacije je na anonimko s peresom pripisal, da le-ta ni niti kolkovana, niti podpisana, niti naslovljena na pravi naslov, »*je čisto navadna denunciacija naših revnih slug, ki jih kliče velesejemski urad ravno zaradi tega, ker so vestni in delavni,*« in spis 20. aprila dal ad acta.⁴¹

Franc Koztбек, upokojeni železniški uradnik iz Maribora, Aleksandrova 65, je 29. aprila 1929 prosil finančno direkcijo v Ljubljani, da bi mu priznali polno rodbinsko draginjsko doklado za hčerko Justino, ki mu gospodinja od ženine smrti dalje. Priložil je uradno potrdilo okraja Maribor. Direkcija je oddelku finančne kontrole v Mariboru naročila, da preveri navedbe iz prošnje in poročja. Od tam so 6. junija 1929 odpisali, da hčerka res gospodinja pri očetu od 18. decembra 1928 dalje; drugih dohodkov nima. Nato so v direkciji naročili oddelku za državno računovodstvo in proračun, naj mu od 1. januarja 1929 dalje izplačuje po 150 dinarjev polne draginjske doklade mesečno, kar so sporočili tudi prosilcu.⁴²

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 401–800, spis št. 460.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 2001–3000, spis št. 2009.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 1201–2200, spis št. 1268.

Neresnična anonimka

Nepodpisanemu, ki je konec junija 1922 pisal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, je najbrž botrovala nevoščljivost. Navedel je tri osebe iz Novega mesta, ki domnevno neupravičeno prejema draginjsko doklado, saj imajo dovolj lastnega premoženja in dohodkov. Med njimi je bil naveden tudi Anton Berzin, ki naj bi razpolagal s premoženjem 100.000 dinarjev, se poročil in postal veleposestnik.

Računovodstvo omenjene delegacije je dobilo nalogo, da za vse tri zbere podatke o dokladah, ki so jih prejeli po 1. juliju 1919.

Za Antona Berzina, ki je bil upokojeni paznik finančne straže, so navedli, da je upravičen do draginjske doklade. Od 1. julija 1919 do 30. novembra 1919 je ta znašala 210 kron mesečno, od 1. decembra 1919 do 31. maja 1920 se je povišala na 400 kron mesečno, od 1. junija 1920 do 30. septembra 1920 je mesečno znašala po 500 kron, od 1. oktobra 1920 do 30. aprila 1921 je bila 750 kron mesečno, od 1. maja 1921 do 31. decembra 1922 je znašala po 850 kron na mesec, od 1. januarja 1923 dalje pa po 10 dinarjev na dan. Nima premoženja in je povsem upravičen do te doklade. Res se je julija 1922 poročil, toda za ženo ni prejemal in ne prejema družinske doklade, žena pa ne draginjske doklade.

Navedbe iz anonimne ovadbe v zvezi z njim so ocenili kot povsem neutemeljene, podobno tudi za druga dva prebivalca Novega mesta.⁴³

»Socialno čuteči« porotniki

Na predsedstvu delegacije ministrstva financ za Slovenijo so 14. decembra 1923 izdelali rokopis poročila za finančnega ministra dr. Milana Stojadinovića, kar je bila zahteva iz Beograda. Vsebina je zanimiva, saj na svojevrsten način odsljikava tedanje razpoloženje pri nas.

Ivan Rak, bivši pripravnik finančne kontrole v Cerknici, je bil obtožen, da je zlorabil svoj uradni položaj in za podkupnino omogočil pretihotapljenje dveh parov konj čez mejo v Italijo. Svoje dejanje je opravičeval s tem, da se s prejemki ni mogel preživljati; ravnal naj bi v nepremagljivi sili, kar je po kazenskem zakoniku izključevalo njegovo odgovornost.

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 2501–3800, spisa št. 2611 in 3033.

Pred porotnim sodiščem v Ljubljani je 13. decembra 1923 potekala obravnava, na kateri je enajst porotnikov zagovarjalo njegovo zlorabo službe, eden pa je bil proti. Vsi pa so potrdili, da je ravnal v skrajni sili, in so ga oprostili obtožbe.

Ni še bilo znano, če bo državno pravdnništvo vložilo pritožbo na kasacijsko sodišče, vendar je bilo malo verjetnosti za to, saj formalnih napak v postopku ni bilo.

»S tem je veliki večini zlasti nižjih uslužbencev dana tako rekoč legitimacija za nepoštenost v poslovanju, izrečena pa tudi najtrša obsodba nad državno upravo, našo delodajalko. Ni dvoma, da bo judikat ne samo v zemlji, marveč i na strani zbudil najmočnejši vtis,« je v nekoliko popačeni slovenščini sklenil pisec rokopisnega poročila za finančnega ministra v Beogradu.⁴⁴

Nagrada bi prišla prav

V takih razmerah je bilo razumljivo, da so denarne nagrade za moštvo finančne straže pomenile ne le gmotno pomoč, marveč tudi moralno spodbudo za druge. Take nagrade je predvideval carinski zakon nekdanje kraljevine Srbije, ki je na začetku leta 1919 razširil svojo veljavnost na celotno kraljevino.

Odvetnik dr. Fran Irgolič iz Maribora, Tegetthofova ulica 45, je 22. decembra 1919 delegaciji ministrstva financ v Ljubljani poslal prošnjo svojega klienta Franca Mervarja. Ta je bil tedaj finančni paznik v Špilju in je Leopoldu Juvancu iz Ljubljane 1. marca 1919 zasegel 500 bankovcev po 20 frankov, ki jih je imel pri sebi, ko je prestopal državno mejo. Pripadala mu je nagrada, ki pa je še ni prejel. Iz omenjene delegacije so mu 23. avgusta 1919 sporočili, da bo nagrado dobil, ko bo storilec pravnomočno obsojen.

Prav tako je isti finančni stražnik 30. julija 1919 potniku iz Sarajeva zasegel denar, ki ga je nezakonito hotel prenesti čez razmejitevno črto. Zato je 19. septembra 1919 spet prosil delegacijo v Ljubljani za denarno nagrado, a prošnja še ni bila rešena.

Odvetnik je prosil, da bi obe prošnji za denarni nagradi rešili čimprej. Prosilec je bil tedaj premeščen k finančni straži v Murski Soboti.⁴⁵

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3801–0000, spis št. 4437.

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 10001–00000, spis št. 10421.

ČAS ZAMENJAVE KRON ZA DINARJE

Ob združitvi oziroma razglasitvi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je bilo v obtoku več vrst denarja, srbski dinar, avstro-ogrška krona, črnogorski perper in bolgarski lev. Dunajska emisijska banka je tudi po razpadu Avstro-Ogrske tiskala kronski denar, zato je njegov tečaj stalno padal. Po 12. decembru 1918 so prepovedali vnos kron v našo državo. Plačilni promet znotraj nove države pa tudi s tujino je bil povezan s preračunavanjem teh valut. Ministrski svet v Beogradu je začel razmišljati o uvedbi dinarja kot edinega plačilnega sredstva v celotni državi. Prišlo je do tako imenovane nacionalizacije bankovcev v naši kraljevini. To je teklo v treh korakih.

Žigosanje, kolkovanje in končno zamenjava kronskih bankovcev

Najprej so želeli ugotoviti, koliko avstro-ogrskih kron je bilo sploh v obtoku v kraljevini oziroma v pokrajinah, ki so prej pripadale dvojni monarhiji. To so storili z žigosanjem kronskih bankovcev. Nanje so na določenih mestih pritisnili žig finančnega ali upravnega oblastva, skladno z uredbo.¹ Ta prvi korak je s podaljškem potekal od sredine januarja do 2. februarja 1919. Žigosanju so rekli tudi prepečatba. Ko se je lastnik javil uradu za žigosanje in je imel bankovce po 10 kron ali več, so mu dali izpolniti obrazec prijave, kjer je izpolnil, koliko in katere bankovce bo dal žigosati. Na hrbtni strani prijave je bil pouk, kako jo izpolniti in kaj bo z denarjem, ki ne bo pravočasno žigosan.

¹ *Naredba poverjenišтва za notranje zadeve in za finance o žigosanju (štempljanju) in štetju bankovcev (papirnega denarja) avstro-ogrškega izvora. Izvršilna naredba poverjenišтва za notranje zadeve in za finance o žigosanju bankovcev avstro-ogrškega izvora*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 33/19, z dne 8. januarja 1919.

Komisija za prepečatbo denarja v _____

Zapisnika št. _____

Prijava.

Podpisani _____ *) $\frac{v}{na}$ _____ *)

_____ *) ulica
 *) cesta št. _____ *) , prijavljam nastopne bankovce avstro-ogrške
 trg
 banke v žigovanje (prepečatbo):

Število bankovcev po vrednosti:					Skupna vrednost kron
a) po	1 krono	_____	kosov	v skupni vrednosti	a)
b) "	2 kroni	_____	" " "	"	b)
c) "	10 kron	_____	" " "	"	c)
d) "	20 "	_____	" " "	"	d)
e) "	25 "	_____	" " "	"	e)
f) "	50 "	_____	" " "	"	f)
g) "	100 "	_____	" " "	"	g)
h) "	200 "	_____	" " "	"	h)
i) "	1000 "	_____	" " "	"	i)
Vsota . .					

(Podpis stranke.)

Prednja stran obrazca za prijavo žigovanja avstro-ogrskih kronskih bankovcev leta 1919 (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1-300)

V Sloveniji so žigosali bankovce v skupni vrednosti 686.623.238 kron, v celotni državi pa za 4.875.735.599 kron. Ker je šlo za pestrost žigov, je prihajalo tudi do ponarejanja le-teh.

Prenašanje bankovcev iz Avstrije in Madžarske ni bilo v zadostni meri preprečeno. Vnos avstro-ogrskih kron v državo in iznos iz nje sta bila sicer prepovedana. Tovrstno naredbo ljubljanske vlade so celo natisnili in jo v obliki letaka izobesili na javnih krajih, da so se ljudje lahko seznanili z njo.

Do vnosa in iznosa pa je prihajalo navkljub obmejnemu nadzoru, še posebej zato, ker mejna črta še ni bila določena in priznana, obmejno službo pa so šele vzpostavljali, saj je prej na slovenskem ozemlju ni bilo, razen na delu meje med Avstro-Ogrsko in Italijo na severo-vzhodu tedanjega Primorja.

To je bil najbrž pomemben razlog, da je ministrstvo za finance v Beogradu novembra 1919 izdalo predpis o kolkovanju žigosanih kronskih bankovcev,² kar je pomenilo, da so na tak bankovec prilepili še kolek, posebno znamkico. S tem so končali do 28. decembra 1919. Ta drugi korak pa je bil še bolj vezan na dejstvo, da beograjska banka ni pravočasno natisnila novih dinarskih bankovcev. Kolkovanje ni veljalo za bankovce po eno in dve kroni. Naši prebivalci so spet prihajali na določena mesta, za kar so imeli na razpolago štirinajst dni. Na določenih uradnih krajih so na kronske žigosane bankovce nalepili znamko, podobno poštni. V Sloveniji sta to delo vodili dve podkomisiji za valutno reformo, ena v Ljubljani in druga v Mariboru. V slovenskem uradnem listu so bili po davčnih uradih naštetni vsi uradi in zavodi, kjer so kolkovali bankovce. Na območju davčnega urada v Škofji Loki je bilo osem takih mest, vsa v prostorih hranilnic in posojilnic, v dveh takih prostorih v sami Škofji Loki, Stari Loki, Dobračevi, Žireh, Poljanah, Leskovici in Gorenji vasi. Najbrž so pozabili na Selško dolino, zato so v delegaciji na ta seznam pripisali še poštni urad v Železnikih.³

V celotni kraljevini so markirali, kot so še rekli temu postopku, za 5.686.606.730 kron. Razlika med žigosano in kolkovano vsoto je znašala celo 810.871.131 kron. V Sloveniji je bilo tedaj za 586,6 milijona kronskih bankovcev.⁴

² *Pravilnik glede postopanja o priliki kolkovanja kron*, Ur. list DVS, št. 164/19, z dne 25. novembra 1919.

³ *Pouk državnim uradom in denarnim zavodom po postopanju pri kolkovanju bankovcev*, Ur. list DVS, št. 164/19, z dne 25. novembra 1919.

⁴ Kresal, *Zgodovina socialne in gospodarske politike*, str. 83.

Naredba

poverjenišтва za finance v sporazumu s poverjeništvoma za notranje zadeve in za promet o uvozu bankovcev (papirnega denarja) avstro-ogrske banke.

Da se uredi denarno vprašanje, se po naročilu kraljevskega ministra za notranje zadeve odreja tako le:

I.

Uvoz bankovcev avstro-ogrske banke preko priznanih ali po oboroženi sili zasedenih mej kraljevine SHS je s pridržki, razvidnimi iz nastopnih določil, do preklica prepovedan.

Prepoved se tiče uvoza vsake vrste, bodisi v gotovini (denarnih pismih), bodisi po poštnih nakaznicah, poštni hranilnici ali po kakršnekoli drugačnem nakazilu.

II.

Kdor prestopi ali poizkuša prestopiti meje, navedene v točki I., sme prinesiti s seboj kvečjemu za 1000 kron omenjenih bankovcev, razen če mu je pristojno zastopništvo države SHS (točka III.) dovolilo večjo vsoto, sicer se bo ravnalo z njim kot s tihotapcem v zmislu dok. kaz. zak., bankovci pa se zasežejo po določilu § 552. tega zakona, kolikor njih vrednost preseže omenjeno vsoto.

Druge prestopke te naredbe bo kaznovalo politično oblastvo I. stopnje z globo od 100 K do 5000 kron ali z zaporom od enega tedna do enega meseca ali z obema. Poizkus je kazniv. O pritožbah, ki jih je vložiti tekom osmih dni, odločuje poverjenišтво za notranje zadeve sporazumno s finančnim deželnim ravnateljstvom.

V Ljubljani, dne 7. januarja 1919.

Dr. Kukovec s. r.,
poverjenik za finance.

Dr. Brejc s. r.,
poverjenik za notranje zadeve.

Dr. Pestotnik s. r.,
poverjenik za promet.

Glede oseb, došlih z ozemlja, ki je zasedeno po tujih silah, se v izvršilnem predpisu ukrene, kar je treba.

III.

Iz tehtnih razlogov, ker bi sicer dotičnik prišel v resno zadrego, smejo izdajati izjemne dovolitve, v zmislu točke II., pristojna zastopništva SHS v inozemstvu.

Ta zastopništva smejo dalje za prošnjo prizadete osebe potrditi, da ne nosi s seboj več kot za 1000 kron bankovcev avstro-ogrske banke. To potrdilo zadostuj izvršilnim organom, če more imetnik verodostojno izkazati svojo istovetnost.

IV.

Poverjenišтво za finance se pooblašča, da v ozira vrednih primerih dovoli še druge izjeme od prepovedi, izrečene v točki I.

V.

Da se ta naredba izvrši, se pritegnejo poleg finančnih organov lahko tudi organi policije in ljudske prehrane.

VI.

Ta naredba, ki naj jo izvrši poverjenik za finance v sporazumu s poverjeništvom za notranje zadeve in s poverjeništvom za promet, stopi v veljavo s tistim dnem, ko se razglasi v Uradnem listu.

Letak z naredbo ljubljanske vlade o prepovedi vnosa in iznosa kronskih bankovcev (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1-300, ovoj št. 143.

Prihajalo je tudi do neljubih dogodkov, saj se je na nekaterih bankovcih žig izbrisal oziroma ga ni bilo mogoče jasno prepoznati, zato so jih včasih kot nežigosane tudi zasegli. Za petino vrednosti kolkovanih bankovcev so lastniki prejeli pobotnico, ki so jo lahko vnovčili ob zamenjavi kron za dinarje.

Beograjska orožnika Radomir Ristić in Ljubomir Stefanović sta sredi novembra 1919 spremljala pošiljko dinarskega denarja, ki so ga peljali iz Beograda v Ljubljano. To pošiljko je tam doli prevzel računski svetnik Josip Kosem, in ko so jo varno shranili v ljubljanski delegaciji, so orožnikoma 17. novembra 1919 iz sredstev uradnega pavšala izplačali vsakemu po 50 kron nagrade.⁵

Sledil je tretji korak, to je menjava kron za dinarje.⁶ V Sloveniji je trajala od 16. februarja do 15. marca 1920. Štiri krone so menjali za en dinar, kot je določal tudi poznejši zakon.⁷ To je bilo daleč od pričakovanj naših prednikov. Ker postopek v omenjenem roku ni bil končan, so menjavo spet dovolili zadnji dan maja in prve dni junija istega leta.⁸ Izdali so nove kronske-dinarske bankovce, ki so imeli natisnjeni obe veljavi v razmerju štiri krone za en dinar. Po 25. oktobru 1922 pa je bila uvedena samo dinarska veljava bankovcev.⁹

Pri tem je bilo treba skrbeti tudi za varnost, saj je šlo za velike vsote kron, ki so jih prebivalci Slovenije imeli doma in so jih prinesli na kraje, določene za žigosanje oziroma kolkovanje in zamenjavo. Finančnim stražnikom, ki so skrbeli za red in varnost na krajih žigosanja, kolkovanja in zamenjave, so pomagali tudi orožniki in (policijski) stražniki v mestih, ki so razpolagala s to vrsto varnostne sile.

Poveljnik V. orožniške brigade v Ljubljani je 11. decembra 1919 poslal delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani poročilo poveljstva I. bataljona te brigade o varovanju vlaka, ki je prevažal na progi Beograd–Ljubljana. Vožnja vlaka od Ljubljane do Beograda je trajala skoraj tri dni, vlak se je ustavil skoraj na vseh kolodvorih, orožniki so bili lačni in

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 8001–9000, spis št. 8134.

⁶ *Pravilnik, kako naj se kronske bankovci jemljejo iz prometa*, Ur. list DVS, št. 18/20, z dne 9. februarja 1920.

⁷ *Zakon o končnem razmerju kronskega bankovca proti dinarskemu*, Ur. list PUS, št. 114/22, z dne 4. novembra 1922.

⁸ *Razglas o naknadni zamenjavi kronske bankovcev za zamudnike*, Ur. list DVS, št. 64/20, z dne 26. maja 1920.

⁹ Kresal, *Zgodovina socialne in gospodarske politike*, str. 86–87.

Drugi avtor navaja 1. januar 1923 kot dan končne uveljavitve dinarskih bankovcev. *Enciklopedija Slovenije*, 2. zvezek, g. Denar, str. 232.

premraženi. Hrano, ki je bila zelo draga, so lahko kupili šele v Zemunu. Tako je podstražmojster Ludvik Komar v Zemunu za dva hlebca kruha in četrto litra vina plačal 35 kron, črna kava s kruhom je stala 10 kron, v Beogradu je za golaž s kosom kruha in črno kavo plačal 29 kron. Poveljstvo bataljona je predlagalo, da bi o morebitni prihodnji taki nalogi morali vodstvo brigade obvestiti vsaj dva dni prej, da bi moštvo zbrali iz raznih orožniških postaj, pripravili za spremstvo vlaka in podobno. Vlak bi moral voziti neposredno do Beograda, postanke bi imel kvečjemu na nekaj postajah. Železniško vodstvo bi lahko preskrbelo kožuhe za orožnike, ki bi spremljali vlak. Delegacija je nato brzojavila v finančno ministrstvo o teh težavah in predlagala, da jo o novem vlaku te vrste obvestijo najmanj tri dni prej.¹⁰

Ponekod je bilo treba uporabo prostorov za žigosanje ali kolkovanje plačati. Tako je upraviteljstvo Narodnega doma v Ljubljani 20. februarja 1919 poslalo mestnemu magistratu v Ljubljani zahtevo, da mu izplača 300 kron za uporabo dvorane, inventarja in čiščenje teh prostorov, ki so jih morali na zahtevo magistrata dati na razpolago osebju pri žigosanju bankovcev od 21. januarja do 2. februarja 1919. Zapisali so, da je mestni magistrat to odstopil Deželni vladi za Slovenijo, saj je bilo žigosanje v državnem interesu. Tam so stroške dali v izplačilo oddelku za finance.¹¹

Ob teh postopkih je bilo treba natisniti nove dinarske bankovce in v Beogradu so se odločili, da bo papir zanje izdelala papirnica bratov Piatnik v Radečah. To so sporočili poverjeništvu finančnega ministrstva v Ljubljani, kjer so začeli urejati zadevo. Dvajsetega marca 1919 so tej tovarni brzojavili, da bo rudnik v Trbovljah začel v tovarno vsak dan dobavljati po en vagon premoga, začeni čez dva dni. Hkrati so zaprosili poveljstvo dravske divizijske oblasti v Ljubljani, da za varovanje te tovarne odredi tri vojake in starešino. To naj bi predvidoma trajalo tri tedne. Ker primanjkuje hrane, naj vojaštvo hrano in opremo prinese s seboj. Podrobnejše naloge jim bo dal v tovarni službujoči carinski uradnik, so sklenili dopis.¹²

Ob tem je treba omeniti tudi veliko inflacijo pri nas. Konec leta 1918 je bilo menjalno razmerje med dolarjem in dinarjem 1:6, marca 1919 že 1:10, januarja 1920 je znašalo 1:22, januarja 1921 je doseglo razmerje

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 9701–10000, spis št. 9831.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1001–2000, spis št. 1467.

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1001–2000, spis št. 1546.

1:45, januarja 1922 se je povečalo na 1:72, januarja 1923 je doseglo največjo razliko 1:100, januarja 1924 se je zmanjšalo na 1:88 in januarja 1925 na 1:64.¹³

Govorice o nezanesljivih finančnih stražnikih

V arhivu dravske finančne direkcije v Ljubljani je obilica gradiva iz tistih mesecev, ko je šlo za opravke z denarjem, zaukazane od države. Izbral bom le nekaj listov, katerih vsebina je morda najbolj zanimiva za današnjega bralca.

Ministrstvo za notranje zadeve, oddelek za javno varnost, je 4. oktobra 1919 pisalo Deželni vladi za Slovenijo, ta pa je 2. novembra o vsebini poročala predsedstvu delegacije ministrstva financ za Slovenijo in Istro v Ljubljani. Iz te delegacije so nato 7. novembra pisali okrajnemu finančnemu ravnateljstvu v Mariboru. Vsebina tega pisanja se je nanašala na sum iznosa tujih bankovcev iz naše države in vnosa nežigosanih avstro-ogrskih kron k nam. S tem naj bi se ukvarjala organizacija v Zagrebu in Judje iz Sarajeva. Udeleženi naj bi bili zlasti sprevodniki na vlakih Južne železnice, ki da so povezani z našimi nadzornimi organi ob meji z Avstrijo. Omenjeno okrajno finančno ravnateljstvo naj to razišče in poroča. Ocenjuje se, da je to ravnateljstvo do tihotapstva preveč popustljivo. V omenjeni delegaciji so zapisali, da to škoduje državnim interesom in lahko pripelje do korupcije nadzorstvenega osebja.

Upravnik glavne carinarnice II. razreda v Špiljah je 13. decembra pisal okrajnemu finančnemu ravnateljstvu v Mariboru. Ocenil je, da je moštvo oddelka finančne straže v Špiljah postalo mlačno, ker ni energično vodeno. Moštvo ima preveč poznanstev v raznih krogih, kar ne vpliva ugodno na službo. Veljalo bi zamenjati celotno moštvo na tem oddelku. Sicer so o nepravilnem poslovanju obmejnega moštva krožile številne govornice, ki bi jih morali ovaditelji dokazati, sicer pa jih kaznovati, je sklenil upravnik Janko Trošt.

Mariborsko okrajno finančno ravnateljstvo je 19. decembra 1919 pisalo vodstvu preglednega okraja finančne straže v Mariboru, torej svojemu podrejenemu izvršilnemu moštvu. Največ pisanja je bilo namenjenega

¹³ M. Stojadinović: *Valutno pitanje, Finansijska kontrola*, št. 3, 1926, str. 23–24.

premestitvam moštva te straže. Na kratko jih bom navedel, saj kažejo tudi tedanjo organiziranost finančne službe na ravni okraja.

Novi vodja oddelka finančne straže v Špiljah je postal Ivan Čretnik, komisar II. razreda, ki je bil dotlej nadzornik finančne straže pri glavni carinarnici v Mariboru. Na tako izpraznjeno mesto nadzornika financarjev pri tej carinarnici so postavili Franca Arka, nadpreglednika finančne straže, ki je bil do tedaj v vodstvu preglednega okraja finančne straže v Mariboru.

Pomočnik vodje preglednega okraja te straže v Mariboru je postal preglednik Josip Lužar, dotedanji vodja oddelka finančne straže v Mariboru. Za vodjo oddelka finančne straže v Mariboru je bil postavljen preglednik Ivan Matl.

Novemu vodji oddelka finančne straže v Špiljah so naročili, da je treba pospešiti zamenjave v moštvu tega oddelka, o vseh ukrepih pa poročati do 5. januarja 1920.

Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru je istega dne, torej 19. decembra 1919, odgovorilo predsedstvu delegacije ministrstva financ za Slovenijo in Istro v Ljubljani. Ugotovitve so pokazale, da finančna straža v Mariboru in Špiljah ni povezana s tihotapci. Številnih govoric o njihovi povezanosti s tihotapci ni bilo mogoče dokazati, zato se je vodstvo v teh primerih ravnalo po načelu *»in dubio pro reo«*. Res pa je, da so bili finančni stražniki, ki so prišli s Primorskega, večinoma nedisciplinirani in nezanesljivi za obmejno službo. Zakaj je bilo tako, je poskušalo razložiti omenjeno ravnateljstvo in med drugim navedlo to: *»Dolgotrajna vojska je ljudi moralno sploh pokvarila, potem pride v poštev v naglici in brez priprav ter poizvedovanj izvedeno nameščanje teh beguncev iz Primorja; sedeži oddelkov so se določili kar po karti, mož je odšel na odkazano mu službeno mesto, a ni našel tam niti stanovanja niti hrane sploh nikakih predpogojev za preživljanje, kaj čuda potem, če se mu je vrinilo prepričanje, da je njegov blagor predpostavljenim deveta briga in je krenil – moralično itak že šibak – tudi na ta način na kriva pota ... «¹⁴*

Nekoliko podobne težave primorskih mož in fantov, ki so v novi državi službovali pri orožnikih ali pri varnostni straži, izpričujejo tudi drugi pisni viri iz tedanjega obdobja.¹⁵

¹⁴ AS 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 9701–0000, spis št. 10416.

¹⁵ Čelik, *Slovenski orožniki 1918–1941*, str. 189–190. Čelik, *Slovenski stražniki 1918–1941*, str. 22–24 in 35–39.

Pozabljivost ni bila opravičilo

Naknadno kolkovanje žigosanih kronskih bankovcev je bilo mogoče le iz opravičljivih razlogov, kot je določal 16. člen ministrskega pravilnika.¹⁶ Prizadeti je moral napisati prošnjo in jo kolkovati s kolekom za štiri krone.

Kmet Miha Kržišnik iz Bukovega vrha 13, občina Poljane nad Škofjo Loko, je tako prošnjo vložil 24. novembra 1919, za naknadno kolkovanje 1.410 kron. Prošnjo je utemeljil takole: *»Kot neuki kmet, ki živim visoko v hribih in na samoti, daleč proč od omikanih ljudi, sem bil vedno, zlasti v sedanjih burnih časih, v velikih skrbeh za svoj denar. Zato sem tudi navedeno gotovino tako spravil in založil, da je ob času kolkovanja nisem mogel več dobiti in sem že za gotovo mislil, da sem jo izgubil, ali da mi je bila ukradena. No, sedaj se mi je po dolgem iskanju vendar posrečilo jo dobiti. Toda, ker ni kolkovana, je ne morem spraviti v promet in trpim zavoljo tega občutno gmotno škodo. Prilagam potrdilo županstva in prosim, da se mi naknadno kolkujejo navedeni bankovci, kakor tudi, da se rešiteve te prošnje pošlje neposredno g. Avgustu Nadilu, tajniku v Škofji Loki, ki bode v mojem imenu predložil bankovce v kolkovanje.«* Prošnjo mu je napisal omenjeni Avgust Nadil, tajnik okrajne hranilnice in posojilnice v Škofji Loki, zato je napisana v lepem jeziku. Županstvo občine Poljane nad Škofjo Loko je na polovički lista izdalo potrdilo, da je prizadeti ta denar pozabil ali založil, in prosilo, da se ga dovoli kolkovati. Podpisani so bili trije, župan Jakob Demšar ter dve priči, spodaj je bil žig občine. Predsedstvo delegacije mu je odgovorilo 16. januarja 1920. Prošnjo so mu zavrnil, ker ni šlo za nepremagljivo oviro ali višjo silo po 16. členu omenjenega ministrskega pravilnika.¹⁷

Malce upanja je dobila Marija Šturm iz Gorenje vasi nad Škofjo Loko, ki je 24. maja 1919 v polomljenem rokopisu zaprosila, če bi ji dovolili zamenjati ali žigosati 342 kron. Je visoke starosti in je na to pozabila. Iz srca je prosila, da bi njeno prošnjo uslišali. Iz poverjenišтва ministrstva financ v Ljubljani so ji 1. junija 1919 precej suhoparno odpisali, da je mogoče nežigosane krone zamenjati le pri ljubljanski podružnici Jadranske banke, a mora to dovoliti delegacija. Zaradi tega

¹⁶ *Pravilnik glede postopanja o priliki kolkovanja kron*, Ur. list DVS, št. 164/19, z dne 25. novembra 1919.

¹⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 10001–00000, spis št. 10484.

so ji svetovali, da se osebno zglesi pri njih ali pa to v njenem imenu stori nekdo drug.¹⁸

Valentin Golob iz Godiča 39 pri Kamniku je bil avstro-ogrski vojak, ki je dobro leto preživel v ujetniškem taborišču Treviso v Italiji. Od tam je 26. novembra 1919 pobegnil in prek Koroške je 5. decembra 1919 prispel domov. Mejno črto z Jugoslavijo je prestopil ponoči in skrivaj. Pri sebi je nosil 190 kron. V Kranju je hotel kupiti mleko, a mu prodajka ni hotela vzeti nežigosanega denarja. Žigosati ga je hotel v banki v Ljubljani, a so mu rekli, da je to v pristojnosti finančne straže. Zato se je 10. decembra 1919 zglasil na oddelku finančne straže v Mengšu, da bi mu žigosali denar. Ker ga je prinesel iz tujine, so mu bankovce zasegli, mu izdali potrdilo, denar pa 19. decembra 1919 predali davčnemu uradu v Kamniku. Sredi maja 1920 so mu pisno sporočili, naj napiše prošnjo za naknadno žigosanje in kolkovanje kron. Dokaže naj, da je bil vojni ujetnik, kar bodo potrdile vojaške oblasti. Nato bo ministrstvo za finance odločilo o njegovi prošnji. Niso pozabili zapisati, da je treba prošnjo kolkovati s kolekom za štiri krone.¹⁹

Enote finančne straže pri nas spomladi in sredi leta 1919

Poverjenišтво finančnega ministrstva v Ljubljani je 15. marca 1919 ministrstvu za finance poslalo preglednico o organiziranosti finančne uprave na Slovenskem. Bila je natipkana in je zajela računski odsek z blagajnicami, finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru s pripadajočimi političnimi okraji ter finančno stražo na območju obeh ravnateljstev.

Na območju finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani je bilo šest kontrolnih okrajev finančne straže in devetnajst oddelkov te straže z dvema izpostavamama. Kontrolni okraj Kočevje je imel oddelke Cerknica, Kočevje in Osilnica. Kontrolni okraj Kranj je obsegal oddelke Jesenice, Kranj, Radovljica in Škofja Loka. Kontrolni okraj Ljubljana I je imel oddelke Ljubljana št. 1, z izpostavo na glavnem kolodvoru, Litija, Mengeš in Moravče, okraj Ljubljana II pa oddelka Ljubljana št. 2 in Vrhnika. Pregledni okraj Mokronog je obsegal oddelke Krško, Mokronog in Zatičina. Kontrolni okraj Novo mesto je imel oddelke Črnomelj, z izpostavo v Vinici, Metlika in Novo mesto.

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 2001–3000, spis št. 2019.

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 10001–00000, spis št. 10257.

Na okolišu finančnega okrajnega ravnateljstva Maribor je bilo sedem kontrolnih okrajev in štiriindvajset oddelkov finančne straže. Kontrolni okraj Brežice je štel oddelke Brežice, Kozje, Sevnica in Sv. Peter pod Svetimi gorami. Tak okraj Celje je imel oddelke Celje, Laško, Rečica ob Savinji in Vransko. Pregledni okraj Maribor je imel oddelke Maribor, Slovenska Bistrica in Sv. Lenart v Slovenskih goricah. Kontrolni okraj Radgona je štel oddelke Cmurek, Ljutomer in Sv. Jurij ob Ščavnici. Pregledni okraj Slovenj Gradec je imel oddelke Marenberg, Slovenj Gradec in Šoštanj. Kontrolni okraj Šmarje pri Jelšah je obsegal oddelke Konjice, Podčetrtek, Rogatec in Šmarje pri Jelšah. Pregledni okraj Velikovec na Koroškem je imel oddelke Pliberk, Velikovec in Železna Kapla.²⁰

V Sloveniji je bilo tedaj trinajst kontrolnih ali preglednih okrajev finančne straže, triinštirideset oddelkov te straže in dve oddelčni izpostavi, skupaj torej osemindvajset enot finančne straže.

Poleti 1919 je ministrstvo za finance v Beogradu natiskalo brošurico *Uredba o organizaciji ministarstva finansija*, ki je v beograjskem uradnem listu izšla 6. marca 1919. Ker bi bil tisk slovenske uredbe predrag, so se odločili za cenejši pristop, a v cirilici. Na poverjeništvu ministrstva financ za Slovenijo in Istro v Ljubljani so izdelali seznam uradov, kamor so nato poslali te brošure. Poleg osrednjih slovenskih uradov so jo prejeli še okrajna glavarstva, davčni uradi, evidenčni uradi zemljiškega katastra, vodstva preglednih okrajev finančne straže in oddelki finančne straže. Prejemnikom so naročili, naj odslej v uradnem poslovanju upoštevajo organiziranost tega ministrstva.

Iz tega seznama se da razbrati tedanja organiziranost finančne straže na ozemlju, ki ga je nadzorovala vlada v Ljubljani, zaradi tega ga velja povzeti.

Vodstva preglednih okrajev finančne straže so bila v petnajstih krajih, v Brežicah, Celju, Kočevju, Kranju, Ljubljani (številka I in II), Mariboru, Mokronogu, Novem mestu, Postojni, na Ptuju, v Radgoni, Slovenj Gradcu, Šmarju pri Jelšah in Velikovcu na Koroškem. Prejeli so po en izvod brošure. Nov pregledni okraj, v primerjavi s seznamom iz sredine marca istega leta, je bil na Ptuju, tisti v Postojni je bil le na papirju, saj je to ozemlje že zasedla italijanska vojska. Dejansko je bilo torej štirinajst teh okrajev.

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1001–2000, spis št. 1449.

Oddelki finančne straže so prav tako prejeli po en izvod knjižice. Na seznamu jih je bilo dvainpetdeset in ena izpostava, sedeže so imeli v naslednjih krajih: Brežice, Celje, Cerknica, Cmurek (deloval v Št. Lenartu v Slovenskih goricah), Črnomelj, Idrija, Jesenice, Kočevje, Konjice, Kozje, Kranj, Krško, Laško, Leskovec pri Ptujju, Litija, Ljubljana 1, Ljubljana 2, Ljutomer, Logatec (izpostava), Marenberg, Maribor, Mengeš, Metlika, Mokronog, Moravče, Novo mesto, Ormož, Osilnica, Pliberk na Koroškem, Podčetrtek, Postojna, Ptuj, Radgona, Radovljica, Rečica, Rogatec, Senožeče, Sevnica, Slovenska Bistrica, Slovenj Gradec, Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj, Sv. Jurij ob Ščavnici, Št. Lenart v Slovenskih goricah, Sv. Peter pod Sv. Gorami, Velikovec na Koroškem, Vinica, Vipava, Vransko, Vrhnika, Zatičina in Železna Kapla na Koroškem. Štirje oddelki so bili navedeni v krajih na od italijanske vojske zasedenem ozemlju, Idrija, Postojna, Senožeče in Vipava, kar je bilo tedaj že skoraj nedopustno naštevanje, tisti v Cmureku pa je imel sedež drugod. Dejansko je bilo torej devetinštirideset teh enot in ena oddelčna izpostava. Poleg tega je dvanajst oddelkov finančne straže delovalo tudi pri carinarnicah oziroma carinskih oddelkih. To so bili oddelek finančne straže Ljubljana št. 3 na južnem kolodvoru, Maribor št. 2, Špilje, Lož, Borovnica, Spodnji Dravograd, Žiri, Gorenja vas, Železniki, Bohinjska Bistrica, Borovlje na Koroškem in Labot na Koroškem.

Teoretično je bilo štiriinšestdeset oddelkov in ena izpostava ter petnajst okrajev, skupno osemdeset enot, dejansko pa šestdeset oddelkov in ena izpostava te straže ter štirinajst preglednih okrajev, skupaj petinšestdeset enot.

Po en izvod knjižice so poslali tudi vsem carinarnicam. Tedaj sta bili pri nas dve glavni carinarnici, šest vzporednih in pet carinskih oddelkov. Glavni carinarnici sta bili na Jesenicah in v Špilju, vzporedne carinarnice so delovale v Ložu, Cerknici, Borovnici, Škofji Loki, Spodnjem Dra-vogradu in Radgoni, carinski oddelki pa so bili na Vrhniki, v Žireh, Gorenji vasi, Železnikih in Bohinjski Bistrici. V Ljubljani in Mariboru sta bila glavna carinska urada.²¹

Zaradi menjave denarja je prišlo do tega, da so nekateri finančni stražniki neredno dobili mesečne prejemke. Med njimi je bil Andrej Rejc, paznik te straže na oddelku Sv. Jurij ob Pesnici, ki je nekaj dni čakal na prejemke. Podobno se je zgodilo pazniku na oddelku Matjaševci. To so 8. oziroma 27. februarja 1920 sporočili iz omenjenih oddelkov, in ko je

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1001–2000, spis št. 1074.

obvestilo dospelo v ljubljansko delegacijo, so od tam pisali poštному in brzojavnemu ravnateljstvu v Ljubljani. To so storili 3. in spet 20. marca 1920. Od tam so jim odpisali, da je do zakasnitve pri nakazilu prejemkov za oddelek Sv. Jurij ob Pesnici prišlo zato, ker so menjali bankovce in novih pri poštнем uradu v Mariboru ni bilo zadosti, pri oddelku Matjaševci pa je bil razlog velika oddaljenost od Maribora, od koder so oskrbovali ta oddelek; poštni urad v Gornji Lendavi so zato dodelili takemu uradu v Murski Soboti.²²

Zakaj tako visoki potni stroški

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 7. aprila 1920 poročala generalni direkciji državnega računovodstva o prekoračitvi izdatkov za potne stroške in dnevnice finančne straže v Sloveniji.

V proračunu za leto 1919/1920 so bili stroški za finančno stražo na postavki 252, znotraj te postavke pa je bila partija 1023, pozicija 1, namenjena stroškom za potnine teh mož. Skupaj je bil predviden kredit v znesku 71.500 kron, od tega 28.000 kron za Primorje in 43.500 kron za ostalo slovensko ozemlje. Generalna direkcija posrednih davkov je tedaj tudi določila predvideno moštvo finančne straže v Sloveniji na 786 mož.

Poraba teh sredstev pa je tekla precej drugače od predvidene, v proračunu začrtane. Do konca novembra 1919 je bil ta kredit prekoračen celo za 77.598 kron in 37 vinarjev. V poročilu so navedli tri temeljne razloge za tako povečanje potnih stroškov in dnevnic:

- iz Primorja in dela Kranjske, ki so ju zasedle italijanske sile, so številni državni uslužbenci prešli na slovensko stran in se zaposlili po vsej Sloveniji;
- v priključenem Prekmurju je bilo treba zaposliti nove državne uslužbence;
- na novi carinski meji s tremi sosedami je bilo treba vzpostaviti nove oddelke in kontrolne okraje finančne straže.

Do konca tega finančnega leta bi delegacija za tovrstne namene potrebovala naknadni kredit v znesku 182.000 kron, so svoje poročilo sklenili v delegaciji.²³

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 601–1000, spis št. 916.

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 9001–9700, spis št. 9356.

Slovenski urad zoper tihotapstvo 1919–1921

Osrednja ministrstva so tudi v Sloveniji kmalu oblikovala svoje izpostave, ki so jih različno imenovala, na primer delegacije, odseki ali oddelki. Ljubljanska vlada je na začetku še sama ali skupaj z njimi izdajala predpise, ki so urejali delovanje na različnih področjih.

Tako je Deželna vlada za Slovenijo v soglasju z odsekom ministrstva za prehrano in obnovo dežel, oddelkom ministrstva za trgovino in industrijo ter delegacijo ministrstva za finance konec novembra 1919 izdala naredbo o omejitvi tihotapstva.²⁴ Tihotapstvo so na prvi stopnji obravnavala okrajna glavarstva, o pritožbah na njihove odločitve pa je odločal kazenski senat pri odseku za prehrano v Ljubljani. Kazniva dejanja te vrste so obravnavala redna sodišča.

Hkrati je poverjeništvo za notranje zadeve Deželne vlade za Slovenijo ustanovilo državni urad zoper navijalce cen, verižnike in tihotapce. Deloval je kot oddelk policijskega ravnateljstva v Ljubljani.²⁵ Podružnice tega urada so postopoma odprli še v Celju, Gornji Radgoni, Mariboru in Murski Soboti. Urad in podružnice so svoje razsodbe objavljali v slovenskem uradnem listu. Sredi aprila 1921 so prenehali delovati.²⁶

Vabilo za prestop k obmejni četi

Konec oktobra 1920 je začela veljati uredba,²⁷ ki je v celotni državi vzpostavila novo enoto za varovanje državne meje, ki so ji v izvirniku rekli *granična trupa*, pri nas pa obmejna četa, včasih tudi kar po srbsko. Šlo je za posebno zvrst vojske, ki bi ji ustrezal izraz obmejna vojska ali obmejne vojaške enote. Prestolonaslednik Aleksandar jo je podpisal že

²⁴ Naredba deželne vlade za Slovenijo v sporazumu z delegacijo ministrstva za finance, z odsekom za prehrano Slovenije in oddelkom ministrstva za trgovino in industrijo o omejitvi tihotapstva, Ur. list DVS, št. 167/19, z dne 28. novembra 1919.

²⁵ Naredba poverjeništva za notranje zadeve, dogovorno z ljubljanskimj odsekom ministrstva za prehrano in obnovo dežel o ustanovitvi urada zoper navijalce cen, verižnike in tihotapce, Ur. list DVS, št. 167/19, z dne 28. novembra 1919.

²⁶ Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo, s katero se ukinja urad zoper navijalce cen, verižnike in tihotapce, Ur. list DVS, št. 39/21, z dne 15. aprila 1921.

²⁷ Uredba o obmejni četi, Ur. list DVS, št. 142/20, z dne 6. decembra 1920.

1. julija, precej pred objavo v državnem uradnem listu, ko je začela veljati, ter še več časa pred objavo v slovenskem uradnem listu.

Poveljstvo obmejne čete je bilo v Skopju in je že 15. julija 1920 pisalo ministrstvu za finance, generalni direkciji posrednih davkov, o tej novi enoti. Povzelo je nekaj členov iz še neobjavljene uredbe. V to enoto bodo lahko prestopili vsi finančni stražniki, ki so mlajši od petdesetih let, zdravi in primerni za službovanje. Navedli so primerjavo činov v obmejni četi s tistimi pri finančni straži, osebne prejemke, trajanje dopusta itd. Prošnja, ki ji je bilo treba priložiti šolska, vojaška, npravstvena in zdravniška potrdila, je zahtevala obvezo, da bo prosilec v tej enoti služil najmanj tri leta, in to kjerkoli v državi.

Vsebinsko tega dopisa je ministrstvo poslalo delegaciji v Ljubljani, od tam pa so ga 17. avgusta 1920 poslali finančnima okrajnima ravnateljstvom v Ljubljani in Mariboru. Z vsebino je bilo treba seznaniti celotno moštvo, kdor pa se je nameraval odločiti za prestop, je prošnjo s prilogami moral poslati neposredno poveljstvu obmejne čete v Skopje, obe ravnateljstvi pa sta dobili navodilo, da seznam prosilcev delegaciji sporočita do 15. septembra.

Na ljubljanskem ravnateljstvu so okrožnico prepisali z roko v čitljivi pisavi in poslali vodstvom preglednih okrajev finančne straže v toliko izvodih: Borovlje na Koroškem v treh, Cerknica v dveh, Jesenice v dveh, Kočevje v dveh, Kranj v treh, Ljubljana I. in II. v po treh, Mokronog v dveh, Novo mesto v treh in Rožek na Koroškem v treh izvodih. Rok za odgovor so postavili na 6. september 1920.

V roku so negativno odgovorila vsa vodstva preglednih okrajev finančne straže, razen dveh. Vodstvo okraja v Cerknici je sporočilo, da sta prošnji oddala dva stražnika, Alojzij Ahčan ter Viktor Čop. Vodstvo v Borovljah pa je navedlo trojico, ki so napisali prošnje, Josipa Gabersčka, Franca Uršiča in Adolfa Ankona; zapisalo je, da sta prva dva begunca s Primorja.

Vodja preglednega okraja v Cerknici je v odgovoru navedel, da sta bila dva izvoda okrožnice premalo, da bi podrobno obvestili vse moštvo. Iz delegacije so mu 9. septembra 1920 odgovorili, da sta dva izvoda dovolj za dve enoti, in mu priporočili, da bolj pazi na slovenščino ter strokovno izrazje.²⁸

²⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, 1920, spis št. 7732.

Aprila 1920 je bilo pri nas 794 finančnih stražnikov

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 6. novembra 1919 pisala finančnima okrajnima ravnateljstvima v Ljubljani in Mariboru, naj do 10. decembra istega leta izdelata seznam mož finančne straže, ki bi prišli v poštev za podelitev najbližjega višjega čina. To je imelo po 7. členu predpisa za finančno stražo iz leta 1907 značaj odlikovanja, ki gre najboljšim uslužbencem. Upoštevala naj bi tiste, ki imajo izpit za respicienta oziroma nadpaznika.

Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru je na seznam uvrstilo dvaintrideset mož, tisto v Ljubljani pa enaintrideset. Nato je ljubljanska delegacija prosila ministrstvo za finance, da ji dovoli izvesti to nagradno povišanje. Iz Beograda so 13. februarja 1920 odpisali, da to do popolne izvedbe reorganizacije finančne straže ne pride v poštev. Delegacija je z odgovorom seznanila obe ravnateljstvi.²⁹

To je bilo povezano s stanjem v finančni straži v Sloveniji. Na okolišu delegacije ministrstva financ v Ljubljani je bilo 2. aprila 1920 v moštvu finančne straže 794 oseb, pri čemer uradniki niso bili šteti. Med njimi je bilo štirinajst nadpreglednikov, devetinšedemdeset preglednikov, 260 nadpaznikov, oseminštirideset paznikov in 393 poskusnih paznikov (pripravnikov). Sistemizacija je predvidevala trideset nadpreglednikov, 120 preglednikov in 318 nadpaznikov, kar je pomenilo primanjkljaj 115 mož v teh treh nazivih. Ocenili so, da se teh mož ne da zapolniti naenkrat, ker ni bilo dovolj kvalificiranih kandidatov, pač pa postopoma; upošteva je 1. odstavek 6. člena predpisa za finančno stražo iz leta 1907 jih je možno povišati izredno, izventurno, kot so pisali in govorili.

Zaradi tega so v delegaciji obema finančnima okrajnima ravnateljstvima že prej naročili, naj izdelata naslednje preglede: rangirni seznam moštva po stanju 25. marca 1920; seznam moštva, ki zasluži izredno napredovanje (seznam A); seznam moštva, ki za napredovanje ne pride v poštev (seznam B) in seznam moštva po oddelkih finančne straže. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru je na seznam A uvrstilo petinštirideset mož, na seznam B pa 165 mož, tisto v Ljubljani pa je na seznamu A naštel sedemnajst oseb, na seznamu B pa pet.³⁰

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, spis št. B III 21/7–1920.

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, spis št. B III 9/31–1920.

Ti sezname so služili, da je delegacija v naslednjih tednih oziroma mesecih imenovala nekaj deset mož na višje položaje. Drugi dan aprila 1920 je imenovala devet preglednikov in pet nadpaznikov; 23. aprila 1920 je omogočila napredovanje štirim nadpreglednikom, osemindvajsetim preglednikom in osmim nadpaznikom; 26. aprila 1920 je povišala štiri nadpreglednike in devetindvajset nadpaznikov; 29. aprila 1920 so napredovali štirje nadpregledniki; 30. aprila 1920 so bili tega napredovanja deležni trije nadpregledniki; 25. julija 1920 spet trije nadpregledniki; 31. avgusta 1920 le en preglednik; 27. septembra 1920 pa trinajst preglednikov.³¹

---

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, spisi B III 9/31–1920, B III 9/34–1920, B III 9/35–1920, B III 9/37–1920, B III 9/38–1920, B III 9/83–1920, B III 9/99–1920 in B III 9/114–1920.

O DELOVANJU FINANČNE STRAŽE NA KOROŠKEM

Na Koroškem so, ko je tam delovala slovenska oziroma jugoslovanska oblast, obstajala tudi finančna oblastva, med njimi finančna straža. Moštvo te straže je bilo še iz prejšnjih časov, če je razumelo slovensko, ali pa so ga popolnili tudi z možmi iz drugih krajev Slovenije. Slednji so bili v večini – financarji iz Primorja.

Neplačani potni in selitveni stroški

Na Koroškem ni bilo stanovanj niti za samske niti za poročene. Njihove družine so ostale pod Italijo ali so prišle v Slovenijo, kjer so si poiskale stanovanja, kar pa ni bilo poceni. Po plebiscitu 10. oktobra 1920 so jih razporedili v obmejno finančno stražo, kjer so si morali spet sami poiskati stanovanja za družine. Po drugi strani pa so v notranjosti Slovenije službovali mladi, neporočeni financarji, je na začetku februarja 1921 očita-joče zapisal neznani avtor.¹

Na čelu preglednega okraja finančne straže v Velikovcu je bil Ivan Banič, nadkomisar te straže II. razreda. V avstrijsko finančno stražo je stopil 27. junija 1888, iz Primorja je bil 30. julija 1919 sprejet v slovensko stražo, 15. avgusta 1919 pa je postal vodja kontrolnega okraja finančne straže v Velikovcu. Njegov sprejem v finančno stražo nove države je potrdila generalna direkcija posrednih davkov, kot je bila tedaj praksa. Po službovanju na Koroškem je bil premeščen za vodjo preglednega okraja v Brežice. Na njegovo mesto v Velikovcu je bil 8. decembra 1919 postavljen nadrespicient Matija Rihtarič.²

Deželna vlada za Koroško v Celovcu je 18. novembra 1919 izdala zaupno okrožnico, ki je naročala, kako naj se med pripravami na plebiscit

¹ Iz krogov finančne straže, *Naš glas*, št. 5, 1921, str. 5.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 301–800, spis št. 426.

obnašajo državni uradniki: zastopati morajo stališče, da bo tod nemška Avstrija. Ta okrožnica je prišla tudi v roke slovenskim oblastem in delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 4. decembra 1919 izdala svojo okrožnico, namenjeno vsem davčnim oblastvom, davčnim uradom, carinarnicam in vodstvom kontrolnih okrajev finančne straže na Koroškem. Bila je zelo kratka, bistvo pa je vseboval ta stavek: *»Mislim, da naši organi ne potrebujejo takih navodil in da se sami zavedajo, kako kvaren je vsak izraz malodušnosti ali tudi le dvoma in da je prvi pogoj uspeha pogumen pogled v bodočnost«.*³

Generalna direkcija državnega računovodstva je 12. avgusta 1920 zaprosila ljubljansko delegacijo, da bi ji posredovala seznam vseh uslužbencev finančne uprave v njenem okolišu, ki so prej službovali v drugih deželah Avstro-Ogrske in so po prevratu prešli v službo nove države južnih Slovanov; rekli so jim repatriiranci. Navesti je bilo treba tudi dejanske stroške preselitve, izplačane selitvene stroške ter še neplačane stroške te vrste. Računovodstvo delegacije je zahtevani seznam izdelalo 15. septembra 1920. Na drugem seznamu so zajeli tiste, ki so bili službeno premeščeni znotraj Slovenije, a še niso imeli v celoti izplačanih stroškov te premestitve.

Prvi pregled je obsegal sedeminštirideset mož finančne straže, med katerimi je bil le en uradnik. Navedel bom dve osebi s tega seznama. Ivan Bizjak, naslovni nadpaznik, je pripotoval iz Pirana in bil postavljen v službo v Ljubljani, dejanski potni stroški so znašali 1.059 kron in 19 vinarjev, povrnjenih je dobil le 353 kron in 24 vinarjev. Jernej Keržan, nadpaznik, je pripotoval iz Trsta in bil postavljen v oddelek v Gorenji vasi nad Škofjo Loko, celotni potni stroški so znašali 1.380 kron, povrnili so mu le 543 kron in 32 vinarjev.

Drugi seznam je obsegal sedem mož finančne straže, ki so bili po službeni potrebi premeščeni na Koroško. Bili so iz različnih oddelkov te straže, zato so bili potni stroški zanje različni.

Celotni znesek razlike med dejanskimi in povrnjenimi stroški premestitve oziroma selitve moštva z obeh seznamov je znašal 117.000 kron.

Ta generalna direkcija je 16. decembra 1920 delegaciji sporočila, da je v proračunu za leto 1920/21 v ta namen predvideno 117.000 kron.⁴

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 9001–9700, spis št. 9317.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1501–2000, ovoj št. 1871.

Temeljit izračun potnih stroškov od Gorice do Velikovca

Ivan Banič, tedaj že vodja preglednega okraja finančne straže v Brežicah, je 7. januarja 1920 zaprosil finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru za ponoven izračun potnih stroškov, nastalih zaradi njegovega potovanja iz Gorice v Velikovec. Opisal je svojo vožnjo z vlakom in navedel stroške oziroma pripadajoče dnevnic. Iz Gorice je odpotoval 29. julija 1919 ob 11.30 in naslednjega dne ob 14.00 prestopil mejo pri Logatcu. Pripadali bi mu dve polni dnevnic po 22 kron, skupaj 44 kron. Nato je nadaljeval vožnjo do Ljubljane. Tam je obiskal delegacijo ministrstva financ, da bi dobil navodila glede njegove nadaljnje službe pri finančni straži. Pripadala naj bi mu odvoznina s kolodvora v Ljubljani 30. julija 1919 in dovoznina do istega kolodvora 12. avgusta 1919 po 12 kron, skupaj 24 kron. V tem času je čakal v Ljubljani na določitev novega službenega mesta. Iz Ljubljane je 12., 13. in 14. avgusta 1919 z vlakom potoval v Velikovec, za kar bi mu pripadale tri dnevnic po 22 kron, skupaj 66 kron. V Mariboru je moral prekiniti vožnjo in se zglasiti na finančnem okrajnem ravnateljstvu glede službenih navodil za delo na Koroškem. V celoti bi mu pripadalo še 134 kron.

Iz finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru so mu odpisali, da je prošnja privatne narave in jo mora kolkovati, kar je storil in nanjo nalepil kolek za dve kroni. Nato so prošnjo 10. februarja 1920 odposlali ljubljanski delegaciji v rešitev. Iz delegacije so mariborskemu ravnateljstvu 23. marca 1920 odpisali in mu naročili, naj zavrnitev prošnje sporočijo prosilcu v Brežice. Prošnjo so zavrnil in utemeljili s petimi razlogi: Gorica je slovensko mesto, sicer zasedeno od Italije, vendar meja še ni določena; plačali so mu tri enkratne dnevnic, dve za pot iz Gorice do Ljubljane in eno za pot iz Ljubljane do Sinče vasi oziroma Velikovca, kar zadošča za to pot; v času njegovega potovanja sta vozila dva vlaka in ekspresni vlak od Logatca do Ljubljane, tudi zveza proti Velikovcu je bila ugodna: iz Ljubljane je vlak odpeljal ob 4:43 in v Maribor prispel ob 9:11, odhod iz Maribora proti Sinči vasi pa je bil ob 15:29 in prihod na Koroško ob 18:44, torej je imel dovolj časa za obisk finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru in bi lahko popoldne nadaljeval vožnjo na Koroško; dovoznina in odvoznina na ljubljanskem kolodvoru mu ne pripadata, ker je potoval zasebno, saj je sam zaprosil za službovanje v Sloveniji; če zaradi izrednih okoliščin ne bi mogel koristiti omenjenega voznega reda vlakov, bi moral to navesti v stroškovniku.⁵

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 601–1000, spis št. 631.

Imenovani je zaprosil finančno ravnateljstvo v Mariboru, da bi mu izplačevali draginjsko doklado za sina. V delegaciji, kamor so odstopili to prošnjo, so ugotovili, da sinu ta doklada ne pripada, saj je bil v vojski. Ob tem so še zaznali, da ima neporavnane račune do tujine še iz časov, ko je služboval v Primorju. Zato so računovodstvu naročili, da mu od 1. avgusta 1920 začnejo odtegovati po 10 kron in 94 vinarjev mesečno na račun *Erste österreichische Beamtenkreditanstalt* na Dunaju, o čemer je 16. decembra 1911 izdalo odlok tedanje finančno ravnateljstvo v Trstu. O vsem tem so 28. julija 1920 sporočili mariborskemu finančnemu ravnateljstvu, kamor je spadala okrajna uprava finančne kontrole v Brežicah oziroma njen vodja Ivan Banič.⁶

Sporna pomoč orožnikom na Koroškem

Orožniška postaja Rožek na Koroškem je zahtevala pomoč neposredno od oddelka finančne straže v istem kraju, da bi pomagali pri »*zavrnitvi vpada oborožene nemške tolpe*«. Možje so se takoj odzvali in v noči z 22. na 23. september 1920 nudili pomoč orožnikom.

Vodstvo oddelka je naslednji dan o dogodku poročalo vodstvu preglednega okraja finančne straže v Rožeku, ta pa je poslal telegram finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani. Od tam so odgovorili, naj to pomoč naknadno zahteva okrajno glavarstvo kot politična oblast.

Nadpreglednik Ivan Lach je v svojem poročilu, ki ga je izdelal 24. septembra 1920, to asistenco označil kot neodgovorno, zaradi česar bi bilo treba moze klicati na odgovornost. Iz delegacije finančnega ministrstva v Ljubljani so 20. oktobra 1920 pisali finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani, da to pomoč financarjev odobrava in je stražnike treba pohvaliti. Stališče nadpreglednika Lacha so ocenili kot neumestno. Dopis so nato poslali vodstvu preglednega okraja finančne straže v Rožek.

Tedaj je bil koroški plebiscit končan in finančna straža umaknjena v Slovenijo. Šesterica poskusnih paznikov, ki je pomagala orožniški postaji Rožek, je bila razporejena na oddelke po Sloveniji. Ferdinand Rink je bil razporejen na oddelek Mengeš, Alojzij Dolenc na oddelek Ljubljana 2, Ivan Bobnar na oddelek Gorenje Jezero, Ivan Hočevar na oddelek Železniki, Ivan Verbič in Ivan Mencinger pa na oddelek Sv. Ana nad Trzičem.⁷

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 601–1000, spis št. 848.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, 1920, spis št. 8679.

Zamisel o določanju razmejitvene črte

Ministrstvo za finance je 18. avgusta 1920 pisala delegaciji ministrstva za finance v Ljubljani o stališčih predsedništva ministrskega sveta v Beogradu glede določanja meje s sosednjimi državami. Pri razmejitvi morajo sodelovati obmejni častniki in predstavniki carinarnic. Naš komisar (član razmejitvene komisije) bo skupaj z njima določil tudi mesta, kjer naj bi zgradili karavle (obmejne stražnice). Predvideni karavli naj dajo ime in jih vnesejo v topografsko karto. Vlada je prek finančnega ministrstva naročala, da bo komisar o datumu in kraju delovanja razmejitvene komisije sprti obveščal obmejno četo in carinarnice.

Ljubljanska delegacija je nato 3. septembra 1920 o vsebini vladnih stališč pisala finančnima okrajnima ravnateljstvom v Ljubljani in Mariboru. Razmejitvena komisija se bo morda obrnila po pomoč tudi na vodje kontrolnih okrajev finančne straže. Vodje teh okrajev naj o poteku meje in njenem zastraženju takoj poročajo delegaciji in priložijo tudi skice, so naročali iz Ljubljane.

Istega dne je delegacija prosila predsedstvo Deželne vlade za Slovenijo, da bi o delu razmejitvene komisije sporočala omenjenima finančnima okrajnima ravnateljstvom, da bi le-ti mogli pravočasno obvestiti vodje preglednih okrajev finančne straže. Delegacija je o tem 7. septembra 1920 sporočila vodstvom preglednih okrajev finančne straže v Borovljah in Rožeku. Iz tega bi se dalo sklepati, da je ljubljanska vlada računala s tem, da bo plebiscit v coni A na Koroškem potekel v korist Slovenije, kar pa se ni zgodilo in meja se je umaknila daleč na jug.

Medzavezniška plebiscitna komisija, sekcija SHS v Celovcu, kot se je uradno imenovala, je 20. oktobra 1920, deset dni po za nas neugodnem plebiscitu, sporočila okrajnemu glavarstvu v Borovljah, da se mora naše orožništvo umakniti na črto pred plebiscitom, kilometer južneje od nekdanje demarkacijske črte; finančni stražniki se morajo povsem umakniti. V coni A ostanejo vsi orožniki, aktivni in pomožni, dokler jugoslovanska uprava poslov ne bo popolnoma predala avstrijskim oblastem.

Vodstvo preglednega okraja finančne straže v Borovljah je 23. oktobra 1920 pisalo finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani, da njeni uslužbenci sploh nimajo več zagotovljene redne prehrane in bi bilo priporočljivo, da se moštvo čimprej odpokliče.⁸

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, 1920, spis št. 8187.

VLADNA UREDBA: FINANČNA STRAŽA POSTANE KONTROLA

Ministrski svet kraljevine SHS je 6. decembra 1920 sprejel uredbo, ki je poenotila delovanje dotedanje finančne straže v celotni državi. Objavljena je bila 1. januarja 1921 v uradnem listu kraljevine, popravki pa 15. januarja 1921. V slovenskem uradnem listu je izšla 21. januarja 1921, torej deset dni preden je v Sloveniji začela veljati.¹ Tedaj je bil finančni minister Kosta Stojanović. Ta straža se je preimenovala v finančno kontrolo.

Obsegala je 108 členov, razdeljenih na pet poglavij. Začrtala je organiziranost in delovanje moštva finančne kontrole, ki je bilo poklicano, da nadzoruje, kako se spoštujejo predpisi o določenih dajatvah v državno blagajno. Pomenila je temelj, iz katerega so izhajali vsi drugi tovrstni pravni akti kraljevine. Zaradi tega si zasluži, da si jo ogledamo nekoliko bolj podrobno, saj je veljala skoraj polno desetletje, v tem času pa se je ta kontrolna sila vzpostavila in utrdila.

Organiziranost finančne kontrole

Prvo poglavje uredbe je urejalo organiziranost finančne kontrole, torej njeno zgradbo od vrha do tal ali obratno, kot pravimo.

V finančnem ministrstvu je bila ena od direktij tudi direkcija posrednih davkov. Imela je več odsekov in eden od njih je bil odsek finančne straže, kot je določala že prva uredba o organiziranosti finančnega ministrstva v novi državi,² z uveljavitvijo uredbe pa se je imenoval odsek finančne kontrole.

Oblastni inšpektorati finančne kontrole so bili neposredno podrejeni generalni direkciji posrednih davkov. Ti inšpektorati so se delili na

¹ *Uredba o organizaciji finančne kontrole Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev*, Ur. list DVS, št. 7/21, z dne 21. januarja 1921.

² *Uredba o organizaciji Ministarstva Finansija*, SN KSHS, št.14/19, z dne 6. marca 1919.

okraje finančne kontrole, ti pa naprej na oddelke finančne kontrole. Na čelu oblastnega inšpektorata finančne kontrole je bil oblastni inšpektor, ki so mu pomagali uradniki finančne kontrole.

Okrajno upravo finančne kontrole je vodil šef, to je uradnik, ki mu je lahko pomagal mlajši komisar ali preglednik finančne kontrole, če je šlo za večjo ali pomembnejšo upravo.

V oddelkih finančne kontrole so službovali poduradniki, ki jim je načeloval preglednik I. ali II. razreda, če je šlo za večji ali pomembnejši oddelek pa komisar I. ali II. razreda. O tem, katere okrajne uprave in oddelke so šteli za večje in pomembnejše, je odločala generalna direkcija posrednih davkov.

Oblastni inšpektorati, okrajne uprave in oddelki finančne kontrole so se imenovali po svojem sedežu. Vsak je imel svoj pečat. Generalna direkcija posrednih davkov je določala oblastne inšpektorate, okrajne uprave in oddelke finančne kontrole, njihove sedeže, okoliše delovanja in število tam zaposlenih oseb.

Glede osebnih, ekonomskih in administrativnih zadev je bila finančna kontrola podrejena njenim starešinam. Njena podrejenost pri izvrševanju predpisov je bila prepuščena določbam pravilnika, za čigar pripravo in izdajo je bil pooblaščen minister za finance.

Naloge in dolžnosti

Drugo poglavje je urejalo naloge in dolžnosti finančne kontrole. Ta je imela tri temeljne naloge:

- odkrivati in preprečevati tihotapstvo ter prestopke s področja monopolov, trošarin, taks, skratka zatirati dohodarstvene kršitve, kot so tedaj na kratko rekli;
- opravljati poizvedbe in zadeve, določene s predpisi ali z odredbami starešin;
- na poziv pristojnega oblastva pomagati pri vzdrževanju javne varnosti, kar je veljalo le v nujnih primerih in le na lastnem uradnem okolišu.

Državna in občinska oblastva so morala pomagati finančni kontroli pri izvrševanju njenih nalog, če je tako pomoč zahtevala.

Obnašanje moštva finančne kontrole je moralo biti »vzorno in dostojno izobraženega človeka«, je določal 12. člen. Osebnostno so bili odgovorni

za točno in marljivo izvrševanje službe. Ukaze nadrejenih so morali izpolnjevati. Če bi bil ukaz nezakonit, je podrejeni lahko izrazil pomisleke in je smel odstopiti od izvršitve takega ukaza, razen če bi bila zadeva nujna. Če je starešina tak ukaz ponovil, ga je podrejeni moral brez odlašanja izpolniti. Če bi ukaz vseboval nekaj, kar je kazenski zakon določal za zločin ali prestop, ga podrejeni ni smel izvršiti, pač pa je o tem takoj obvestil višje oblastvo finančne kontrole.

Vsak uslužbenec te kontrole je bil zavezan, da je varoval uradno skrivnost. To je veljalo tudi po izstopu ali odpustitvi iz službe. Nadrejeno oblastvo ga je lahko od tega odvezalo, če je bil kot priča poklican na sodišče.

Poduradniki so morali opravljati službo ne glede na nevarnost za njihovo življenje. Služba je trajala toliko časa, kot je bilo odrejeno ali dokler opravilo ni bilo končano oziroma dokler ga starešina ni odpoklical ali zamenjal z drugim. Načeloma pa je služba trajala osem ur na dan. Če je med opravljanjem službe naletel na vojaške begunce, vohune, potepuhe ali s tiralico iskane osebe, jih je moral prijeti ter izročiti pristojnemu oblastvu. To je veljalo tudi za storilce, ki jih je zalotil pri dejanju.

Ukvarjanje z drugimi dejavnostmi ni bilo dovoljeno, razen če mu je to odobrilo višje oblastvo finančne kontrole. Ni smel sprejemati daril ali nagrad.

Starešine finančne kontrole so morali skrbeti za strokovno izpopolnjevanje poduradnikov, nadzirati disciplino in red ter izvrševanje predpisov, ukazov in navodil nadrejenih oblastev. To področje je bilo prepuščeno finančnemu ministru, da ga podrobneje uredi s pravilnikom.

Pooblastila

Tretje poglavje uredbe je določalo pravice finančne kontrole, torej pooblastila, kot bi rekli danes. Našteti je bilo sedem takih pravic:

- a) Uslužbenec te kontrole je imel pravico, da je ustavil sumljive kočijaže, prevoznike, tovarnike, ki so se ukvarjali s prevažanjem oziroma tovorjenjem blaga. To je veljalo tudi za druge osebe, toda le, če so prenašale večje količine blaga, ki so presegle njihove potrebe, ali je finančar posumil, da blago tihotapijo ali pa da izvira iz kaznivega dejanja. To je pomenilo, da je sumljive osebe legitimiral, ugotovil njihovo istovetnost ter preveril njihov tovor.

- b) Smel je preiskati prostore, če je utemeljeno sumil, da služijo tihotapstvu ali se v njih hrani take predmete, je v njih storilec ali sledovi kaznivega dejanja oziroma se tam opravljajo nekontrolirani finančni posli. V teh primerih je smel preiskati tudi tam zalotene osebe. Žensko osebo je smela preiskati le ženska. Pred preiskavo prostorov je moral lastniku izročiti odločbo pristojnega oblastva, ki je odredilo tak ukrep. Brez take odločbe je smel preiskati le tiste prostore, ki so spadali pod finančni nadzor, v katere se je zahteval storilec ali v katerih je storilca zalotil pri dejanju. Pri preiskavi prostorov, ki so spadali pod finančno nadzorstvo, je moral biti navzoč lastnik ali njegov zastopnik; če lastnik ali zastopnik ni hotel biti navzoč, je prisostvoval predstavnik političnega ali občinskega oblastva. V vseh drugih primerih so morali biti ob preiskavi prostorov navzoči: uradnik političnega oblastva ali župan oziroma njegov namestnik; lastnik prostorov oziroma drug družinski član ali sosed; še dva druga državljana. Če ni bilo mogoče zagotoviti navzočnosti lastnika oziroma družinskega člana ali soseda, so prostore zastražili (opazovali, postavili pod nadzor). Kadar bi tako zastraženje utegnilo trajati dalj časa, so prostore komisijsko zapečatili. V primeru, da bi nastala nevarnost za koristi službe ali škoda za tretjo osebo, so prostore preiskali brez navzočnosti lastnika oziroma družinskega člana ali soseda. Po končani preiskavi je lastnik prostorov dobil potrdilo o izidu preiskave. Če je preiskava potekala v prostorih pod finančnim nadzorom, so to vpisali v knjigo, ki jo je moral voditi podjetnik.
- c) Kadar je pripadnik finančne kontrole posumil, da ima oseba pri sebi pretihotapljene stvari ali priprave za izvrševanje kaznivih dejanj, jo je pozval, naj mu te predmete izroči. Če se ni ravnala po pozivu, prič pa ni bilo mogoče zagotoviti, je osebo smel preiskati sam. O tem je sestavil zapisnik in ga izročil preiskanemu. Ko je prišel v urad, je o opravljeni osebni preiskavi takoj obvestil starešino. Kadar je šlo za žensko osebo, jo je privedel v najbližje oblastvo, kjer jo je preiskala zanesljiva ženska. Če se je tihotapec z begom skrnil v zaprt prostor, je pozval lastnika, naj mu odpre prostor, da bo lahko preiskal osumljenca. V primeru, da je bil tak poziv brez uspeha, je lahko s silo stopil v prostor, nato se je ravnal po opisanem postopku za preiskavo prostorov oziroma stanovanja.

- č) Ko je utemeljeno sumil, da so na vlaku ali ladji oziroma v železniških ali luških skladiščih pretihotapljeni predmeti, je smel brez ukaza starešine preiskati prevozno sredstvo ali skladišče. Po potrebi je to veljalo tudi za vsako osebo, če na poziv ni sama izročila pretihotapljenega blaga. Osebno preiskavo je smel opraviti v ločenem prostoru. Če ni bilo zanesljive ženske, da bi opravila osebno preiskavo sumljive ženske, jo je nadzoroval do prve postaje, kjer se je vozilo ustavilo, ali do postaje, kamor je oseba potovala, tam pa je osebno preiskavo opravila zanesljiva ženska. Če je prevozno sredstvo stalo, je bil pri preiskavi navzoč postajni načelnik ali od njega določen namestnik. Med gibanjem vozila je preiskavi prisostvoval vlakovodja ali sprevodnik ali poveljnik ladje oziroma njegov namestnik. Po opravljeni preiskavi vozila je predstojniku vozila izdal potrdilo o izidu preiskave. Tako potrdilo je izdal tudi osebi, ki jo je preiskal ali je preiskal njeno prtljago.
- d) Koga in kdaj je smel prijeti? To pravico je imel v petih primerih: če mu je bil pri dejanju zaloten tihotapec neznan; če je oseba bila potepuh; ni imela stalnega bivališča; je bila član tihotapske družbe; ni mogla plačati izrečene kazni oziroma je zadostno zavarovati. Prijetega je moral najpozneje v štiriindvajsetih urah izročiti pristojnemu oblastvu, ki je odločilo, ali naj prijetea pridrži v priporu ali pa izpusti na prostost. Če bi pripadnik finančne kontrole ravnal mimo teh določb, bi storil kaznivo dejanje nezakonitega odvzema prostosti.
- e) Osumljenca, za katerega ni ugotovil istovetnosti, in pri dejanju zaloteno osebo je smel vkleniti, in sicer tedaj, ko jo je moral privedi in je obstajala nevarnost, da bi pobegnila.
- f) Ko je bil v uniformi in v službi, je smel orožje uporabiti v štirih primerih:
- če bi ga kdo nasilno napadel ali mu s tem grozil ali bi s protipravnim napadom ogrožal življenje tretje osebe;
  - če bi se mu nasilno uprla oseba, ki bi jo hotel prijeti zaradi tihotapstva, pri preprečevanju in odkrivanju dohodarstvenih kaznivih dejanj, pri zasačenju vohuna ali sumljive osebe;
  - pri vzdrževanju javne varnosti na poziv oblastva in če je tako odredil pristojni starešina;
  - če se oborožena oseba, zalotena pri dejanju, ali druga sumljiva oborožena oseba na njegov poziv ni vdala ali prišla iz zavetja;

- če mu je nevaren zločinec, zaupan v njegovo varstvo, pobegnil, na poziv pa se ni ustavil, ni pa bilo druge možnosti, da bi pobeg preprečil.

Pri grožnji z nasilnim napadom je bilo orožje dovoljeno uporabiti samo v primeru, ko bi glede na način in sredstvo grožnje le uporaba orožja odvrnila napadalca, da grožnje ne bi spremenil v dejanje.

Podrobneje so opredelili tudi nasilno upiranje, in sicer v štirih mogočih okoliščinah: če se oseba na poziv, da obstane, ni odzvala, pač pa je z dejanjem nadaljevala; če na poziv ni odložila orožja ali predmeta za napad oziroma je ponovno segla po že odloženem orožju ali predmetu; če se večja skupina oseb, ki niso bile oborožene, na poziv ni ustavila ali se člani posamično niso napotili k uradni osebi; če posadka vodnega plovila na poziv ni ustavila plovila ali ni dovolila vstopa uradni osebi, marveč je ravnala nasprotno ukazom.

Uradne osebe finančne kontrole so pozivale z besedami »V imenu zakona! Stoj!«. Tak poziv je bilo treba izreči dvakrat, razen v primeru, da bi bilo ogroženo življenje uradne ali tretje osebe.

Orožja ni bilo dovoljeno uporabiti, če bi bilo mogoče s telesno močjo osebo onеспособiti za odpor ali pobeg. Najprej je bilo treba uporabiti hladno, šele nato strelno orožje. Treba je bilo paziti, da se z uporabo orožja ni ogrožalo življenja tretje osebe.

Če so uslužbenca finančne kontrole zaslišali o dejanjih, pri katerih je bil osebno udeležen ali je bil očividec, so njegove izpovedi popolnoma veljale.

Delitev po nazivih

Četrto poglavje je vsebovalo določbe o moštvu, osebnih prejemkih in drugih ugodnostih ter disciplinski odgovornosti pripadnikov finančne kontrole.

Najprej si velja ogledati sestavo moštva. Pripadniki finančne kontrole so se delili v dve veliki skupini, na uradnike in poduradnike. Velja omeniti, da tedaj še ni bilo za celotno državo enotnega predpisa o državnih uslužbencih, bil je šele v pripravi.

Uradniki so opravljali starešinske naloge in so bili razdeljeni v pet činov, kot so rekli uradno, za vsakega pa je bil določen plačilni razred. Naštel jih bom od najnižjega do najvišjega:

- komisar II. razreda, X. plačilni razred;
- komisar I. razreda, IX. plačilni razred;
- podinšpektor, VIII. plačilni razred;
- inšpektor II. razreda, VII. plačilni razred;
- inšpektor I. razreda, ki je spadal v VI. plačilni razred.

Poduradniki so bili najštevilnejši uslužbenci finančne kontrole in so opravljali terenske, operativne naloge, kot bi rekli danes. Njih so šteli za moštvo v ožjem pomenu besede, da so s tem poudarili večjo veljavo uradnikov, za katere se je praviloma zahtevala višja izobrazba kot za poduradnike. Razdeljeni so bili v štiri čine, ki jih bom spet naštel po vrsti od najnižjega do najvišjega:

- pripravnik,
- podpreglednik,
- preglednik II. razreda,
- preglednik I. razreda.

Za srbsko besedo čin sem uporabil tudi izraz naziv, čeprav je prvi izraz uporabljal tudi slovenski prevod te uredbe. Slo je namreč za vsebino, ki bi bolj ustrezala današnjemu pojmu naziva oziroma položaja. Tak pristop se mi zdi upravičen zlasti s preimenovanjem straže v kontrolo. Preprosta pamet pravi, da je za stražnike nekako razumljiva notranja delitev po činih, za kontrolo pa to ne velja. Razrede so praviloma označevali z rimskimi in ne z arabskimi številkami.

Za sprejem v službo poduradnika je veljalo šest pogojev: dobro vedenje, popolno zdravje in sposobnost za službo, samski stan ali vdovstvo brez otrok, odslužen vojaški rok ali stalna nesposobnost za vojaško službo, starost do 35 let in končana najmanj osnovna šola. Prednost so imeli kandidati z višjo šolsko izobrazbo od predpisane ali pa tisti, ki so med služenjem vojaškega roka dosegli vojaški čin. Kdor je izpolnjeval te pogoje, je bil sprejet v službo kot začasni poduradnik, pripravnik za poduradnika, in je zaprisegel. Prisega se je glasila takole:

»Jaz ... prisegam na vsemogočnega Boga, da bom vladajočemu kralju ... zvest in poslušen, da se bom vestno držal ustave in zakonov ter da bom svojo dolžnost opravljal točno in vestno po zakonih in zakonitih odredbah oblasti, ki so mi nadrejena.«

Začasni poduradnik je bil odpuščen iz službe, če v treh letih ni opravil izpita za stalnega poduradnika, ali se je oženil, ali je bil po zdravniški oceni nesposoben za službo, ali se je zmanjšalo število moštva in ga ni

bilo mogoče prestaviti na drugo mesto. Če je bil najmanj leto dni v službi in je bil odpuščen zaradi poroke, mu je pripadala odpravnina v znesku ene mesečne plače.

Začasni poduradnik je postal stalni poduradnik, če je izpolnjeval te pogoje: je služboval pri finančni kontroli najmanj tri leta, je opravil za stalnega poduradnika predpisan izpit, se je dobro vedel, je bil zdrav in popolnoma sposoben za nadaljnje službovanje, je odslužil vojaški rok oziroma je bil spoznan za stalno nesposobnega za službo v vojski.

Poduradniki so napredovali v višji naziv glede na izpraznjena mesta, določena s proračunom. Napredoval je tisti, ki je dobil dobro oceno, ni bil kaznovan za težak ali večji službeni pregrešek ali ponovno za navaden službeni pregrešek, ter je minil rok, ko je bilo napredovanje zadržano, čeprav je bila disciplinska kazen že izbrisana. Če je pokazal posebno sposobnost, je bil lahko izredno povišan na izpraznjeno mesto neposredno višjega naziva.

Za poduradnike sta bila določena dva izpita. Prvi je bil izpit za stalnega poduradnika in je bil pogoj za napredovanje v naziv podpreglednika, drugi pa je bil izpit za starešino oddelka, brez katerega ni bilo mogoče napredovati v naziv preglednika II. razreda.

Oblastni inšpektor finančne kontrole je bil pristojen, da na svojem uradnem okolišu postavlja začasne poduradnike (pripravnike) in stalne poduradnike, povišuje poduradnike v višji plačilni razred (stopnjo), odpušča iz službe neprimerne pripravnike in odobrava odpovedi poduradnikov.

Če je bilo izredno nujno, je smel okrajni upravnik finančne kontrole na svojem okolišu premestiti pripravnike in podpreglednike, o tem pa je moral takoj obvestiti neposrednega starešino, torej oblastni inšpektorat finančne kontrole.

Generalna direkcija posrednih davkov je bila pristojna za poviševanje, upokojevanje, ponovno zaposlovanje in premeščanje poduradnikov z območja enega oblastnega inšpektorata na drugega.

Uradnike finančne kontrole so praviloma popolnjevali iz vrst preglednikov I. in II. razreda, ko so za to prišli na vrsto, so bili dobro ocenjeni in so opravili izpit za uradnika finančne kontrole. Postalni so komisarji II. razreda. Izjemoma so lahko postali uradniki finančne kontrole tudi drugi državni uradniki, ki so imeli kvalifikacije za tako mesto. Imenovanje, odpuščanje, premeščanje in upokojevanje uradnikov je teklo po predpisih, ki so veljali za vse državne uradnike. Generalna direkcija

posrednih davkov je skrbela za avtomatično pomikanje uradnikov iz enega plačilnega razreda v drugega.

Pripadnike finančne kontrole so premeščali po službeni potrebi, na prošnjo ali za kazen.

Različna povračila

Uredba ni določila, kateri in kolikšni osebni prejemki pripadajo moštvu finančne kontrole. Pripadala jim je tudi doklada za službeno obleko in obutev, kar je bilo prepuščeno ministrovemu pravilniku.

Službo je bilo treba organizirati tako, da so bili stroški za državno blagajno čim nižji. Določeno je bilo, kaj je moštvu pripadalo, če so službeno potovali ali delali v posebnih okoliščinah. Poduradnik je imel pravico do več vrst povračil, na primer voznine (povračila stroškov za vožnjo), dnevnice, nočnine (povračila za prenočišče), trošnine (povračila za prehrano), odškodnine za delo pri odkupu tobaka, plačila prekomernega časa (nadur) pri kontroli izdelovalcev trošarinskih predmetov in odškodnine za nadzorstvo v podjetjih. Velja si jih na kratko ogledati.

Za službeno pot zunaj svojega službenega okoliša (oddelka) je uporabil tretji razred vlaka ali drugi razred vodnega plovila. Izjemoma je smel potovati z brzim vlakom, v najnižjem cenovnem razredu. Če je med prevozom državnega premoženja spremljal uradnika, mu je pripadala enaka vozovnica, kot je veljala za uradnika. Vprežni voz je smel uporabiti le, če je bila pot dolga najmanj deset kilometrov, na krajši poti pa le tedaj, če je bilo to nujno ali izrecno odrejeno. Povračila za potovanje z vozom so bila enaka kot za vse druge državne poduradnike in so se obračunavala od kilometra. Če je med potjo moral plačati mostnino ali brodnino, je dobil povrnjen tudi ta strošek. Znotraj svojega službenega okoliša je imel pravico do omenjenih povračil le, če je šlo za nujno zadevo. Povrnjene je dobil tudi stroške za prevoz priprav za kontrolo, posod za merjenje, orodja itd. Ob zasedah, obhodih in patroljah ni imel pravice do teh povračil.

Dnevnica mu je pripadala, če je službeno potoval zunaj svojega službenega okoliša. Bila je enaka kot za vse druge neukazne uslužbence oziroma poduradnike. Cela dnevnicca mu je pripadala za nad dvanajst ur dela, polovična pa za manj kot dvanajst ur službe.

Za prenočevanje je dobil 2,50 dinarja povračila. Do tega je imel pravico, če je opravljal službo najmanj štiri kilometre od sedeža svojega urada in se ni mogel vrniti do 21.00 (od oktobra do konca marca) oziroma do 23.00 (od aprila do konca septembra).

Za službeno pot znotraj službenega okoliša mu je pripadalo povračilo za prehrano, ki so mu rekli trošnina, toda le, če več kot osem ur ni mogel koristiti skupne kuhinje v vojašnici ali domače hrane. Za tako odsotnost, ki je trajala od osem do dvanajst ur, je dobil 1,50 dinarja povračila, za odsotnost nad dvanajst ur 2,40 dinarja in za odsotnost polnih štiriindvajset ur 3 dinarje.

Poduradnik, ki je sodeloval pri odkupu tobaka, je dobil posebno odškodnino, in sicer 1,20 dinarja na dan. Poleg tega je imel pravico še do drugih povračil.

Kadar je nastopil kot priča na sodišču zunaj svojega službenega okoliša in v zadevi, povezani s službo, je imel pravico do povračila potnih stroškov. Te mu je izplačalo sodišče ali država.

Ob premestitvi po službeni potrebi je dobil povrnjene selitvene stroške, kakršni so veljali za druge državne poduradnike. Če je bil premeščen po kazni ali lastni želji, te pravice do povračila ni imel.

Vsak mesec mu je pripadal pavšal v višini 2 dinarjev, za vzdrževanje opreme, čiščenje orožja, nabavo posteljne slame, pranje rjuh, nabavo sveč za pečatenje z voskom in pisalnih potrebščin. O tem ni bilo treba polagati računov.

Pisarne oblastnega inšpektorja in okrajnega upravnika finančne kontrole so bile praviloma v državni stavbi, le izjemoma v najeti. Oba sta prejemale vnaprejšnji pavšal, ki ga je določil finančni minister. O tem pavšalu jima ni bilo treba polagati računov. Pavšal je bil namenjen za nabavo pisarniških potrebščin, vezavo uradnih knjig, nabavo pohištva, čiščenje in ogrevanje pisarn, telefon in telegraf itd. Tudi starešina oddelka je vnaprej prejemal pavšal za nabavo pisarniških potrebščin in pavšal za čiščenje, razsvetlavo in ogrevanje pisarne.

Uradnikom finančne kontrole so za selitev in službena potovanja pripadala enaka povračila kot drugim državnim uradnikom. Za službena potovanja in opravke v službenem okolišu so lahko prejemali letni pavšal, ki ga je določil finančni minister, glede na obseg okoliša, število in oddaljenost oddelkov finančne kontrole ter podjetij, značaj terena in prometne razmere. Pavšal so prejemali vnaprej in zanj jim ni bilo treba

polagati računov. Če je službo opravljal malomarno, čeprav je bil pisno opominjan, so mu izplačani pavšal izterjali v celoti ali delno.

Kdor je nadomeščal sodelavca v kraju njegovega službovanja, je dobil enak pavšal. Če je to potekalo zunaj kraja službovanja, so mu pripadali selitveni stroški, dnevnic in pavšal tistega, ki ga je nadomeščal. Izjema so bili potni stroški in prehrana, saj je bil upravičen le do dveh tretjin takih povračil. Če je bil podpreglednik starešina oddelka, je v času nadomeščanja prejemal dnevni dodatek v višini 0,50 dinarja.

Nekaj ugodnosti

Moštvo je imelo pravico do dopusta. V tem času je vsak prejemal plačo in druge dodatke. Dolžina dopusta je bila odvisna od službenih let. Če je služboval do deset let, mu je pripadalo deset dni, za nad deset do dvajset let službe petnajst dni, za nad dvajset in do petindvajset let enaindvajset dni in za službo nad petindvajset let osemindvajset dni dopusta. Pot na dopust se enkrat na leto ni štela v dopust. Koristili so ga lahko glede na potrebe službe. Komur je bil odobren daljši dopust, kot mu je pripadal glede na službena leta, se mu je presežek štel v dopust naslednje leto. Pripravniki so dobili dopust le v nujnih primerih. Kdo je dovoljeval dopust poduradniku? Starešina oddelka je imel pravico, da odobri izrabo dopusta do treh dni, okrajni upravnik do desetih dni in oblastni inšpektor do osemindvajsetih dni. Dopust nad osemindvajsetimi dnevi ali dopustovanje v tujini je dovoljevala generalna direkcija posrednih davkov. Uradniki so bili glede dopusta izenačeni z drugimi državnimi uradniki.

Če je zbolel, ga je morala najbližja bolnišnica sprejeti na zdravljenje. Za prevoz v bolnišnico so mu pripadali redni prevozni stroški. Država mu je povrnila tri četrtine stroškov zdravljenja v bolnišnici. Če je zbolel med opravljanjem službe ali bil tedaj ranjen, je vse stroške zdravljenja nosilo finančno ministrstvo. Oddelki finančne kontrole, ki so bili več kot dvajset kilometrov oddaljeni od kraja službovanja državnega zdravnikarja, so prejeli domačo lekarno (omarico prve pomoči).

Kdor je brez lastne krivde zašel v denarno stisko, a je bil dober uslužbenec, je smel dobiti denarno podporo iz proračunskih sredstev.

Če je zalotil ali ovadil storilca, ni imel pravice do nagrade, ki so ji rekli zalotnina ali ovadnina. Kdor pa se je posebej odlikoval pri izsledovanju tihotapcev in preprečevanju tihotapstva, je dobil denarno nagrado

iz sklada za finančno kontrolo. Iz tega sklada so lahko prejeli štipendije in podpore otroci aktivnih ali upokojenih pripadnikov finančne kontrole. Minister za finance je bil pooblaščen za izdajo natančnejših določb o tem skladu.

Vsak poduradnik finančne kontrole, ki je bil za stalno postavljen, se je smel poročiti.

Minister za vojsko in mornarico je skupaj s finančnim ministrom urejal oprostitev pripadnikov finančne kontrole od vojaških vaj in od vojaške službe med vojno.

Za vsakega pripadnika so vodili uslužbenški list. Ta je vseboval podatke o kvalifikacijah, poteku službovanja, pomembne podatke o družinskih razmerah in oceno njegove sposobnosti. Vsakdo je smel pregledati svoj uslužbenški list. Če zaradi službene ocene ni mogel napredovati v višji naziv, je imel pravico, da se je seznanil s to oceno. Kadar z oceno ni bil zadovoljen, se je lahko v tridesetih dneh pritožil. Natančnejše določbe o uslužbenškem listu in ocenjevanju so bile prepuščene pravilniku ministra za finance.

Minister za finance je bil pooblaščen, da je predpisal, kakšno obleko, orožje, strelivo in opremo imajo pripadniki finančne kontrole. Vse orožje in oborožitveno opremo je brezplačno zagotavljalo ministrstvo za vojsko in mornarico.

Službo so morali praviloma opravljati v uniformi. Okrajni upravnik finančne kontrole ali višji starešina je smel iz posebnih razlogov odrediti, da so službo opravljali v civilni obleki. Ko so bili prosti, so smeli biti v civilni obleki, razen če ni starešina v oblastni inšpekciji odredil drugače, vendar je moral za to imeti upravičen razlog. Upokojenci niso smeli nositi uniforme.

Pisarna oddelka in poduradniki so bili praviloma nastanjeni v vojašnicah finančne kontrole, kot so tem prostorom rekli. To niso bile prave vojašnice, pač pa stavbe, v katerih so bili uradni prostori za pisarne in moštvo oddelka. Država je poskrbela za nabavo pohištva in posteljnine, najnujnejše opreme za skupno kuhinjo, preskrbo z vodo, prenos uradne pošte (če je bil poštni urad nad štiri kilometre oddaljen od oddelka), nabavo in vzdrževanje zimskih stražniških plaščev in halj za službo v tovarnah, nabavo in vzdrževanje koles, smuči in snežnih krpelj (obročev), če so le-ti bili potrebni za službo. To področje je bilo v podrobnostih prepuščeno ministrovemu pravilniku.

Uslužbenci finančne kontrole so bili oproščeni plačevanja službenih taks in kolekov za priznanice o prejeti plači. Niso plačevali davka na plačo, stanarino in doklade, torej na prejemke. Za uradnike so glede tega veljali predpisi za državno uradništvo.

Vsakdo je lahko zaprosil za izstop iz službe, kar so mu odobrili, če ni bil v disciplinski preiskavi in je poravnal vse obveznosti do države. Zaprosil je lahko tudi za začasen izstop. Pripadniki finančne kontrole in člani njihovih družin so imeli pravico do pokojnine, enako kot drugi državni uslužbenci. Ob upokojitvi so smeli pregledniki I. in II. razreda zaprositi za častni naziv komisar II. razreda, če prej niso mogli napredovati med uradnike, ker ni bilo prostega mesta.

Disciplinski pregreški

Poduradnik finančne kontrole je storil službeni pregrešek, če je kršil službeno dolžnost ali se je v službi ali v prostem času neprimerno obnašal. Službene pregreške so delili na tri skupine: težke, večje in navadne.

Poznali so enajst težkih pregreškov: če si je prilastil ali neupravičeno rabil državno ali zasebno lastnino, ki mu je bila zaupana v čuvanje; če je opustil dolžnost čuvanja uradne skrivnosti in je iz tega nastala ali bi utegnila nastati škoda za državo ali za drugega; če je izvršil ali poskusil izvršiti tihotapstvo bodisi sam ali z drugimi, nabavil tihotapski predmet, ki ga je uporabljal sam ali njegova družina, ali ni prijavil tihotapstva, za katerega je izvedel; če je v drugih primerih zlorabil oblast svojega položaja; če je sprejel podkupnino ali darilo za službena opravila, kar je veljalo tudi za njegovo družino; če ni izvršil uradnega opravila ali je brez upravičenih razlogov odklonil nastopiti na novem delovnem mestu; če je v uradnih spisih navedel neresnične podatke; če je pokazal strahopetnost v službi; če je nezakonito uporabil orožje in je zaradi tega nastala telesna poškodba ali smrt; če je bil močno pijan, da ni mogel opravljati službe in je storil izgred; če je pri vrnitvi z dopusta neupravičeno zamudil tri dni ali je tri dni izostal iz službe brez upravičenega razloga.

Našteti je bilo šestnajst večjih službenih pregreškov: če je kršil dolžnost čuvanja uradne tajnosti, pa to ni spadalo med težke pregreške; če je navedel osebe, ki pri poslovanju niso bile navzoče; če je opustil vodenje uradnih spisov, od katerih je bilo odvisno pravilno opravljanje

službe; če se je zadolževal pri tihotapcih ali so to storili člani njegove družine; če ni izvršil službe ali je zapustil službeno mesto, razen če je bil k temu prisiljen; če je tako zanemaril službo, da je nastala ali bi lahko nastala znatna škoda, ali je zamudil pri nastopu službe ali je službo nepravilno opravil; če se je nenravno vedel in povzročil javno pohujšanje; če se je družil s tihotapci ali storilci drugih kaznivih dejanj; če je neprimerno ravnal z državljani ali s podrejenimi; če ni izkazoval potrebnega spoštovanja do svojega starešine; če se je prepiral in ni bil složen s tovariši v službi; če se je ukvarjal s trgovino ali je sodeloval pri poslih, ki so spadali pod nadzor finančne kontrole; če je bil tako pijan, da ni mogel začeti opravljati službe, ali se je tako napil med službo; če je nezakonito uporabil orožje, v primeru da to ni imelo posledic; če je do tri dni neupravičeno zamudil ob vrnitvi z dopusta ali službo do treh dni neupravičeno zapustil; če ni prijavil sodelavca, ki je storil službeni pregrešek ali je opustil starešinske ukrepe zoper podrejene kršitelje.

Uredba je naštela šest navadnih pregreškov. Te je zakrivil poduradnik, če se je opijal na javnem kraju, ko je bil prost, ali je igral hazardne igre; če se je lahkomiselnost zadolževal pri osebah, ki niso bili tihotapci; če je zanemarjal skrb za orožje, uniformo in opremo ali je to nosil mimo predpisov; če je drugače zanemarjal službo, kar ni spadalo med večje službene pregreške; če je bil nediscipliniran in ni spoštoval starešin, v primeru da to ni spadalo med večje pregreške; če je v prostem času brez dovoljenja zapustil kraj službovanja.

Druge službene nerednosti, ki niso bile izrecno naštete kot težki, večji ali navadni pregreški, so smiselno uvrščali v eno od treh skupin.

Disciplinski postopek

Disciplinske kazni ni bilo mogoče izreči, dokler prizadeti ni bil zaslišan. Če se poduradnik niti v petnajstih dneh ni vrnil z dopusta ali samovoljnega izostanka iz službe, pa tega ni opravičil, je bil brez zaslišanja odpuščen iz službe. Kdor ni odgovarjal na vprašanja zasliševalca, so mu to šteli kot priznanje krivde. Obdolženca in priče je smel zasliševati le uradnik finančne kontrole ali preglednik I. oziroma II. razreda. Navzoč je moral biti nepristranski poduradnik, ki je bil zapisnikar.

Poduradnika so začasno odstranili iz službe v dveh primerih: če je v službi ali v prostem času storil tak zločin ali prestopok, da bi bilo za službo

škodljivo, nevarno ali ponižujoče, če bi ostal v službi do končne razzodbe o kaznivem dejanju; ali če so zoper njega uvedli preiskavo zaradi dejanja, ki bi lahko imelo za posledico odpust iz službe. O suspenzu je odločal okrajni upravnik ali vsak višji starešina finančne kontrole. Med začasno odstranitvijo iz službe je prejemal polovico plače. V utemeljenih primerih je generalna direkcija posrednih davkov to lahko povečala do dveh tretjin plače. Stanarina in doklada za obleko sta mu v celoti ostali. Prizadeti ni smel nikamor oditi brez dovoljenja. Če je bil spoznan za nedolžnega, mu je bila povrnjena vsa odtegnjena plača, čas suspenza pa se mu je štel v službena leta. Če je bil kaznovan, a ne z odpustom iz službe, mu je finančni minister lahko dovolil povrnitev celotne plače.

Kazni za službene pregreške so bile odvisne od teže dejanja. Za težke pregreške je bila kazen odpust iz službe. Za večje pregreške je bilo predvidenih troje kazni: odtegnili so plačo petih dni do dveh mesecev; ustavili avtomatično napredovanje v višji plačilni razred oziroma stopnjo za čas od enega do treh let; niso plačali selitvenih stroškov, če je bil premeščen zaradi netovariških odnosov v službi. Ob ponavljanju nekaterih večjih pregreškov so lahko izrekli tudi odpust iz službe. Kazni za navadne pregreške so bile treh vrst: pisni ukor, ena dodatna služba s pravico do nedeljske ali praznične maše, odtegljaj plače do petih dni. Kdor je ponavljal navadne pregreške, so ga lahko kaznovali z ustavitvijo avtomatičnega napredovanja v višjo plačilno stopnjo za eno do tri leta ali z odvzemom plače za pet dni do dva meseca. Če tudi to ni zaleglo, so ga lahko odpustili iz službe. Če je zakrivil dva ali več pregreškov, so izrekli kazen za najhujšega, druge pa so upoštevali kot oteževalno okoliščino. Kazni je bilo treba izrekati vestno, pravično in strogo po predpisih.

Kdo je izrekal te kazni? Za navadne pregreške je to pravico imel okrajni upravnik finančne kontrole, v vseh drugih primerih pa oblastni inšpektorat finančne kontrole. Za odpust iz službe je bil potreben sklep posebne komisije, ki so jo sestavljali oblastni inšpektor ali njegov namestnik, uradnik in preglednik, ki je bil hkrati zapisnikar. Odločitve je sprejemala z večino glasov. Člane komisije je postavljial oblastni inšpektorat finančne kontrole.

Zoper disciplinsko sodbo je bila dovoljena pritožba v petnajstih dneh po razglasitvi. Pritožitelj je imel pravico do vpogleda v del spisov. Zoper sodbo okrajnega upravnika je bila dopustna pritožba na oblastni inšpektorat, zoper sodbo le-tega pa na generalno direkcijo posrednih davkov. Pritožba je morala biti pisna in vložena pri starešini, ki je sodbo objavil.

Pritožbe ni bilo treba kolkovati. Vložene pritožbe je bilo treba reševati kot nujne. Če je bila pritožba utemeljena, so razveljavili sodbo in določili nadaljnje ravnanje. Če je bila pritožba neutemeljena, so sodbo potrdili ali celo omilili. Zoper razsodbo organa druge stopnje pritožba ni bila mogoča. Vse disciplinske kazni so vpisovali v uslužbenški list.

Če je bil poduradnik disciplinsko izključen iz službe v času, ko je pridobil pravico do upokojitve, a ni imel premoženja ali drugih dohodkov, mu je smel finančni minister na predlog generalnega direktorja posrednih davkov odobriti tako imenovano miloščino v znesku poduradnikove polovične pokojnine. Miloščina je trajala do smrti ali določen čas. Podobno je veljalo za ženo ali otroke disciplinsko odpuščenega poduradnika, ki je umrl pred koncem postopka, vendar je miloščina znašala celotno pokojnikovo pokojnino.

Disciplinske kazni so izbrisali zaradi stalnega dobrega vedenja ali zaradi zaslužnih dejanj. Izbrisana kazen se ni smela upoštevati pri odmeri morebitnih poznejših kazni. Izbris so zabeležili v uslužbenškem listu in navedli razlog izbrisa. Izbris zaradi zaslužnih dejanj je opravila generalna direkcija posrednih davkov, druge pa oblastvo, ki je kazen izreklo. Praviloma so zaradi zaslužnega dejanja izbrisali eno kazen, izjemoma pa več ali vse. Obnova disciplinskega postopka je bila dopustna v korist ali škodo poduradnika. Če je bil tedaj spoznan za nedolžnega, je dobil povrnjene vse odtegnjene pripadnine. Natančnejše določbe na tem področju so bile prepuščene ministrovemu pravilniku.

Uradniki finančne kontrole so bili disciplinsko odgovorni po predpisih, ki so veljali za druge državne uradnike.

Pripadniki finančne kontrole so bili za storjene zločine in prestopke odgovorni enako kot drugi državljani. Če je hkrati tekel kazenski in disciplinski postopek, so disciplinsko sodbo smeli izreči šele po rozsodbi sodišča. Kdor je bil obsojen zaradi zločina ali prestopka iz koristoljubnosti ali nečastnih nagibov, so ga brez disciplinskega postopka izključili iz službe. Pri drugih sodbah sodišča so sproti ocenjevali, ali naj se ga odpusti ali ne. Sodbe sodišča so prav tako vpisovali v uslužbenški list.

Določbe o uresničevanju uredbe

Peti, zadnji del uredbe so bile prehodne določbe. Te so bile potrebne še posebej zato, ker so enotno uredile finančno kontrolo, saj je bila dotlej

finančna straža v posameznih delih države različno organizirana. Iz tega dela uredbe hkrati spoznamo, kako je bila urejena finančna straža v različnih predelih države pred združitvijo v enotno kraljevino oziroma pred poenotenjem finančne kontrole.

Minister za finance je bil pooblaščen, da s pravilniki uredi vse potrebno za izvrševanje uredbe.

Pomembne so bile določbe o prevedbi dotedanjih pripadnikov finančne straže v enotno finančno kontrolo. Vsi so prešli v njeno sestavo s svojimi pridobljenimi pravicami. Določeno je bilo, kateri od njih spadajo med uradnike in kateri med poduradnike. To so posebej določili za nekdanji Kraljevini Srbijo in Črno goro ter za tako imenovane nove pokrajine, to je bivše dežele Avstro-Ogrske.

Dotedanji uradniki finančne straže v Sloveniji so bili prevedeni v nove nazive takole: glavni ali višji nadzornik v šestem plačilnem razredu je postal inšpektor I. razreda; glavni ali višji nadzornik v sedmem plačilnem razredu je postal inšpektor II. razreda; nadzornik, nadpoverjenik I. razreda in višji komisar I. razreda so postali podinšpektorji; nadpoverjenik, nadpoverjenik II. razreda in višji komisar II. razreda so postali komisarji I. razreda; uradnik v devetem plačilnem razredu, poverjenik in komisar I. razreda so postali komisarji II. razreda.

Moštvo finančne straže v Sloveniji so med poduradnike razvrstili takole: nadpreglednik ali višji respicient je postal preglednik I. razreda; preglednik ali respicient je bil uvrščen med preglednike II. razreda; nadstražar ali višji paznik je postal podpreglednik; stražar ali pripravnik sta (p)ostala pripravnika.

Užitninski uslužbenci v Sloveniji so se sami odločili, ali bodo stopili v vrste finančne kontrole. Šlo je namreč tudi za uslužbence samoupravnih teles, zlasti občin, in ne le za državno osebje.

Dotedanji odsek finančne straže pri generalni direkciji posrednih davkov v Beogradu je postal odsek finančne kontrole.

Odločeno je bilo, da bo do poslovanja obmejne čete (*granične trupe*) to vlogo opravljala finančna kontrola, po predpisih, ki so dotlej veljali za finančno stražo v novih pokrajinah (deželah bivše Avstro-Ogrske).

Razveljavljeni so bili vsi predpisi za finančno stražo v novih pokrajinah, razen tistih, ki so se nanašali na čuvanje državne meje, plače, stannarino, doklade in pokojnine.

Devet sprememb in dopolnitev te uredbe

Do razpada države je uredba o organizaciji finančne kontrole Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma zakon z enakim imenom doživel devet sprememb in dopolnitev. Zakonodajni odbor narodne skupščine je namreč na podlagi 130. člena ustave 28. decembra 1921 sklenil, da je uredba brez sprememb ali dopolnitev postala zakon o organizaciji finančne kontrole Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.³ Zaradi tega ga ne štejem za prvi poseg v uredbo. Ker je šlo za pomemben predpis za delovanje financerjev, je treba orisati vsaj najpomembnejše vsebine teh posegov. Do le-teh je prihajalo vse obravnavano obdobje. Prvi se je zgodil malo za uveljavitvijo ministrovega pravilnika za izvrševanje te uredbe, zato bi bilo morda prav, da bi posege v uredbo orisal za opisom pravilnika in njegovih štirih sprememb. Vsebinska povezanost pa govori v prid takojšnji predstavitvi teh devetih sprememb in dopolnitev uredbe. Nekatere določbe so se od predpisa do predpisa vsebinsko izboljševale, druge pa skoraj dobesedno ponavljale, zato je prve treba vsaj na kratko navesti.

- 1) Finančni zakon za leto 1922/23 je pomenil prvi poseg v uredbo oziroma zakon.⁴ Obmejna četa je morala svoje posle predati finančni kontroli, s tem pa tudi stavbe ob meji, pse za izsledovanje in prijemanje tihotapcev ter vse drugo, kar je bilo potrebno za obmejno službo. Okvirni rok je bil postavljen do konca leta 1922.

V finančno kontrolo so lahko bili sprejeti vsi pripadniki obmejne čete, mlajši od štirideset let in sposobni za to, pa tudi drugi graničarji, ki sicer niso izpolnjevali vseh pogojev, če bi tako odredila generalna direkcija posrednih davkov. Slednji so morali pri finančni kontroli odslužiti celoten rok, za katerega so se obvezali pri obmejni četi. Kdor je imel naredniški čin in je pri graničarjih služil nad sedem let, je postal stalni podpreglednik, tisti z istim činom, a z manj kot sedmimi leti službe, je postal začasni podpreglednik; vsi drugi graničarji so postali začasni ali stalni pripravniki. Če bi bila njihova nova plača manjša od tiste pri graničarjih, bi jim pripadala višja. Tisti, ki so imeli nad pet let graničarske službe, so bili oproščeni polaganja izpita za stalnega podpreglednika finančne kontrole.

³ *Zakon o organizaciji finančne kontrole Kraljevine SHS*, Ur. list PUS, št. 109/22, z dne 20. oktobra 1922.

⁴ *Finančni zakon za leto 1922./1923.*, Ur. list PUS, št. 105/22, z dne 9. oktobra 1922, čl. 220–242.

Prenovljene so bile določbe o sprejemanju dotedanjih dohodarstvenih uslužbencev med financarje. Neukazni okrožni monopolni nadzorniki, ki so imeli pod deset let službe, so postali začasni podpregledniki s častnim nazivom podpreglednik II. razreda, tisti z nad deset let službe pa stalni podpregledniki II. razreda. Neukazni okrajni monopolni nadzorniki z manj kot desetimi leti službe so postali začasni podpregledniki, tisti z nad deset let službe pa stalni podpregledniki. Trošarinski stražniki in monopolni kontrolorji z manj kot desetimi leti službe so postali začasni pripravniki, drugi z več službe pa stalni pripravniki. Če so bile plače teh uslužbencev prej višje, so jim take pripadale tudi pri finančni kontroli. Tistim, ki so imeli nad pet let službe, ni bilo treba opravljati izpita za stalnega poduradnika finančne kontrole.

Vsak parnik finančne kontrole je imel status okrajne uprave te kontrole in njen šef je bil poveljnik parnika. Imel je pomočnika, ki je bil hkrati starešina oddelka finančne kontrole na parniku.

Uslužbenec te kontrole je smel uporabiti orožje še v dveh dodatnih primerih in ne le v štirih primerih, navedenih v uredbi leta 1921:

- če se mu je oseba med odbijanjem vpada od zunaj nasilno uprla;
- če se je oseba, zalotena v mejnem pasu zunaj naseljenega kraja in dovoljenih poti, uprla pozivu, naj obstane.

To je bilo povezano z novimi nalogami varovanja državne meje, prevzetimi od obmejne čete.

Finančna kontrola na plovnih vodah je smela uporabiti orožje zoper tuje plovilo, če je bilo zaloteno v naših vodah in se na poziv ni ustavilo ali je bežalo od naše obale in se na poziv ni ustavilo. Uporabljala je mednarodno znamenje za ustavljanje ladje, to je s svetilko ali praporom.

Do ureditve pokojnin za civilne državne uslužbence za celotno državo so za financarje veljalečasne določbe. Polna pokojnina mu je pripadala po polnih petintridesetih letih službe, pri čemer se je poduradniku vsakih šest mesecev službe štelo za sedem mesecev pokojninske dobe, torej leto za štirinajst mesecev. Pokojnina za deset let službe je znašala štirideset odstotkov plače, za vsake nadaljnje leto pa se je povečala za 2,4 odstotka. Za rodbinsko pokojnino so v državno blagajno plačevali po dva odstotka od plače.

2) Ko so finančno kontrolo po vzoru nekdanjih avstro-ogrskih predelov kraljevine vzpostavili tudi v Srbiji in Črni gori, je finančni minister

z naredbo⁵ določil, katere naloge tam opravljajo financarji in davčne uprave na področju državne trošarine in taks, in sicer od 1. novembra 1922 dalje. Najprej je naštel njene naloge na taksnem področju, kjer je zajel tarifne postavke št. 98, 99/a, 99/b, 100 in 236. Šlo je za nadzorovanje plačevanja teh taks, izdelavo referatov (poročil) davčni upravi o kršitvah in ponekod za pobiranje teh taks. Zatem je na kratko opredelil njene naloge na področju državne trošarine, kjer je šlo za vodenje popisa proizvajalcev in prodajalcev tovrstnih predmetov, vodenje preiskave kršitev in podajanje poročil davčni upravi. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 1. maja 1923 objavila, da je bila 9. decembra 1922 veljavnost te naredbe razširjena na celotno državo.⁶

3) Ker je Kraljevina SHS obsegala tudi precej morske površine, so tudi tam oblikovali finančno kontrolo. Finančni zakon za leto 1924/25 je določil, da sega carinski pas na kopnem deset kilometrov od mejne črte v notranjost države, na morju enajst kilometrov in sto metrov od obale ter na morski ožini do sredine te ožine, če je druga obala v tuji državi. Pooblastil je finančnega ministra, da uredi delovanje te kontrole na morju.⁷

To je storil sredi februarja 1925, ko je izdal to navodilo.⁸ Ker slovenski del ozemlja Kraljevine SHS ni imel morja in ne tovrstnih enot finančne kontrole, bom to navodilo orisal zelo na kratko. Trgovske ladje so se morale v našem teritorialnem morju pokoravati finančnim, policijskim in luško-sanitetnim predpisom naše države. Tuje vojne ladje so imele določene omejitve. Določeni so bili pasovi posebnega vojaško-pomorskega značaja, in sicer otok Krk, vzhodni del Planinskega (Podgorskega) kanala, območje pri Šibeniku in Boka Kotorska. Finančna kontrola je opravljala svoje naloge v teritorialnem morju (mejnem pasu), na svobodnem morju pa le, če ji je bilo tako ukazano. Njene naloge so bile, da je preprečevala skrivno raztovarjanje, natovarjanje, pretovarjanje blaga ter tihotapstvo z njim; pregledovala ladje trgovske mornarice na morju in njihove carinske listine; sodelovala pri pomorski sanitetni službi in zatiranju morskega krivolova; sodelovala pri varovanju

⁵ *Naredba o poslih, odrejenih upravi finančne kontrole (poreskemu odseku) in oddelkom finančne kontrole v Srbiji in Črni gori*, Ur. list PUS, št. 118/22, z dne 17. novembra 1922.

⁶ *Razglas*, Ur. list PUS, št. 43/23, z dne 5. maja 1923, str. 295.

⁷ *Finančni zakon za leto 1924./1925.*, Ur. list LMO, št. 43/24, z dne 13. maja 1924, čl. 229 in 287.

⁸ *Navodila za organe finančne kontrole o službi na morju*, Ur. list LMO, št. 27/25, z dne 14. marca 1925.

obale v vojaškem pogledu po navodilih, ki jih izdala finančni in vojni minister.

4) Leto in pol za tem, ko je uredba postala zakon o organizaciji finančne kontrole, je začel veljati zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.⁹ Slednji je urejal celotno področje državne uprave in je bil po pravni hierarhiji splošni predpis, zakon o finančni kontroli pa ožji, torej podrejeni predpis. Zaradi tega je bilo treba nekatere določbe drugega uskladiti z vsebino prvega. Pooblastilo za to je dobil finančni minister s finančnim zakonom za leto 1924/25,¹⁰ ki je hkrati razveljavil člene 59, 61, 62 (1. odstavek), 88, 89, 90 in 91 zakona o organizaciji finančne kontrole Kraljevine SHS. Razveljavljeni členi so se nanašali na dopuste, denarno podporo, zalotnino ali ovadnino, miloščino ter izbris disciplinskih kazni.

To uskladitev je storil finančni minister z uredbo,¹¹ ki so jo včasih imenovali enostavno zakon, zato je bila potrebna mera previdnosti, ko sem brskal po predpisih tistega časa in še posebej po uradnem glasilu finančnega ministrstva. Ni šlo le za uskladitev obeh predpisov, pač pa tudi za nekaj sprememb in dopolnitev zakona o organizaciji finančne kontrole, ki jih je narekovala praksa v njegovem izvajanju. Opozoriti velja na nekaj usklajenosti in novosti. Uredba je imela le petnajst členov, a je posegla v mnoge določbe do tedaj veljavnega zakona o organizaciji finančne kontrole.

Najprej je natančneje opredelila finančno kontrolo na plovnih vodah ob državni meji. Oddelki te kontrole ob morski obali ali na drugih obmejnih vodah so lahko opravljali naloge tako na kopnem kot na vodah ali pa samo na vodah. O tem je odločala generalna direkcija posrednih davkov. Če je naloge opravljal le na morju, se je imenoval pomorski oddelek finančne kontrole, tisti, ki je opravljal naloge le na jezerih ali rekah, pa jezerski ali rečni. Vsak parnik ali motorna ladja te kontrole je bila okrajna uprava finančne kontrole, uslužbenci pa so oblikovali oddelek te kontrole. Šef okrajne uprave parnika je bil hkrati poveljnik tega plovila,

⁹ *Zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih*, Ur. list PUS, št. 86/23, z dne 12. septembra 1923; popravki v Ur. listu PUS, št. 88/23, z dne 18. septembra 1923; št. 93/23, z dne 5. oktobra 1923 in št. 115/23, z dne 29. decembra 1923, ter v Ur. listu LMO, št. 4/24, z dne 17. januarja 1924.

¹⁰ *Finančni zakon za leto 1924./1925.*, Ur. list LMO, št. 43/24, z dne 13. maja 1924, čl. 287.

¹¹ *Uredba, s katero se spravljajo v sklad odredbe zakona o organizaciji finančne kontrole z zakonom o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih*, Ur. list LMO, št. 52/25, z dne 9. junija 1925.

šef okrajne uprave finančne kontrole motorne ladje pa hkrati poveljnik ladje in starešina oddelka. Uprava se je imenovala po parniku oziroma motorni ladji, enako tudi tamkajšnji oddelek. Tudi za to vejo finančne kontrole so smeli ustanoviti pripravniške šole in strokovne tečaje.

Naloge finančne kontrole so bile razširjene in natančneje opredeljene. Bilo jih je pet:

- a) da zatira, preprečuje in odkriva tihotapstvo ter druge carinske, monopolske, trošarinske, taksne in druge prestopke ter odreja vse, kar je treba za zaščito finančnih in drugih državnih interesov;
- b) da preprečuje vstop v državo in izstop iz nje osebam, ki nimajo za to predpisanih dokumentov;
- c) da opravlja poizvedovanja in posle, ki so ji predpisani z zakonom ali drugače ali ji jih odredijo starešine;
- č) da na poziv pristojnega oblastva pomaga odbijati močnejši obo-rožen vpad od zunaj čez meje na naše ozemlje, v nujnih primerih pa tudi vzdrževati javno varnost v svojem okolišu;
- d) da sodeluje pri zavarovanju in čuvanju meje ter mejnega pasu v vojaškem oziru, in sicer po navodilih, ki jih minister za vojsko in mornarico sporazumno predpiše z ministrom za finance.

Izrabljanje oblasti in položaja uslužbenca finančne kontrole v strankarske namene je pomenilo disciplinski pregrešek, kazniv po določbah zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih. Prav tak pregrešek je storil starešina, ki je tako vplival na podrejene. Uslužbenci te kontrole niso smeli sklicevati strankarskih ali političnih shodov ali tam aktivno sodelovati. Niso smeli predlagati kandidatov za vse vrste volitev, od občinskih do državnih, kandidirati na teh volitvah ter se dejavno udeleževati strankarskega političnega življenja. Kdor bi ravnal drugače, bi bil odgovoren za disciplinski pregrešek, za nedovoljeno kandidaturo na volitvah pa bi bil odpuščen iz službe. Niso smeli biti člani združenj, katerih nameni bi nasprotovali interesom države ali zakonom. Član tujega društva je lahko bil le z dovoljenjem finančnega ministra, pa čeprav bi bil sedež tega društva pri nas. Posebej je bilo določeno, da ne more biti član gibanja, ki bi nameravalo ovirati ali ustavljati delo v službi. To je dejansko pomenilo tiho prepoved stavke. Poleg strankarske so bile omejene tudi nekatere druge osebne pravice financarjev. Te so se nanašale zlasti na možnosti dodatnega zaslužka; to je dovoljeval finančni minister.

Tedaj je bila obmejna četa umaknjena s celotne državne meje v Sloveniji in njene naloge so večinoma (spet) prešle na finančno stražo in

orožništvo. Zaradi tega ni čudno, če so bile opredeljene tudi tovrstne naloge finančne kontrole, zlasti še uporaba orožja. Natančneje je bila opredeljena posebnost uporabe orožja v mejnem pasu, dotedanjim štirim pogojem pa sta se pridružila dva nova, skromno opredeljena že v finančnem zakonu za leto 1922/23, ki je pomenil že opisan prvi poseg v uredbo. V tem pasu je smel financar orožje uporabiti v naslednjih dveh primerih:

- kadar se je oseba nasilno uprla, ko ji je stražnik preprečeval prehod čez državno mejo ali ko je pomagal odbijati oborožen vpad iz tujine na naše ozemlje ali je sodeloval pri vojaškem varovanju meje oziroma mejnega pasu;
- če se oseba, zalotena zunaj dovoljenih poti ali naseljenih krajev, ni pokoravala pozivu financarja, naj se ustavi, pač pa je hotela zbežati.

Finančna kontrola na plovnih vodah je smela orožje uporabiti le, če se tuja ladja v naših vodah na poziv z mednarodnim znakom (zastava, svetilka itd.) ni hotela ustaviti ali pa je plovilo po ukazu, naj ustavi, bežalo od naše obale.

Uredba je celotno moštvo finančne straže razdelila v dve skupini, v uradnike in zvaničnike. Uradniki so se glede šolske izobrazbe delili v II. in III. kategorijo. V II. kategorijo so spadali tisti, ki so končali popolno srednjo šolo z zrelostnim izpitom ali srednjo strokovno šolo s končnim izpitom. Te šole so bile navedene in s tega seznama velja naštetih le nekatere, na primer trgovsko akademijo, bogoslovno semenišče, nižjo šolo vojaške akademije ter kadetnico in pomorsko akademijo v bivši Avstriji. V III. kategorijo so uvrstili tiste, ki so končali vsaj štiri razrede srednje šole ali nižjo strokovno šolo s končnim izpitom. Sem so spadale trgovske dvorazredne šole, moške obrtne šole pri srednjih tehniških šolah, nižja rudarska strokovna šola v Celju, podčastniška šola vojske in mornarice itd.

II. kategorija uradnikov finančne kontrole je bila razdeljena na pet skupin. V prvo skupino je spadal inšpektor finančne kontrole I. razreda, v drugo skupino inšpektor II. razreda, v tretjo skupino podinšpektor, v četrto skupino komisar in v peto skupino pripravniški komisar. III. kategorija uradnikov finančne kontrole se je delila na štiri skupine. V prvo skupino je spadal inšpektor, v drugo skupino podinšpektor, v tretjo skupino komisar in v četrto skupino pripravniški komisar finančne kontrole. V II. in III. kategoriji uradnikov finančne kontrole so se skupine

dalje delile na pripravljalne, pomožne in glavne. Tu je ostalo tako, kot je določal zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.

Zvaničniki so bili razdeljeni v tri skupine. V prvo skupino so spadali pregledniki, v drugo podpregledniki in v tretjo pripravniki. Med pogoji za sprejem k zvanikom sta bila končana dva razreda srednje šole, le izjemoma zgolj ljudska šola; drugi pogoji so ostali nespremenjeni. Kdor je javno izrazil načela zoper obstoječo državno obliko ali načela protipravne spremembe državnega reda, so mu bila vrata med zvanike zaprta.

Prisega osebja finančne kontrole se je glasila: »*Jaz N. N. prisezam na vsemogočnega Boga, da bom vladajočemu kralju N. N. zvest in da bom točno in vestno izvrševal svojo dolžnost po zakonih in zakonskih naredbah. Tako mi Bog pomaga.*« Priseglo se je pred starešino, samo enkrat in brez navzočnosti duhovnika. Besedilo je bilo enako tistemu, ki ga je predvideval zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.

Strokovni izpiti so bili treh vrst; za prestop iz tretje v drugo skupino zvanikov je bilo treba opraviti izpit za stalnega zvanika, za prestop iz druge v prvo skupino izpit za starešino oddelka, za mesto uradnika pa izpit za uradnika. Pogoji za napredovanje zvanikov v višji naziv so bili štirje: tri leta službovanja v nižjem nazivu, opravljen zahtevan strokovni izpit, za preteklo leto najmanj dobra ocena in da ni bil v kazenski preiskavi. Uradniška mesta v finančni kontroli so se praviloma popolnjevala iz vrst zvanikov, ki so izpolnjevali pogoje.

Prejemki so bili štirih vrst: osnovna in položajna plača ter stanarina, ki je obsegala razliko med pripadajočim stanovanjem in dejanskim; doklada na plačo za stroko ali službo v težjih krajinah, na primer ob meji; doklada na otroke; draginjske doklade.

Vsem je pripadala povprečnina, to je pisarniški pavšal, za katerega ni bilo treba polagati obračuna. Vsebina te povprečnine je bila odvisna od položaja. Tako je zvanikom pripadala povprečnina za jermenje, čiščenje orožja, pranje rjuh, nabavo sveč za pečatenje itd., starešinam oddelkov, vodjem okrajnih uprav ter oblastnemu inšpektorju finančne kontrole pa povprečnina za pisarniške potrebščine.

Nekaj sprememb je bilo na področju disciplinske odgovornosti zvanikov zaradi kršitve službene dolžnosti ali oškodovanja stanovskega ugleda. Poznali so dve vrsti teh kršitev, disciplinske prestopke in disciplinske pregreške. Kazen za prve je bil opomin, ki ga je izrekel okrajni upravnik finančne kontrole ali višji starešina. Vpisali so ga v starešinsko poročilo in

ne več v uslužbenski list. Disciplinski pregreški so bili navadni, večji in težki, enako kot dotlej.

5) Finančni zakon za leto 1927/28¹² je pomenil peti poseg v omejnjeni zakon. Točneje se je na zakon sam nanašal le en člen, vsi drugi pa na uredbo o uskladitvi zakona o organizaciji finančne kontrole z zakonom o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.

Določbe o finančni kontroli na morju so se razširile tudi na obmejne vode (reke in jezera). Nekatera pooblastila oblastnega inšpektorja te kontrole so postala pristojnost vsega inšpektorata. Nekdanje pristojnosti generalne direkcije posrednih davkov je prevzela generalna direkcija davkov, kar je bilo povezano s spremembami v finančnem ministrstvu.

Zvaničnik te kontrole je smel pisarniška opravila praviloma opravljati le na oddelku, v okrajni upravi, oblastnem inšpektoratu in pri generalni direkciji davkov, kot zapisnikar pa pri fiskalnih in disciplinskih preiskavah ter pri strokovnih izpitih.

Obleko, obutev in perilo je zagotavljala država bodisi v blagu bodisi v denarju. O obliki te podpore je odločal finančni minister. Če je bila ta pomoč v denarni obliki, je njeno višino določil minister, dobivali pa so jo z rednimi prejemki.

Povprečnina za vzdrževanje jermenja, čiščenje orožja, pranje rjuh, nabavo sveč za pečatenje in za nabavo pisalnih potrebščin je znašala dva dinarja na mesec.

6) Tudi naslednjo, šesto spremembo po vrsti, je prinesel finančni zakon za leto 1928/1929.¹³ Najprej je ponovil nekatere določbe iz finančnega zakona za leto 1927/28, ki so se nanašale na finančno kontrolo in so že navedene, nato je bilo nekaj novosti.

Če ni bilo posebnih razlogov, je dotlej služba trajala do osem ur na dan, sedaj pa so ta čas podaljšali na deset ur. Iz službe so morali odpustiti tudi zvaničnike v drugi in tretji skupini, če so se poročili brez dovoljenja. Poročiti so se odslej smeli zvaničniki prve in druge skupine, ki so imeli nad sedem let službe, priznane za pokojnino. V prvi skupini so lahko bili poročeni vsi, v drugi skupini pa le polovica. Dovoljenja je dajala generalna direkcija davkov.

Trošnina za službo je zaposlenemu pripadala po desetih urah službe na terenu in je za odsotnost nad deset ur in pod štirinajst ur znašala 1,50

¹² *Finančni zakon za leto 1927./1928.*, Ur. list LMO, št. 45/27, z dne 26. aprila 1927, čl. 93–96.

¹³ *Finančni zakon za leto 1928./1929.*, Ur. list LMO, št. 41/28, z dne 27. aprila 1928, čl. 110.

dinarja, za odsotnost nad štirinajst do štiriindvajset ur 2,40 dinarja in za celih štiriindvajset ur 3 dinarje.

7) Na to področje je leta 1931 posegel tudi uradniški zakon.¹⁴ Nanašal se je na dnevničarje ruske narodnosti, ki so bili pri finančni kontroli. Te so smeli prevesti med zvaničnike, če so postali jugoslovanski državljani in so bili v službi 1. aprila 1931, čeprav so bili poročeni in starejši kot petintrideset let. Število teh prevedenih poročenih dnevničarjev ni spadalo v število dovoljenih poročenih zvaničnikov, vseh v prvi skupini in polovice v drugi skupini.

8) Osmo spremembo zakona je pomenil finančni zakon za leto 1938/39.¹⁵ Določil je, da so sredstva za pogon strojev, razsvetljavo, kurjavo in kuho hrane na plovilih finančne kontrole oproščena plačevanja vseh državnih in samoupravnih davščin. Dotlej je ta oprostitev veljala le za pogonska sredstva parnikov in ladij.

9) Sredi januarja 1940 je prišlo do devetega, zadnjega posega v zakon o organizaciji finančne kontrole. Šlo je za uredbo z malce dolgim naslovom.¹⁶

Oprostitev plačila vseh dajatev ob uvozu ali v državi so razširili tudi na kopenska vozila finančne kontrole ter njihova pogonska sredstva. Trošnina je zvaničniku zopet pripadala po osmih urah terenske službe in je za osem do štirinajst ur službe znašala 4 dinarje, za nad štirinajst do štiriindvajset ur 6 dinarjev in za nad štiriindvajset ur 8 dinarjev. Nočni na je bila povišana z 2,50 dinarja na 10 dinarjev. Zelo pomembno je bilo določilo, da so uradniki in zvaničniki finančne kontrole smeli ustanavljati svoja (ločena) društva na ozemlju ene ali več banovin in ne več zgolj na ozemlju celotne kraljevine.

¹⁴ *Zakon o uradnikih*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 316.

¹⁵ *Finančni zakon za leto 1938./39.*, Sl. list KBUDB, št. 36/38, z dne 4. maja 1938, čl. 114.

¹⁶ *Uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji finančne kontrole iz leta 1925., uredbe o sprejemu v službo, razporedbi zvanj, denarnih prejemkih, preskrbi z obleko, ženitvi, rabi orožja in disciplinski odgovornosti uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932., z njihovimi poznejšimi spremembami in dopolnitvami, in § 76. zakona o uradnikih iz leta 1931.*, Sl. list KBUDB, št. 12/40, z dne 10. februarja 1940, čl. 1.

MINISTROV PRAVILNIK

Jeseni leta 1921 je minister za finance dr. Kosta Kumanudi izdal obširen pravilnik, ki je podrobno določil, kako je treba uresničevati uredbo oziroma zakon o organizaciji finančne kontrole. V slovenskem prevodu je izšel januarja 1922, skoraj točno leto za uredbo.¹ Pravilnik je imel šestinpetdeset členov, približno polovico manj kot uredba, a po obsegu jo je daleč presegal. Tolmačenje nekaterih členov uredbe je bilo namreč zelo obsežno, natančno, hkrati pa je pravilnik vseboval še sedeminpetdeset prilog oziroma obrazcev. Celoten pravilnik je tako obsegal dvainštirideset strani v slovenskem uradnem listu, ki je tedaj izhajal v velikem formatu 27 × 38 centimetrov. Iz tako obširnega predpisa ni enostavno izbrati najbolj pomembnih vsebin, ki bi bile hkrati zanimive tudi za današnjega bralca.

Notranji odnosi

Oddelki finančne kontrole so bili v celotnem poslovanju podrejeni okrajnim upravam finančne kontrole. Okrajne uprave finančne kontrole so bile odgovorne trem stranem:

- oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani,
- pokrajinski monopolski direkciji v Ljubljani glede izvrševanja monopolskih predpisov,
- finančnima okrajnima ravnateljstvom v Ljubljani in Mariboru glede izvrševanja trošarinskih in taksnih predpisov.

Predpisi o trošarinah, taksah in monopolih so določali, katere zadeve s teh področij opravlja finančna kontrola.

---

¹ *Pravilnik za izvrševanje uredbe o organizaciji finančne kontrole*, Ur. list PUS, št. 4/22, z dne 14. januarja 1922.

Zahtevo, da tudi pripadniki finančne straže pomagajo pri vzdrževanju javne varnosti, so smela podati okrajna glavarstva, policijska oblastva in višja oblastva.² Zahtevo so morali podati pisno, neposredno tistemu oddelku finančne kontrole, kjer je prišlo do nujne potrebe po pomoči tega oddelka pri zagotavljanju javne varnosti. O taki zahtevi je oddelek takoj poročal pristojni okrajni upravi finančne kontrole. Med opravljanjem take naloge so bili poduradniki finančne straže podrejeni policijskemu oziroma političnemu oblastvu, ki je bilo odgovorno tudi za ukaze, ki jih je izdalo finančni straži.

Določbe o notranjih odnosih med pripadniki finančne kontrole so zelo podrobno urejale pozdravljanje, a ne le to. Starešina je moral s podrejenimi ravnati strogo in dosledno, toda dostojno in pravično, upoštevajoč posameznikove posebnosti. Vpričo podrejenih ali tretjih oseb ni smel grajati podrejenega, razen če se temu ni bilo mogoče izogniti, ob tem pa je moral spoštovati čast in osebno dostojanstvo oštetelega. Med seboj so morali gojiti tovarištvo. Starešine so se med seboj naslavljale z gospodom in navedbo naziva; preglednike in pripravnike so naslavljale z navedbo naziva. Vsi so se vikali.

Ko so bili v uniformi, so se morali pozdravljati natanko po postavljenih pravilih, ki so bila precej podobna tistim, veljavnim v vojski. Pravila so določala, kako so pozdravljali tedaj, ko so nosili orožje (puško), ko so bili brez orožja, ob srečanju, na vozilih, kako so se posamično ali v skupini obračali na predpostavljene. Če niso bili oboroženi s puško, so pozdravljali z desno roko, dvignjeno na rob kape. Ko so nosili puško, so z desno roko prijeli kopito in puško potisnili nekoliko k sebi.

Pravilnik je priporočal, da bi oblikovali strokovne knjižnice, vsaj na tistih oddelkih, ki so bili na sedežih okrajnih uprav finančne kontrole. Literaturo je bilo mogoče nabavljati iz daril in prispevkov vseh pripadnikov finančne kontrole na okolišju okrajne uprave. Višino teh prispevkov je določala generalna direkcija posrednih davkov. Literaturo, ki jo je izdajalo finančno ministrstvo in se je nanašala na poslovanje finančne straže, so knjižnice prejemale brezplačno.

² Tedaj so v Sloveniji za policijska oblastva šteli policijsko ravateljstvo v Ljubljani, policijski komisariat v Mariboru ter komisariate železniške in obmejne policije, od katerih so ostali tisti na Jesenicah, Rakeku in v Mariboru. Pri vzdrževanju javne varnosti bi se v takih primerih lahko znašli skupaj orožniki, državni policijski stražniki, finančni stražniki in občinski stražniki.

Zunanja in notranja služba

Službo finančne kontrole so delili na zunanjo in notranjo. Zunanja je obsegala obhode, zasede, kontrole zunaj vojašnic, notranja pa pomoč pri pisarniških opravilih, pouk, dežurstvo v prostorih vojašnice oziroma pisarne. Notranja služba je pozimi trajala od 8.00 do 18.00, opoldne sta bili dve uri odmora, poleti pa od 7.00 do 12.00 ter od 15.00 do 18.00. Ob nedeljah in praznikih je notranja služba trajala od 8.00 do 10.00.

Prijete osebe, ki so jih iskala oblastva, so izročali najbližjemu policijskemu ali političnemu oblastvu, orožniški postaji, lahko pa tudi občinskemu predstojnikom (županom). Prav občinski predstojnik je bil največkrat najbližji. Podobno je veljalo za osebe, ki so jih financarji zalotili na dejanju. Če so bile prijete osebe osumljene tudi dohodarstvenega prestopka, so jih privedli in predali oddelku finančne kontrole.

Med službo je moral financar s seboj nositi vso potrebno opremo, na primer uro, pribor za pisanje, svečo, pečat in material za pečatenje, nekaj pol čistega papirja itd. Vsak je imel svoj pečat, na katerem je bila zaporedna številka, da so lahko takoj ugotovili, komu pripada.

Predpisi o monopoli, trošarinah in taksah so določali tudi, kateri posamezniki ali podjetja oziroma njihovi prostori so postavljeni pod finančno nadzorstvo. Za pregled le-teh je bilo potrebno posebno pooblastilo. Pregled so morali opraviti vsaj vsake tri mesece. Ugotavljali so, ali tam ustrezno vodijo predpisane evidence, ali se količina blaga sklada z evidencami, ali ne gre za dohodarstvene prestopke in podobno.

Pri zatiranju tihotapstva so kot primerne šteli zlasti obhode in zasede. Obhod je opravljaj posameznik ali par, ki se je gibal s hitrostjo do tri kilometre na uro. Zasede so morali postavljati na različnih krajih, lahko za dalj časa, in tam, kjer so pričakovali tihotapce.

Pisarniški izdelki so morali biti kratki in jasni. Pisali so s kemičnim (tintnim) svinčnikom in za več izvodov uporabljali indigo papir. Morebitne napake so prečrtali z rdečim svinčnikom, brisanje ni bilo dovoljeno.

Ime ovaditelja so morali skrivati, še posebej, če je sam to želel. Anonimne ovadbe so najprej preverjali s terenskimi poizvedbami.

Poročati je bilo treba o vseh posebnih dogodkih, kot so prijetje več oseb, umor ali poškodba financarja, zaslužna dejanja moštva pri reševanju oseb, pomoč finančne straže pri vzdrževanju javne varnosti, kritika finančne straže v tisku, oviranje straže s strani drugih državnih organov itd. Poročila so šla od financarja prek oddelka, okrajne uprave do oblastnega

inšpektorata finančne kontrole; slednji je po svoji oceni poročal dalje na generalno direkcijo posrednih davkov.

Poslovanje oddelka

Starešina je moral moštvo oddelka finančne kontrole razporejati pravično in smotrno. Upoštevati je moral posameznikove sposobnosti in jih razporejati na različna opravila, da so se na ta način strokovno izpopolnjevali.

Kdor ni bil prost, je moral ob nedeljah in praznikih ostati v vojašnici. Tam je izdeloval pisne naloge, čistil uniformo, orožje in opremo, opravljal ekonomske (gospodinjske) naloge itd. Ekonomski posli so bili povezani zlasti s skupno kuhinjo v vojašnici. Zanj je bil zadolžen eden od poduradnikov, ki je ravno tako opravljal zunanjo službo, vendar ob upoštevanju potrebnega časa za oskrbovanje kuhinje, ki so ji enostavno rekli menaža.

Starešina oddelka je opravljal zlasti najpomembnejše pisarniške naloge, čimbolj pogosto nadzoroval podrejene v službi in jim bil za zgled. Pomembnejše naloge na terenu je osebno vodil. Poučeval je podrejene o novih predpisih, opravljanju službe in ravnanju z orožjem. Vodil je osnovno vojaško urjenje po določbah vojaških pravil. To je pomenilo zlasti postrojevalna pravila brez ali z orožjem. Pouk je tedensko obsegal po nekaj ur, o čemer so vodili popis. Pripravnikom in podpreglednikom je dal mesečno vsaj po dve pisni nalogi, potem pa ocenil njihove izdelke. Mlajšim poduradnikom je, če je bilo potrebno, dajal naloge iz lepopisja in računstva. V zunanji službi je sodelavce poučeval o praktičnem izvrševanju službenih nalog.

Vodil je dnevnik oddelka, na posebnem obrazcu in za vsak mesec posebej. V številne razpredelnice je vpisoval podatke o tem, v kakšni stavbi je oddelek (državni ali zasebni); kolikšna je letna najemnina privatnih prostorov; koliko prostorov obsega stavba in za kaj se uporabljajo; imenih, priimkih in činih moštva oddelka; kako je moštvo nastanjeno in kako se prehranjuje; spremembah v osebju; boleznih, dopustih in suspenzij; službah v vojašnici in na terenu itd. Podrobnejša vsebina dnevnika je bila v prilogi k temu pravilniku kot obrazec št. 1. Na začetku meseca so morali dnevnik za pretekli mesec poslati na okrajno upravo finančne kontrole.

Starešina oddelka je zunanjo službo moštva odredjal s službenim nalogom. Za obhod je bilo na primer določeno, koliko časa traja pot od

ene do druge točke; morebitna zaseda ali straža na določeni točki; kraj počitka; opravila pri posameznikih ali v podjetjih; kontrola pri prodajalcih določenih predmetov, na primer takih, ki so bili podvrženi trošarini tobaka, cigaretnega papirja, saharina, alkohola, žgalnih priprav (kotlov za žganjekuho), soli, vstopnic itd; kje mora prenočiti; katero opremo mora vzeti s seboj. Službeni nalog je izdelal v dveh izvodih, izvirnik pa so tri leta hranili poleg dnevnika. Dvojniki je vzel finančar s seboj na teren in ga pokazal tistemu, ki ga je smel nadzorovati, vanj na hrbtno stran sproti vpisoval izvršene naloge, po opravljeni službi pa ga je podpisal in predal starešini; če se je vrnil ponoči, se je starešini javil podnevi. Kadar je službo opravljalo več mož skupaj, je imel službeni nalog vodja skupine, ki ga je tudi izpolnjeval, podpisali pa so ga vsi.

Iz dvojnikov službenih nalogov je starešina oddelka izdelal pregled porazdelitve službenih ur. Za vsakega moža je bilo treba izpolniti razpredelnice o trajanju obhodov in zased, kontrol oseb in podjetij, pisarniških opravil, dežurstva, pouka in drugih zaposlitev v vojašnici. To je bilo treba izpolniti za vsak dan v mesecu. Prenočevanje med službo se ni štelo v službeni čas. Izpolnjen obrazec je bilo treba hkrati z dnevnikom in dvojniki službenih nalogov poslati na okrajno upravo finančne kontrole.

Pregled službenega okoliša oddelka je vseboval več vrst podatkov, pomembnih za službo. Najprej je bil popis sistemiziranega moštva po nazivih oziroma položajih, površina okoliša, število prebivalcev, občin, vasi in zaselkov na območju oddelka. Popisane so bile glavne točke za zasede in straže, označene z rimskimi številkami, pod katerimi so jih pisali v dnevnik, in službene naloge; rimska številka točke je bila na ta način šifrirana. Zatem je bil za vsako občino po abecednem redu izdelan popis naselij, ki je vseboval število hiš in prebivalcev; oddaljenost od sedeža oddelka v kilometrih in urah hoje; popis oseb, ki so spadale pod finančni nadzor, in vrste dejavnosti, ki so jih opravljale; kdo je izdal dovoljenje za to dejavnost in kdaj; kdaj je oseba začela s tem poslovanjem in kdaj so možje opravili pregled poslovanja. Vsako spremembo je bilo treba takoj vpisati.

Oddelek je vodil še vrsto drugih popisov: beležnico o spremembah oseb, ki so spadale pod finančni nadzor; register pomembnejših predpisov in ukazov; delovodnik; register navadnih in zaupnih spisov; popis inventarja v vojašnici (pohištva, orodja, orožja, merilnih priprav, knjig in kuhinjske opreme); popis odkritega tihotapstva; kontrolnik o obrazcih dnevnika in službenih nalogov; rokovnik poročil oblastvom; knjigo nadzorov

ЛИЧНИ ЛИСТ

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:

Рсвен	Дана, месеца и године	У-месту	Општина	Сред, катар и окр.(жуланија)	Н а у ц и с а в њ а о ј е	
					регистр (име)	које школе
Надлежан у:						
Верисповест:						

Војнички однос

Чин: _____ Годиште регрутовања _____

Занимање пре ступања у финансијску контролу

Службо на	код (дивизије)	број бр. чета (патроле, ескадрон)	баталона, чета (патроле, ескадрон)
	у времену од _____ 19____ до _____ 19____		
	Надлежни војни округ број _____ _____ у _____		

Заклетву положио је дне _____		
Постављен за сталног јавничког	Од стране које власти	Датум и број наређења

Похвална прилика:

И з а м е р е н о ј е _____

Положио испит:

Година	Р А Д И		
	од стране које власти	датум и бр. наређења	

За	Дана, месеца и године	Уз оцелу	Уверене издато је	
			од стране које власти	дана, месеца и године под бројем
старшињи одела				
чиновника финансијске контроле				

Унапређен је:

За	Од стране које власти	Датум и број наређења
подпрегледника		
прегледника II кл.		
прегледника I кл.		

Декларације

Врста	П о д е љ е н а ј е	
	указом	због чега

Образац бр. 23. — П. дн. 1239 1926.

Prva stran osebnega lista, ki so ga vodili za vsakega uslužbenca finančne kontrole (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža)

moštva; popis pouka v vojašnici; popis pregledov orožja; blagajniški dnevnik; pregled izplačil plač in drugih prejemkov ter odtegljajev; osebne liste poduradnikov; knjigo prejete in odposlane pošte; zapisnike zdravniških pregledov moštva; popis pečatov; popis zaplenjenega tihotapskega blaga; rangirni seznam moštva; situacijsko karto okoliša oddelka in seznam vseh zapisnikov, beležnic in vpisnikov, ki jih je bilo treba voditi v oddelku. Za vse te popise, razen za zadnje tri, so bili predpisani obrazci.

Osebni list so vodili za vsakega zaposlenega, določen pa je bil z obrazcem št. 23. Vseboval je rojstne podatke, bivališče, veroizpoved, šolsko izobrazbo, služenje vojaškega roka, potek službovanja pri finančni kontroli, opravljene izpite v tej službi, pohvale, družinsko stanje (žena, otroci, podpora pri šolanju otrok), podatke o plači, disciplinske kazni, nagrade, dopuste in bolezni nad osem dni.

Oddelek si je smel neposredno dopisovati s pristojno nadrejeno okrajno upravo finančne kontrole, z vsemi njemu enakovrednimi uradi in občinskimi predstojništvii. Če je moral na dopis oblasti ali stranke odgovoriti, je moral spis takoj odstopiti okrajni upravi finančne kontrole.

Uradovanje okrajne uprave finančne kontrole

Okrajni upravnik finančne kontrole je moral nadzorovati delovanje njemu podrejenih uradnikov in sam voditi pomembnejša službena opravila. Vsak mesec je opravil splošen pregled poslovanja oddelkov, vsake tri mesece pa tudi popolni pregled teh enot.

Uradniki okrajne uprave finančne kontrole so opravljali predvsem pisarniška opravila, upravnik pa jih je lahko poslal tudi v zunanjo službo, pri čemer je upošteval proračunske zmožnosti in koristi službe.

Ob nadzoru oddelkov je moral upravnik ali njegov uradnik ugovarjati, ali je služba razdeljena po dejanski potrebi, pravično in kako se opravlja; ali osebe, ki spadajo pod finančno nadzorstvo, poslušajo po predpisih; kako je s tihotapstvom, kje poteka, kakšne predmete obsega itd; ali oddelki pravilno vodijo predpisane evidence; red v vojašnicah in stanje poslopij ter inventarja; v kakšnem stanju sta orožje in uniforma poduradnikov; ali službo opravljajo skladno s predpisi in ali se primerno vedejo v prostem času; posebno pozornost je bilo treba posvetiti pouku moštva v vojašnicah. O teh nadzorih so vodili dnevnik in v razpredelnice vpisali čas potovanja, prevozno sredstvo, zapažanja ob pregledu vojašnice,

pregled pri osebah in podjetjih pod finančnim nadzorom, nadzor moštva na terenu in kraj prenočevanja. Dnevnike so vodili po mesecih.

Okrajni upravnik je pregledoval dnevnik dodeljenih uradnikov in vanje vpisoval svoje pripombe, nato pa jih je na začetku novega meseca poslal na oblastni inšpektorat v Ljubljani. Z ugotovljenimi pomanjkljivostmi v teh dnevnikih je seznanjal vse oddelke. Smel si je neposredno dopisovati z vsemi podrejenimi oddelki, nadrejenimi oblastvi, z vsemi enakovrednimi uradi, s policijskimi, političnimi in sodnimi oblastvi prve in druge stopnje, z vojaškimi oblastvi pa do vštetega poveljnika polka.

Okrajna uprava finančne kontrole je morala voditi sledeče evidence: pregled službenega okoliša, sestavljen po oddelkih; pregled po vrstah in številu podjetij, ki so spadala pod finančno nadzorstvo; delovodnik z registrom navadnih in zaupnih spisov; register pomembnejših predpisov in naredb; inventar okrajne uprave; tihotapstvo, ki so ga odkrili uslužbenci okrajne uprave; pregled dopustov; knjigo razmestitve oddelkov in osebja finančne kontrole; popis pregledov oddelkov in oseb pod finančnim nadzorom; popis najemnih in drugih pogodb; blagajniški dnevnik; poštno knjigo; rokovnik poročil, ki jih je okrajna uprava pošiljala na druga oblastva, in tistih, ki so jih njej pošiljali oddelki; rangirni seznam uradnikov in poduradnikov; situacijsko karto finančnega okraja; seznam vseh evidenc, ki jih je morala voditi okrajna uprava finančne kontrole. Tudi za te evidence so bili priloženi obrazci.

Kaj je spadalo pod finančni nadzor

Zanimivo se mi zdi popisati, kaj je vseboval obrazec št. 29, ki je določal evidenco podjetij pod finančnim nadzorom, voditi pa so jo morali na okrajnih upravah in na oblastnem inšpektoratu finančne kontrole. Temelj je bila evidenca, ki jo je moral vzpostaviti vsak oddelek, na okrajnih upravah pa so jo zložili po vrstnem redu oddelkov ter nato izdelali pregled za celoten okrajni okoliš. Na oblastnem inšpektoratu so zložili tovrstne okrajne evidence in izdelali pregled za celoten oblastni okoliš.

Obrazec je zajel tri vrste zavezancev, trošarinske, monopolne in taksne. Najbolj številni so bili trošarinski nadzorovanci, nato monopolni, najmanj pa je bilo taksnih.

Za trošarinske nadzorovance so predvideli pet vrst razpredelnic. Najprej so prišle na vrsto tvornice (tovarne) – sladkorja, špirita, kavnih

nadomestkov, piva, likerja, konjaka, sveč, plina, kalcijevega karbida, kislave kisline in kisa iz špirta. Nato so popisali skladišča sladkorja in špirta. Sledile so osebe, ki so uporabljale špirit, sladkor in bencin, a zanje trošarina še ni bila plačana. Med osebami, ki so točile alkoholne pijače, so razlikovali tiste z neomejeno in omejeno pravico, nato prodajalce na drobno in druge trgovce s temi pijačami. Potem so evidentirali lastnike kotlov za kuhanje žganja. Naslednja skupina so bili pridelovalci riža, finih vin ter proizvajalci sveč, kresil in kotlov za žganjekuho. Ob koncu te skupine so bili prodajalci trošarinskih predmetov, denaturiranega špirta in kotlov za žganjekuho.

Pri osebah in podjetjih pod monopolnim nadzorstvom so razlikovali štiri skupine. Najprej so bile tovarne vžigalic in rafinerije mineralnega olja. Sledili so zakupniki tobaka. Med prodajalci monopolnih predmetov so bili naštetih tisti, ki so prodajali tobak, kolke, vrednostne papirje, vžigalice, saharin, sol in živinsko sol. Četrta razpredelnica je obsegala osebe, ki so uporabljale industrijsko sol.

Pri taksnem nadzoru so naštetih prodajalce igralnih kvart (kart) ter vstopnic za gledališča in bioskope.

Pri vseh skupinah podjetij ali posameznikov je bilo po nekaj praznih razpredelnic, da so vanje lahko vnesli tiste osebe ali podjetja, ki so še bila na posameznem okolišču, a niso bila zajeta v obrazcu. Na koncu obrazca je bil prostor za opombe.

Iz prikaza vsebine tega obrazca je mogoče sklepati, kolikšen napor je bil potreben, da so izdelali take sezname, in še bolj po tem, ko je bilo treba izvajati nadzor tovarn in posameznikov na terenu.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole

Oblastni inšpektorat finančne kontrole je nadzoroval poslovanje celotnega podrejenega osebja in uradov ter bdel nad obnašanjem zaposlenih. Posebno pozornost je moral posvečati tihotapstvu. Najmanj dvakrat letno je pregledal poslovanje celotne finančne kontrole. Imel je pravico dopisovanja z vsemi oblastvi in uradi.

Med potovanjem po okolišču so uradniki ugotavljali, ali se služba opravlja skladno s predpisi; nenadoma so pregledovali osebe in podjetja, ki so spadala pod finančno nadzorstvo; zbirali so podatke o sposobnostih, uporabnosti in zanesljivosti uradnikov ter določenih poduradnikov;

preverjali so pravilno uporabo in razumevanje predpisov ter dajali tovrstne napotke. Ti uradniki so vodili dnevnik zunanje službe, na začetku novega meseca pa so jih poslali v Beograd na generalno direkcijo posrednih davkov. Pregledovali so dnevnike, poslane iz okrajnih uprav, nato so jih shranili.

Ker oblastni inšpektorat v Ljubljani ni imel svojega računovodstva, je po tej plati uradoval prek računovodstva delegacije ministrstva za finance, ki je delovala v Ljubljani.

Tudi ta inšpektorat je vodil predpisane evidence: delovodnik z registrom navadnih in zaupnih spisov; register pomembnejših predpisov in naredb; popis inventarja na tem inšpektoratu; popis tihotapskih prestopkov, ki so jih odkrili uradniki inšpektorata; pregled podjetij pod finančnim nadzorom; knjigo uradnikov in poduradnikov finančne kontrole; knjigo razmestitve okrajnih uprav, oddelkov in moštva; zapis pregledov na okrajnih upravah in oddelkih; pregled dopustov uradnikov in poduradnikov; knjigo službenih listin poduradnikov; pregled kandidatov za službovanje pri finančni kontroli; pregled štipendij, podeljenih otrokom uslužbencev iz sklada finančne kontrole; pregled upokojenih poduradnikov; pregled poduradnikov, ki so bili odpuščeni ali so prostovoljno izstopili iz službe; pregled državnih terjatev do poduradnikov, ki so zapustili službo; pregled najemnih in drugih pogodb; kontrolnik kreditov za materialne in osebne izdatke; kontrolnik podeljenih državnih podpor uslužbencem finančne kontrole; blagajniški dnevnik; poštno knjigo; rokovnik poročil, ki jih je inšpektorat pošiljal višjim oblastvom ali njemu nižja oblastva finančne kontrole; rangirni seznam uradnikov in poduradnikov; situacijsko karto okoliša inšpektorata, okrajnih uprav in oddelkov.

Niti oblastni inšpektorat niti okrajne uprave finančne kontrole niso smeli izdajati službenih navodil splošnega in načelnega značaja. To je bilo prepuščeno ministrstvu za finance v Beogradu.

Podrobneje o pooblastilih

Ministrov pravilnik je med drugim podrobneje obdelal izvajanje pravic finančne kontrole, torej njena pooblastila, navedena v uredbi. Po tej plati je bil tudi povsem operativen predpis, ki bi mu danes lahko rekli pravila za opravljanje službe finančne straže ali službeni pravilnik. Zaradi tega se bo treba ponovno vrniti k vsem sedmim pooblastilom, navedenim

v prikazu uredbe o organizaciji finančne kontrole, razen tistega za vklepanje (točka e), saj v pravilniku ni bilo podrobneje obdelano.

- a) Osebe je moral ustavljati vljudno, brez kričanja in groženj. Če ni ravnal tako, je bil kaznovan za zlorabo službe oziroma protizakonito ravnanje z državljanom.

Financarjev ukaz je moral vsakdo spoštovati. Kdor ga je napadel, mu grozil ali se mu uprl s silo, ga razžalil z besedo ali dejanjem, ga s silo ali grožnjo prisilil k opustitvi ali storitvi uradnega dejanja, je bil odgovoren po kazenskem zakonu. O vsakem takem dogodku je moral stražnik izdelati poročilo v treh izvodih ter jih izročiti starešini oddelka. Starešina je tretji izvod poročila shranil, izvornik ter dvojnik pa skupaj z izvornikom financarjevega službenega naloga poslal okrajnemu upravniku. Upravnik je raziskal dogodek. Če je ocenil, da gre za kaznivo dejanje, je izvornik poročila s prepisom službenega naloga odstopil pristojnemu sodišču, dvojnik poročila pa poslal oblastnemu inšpektoratu.

Če mu je bil storilec nepoznan, je bil potepuh ali brez stalnega prebivališča, ga je privedel najbližjemu policijskemu oziroma političnemu oblastvu ali občinskemu predstojništvu, ki so poskrbeli za nadaljnje poslovanje. Skupaj z osebo je izročil izvornik poročila o dogodku in prepis službenega naloga, preostala izvoda poročila pa je izročil starešini oddelka. Ta je dvojnik poročila shranil na oddelku, tretji izvod pa poslal oblastnemu inšpektoratu.

Iz tega opisa je mogoče sklepati, kakšno vlogo je imel službeni naloge le za (notranje in terensko) poslovanje finančne kontrole, marveč tudi za pravosodje, če je prišlo do resnih sporov uradne osebe z državljanom. Tak nalog je bil med drugim tudi dokaz, da je bil finančni stražnik tisti čas in na tistem kraju pri uradnem poslovanju.

- b) Odločbo za preiskavo prostorov so lahko izdali trije. O preiskavi prostorov na sedežu monopolskega ali trošarinskega oblastva prve stopnje je odločil vodja tega urada, poseg v drugih krajih pa je odobril okrajni upravnik finančne kontrole.

Preiskavo je praviloma vodil okrajni upravnik ali njemu podrejeni uradnik, izjemoma tudi sposobnejši poduradnik. K temu opravilu so pristopali nenadoma. Vodja preiskave je zaradi varnosti k nalogi pritegnil potrebno število stražnikov. Če poduradnikov ni bilo dovolj, se je lahko obrnil na občinsko predstojništvo, to pa je moralo odrediti potrebno število oseb za pomoč pri preiskavi. Osebe, ki so jih preiskovalci našli v

prostorih, so smeli ločiti in nadzorovati, tudi osebno preiskati. Pregled žensk je po možnosti opravila žena poduradnika finančne kontrole.

Če je finančna kontrola hotela stopiti v vojaški objekt, da bi raziskovala kaznivo dejanje ali prišla civilno osebo, je to lahko storila šele po dovoljenju pristojnega vojaškega oblastva. To je veljalo tudi za objekte orožništva.

Preiskavo prostorov je bilo treba opraviti podnevi, ponoči pa so to lahko opravili v javnih lokalih. Potekati je morala dostojno, brez kaljenja hišnega reda, v kolikor je bilo to mogoče. Surovo vedenje proti prizadetim osebam ni bilo dovoljeno. Vrata prostorov, omar, naprave in zaboje so smeli s silo odpreti le, če gospodar tega ni storil sam ali če je bil odsoten. Ob preiskavi muslimanskih prostorov je bilo treba upoštevati njihove verske običaje.

Pravilnik je vseboval obrazec odredbe o hišni preiskavi. Na vrhu je bil naziv oblastva, ki je izdalo odredbo, nato pa to besedilo:

»Ker je osnovan sum, da se pri /.../ v /.../, hišna številka /.../, že vrši tihotapski prestop, da so tam predmet, storilec, deležniki, sledovi in pomožna sredstva (priprave), s katerimi se učinjajo prestopki, izvršuje posel, ki bi moral biti pod finančnim nadzorstvom, zato /.../ na podstavi člena 24. uredbe in člena 19. pravilnika za finančno kontrolo odreja:

da se izvrši preiskava stanovanja in ostalih zgradb /.../ v /.../, hišna številka /.../, po potrebi pa tudi preišče vsakdo, ki se zaloti v njih.

O izidu preiskave naj se sestavi zapisnik.

Odrejeno v /.../, dne /.../ 192..

Št. /.../ Pečat Podpis: «

Besedilo obrazca, ki je nosil zaporedno številko 45, sem navedel dobesedno, da bi bralec lahko spoznal tedanje uradno izražanje, ki ni bilo povsem brez vpliva srbohrvaškega izvornika.

Tudi besedilo zapisnika o opravljeni preiskavi je bilo natisnjeno v prilogi pravilnika. Vseboval je ime oblastva, ki je odredilo preiskavo, navzoče uradne osebe, kraj preiskave, navedbo preiskanih prostorov, morebitne preiskane osebe, kaj so našli med preiskavo. Navesti je bilo treba, ali je bil navzoč lastnik prostorov, začetek in konec preiskave. Ob koncu je bil naveden kraj in čas izdelave zapisnika, podpisi navzočih, vodje preiskave ter obdolžencev.

Če pri preiskavi niso našli iskanih predmetov, je vodja preiskave lastniku prostorov o tem izdal potrdilo. Pri preiskavi odkrite predmete so zaplenili (zasegli), lastniku pa izdali potrdilo o količini in vrsti predmetov.

- c) Kadar je finančar upravičeno posumil, da ima oseba, ki jo je srečal na cesti ali na oddaljenem kraju, pri sebi tihotapsko blago, ga je najprej pozval, naj mu sam izroči te predmete, sicer ga bo preiskal. Če je bil tak poziv brez uspeha, stražnik pa ni mogel zagotoviti prič, je sam opravil osebno preiskavo te osebe. Žensko je smel le pozvati, naj mu preda sumljive predmete, sicer jo bo privedel na pristojno oblastvo. Če je to odklonila, jo je privedel do najbližje carinarnice, političnega oziroma policijskega oblastva ali do občinskega predstojnika, kjer jo je preiskala zanesljiva ženska.
- č) Vlak so smeli preiskati med vožnjo ali med postankom. Brez odobritve poveljnika vojaškega transporta vlaka niso smeli preiskati. Tega v nobenem primeru niso smeli storiti, če je šlo za ekspresni ali mednarodni hitri vlak, saj so te vlake pregledovali cariniki.

Osebno prtljago je finančni stražnik lahko pregledal na vlaku samem, lastnik pa mu jo je bil dolžan pokazati. Drugo prtljago je bilo dovoljeno pregledati pred predajo na vlak ali na namembni postaji. Pošiljke blaga so smeli pregledovati v železniških skladiščih. Če so v prtljagi ali v pošiljkah odkrili tihotapsko blago, so jih zasegli. Kadar takega blaga v pošiljkah niso odkrili, lastnik pa ni bil navzoč, so pošiljko komisijsko spet zaprli in nanjo odtisnili pečat, ji dodali potrdilo o opravljeni preiskavi, nato pa predali železnici. O opravljeni preiskavi so izdelali zapisnik in izvod le-tega dali vlakovodji oziroma načelniku postaje. Podoben postopek je veljal za preiskavo vodnega plovila in luškega skladišča.

- d) Osebo, ki jo je smel prijeti, je takoj privedel na oddelek finančne kontrole in jo predal starešini skupaj z zapisnikom o dejanju. Starešina je poskrbel, da so prijetega takoj predali najbližjemu policijskemu oziroma političnemu oblastvu ali občinskemu predstojniku. O tem je starešina nemudoma poročal okrajnemu upravniku.
- e) Finančar je smel orožje uporabiti le, če je bil prepričan, da je oseba slišala in razumela poziv: »V imenu zakona! Stoj!« To je bilo pomembno zlasti ob slabem vremenu (dež, megla, veter itd.) in na valovitem zemljišču. Ta poziv je izrekel v službenem jeziku kraljevine, torej v srbohrvaškem oziroma slovenskem jeziku. To določbo je bilo mogoče razumeti tako, da je bilo na primer v Sloveniji to dovoljeno v obeh jezikih, odvisno od narodnosti uradne osebe.

Posebej pomembna je bila ta določba: *»Pri uporabi orožja se je treba držati načela, da se sme orožje rabiti samo kot skrajnje sredstvo in da je namen uporabe orožja samo ta, osebo onesposobiti za odpor in pobeg. Ako bi se mogel ta namen doseči z osebno močjo, se ne sme rabiti orožje.«*

Orožja ni smel uporabiti tudi v teh primerih: če je tihotapec pustil tovor ali vozilo ter zbežal; če so osebe odvrgele orožje oziroma predmete za napad; če je neoborožena skupina oseb pokazala, da se niti z besedami niti z dejanji noče upreti poslovanju financarja in je na njegov poziv obstala.

Kadar financarjeva varnost ni bila ogrožena, se je moral po uporabi orožja prepričati, ali je kdo ranjen. Ranjenemu je moral dati prvo pomoč, odrediti njegov prenos ali odvoz v bližnji kraj, poklicati zdravniško pomoč ter takoj poročati krajevnemu oblastvu.

Če je strelno orožje uporabil zato, da bi priklical na pomoč drugo patruljo, je moral to zabeležiti v službeni nalog in dnevnik ter takoj obvestiti starešino.

Vsako uporabo orožja je bilo treba takoj raziskati in ugotoviti, ali je bila upravičena in ali je finančni stražnik ravnal po predpisu. To je bilo treba opraviti na kraju samem in ob navzočnosti člana občinskega predstojništva. Kadar nihče ni bil ranjen, je preiskavo vodil starešina oddelka, v drugih primerih pa okrajni upravnik ali od njega določen uradnik. O izidu preiskave so morali nemudoma poročati oblastnemu inšpektoratu. Če je bil kdo ranjen, so poročilu priložili načrt terena z označenim položajem, kje je financar uporabil orožje, kraj ranitve osebe, oddaljenost med položajem financarja in ranjenega, značaj zemljišča itd.

Oblastni inšpektor je ocenil, ali je bilo orožje uporabljeno zakonito ali ne. Če je šlo za nezakonito uporabo, so zoper stražnika uvedli disciplinsko preiskavo. Z izrekom disciplinskega ukrepa so počakali takrat, kadar je bil pri uporabi orožja kdo ranjen, in sicer do razsodbe pristojnega sodišča.

Sprejem v službo

Uredba je le načeloma opredelila postopek sprejemanja v službo pri finančni kontroli in potek službovanja. Pravilnik je bil tudi na tem področju bolj natančen.

Kdor se je želel zaposliti pri finančni kontroli, je moral sam napisati prošnjo, v kateri je opisal tudi svoje življenje po izpolnjeni šolski obveznosti. Prošnji je priložil: npravstveno spričevalo pristojnega občinskega

predstojništva, ki je vsebovalo tudi izkaz, da je prosilec samski ali vdovec brez otrok; spričevalo državnega zdravnika; krstni (rojstni) list; šolsko spričevalo; vojaško listino, če je kandidat odslužil vojaški rok.

V službo so smeli sprejeti tudi začasno nesposobne za vojaško službo in nad osemnajst let stare fante. Oboji so morali ob izpolnjenem štiriin-dvajsetem letu starosti podati odpoved službe pri finančni straži in odslužiti vojaški rok.

Novince so sprejemali v službo glede na prosta delovna mesta. Za to sta bila določena dva roka, 1. junij in 1. december. Če bi nastala nujna potreba, so sprejemali novince tudi mimo teh dveh datumov. Razpis je objavil oblastni inšpektorat finančne kontrole, praviloma konec januarja in konec julija. V razpisu je navedel, koliko je praznih pripravniških mest, pogoje za sprejem in rok za oddajo prošenj kandidatov. Kandidat je bil nato poklican na oblastni inšpektorat, kjer so preverili, če ima znanja, ki so ustrezala učnemu načrtu vsaj osnovne šole. Državni zdravnik ga je ponovno pregledal. Šele nato je bil kandidat sprejet v službo. Tako prvi zdravniški pregled, ki ga je opravil državni (okrajni) zdravnik v okolju kandidatovega bivališča, kot drugi, ki ga je opravil državni zdravnik na sedežu oblastnega inšpektorata, sta bila brezplačna, ker sta potekala na poziv pristojnega oblastva.

Oblastni inšpektorat je moral 1. junija in 1. decembra brzojavno poročati generalni direkciji posrednih davkov, koliko je primernih kandidatov in koliko prostih mest. Direkcija je nato brzojavno odredila, koliko jih je sprejetih v službo in pri katerem oblastnem inšpektoratu, saj jih je smela razporediti po celotni državi.

O sprejemu v službo so za vsakega novinca izdelali zapisnik in ga priložili njegovim listinam. V njem je bil najprej naveden zdravniški izvid, nato pa uspeh pri preizkusu znanja iz računanja in ocena preizkusnega spisa, ki so bili opravljeni na oblastnem inšpektoratu. Sledili so rojstni podatki, bivališče, veroizpoved, šolska izobrazba, katere jezike in pisave je obvladal, poklic pred zaposlitvijo pri finančni kontroli, služenje vojaškega roka, podatki o starših, zakonski stan in morebitna sodna preiskava. Nazadnje je bil kratek opis vsakega leta pripravnikovega življenja po končani šolski obveznosti pa do sprejema k finančni kontroli. Zapisnik so podpisali kandidat, zapisnikar in oblastni inšpektor.

Tisti, ki je odšel odslužit vojaški rok in se je v tridesetih dneh po odslužitvi le-tega osebno javil k ponovni službi pri finančni straži, bil pa je povsem zdrav in sposoben, je bil takoj ponovno sprejet v to službo. O

ponovni zaposlitvi pri tej straži je za tiste, ki so jo zapustili iz drugih razlogov, odločala generalna direkcija posrednih davkov.

Ko je bil kandidat za začasnega pripravnika finančne kontrole sprejet v službo, jo je takoj nastopil. Prisegel je in nato dobil službeno izkaznico, ki so ji praviloma rekli uradna legitimacija.

Prisegli so pred oblastnim inšpektorjem ali pred njegovim namestnikom. Ta je počasi prebral besedilo prisege, pripravnik pa je besedilo ponavljal za njim. Zatem je podpisal obrazec prisege, kjer je bil besedilu dodan še stavek: »*Kakor mi Bog pomagaj.*«; pri muslimanih pa stavek: »*Vallahi billahi.*« Prisegli so pred razpelom in dvema prižganima svečama ter kvišku držali palec, kazalec in sredinec desne roke. Muslimani in Židje so prisegli po predpisih svoje vere. Vse to je potekalo stoje. Pod obrazec prisege se je za pripravnikom podpisal tudi oblastni inšpektor in potrdil verodostojnost prisege. Obrazec je nato priložil zapisniku o sprejemu v službo. Na potrdilu o postavitvi za začasnega pripravnika je še pripisal, da je pripravnik prisegel in kdaj.

Po prisegi je novosprejeti dobil službeno izkaznico. Na njeni levi strani je bila fotografija, na njenem zgornjem desnem robu žig oblastnega inšpektorata, pod fotografijo pa prostor za podpis imetnika izkaznice. Nato je bil v sredini zgoraj državni grb, pod njim pa ime in priimek imetnika legitimacije in besedilo, da je aktiven poduradnik finančne kontrole, pod tem sta bila kraj in datum izdaje izkaznice, desno spodaj podpis oblastnega inšpektorja, levo pa žig. Na skrajni desni strani je bila »*Pripomba: Po členu 11. uredbe o organizaciji finančne kontrole kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev morajo vsa državna in občinska oblastva podpirati finančno kontrolo pri izvrševanju njenih nalog, kadarkoli se od njih zahteva pomoč.*« Obrazec te izkaznice je bil v prilogi pod zaporedno številko 50.

Izkaznico so občasno obnavljali, fotografijo v službeni uniformi je priskrbel imetnik sam. Ob prenehanju službe mu je prvi starešina odvzel izkaznico in jo poslal oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole, da so jo uničili.

Pripravniška šola, tečaji in izpiti

Finančna kontrola je s tem pravilnikom dobila izdelan način izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja, kot bi rekli danes. Obsegal je pripravniško šolo, tečaje in izpite.

a) Pripravnik je moral takoj po sprejemu v službo opraviti pripravniško šolo. Praviloma je bila na sedežu oblastnega inšpektorata in je trajala štiri mesece. Upravnika in učitelje je določil oblastni inšpektor. Upravnik šole je bil uradnik na oblastnem inšpektoratu, učitelji pa so bili uradniki in pregledniki I. ali II. razreda, ki so opravili uradniški izpit.

Kaj je obsegal učni načrt šole? Učni predmeti so bili naštetih po tem vrstnem redu: osnovno računanje s celimi števili in ulomki ter izračunavanje površine in vsebine posod in drugih teles; zgodovina in zemljepis Kraljevine SHS; lepopisje; osnovni zakoni o državni ureditvi; uredba o organizaciji finančne kontrole; monopolski, trošarinski, taksni in drugi predpisi, v obsegu, potrebnem za opravljanje službe nižjega poduradnika; praktično delo o opravljanju kontrolne službe; vojaški pouk za posameznika; pouk o vedenju in uglednosti.

Pouk v šoli je bil vsak dan, razen ob nedeljah in praznikih. Trajal je od 8.00 do 11.00 in od 14.00 do 16.00. Učitelji so med šolanjem spoznavali učence, ob koncu pa so vsi sestavljali komisijo, ki je ugotavljala primernost kandidatov. Če so za nekoga ugotovili, da ni primeren za službovanje, je upravnik šole o njem poročal oblastnemu inšpektoratu, ki je odredil, da se pripravnika odpusti iz službe. Druge učence je oblastni inšpektor razdelil po oddelkih finančne kontrole.

b) K izpitu za starešino oddelka in uradnika finančne kontrole se je smel prijaviti le tisti, ki je končal tečaj za starešino oddelka oziroma uradnika. To je pomenilo, da sta obstajali dve vrsti tečajev in da so uradnike finančne straže praviloma pridobivali iz vrst poduradnikov te straže.

Strokovni tečaj za starešine oddelkov je bil na sedežu oblastnega inšpektorata, izvedli pa so ga skladno s potrebami te vrste kadrov. Vsakič naj bi se začel 1. marca in trajal štiri mesece.

Tečajnike je izbral oblastni inšpektorat iz vrst podpreglednikov, ki so v uslužbenskem listu dosegli najmanj dobro skupno oceno. Izjemoma so prišli v poštev tudi pripravniki, ki so opravili izpit za poduradnika, dosegli odlično oceno in bili najmanj dve leti v službi pri finančni kontroli. Urnik je bil enak kot v pripravniški šoli. Učni predmeti so bili naslednji: računstvo; zgodovina in zemljepis Kraljevine SHS; uredba o organizaciji finančne kontrole; monopolski, trošarinski, taksni in drugi predpisi; dohodarstveni kazenski predpisi; kemijska tehnologija monopolske in

trošarinske industrije; predpisi o zaščiti osebne svobode, nedotakljivosti stanovanja in tajnosti pisem.

Vsebina teh predmetov je bila v obsegu, potrebnem za opravljanje službe starešine oddelka finančne kontrole. Če na sedežu tečaja ni bilo tovarn, ki so izdelovale monopolske ali trošarinske predmete, so znanja iz tovrstne tehnologije pridobili v najbližjem podjetju, kamor jih je vodil učitelj tega predmeta.

Upravnik tečaja je bil oblastni inšpektor finančne kontrole ali njegov namestnik. Učitelji so bili zgolj uradniki, eden iz finančne direkcije, eden iz finančne tehnične kontrole, dva pa sta bila uradnika finančne kontrole; enega od slednjih je praviloma nadomestil monopolski uradnik, če je bil v kraju tečaja.

Strokovni tečaj za uradnike finančne kontrole je prav tako trajal štiri mesece. Bil je na sedežu oblastnega inšpektorata ali v kraju, ki ga je določila generalna direkcija posrednih davkov.

Vpis v tečaj je razpisala generalna direkcija posrednih davkov, določila rok za vlaganje prošenj in nato izbrala kandidate. V tečaj so bili sprejeti odlično ocenjeni pregledniki I. in II. razreda, izjemoma tudi odlično ocenjeni podpregledniki, mlajši kot dvainštirideset let, ki so končali najmanj štiri razrede srednje šole in so imeli »*družabno izobrazbo, potrebno za uradnika.*« Pri podpreglednikih glede dosežene izobrazbe je bila spet dovoljena izjema, če je bilo mogoče po njegovih sposobnostih, marljivosti, inteligentnosti in družabni izobrazbi sklepati, da bo uspešno opravil tečaj oziroma izpit ter bo dober uradnik. Tečaj je potekal popoldne.

Upravnika tečaja in učitelje je izbrala generalna direkcija posrednih davkov. Učitelji so bili štirje uradniki: finančni, monopolski, finančni tehnični in finančni kontrolni. Predmetnik je obsegal pet učnih vsebin oziroma predmetov: kemijsko tehnologijo monopolske in trošarinske industrije (mineralnega olja, sladkorja, piva, špirlita, sadnega žganja itd.), merilne aparate in inštrumente za določanje stopenj, izračunavanje vsebine priprav in drugih teles, ki se uporabljajo; uredbo o organizaciji finančne kontrole; vse monopolske, trošarinske, taksne in druge zakone, predpise in pravila v obsegu za uradnika; dohodarstvene kazenske predpise; predpise o zaščiti osebne svobode, nedotakljivosti stanovanja in tajnosti pisem.

- c) Pri finančni straži so tedaj poznali izpite za tri vrste položajev, za stalnega poduradnika, starešino oddelka in uradnika.

K izpitu za stalnega poduradnika so se smeli priglasiti tisti stražniki, ki so po opravljeni pripravniški šoli najmanj šest mesecev uspešno opravljali službo, torej prakso. Starešina oddelka je prošnje pripravnikov z oddelka pristojnemu okrajnemu upravniku poslal deseti dan januarja, aprila, julija in oktobra. Slednji je dan izpitov določil najpozneje do konca vsakokratnega četrtertletja. Izpit so opravljali na sedežu pristojnega oddelka, ko jim je to odobril oblastni inšpektor. Izpraševalca sta bila dva, okrajni upravnik in starešina oddelka finančne kontrole. Zapisnikar je bil eden izmed podpreglednikov.

Izpit za starešino oddelka ali za uradnika je bil takoj po opravljenem tečaju za enega od obeh nazivov. Upravnik tečaja je bil predsednik, učitelji pa člani izpraševalske komisije. Zapisnikar je bil eden od podpreglednikov ali preglednikov finančne kontrole. Izpitna komisija za ta dva naziva je smela praktično usposobljenost kandidatov preveriti tudi tako, da so to opravili v večjem podjetju.

Vsak od teh treh izpitov je obsegal pisni in ustni del. Pisni del je nadziral eden od članov izpitne komisije. Pisni del je obsegal tri sestavine, odvisne od značaja izpita. Kandidat za stalnega poduradnika je reševal računsko nalogo, izpolniti je moral službeni nalog in izdelati zapisnik oziroma prijavo. Kdor je opravljal pisni del izpita za starešino oddelka, je izračunal prostornino in površino teles, s katerimi se je srečeval v službi, nato pa reševal nalogo s področja monopolskih, trošarinskih in taksnih predpisov. Pisni izpit za uradnika je obsegal isto snov, kot je veljala za starešino oddelka, a v obsegu za to delovno mesto. Naloge je določal predsednik izpitne komisije. Čas za pisne naloge pri izpitu za stalnega poduradnika je bil štiri ure, za starešino oddelka ali uradnika pa po šest ur.

K ustnemu delu izpita je lahko pristopil le tisti, ki je vsaj dve pisni nalogi opravil z oceno »dobro«. Kdor ni dosegel tega pogoja, je smel k izpitu ponovno pristopiti šele čez pol leta. Ustni del izpita je trajal od poldruge do treh ur. Namen je bil, da komisija pri kandidatu preveri potrebno praktično znanje in sposobnost dojemanja predpisov za opravljanje službe, pri kandidatih za starešino oddelka ter uradnika pa še tehnično strokovno znanje.

Oba dela izpita so ocenjevali s tremi možnimi ocenami, »odlično«, »dobro« in »slabo«, skupen uspeh pa z ocenami »odlične sposobnosti«, »sposoben«, »z večino glasov spoznan za sposobnega« ter »nesposoben«. Zapisnik o izpitu je vseboval ime in priimek ter naziv kandidata, sestavo

komisije, dan in trajanje pisnega in ustnega dela izpita, naslov pisnih nalog, ustna vprašanja, oceno odgovorov in uspeh celotnega izpita. Podpisali so ga vsi člani izpitne komisije. Pisne naloge so priložili k zapisniku. Celotno izpitno dokumentacijo poduradnika so priložili njegovim listinam, izpitne dokumente starešin oddelkov in uradnikov pa so hranili na generalni direkciji posrednih davkov. Opravljene izpite so zabeležili v uslužbenskem listu. Kandidat je dobil spričevalo o uspešno opravljenem izpitu, ki sta ga podpisala predsednik in zapisnikar izpitne komisije, pečat pa je bil iz tistega oblastva, od koder je bil predsednik izpitne komisije.

Izpit so dovolili ponavljati le enkrat, po šestih mesecih. Ponavljanje pripravniške šole ali strokovnega tečaja je bilo prepovedano. Neopravičen izostanek od izpita so šteli kot neopravljen izpit. Izpit je bil brezplačen. Kandidat je dobil povrnjene potne stroške. Poročen poduradnik, ki je bil ločen od družine, je med tečajem prejemal povračilo za hrano. Kdor je med tečajem stanoval zasebno in zunaj kraja bivališča, je prejel povrnjeno nočnino (stroške prenočevanja). Za ponovni izpit ni dobil nikakršnih povračil.

Generalna direkcija posrednih davkov je določala višino nagrade upravnikom in učiteljem pripravniške šole ter strokovnih tečajev.

Ko je pripravnik izpolnil pogoje za stalnega poduradnika, je moral na zdravniški pregled pri državnem zdravniku. Pri pregledu je bil navzoč tudi okrajni upravnik. Nato so na okrajni upravi izpolnili zapisnik o stalnem sprejemu v službo finančne kontrole, ki je vseboval osebne podatke poduradnika, zdravstveno stanje in mnenje okrajnega upravnika, nato so zapisnik poslali oblastnemu inšpektoratu.

O napredovanju in premestitvah

Če so obstajala prosta delovna mesta, so poduradniki finančne kontrole napredovali v višji naziv. To se je praviloma dogajalo prvega februarja in prvega avgusta. Napredoval je lahko le tisti, ki je v uslužbenskem listu dosegel skupno delovno oceno najmanj »dobro«. Če disciplinska kazen še ni bila izbrisana, ni mogel napredovati. To je veljalo tudi, če je bil poduradnik za večji pregrešek kaznovan z ustavitvijo avtomatičnega povišanja v višjo plačilno stopnjo za določen čas, čeprav je bila kazen že izbrisana, ta rok prepovedi napredovanja pa še ni minil. Kdor je bil v

disciplinski preiskavi, mu je bilo napredovanje začasno ustavljeno do konca disciplinskega postopka. Če ni bil kaznovan, a je imel druge pogoje, je napredoval v prvem naslednjem roku, rang pa se mu je štel od dneva, ko bi bil povišan, če ne bi bil v preiskavi.

Predloge za napredovanje poduradnikov je izdelal oblastni inšpektor in jih poslal generalni direkciji posrednih davkov do 10. januarja oziroma 10. julija. Ta direkcija je vsako leto izdelala rangirni seznam vseh poduradnikov glede na stanje 31. decembra. Tu so upoštevali službeno dobo v nazivu. Sestavili so tudi rangirni seznam kandidatov za mesta podpreglednikov, preglednikov II. razreda in uradnikov, kjer so upoštevali čas položenega izpita za stalnega poduradnika, starešino oddelka ali uradnika pa tudi delovno dobo. Če ranga ni bilo mogoče določiti glede na službeno dobo pri finančni kontroli, so upoštevali še drugo državno službo zunaj finančne kontrole, končane šole, vojaška leta in starost.

Z rangirnim seznamom so se seznanili vsi zaposleni. Kdor se ni strinjal z razporeditvijo na tem seznamu, se je lahko pritožil v petnajstih dneh po seznanitvi z njim. Pritožbo je po službeni poti poslal v Beograd na sedež generalne direkcije posrednih davkov.

Da bi ta direkcija lahko tekoče vodila rangirni seznam, ji je moral oblastni inšpektorat konec vsakega meseca poročati o vseh spremembah v osebju, na primer postavitvah za pripravnike in stalne poduradnike, odpustih iz službe, smrti, dneh in uspehih opravljenih izpitov itd. Enako je poročal o podeljenih denarnih nagradah, pohvalah in priznanjih, denarnih podporah, spremembah v družinah moštva itd. Ta direkcija je podrejena oblastva občasno obveščala o spremembah, nagradah in podobnem.

V istem oddelku finančne kontrole niso smeli biti možje, ki so si bili v sorodstvu do tretjega kolena ali v svaštvu. Izjemo je dovoljevala generalna direkcija posrednih davkov. Ni smel službovati v okolišu oddelka, kjer je bil rojen on ali njegova žena.

Moštvo je moralo čim bolj poznati krajevne razmere in podjetja, ki so spadala pod finančno nadzorstvo. Zato je bilo treba pri preместitvah moštva upoštevati več plati, zlasti pa naslednje: potrebe in interes službe; kje ima sorodstvo; družinske razmere; sposobnosti in nagnjenost posameznika; čimmanj stroškov te vrste. To je pomenilo, da so bile preместitve s pravilnikom omejene na najnujnejše in neizogibne primere.

Okrajna uprava je premeščenemu izdala potni list, ki je vseboval podatke o tej osebi, kam, kdaj in kako potuje v kraj novega službovanja,

ali kdo od mož potuje z njim, podatke o članih družine, ki se selijo, in koliko znaša predujem potnih stroškov. Če je bilo hkrati premeščenih več mož, je tak list prejel le vodja. Potni list je podpisal starešina oddelka, od koder je potekala premestitev, ter starešina oddelka, kamor je bila premestitev namenjena. Ko so bili premeščeni, so možje potovali brez orožja, opreme in streliva. Če je tako terjala njihova varnost, so smeli potovati oboroženi, toda orožje so morali vrniti, ko so prispeli na novo delovno mesto. Ob premestitvi je bil predviden dopust, ki je smel trajati največ tri dni.

Osebni prejemki

Prejemki finančnega stražnika so bili sestavljeni iz dveh delov: plače in dodatkov, ki so jim navadno rekli doklade. Njihovo izplačevanje je bilo podrobno urejeno.

Plačo so prejeli redno vnaprej, vsakega prvega v mesecu. Pripravnik jo je prejel po opravljeni prisegi, tekla je od dneva sprejema v službo. Ko je napredoval v višji naziv, mu je plača pripadala z dnem ukaza o napredovanju. Povišica v istem plačilnem razredu ali nazivu je tekla od dne, ko je pridobil pravico do višje plačilne stopnje.

Bilo je več vrst dodatkov. Tako so doklado za uniformo izplačevali vnaprej prvi dan vsakega proračunskega polletja, povprečnino za vzdrževanje jermenja (orožja, opreme) pa vnaprej prvi dan v mesecu. Oboje so izplačevali od dne, ko je stražnik prisegel.

Natančno je bilo določeno, kdaj so prenehali izplačevati prejemke. Ob upokojitvi je to bilo z dnem, ko je stražnik odšel v pokoj; to je moral storiti najpozneje v petnajstih dneh po obvestilu, da je upokojen. Če je umrl, so sorodnikom izplačali vse prejemke za mesec, v katerem je umrl. Ob odpustu iz službe so mu pripadali prejemki do dne, ko je bil razrešen službe, ali do konca meseca, odvisno od razloga za prenehanje službe.

Oddelek je vsak mesec izdelal seznam stalnih prejemkov poduradnikov, kjer so bile razpredelnice, iz katerih se vidi pestrost prejemkov: ime in priimek moža, plača (redna in povišica zaradi napredovanja v naziv oziroma v višjo plačno stopnjo), pavšalna odškodnina za stanovanje, doklada (draginjska in družinska), povprečnina za vzdrževanje opreme in orožja, povprečnina za pisarniške potrebščine in razsvetljava ter kurjavo,

kar je obsegalo vse prejemke, ki bi jih posameznik moral prejeti. Nato so prišli morebitni odbitki od prejemkov zaradi disciplinske kazni,časne odstranitve iz službe, pavšalna odškodnina za stanovanje; preostanek izplačila, podpis poduradnika, ko je dobil prejemke. Na koncu je bil seštevek celotnega izplačila za tisti mesec. Obrazec je podpisal starešina oddelka.

Nekatera podjetja so bila obvezana, da so za stalno nadzorstvo finančnih stražnikov plačevala odškodnino. To je določal finančni minister. Šlo je za tiste tovarne, ki so uporabljale monopolske ali trošarinske predmete, za katere monopolska taksa ali trošarina ni bila plačana ali sta bili znižani.

Pravilnik je podrobneje uredil pravice do povračil za opravljanje službe. Pri povračilu stroškov za vožnjo je bilo zapisano, da je lahko finančar za opravljanje službe na okolišu vlak uporabil le izjemoma, za preiskavo ali nadzorovanje vlaka zaradi suma tihotapstva oziroma zaradi prihranka časa; ob slednjem razlogu je smel uporabiti potniški ali mešani vlak. Če je v nujnih primerih potoval s tovornim vlakom, je bil v vagonu za vlakovodjo oziroma sprevodnika, če pa tega ni bilo, se je vozil pri zaviraču. Za morebitne poškodbe pri potovanju s tovornim vlakom ni železnica plačala nobene odškodnine, finančna uprava pa le tiste iz predpisov o pokojninah.

Oddelek finančne kontrole je konec vsakega meseca poslal okrajni upravi račune za vse vrste povračil. Tam so jih preverili, overili in poslali oblastnemu inšpektoratu. Račune je bilo treba izplačati, poravnati v enem mesecu.

Oddelek, okrajna uprava in oblastni inšpektorat so morali voditi ročno knjigo o porabi povprečnin za pisarniške potrebščine ter za čiščenje, razsvetljavo in ogrevanje.

Poduradnik je moral napisati prošnjo za dopust, kjer je navedel, od kdaj do kdaj bi ga želel koristiti in kje. Če je želel dopust izrabiti v tujini, je moral navesti kraj, kjer bi prestopil državno mejo. Ob težki bolezni, smrti v družini ali naravni nesreči je bilo mogoče dobiti dodaten dopust. O posebnem dopustu so govorili tedaj, ko je bilo potrebno zdravljenje v klimatskem ali topliškem okolju zunaj kraja službovanja.

O svoji bolezni ali bolezni tovarišev je moral vsakdo takoj obvestiti starešino oddelka. Le-ta je moral poskrbeti za zdravniško pomoč. Zdravljenje je bilo v državni ali občinski bolnišnici. Do tja in nazaj so mu pripadali prevozni stroški. Okrajni upravnik je smel na predlog zdravnika ali

poduradnika dovoliti zdravljenje doma, pri sorodnikih ali v vojašnici, vendar mu država v tem primeru ni povrnila nobenih stroškov.

Generalna direkcija posrednih davkov je na zdravnikov predlog smela poduradniku odobriti zdravljenje tudi drugod, če je zbolel med opravljanjem službe ali je bil tedaj ranjen. Država mu je tedaj povrnila toliko stroškov, kolikor bi znašalo zdravljenje v državni ali občinski bolnišnici. Za zdravljenje poduradnikov v bolnišnici je bila določena najnižja taksa. Država je plačevala tri četrtine stroškov zdravljenja v bolnišnici, preostalo četrtino so poduradniku odtrgali od plače oziroma drugih prejemkov.

Starešina oddelka je moža začasno oprostil vseh ali določenih služb, ko je dobil mnenje zdravnika. Kjer ni bilo zdravnika, je oprostitev od službe do treh dni dovoljeval starešina sam.

Domača lekarna v vojašnici je bila namenjena moštvu in njihovim družinskim članom. O porabi zdravil so vodili popis in jih občasno obnavljali.

Kdor je brez lastne krivde prišel v denarno stisko, a je bil varčen, dober in negrajan, je lahko računal na denarno podporo. Zneske le-te v višini do 100 dinarjev je odobril oblastni inšpektor, nad 100 dinarjev pa generalna direkcija posrednih davkov.

Stanovski sklad za nagrade in štipendije

Minister za finance je skladno s pooblastilom iz vladne uredbe o finančni kontroli v tem pravilniku podrobno določil vsebino delovanja posebnega sklada, imenovanega fond za finančno kontrolo. Vključen je bil v upravo fondov v Beogradu, tam pa so skrbeli za plodonosnost vloženega denarja.

V sklad so se stekale štiri vrste sredstev – plačane denarne kazni po zakonu o državni trošarini; zalotnina, ki je po predpisih pripadala finančnim stražnikom; dohodki od disciplinskih kazni, izrečenih uradnikom in poduradnikom finančne kontrole; obresti od glavnice tega sklada pri upravi fondov.

Ta sredstva so pristojni uradi na začetku vsakega meseca nakazovali v sklad za finančno kontrolo pri upravi fondov. Ta uprava je pošiljateljem potrdila prejem denarja. Pošiljke so bile oproščene plačila poštnine. Vsako leto je morala uprava fondov ministrstvu za finance poročati o stanju sklada in priložiti izpisek iz letnega stanja dohodkov in odhodkov sklada.

Oboje je bilo treba objaviti v uradnem listu kraljevine. Obresti minulega leta je generalna direkcija posrednih davkov razdelila takole: 30 odstotkov za nagrade moštvu in 70 odstotkov za štipendije ter podpore za poklicno šolanje njihovih otrok.

Tisti financarji, ki so se posebej odlikovali pri prijemanju tihotapcev ali preprečevanju tihotapstva ali so bili posebno marljivi v službi ter so se dobro obnašali, so lahko prejeli denarno nagrado iz tega sklada. Okrajne uprave so oblastnemu inšpektoratu februarja na posebnem obrazcu poslale seznam predlaganih nagrajencev. Tam so preverili prispele sezname, pripisali morebitne pripombe, dodali še predlagane nagrajence iz vrst osebja oblastnega inšpektorata in nato celotno gradivo do konca marca poslali generalni direkciji posrednih davkov. Nagrade je podeljevala generalna direkcija posrednih davkov. O tem je obvestila oblastne inšpektorate in upravo fondov. Uprava fondov je nato poslala nagrade pristojnim oddelkom finančne kontrole, kjer so jih takoj podelili nagrajencem. Potrdilo o prejemu denarja in priznanice nagrajencev so nato poslali neposredno na upravo skladov. Za priznanice ni bilo treba plačati takse.

Zakonski otroci aktivnih in upokojenih finančnih stražnikov ali sirote teh stražnikov so imeli pravico zaprositi za štipendijo ali podporo za poklicno šolanje, ki so jo podeljevali iz sklada finančne kontrole. Merilo za to so bile stražnikova marljivost in zanesljivost ter socialna upravičenost za to pomoč. Za te štipendije so poleg tega veljali še isti pogoji kot za podelitev državne štipendije. Prednost so imeli otroci tistih stražnikov, ki so umrli za poškodbo v službi ali poklicno boleznijo, bili upokojeni zaradi poškodbe v službi ali poklicne bolezni, otroci brez obeh staršev ali brez očeta, katerih mati se je ponovno poročila ali bila obsojena, zaradi česar je izgubila pravico do moževe pokojnine.

Štipendija ali podpora je veljala le za kraljevino, ne pa za tujino. Zneski so bili odvisni od stopnje šole; za obrtne in trgovske šole po 200 dinarjev letno, za srednje ali njim enake šole po 300 dinarjev na leto, za fakultete in njim enake šole pa po 500 dinarjev letno. Minister za finance je imel pravico, da je ta znesek zvišal. Podpora za šolanje na obrtni ali trgovski šoli je trajala največ štiri leta, štipendija za srednje šole in fakultete pa za čas šolanja.

Generalna direkcija posrednih davkov je razpisala natečaj in določila rok za podajo prošenj. Nato je oblastni inšpektorat razpis dostavil okrajnim upravam ter oddelkom, ki so morali o tem obvestiti tudi upokojene

in vdove stražnikov. Oddelki in okrajne uprave so prošnje poslali oblastnemu inšpektoratu, kjer so preverili njihovo popolnost, izdelali sezname in jih dostavili generalni direkciji posrednih davkov. Od tam so o podeljenih štipendijah in podporah obvestili pristojni oblastni inšpektorat, upravo fondov in prosilca, o štipendiji pa tudi upravo šole. Prejemanje štipendije iz državnih ali zasebnih sredstev ter iz omenjenega sklada hkrati ni bilo dovoljeno.

Pravico do podpore ali štipendije je izgubil tisti, ki ni redno opravljal učnih obveznosti, se je slabo vedel, prestopil v zasebno šolo ali šolo na tujem, opustil šolanje, ali tisti, čigar očeta so odpustili iz službe oziroma mu vzeli pravico do pokojnine. Obe vrsti pomoči so izplačevali vnaprej, z izplačevanjem pa prenehali ob koncu polletja, ko je učenec oziroma študent izgubil pravico do teh ugodnosti.

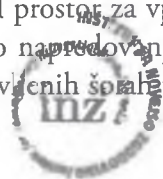
Zaradi teh točno določenih pogojev so morale šole na vsaki priznanici o štipendiji potrditi, kateri razred obiskuje, da ga ne ponavlja in da izpolnjuje učne obveznosti. Za prejemnika podpore je moral mojster potrditi, da se vajenec dobro uči obrti in se dobro vede. To je moral potrditi tudi občinski predstojnik. Šolska uprava je morala vsako spremembo takoj sporočiti oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole, ta pa generalni direkciji posrednih davkov.

Potrjene priznanice o štipendiji ali podpori so zbirali na oblastnem inšpektoratu, ki je vodil seznam prejemnikov teh podpor oziroma štipendij. Po opravljenem pregledu so jih poslali upravi skladov v Beograd. Ta je štipendije in podpore izplačevala očetu prejemnika oziroma njegovemu skrbniku. Priznanice so bile oproščene plačila takse.

Ocenjevanje in uslužbenki list

Uslužbenki list je bil zelo pomembna listina za vsakega pripadnika finančne kontrole. Vsebina te listine je bila v pravilniku natančno določena. Izpolnili so ga ob nastopu službe, potem pa vanj vnašali vse spremembe, ki so zadevale službene, osebne in družinske razmere.

Obrazec uslužbenkega lista je bil skoraj najboljšeje priloga pravilnika in je imel zaporedno številko 54. Prve razpredelnice so vsebovale prostor za vpis osebnih in vojaških podatkov, nato je bil prostor za vpis podatkov o sprejemu v službo k finančni kontroli ter o napredovanju. Sledile so razpredelnice za vpis podatkov o plači in opravljenih šolanjih

tečajih oziroma izpitih. Družinski podatki so se nanašali na ženo in otroke. Naslednji prostor je bil predviden za podatke o morebitnih začasnih odstavitvah iz službe, upokojitvi, odpustu in ponovni zaposlitvi. Treba je bilo vpisati vse podatke o krajih službovanja in ukazih oziroma odločbah v zvezi s tem. Ni manjkalo prostora za vpis pohval, priznanj in denarnih nagrad ter za razpredelnice za vpis disciplinskih in sodnih kazni. Na koncu so bile razpredelnice za vpis ocen, ki so obsegale strokovno izobrazbo, sposobnost, duševno nadarjenost, umevanje, marljivost, vestnost, zanesljivost, uporabnost, vedenje v službi in zunaj nje, družabno omiko, znanje tujega jezika, posebna znanja, strasti, gmotno stanje ter prostor za podpis tistega, ki je podal oceno.

Okrajni upravnik je vodil in hranil izvornike teh listov za vse poduradnike in uradnike na tem okolišu, oblastni inšpektor za okrajne upravnike in uradnike tega inšpektorata, šef odseka finančne kontrole pri generalni direkciji posrednih davkov pa za oblastne inšpektorje. Oblastni inšpektor je hranil prepise teh listov za vse poduradnike na tem okolišu, šef odseka finančne kontrole pri generalni direkciji posrednih davkov pa prepise listov za vse uradnike finančne kontrole v državi. Veljalo je načelo, da se ti listi hranijo razporejeni po nazivih, znotraj nazivov pa po abecednem redu. Ob koncu leta so prepise vrnili tistim, ki so jih morali dopolniti.

Ocenjevanje zaposlenih za preteklo leto so morali opraviti najpozneje do konca marca vsakega leta. Poduradnike sta ocenila starešina oddelka in okrajni upravnik. Če sta se njuni oceni razlikovali, sta vpisala in podpisala vsak svojo. Starešine oddelkov je ocenjeval okrajni upravnik, poleg njega pa še šefi oblastev prve stopnje, ki jim je bila finančna kontrola podrejena glede izvrševanja monopolskih, trošarinskih in taksnih predpisov.³ Okrajne upravnike je ocenil oblastni inšpektor skupaj s šefi monopolskih, trošarinskih in taksnih oblastev. Vse uradnike sta ocenila oblastni inšpektor ter šef odseka finančne kontrole pri generalni direkciji posrednih davkov. Oceno za oblastnega inšpektorja sta podala šef odseka finančne kontrole in načelnik administrativnega oddelka generalne direkcije posrednih davkov.

Da bi šefi oblastev, ki jim je bila finančna kontrola podrejena glede izvrševanja monopolskih, trošarinskih in taksnih predpisov, mogli sodelovati pri tem ocenjevanju, so jim morali najkasneje do konca februarja

³ Tedaj so bila v Sloveniji naslednja oblastva: monopolski inšpektorat v Ljubljani ter finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru.

dostaviti prepise uslužbenskih listov oseb. Če so se strinjali z oceno okrajnih upravnikov oziroma oblastnega inšpektorja, so jo podpisali, sicer pa so podali svojo oceno in jo podpisali.

Ocenjevanje delovnih lastnosti je imelo pet stopenj, slabo, zadostno, dobro, zelo dobro in odlično. Znanje tujih jezikov so ocenjevali s tremi ocenami: zadostno za službeno potrebo, dobro in popolno. Vedenje so ocenjevali takole: slabo, dobro, zelo dobro in vzorno.

Ocenjevalec, ki pri oceni ni izhajal iz lastnih opažanj in izkušenj, je moral v uslužbenki list zapisati, po katerih podatkih je ocenjeval.

Kdor je dobil skupno oceno slabo ali zadostno, se je smel pritožiti v roku tridesetih dni po seznanitvi z oceno. Poduradniki so pritožbo podali oblastnemu inšpektoratu, vsi drugi pa generalni direkciji posrednih davkov. Pritožbe so podali prvemu starešini, ki jih je moral posredovati na pristojno mesto. Pritožbe so bile oproščene plačila takse.

Uradniška mesta, zlasti pisarniška, so praviloma popolnjevali iz vrst dobro ocenjenih in sposobnih poduradnikov. Če je bila za tako mesto predpisana posebna praksa, je poduradnik tako prakso opravljal pri najbližjem oblastvu. Prej je moral za to napisati prošnjo, in ko so mu jo ugodno rešili, je dobil pravico do plače in osebnih prejemkov za čas, kolikor je trajala pisarniška praksa. Potne stroške do kraja opravljanja prakse in nazaj je plačeval sam, prav tako ni imel pravice do drugih odškodnin te vrste.

Uniforma

Ker je uredba finančnemu ministru prepustila, da s pravilnikom določi uniformo in opremo finančne kontrole, je to področje našlo obsežno mesto v tem pravilniku. Najprej so bile določbe, ki so zadevale uniformo uradnikov in poduradnikov, nato pa vsebine, ki so oboje zadevale ločeno.

Vsi poduradniki in uradniki finančne kontrole so morali nositi uniformo, ko so opravljali službo, pri službenem javljanju in predstavljanju ter ob uradnih javnih slovesnostih. Ko so bili službe prosti, so lahko bili v civilni obleki, uradniki na oblastnem inšpektoratu pa tudi med pisarniškim delom.

Vsi, ki so hkrati in skupaj opravljali službo, so morali biti enako oblečeni in opremljeni. Če so imeli dekoracije (odlikovanja in podobno), so jih smeli nositi na levi strani prsi. Zaradi smrti v družini so lahko na

levem rokavu nosili črn trak, a najdalj tri mesece. Galošé so smeli nositi po potrebi in k vsaki obutvi. Med nadziranjem podjetij so smeli prek uniforme nositi haljo proti prahu. Tako haljo kot bundo so smeli nositi med vožnjo z vozom, avtomobilom, vlakom in vodnim plovilom. V tujino so smeli potovati le v civilni obleki. Upokojencem je bilo prepovedano, da bi nosili uniformo.

A. Uniformo za poduradnike so sestavljali: pokrivalo, bluza, hlače, zimski plašč, krzneni ovratnik, ovratna ruta, volneni šal, kapa za sneg, dokolenke, rokavice in obutev. Nekateri deli uniforme so poznali več izvedb, odvisno predvsem od letnega časa.

Pokrival je bilo več vrst. Šapka (kapa s ščitnikom) je bila iz sivoolivnega sukna. Imela je 50 milimetrov širok pas (imenovan porta) z obrobo, oboje iz temno zelenega sukna. Senčnik je bil črn, lakiran, obrnjen navzdol, obrobljen. Podbradnik je bil iz črnega lakiranega usnja, širok 10 milimetrov in pritrjen okoli krajev senčnika z dvema majhnima kovinskima gumboma. Podbradnik je imel dve rumeni kovinski zaponki, da se je lahko skrajšal ali podaljšal. Kapa je bila znotraj podložena z usnjem in s svilo. Na sredini sprednjega dela pasu je bila tribarvna kovinska emajlirana kokarda z državnim grbom.

Poletna kapa je bila iz belega platna ali iz bele sukančeve tkanine. Senčnik in podbradnik sta bili iz belega celuloida, zaponki pa rumeni. Imela je prevleko, prirejeno za snemanje. Slamnik je bil enak mornarskemu, kokarda je bila na črnem traku. Nosili so ga le poleti ob veliki vročini.

Bluza je bila iz sivoolivnega sukna. Dolga je bila toliko, do koder je segel iztegnjen rokav. Spredaj je bilo osem gumbov za dvoredno zape-njanje. Zgoraj na prsih sta bila žepa s preklopцем. Na spodnjih straneh bluže sta bila prav tako žepa s preklopцем. Žepi so bili široki 120 milimetrov in globoki 185 milimetrov. Ovratnik bluže je bil obšit s 3 milimetre široko obrobo iz temno zelenega sukna ter vedno zapet z zaponi. Ovratnik je imel spredaj po en našiv v obliki sulice iz temno zelenega sukna, dolg 70 in širok 30 milimetrov. Bluza in rokavi so bili podloženi. Na rokavih je bilo navidezno narokavje, dolgo približno 150 milimetrov in zgoraj obšito z 2 milimetra široko obrobo iz temno zelenega sukna.

Poletna bluza je bila enakega kroja kot zimska, izdelana pa iz bele lanene ali bombažne tkanine, brez podloge, ovratnik ni bil obšit z obrobo. Našiva na ovratniku sta bila iz temno zelenega sukna in prirejena za snemanje. Poznali so še eno vrsto bluže, tako, ki je bila podložena s

krznom. Bila je istega kroja kot zimska in letna, izdelana iz sivooolivnega sukna, podložena pa z ovčjim ali lisičjim kožuhom.

Hlače dokolenke so bile prirejene za škornje ali dokolenke. Izdelane so bile iz sivooolivnega sukna. Poleti so smeli nositi tudi hlače iz sivooolivnega platna, sicer pa tudi take iz jelenjega usnja. Hlače dopetače so bile iz sivooolivnega sukna, segale so do pet, spodaj so bile črne podpetnice, da so jih lahko napeli pod čevlje. Poleti so smeli nositi hlače iz enake tkanine, iz katere je bila izdelana poletna bluza, enakega kroja in oblike kot zimske hlače.

Zimski plašč je bil prav tako iz sivooolivnega sukna. Spredaj sta bili dve vrsti po šest gumbov za zapenjanje. Gumbi so bili sivooolivne barve, izbočeni in premera 22 milimetrov. Ovratnik se je zapenjal s podolgastim volnenim gumbom. Pod ovratnikom zadaj je bila pritrjena kapuca, ki se je lahko snela. Na ovratniku sta bila našiva iz temno zelenega sukna v obliki sulice, dolga 70 in široka 30 milimetrov. Na rokavih je bilo narokavje, dolgo približno 150 milimetrov in ločeno od rokavov. Na vsaki strani plašča je bil po en žep s preklopem. Zadaj sta bila dva navidezna žepa, ki sta imela gumba za zapenjanje zapone, široke 80 milimetrov. Plašč je segal do polovice meč. Po sredini zadaj je bil nabran v dve gubi ter razporek, z gumbi za zapenjanje. Ovratnik, sprednji del plašča, preklopci na žepih, navidezni žepi, zaponi, zgornji robovi narokavja in zgornji deli na razporku so bili obšiti s 3 milimetre široko obrobo iz temno zelenega sukna. Plašč je bil podložen z volneno podlogo, ki se je lahko snela, in so ga poleti nosili brez nje.

Krzneni ovratnik je bil iz rjave jagnjetine in so ga lahko nosili na bluzi, podloženi s krznom, ali na zimskem plašču. Ovratna ruta je bila iz sivooolivne tkanine z belim robom. Nositi so jo smeli namesto kravate. Volneni šal je bil spleten iz sivooolivne ovčje volne. Nosili so ga pozimi nad bluzo ali plaščem. Enkrat so ga po dolžini ovili okoli vratu, nato pa spredaj previli tako, da sta krajca pokrivala trebuh. Kapa za sneg je bila spletena iz sivooolivne volne. Dokolenke so bile prav tako spletene iz sivooolivne volne. Rokavice so bile sive barve, spletene ali usnjene, lahko so bile podložene.

Obutev je obsegala škornje in čevlje. Škornji so segali do kolen, spodnji del je bil mehak, gornji pa trd. Izdelani so bili iz črnega usnja. Tudi čevlji so bili izdelani iz črnega usnja. K čevljem so smeli nositi golenice.

K uniformi je spadala tudi službena oprema. Sem bi se dalo uvrstiti nahrbtnik, službeno torbico in piščalko. Nahrbtnik je bil iz sivooolivnega

ali rjavega dvojnega platna, ki ni prepuščalo vode. Jermenje je bilo naravne rjave barve. Službena torbica je bila izdelana iz naravnega rjavega usnja in je imela znotraj dva predala. Nosili so jo samo ali skupaj z nahrbtnikom. Piščalko za dajanje signalov so nosili na prsih na zeleni vrvici.

Poduradniki so nosili oznake nazivov na zunanjem delu obeh narokavij bluze in plašča. Videti so bile takole:

- pripravnik je imel en srebrn trak, širok 7 milimetrov;
- pripravnik s položenim izpitom za poduradnika je imel dva taka trakova;
- podpreglednik je imel tri take trakove;
- preglednik II. razreda je imel dva srebrna trakova, prvi je bil širok 22 in drugi 5 milimetrov;
- preglednik I. razreda je nosil tri srebrne trakove, prvi je bil širok 22 in druga dva po 5 milimetrov.

Trak je bil dolg 8 centimetrov, spodnji je bil od dolnjega roba narokavja oddaljen 8 do 10 centimetrov, razdalja med trakovi pa je bila 3 milimetre.

Poduradniki so uniformo nabavljali v njihovi skupnosti (zadruzi) za preskrbo. Njeno ureditev je določila generalna direkcija posrednih davkov.

B. V pravilniku je bila uniforma uradnikov opisana pred tisto za poduradnike, menim pa, da je bilo bolj upravičeno najprej predstaviti službeno obleko tistega dela finančnih nadzornih uslužbencev, ki so bili najštevilnejši, razporejeni po celotnem ozemlju kraljevine, naši dedi in babice, očetje in matere pa so se z njimi srečevali najbolj pogosto. Z uradniki so naši predniki prišli v stik bolj redko, na primer med nadzorom podjetij, oddelkov finančne kontrole, na okrajni upravi te kontrole in ob podobnih priložnostih.

Uradniška uniforma je bila v temelju enaka poduradniški, razlike so bile v boljšem blagu zanjo in bogatejših dodatkih. Slamnika niso poznali. Na ovratniku bluze sta bila našiva iz temno zelenega žameta, na zgornjem koncu je bil bronziran gumb sivoolivne barve, premera 12 milimetrov. Na hlačah dokolenkah, izdelanih iz finejšega sivoolivnega sukna, je bil ob straneh 3 milimetre širok obrobek iz temno zelenega sukna. Hlače dopetače so bile iz finejšega sukna in na strani je bil 3 milimetre širok obrobek iz temno zelenega sukna. Tudi zimski plašč je bil iz finega sivoolivnega sukna, našiva na ovratniku sta bila iz temno zelenega sukna, na vrhu pa je bil bronziran gumb sivoolivne barve in premera 12 milimetrov.

Podloga plašča je lahko bila iz usnja. Razen tega so poznali še lahek plašč iz finejše sivoolivne raševine ali impregnirane tkanine, ki ni prepuščala vode, kroj je bil enak kroju zimskega plašča. Ovratna ruta je bila iz sivoolivne svile ali volnene tkanine.

Oznake za uradniške nazive so bile prav tako na zunanjem delu obeh narokavij bluže in plašča, zlate barve. Videti so bile tako:

- komisar II. razreda je imel dva našitka, široka po 7 milimetrov;
- komisar I. razreda je imel tri po 7 milimetrov široke našitke;
- podinšpektor je imel en 22 milimetrov in en 5 milimetrov širok našitek;
- inšpektor II. razreda je imel en 22 milimetrov in dva 5 milimetrov široka našitka;
- inšpektor I. razreda je imel en 22 milimetrov in tri 5 milimetrov široke našitke.

Našitek je bil dolg 8 centimetrov, zadnji je bil od spodnjega roba narokavja oddaljen 8 do 10 centimetrov, med našitki je bil razmak 3 milimetre.

Uradniki so bili praviloma oboroženi z revolverjem, poduradniki pa s puško in bajonetom ali revolverjem. Kje (v katerem predelu države) so poduradniki nosili puško z nožem in kje le revolver, je določala generalna direkcija posrednih davkov. Orožje in oprema (opasač, prekoramnik, torbica za naboje, tok za revolver itd.) so bili enaki kot v vojski. Finančno ministrstvo jih je nabavljalo brezplačno iz vojaških skladišč.

Orožje so smeli nositi le v službi. Uradnik je nosil revolver pod blužo oziroma plaščem, poduradnik pa revolver in bajonet prek bluže ali plašča. Ko je nosil puško, je moral imeti tudi nabojnačo (torbico za naboje). V kraju stalnega službovanja so opravljali službo brez puške, razen ob preiskavah. Na obhodih, zasedah in pri preiskavah sta morala biti puška oziroma revolver nabita.

Red v vojašnicah (oddelkih)

Pravilnik je določil tudi, kako so urejeni oddelki finančne straže, ki so jim praviloma rekli vojašnice. To ime so najbrž povzeli po vzoru orožništva, obmejne čete in državne policijske straže. Deloma je bilo upravičeno, ker so v oddelkih stanovali samski ali celo poročeni poduradniki, pri tem pa so se ravnali po hišnem redu, podobnem tistemu v pravih

vojašnicah. Uradom okrajnih uprav in oblastnega inšpektorata niso rekli vojašnice, pač pa pisarne, poslopja oblastev.

Praviloma naj bi bili ti uradi v državnih poslopih, le če teh ne bi bilo na razpolago, bi jih lahko najeli pri zasebnikih. Z lastnikom privatnega poslopja so sklenili najemno pogodbo. Izdelali so jo v dveh izvodih, priložiti pa ji je bilo treba tudi načrt prostorov in overjen izpisek iz zemljiške knjige. Če je znesek letnega najema znašal manj kot tisoč dinarjev, jo je odobril oblastni inšpektorat, sicer pa generalna direkcija posrednih davkov. V obeh primerih je bilo potrebno prej dobiti mnenje finančne prokurature. En izvod odobrene najemne pogodbe so hranili pri oblastvu, ki jo je odobrilo, drugega pa je prejel lastnik prostorov.

Neporočeni starešina oddelka je stanoval v svoji sobi na oddelku, če pa je ni bilo na razpolago, je za to uporabljal pisarno oddelka. Vsi drugi neporočeni poduradniki in vdovci brez otrok so morali stanovati v skupnih prostorih oddelka. Če so prostori omogočali, so na oddelku v (p) osebnih stanovanjih prebivali tudi poročeni starešina in drugi poročeni ali ovdoveli poduradniki s svojimi družinami. Osebno stanovanje je smelo obsegati dve sobi in kuhinjo. Dodeljeval ga je okrajni upravnik glede na število družinskih članov in čas službovanja. Poročeni poduradnik je sam priskrbel stanovanje, po možnosti blizu oddelka. Oblastni inšpektorat je smel izjemoma dovoliti, da je zunaj oddelka stanoval tudi neporočen poduradnik. Generalna direkcija posrednih davkov je smela dovoliti, da je na oddelku prebival tudi kdo od uradnikov finančne kontrole, če to ni krnilo nastanitvenih možnosti za poduradnike.

Za red v vojašnici je bil odgovoren starešina oddelka, v njegovi odsotnosti pa njegov namestnik. V prostorih oddelka in njegovi okolici je moral vladati red, snaga in nrvnost. Vsak stanovalec se je moral izogibati vsemu, kar bi povzročilo morebitne upravičene pritožbe okoliškega prebivalstva. Če so člani financarjeve družine tam povzročali nemir ali prepir, se je moral odseliti iz vojašnice. O tem je odločil okrajni upravnik finančne kontrole, zoper njegovo odločitev se je prizadeti v roku treh dni lahko pritožil na oblastni inšpektorat finančne kontrole. Odločitev slednjega je bila dokončna, torej izvršna.

Nad vrati stavbe oddelka je morala viseti tabla z napisom *Oddelek finančne kontrole*, lahko je bilo dodano še ime kraja. Na tabli okrajne uprave in oblastnega inšpektorata je bil poleg napisa še državni grb. Tabla je bila 110 centimetrov dolga in 40 centimetrov visoka. Vsak prostor v vojašnici je moral imeti nad vrati ali na njih tablico, ki je

označevala vrsto prostora. Ta je bila 20 centimetrov dolga in 13 centimetrov visoka.

Pohištvo za pisarne oddelka, okrajne uprave in oblastnega inšpektora so nabavljali z državnim denarjem. To je veljalo tudi za opremo (omare, mize in stole) skupnih prostorov, kamor so šteli spalnice moštva, jedilnico in skupno kuhinjo. Državna blagajna je krila stroške za nabavo postelj in posteljnine (slamarice, blazine, rjuhe, odeje, pregrinjala) v vojašnici nastanjenega moštva. Stanovalec je smel uporabljati lastno odejo (pernico). O razmestitvi posameznika v spalnici je odločal starešina oddelka, ki je pri tem upošteval posameznikove želje. Stanovalci sami so skrbeli za vzdrževanje reda in snage, razsvetljavo in ogrevanje skupnih prostorov.

Orožje in oprema sta morala biti zavarovana pred nepoklicanimi osebami. Nad orožjem je moral biti napis z imenom in priimkom ter položajem poduradnika. Rezervno orožje in oprema sta bila pri starešini oddelka. Med opravljanjem službe je k puški pripadalo deset nabojev, k pištoli poln okvir streliva in k revolverju poln bobnič nabojev. Drugo strelivo so hranili v pisarni oddelka v zaprtem zaboju. Uniformo in perilo so imeli v omarah. Nedostojne slike niso spadale v vojašnico. Določen je bil prostor, kjer so čistili uniformo, orožje, opremo in obutev. Spalnice neporočenega moštva so morale biti poleti popolnoma pospravljene do 7.00, pozimi pa do 8.00. Nezaposlene osebe niso smele prihajati v vojašnico, kar je posebej veljalo za ženske.

Financar je v prostem času lahko odšel iz vojašnice. Če je hotel oditi iz kraja sedeža oddelka, je potreboval dovoljenje starešine, ki je to vpisal v dnevnik. Vojašnico so zaprli ob 22.00. Do tedaj so morali biti doma vsi pripravniki, izjeme je dovoljeval starešina oddelka in to zapisal v dnevnik. Stalni poduradniki so lahko ostali zunaj vojašnice tudi po 22.00, starešina pa je to ugodnost smel odreči bodisi posamezniku bodisi celotnemu moštvu. Starešina je smel zapravlživemu poduradniku za določen čas prepovedati, da bi zahajal v gostišče, celotnemu moštvu pa, da bi obiskovalo gostinski lokal, ki je bil na slabem glasu.

V vojašnici je praviloma dežural en poduradnik. Ta dolžnost je trajala štiriindvajset ur, od 6.00 do 6.00 naslednjega dne. Kaj so bile njegove naloge? Skrbel je za red in snago v vojašnici, zjutraj odklepal in zvečer zaklepal vhodna vrata, čuval državne in zasebne predmete v stavbi, raznašal uradno pošto na sedežu oddelka ter izvrševal druge naloge, ki mu jih je odredil starešina. Izjemoma ga je smel starešina tudi med

dežurstvom odrediti v drugo, zunanjo službo. Med dežuranjem je moral biti podnevi popolnoma opremljen in oborožen, ponoči pa je lahko spal slečen. Zaradi varnosti je smel okrajni upravnik odrediti, da je bil dežurni vso noč opremljen in buden.

Če je v vojašnico prišel nadrejeni starešina, sta se mu javila starešina oddelka in dežurni. Prvi se je bil dolžan legitimirati starešini oddelka, če ga slednji ni osebno poznal. Kadar je nadrejeni starešina pregledoval prostore, so morali poduradniki predpisano oblečeni in opremljeni (bajonet) ter s kapo na glavi mirno stati vsak pred svojo posteljo. Stanovanja poročenih poduradnikov, ki so bivali v vojašnici, je smel nadrejeni starešina pregledovati le izjemoma, podnevi in v spremstvu enega poduradnika ter stanovalca samega ali člana njegove družine.

Če so razmere dopuščale, so smeli v vojašnici začasno bivati tudi drugi in ne le zgolj poduradniki. Sem so šteli dvoje vrst osebja. Najprej je šlo za uradnike finančne kontrole, ki so imeli prednost pred drugimi. To pravico pa so imeli tudi državni in vojaški uradniki ter častniki, ki so bili na službeni poti, vendar največ za tri dni in pod določenima pogoje: če na sedežu oddelka ni bilo drugih prenočitvenih možnosti (hotela, gostilne, tujske sobe itd.) ali je tam vladala epidemija. Tak stanovalec se je moral javiti starešini oddelka in se ravnati po hišnem redu vojašnice. Če je oddelek razpolagal s sobo za kontrolo (namenjeno za kontrolne obiske višjih starešin finančne kontrole), so take stanovalce nastanili prav v tej sobi, in tedaj se jim ni bilo treba ravnati po hišnem redu. Starešina oddelka je moral začasne stanovalce, ki niso bili iz vrst uradnikov finančne kontrole, vpisati v dnevnik. Prenočišče so morali začasni stanovalci plačati po ceni, ki jo je določil okrajni upravnik in odobril oblastni inšpektorat. Lahko so se hranili v skupni kuhinji, če prehrane niso mogli zagotoviti drugje. Ceno hrane je določil starešina oddelka, sporazumno s člani menaže.

V vseh vojašnicah ni bilo pitne vode in jo je bilo treba prinašati. Če je to bilo nad pol kilometra daleč, je stroške prevzela država, seveda v sorazmerju s številom moštva in njihovimi potrebami. Oddelku, ki je bil nad štiri kilometre oddaljen od najbližjega poštnega urada, je stroške za prenašanje službene pošte kril državni proračun. Z dostavljavcem vode in pošte so sklenili pogodbo, ki jo je odobril oblastni inšpektorat finančne kontrole.

Država je za potrebe oddelkov v hribovitih krajih nabavljala potrebno število smuči, palic in krpelj, za nižinske oddelke pa kolesa. Kateri

oddelki so imeli to potrebo, je na predlog oblastnega inšpektorata odločila generalna direkcija posrednih davkov.

Hišni red za vojašnice je urejal tudi poslovanje skupne kuhinje. V vojašnici nastanjeno moštvo se je namreč praviloma prehranjevalo v skupni kuhinji. To pa ni veljalo za tiste, ki so bili muslimanske veroizpovedi.

Nujno opremo za oddelčno kuhinjo so nabavili iz državnih sredstev, obrabljeno pa so dopolnjevali na stroške članov skupne kuhinje. Za skupno kuhinjo je bil zadolžen eden od neporočenih mož, na tej dolžnosti pa so se menjali po odločitvi starešine oddelka. Vsak član menaže je imel pravico, da je pregledal poslovanje skupne kuhinje, starešina oddelka in okrajni upravnik pa sta bila dolžna občasno pregledovati poslovanje menaže.

V skupni kuhinji sta lahko bila zaposlena kuharica in sluga. V službo ju je sprejemal in odpuščal starešina oddelka, sporazumno s člani menaže. Če pri tem ni bilo soglasja, je odločal okrajni upravnik. Kuharica in sluga sta morala biti člana okrajne bolniške blagajne.

Če ni bilo mogoče osnovati skupne kuhinje, je smel okrajni upravnik dovoliti, da se je moštvo hranilo tako, da so hrano v vojašnico prinašali iz zasebne hiše ali gostilne ali pa so na hrano odhajali v gostilno.

Če je vojašnici pripadalo zemljišče, so ga vsi imeli pravico brezplačno uporabljati za gojenje povrtnin. Če moštvo ni doseglo takega sporazuma, je o porazdelitvi zemljišča odločil okrajni upravnik. Kdor je dobil del vrta, ga je moral redno obdelovati.

Pravilnik je med drugim določil tudi ravnanje, ko je zaposleni prenehal službovati pri finančni kontroli. Ob prenehanju službovanja je o tem dobil uradno potrdilo. V njem je pisalo, koliko časa je služboval pri tej kontroli, kakšno oceno je dobil za svoje delo in zakaj je zapustil službo. Njegovo vedenje so ocenjevali s tremi opisnimi ocenami, kot slabo, primerno in zelo dobro. Ob prenehanju službe je moral vrniti orožje in opremo v brezhibnem stanju. Škodo, ki jo je morebiti povzročil po lastni krivdi, je moral povrniti. Starešina oddelka je izpolnil obrazec takega obračuna, ki je vseboval podatke o uslužbencu, katero opremo in orožje je prejel, kaj je dolžan vrniti in prostor za morebitno pripombo ter podpis odhajajočega. Izpolnjen obrazec je bilo treba poslati na oblastni inšpektorat. Za odpis materialnih terjatev do države je bilo pristojno finančno ministrstvo.

Izpolnitev terjatev do države so zagotavljali po upravni, zunajsodni poti. Morebitni dolg umrlega so prevzeli člani njegove družine, toda v pokojnikovo pokojnino zaradi tega ni bilo mogoče posegati.

Podrobneje o disciplinskem postopku

Pravilnik je natančno določil, kako je treba ravnati ob službenih pregreških poduradnikov. Navadne pregreške je preiskoval starešina oddelka, večje in težke pa okrajni upravnik finančne kontrole. Te pravice pa nista imela, če sta bila obdolženčeva sorodnika, krstna botra, varuha ali skrbnika oziroma upnika ali dolžnika ali sta bila z obdolžencem v dokazanem sovraštvu. Te zadržke sta morala oba takoj javiti predpostavljenemu starešini, da je določil drugega preiskovalca, sicer sta bila onadva sama disciplinsko odgovorna in sta nosila stroške ponovne preiskave.

Starešina oddelka je o ugotovitvah preiskave navadnega pregreška sestavil referat (poročilo). Obsegal je kratek opis dejanja, kratko vsebino izpovedi prič in obdolženca, torej okoliščini v prid in v škodo obdolženega, na koncu pa podpisava preiskovalca in zapisnikarja. Poročilo je poslal okrajnemu upravniku, ki je izrekel kazen ali pa obdolženca spoznal za nedolžnega.

Okrajni upravnik finančne kontrole je o preiskovanju večjih in težkih pregreškov izdelal zapisnik. Ta je vseboval razlog za preiskavo, predhodno izjavo obdolženca, izjave prič in izvedencev, ponovno izjavo obdolženca po predstavitvi dokazov, morebitno soočenje obdolženca in prič ter ugotovitve preiskave. Zapisnik sta podpisala preiskovalec in zapisnikar. Zapisnik je poslal oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v nadaljnje odločanje. Razsodba je obsegala opis dejanj, katerih je bil obdolženec obtožen, za katera od teh dejanj je kriv in za katera ne, po katerem členu uredbe o organizaciji finančne kontrole je bila izrečena kazen in razloge za razsodbo. Razsodbo so nato vročili obdolženemu. V pravilniku je bil obrazec take razsodbe pod zaporedno številko 57, torej zadnje od prilog. Obrazce je tiskala generalna direkcija posrednih davkov, to pa je lahko prenesla tudi na oblastne inšpektorate.

Starešine finančne kontrole so smele zahtevati obnovitev disciplinskega postopka na škodo poduradnika, ki je bil v prvem postopku spoznan za nedolžnega. Za to so bili navedeni trije razlogi: neresničnost dokazov; poznejše priznanje oproščenega, da je bil kriv; nastop novih dejstev in dokazov o krivdi. Ta postopek se je smel obnoviti, če od izreka disciplinske razsodbe še niso potekla tri leta.

Disciplinsko kaznovani poduradnik, po njegovi smrti pa člani družine ali njegov starešina, so smeli zahtevati obnovitev postopka v korist poduradnika, ki je bil spoznan krivega za večje ali težje pregreške.

Razlogi za to so bili podobni kot za obnovo postopka na škodo oproščenega poduradnika.

Zahtevek za obnovo postopka je bilo treba podati pri oblastvu, ki je izreklo prvo rzsodbo. Oblastni inšpektorat je odločil, ali je bila obnova postopka dopustna, končno odobritev pa je dala generalna direkcija posrednih davkov. Na zavrjneno zahtevo za obnovo postopka je bila v roku petnajstih dni po prejemu zavrjnene odločbe dovoljena pritožba na ministrstvo za finance. Odločba ministra za finance je bila dokončna.

Če je bil poduradnik v obnovljenem postopku znova spoznan za krivega, kazni ni smela biti višja od prvotne. V primeru, da je bil oproščen ali kaznovan z nižjo kaznijo od prvotne, je dobil povrnjene prejemeke, ki so mu bili odtegnjeni po prvi rzsodbi. Taki prejemeke so pripadali poduradnikovi vdovi ali otrokom, če je poduradnik medtem umrl.

Iz prehodnih določb

Pravilnik se je končal z obširnim poglavjem prehodnih določb. To je bilo pričakovano, saj je šlo za poenotenje te službe v celotni kraljevini, kjer je tudi po tej plati vladala precejšnja pestrost, podedovana iz časov pred oblikovanjem Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, torej pred 1. decembrom 1918. Tu je nekdanja finančna straža še bolj razvidna kot iz zadnjega dela vladne uredbe o organizaciji finančne kontrole.

Užitninski uslužbenci v Sloveniji, ki so bili sprejeti v finančno kontrolo kot stalni pripravniki, imeli pa so najmanj štiri in manj kot deset let službe, so lahko postali podpregledniki le pod pogojem, da so opravili izpit za stalnega poduradnika. Podobno je veljalo za trošarinske stražnike in monopolske kontrolorje v Srbiji in Črni gori.

Pri podeljevanju štipendij in podpor iz fonda finančne kontrole so dobili prednost otroci, ki so že dotlej prejemale tako pomoč iz dotodanjega fonda presežkov dohodarstvenih glob in globarinskih zakladov. Ta fond z malce čudnim imenom je s tem prenehal obstajati, denar pa so prenesli v fond za finančno kontrolo.

Generalna direkcija posrednih davkov je dobila pooblastilo, da je določila rok, do katerega je bilo treba uvesti novo uniformo finančne kontrole.

V pravilniku so bili določeni tudi zneski stalnih prejemkov zaposlenih v finančni kontroli, plač ter doklad, kar naj bi veljalo, dokler se to

ne bi uredilo s posebno uredbo ali zakonom. Veljali so od 1. oktobra 1921. Ker je to zanimivo področje, je prav, da ga opišem. Uradniki so bili razvrščeni v pet plačilnih razredov, v VI., VII., VIII., IX in X. razred. Razredi so bili razdeljeni na več plačilnih stopenj: X., IX. in VIII. plačilni razred na štiri, VII. in VI. razred pa na tri stopnje. Tako je komisar II. razreda, ki je bil razporejen v prvo plačilno stopnjo X. plačilnega razreda, prejel 2.000 dinarjev plače na leto, v četrti stopnji pa 2.600 dinarjev. Komisar I. razreda je prejemal med 2.800 in 3.400 dinarjev letne plače, podinšpektor med 3.600 in 4.200 dinarjev, inšpektor II. razreda pa med 4.500 in 5.100 dinarjev. Inšpektor I. razreda, ki je bil uvrščen v VI. plačilni razred, je v prvi stopnji prejemal 5.500 dinarjev, v drugi stopnji 5.900 in v tretji stopnji 6300 dinarjev letne plače.

Večina zaposlenih v finančni kontroli so bili poduradniki, ki so pomenili tudi varnostno silo, saj so bili oboroženi, uniformirani in enotno vodeni ter organizirani, če je bilo potrebno, pa so dejansko sodelovali pri zagotavljanju javne varnosti. Poduradnik je v isti plačilni stopnji služboval praviloma tri leta, v zadnji stopnji pa toliko časa, dokler ni napredoval na višji položaj ali do upokojitve. Čas, prebit v vojni ali aktivni vojaški službi, se je upošteval za avtomatično pomaknitev iz ene, nižje, v drugo, višjo plačilno stopnjo.

Pripravniki so bili razdeljeni v osem plačilnih stopenj. Kdor je spadal v prvo, najnižjo, je prejemal 1.200 dinarjev plače na leto, tisti v osmi, najvišji plačilni stopnji, pa 1.956 dinarjev na leto. Podpregledniki, pregledniki II. razreda in pregledniki I. razreda so bili razvrščeni v enajst plačilnih stopenj. Podpreglednik, ki je spadal v prvo plačilno stopnjo, je na leto prejel 1.260 dinarjev plače, tisti v enajsti stopnji pa 2.460 dinarjev. Preglednik II. razreda je v prvi plačilni stopnji dobil 1.560 in v enajsti stopnji 2.760 dinarjev. Preglednik I. razreda, razvrščen v prvo stopnjo, je prejel 1.680 dinarjev letne plače, tisti v enajsti stopnji pa 2.880 dinarjev.

Dotedanja stanarina in aktivitetne doklade so bile odpravljene. Uradnik, ki je stanoval v vojašnici finančne kontrole, je plačeval razmeram in kraju primerno najemnino. Neoženjeni poduradnik ali vdovec brez otrok, ki je stanoval zunaj vojašnice, je prejel 15 odstotkov njegove plače kot odškodnino za stroške stanovanja, poročeni pa 20 odstotkov plače.

Tako uradnikom kot poduradnikom so pripadale draginjske doklade. Te so bile različne v Srbiji in Črni gori ter v drugih predelih države. V Srbiji in Črni gori je bil ta dodatek za uradnike odvisen od njihove letne plače in kraja službovanja (Beograd, mesta, trgi), za poduradnike pa od

časa in kraja službovanja. Drugod so veljali trije draginjski razredi. Uradnikom, ki so službovali v I. draginjskem razredu, je pripadal dnevni dodatek 18,70 dinarja, v II. razredu 17,60 dinarja in v III. razredu 16,50 dinarja. Poduradnik je v I. draginjskem razredu prejel dodatek 13,75 dinarja na dan, v II. razredu 13,20 dinarja in v III. razredu 12,65 dinarja. V I. draginjski razred ni bil uvrščen noben kraj v Sloveniji, v II. razred sta spadala Ljubljana in Maribor, v III. draginjski razred pa vsi drugi kraji v Sloveniji.

Vsak član družine je prejemal družinsko doklado. Na območju Srbije in Črne gore je znašala po 5 dinarjev na dan, v drugih predelih države pa le 3 dinarje.

Pravilnik je v Sloveniji začel veljati 1. oktobra 1921, od tedaj pa so veljali tudi zgoraj naštetimi prejemki. Ne bo odveč, če plače poduradnikov primerjamo s tistimi pri orožnikih in obmejni četi.

Zakon o orožništvu, ki je začel veljati 1. aprila 1922, je za orožnika določil 1.200 dinarjev letne plače, za kaplarja 1.380 dinarjev, za podnarednika 1.560 dinarjev, za narednika II. razreda 1.800 dinarjev in za narednika I. razreda 2.400 dinarjev. Iz državnih stroškov so nabavljali orožje in opremo, uniformo in posteljnino, kurjava in razsvetljava pa sta prav tako šli iz državnih sredstev. Imeli so draginjske, osebne in družinske doklade.⁴

Uredba o obmejni četi⁵ je jeseni leta 1920 na naših mejah vzpostavila posebno zvrst vojske, ki je tudi pri nas vse bolj dobivala ime graničarji. Med drugim je uredba določila tudi prejemke teh mož, ki so bili seveda odvisni od čina, kar je veljalo tudi za orožnike. Prejemke so sestavljali plača in doklade (dodatki). Tako je navaden graničar prejemal 1.200 dinarjev plače letno, kaplar 1.380 dinarjev, podnarednik 1.560 dinarjev in narednik 1.800 dinarjev letno. Pripadali so jim tudi različni dodatki. Uredbo je zakonodajni odbor narodne skupščine konec decembra leta 1921 potrdil kot zakon o obmejni četi.⁶

Zapisati je treba, da je moralo ministrstvo za vojsko in mornarico z orožjem, uniformo in obutvijo oskrbeti tudi vso finančno stražo, kot je jeseni leta 1920 določil finančni zakon za leto 1920/21.⁷

⁴ *Zakon o orožništvu*, Ur. list PUS, št. 43/22, z dne 27. aprila 1922, čl. 106.

⁵ *Uredba o obmejni četi*, Ur. list DVS, št. 142/20, z dne 6. decembra 1920.

⁶ *Zakon o obmejni četi*, Ur. list PUS, št. 2/23, z dne 5. januarja 1923.

⁷ *Začasni zakon o proračunu državnih razhodkov in dohodkov za leto 1920/21 s finančnim zakonom za isto leto*, Ur. list DVS, št. 136/20, z dne 25. novembra 1920, čl. 182/a.

Seznam sedeminpetdesetih obrazcev k pravilniku

Da bi poenotili pisarniško in drugo poslovanje finančne kontrole, je pravilnik predpisal celo sedeminpetdeset obrazcev. Te priloge so natančno določile vsebino dokumentov, ki so jih bili dolžni voditi oddelki, okrajne uprave in oblastni inšpektorat finančne kontrole. Večina teh obrazcev se je nanašala na oddelke, manjši del pa na okrajno oziroma oblastno vodstvo te straže.

Ker je šlo za obsežno administracijo, ne bo odveč, če seznam teh obrazcev spozna tudi današnji bralec. Našteti bodo po vrstnem redu, kot so obrazec označevali z arabsko številko:

1. dnevnik oddelka;
2. službeni nalog;
3. dvojniki službenega naloga;
4. porazdelitev službenih ur;
5. pregled službenega okolija oddelka;
6. beležnica sprememb oseb, ki so spadale pod finančni nadzor;
7. register pomembnejših naredb;
8. delovodnik;
9. register navadnih in zaupnih spisov;
10. inventar pohištva in hišnih potrebščin;
11. inventar orožja;
12. inventar kontrolnih in drugih priprav;
13. inventar knjig;
14. inventar opreme skupne kuhinje;
15. beležnica odkritih tihotapskih prestopkov;
16. kontrolnik porabe obrazcev dnevnikov in službenih nalogov;
17. rokovnik za pošiljanje poročil;
18. knjiga nadzorov moštva oddelka;
19. beležnica pouka na oddelku;
20. beležnica pregledov orožja na oddelku;
21. blagajniški dnevnik;
22. izplačilne pole prejemkov moštva oddelka;
23. osebni listi moštva oddelka;
24. zapisniki zdravniških pregledov moštva oddelka;
25. knjiga pošte;
26. beležnica pečatov oddelka;
27. beležnica zaseženih tihotapskih predmetov;

28. dnevnik okrajne uprave finančne kontrole;
29. beležnica podjetij pod finančnim nadzorom v okolišu okrajne uprave;
30. pregled dopustov;
31. knjiga razporeditve oddelkov in moštva;
32. beležnica o pregledih oddelkov in oseb pod finančnim nadzorstvom;
33. beležnica najemnih pogodb;
34. staležna knjiga uradnikov in poduradnikov v okolišu oblastnega inšpektorata;
35. beležnica o pregledih oddelkov in okrajnih uprav;
36. pregled dopustov uradnikov;
37. knjiga službenih dokumentov poduradnikov finančne kontrole;
38. pregled kandidatov za sprejem v finančno kontrolo;
39. pregled štipendij iz sklada finančne kontrole;
40. pregled upokojenih poduradnikov finančne kontrole;
41. pregled poduradnikov, ki so bili odpuščeni ali so sami izstopili iz službe;
42. pregled državnih terjatev do odpuščenih poduradnikov te kontrole;
43. kontrolnik kreditov za osebne in materialne izdatke;
44. kontrolnik podeljenih denarnih podpor;
45. odločba o preiskavi stanovanja ali drugih prostorov;
46. zapisnik o opravljeni hišni preiskavi;
47. potrdilo lastniku preiskanega stanovanja;
48. potrdilo o pri hišni preiskavi zaseženih predmetih;
49. zapisnik o sprejemu v službo finančne kontrole;
50. uradna legitimacija;
51. zapisnik o stalnem sprejemu v službo;
52. potni list za premestitev;
53. seznam stalnih prejemkov poduradnikov finančne kontrole;
54. uslužbenski list;
55. obračun vzajemnih terjatev ob prenehanju službe;
56. poročilo o navadnem službenem pregrešku;
57. razsodba za večje in težke službene pregreške.

Nekateri obrazci so bili narejeni po vzoru takih prilog k avstrijskemu predpisu za finančno stražo iz leta 1907, ki je obsegal enajst prilog in deset vzorcev (obrazcev).

Šest sprememb in dopolnitev tega pravilnika

Delo in življenje finančnih stražnikov so urejala še razna navodila, ukazi in drugi akti, ki so jih izdajala pristojna oblastva, zlasti pa finančno ministrstvo. Šlo je ne le za podrobnejše razlage posameznih določb iz zakonov, uredb in pravilnikov, pač pa tudi za sprotne napotke, ki so jih narekovale trenutne razmere. Do razpada države je prišlo do štirih sprememb in dopolnitev opisanega ministrovega pravilnika, ki jih je potrebno vsaj na kratko predstaviti. Pripomniti je treba, da se je vsebina teh sprememb in dopolnitev včasih ponavljala iz drugih predpisov.

1) Finančni zakon za leto 1922/23 je pooblastil ministra za finance, da spremeni oziroma dopolni pravilnik za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole.⁸ Finančni minister dr. Milan Stojadinović je tako 7. junija leta 1923 določil prve spremembe in dopolnitve tega pravilnika.⁹ Bile so izraz utrjevanja državne oblasti, določanja in označevanja novih mej kraljevine na kopnem in morju, izkušenj pri izvrševanju pravilnika iz leta 1922 in drugih okoliščin. Ob državni meji Kraljevine SHS so delovale različne varnostne sile: finančarji in cariniki, orožniki, obmejna četa ter komisariati obmejne in železniške policije. Njihovo sodelovanje je bilo treba urediti, temu pa se ni mogel izogniti niti ta pravilnik.

Prve spremembe in dopolnitve tega pravilnika so bile najbolj obširne. Na število okrajev finančne kontrole je odtlej vplivala tudi vrsta, dolžina in pomembnost državne meje. Posadka parnika finančne kontrole je postala enakovredna oddelku, parnik sam pa okrajni upravi finančne kontrole. Ker v Sloveniji ni bilo morja ali obmejnih plovniških rek, bom to kontrolo na vodah iz tega pregleda izpustil.

Finančna kontrola je dobila določene naloge tudi na carinskem področju, ne le na dotedanjem trošarinskem, taksnem in monopolskem. Oddelki so bili glede izvrševanja carinskih predpisov podrejeni generalni direkciji carin. Oddelki finančne kontrole pri glavnih carinarnicah I. reda in poduradniki pri drugih carinarnicah so bili glede službe podrejeni starešinam carinarnic. Njihove nerednosti je upravnik carinarnice sporočal okrajnemu upravniku finančne kontrole, ki je poskrbel za obravnavo teh dejanj.

⁸ *Finančni zakon za leto 1922/23*. Ur. list PUS, št. 105/22, z dne 9. oktobra 1922, čl. 220–242.

⁹ *Izpremembe in dopolnitve v pravilniku za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole*, Ur. list PUS, št. 71/23, z dne 2. avgusta 1923.

Oddelki finančne kontrole ob državni meji so morali svoje sedeže dobiti čim bliže tej črti. Če so potrebe to narekovale, so te oddelke oblikovali tudi pri glavnih carinarnicah I. reda na železniških postajah, da so opravljali notranjo službo. Na manjše carinarnice je bilo mogoče prestaviti le najpotrebnejše število poduradnikov, ki so tam opravljali notranjo službo. O tem je odločala generalna direkcija posrednih davkov v soglasju z generalno direkcijo carin, pri čemer sta upoštevali potniški in blagovni promet čez mejo ter raznovrstnost poslovanja carinarnic.

Finančna kontrola je dobila nalogo, pomagati komisariatom obmejne in železniške policije pri vzdrževanju javne varnosti ali sodelovati pri obrambi pred močnejšimi in resnejšimi vpadi čez državno mejo.

Kjer še ni bila vzpostavljena obmejna četa, je morala mejo varovati tudi vojska, poduradniki finančne kontrole pa so ji morali služiti kot vodiči ali za poizvedbe ob meji, toda le v okviru svojega službenega okoliša in če to ni škodovalo njihovi redni službi. V takih primerih so bili finančni stražniki podrejeni vojaškemu starešini, disciplinsko pa svojim starešinam.

Prav tako so morali financarji ob meji neposredno pomagati orožnikom, kadar je šlo za nujne primere; če so na primer naleteli na odpor, če bi zlikovec utegnil pobegniti orožnikom ali če so bili napadeni. V drugih primerih je taka pomoč tekla posredno, prek službenih oblastev.

Če obmejna četa ne bi zmoгла odbiti napada na mejo, je njen starešina lahko zahteval pomoč poduradnikov finančne kontrole, ki so se morali odzvati. To je veljalo za območje mejnega pasu, ki je segal do pet kilometrov v notranjost države. Tako pomoč so morali nuditi tudi zunaj svojega službenega okoliša. V takih primerih je poveljeval starešina obmejne čete. Obmejna četa je bila dolžna pomagati finančni kontroli pri prijemanju sumljivih oseb in tihotapcev. Poveljeval je eden od pripadnikov finančne kontrole.

Za gibanje in bivanje v državnem mejnem pasu, ki je segal od enega do treh kilometrov od mejne črte v notranjost države, je bilo potrebno dovoljenje finančnih ali upravnih oblastev. Obveščen je moral biti tudi starešina obmejne čete. Financarji, ki niso redno službovali v tem pasu, so morali za opravilo določenih nalog v tem območju imeti uradno listino, ki so jo morali na zahtevo pokazati pripadnikom obmejne čete. Graničarji so smeli v tem pasu legitimirati vse nepoznane pripadnike finančne kontrole.

Uslužbenec finančne kontrole je smel uradno opravilo v vojaškem objektu ob meji opraviti po tem, ko se je izkazal z uradno legitimacijo in se prej najavil starešini tega objekta, ki je moral biti navzoč pri tem opravilu.

Ob mobilizaciji so morali poduradniki finančne kontrole v mejnem pasu pomagati obmejni četi, dokler tja ni prišla dodatna vojaška sila.

Spremenjen je bil delovni čas v pisarnah. Na oblastnem inšpektoratu in okrajnih upravah so pozimi delali od 8.00 do 12.00 in od 15.00 do 18.00, poleti od 7.00 do 12.00 in od 16.00 do 18.00. Ob sobotah je delo trajalo le šest ur, pozimi od 8.00 do 14.00, poleti pa med 7.00 in 13.00. Ob nedeljah je delalo le dežurno osebje. Na oddelkih finančne kontrole so pozimi ob delavnikih delali med 8.00 in 12.00 ter od 14.00 do 18.00, poleti pa med 7.00 in 12.00 ter od 15.00 do 18.00. Ob nedeljah je veljal delovni čas od 8.00 do 10.00.

Ob državnih in verskih praznikih niso delali. Verski prazniki so bili različni in odvisni od veroizpovedi. Pravoslavnih praznikov je bilo pet, sv. Sava, božič (dva dni), velika noč (dva dni), sv. duh (dva dni) in dan (družinske) slave. Katoliški verniki so imeli prav tako pet praznikov: veliko noč, božič, binkošti, ki so trajali po dva dneva, ter vsi sveti in sv. rešnje telo, ki sta trajala po en dan. Muslimani so tri dni praznovali kurbanski bajram, po en dan pa ramazanski bajram in mevlud. Židje so praznovali le pasho. Za te praznike so bili prosti le uslužbenci dotične veroizpovedi. Če je služba zahtevala, pa so morali delati tudi ob teh praznikih.

Žene in mladoletni otroci so smeli opravljati vse dejavnosti, ki niso spadale pod nadzorstvo urada finančne kontrole, pri katerem je bil zaposlen mož. Niso pa se smele ukvarjati z dejavnostmi, ki bi krnile ugled finančne kontrole.

Poudarjena je bila potreba, da je pripadnik finančne kontrole poznal obmejne prebivalce v svojem okolišu, zlasti dvolastnike in njihova prevozna sredstva (vozove, živali itd.).

Preiskovanje carinskih prestopkov je bilo v izključni pristojnosti carinarnic, monopolske, trošarinske in taksne prestopke pa je preiskovala finančna straža.

Prepovedano je bilo, da bi poduradnike uporabljali za služabniške posle, čeprav bi oni na to pristali. Odstopanje od te zapovedi je bilo službeni pregrešek.

Uslužbenci finančne kontrole so smeli državno mejo prestopiti le z dovoljenjem pristojnega oblastva. Kdor se ni ravnal tako, je storil službeni pregrešek.

Natančneje je bilo opredeljeno patroljiranje ob državni meji. Carinsko službo v mejnem pasu je smela opravljati le patrolja najmanj dveh mož finančne kontrole. Patrolje so se srečevale na določenih krajih. Gibale so se vzdolž meje in manj proti meji. Občasno so se ustavile, prisluškovale, ogledovale, sledile ali postavile zasedo, skratka ravnale tako, da jih tihotapci niso ugnali. Če so odkrile sledove ljudi, živali ali voz, so se morale takoj napotiti po teh sledih, vendar ne prek mejne črte.

Ob srečanju mož finančne kontrole z orožniki v mejnem pasu so si izmenjali obvestila o osebah, iskanih po tiralici, zasedah, nadzoru tihotapcev, medsebojni pomoči in o vsem drugem, povezanim s službo. Vodja patrolje finančne kontrole je ob tem v službeni nalog vpisal ime vodje orožniške patrolje, potem pa so mu na orožniški postaji to še potrdili z žigom le-te. Prav tako je vodja orožniške patrolje v patroljni list vpisal ime vodje finančne patrolje, nato pa so na oddelku te kontrole pritisnili še žig.

Možem finančne kontrole so bili podani temeljni napotki za službo ob meji. Promet blaga čez mejno črto je bil dovoljen le na za to priznanih carinskih poteh oziroma krajih. Osebe, ki so se stalno ukvarjale s prometom med obmejnimi kraji (kočijaži, težaki, tovorniki itd.), so morale za to imeti dovoljenje carinarnice. Dovoljenje so izdali za vozove in živali, in sicer za devet mesecev. Poleg dovoljenja je morala taka oseba imeti še knjižico s fotografijo. Mejo so smeli prestopati le podnevi in na za to določenih krajih.

Generalna direkcija carin ali upravnik carinarnice I. reda sta dovoljevala vožnjo avtomobilov v tujino. Tuji avtomobilisti so smeli prihajati k nam po vseh cestah, ki so vodile k carinarnicam I. in II. reda.

Dvolastniki so smeli z dovolilnico carinarnice prestopati mejo tudi zunaj določenih poti, da bi čim lažje obdelovali svoje zemljišče na drugi strani meje. Prevažati ali prenašati so smeli vse, kar so rabili za obdelovanje zemlje. Na dovolilnici je bilo vpisano, kje so smeli prestopati mejo. Če je meja sekala posestvo, so jo smeli prestopati kjerkoli na tem zemljišču. Prestop pa je veljal le podnevi, to je od sončnega vzhoda do zahoda. Tako dovolilnico, ki so ji rekli tudi prehodnica, je carinarnica izdala po predhodnem potrdilu oddelka finančne kontrole o vedenju dvolastnika.

To je veljalo tudi za obmejne prebivalce, ki so nosili žito za svoje potrebe v obmejne mline.

V mejnem pasu ni bilo dovoljeno kopičiti izdelkov iz notranjosti države, ki so bili podvrženi kontroli in omejitvam. Izjeme je dopuščal okrajni glavar, od koder so bili izdelki oziroma kamor so jih prevažali.

Zborovanja ob meji so se morala odvijati le na za to določenem kraju. Tam so se naši državljani lahko družili s prebivalci sosednje države. To je nadzorovala finančna straža. Ta si je morala prizadevati, da je ugotavljala, kdo so osebe tostran in onstran meje, ki so opravljale ali podpirale tihotapstvo ali ogleduštvo (vohunstvo). Paziti je morala na njihovo gibanje in opravila, da bi pravočasno preprečila njihove namere.

Starešine oddelkov in okrajni upravniki finančne kontrole so dobili nove naloge, povezane z vzdrževanjem stikov s pristojnimi varnostnimi uradi ob meji, ter obveznost, da povečajo število ur v zunanji službi.

Nova so bila tudi določila o notranji službi poduradnikov finančne kontrole v carinarnicah, carinskih natovariščih in skladiščih. Na železniških postajah, kjer je bila carinska služba, so vlak zastražili in omejili gibanje nepoklicanim osebam, dokler carinska kontrola ni bila opravljena. Potnike so nato napotili v carinske prostore na pregled. V tem času so pregledali prazne vagone, najdene predmete, podvržene carinjenju, pa predali carinikom. Potnike na vlaku, ki je peljal na tuje ali iz tujine, so pregledovali med vožnjo. Navzoči so bili pri raztovarjanju in natovarjanju vlakov. Pazili so, da nihče ni odnesel ali odpeljal blaga iz skladišča brez ustreznih carinskih listin. V skladiščih in natovariščih so opravljali tudi nekatere manipulativne in evidenčne naloge.

Uporaba orožja v mejnem pasu je bila nekoliko širše dopustna kot v notranjosti države. Finančni stražnik je smel orožje uporabiti v štirih primerih, določenih v uredbi oziroma zakonu o organizaciji finančne kontrole, dodani pa sta bili dve novi okoliščini, ki sta dovoljevali poseg po najostrejšem sredstvu prisile:

- če se mu je kdo nasilno uprl, ko je odbijal vpad od zunaj, iz tujine;
- če se oseba, zalotena zunaj dovoljene poti ali naseljenega kraja, ni odzvala njegovemu pozivu, naj se ustavi, pač pa je hotela zbežati.

Če je financar pri nas zalotil vojaka, orožnika, obmejnega ali finančnega stražnika sosednje države, ki ni imel ustreznih dokumentov za prehod meje, ga je opozoril, da je na ozemlju naše države in da jo mora takoj zapustiti. Če je pripadnik tuje varnostne sile ubogal, ga je financar v primerni razdalji spremljal, dokler ni prestopil meje. Kadar se ukazu

ni pokoraval, ga je naš stražnik razorožil, prijel in predal najbližji orožniški postaji ali policijskemu oziroma političnemu oblastvu.

Urejeni so bili prejemki, če je pripadnik finančne kontrole odšel na vojaške vaje. Če je bil rezervni častnik, njegova plača pri finančni kontroli pa je bila višja od tiste, ki bi mu pripadala za določen čin v vojski, je prejemal svojo plačo, sicer pa je dobil razliko. Pripadala mu je brezplačna vožnja do kraja vaj in dnevnice za čin, ki ga je imel v rezervni sestavi vojske. Pripadniki finančne kontrole, ki so bili rezervni podčastniki ali brez čina, so imeli na vajah brezplačno oskrbo, prejemali so plačo, ki jim je pripadala pri financarjih. To je pomenilo, da noben pripadnik te službe ni bil denarno oškodovan, če je bil vpoklican na vojaško urjenje.

Pripadniki finančne kontrole so se lahko organizirali v stanovsko zvezo, društva in sekcije, zato je prenovljeni pravilnik določil, da članom teh vodstev pripada dopust, če so opravljali to vlogo. Ta se ni štel v redni dopust; danes bi rekli, da so imeli pravico do službene odsotnosti brez odtegljajev od plače, če so opravljali sindikalne naloge.

Nekaj sprememb je bilo tudi pri uniformi uradnikov in poduradnikov finančne kontrole. Ta je pri uradnikih dobila več zunanjih okraskov, kot bi enostavno rekli. Oboji so lahko nosili tudi šajkačo. Ta je bila izdelana iz sukna sivoolivne barve, enakega kroja kot za vojaške častnike. Šajkača za uslužbenca muslimanske veroizpovedi je bila brez senčnika. Oznake položajev so bile pri uradnikih podložene z zeleno svilo, pri poduradnikih pa z temno zelenim suknom. Podpregledniki in pregledniki, ki so položili izpit za višji položaj, a nanj še niso bili postavljeni, so nad oznakami položaja nosili bel kovinski gumb s premerom 12 milimetrov.

Novosti so bile pri oborožitvi. Orožje so nosili tako v službi kot v prostem času. V službi so nosili strelno orožje, v prostem pa hladno. Tako je uradnik v službi nosil revolver in sabljo, zunaj službe pa le sabljo. Oboje je nosil pod zgornjo obleko. To je nabavljal uradnik sam.

Poduradnik je v službi nosil puško ali revolver in nož (bajonet). K puški je šla tudi nabojnača. Revolver in bajonet je nosil prek zgornje obleke. V kraju, kjer je bil sedež oddelka, so bili poduradniki brez puške. Puška je bila obvezna ob preiskavah, pomoči pri vzdrževanju javne varnosti, straženju blaga v carinskih skladiščih ali v carinskem nakladališču, v zasedah in patroljah. Poduradnik je nosil samo bajonet, ko se je službeno javil, pri uradnem predstavljanju in v prostem času. Pregledniki finančne kontrole, ki so opravljali naloge okrajnega upravnika ali

so pri njem službovali, so lahko namesto bajoneta nosili sabljo, in tedaj niso smeli nositi puške. Tudi stalni starešina oddelka je smel namesto bajoneta nositi sabljo, če je opravljal službo v kraju službovanja, ob uradnem javljanju in predstavljanju ter v prostem času. Sabljo so nabavili sami. Puško, revolver, strelivo, bajonet, opasač, nabojnačo, tok za revolver in podobno opremo so poduradniki prejeli brezplačno iz vojaških skladišč.

Spremembe so doživele tudi prehodne določbe pravilnika, ki so zadevale nekdanji položaj finančnih stražnikov. Tako se je strokovni trošarinski ali nižji carinski izpit slovenskih finančnih stražnikov, opravljen pred letom 1907, ko je stopil v veljavo avstrijski predpis za finančno stražo, štel kot izpit za uradnika finančne kontrole, za uradnika pa je bil postavljen le tisti, ki je sedaj opravil izpit za starešino oddelka. Nekdanji užiteninski uslužbenci v Sloveniji so bili prevedeni v najnižjo stopnjo poduradnikov.

Uradnikom in poduradnikom finančne kontrole so pripadale draginjske doklade po predpisih, ki so veljali za državne uradnike in poduradnike. To je veljalo tudi za družinske doklade. Ker še ni bilo predpisa o pokojninah državnih civilnih uslužbencev, je bilo ob koncu sprememb pravilnika urejeno tudi to področje. Ko je pripadnik finančne straže dopolnil petintrideset let službe, mu je pripadala pokojnina v enakem znesku, kot je bila njegova plača. Vsakih šest mesecev službe se je za pokojnino štelo kot sedem mesecev, na leto torej štirinajst mesecev. Kdor je imel do deset službenih let, je prejel štirideset odstotkov pokojnine, izračunane od plače in doklad, za vsako nadaljnje leto službe pa se je to povečalo za 2,4 odstotka. Za družinsko pokojnino je bilo treba v pokojninski sklad vplačevati dva odstotka plače in doklad.

2) Isti minister za finance je že 23. junija 1923 spet posegel v pravilnik za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole iz leta 1922. Objavljen je bil hkrati s prvimi spremembami in dopolnitvami pravilnika.¹⁰ Poseg je bil zelo skromen. Nanašal se je na to, katerim oblastvom so bile podrejene okrajne uprave finančne kontrole. Omeniti velja le, kako je bilo to urejeno za Slovenijo.

Okrajne uprave te kontrole so bile glede izvrševanja monopolskih zakonov podrejene oblastni monopolski upravi, ki je bila tedaj tudi v Ljubljani, glede izvajanja trošarinskih in taksnih predpisov pa finančnim

¹⁰ *Izpremembe in dopolnitve v členu 8. pravilnika za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole*, Ur. list PUS, št. 71/23, z dne 2. avgusta 1923.

direkcijam. Slednji sta pri nas bili finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru, ki sta skrbeli za izvajanje trošarinskih in taksnih predpisov v Sloveniji. Po tej plati v Sloveniji ni prišlo do nobenih sprememb.

V isti številki slovenskega uradnega lista je bil objavljen zanimiv razglas uprave državnih monopolov v Beogradu. Nanašal se je na tihotapljenje vžigalic iz tujine, za katere je pri nas veljal monopol. V razglasu je bilo zapisano, da je pri nas pet tovarn vžigalic, ki jih izdelajo dovolj za domačo porabo. To je bil razlog, da so uvoz vžigalic konec leta 1920 prepovedali. Toda še enaintrideset mesecev po tej prepovedi so pri nas prodajali tuje, pretihotapljene vžigalice. Uprava državnih monopolov je bila tako prikrajšana za del dohodkov. Zaradi tega je pozvala lastnike teh vžigalic, da jih do 21. decembra 1923 prodajo, saj bodo po tem datumu zasežene brez odškodnine in štete za tihotapsko blago.¹¹

3) Že omenjeni minister za finance je 22. maja 1924 podpisal tretje spremembe in dopolnitve pravilnika za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole.¹² Veljati so začele 2. julija istega leta. Zadevale so uniformo uradnikov in poduradnikov finančne kontrole, ki so službovali na parniku ali motornem čolnu. Uniforma je bila temno modre barve. Za drugo moštvo finančne kontrole je bila namesto dotedanje sivoolivne uvedena uniforma blede zelene barve.

Oznake položajev so nosili na zunanjem delu rokava bluže, suknje in plašča, moštvo na parnikih in motornih čolnih pa tudi na pelerini in plašču iz nepremočljive tkanine. Komisar II. razreda je nosil dva zlata našitka, široka po 7 milimetrov, komisar I. razreda pa tri enako široke zlate našitke. Podinšpektor je imel dva zlata našitka, prvi je bil širok 22 milimetrov, drugi pa 5 milimetrov. Inšpektor je imel tri zlate našitke, od katerih je bil prvi širok 22 milimetrov, druga dva pa po 5 milimetrov.

Začasni pripravnik je nosil en srebrn našitek, širok 7 milimetrov. Stalni pripravnik je imel dva srebrna našitka, široka po 7 milimetrov. Podpreglednik je nosil tri srebrne našitke, široke po 7 milimetrov. Preglednik je imel dva srebrna našitka, prvi je bil širok 22 milimetrov in drugi 5 milimetrov. Našitek je bil dolg 8 centimetrov. Prvi našitek je bil od spodnjega roba rokava oddaljen 8 do 10 centimetrov, med našitki pa je bilo 3 milimetre razdalje.

¹¹ *Poziv imetnikom tujih vžigalic*, Ur. list PUS, št. 71/23, z dne 2. avgusta 1923, str. 472.

¹² *Izpremembe in dopolnitve v pravilniku za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole*, Ur. list LMO, št. 76/24, z dne 14. avgusta 1924.

4) Pravilnik za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole se je glede pisarniškega poslovanja sčasoma pokazal kot preveč tog, danes bi rekli birokratsko naravnani. Nastala je potreba po poenostavitvi predpisanih obrazcev ali po njihovi odpravi.

Minister za finance je 8. decembra 1930 izdal navodila, ki so pomenila poenostavitev pisarniškega poslovanja finančne kontrole.¹³ Šlo je za krepak poseg v določbe omenjenega pravilnika, čeprav pod drugim naslovom, zato je ta navodila mogoče šteti kot peti poseg v pravilnik.

Na začetku so bile načelne določbe o službi finančne kontrole. Zapisano je bilo, da je treba službo v oddelku razporejati pravično in smotno. Pravično je pomenilo enakomerno obremenjenost vseh uslužbencev, smotno pa upoštevanje stvarnih potreb. Uslužbenec je bilo treba odrediti v tiste službe, za katere so bili najbolj primerni in sposobni, pri tem pa upoštevati tudi, da so bili vsi občasno razporejeni v vse različne vrste služb, da bi se na ta način tudi strokovno izpopolnjevali. Ob nedeljah in praznikih so smeli opustiti le tisto službo, ki ni bila nujna in jo je bilo mogoče preložiti. Tisti, ki niso bili v službi na terenu, so se učili, čistili orožje in opremo, izdelovali pisne naloge, se ukvarjali z gospodinjskimi nalogami skupne kuhinje itd. Vse to je bilo treba vpisati v nov obrazec dnevnik oddelka.

Nato so bili opisani novi obrazci. Obrazec št. 1 je bil dnevnik oddelka, ki so mu bili priloženi bloki službenih ukazov (*naređenja*) in zapovedi (*zapovedi*). Združili so dotedanje obrazce št. 1, 2 in 3. Dnevnik je obsegal seznam moštva, v opombah so bili vpisani odsotni uslužbenci in posebno pomembni dogodki. V obrazec službenega ukaza ali zapovedi je starešina vpisal čas odhoda na teren, smer in čas obhoda, čas in kraj zasede, odmor, čas vrnitve na oddelek itd. Ko je starešina uslužbencem dal zapovedi, je ugotavljal, ali so predpisano oblečeni, oboroženi in opremljeni. Uslužbenec je obrazec službene zapovedi vzel s seboj in ga na zahtevo starešine pokazal. Ob koncu službe je na hrbtni strani zapisal, ali je opravil naloge, zakaj jih morebiti ni, ter opisal ugotovljene prestopke. Če je starešina nadzoroval uslužbenca na terenu, je to vpisal na hrbtno stran službene zapovedi v za to odrejeno razpredelnico z naslovom »kontrola«. Ob koncu meseca je starešina dnevniku priložil službene ukaze in zapovedi ter razpored službenih ur ter vse skupaj v roku petih dni poslal finančni direkciji v Ljubljano. Tam so gradivo pregledali, nato

¹³ *Upustva za vršenje službe finansijske kontrole, u koliko je u vezi sa upotrebom novo propisanih obrazaca za istu, Finansijski zbornik, št. 20, 10. decembra 1930, str. 801–808.*

pa so oddelku vrnili dnevnik s službenimi ukazi, da so jih arhivirali, izpolnjene obrazce zapovedi z razporedom službenih ur pa so dali v arhiv direkcije. Rok hrambe teh gradiv je bil dve leti. Če je uslužbenec izgubil obrazec službene zapovedi, ga je starešina zaslišal, zapisnik o zaslišanju priložil dnevniku ter morebiti predlagal uvedbo disciplinskega postopka.

Razpored službenih ur je postal obrazec št. 2, dotlej je imel št. 4. Vanj je starešina vpisoval le terensko službo in dežurstvo na oddelku. En izvod je konec meseca priložil dnevniku in ga poslal finančni direkciji, kopija pa je ostala v arhivu na oddelku.

Pregled službenega okoliša je postal obrazec št. 3, dotlej št. 5. Izdelovati ga je bilo treba za tri leta. Vseboval je podatke o oddelku in njegovih uslužbencih (do tedaj je to vseboval dnevnik) ter osebah, ki so spadale pod nadzor finančne kontrole, kar je do takrat vseboval obrazec št. 6.

Obrazec št. 4 je vseboval podatke o uporabi dnevnika in blokov službenih ukazov ter zapovedi. Obrazec št. 5 je bil delovodnik, ki je bil dotlej obrazec št. 8. Obrazec št. 6 je bil register navadnih in zaupnih spisov, do takrat obrazec št. 9. Obrazec št. 7 je vseboval podatke o inventarju vseh državnih predmetov, orožja in knjig, kar so prej vsebovali obrazci št. 10, 11, 12, 13 in 14. Treba ga je bilo izpolniti do srede januarja 1931, in sicer po stanju 1. januarja tega leta, nato pa poslati finančni direkciji, in ko so tam podatke preverili, so oddelki stare inventarne obrazce poslali direkciji v arhivsko hrambo. Obrazec št. 8 je vseboval popis pregledov orožja, podobno kot do tedaj obrazec št. 20. Obrazec št. 9 je zamenjal dotedanja obrazca št. 15 in 27, obsegal pa je popis vseh odkritih prestopkov in zaseženih predmetov, ne le tihotapskih kot do takrat. V prihodnje je bilo treba za vsak primer, ko je šlo za zasežen predmet, v gornji del referata (opisa dejanja) z rdečim svinčnikom napisati »zapljen predmet«, da bi pristojno oblastvo lažje odločilo o usodi tega predmeta. V zapisnik o predaji in prevzemu dolžnosti starešine oddelka je bilo treba odslej naštetih zasežene predmete, ki so jih tedaj hranili na oddelku.

Obrazec št. 10, rokovnik pošiljanja poročil, je postal dotedanji obrazec št. 17. Obrazec št. 11, knjiga nadzorov, je postal bivši obrazec št. 18. Obrazec št. 12 je vseboval popis pouka na oddelku in je zamenjal dotedanji obrazec št. 19, vendar odslej ni bilo treba vpisati pri pouku navzočih uslužbencev, ker je to vsebovala hrbtna stran službenega ukaza za dotični dan.

Obrazec št. 13, denarni dnevnik, je nadomestil dotedanji obrazec št. 21. Obrazec št. 14, zapisnik zdravniških pregledov uslužbencev oddelka, je zamenjal stari obrazec št. 24. Obrazec št. 15, odpravna knjiga, je zamenjal dotedanjega št. 25. Obrazec št. 16, to je dnevnik uradnikov finančne kontrole, je bil prejšnji obrazec št. 28, vanj pa so starešine glavnih oddelkov vpisovali službo zunaj okoliša oddelka. Konec meseca so ga poslali finančni direkciji, po pregledu pa tam dali v arhiv.

Obrazec št. 17, odločba o preiskavi stanovanja, je bil dotedanji obrazec št. 45. Obrazec št. 18, zapisnik o opravljeni hišni preiskavi, je bil prej obrazec št. 46. Obrazec št. 19 je bil dotedanji obrazec št. 47 in je vseboval potrdilo lastniku preiskovanega stanovanja. Obrazec št. 20, potrdilo o zaseženih predmetih, je bil dotlej obrazec št. 48. Obrazec št. 21, obračun vzajemnih terjatev ob prenehanju službe, je bil do tedaj obrazec št. 55.

Dotedanji obrazec št. 7, register pomembnejših naredb, je bil odpravljen zato, ker so take naredbe objavljali v Finančnem zborniku (Finansijski zbornik), za neobjavljene pa so oblikovali fascikle po teh označbah: I. finančna kontrola, II. trošarine, III. monopol, IV. takse, V. carine, VI. neposredni davki in VII. druge stroke. Za to je bilo treba izdelati kazalo vsebine.

Vse te obrazce so vodili vsi oddelki, obrazec št. 16 pa le glavni oddelki, ki so nadzorovali oddelke. Pododdelki so vodili le beležke in evidence iz specialnih zakonov, po katerih so opravljali redno službo.

Glavni oddelki in oddelki so lahko dajali službene ukaze in zapovedi tudi za daljši čas, na primer uslužbencem na pododdelkih pri carinarnicah in podjetjih za celoten mesec vnaprej, za pododdelke zunaj sedeža glavnega oddelka ali oddelka za več dni vnaprej, podobno tudi za pododdelke na obmejnem območju. Službe uslužbencev pododdelkov pri carinarnicah in v podjetjih ni bilo treba vpisovati v razpored službenih ur.

Finančne direkcije so nanovo označevale svoje obrazce, in sicer tako: stari obrazec št. 31 je postal obrazec I, obrazec št. 33 je dobil oznako II, tisti s št. 35 je postal III, 39 je postal IV, 49 je dobil št. V, tisti s številko 50 je postal VI, 51 je postal VII in tisti s št. 54 je dobil oznako VIII. Poleg teh osmih obrazcev je direkcija vodila še obrazec št. 4, to je evidenco porabe dnevnikov in blokov službenih ukazov oziroma zapovedi. Novi obrazec št. III so morali voditi tudi starešine glavnih oddelkov, ki so jim bili neposredno podrejeni drugi oddelki.

Iz tega prikaza izhaja, da je bilo razveljavljenih celo trideset dotedanjih obrazcev. To so bili obrazci št. 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 22, 23, 26, 27, 29, 30, 32, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 52, 56 in 57.

Proračunski razlogi so narekovali, da so natiskali le nove obrazce št. 1, 2, 3, 4, 6, 7 in 9, za vse druge je bilo treba uporabljati stare obrazce, le da so spremenili ustrezne razpredelnice v njih. Vsi oddelki so začeli nove obrazce uporabljati 1. januarja 1931.

5) Kmalu se je pokazalo, da določbe omenjenega ministrovega navodila, opisanega kot četrta sprememba in dopolnilo njegovega pravilnika, niso bile povsem primerne za poslovanje pododdelkov finančne kontrole. Minister za finance je namreč 12. maja 1931 spremenil in dopolnil tisti del gornjih navodil, ki so se nanašala na pododdelke finančne kontrole; šteti jih je mogoče kot šesto spremembo njegovega pravilnika.

Pododdelki, ki so bili na sedežih glavnih oddelkov ali oddelkov oziroma od teh sedežev oddaljeni manj kot dva kilometra, niso vodili teh obrazcev, ampak le beležke in evidence iz specialnih zakonov, po katerih so opravljali službo. Njihovi neposredni starešine so jim določali službo hkrati in enako kot za druge uslužbence v glavnih oddelkih ali pododdelkih, za uslužbence pri carinarnicah in podjetjih pa s službenim ukazom oziroma zapovedjo za celoten mesec. Drugi pododdelki niso vodili nobene administracije, ampak le dnevnik s službenimi ukazi oziroma zapovedmi, torej novi obrazec št. 1, beležke pa po obrazcih št. 2, 3, 4, 11, 12, 16, 17, 18, 19 in 20. Vodja oddelka je izdelal razpored službe po splošnem načrtu glavnega oddelka oziroma oddelka.

Čez dobro leto, točneje 14. julija 1931, je finančni minister izdal še tolmačenje navodil s konca leta 1930 ter njihovih sprememb v maju leta 1931. Obsegalo je enajst točk.

Če je bil službeni ukaz izdan za daljši čas trajanja pregledne službe, je bilo treba za vsak dan določiti naloge. Čas prenočevanja se ni štel v službo. Če sta bili poleg pregledne službe ukazani tudi obhodna in zasedna služba, so obe šteli v službeni čas.

Kadar je bila za spremljanje vlaka ali drugega prevoznega sredstva predpisana kontrola potnikov in prtljage ali le obhodna služba, se je to štelo kot obhodna služba, sicer pa je bila to pregledna služba.

V vseh letnih časih so dan šteli med 6.00 in 19.00. Kadar nobenemu uslužbencu ni bila odrejena zunanja služba, so notranjo službo vpisali na hrbtno stran službenega ukaza za prejšnji dan. Če so bili predmeti enaki, so jih inventarno evidentirali v skupnem številu, sicer pa vsakega posebej.

Stare neveljavne predpise, naprsna znamenja, embleme, kokarde itd., ki so še bili vpisani kot inventar, je bilo treba z odobritvijo finančne direkcije razknjižiti.

Referat o odkritem tihotapstvu banovinske ali občinske trošarine je bilo treba voditi ločeno od tovrstnih dejanj, ki so se nanašali na državno trošarino.

Starešine oddelkov so morali podpisati službene ukaze in službene zapovedi. Svojo notranjo službo so vpisali podobno kot za podrejene uslužbenca. Ni bilo več dovoljeno, da bi se določalo najmanjše število službenih ur ali največje število hranarin oziroma nočnin.

Zadnja točka je prepovedala, da bi nepoklicani dopolnjevali ali razširili navodila za opravljanje službe, predpisana od ministra. Če je finančna direkcija menila, da bi bilo treba kaj spremeniti ali dopolniti, je ministrstvu poslala svoj predlog. Če pa je izdala kakšno odredbo, ki je bila v nasprotju s temi navodili, jo je morala takoj razveljaviti.

6) Šeste spremembe in dopolnitve je pravilnik doživel sredi februarja leta 1941.¹⁴ Prva novost je urejala vstopanje uslužbencev finančne kontrole v pisarno predstojnika. To je bilo sedaj urejeno precej podobno, kot je veljalo za vojsko, orožništvo in obmejno četo. Ravnanje je bilo razdelano zelo natančno in ga bom dobesedno navedel.

»Kadar je moral organ finančne kontrole stopiti v sobo ali pisarno, se je moral prej prijaviti komu izmed domačinov ali slug, če jih je kaj, sicer pa potrkal na vrata in ko mu je bilo dovoljeno, sname šapko z glave in vstopi.

Ko je vstopil v sobo, zapre polagoma vrata, prime z levo roko šapko na sredi senčnika, ki je obrnjen navzgor, medtem ko ostane odprtina šapke obrnjena k telesu, roko ima stegnjeno ob nogi in se drži pri tem s palcem nožnice meča, desno roko pa ima prosto stegnjeno ob nogi. Nato pride s strumno hojo na dva koraka k nadrejenemu (višjemu), se ostro ustavi, gledajoč ga v oči, se postavi »mirno«, se mu prikloni in se zopet postavi »mirno«, nato pa javi, kar je treba.

Ko je javil, se na znamenje nadrejenega pokloni, postavi zopet »mirno«, napravi predpisani obrat na mestu, kolikor mu je potrebno, da dobi smer proti izhodu, in odide s strumnim korakom do vrat. Sele ko za seboj vrata polagoma zapre, si dene šapko na glavo.«

¹⁴ *Spremembe pravilnika za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole*, Sl. list KBUDB, št. 24/41, z dne 22. marca 1941, ki je začel veljati 12. februarja 1941, z dnem objave v državnem uradnem listu.

Naslednja, druga novost so bile določbe o pohvalah in priznanjih za uspešno delovanje. Pisno pohvalo je lahko podelil finančni direktor (v Sloveniji ravnatelj dravske finančne direkcije v Ljubljani) po prejšnjem soglasju finančnega ministra. Slednji je to pohvalo podeljeval za najbolj pomembna dejanja, kar so zaznamovali v uslužbenskem listu, pohvaljeni pa je smel nositi poseben emblema, ki ga je podelil minister hkrati s pisno pohvalo. Emblema je pohvaljeni nosil na spodnjem zunanem delu levega rokava. Izdelan je bil iz pozlačenega srebra, pripet na svileni temno zeleno podlago velikosti 6 x 5 centimetrov. Izgledal je takole: dve lovorjevi vejici, obrnjeni navzgor in s prekrizanima spodnjima deloma, med vejicama je bil vpleten monogram M. F. (ministrstvo financ), nad njima pa državna krona.

Tretja sprememba pa je posegla v pravilnik o službeni obleki in določila, kako se nosi meč, če so bili oblečeni v plašč: tedaj so ga nosili na levi strani plašča.

Najbrž je bilo to strogo vojaško ravnanje povezano s tem, da so v finančni kontroli uvedli vojaške častnike, ki naj bi skrbeli za red v enotah, torej zlasti v oddelkih.

Ugotovitve nadzora v Sloveniji

Po tej poenostavitvi pisarniškega poslovanja v finančni kontroli so posamezni uslužbenci finančnega ministrstva odpotovali v nadzor, kako se to izvaja. Prišli so tudi v Slovenijo. Iz njihovih poročil po celotni državi so nato zbrali ključne pomanjkljivosti ter o njih obvestili finančne direkcije.

Dravska finančna direkcija je 29. avgusta 1932 poslala vsem enotam finančne kontrole povzetek ugotovitev nadzorov, ki so jih opravili uslužbenci finančnega ministrstva. Med pomanjkljivostmi so našli: službe proste zvaničnike so ponekod vpisovali v opombi dnevnika, kar ni bilo v skladu z navodili, saj ni šlo za pomemben dogodek; starešine oddelkov so podpisovali le službene zapovedi, ne pa tudi službenih ukazov; ponekod so še vedno vodili posebno operacijsko listo, čeprav so bili v pregledu službenega okoliša oddelka vpisani kraji za zasede in stražo, kar je zamenjalo dotedanjo operacijsko listo; na istem službenem ukazu je bila vpisana obhodna in zasedna služba, čeprav je bilo določeno, da je vmes več ur dela na oddelku, s čimer je bilo možno sporazumevanje s tiho-tapci; uslužbenci so zelo slabo poznali splošno organiziranost finančne

kontrole, zato je bilo treba v oddelkih izobesiti seznam njenih funkcionarjev; različno so določali dnevni in nočni čas, čeprav je za nadomestilo dnevnic in potnih stroškov bilo splošno uveljavljeno, da je noč od 19.00 do 6.00, dan pa od 6.00 do 19.00; ponekod so na hrbtno stran službene zapovedi vpisali, če patrolja med službo ni bila kontrolirana, kar ni potrebno; če so na carinski meji zalotili tihotapca, so to vpisali v beležko trošarinskih ali monopolnih prestopkov, čeprav bi to spadalo med carinske prestopke.

Direkcija je nato opisala, kako je treba navedene napake odpraviti. Med drugim je odredila, da je v pisarni glavnega oddelka, oddelka in pododdelka izobešen pregled predpostavljenih starešin po tem vrstnem redu: finančni minister, njegov pomočnik, načelnik oddelka za davke v tem ministrstvu, šef odseka za finančno kontrolo v ministrstvu, finančni direktor v Ljubljani, referenta za finančno kontrolo v ministrstvu (inšpektor in višji poverjenik), referenti za finančno kontrolo pri finančni direkciji v Ljubljani in starešina glavnega oddelka. Vsi ti so bili navedeni poimensko. Šef odseka za finančno kontrolo v ministrstvu je bil višji svetnik Milan Pešić. Našteti so bili ti referenti za finančno kontrolo pri finančni direkciji v Ljubljani: Franjo Golob, višji poverjenik; Anton Muc, višji poverjenik; Josip Erjavec, poverjenik, in Peter Držaj, poverjenik.

Starešine so morali poskrbeti, da je bil tak pregled izobešen v treh dneh. Vsi so ga morali znati na pamet. Tisti, ki so bili obvezani za izdelovanje pisnih nalog v enoti, so ga morali prepisati v svoje zvezke. Pomočnika finančnega ministra je bilo treba naslavljati z gospod minister. Vse spremembe je bilo treba sproti vnašati v ta pregled. S to okrožnico so morali staršine enot seznaniti celotno moštvo ter jo nato vložiti v zbirko pomembnejših naredb.¹⁵

Današnji pogled na ta pravilnik

Na koncu tega prikaza pravilnika in njegovih šestih sprememb ter dopolnitev se mi zdi na mestu zapisati nekaj stavkov o njegovi vsebini. Ta ni zajela le določb, ki so zadevale pravila o opravljanju službe finančnega nadzorstva, pač pa tudi pravila o notranjem redu v oddelkih finančne straže, predpis o uniformi in oborožitvi uslužbencev, o njihovih prejemkih in skupnem prehranjevanju. Tedaj je bila praksa skupnih kuhinj in

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, spis št. 39/2.

gospodarstev tudi pri orožništvu¹⁶ in obmejni četi. Ostanki tega skupnega gospodinjstva in ekonomije so se ponekod po državi ohranili tudi v poznejši jugoslovanski milici, da ne omenjam Jugoslovanske ljudske armade, ki je svojo ekonomijo ohranila vse do razpada države.

Dotlej so bile tovrstne vsebine za moštva varnostnih sil praviloma ločene in zajete v različnih predpisih. Tako je na primer orožništvo v časih avstrijskega cesarstva poznalo zakon o orožništvu, pravila za opravljanje orožniške službe, predpis o urejenosti orožniških postaj ter predpise o prejemkih. To je veljalo tudi za orožništvo v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma Jugoslaviji. Tudi po ukinitvi orožništva in policije ter oblikovanju enotne milice je v Titovi ali drugi Jugoslaviji veljalo podobno razlikovanje omenjenih vsebin. To velja tudi za današnjo slovensko policijo.

Potemtakem bi mogli zapisati, da je bil opisani ministrov pravilnik po vsebini zelo širok, zajel je tako rekoč vsa področja delovanja ter organiziranja finančne kontrole in ne le pravil za uporabo pooblastil, krajše poimenovanih pravil za opravljanje službe.

---

¹⁶ Čelik, *Slovenski orožniki 1918–1941*, str. 198–199.

FINANČNA STRAŽA PRED IN PO PREIMENOVANJU

Nekdanji uradniki in poduradniki ter sluge pri avstrijski finančni straži so morali opravljati stare ter prevzemati nove naloge v precej spremenjenih družbenih razmerah. Njihovo delovanje in življenje se je tudi po preteku tako imenovane prevratne dobe prav tako odvijalo v zanje težavnih okoliščinah, ne dosti drugačnih kot v prvih mesecih po razpadu Avstro-Ogrske. Ne bo odveč, če nekatere zanimivejše plati njihovega delovanja poiščem iz arhivskih in drugih virov ter jih tako priključim v spomin.

Tečaj o gojenju tobaka

Tobačna tovarna v Ljubljani si je prizadevala, da bi se pri nas uredilo tako imenovano tobačno vprašanje. Inž. Pavle Kobler je bil ravnatelj te tovarne, nadzornik pa Josip Mandelj, ki se je podpisoval tudi kot tajnik za prehodno gospodarstvo. Slednji je 16. januarja 1919 v pismu Narodni vladi SHS opisal prizadevanja te tovarne za ureditev tega področja. Že 5. decembra 1918 je predlagal, da bi v državi, kjer je bilo tedaj pet različnih tobačnih monopolov, oblikovali centralno monopolno organizacijo. Ta bi skrbela za nakup tobaka, njegovo predelavo ter prodajo tobačnih izdelkov. Zapisal je, da tega Slovenija ne more urediti sama, ker ni priznana kot država, nima lastne valute, zato lahko to uredi le beograjska vlada. Poverjeništvu za finance je 17. januarja 1919 dalo pobudo v Beograd, da bi ministrstvo za finance sklicalo sestanek strokovnjakov, kjer bi predlagali rešitev teh vprašanj.

Državna kmetijska šola v Št. Jurju ob Južni železnici je 23. julija 1920 pisala ravnateljstvu tobačne tovarne v Ljubljani, da pripravlja enodnevni tečaj o gojenju tobaka pri nas. Ta pridelava se širi tudi v Sloveniji, zato bi na takem tečaju predelali tri teme: kultura sajenja tobaka s stališča

kmetijskega gospodarstva in tehnika le-te; spravljanje listov tobaka in nadaljnje smotrno postopanje z le-temi; tobačni monopol in pogoji, pod katerimi smejo kmetovalci pridelovati tobak.

Ravnatelj tobačne tovarne je 11. avgusta 1920 o tem predlogu obvestil vse tri državne kmetijske šole v Sloveniji, tisto v Št. Jurju, na Grmu pri Novem mestu in v Mariboru. Udeleženci tečaja naj bi bili gojitelji tobaka, finančni stražniki, člani občinskih zastopov in drugi zainteresirani. Enak dopis je poslal tudi delegaciji ministrstva financ v Ljubljani in zaprosil, da bi dovolila odsotnost Karolu Šlehanu, ki naj bi bil eden od predavateljev na tem tečaju. On je bil svoj čas, v avstro-ogrski državi, direktor odkupnega urada v Gružu (luka v Dubrovniku) in tedaj začasno zaposlen pri tej delegaciji.

Delegacija je 19. avgusta 1920 o pripravah na tečaj obvestila vodstva preglednih okrajev finančne straže v Celju, Mariboru in Novem mestu. Odredila je, da se tečaja obvezno udeležita vodja okraja te straže in starešina oddelka, po možnosti pa še en ali dva stražnika. Vsem udeležencem se je udeležba na seminarju štela kot zunanja služba. Dopis so v vednost poslali še finančnima okrajnima ravnateljstvom v Ljubljani in Mariboru.

Istočasno je delegacija odpisala tudi tobačni tovarni in odobrila sodelovanje Karola Šlehana, s katerim naj se neposredno dogovorijo; njegovi stroški bodo šli v breme te tovarne. O datumu tečaja naj tovarna neposredno obvesti vodstva preglednih okrajev finančne straže v Celju, Mariboru in Novem mestu.¹

Petnajst kilometrov širok obmejni pas

Nerešena mejna vprašanja s sosedami so narekovala, da se je beograjska vlada sredi maja 1920 odločila za uvedbo zelo strogega režima v obmejnem pasu. Ta je segal petnajst kilometrov od demarkacijske črte oziroma meje v notranjost države. Ukrep, ki je veljal od 19. maja 1920 dalje, ko je izšel v državnem uradnem listu, je bil namenjen preprečevanju izvoza izdelkov, katerih izvoz je bil prepovedan, in preprečevanju tihotapstva v tem pasu.

V tem pasu je bilo za iznos izdelkov iz ene v drugo občino potrebno dovoljenje občine, iz katere je tekel izvoz, kot so rekli, čeprav ni šlo za

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 3001–4000, ovoj št. 3079–1920.

Moštvo oddelka finančne straže v Žireh leta 1920 (Pavle Čelik)

pravi izvoz v tujino, pač pa za notranji promet. Tako dovoljenje je vsebovalo te podatke: občino izvoza in uvoza, pošiljatelja in prejemnika oziroma prodajalca blaga, vrsto in količino blaga, čas veljavnosti dovoljenja.

Uvoz iz drugih predelov države v ta pas je bil vezan na tako imenovane odpremnice. Te so izdajala okrajna glavarstva, od koder so blago izvozili, na podlagi potrdila uvozne občine, da to blago res potrebuje. Izkaznice so priložili tovarnim listom oziroma listinam za nakladanje blaga. Voznik voza jo je moral imeti pri sebi. Okrajna glavarstva so morala prvi dan vsakega meseca ministrstvu za prehrano in obnovo dežel poslati seznam izdanih izkaznic te vrste.

Blago brez teh potrdil so zasegli in sporočili navedenemu ministrstvu, ki je nato razpolagalo s tem blagom. Blago so smela zaseči okrajna glavarstva, prizadeti se je lahko pritožil na omenjeno beograjsko ministrstvo v treh dneh po vročitvi odločbe o zasegu blaga. Tako blago so nato prodali, od deset do petdeset odstotkov cene pa je šlo za nagrado prijavitelju oziroma zalotitelju. O višini te nagrade je odločalo to ministrstvo. Tihotapstvo čez mejno črto so obravnavala carinska oblastva.²

² *Pravilnik o prometu z blagom v obmejnem pasu 15 kilometrov od meje*, Ur. list DVS, št. 67/20, z dne 1. junija 1920.

Pri finančni straži je bilo enajst vojnih invalidov

Invalidski odsek oddelka za socialno skrbstvo pri Pokrajinski upravi za Slovenijo je 31. avgusta 1921 zaprosil delegacijo finančnega ministrstva v Ljubljani za podatke o pri njej zaposlenih vojnih invalidih. Do 15. septembra tega leta bi rabili take podatke, ki jih sami nimajo, o zaposlenih uslužbencih vseh rangov. Prosil je, naj bi mu v prihodnje take podatke o novozaposlenih vojnih invalidih pošiljali sproti.

Iz delegacije so odpisali 14. septembra 1921, in v priloženem seznamu je bilo enaindvajset vojnih invalidov. Osmerica je službovala pri finančni straži, vsi razen enega so bili začasni pripravniki. Naštel jih bom po abecednem redu: Josip Binder je bil pri tej straži zaposlen od 27. februarja 1920, delal je na oddelku Št. Danijel, kot 40-odstotni invalid je prejemal 30 kron mesečne podpore; Leopold Bizjak je bil k tej straži sprejet 23. junija 1919, služboval je na oddelku Ljubljana št. 1, 50-odstotni invalid, mesečno je prejemal 90 kron invalidnine; Melhijor Dečman je služboval od 20. junija 1919, bil je na oddelku Ljubljana št. 1, kot 33-odstotni invalid je prejemal 30 kron podpore mesečno; Franc Gašperšič je služboval od 27. februarja 1920 na oddelku Stična, bil je 15-odstotni invalid; Martin Kramar je bil v tej službi od 29. marca 1920, služboval je na oddelku Libeliče, začasno v Černečah, bil je 20-odstotni invalid in je delal pri carinskih opravilih; Ciril Peruzzi je bil sprejet v službo 1. julija 1919, služboval je na oddelku Rakek, bil je 40-odstotni invalid; Maks Strmecki je nastopil službo 20. junija 1919 na oddelku Ljubljana št. 1, bil je častni preglednik finančne straže, ki si je poškodoval nogo med vojno pri opravljanju obmejne finančne službe, zaradi tega ni imel priznane vojne invalidnosti; Ivan Zevnik je služboval od 23. junija 1919 na oddelku finančne kontrole Ljubljana št. 1, bil je 50-odstotni invalid in je prejemal 30 kron invalidnine mesečno. Vsi štirje finančni stražniki, ki so službovali na oddelku Ljubljana št. 1, so opravljali notranjo službo pri glavni carinarnici v Ljubljani.

Delegacija je 23. septembra 1921 istemu naslovniku spet poslala tak seznam novih štirinajstih oseb, od katerih sta dve službovali pri finančni kontroli. Josip Lah je bil od 27. februarja 1920 pripravnik na oddelku Radenci, bil je 20-odstotni invalid; Josip Kosi je od 30. januarja 1921 služboval na oddelku Apače, bil je 25-odstotni invalid.

Tretji seznam so poslali 27. septembra 1921, vseboval pa je tri vojne invalide, od teh je bil eden pri finančni straži, in sicer Vinko Govedič,

ki je bil od 25. novembra 1919 pripravnik na oddelku Matjaševci, začasno v Kuzdoblanji, 30-odstotni invalid.³

Ti trije sezname so torej vsebovali enajst invalidov, zaposlenih pri finančni straži, od katerih je bil eden poškodovan med službo, zato ga je bilo težko šteti za »pravega« vojnega invalida.

Navodilo za usklajeno varovanje meje

Poveljstvo V. orožniške brigade v Ljubljani je 13. septembra 1921 poslalo orožniškim postajam ob meji z Avstrijo in Madžarsko navodilo o sodelovanju med orožništvom, finančno stražo in obmejno četo pri varovanju državne meje. Navodilo je bilo velikosti 8 x 15 centimetrov in je obsegalo devet strani, naslovljeno pa je bilo kot Instrukcija za vršenje obmejne službe. Šlo je za slovenski prevod ustreznih napotkov, ki jih je izdal osrednji orožniški poveljnik v Beogradu, da bi zlasti tako imenovanim protidržavnim elementom preprečili prehajanje meje in vnos protidržavne literature.

Orožniki, finančna straža, obmejna četa in obmejni komisariati so morali sodelovati pri varovanju meje.

Obmejni komisariati so imeli pravico od orožnikov zahtevati izvršitev nalog na podoben način, kot je to veljalo za sodišča. Obmejni komisarji so imeli službeno dolžnost nad orožništvom pri političnem varovanju meje. To je obsegalo preprečevanje prehoda meje zunaj določenih mest in še zlasti določenim osebam, preprečevanje vnosa protidržavne literature, nadzorovanje politično sumljivih oseb, zaznavanje dogajanj onstran meje. To je zahtevalo stalno zvezo med organi varovanja meje.

Obmejna četa je bila vzdolž meje razporejena po stražnicah. Njene pristojnosti so segale sto metrov v notranjost države. Naselja so bila izjema in so bila v pristojnosti orožnikov. Če je obmejna četa zasledovala sumljive osebe ali tihotapce, je lahko prešla na območje orožniške postaje, jo obvestila in prosila za pomoč.

Orožništvo obmejnih postaj je bilo pristojno za varovanje meje v političnem pogledu in za pomoč pri vojaškem varovanju meje ter zatiranju tihotapstva. Na območje obmejne čete je lahko prišlo v primerih, ko je preganjalo sumljive ali nevarne osebe; pri raziskovanju kaznivih

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Seznam v področju delegacije nastavljenih vojnih invalidov, št. 3024–1921.

dejanj pa se je javilo vojaškemu starešini in prosilo za pomoč. Orožništvo in obmejna četa sta se morala obveščati o osebah, za katerimi je bila razpisana tiralica, prežah (zasedah), nadzoru sumljivih oseb in o pomembnih dogodkih. Neposredno sta si morala pomagati, ko eden od njiju ni zadoščal, da bi preprečil pobeg osebe, in ob napadu. Orožniki ob državni meji so smeli uporabiti orožje po srbskem zakonu o orožništvu z dne 23. (po pravoslavnem koledarju 11.) junija 1884,⁴ kjer je bilo določeno, da je mož postave trikrat opozoril ali pozval, da bo uporabil orožje, in če to ni zaleгло, ga je lahko uporabil.

Finančna straža je bila dolžna izvrševati finančne predpise, preprečevati tihotapstvo in varovati mejo v političnem pogledu. Glede sodelovanja z obmejno četo je zanjo veljalo podobno kot za orožništvo.

Vsaka obmejna orožniška postaja je prejela po dva izvoda tega navodila. Tedaj je bilo ob meji z Avstrijo in Madžarsko šestinšestdeset orožniških postaj. Navodila so poslali tudi okrajnim glavarstvom v Ljutomeru, Murski Soboti, Mariboru, Slovenj Gradcu, na Prevaljah, v Celju, Kamniku, Kranju, Radovljici, Logatcu in Kočevju.⁵

To navodilo je bilo 2. novembra 1922 razveljavljeno. Tedaj je poveljstvo V. orožniške brigade vsem vodom, četam in obema bataljonoma razposlalo srbski *Uput za vršenje službe na granici*. Izdal ga je osrednji orožniški poveljnik v soglasju z notranjim ministrstvom. Obsegalo je šest strani navadnega formata in je bilo natipkano v cirilici. K temu navodilu je poveljstvo V. orožniške brigade priložilo spremni dopis. V njem je bilo rečeno, da bodo orožniške enote ob meji ostale, lahko se bodo celo okrepile z moštvo iz notranjosti Slovenije. Oblike delovanja so ostale nespremenjene, stalna patrulja, začasne izpostave ob meji in preža. Komandirjem orožniških čet je bilo naročeno, da gredo na teren in skupaj s finančno stražo ter obmejnimi komisariati do 23. novembra 1922 izdelajo načrt obmejne službe ter ga pošljejo na poveljstvo V. orožniške brigade. Pri varovanju meje so morali sodelovati okrajna glavarstva, obmejni komisariati, orožništvo, finančna straža in vojska. Orožništvu je bila dana naloga, da varuje mejo v vojaškem in političnem pogledu ter pomaga finančni straži pri zatiranju tihotapstva.⁶

⁴ O tem zakonu Bogdanović, *Dva veka policije u Srbiji*, str. 61.

⁵ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 14–1, fasc. 1919–1921, št. 29848/21, žepni format. Format a–4 je v 14–1, fasc. 1919–1921, št. 31174.

⁶ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 14–2, fasc. 1922–1923, št. 12683.

Kolikšna je bila pokojnina

Stari uradniki finančne straže, ki so svojo službo začeli že v dobi Avstro-Ogrske, so po izpolnitvi pogojev sami zaprosili za upokojitev ali pa so k temu nekoliko prispevali tudi nadrejeni.

Finančni minister je 3. novembra 1921 odločil, da bo konec tega meseca upokojen Anton Zorn, podinšpektor finančne kontrole in vodja okrajne uprave te kontrole v Mariboru. Na njegovo mesto je postavil Ivana Köstla, ki je to službo prevzel 30. novembra 1921. Ko so v delegaciji prejeli to odločbo ministra, so v računovodstvu takoj pristopili k izračunu njegovih pokojninskih prejemkov. Ugotovili so, da je bil star šestinšestdeset let in je imel triinštirideset let, devet mesecev in enaindvajset dni neprekinjene službe. Nato so ga 14. novembra 1921 obvestili, da bo njegova pokojnina znašala 3.800 dinarjev letno in mu jo bodo izplačevali prvega dne v naslednjem mesecu. Istočasno so obvestili finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, da bo novi vodja okrajne uprave finančne kontrole v Mariboru Ivan Kostl, ki je dotlej tam že delal.⁷

Jakob Skubic, podinšpektor in vodja okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani II., je 21. novembra 1921 vložil prošnjo za upokojitev. Navedel je, da je star in bolehen. Prošnja je prek finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani prispela na delegacijo. Tam niso prav nič oklevali in so jo s priporočilom 28. decembra 1921 odstopili ministru v Beograd. Pristojni so namreč ocenjevali, da je bolehen in ne obvlada več zahtev službe, zaradi česar bi ga bilo včasih treba celo disciplinsko obravnavati. V finančni straži je bil od leta 1886, torej polno delovno dobo. Hkrati so v delegaciji ministru predlagali, da na njegovo mesto postavi Mihaela Amona, vodjo okrajne uprave finančne kontrole v Kranju, v Kranj pa na njegovo mesto postavi Franca Burgerja iz Cerknice.⁸

Finančni minister je 16. januarja 1922 odobril upokojitev Jakoba Skubica, o tem pa so takoj obvestili delegacijo v Ljubljani. Hkrati je namesto njega postavil Frana Habjana, komisarja finančne straže I. razreda. V Ljubljani so za Jakoba Skubica izdelali tako imenovano pokojninsko listo, to je pregled njegove službene poti. Iz te liste je razvidno, da je bil rojen 7. junija 1862 in je po odsluženem vojaškem roku 10. februarja 1886 nastopil kot paznik finančne straže. Nadpaznik je postal 30. avgusta 1887, pri finančnem deželnem ravnateljstvu v Trstu. Tam je 9. junija

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 3701–4500, spis št. 3876.

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 3701–4500, spis št. 4324.

1891 napredoval v respicienta, 26. januarja 1892 pa je prešel k finančnem ravnateljstvu v Ljubljani, kjer je 20. decembra 1893 postal komisar. Tam je služboval kot nadkomisar od 26. junija 1908 do 15. septembra 1919. Sredi septembra 1919 je bil preveden med podinšpektorje te straže, 28. februarja 1922 pa je bil upokojen kot vodja okrajne uprave finančne kontrole II. v Ljubljani. Izračunali so, da ima polno delovno dobo, in mu odmerili 3.600 dinarjev letne pokojnine.⁹

Neuspešna prošnja za premestitev

Na začetku aprila 1922 je bil objavljen razpis za ravnatelja mestnega dohodarstvenega urada pri mestni občini Ljubljana.¹⁰ Prijavil se je tudi Fran Golob, komisar finančne kontrole II. razreda. Iz njegove obširne prošnje, napisane v lepi slovenščini, povzemam najbolj zanimive stavke.

Rojen je bil 31. maja 1882 v vasi Dule, občina Bučka, okraj Krško. Končal je spodnjo (nižjo) gimnazijo in 1. maja 1900 nastopil pisarniško službo v pravosodni upravi, kjer je ostal do konca leta 1901. Na začetku leta 1902 je stopil v finančno stražo in tu služboval do 4. oktobra 1903, ko je odšel k vojakom in tam ostal do 6. septembra 1906, torej tri leta. Takoj se je spet zaposlil pri finančni straži, kjer je 31. marca 1914 opravil izpit za uradnika finančne straže. Od 7. februarja 1908 dalje je bil pri finančni direkciji v Ljubljani. Najprej je bil v konceptnem oddelku II., ki je bil pristojen za monopole, loterijsko dohodarstvo, pristojbine in takse, nato pa je prešel v strokovni oddelek II., ki je skrbel za užitnine, deželne in občinske doklade k posrednim davkom, carino, dohodarstveno-kazenske zadeve ter osebne in upravne zadeve finančne straže.

V tej službi je ostal tudi po prevratu in bil dodeljen v novo finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani, iz katerega je izšla delegacija ministrstva financ v Ljubljani. Ko se je ta straža 31. januarja 1921 preimenovala v finančno kontrolo, je bil v X. uradniškem razredu. Tedaj so pod konceptni oddelek III. spadale trošarina, avtonomne doklade in naklade, carina, dohodarstveno-kazenske zadeve, osebne in upravne zadeve finančne kontrole.

Po prevratu je pomagal pri vzpostavljanju finančne straže ob meji z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, za kar je 23. decembra 1919 dobil priznanje

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. 437–1922.

¹⁰ *Razpis službe*, Ur. list PUS, št. 35/22, z dne 8. aprila 1922.

ljubljske delegacije finančnega ministrstva. Na začetku decembra 1919 ga je finančno ministrstvo pooblastilo za nadzorovanje vseh oddelkov finančne straže na območju ljubljanske delegacije.

Za nastop nove službe pri magistratu deželnega stolnega mesta Ljubljane je postavil tri pogoje: stalna zaposlitev v rangu pragmatičnega mestnega uradnika, VIII. uradniški razred in priznavanje celotne službene dobe za odmero pokojnine. Ob koncu je zapisal, da ni v krvnem sorodstvu ali svaštvu z nobenim mestnim ali drugim uslužbencem.

Delegat dr. Karel Šavnik je k prošnji napisal svoje mnenje o prisilcu in ga v zapечатeni ovojnici priložil naslovniku. Njegovo mnenje je bilo odlično: »*Golob je ne samo najodličnejši zastopnik svoje stroke (finančne kontrole) v Sloveniji, marveč v obče eden najsposobnejših in najvestnejših uradnikov naše državne finančne uprave.*« Njegovo premestitev je podprl zato, ker je želel, da bi napredoval.

Toda iz magistrata so 21. junija 1922 odpisali, da niso imenovali stalnega ravnatelja mestnega dohodarstvenega urada, pač pa le začasnega vodjo;¹¹ prošnja Frana Goloba je tako romala v koš.

Vozne ugodnosti

Leta 1921 je bil za celotno državo uveljavljen pravilnik o voznih ugodnostih na državnih železnicah in ladjah.¹² Med upravičenci za to ugodnost so bili tudi državni nameščenci in njihovi svojci. Upravičenec je imel pravico do nakupa treh vozovnic letno po polovični ceni. To se ni nanašalo na službena potovanja, pač pa na zasebna.

Ministrstvo za finance je 23. novembra 1921 delegaciji v Ljubljani poslalo ta pravilnik, nato pa so začeli po strokah finančne uprave v Sloveniji zbirati prijave za koriščenje te ugodnosti. Skupaj se je javilo 428 oseb, državnih uslužbencev in njihovih svojcev, od teh trije upokojenici. Vsak si je moral priskrbeti fotografijo in plačati 2 dinarja za legitimacijo. Na tem seznamu je bilo 192 pripadnikov finančne kontrole oziroma članov njihovih ožjih družin.¹³

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 1301–2000, spis št. 1616.

¹² *Pravilnik o vozni ugodnosti na državnih železnicah in ladjah*, Ur. list DVS, št. 147/1921, z dne 12. decembra 1921.

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 3701–4500, ovoj št. 4087.

Med ukrepe za delovanje finančne kontrole bi bilo mogoče uvrstiti tudi pravico do brezplačne službene vožnje na vlakih in ladjah. Minister za promet je 20. oktobra 1922 izdal okrožnico, ki je podrobno urejala to vprašanje, seveda le za finančno kontrolo. Za to ga je pooblastil finančni zakon za leto 1922/23.¹⁴

Če so hoteli službeno potovati z vlakom brez plačila vozovnice, so morali imeti pri sebi legitimacijo, potrjeno od železniške uprave, pa tudi službeni ukaz s pečatom in podpisom predstojnika finančnega oblastva. Na ta ukaz je železniška postaja vtisnila žig. Brezplačna vožnja je veljala le od začetne do končne postaje, označene v službenem ukazu. Če je imel osebno prtljago, je moral zanjo plačati pristojbino. Brezplačna vožnja je praviloma veljala le za potniške vlake, izjemoma tudi za hitre vlake in Orient-express ter celo za tovarne vlake, seveda pa je to moralo biti označeno v službenem ukazu. V potniškem vlaku so smeli sedeti le, če sedežev niso zasedli potniki z vozovnicami. V prostoru za zavirače na tovornih vlakih se niso smeli voziti.

To okrožnico so z direkcije državnih železnic v Beogradu poslali ljubljanski delegaciji, ta pa oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole in vsem oddelkom te delegacije.¹⁵

Določbe o brezplačni službeni vožnji državnih uslužbencev so se spreminjale in dopolnjevale. Nov pravilnik je na začetku leta 1927 določil, da imajo pripadniki finančne kontrole pravico do brezplačne vožnje na vlaku ali ladji le tedaj, ko službeno potujejo v svojem službenem okolju. To je veljalo tudi za zvaničnika, kadar je med prevozom denarja ali vrednosti spremljal uradnika.¹⁶

Generalna direkcija državnih železnic v Beogradu je 8. junija 1928 svojim direkcijam po državi pojasnila, da uslužbenec finančne kontrole, ki z vlakom potuje na izpit, nima pravice do brezplačne vožnje na vlaku, saj taka pravica velja le za službeno potovanje znotraj službenega okoliša.¹⁷ Tovrstni predpisi so se vse do razpada države pogosto spreminjali ali dopolnjevali, praviloma so bili objavljeni v državnem in slovenskem uradnem listu.

¹⁴ *Finančni zakon za leto 1922./1923.*, Ur. list PUS, št. 105/22, z dne 9. oktobra 1922, čl. 234.

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 3801–0000, spis št. 4262.

¹⁶ *Pravilnik o voznih ugodnostih na železnicah in ladjah v državni eksploataciji, izdan na podstavi pooblastitev v členu 125. finančnega zakona za proračunsko leto 1926./1927.*, Ur. list LMO, št. 12/27, z dne 31. januarja 1927.

¹⁷ *Pojasnulo o ugodnosti organom finančne kontrole za potovanje po železnici*, Ur. list LMO, št. 61/28, z dne 26. junija 1928.

Kdo naj napreduje med uradnike finančne kontrole

Kaže, da je različnost določb v starih in novih predpisih pripeljala do različnega tolmačenja možnosti za napredovanje poduradnikov med uradnike.

Zveza finančne kontrole v Ljubljani je 31. oktobra 1921 pisala ministrstvu za finance o kadrovanju med uradnike finančne kontrole. Navedli so, da 66. člen uredbe o organizaciji finančne kontrole določa, da imajo pri popolnjevanju uradniških in pisarniških mest v finančni stroki prednost poduradniki finančne kontrole, ki imajo za to ustrezno kvalifikacijo. Ljubljanska delegacija pa je 19. februarja 1921 razpisala štiri prosta pisarniška mesta,¹⁸ a je bil od osmih prosilcev iz vrst finančne kontrole sprejet le eden, preostali trije pa so bili certifikalisti, so potožili.

Kdo se je štel za certifikalista? To je bil izraz, ki je izhajal iz davnega leta 1872. Tedaj je bil uveljavljen zakon, ki je podčastnikom vojske in deželne brambe dajal prednost pri zaposlovanju na pisarniških delovnih mestih v javni upravi in državnih podjetjih. Službovati so morali dvanajst oziroma osem let, nato pa so imeli prednost pri postavitvi na taka mesta pri finančni straži, civilni varnostni straži in pri drugih podobnih oblastvih.¹⁹ K prošnji za tako mesto je bilo treba priložiti certifikat (potrdilo), ki ga je izdalo vojno ministrstvo ali ministrstvo za deželno brambo; od tod tudi naziv certifikalist. Sicer pa so podobne ugodnosti veljale že prej; tako je cesar s svojim ukazom 19. decembra 1853 uredil prestop dosluženih vojakov (podoficirjev in prostakov) v nevojaške službe, in to je veljalo tudi za orožništvo in dvorno stražo.²⁰

Pravilnik za izvrševanje uredbe o organizaciji finančne kontrole, ki je v državnem uradnem listu izšel že poleti 1921, je dopolnil določbo 66. člena uredbe. Če je bila za pisarniško mesto določena posebna praksa, jo je prosilec iz poduradniških vrst finančne kontrole največ pol leta opravljal pri najbližjem oblastvu. Ta čas je prejemal vse prejemke. Med to prakso ni imel pravice do potnih stroškov.

¹⁸ *Razpis*, Ur. list DVS, št. 21/21, z dne 28. februarja 1921.

¹⁹ *Postava od 19. aprila 1872 o podeljevanju službe dosluženim podoficirjem*, DZ, št. 24/72, z dne 4. maja 1872.

²⁰ *Cesarski ukaz 19. 12. 1853*, DVLKV, št. 3/54, z dne 26. januarja 1854, I. del, št. 13. *Ukaz c. k. ministra notranjih zadev 28. 1. 1854*, DVKKV, št. 9/54, z dne 11. marca 1854, št. 40.

Razpis c. k. ministerstva notranjih opravil 3. 4. 1854, DVKKV, št. 19/54, z dne 22. maja 1854, št. 95.

Živahna razprava o tem vprašanju se je razvila tudi v slovenskem glasilu državnih uslužbencev. Prvi so zagovarjali stališče, da so pisarniška mesta te vrste v finančni straži rezervirana le za poduradnike te straže, drugi pa, da to velja za vse certifikaliste, ne glede na stroko.²¹

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je o tem vprašanju 3. februarja 1922 pisala ministru. Navedla je razliko med omenjenim avstrijskim predpisom iz leta 1872 ter 24. členom srbskega zakona o ustroju vojske iz leta 1904²² na eni strani in zakonom o organizaciji finančne kontrole ter pravilnikom za izvrševanje tega zakona na drugi strani. Prva dva predpisa sta govorila o prednostih vseh doslužbenih podčastnikov, druga dva pa le o takih prednostih poduradnikov finančne kontrole. Kaj torej velja za področje finančne uprave?

Z ministrstva za finance so odpisali 7. marca 1922: v finančni upravi imajo pri zasedbi pisarniških mest prednost poduradniki finančne kontrole. Delegacija je o tem obvestila finančni okrajni ravnateljstvu v Ljubljani in Mariboru.²³

Prav v tistem času, to je 17. februarja 1922, je finančni okrajni ravnatelj v Mariboru podpisal odločbo o upokojitvi štiriinpetdesetih mož finančne kontrole na Štajerskem. Pri tem se je skliceval na odlok finančnega ministra z dne 24. januarja 1922 in nato na odlok delegacije v Ljubljani z dne 13. februarja 1922. Za stalno je bilo upokojenih petinštirideset stražnikov in devet začasno. Prejemki so jim bili ustavljeni konec februarja tega leta. To odločbo so nato poslali okrajnim upravam finančne kontrole v Brežicah, Celju, Dolnji Lendavi, Mariboru, Murski Soboti, Prevaljah, na Ptuj, v Slovenj Gradcu in Šmarju pri Jelšah.²⁴

Opozorilo komisarju, naj v uradne spise ne vpleta politike

Okrajno glavarstvo v Krškem je 24. marca 1922 sklenilo, da se oddelek finančne kontrole v Št. Jerneju preseli na hišno številko 38 v istem kraju.

²¹ Anton Cesnik: Spopolnjevanje uradniških mest v finančni stroki, *Naš glas*, št. 10, 1921, str. 2. Anton Česnik: Se enkrat: Spopolnjevanje uradniških mest v finančni stroki, *Naš glas*, št. 11, 1921, str. 1–2. Certifikalisti, *Naš glas*, št. 12, 24. marca 1921, str. 2. Pisarniški oficijantje in pomočniki, *Naš glas*, št. 12, 1921, str. 2. Oficijanti in certifikalisti, *Naš glas*, št. 16, 1921, str. 2. Oficijanti in certifikalisti, *Naš glas*, št. 19–20, 1921.

²² *Zakon o ustroju vojske in mornarice*, Ur. list PUS, št. 96/23, z dne 17. oktobra 1923, čl. 73.

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 3701–4500, spis št. 3995.

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, spisi iz leta 1918, 1919, 1920, 1921 in 1922, ovoj 1921/1922.

Toda lastnik hiše, ki je bil zaposlen v Avstriji, se je na ta odlok pritožil, in isto glavarstvo je 10. maja 1922 odločilo, da oddelek ostane v starih prostorih v Št. Jerneju, hišna številka 7.

Anton Muc, komisar in okrajni upravnik finančne kontrole v Mokronogu, je 13. maja 1922 pisal okrajnemu glavarstvu v Krškem in protestiral na to zadnjo odločitev. Oddelek v Št. Jerneju je namreč spadal pod okrajno upravo finančne kontrole v Mokronogu. Zapisal je, da so prostori na hišni številki 7 povsem neprimerni za finančno kontrolo, saj je vhod z dvorišča po strmih stopnicah, v dveh sobah sploh ni peči, vhod v vse prostore je skozi kuhinjo. Sumil je, da ima verjetno prste vmes tamkajšnji župnik, ki je tudi sestavil ugovor na odločbo okrajnega glavarstva, poznan pa je kot *»zagrizen pristaš one politične stranke v Sloveniji, ki v svojih glasilih, na shodih in sploh pri vsaki priliki na perfiden način deluje proti raznim vladnim odredbam ter ji spodkopuje med neukim ljudstvom avtoriteto in ugled.«* Ta drugi sklep naj se prekliče, uveljavi pa tisti z dne 24. marca tega leta, je komisar sklenil svoj protest.

Okrajno glavarstvo je protestno pisanje 17. maja 1922 odstopilo ljubljanski delegaciji in Pokrajinski upravi za Slovenijo v Ljubljani. V svojem mnenju je opozorilo na piščevo politično vsebino pritožbe, za kar ni nobene podlage. Predlagalo je, da se proti komisarju primerno ukrepa in o tem obvesti tudi okrajno glavarstvo.

Iz delegacije so 24. maja 1922 pisali omenjenemu komisarju, opisali, kako je njegov protest prispel do njih in ga opozorili na neprimerno vsebino, ki je nezdržljiva z uradnim poslovanjem finančnega uslužbenca. To so poslali v vednost tudi Pokrajinski upravi za Slovenijo in okrajnemu glavarstvu v Krškem.

Delegacija je 27. maja 1922 obvestila Pokrajinsko upravo za Slovenijo, da je istega dne v dnevniku *Slovenec*²⁵ izšla notica, nekakšen povzetek protestnega pisanja komisarja Antona Muca. Nepodpisani časnikar jo je opremil z ostro kritiko pisanja Antona Muca in med drugim zapisal: *»Sedanja uprava je nastopila tudi pot partizanske politike z izrecnim namenom, da oškoduje pristaše opozicionalnih strank.«* Prosili so, naj ugotovijo, ali je kdo od upravnih uslužbencev v Ljubljani ali Krškem vsebino pisanja Antona Muca sporočil temu dnevniku.

Med moštvom finančne uprave je tovrstne poizvedbe opravil višji finančni svetnik Maks Kostanjevec, ki pa ni mogel odkriti, kdo od usluž-

²⁵ Novi doneski balkanizacije naše uprave, *Slovenec*, 27. maja 1922, str. 1–2.

bencev bi časniku sporočil vsebino komisarjevega protestnega pisanja. Delegat je o tem 9. junija 1922 poročal Pokrajinski upravi za Slovenijo.

Iz predsedstva Pokrajinske uprave za Slovenijo so delegaciji 29. junija 1922 sporočili, da je šentjernejski župnik pisanje videl v prostorih županstva in vest posredoval uredništvu Slovenca.²⁶

Razpored finančne kontrole 10. junija 1922

Vodstvo delegacije ministrstva za finance v Ljubljani je izdelalo razpored finančne kontrole v Sloveniji po stanju 10. junija 1922.²⁷ Najprej je bil prikazan okoliš finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani in nato tistega v Mariboru, pri vsaki okrajni upravi finančne kontrole pa pod njo spadajoči oddelki.

Finančni okraj Ljubljana je štel osem okrajnih uprav s petinpetdesetimi oddelki finančne kontrole. Navedel bom te uprave in v oklepaju pod nje pristojne oddelke: Cerknica (Cerknica, Logatec, Loški potok, Lož in Planina pri Rakeku); Jesenice (Bled, Bohinjska Bistrica, Dovje, Jesenice, Kranjska Gora in Radovljica); Kočevje (Kočevje, Kočevska Reka, Velike Lašče, Petrinja ob Kolpi in Ribnica); Kranj (Cerklje pri Kranju, Gorenja vas, Jezersko, Kranj, Škofja Loka, Tržič, Železniki in Žiri); Ljubljana I. (Domžale, Kamnik, Sv. Križ pri Litiji, Litija, Ljubljana št. 1, Lukovica, Radeče pri Zidanem Mostu, Št. Vid nad Ljubljano in Zagorje); Ljubljana II. (Devica Marija v Polju, Horjul, Ljubljana št. 2, Studenec Ig in Vrhnika); Mokronog (Št. Jernej, Kostanjevica, Krška vas, Krško, Mokronog, Raka, Škocjan pri Mokronogu, Trebnje, Višnja Gora in Žužemberk); Novo mesto (Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Predgrad pri Črnomlju, Semič, Toplice in Vinica).

Finančni okraj Maribor je bil razdeljen na deset okrajnih uprav, te pa so imele sedemdeset oddelkov: Brežice (Brežice, Kozje, Sv. Peter pod Svetimi gorami, Pišce, Planina pri Sevnici, Rajhenburg in Sevnica); Celje (Celje, Sv. Jurij ob Južni železnici, Laško, Ljubno, Rečica, Trbovlje, Vojnik, Vransko, Zidani Most in Žalec); Dolnja Lendava (Beltinci, Dolnja Lendava in Dobrovnik); Maribor (Sv. Barbara v Halozah, Sv. Benedikt, Marija Snežna, Št. Ilj v Slovenskih goricah, Sv. Jakob v Slovenskih

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 2001–3000, ovoj št. 2090.

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Izkazi o dislokaciji fin. kontrole in žandarmerije.

goricah, Sv. Jurij ob Pesnici, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Sv. Lovrenc na Pohorju, Maribor št. 1, Maribor št. 2, Poljčane, Račje, Ruše, Selnica ob Dravi, Sladka Gora in Slovenska Bistrica); Murska Sobota (Cankova, Gornja Lendava, Hodoš, Murska Sobota, Prosenjakovci in Srdica, ki je bila tedaj v Rogaševcih); Prevalje (Črna in Prevalje); Ptuj (Sv. Andraž v Leskovcu, Sv. Lovrenc v Slovenskih goricah, Sv. Miklavž v Slovenskih goricah, Ormož, Ptuj, Ptujska Gora, Sv. Tomaž v Slovenskih goricah in Žetale); Radgona (Apače, Sv. Jurij ob Ščavnicci, Ljutomer, Radenci, Gornja Radgona in Veržej); Slovenj Gradec (Dravograd, Kaplja, Marenberg, Mislinja, Slovenj Gradec, Šoštanj in Vuzenica); Šmarje pri Jelšah (Konjice, Podčetrtek, Rogaška Slatina, Rogatec in Šmarje pri Ješah).

V Sloveniji je bilo tedaj vodstvo finančne straže v okviru delegacije ministrstva financ, dve finančni okrajni ravnateljstvi, osemnajst okrajnih uprav in 125 oddelkov finančne kontrole, torej 146 enot te straže.

Ker so orožniki pomenili temeljno varnostno silo pri nas, organizirani pa so bili še bolj po vojaško kot finančna straža, ne bo odveč, če se zadržim pri kratki primerjavi med obema varnostnima organizacijama. Na istem ozemlju so bile 1. januarja 1921 te orožniške enote: ena brigada, dva bataljona, devet čet, petindvajset vodov in 276 postaj, od slednjih so bile štiri začasne.²⁸ Sedež V. orožniške brigade je bil v Ljubljani, sedeža bataljonov v Ljubljani in Mariboru, poveljstva čet so bila v Celju, Kočevju, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Murski Soboti, Novem mestu, na Ptuj in v Slovenj Gradcu. Vodi so imeli sedeže v Brežicah, Celju, Črnomlju, Dolenji Lendavi, Dolenjem Logatcu, Guštanju, Kamniku, Kočevju, Konjicah, Kranju, Krškem, Litiji, Ljubljani, Ljutomeru, Ložu, Mariboru (dva voda), Mozirju, Murski Soboti, Novem mestu, na Ptuj (dva voda), Radovljici, Slovenj Gradcu in Trbovljah.

Vsi oddelki finančne straže, razen štirinajstih, so bili v istih krajih kot orožniške postaje. Izjeme so bili kraji: Dovje, Hodoš, Marija Snežna, Pišce, Prosenjakovci, Rečica ob Savinji, Selnica ob Dravi, Sladka Gora, Srdica, Sv. Benedikt, Sv. Jakob v Slovenskih goricah, Sv. Lovrenc v Slovenskih goricah, Sv. Miklavž v Slovenskih goricah in Veržej. V teh krajih ni bilo orožniške postaje.

Orožniška postaja je obsegala povprečno šestdeset kvadratnih kilometrov ozemlja, na njej pa je živelo približno 3828 prebivalcev. Kakšna sta bila ta količnika za finančno stražo? Na oddelek te straže je prišlo približno 133 kvadratnih kilometrov površine, na njej je prebivalo 8451 oseb.

²⁸ AS, 68, Upravni oddelek KBUDB, ban, 14–2, fasc. 1922–1923, spis št. 43962.

Razpored enot finančne straže in orožništva se je večkrat spreminjal, in že 20. oktobra 1922 je bilo v Sloveniji 157 oddelkov te straže,²⁹ ki so spadali pod novoustanovljeni oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani.

Leto 1922: predvidenih 1231 obmejnih finančnih stražnikov

Poveljstvo dravske divizijske oblasti v Ljubljani je 17. novembra 1922 izdelalo Uput za vršenje obaveštajne službe. Obsegalo je tri tipkane strani, v prilogi pa so bile tri preglednice in dve skici. Za našo obravnavo je zanimiva preglednica št. 3, ki je prikazala razporeditev finančne kontrole ob meji, na območju oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani, torej v tedanji Sloveniji. Okrajne uprave finančne kontrole so imele zaporedne arabske številke, oddelki finančne kontrole so bili prav tako označeni z arabskimi številkami. Pri vsakem oddelku je bilo navedeno predvideno število finančnih stražnikov.

Šlo je za dokument, ki je med oblastva, pristojna za zbiranje obveščevalnih podatkov onstran meje, uvrstil tudi finančno kontrolo, zato ga bom na kratko povzel. Najprej bom navedel številko in sedež okrajne uprave finančne kontrole, ki so ji v vojski rekli finančni okraj, nato pa številke in sedeže pod njo spadajočih oddelkov te kontrole. Finančni okraj št. 10 Dolnja Lendava, oddelek št. 54 Pince (20), št. 52 Dolnja Lendava (28), št. 55 Žitkovci (20) in št. 53 Kobilje (20); finančni okraj št. 20 Petrovci, oddelek št. 116 Prosenjakovci (19), št. 110 Domanjševci (16), št. 112 Hodoš (28), št. 109 Budinci (21), št. 114 Martinje (19) in št. 113 Kuzdobljanja (17); finančni okraj št. 18 Murska Sobota, oddelek št. 104 Rogašovci (26), št. 102 Gerlinci (17), št. 100 Cankova (22) in št. 101 Gederovci (17); finančni okraj št. 23 Radgona, oddelek št. 134 Radenci (13), št. 131 Radgona (33), št. 130 Apače (23) in št. 135 Žiberi (13); finančni okraj št. 9 Sveti Lenart v Slovenskih goricah, oddelek št. 48 Gornji Cmurek (21) in št. 50 Sladki Vrh (18); finančni okraj št. 16 Maribor, oddelek št. 86 Ceršak (8), št. 88 Sv. Ilj v Slovenskih goricah (36), št. 93 Plač (12), št. 94 Svečina (13), št. 90 Sv. Jurij ob Pesnici (17), št. 91 Sv. Križ nad Mariborom (13) in št. 87 Sv. Duh na

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Izrazi o dislokaciji fin. kontrole in žandarmerije.

Ostrem vrhu (13); finančni okraj št. 15 Marenberg, oddelek št. 82 Kaplja (17), št. 83 Marenberg (24), št. 84 Pernice (17) in št. 81 Dolnji Dravograd (30); finančni okraj št. 21 Prevalje, oddelek št. 120 Libeliče (15), št. 123 Strojna (16), št. 118 Sv. Daniel (15), št. 119 Homec (20), št. 122 Prevalje (15), št. 121 Mežica (18) in št. 117 Črna (22); finančni okraj št. 26 Šoštanj, oddelek št. 151 Solčava (14); finančni okraj št. 6 Kranj, oddelek št. 32 Jezersko (21), št. 34 Medvodje nad Tržičem (9) in št. 30 Sv. Ana nad Tržičem (9); finančni okraj št. 4 Jesenice, oddelek št. 23 Žirovnica (15), št. 19 Jesenice (38), št. 18 Dovje (18), št. 20 Kranjska Gora (23), št. 22 Rateče (15) in št. 17 Bohinjska Bistrica (38); finančni okraj št. 24 Škofja Loka, oddelek št. 139 Sorica (15), št. 136 Davča (19), št. 138 Leskovica (25) in št. 140 Sovodenj (17); finančni okraj št. 13 Logatec, oddelek št. 74 Žiri (21), št. 73 Rovte (17), št. 68 Hotedršica (15), št. 69 Kalce (9), št. 71 Planina (24) in št. 72 Rakek (29); finančni okraj št. 14 Lož, oddelek št. 77 Cerknica (26), št. 78 Gornje Jezero (19), št. 79 Kozaršče (20), št. 75 Babna Polica (15) in št. 76 Babno Polje (15).

Ob državni meji so bili okoliši štirinajstih finančnih okrajev. Na triinšestdesetih oddelkih finančne straže vzdolž državne meje v Sloveniji je bilo predvidenih celo 1231 finančnih stražnikov. To je spadalo v čas, ko so obmejno četo (graničarje) pri nas ukinjali in je nastal nekakšen prazen prostor ob naši meji, zato ga je bilo treba zapolniti s to stražo.

Ta priloga oziroma preglednica naj bi služila drugim upravnim in vojaškim oblastvom, da bi lažje in enotneje pristopali k zbiranju določenih obvestil onstran tedanje državne meje. Pokrajinska uprava za Slovenijo je pisno izrazila pomisleke, ker da bi to lahko pomenilo podprejanje upravnih oblastev vojaškim, v medsebojnem dopisovanju pa so to neka-ko razjasnili.³⁰

Strah pred stavko 5. maja 1922

Komandir orožniške čete v Murski Soboti je 27. aprila 1923 na kratko poročal poveljstvu V. orožniške brigade v Ljubljani, da se pripravlja stavka finančne straže, ker moštvo ni zadovoljno s prejemki. Istega dne je oblastni inšpektor finančne kontrole v Ljubljani Pavao Vuić poslal okrožnico vsem oddelkom finančne kontrole, okrajnim upravnikom te kontrole pa

³⁰ AS, 61, Poverjenišтво/oddelek za notranje zadeve NV SHS, DVS in PUS, šk. 115, ovoj št. pov. 1886/IV., spis št. 5733.

še krajši dopis. Zlasti prvi dopis se mi zdi zanimiv, zato ga bom navedel v celoti in dobesedno, brez slovničnih popravkov.

»Akcijški odbor državnih nameščencev v Ljubljani sklicuje za dan 5. maja t. l. protestna zborovanja in pozivlja v okrožnicah, naj v času od 11. do 12. ure stoji vse delo na železnicah, poštah, vseh državnih uradih, šolah i.t.d. Ni mi znano, ali si je bil akcijski odbor ob sprejemu svojega sklepa svest, kako usodepolne posledice nastanejo za državo, ako vsi državni nameščenci četudi le za eno uro prekinejo redno službovanje, tako n. pr. če vse tuzemstvo in inozemstvo zna, da bo dne 5. maja od 11. do 12. ure naša meja napram inozemstvu popolnoma odprta, če se opusti čuvanje zločincev i.t.d. Iz tega primera organi finančne kontrole lahko razvidijo, da je med delom posameznih kategorij državnih nameščencev velikanska razlika in da ni pravila brez izjeme. Finančna kontrola je stan, organiziran po vojaškem vzorcu in ima iz tega razloga gotove ugodnosti, ki jih drugi državni nameščenci nimajo, zato pa ima tudi težje dolžnosti, kakor drugi državni nameščenci. Finančna kontrola se resno opozarja na usodepolne posledice, ki bi za posameznika in za ves stan nedvomno nastopile, ako bi finančna kontrola v službi le količkaj odpovedala. Uvidevam popolnoma izredno težak materijelni položaj organov finančne kontrole in razumem tudi njih obupnost, vendar pa vem tudi, da bi si finančna kontrola z dejanji, ki jih priporoča akcijski odbor svoj položaj le poslabšala nikdar pa ne izboljšala. Zato tudi pričakujem, da se zaradi sedanjih težkih gmotnih neprilik ne bo dal niti en organ finančne kontrole zavesti k nepokorščini in prelomu položene prisege. Prepričan sem, da bo znala vrhovna državna uprava ta izraz naše uvidevnosti in požrtvovalnosti visoko ceniti in da bomo na ta način več dosegli nego z najkrepkejšimi protesti. Ker so vesti o nezastraženju meje na dan 5. maja že razširjene med občinstvom in bodo gotovo prodrle tudi v inozemstvo, pričakujem, da bo meja ravno v opoldanskih urah dne 5. maja še boljše zastražena nego že kdajkoli.«

Upravnikom okrajnih uprav finančne kontrole je naročil, naj moštvo odvrnejo od stavke, o poteku službe 5. maja pa morajo podrobno poročati najpozneje do 12. maja 1923.

Pokazalo se je, da je preplah malce iz trte izvit. Isti inšpektorat je 30. aprila 1923 pisal poveljstvu V. orožniške brigade v Ljubljani, da je

za 5. maj v Ljubljani sklicana skupščina Zveze poduradnikov finančne kontrole. Vsa ta poročila so potovala tudi v Beograd, vsako oblastvo jih je pošiljalo po svoji službeni hierarhiji.³¹

Dnevnik *Jutro* je dobro leto pozneje poročal o železničarski stavki v Mariboru 3. avgusta 1923, ki naj bi se ji pridružili tudi tamkajšnji državni nameščenci.³² Delegat ministrstva financ v Ljubljani je 7. avgusta 1923 od finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru pisno zahteval nujno pojasnilo o navedbi v tem članku. Najbolj ga je zanimalo, ali je res sodelovalo tudi osebje tamkajšnje finančne uprave. Dr. Josip Povalej je odgovoril že naslednjega dne in navedel, da so stavkajoči železničarji zastražili vhode v vsa uradna poslopja in niso pustili zaposlenim, da bi prišli na delo. To je veljalo tudi za osebje finančne uprave, in zato tistega dne niso mogli poslovati naslednji njegovi uradi: finančno okrajno ravnateljstvo, okrajno davčno oblastvo, davčni urad, evidenčni urad, obe okrajni upravi finančne kontrole ter okrajno glavarstvo.

Generalna direkcija neposrednih davkov je 23. avgusta 1923 o tej zadevi pisala delegaciji ministrstva financ v Ljubljani in spraševala, kateri uslužbenci finančne uprave v Mariboru so sodelovali pri železničarski stavki, kaj jih je k temu vodilo in ali so v delegaciji vedeli za to stavko, ker jih o tem niso obvestili. Iz delegacije so jim odpisali 27. avgusta 1923 in obširno pojasnili zadevo, ovrgli pa zlasti vse navedbe o sodelovanju državnih uslužbencev v stavki železniškega osebja.³³

O »vojašnicah« finančne straže

Finančna kontrola je bila oborožena in uniformirana zvrst državnih uslužbencev. To je bil ključni razlog, da so prostore, kjer so bili nastanjeni njeni pripadniki, po vojaško imenovali kasarna, vojašnica ali stražnica finančne kontrole, včasih celo stražarnica, čeprav slednja pomeni utico za posameznega stražarja.

Namestitev moštva je zahtevala ustrezna poslopja. Ta so bodisi najeli od zasebnikov, bodisi jih dobili v uporabo od državnih oblastev, bodisi od občin, bodisi so zgradili nova. Slednje je šlo počasi. Hkrati so naši

³¹ AS, 61, Poverjeništvo/oddelek za notranje zadeve NV SHS, DVS in PUS, šk. 114, spis št. pov. 1603.

³² Dan brez dela v Mariboru, *Jutro*, 5. avgusta 1923, str. 2.

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spis št. 2875.

mejni čuvaji opazovali, kako sosede skrbijo za svoje obmejno moštvo. Do primerjav ni bilo več daleč, šle pa so na škodo naše strani.

Orožniška postaja Grahovo je 28. julija 1922 poročala o gradnji poslopij za finančno stražo vzdolž meje z Italijo. Zgrajena so bila iz lesa, pritlična, premakljiva, dolga dvanajst metrov, široka šest metrov in visoka šest metrov. Les je bil postavljen na zidano podlago, spodaj so bile kleti. V neposredni bližini je bila cisterna za vodo s prostornino sedemindvajset kubičnih metrov. Orožniška postaja Lož je 8. avgusta 1922 k podobnemu poročilu priložila še skico s položajem italijanske vojašnice finančne straže.³⁴

Zgodilo se je, da je poslopje naše finančne kontrole prizadela nesreča. Poveljstvo 8. orožniškega polka v Ljubljani je 24. novembra 1924 poročalo velikemu županu ljubljanske oblasti o požaru, ki je 20. novembra 1924 zajel hišo, last barona Friedricha Borna pri Sv. Ani nad Trzičem. V njej je poslovala finančna straža, letna zakupnina je znašala 2.500 dinarjev. Financarji so za silo usposobili pritličje pogorele hiše, da so kljub nezgodi lahko še naprej poslovali.³⁵

O tem požaru je govora tudi v publikaciji, ki jo je leta 1983 izdalo prostovoljno gasilsko društvo Trzič. V njej je zapisano, da se je ob vračanju s kraja požara težko poškodoval Karel Bocak, poveljnik gasilcev. Domnevali so, da je požar povzročila eksplozija ročne granate v oborožitvi finančne straže.³⁶

Okrajna uprava finančne kontrole v Marenbergu je 21. avgusta 1927 sprejela posebno izjavo, s katero se je zavzela za pospešeno graditev poslopij ob državni meji za potrebe finančne straže. Objavili so jo tudi v stanovskem glasilu, in to v lepi slovenščini.³⁷ Poslali so jo tudi velikemu županu ljubljanske oblasti s prošnjo, da jih podpre. Slednji je 27. oktobra 1927 pisal generalni direkciji carin pri ministrstvu za finance in podprl vsebino izjave. Taka poslopja bi lahko služila tudi orožnikom, carinskim uradnikom in obmejni četi na italijanski meji. Sredstva bi se dalo dobiti iz Blairovega posojila, čigar del je bil namenjen tudi za take potrebe. »*Opozoriti si dovoljujem, da je siromašna Avstrija zgradila na državnih mejah za svoje obmejne organe mnogo lepih in solidnih poslopij, ki*

³⁴ AS, 61, Poverjeništvu/oddelek za notranje zadeve NV SHS, DVS in PUS, šk. 111, št. pov. 133/IV.

³⁵ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 13–5, fasc. 1924, št. 6377/24.

³⁶ Petek, *100 let organiziranega gasilstva v Trziču*, str. 32.

³⁷ Resolucija, *Financijska kontrola*, št. 19, 1927, str. 3–4.

godinu danu dajete 1000 или 2000 din. za školovanje jednog студента? Pa šta se danas, (a аа у будуће не желимо гоперити, јер нико не јава шта ће бити) аа две хиљаде динара годишње може постићи и добити, по готову акс се јак школује на страни ван своје куће. Није то морални успех већ је то господо ил рални неуспех, то је ситуацијско разметање, јер се са том ситуацијом не може ниједан јак ни у својим школским вјасновнијим потребама преко године аа допелити. Па кад се не може са тим и таквим материјалним средствима задовољити јаци у свему, онда им није апсолутно потребан такав фонд.

Иа наред наложеног јасно је да такав фонд није у могућности да стаицира и кад би се основао

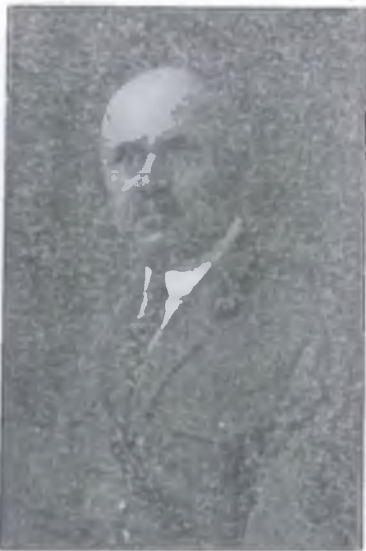
те се стога Управа Савеза и не заузима да се тај фонд оснује.

Неки г. г. средњи управници противу-законито одузимају од органа Ф. К. улсг аа тај фонд намећући своју велу другом, односно располажући са туђом имовином.

Постарали смо се да сазнамо имена дотичне го-споде, те ће мо се постарати да то у будуће не чине.

Даље шта се хтело са поднеском списиона, ко се веће уписати у тај фонд, то је нагледа једна врста претње?

Управа Савеза остаје при свом мишљењу и вид-но ће се одужити своме начелнику — а фонд ни-какo нећемо. Шобајић.

F. Pacak

Inspektor F. K. i predsednik Saveza Čehoslovačke
Finansijske Straže.

Mole se drugovi da nastanu
da se srećke dobrovoljačke
rasprodaju.

Resolucija

органа финансијске контроле, збраних дне 21 августа 1927 на друштвеном сесланку в Маребергу — Словенија, ради градње хиџ за потребе писарн и становањ финансијске контроле в Словенији.

Органи финансијске контроле, ки више тизично zelo на-поруно, одговорино и везно службу в нећанјости државе ип на државних мејах, силно типе весповсод на поманј-канју становањ. Navzlic прећано високим најемнинам, ки јих ни могуће притисити навздол, често ни могуће до-бити најслабешјега локала там, кјер би било потребно, тем-веч на другом, zelo непитимерном месту али цело извен дотичне обћине, кар ни в складу з добрим вршењем службе.

Зласти слабо је в тем погледу на државних мејах, ки се в. Словенији все нове, в прећезни већини в горовју. Там ни на распалаге нити ене државне зградбе. Кмет, обртник али трговец не моте з доседанјо десетлетно ир самоделно давчно опроститиљо градити за државне органе, кер му обстојећи предписи поберею на државних и авто-номних дјалвах скоро вес доћдек. Хиџна разредарина али најемшћина, одмерјена по штевиљу просторов, еноћни 70% ни државни прибићек, од обех же оменјених знескув па же 30% ни линеарни прибићек, полег всега па же об-ћинске докладе, ки знашјо понећод до 200%. Врћу всега се побира полег инвалидскегавка же коморска доклада.

На пр. становање на дежели, обстојеће из двећх снћ ип кућније, за катеро се плаћује летни 2400. — Din. најем-нине, донаша јастнику зградбе окрог 300. — Din. летнега доћдека. С тем знеском па има је — та вдржевати зградбу в употребном станју. Об тећ размарах не смемо прићквати, да би било за нас зласти од државних мејни-ких болје, ћетуди би нас ћћили становањски закон же по 1. новемару 1927. Кдот има денар, па бо слијекпреј на-лсгал на обрести, градити се по приватни иницијативи зласти за државне услужбене на меји не бо нић. Државни услуж-беници — зласти па органи финансијске контроле — па со влед незадостатних службених прејемков, за кая такега же внаптеј изкљичени. Врћтега је служба финансијске контроле таке природе, да се органи премећшјо zelo погосло ип ћетуди би бил kdo влед уподних фамиљарних размер в по-лећјажу да град, тега сторити не моте — кер ни сталности. Зврати тега се обраћамо на все меродјане за најпо-у-нејшо одпомећ.

V Avstriji je že v letu 1922 bilo izgrajenih v notranjosti države in zlasti na državnih mejah dovoljno številno hiš za carinsko stražo osebje.

Vse je zgradila Imobilarna Banka iz Dunaja, ponekod visoko v hribih in tik na državnih mejah, celo dvonadstropne hiše, v katerih je po šest ali več družinskih stanovanj z dvema sobama, predstoba in kuhinja ter vsemi priteklinama. Poleg vsega obsloja za deset ali več neoženjenih uslužbencev, soba za nadziralne organe — tujece — pisarne, skupna kopalnica in pralnice. Vsak oženjen uslužbenec dobi takoj ko pride na svoje službeno mesto zdravo stanovanje, kakršno je vredno človeka in plačuje za dve sobi, predstoba in kuhinja mesečno po 250 šilingov stanarine in 1.28 šilingov vcederine, tedaj skupno 3.78 šilinge ali 30.04 Din. To hipotekarno posojilo Imobilarna banka bo Avstrija amortizirala v 30 letih. Mi ki vse lo dobro opažamo in čutilno razliko na našem zdravju, se čujemo zapuščene in prepustene svojej usodi, naše zdravje silno trpi. Znan je kraj, ko pride organ iz osem ali več urne obmejene in naporne nočne službe, premočen od dežja in vedno od prhu, nujno potreban miru in počitka. Toda če dežuje, si mora razpeli rad svojo posledeljo dežnik, da se ubrani deževja vsaj tedaj, kadar bi imel spati. Oblike, ki je navadno edina, nima nikjer po sušiti. Stanovanje ni prirejeno za to. Za skupno prehrano ki je zbog pomanjkanja „dobrih“ gostiln v getovju in tudi v notranjosti države nujna potrebna, nikakor ni preskrbljeno, ker ni prostora. Oh teh obupnih razmerah vsigamo prošnje za premeščanje v druge kraje in to pod najrazličnejšimi prelivzami, da se reši, kdor se rešiti more. Ker se take prošnje iz razumljivih razlogov največkrat morajo zavračati in ker ni videti zboljšanja razmer, se nas polščča obup in najsakrajnejše nezadovoljstvo.

Hvalevredna je s zakonom priznana skrb za brezplačno lečenje v državnih bolnicah, toda dosti več bi bila potrebna prehodna skrb za zdrava in higiensko urejena družinska stanovanja in stanovanja za samce. Te bi bilo mogoče dobiti v najkrajši dobi, kajti slavnega materijala je v Sloveniji dovolj. Zgledoma navajamo, da bi bila taka stanovanja prevrsilenc v prid državnih službi — carini, monopolu, krofatarini in predvsem vojaški upravi, ki nam daje marsikake težke in zaupne brige za državno mejo. Stanovanja bi se izplačala ne le v pogledu boljšega višena službe nego tudi v finančnem oziru. Na primer: V Dravogradu je računsko 9 oženjenih in 19 neoženjenih uslužbencev finančne kontrole. Vsi ti skupno plažajo najemnine za zelo slaba, pretisna, nezdrava, čeloma tudi skupna ali celo izvenkrajja postavljena stanovanja na leto 31.176.— Din., država pa plača še za dve pisarni v istem kraju letno 2.400.— Din., tedaj skupno 33.576.— Din.

Če vvažujemo, da so plačali vsi ti skupno v osemletni dobi obstoja naše mile nam države svoto 268.608.— Din. najemnine, moramo priti do zaključka, čemu se čk času splošne brezposelnosti in zlasti občutnega pomanjkanja stanovanj ne zgradi vsaj za državne potrebe primernih zgradb, ki bi državi nikakor ne bile v škodo. In, če bi kjerkoli prestala potreba čuvanja državne meje, mogla bi država, samoupravna oblast ali občina tako poslojpe v drug javen namen, na pr. gospodinjstvo ali drugo strokovno šolo, otroziško kesarno, društveni — prosvetni ali gasilni dom, zadržno mlekarino, invalidnico, bolnico ali ubožnico itd. itd.

Potrebno je, da se uradoma takoj ugotovi:

- 1) Kje so take zgradbe izredno nujno potrebne;

2) Kje so nam stanovanja računsko že odgovarjana, pa novih ni;

3) Kje naj bi se z gradnja novih polsemenih stavb takoj pričelo;

4) Kolikne prostore naj bi predine stavbe vsebovale. Za take izredne in nujne državne potrebe naj bi se za Slovenijo takoj nakazal znesek 500.000.— Din., kakor je to predvideno v členu 15. Finančnega zakona letu 1927/28. V Finančni zakon za leto 1928/29 pa naj bi se vneslo določbe, da se člen 81 Finančnega zakona za leto 1927/28 nanaša ne le na mesto Beograd, temveč, naj se za primer, da država proli pričakovanja sama ne bi gradila, hiš za finančno kontrolo, nanaša ta člen tudi na vse stavbe, ki jih grade privatne osebe, strokovne organizacije, denarni zavodi, občine in samoupravne oblasti, po pristojno odobrenem načrtu in izključno za potrebe finančne kontrole v notranjosti države in na državnih mejah, oproste neposrednega davka na zgradbe, kakor tudi vseh državnih pribitkov in občinskih dolič, razzen invalidskega davka. Oprostitev naj bi veljala slčno kakor za Beograd in sicer:

a) za pritelčne in enonadstropne stavbe 20 let in b) za vse druge pa za 30 let, tudi tedaj, ako bi se zgradite zbog neprevidenih razmer kasneje uprabilne v drug javen namen. Lastnik zgradbe pa se mora zavestati, da ne bo pobiral višje stanarine, nego jo prejema dotični državni uslužbenec po določbah usadniškega zakona. Država pa si pridrži pravico, da dotično zgradbo sme dokler traja davčna prostost vzeti v nakup.

Konečno ugotavljamo, da je glede etaričnih zgradb za finančno kontrolo Slovenija na najslabšem mestu, ker so vse njene državne meje v srednje visokem gorvorju in nastale v povoljni dobi. V Hrvaški, zlasti pa v Bosni in Hercegovini obstojac skoro povsod dotrhe in zadostne državne zgradbe, v južnih krajih se je vsaj nekaj gradilo, dočim se v Sloveniji ni nič ukrenilo. Slovenija ni bogata pokrajina, zato je pompč državnih ali samoupravnih oblasti nujno potrebna. Če se vnese predlagane določbe v Finančni zakon za leto 1928/29, bodo poedini privatniki, denarni zavodi, samoupravne oblasti in občine vendarle moge graditi v to svrhc, država pa bo pridobila, kajti tujei, ki naše gorje opažajo; nas pomilujejo.

Vse le opisane razmere vsem funkcionarjem zveze društvev finančne kontrole v Beogradu gotovo niso dovolj znane, zato prosimo sekcijo društva finančne kontrole za Slovenijo, naj to resolucijo, ki je enoglasno sprejeta, smatra kot izredno nujno in naj jo predloži neposredno naslednjim metodajnim in sicer:

- 1) Gospodu Finančnemu ministru;
- 2) Generalnim direktorijem davkov in carin;
- 3) Upravi državnih monopolov;
- 4) Oblastnemu inspektoriatu finančne kontrole v Ljubljani;
- 5) Velikima županoma v Ljubljani in v Mariboru;
- 6) Komandi Dravske Divizijske Oblasti v Ljubljani;
- 7) Oblastnim skupščinam oziroma odborom v Ljubljani in v Mariboru;
- 8) Parlamentarnim zastopstvom;
- 9) Zvezi društvev finančne kontrole v Beogradu;
- 10) Člednjim zvezi v Ljubljani;
- 11) Zbornici za obrt, trgovino in industrijo v Ljubljani.

Trajen spomenik hvaleznosti bo postavljen v naših stih onemu, ki se bo za to nujno in pereče vprašanje zavzemal z uspehom nam v prihod.

V Marenbergu, dne 21. avgusta 1927.

Resolucija organov finančne kontrole, sprejeta 21. avgusta 1927 v Marenbergu (Finanjska kontrola, št. 19, 1927, str. 3)

popolnoma odgovarjajo svojemu namenu,« je sklenil veliki župan ljubljanske oblasti.³⁸

Kraljevina SHS je v prvih letih po vojni prejela več mednarodnih posojil, med katerimi je bilo najbolj pomembno Blairovo v višini 100 milijonov dolarjev.³⁹

Blairovo posojilo je bila domača, skrajšana oznaka za zlate obveznice ameriške banke Blair, Chaise & Comp.⁴⁰ Slednja jih je naši kraljevini 5. junija 1922 odobrila v višini 100.000.000 ameriških dolarjev. Vračilo naj bi bilo opravljeno do 1. maja 1962, torej po štirih desetletjih. Večina posojila je bila predvidena za izgradnjo železniške proge do Jadrana, obnovo železnic in luških naprav v Kotorju, tri desetine pa za kritje drugih potreb države.⁴¹ O tem je poleti 1922 izšel zakon.⁴² Tedanja Jugoslavija je bila močno zadolžena tudi z notranjimi in zunanjimi dolgovi. Poleg ZDA in Romunije je v 30. letih doživela največje zmanjševanje vrednosti domačega proizvoda (danes BDP). Bila je med največjimi žrtvami svetovne gospodarske krize.⁴³ Na začetku julija 1932 je po podatkih ministrstva za finance zunanji dolg Jugoslavije znašal 32.763.242.636 dinarjev, notranji 6.020.315.000 dinarjev, skupaj torej 38.783.557.636 dinarjev.⁴⁴

Tednik *Ilustrirani Slovenec* je jeseni leta 1927 priobčil fotografije poslopij finančne straže v Avstriji in Sloveniji ter pikro pripomnil, da se jih ne da primerjati, saj so pri nas mnogo slabša.⁴⁵

Opozorila pred tujino in odpuščenimi uslužbenci

Tisti čas so bila pogosta opozorila pred nevarnostjo tujerodnega prebivalstva pri nas in ne le tistega onstran meje.

Tako je Slovenski odbor v Kočevju, kot se je imenoval, 1. maja 1920 pisal ljubljanski delegaciji o tamkajšnjih Nemcih. Ti so med železničarsko

³⁸ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 13–4, fasc. 1924–1939, 1927, št. 11237.

³⁹ Kresal, *Zgodovina socialne in gospodarske politike*, str. 88.

⁴⁰ *Compass: Finanzielles Jahrbuch 1936*, str. 452–453.

⁴¹ \$ 25,000,000 offered in jugoslav bonds, *The New York Times*, 15. junija 1922.

⁴² *Zakon o državnem zunanjem posojilu v zlatu iz leta 1922. kraljevine Srbou, Hrvatov in Slovencev*, Ur. list PUS, št. 93/22, z dne 8. septembra 1922.

⁴³ Dragiša Bošković: Dva balkanska dolžnika, *Delo-SP*, 8. maja 2010, str. 9.

⁴⁴ *Compass: Finanzielles Jahrbuch 1936*, Wien 1936, str. 433.

⁴⁵ *Ilustrirani Slovenec*, 27. novembra 1927, str. 395.

stavko aprila 1920 podpirali stavkajoče in posebej rudarje v Kanižarici, saj so računali, da bodo ponovno prišli do starih ugodnosti. Kočevski Nemci so imeli oporo v tamkajšnjem nemškem uradništvu, ki ga je bilo treba premestiti v druge kraje ali pa odpustiti iz državne službe. Pritožba je letela tudi na račun nemških uradnikov v tamkajšnji finančni upravi. Ta odbor je podobno pismo poslal tudi Deželni vladi za Slovenijo, ta pa ga je v okrožnici, poslani 10. junija 1920 vsem podrejenim oblastvom in uradom, podprla. Zaposlila jih je, naj poročajo, kaj so v tej zadevi ukrenili. Tudi poverjeništvu za notranje zadeve Deželne vlade za Slovenijo je 22. junija 1920 pisalo ljubljanski delegaciji o tem, kako so se ob železničarski stavki obnašali kočevski Nemci.

V delegaciji so ugotovili, da je v Kočevju šest Nemcev, ki so spadali pod pristojnost delegacije: Edvard Schubitz, davčni nadupravitelj pri okrajnem davčnem oblastvu, Franc Pickert, pisarniški pomočnik pri istem oblastvu, Viljem Wolf, davčni upravitelj pri davčnem uradu, Ana Wenzel, pisarniška pomočnica pri davčnem uradu, Robert Ganselmayer, davčni asistent, in pl. Viljem Führer, nadgeometer pri evidenčnem uradu.

Kaj je bilo s to zadevo? Slovenski odbor v Kočevju je 20. septembra 1920 spet pisal delegaciji in zapisal, da je kljub odklonilnemu stališču nadgeometer Führer ostal v Kočevju, Wolf pa se je ubranil premestitve v Kamnik s tem, da je dobil zdravniško spričevalo in ostal v Kočevju.⁴⁶

Vpliv nemštva so oblasti videle tudi v poslovanju nekaterih občin pri nas. Pokrajinska uprava za Slovenijo je namreč 1. avgusta 1923 z okrožnico obvestila vsa okrajna glavarstva in mestne magistrate, da nekatere občine izstavljajo uradne dokumente, zlasti domovnice oziroma domovinske liste, v slovenskem in nemškem jeziku. To je v nasprotju z ustavo, ki določa, da je uradni jezik pri nas srbsko-hrvaško-slovenski. O tem je treba obvestiti županstva in jih nadzirati. Okrožnico so poslali v vednost tudi vsem oddelkom Pokrajinske uprave in oddelkom/delegacijam ministrstev v Ljubljani.⁴⁷

Jugoslovska sokolska zveza je 27. novembra 1923 pisala predsedstvu Pokrajinske uprave za Slovenijo in opozorila na nemškutarstvo v obmejnih krajih. Obmejni prebivalci ob meji z Avstrijo pošiljajo otroke na šolanje v Gradec in Celovec, od koder se vračajo navdušeni nad nemško propagando. Sicer so lojalni do naše oblasti, v srcu pa so starega prepričanja. Delovanje oblasti je tod zelo pomembno, mnogo je odvisno

⁴⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1501–2000, spis št. 1766.

⁴⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spis št. 2864.

od uradnikov, ki jih v te kraje pošilja oblast. Zaradi tega bi kazalo vso pozornost posvetiti imenovanju uradnikov v te kraje, kamor naj bi prišli le dobri narodni delavci. Ta dopis so nato razposlali vsem oddelkom Pokrajinske uprave za Slovenijo in delegacijam centralnih oblastev v Ljubljani.⁴⁸

Pokrajinska uprava za Slovenijo, oddelek za notranje zadeve, je 20. decembra 1923 razposlala okrožnico vsem vodjem političnih in policijskih oblastev prve stopnje pa tudi predsedstvu delegacije ministrstva financ v Ljubljani. Sklicevala se je na podobno okrožnico, ki jo je 12. decembra 1923 razposlalo ministrstvo za notranje zadeve, ta pa se je sklicevala na poročilo glavnega generalnega štaba v Beogradu. Slo je za boljševisko propagando. V Rusiji so ponaredili tujo in dinarsko valuto, da bi jo dostavili komunistom in opozicijskim strankam v Jugoslaviji ter na Balkanu. V Moskvi so si prizadevali za razbitje Jugoslavije s spodbujanjem pokrajinskih avtonomij. Denar so prinašali sovjetski kurirji. V Carigrad pa je prispel transport orožja in streliva za upornike v srbski Makedoniji. Okrožnica je naročala pozornost na sumljive osebe, ki jih je bilo treba prijeti, zaslišati, preiskati in ukrepati po zakonu. O vsem je bilo treba takoj poročati.⁴⁹

Veliki župan ljubljanske oblasti je 3. septembra 1926 izdal okrožnico za vsa okrajna glavarstva, policijsko ravnateljstvo v Ljubljani ter komisariata obmejne in železniške policije na Jesenicah in Rakeku. Vsebovala je prepis poročila orožniške čete iz Sušaka z dne 27. avgusta 1926, ki je opozarjalo na nevarnost s strani italijanskih oblasti. Te si prizadevajo, da bi njihovi sodelavci na vsak način pridobili strogo zaupne knjige ali dokumente, zlasti šifre vojske, orožništva ali policije. Na razpolago naj bi imeli mnogo denarja. Po drugi strani pa je mogoče pričakovati, da bodo njihove obmejne starešine skušale pridobiti zaupno obveščevalno gradivo, četudi z napadom na vojaške in orožniške stavbe, na poslopja obmejne čete ali obmejnih komisariatov. Veliki župan je odredil večjo pozornost na hrambo zaupnih gradiv. Okrožnico je prejela tudi delegacija ministrstva financ v Ljubljani in jo odposlala tudi oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani.⁵⁰

Ministrstvo za finance je 18. avgusta 1926 pisalo delegaciji v Ljubljani, kaj jim je 24. julija tega leta sporočilo ministrstvo za notranje zadeve.

⁴⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3801–0000, spis št. 4332.

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3801–0000, spis št. 4531.

⁵⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 4001–5000, spis št. 4442.

Notranji minister je že večkrat prosil druge ministre, naj ne zaposlujejo ponovno svojih uslužbencev, ki so se upokojili, bili disciplinsko odpuščeni ali jim je prenehala služba zaradi zmanjševanja števila zaposlenih v državni upravi. Kljub temu njegovih prošenj niso dovolj upoštevali. Odpuščeni iz enega resorja so se zaposlovali v drugem resorju, ne da bi predstojniki prej pridobili mnenje o razlogih za odpust iz službe ali mnenje notranjega ministrstva. Taka praksa je škodovala ugledu državne uprave in koristila tistim odpuščenim, ki so potihoma upali na novo zaposlitev v drugem resorju. Zato je zaprosil, da za odpuščene uslužbence notranjega resorja pred zaposlitvijo v kakšni drugi veji državne uprave prej zaprosijo za oceno dotične osebe in poročilo o njej.

V delegaciji so to okrožnico povzeli in v slovenskem besedilu naglasili zlasti nevarnost, da bi se v državno službo pritihotapili razni nezaželeni in nevestni uslužbenci.⁵¹ Tista leta je bila praksa, da je notranje ministstvo o vsakem disciplinsko ali kazensko odpuščenem uslužbencu različnih resorjev razposlalo okrožnico vsem državnim organom po državi.

---

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 4001–5000, spis št. 4402.

PRVO DESETLETJE MINISTRSTVA ZA FINANCE

Finančno ministrstvo v Beogradu je sprva delovalo kot nekakšen usklajevalec finančnih opravil za celotno državo. Ker je šlo za denar, je bilo pričakovati, da bo vajeti tudi na tem področju kmalu vzelo v roke to ministrstvo v prestolnici kraljevine.

Začetna organiziranost tega ministrstva

Ministrski svet je tako 25. februarja 1919 izdal uredbo o organizaciji ministrstva za finance. To je obsegalo pomočnika ministra, kabinet ministra, generalni inšpektorat in devet generalnih direktij: generalno direktijo državnega računovodstva, generalno direktijo neposrednih davkov, generalno direktijo posrednih davkov, generalno direktijo carin, generalno direktijo državnih monopolov, generalno direktijo državnih dolgov, generalno direktijo državnega pravobranilstva, generalno direktijo državnih posestev in katastra. Generalne direktije so se znotraj delile na nižje organizacijske enote, oddelke in odseke.

Tako je generalna direktija posrednih davkov imela štiri oddelke: administrativni oddelek, oddelek posrednih davkov za Srbijo in Črno goro, oddelek posrednih davkov za Hrvaško, Slavonijo, Banat, Bačko in Baranjo ter oddelek posrednih davkov za Bosno in Hercegovino, Dalmacijo in Slovenijo z Istro. Administrativni oddelek se je delil na štiri odseke in tretji je bil odsek za finančno stražo, ki je skrbel zlasti za razporeditev in službo te straže na ozemlju celotne kraljevine ter za pravilno opravljanje njene službe. Generalna direktija carin je bila razdeljena na dva oddelka. Prvi je bil administrativni, ki se je delil na tri odseke, eden je bil odsek finančne straže.¹

¹ *Uredba o organizaciji Ministarstva Finansija*, Sl. novine KSHS, št. 14/19, z dne 6. marca 1919. Ta je pri nas izšla skoraj leto dni pozneje: *Uredba o organizaciji ministrstva za finance*, Ur. list DVS, št. 11/20, z dne 23. januarja 1920. *Uredba o izpremembli člena 26. uredbe o organizaciji ministrstva za finance*, Ur. list DVS, št. 86/21, z dne 26. julija 1921.

To je pomenilo, da sta bili tedaj v finančnem ministrstvu pri dveh generalnih direkcijah predvideni dve notranji organizacijski enoti finančne straže.

Naslednji dan, to je 26. februarja 1919, je ministrski svet izdal uredbo o začasni ureditvi poverjeništev ministrstva za finance. Dokler finančna uprava ne bo poenotena, se na ozemlju bivše Avstro-Ogrske ustanovi pet poverjeništev tega ministrstva. Eno je bilo v Ljubljani, pristojno za Slovenijo in Istro. Preostala štiri so bila v Zadru za Dalmacijo, v Zagrebu za Hrvaško, Slavonijo in Međimurje, v Sarajevu za Bosno in Hercegovino ter v Somboru za Banat, Bačko in Baranjo. Poverjenišтво je bilo pristojno tudi za odločanje o upravnih zadevah finančne straže. Za spremembo sedežev, ustanovitev novih in odpravo obstoječih enot finančne straže je moralo dati privolitev finančno ministrstvo. Poverjenišтво je nadomestilo dotedanje finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani. Vse finančno poslovanje je s tem prešlo v pristojnost tega poverjenišťa.²

Prestolonaslednik Aleksandar je 12. marca 1919 postavil sekcijskega svetnika dr. Karla Šavnika za delegata ministrstva financ pri poverjenišťvu ministrstva financ za Slovenijo in Istro.³

Čez dva tedna je izšla nova tovrstna uredba, a pristojnosti poverjeništev ministrstva za finance so ostale v bistvu nespremenjene.⁴ Spremembe in dopolnitve tega predpisa so določile pooblastila in naloge pomočnika delegata ministrstva financ.⁵

V času od 1. decembra 1918, ko je Slovenija postala sestavni del Kraljevine SHS, pa do temeljite reorganizacije celotne finančne uprave konec leta 1928, se je na položaju ministra za finance zvrstilo dvanajst oseb: Stojan Protić, Momčilo Ninčić, Vojislav Veljković, Velizar Janković,

² Uredba o provizornom uredjenju delegacija Ministarstva Finansija, Sl. novine KSHS, št. 15/19, z dne 8. marca 1919.

Razglas ljubljanskega poverjenišťa ministrstva financ o provizorni uredbi finančne uprave, Ur. list DVS, št. 64/19, z dne 18. marca 1919, str. 200. Ljubljanska vlada tedaj ni imela več nobene pristojnosti nad finančno direkcijo v Trstu.

Uredba o začasni ureditvi delegacij ministrstva za finance, Ur. list DVS, št. 11/20, z dne 23. januarja 1920.

³ Ur. list DVS, št. 69/19, z dne 31. marca 1919, str. 1 (brez naslova).

⁴ Uredba o provizornom uredjenju poverjenišťa Ministarstva Finansija, Sl. novine KSHS, št. 23/19, z dne 25. marca 1919.

⁵ Naredba o izpremembah in dopolnitvah uredbe o začasni ureditvi delegacij ministrstva za finance z dne 26. februarja 1919, A br. 309, Ur. list DVS, št. 150/20, z dne 31. decembra 1920.

Kosta Stojanović, Kosta Kumanudi, Milan Stojadinović, Mehmed Spaho, Nikola Uzunović, Ninko Perić, Bogdan Marković in Nikola Subotić. V tem razdobju je bilo devetnajst različnih vlad, kar je pomenilo, da je en in isti funkcionar lahko večkrat, v različnih vladah vodil ta resor. Večina, deveterica od njih, je bila doktorjev znanosti, kar kaže na to, kakšen pomen so dajali temu resorju.

Iz vsebine prvega letnika *Finansijske službe*

Ministrstvo za finance in njegove generalne direkcije so izdajale navodila za delo podrejenih oblastev in uradov po državi, jih obveščale o pomembnejših novostih in drugem, kar je bilo koristno za enotno delovanje finančne uprave. Kmalu se je pokazala potreba, da bi to poenotili tudi po obliki. Najbrž je pri tem šlo tudi za posnemanje izkušenj s tako imenovanimi ukazniki, ki so jih v času Avstrije oziroma Avstro-Ogrske na Dunaju izdajala razna ministrstva, tudi finančno.⁶ Tudi v času Kraljevine Srbije je carinska uprava do leta 1914 izdajala zbornik carinskih zakonov in okrožnic.

Najprej so tako potrebo začutili v generalni direkciji carin. Ta je 23. januarja 1923 začela izdajati svoje glasilo z imenom *Carinska služba*. Pod tem naslovom je izšlo sedemindvajset številk, seveda ne le posamičnih, ampak tudi skupnih, dvojnih ali trojnih. Tiskala ga je državna tiskarna v Beogradu. Celoten obseg tega letnika je dosegel 189 strani.

Minister za finance je 31. decembra 1923 izdal odločbo, da se Carinska služba preimenuje v glasilo tega ministrstva z imenom *Finansijska služba*. Odločil je, da ga bodo brezplačno prejemale vse finančne ustanove, druge ustanove in posamezniki v državi proti plačilu 300 dinarjev letne naročnine, za tujino pa 300 frankov. Objavljalo bo vse zakonske predpise, ki zadevajo vse stroke v tem ministrstvu, ter tiste predpise drugih strok državne uprave, ki so povezane s finančno upravo. To so zapisali 1. januarja 1924 kot uvod v številko 1–4 prvega letnika tega glasila.

Vsebina glasila je bila ločena za vsako organizacijsko enoto tega ministrstva. Zmeraj pa katera od teh enot ni imela kaj objaviti. Glasilo je

⁶ *Verordnungsblatt für den Dienstbereich des österreichischen Finanzministeriums für die im Reichsrat vertretenen Königreiche und Länder*, ki je na Dunaju izhajal od 2. januarja 1854 do 12. septembra 1918.

izhajalo do leta 1929 in v posameznem letniku je izšlo toliko številčk na toliko straneh: 1924 – 67 številčk, 536 strani; 1925 – 84 številčk, 672 strani; 1926 – 63 številčk, 500 strani; 1927 – 68 številčk, 540 strani; 1928 – 145 številčk, 1160 strani in 1929 – 125 številčk, 998 strani. Naslednje leto je finančno ministrstvo prešlo v drugo obliko uradnega glasila, ki je dobilo tudi novo ime, v bistvu pa je ohranilo enako vlogo kot njegov predhodnik.

V nadaljevanju bom povzel nekaj zanimivejših vsebin iz nekaterih številčk tega uradnega glasila, ki so izhajale v letu 1924. Generalna direkcija posrednih davkov je 8. februarja 1924 poslala krožnico vsem oblastnim inšpektoratom in okrajnim upravam finančne kontrole v državi. Nekateri poduradniki te kontrole med službo niso upoštevali občutljivosti državljanov, katere so nadzorovali, še več, z njimi so poslovali predrzno in vzvišeno. Vse poduradnike je zato bilo treba opozoriti na določbe 12. člena in 9. točke 73. člena zakona o organizaciji finančne kontrole. Omenjena člena sta se nanašala na obnašanje v službi in prostem času. Starešine oddelkov so morali po prejemu te okrožnice v prvem mesecu najmanj po dvakrat tedensko poučiti podrejene o obnašanju v službi.⁷ Podobna okrožnica je spet izšla 2. maja 1924, bila pa je še ostrejša.⁸

Ista generalna direkcija je 12. februarja 1924 izdala ukaz finančnim oblastvom v Sloveniji glede denarnega kaznovanja storilcev prekrškov, povezanih s trošarino na vino. V osnovo za kaznovanje so namreč štelali tudi občinsko trošarino, kar je bilo napačno. Osnova za odmero kazni je lahko bila le državna trošarina, skladno s 77. členom trošarinskega pravilnika. V Beogradu so zapisali, da državni organi niso poklicani, da preganjajo tihotapce vina v interesu občin, še manj pa, da bi storilce kaznovali.⁹

Dne 25. februarja 1924 je izšla nova okrožnica za vse oblastne inšpektorate finančne kontrole. Na finančno ministrstvo so prihajale različne prošnje, ki so jih v imenu pripadnikov te kontrole podajali narodni poslanci ali druge vidnejše osebnosti. Nekateri uslužbenci pa so prihajali neposredno k ministru in mu podajali prošnje ali pritožbe. Vse to je

⁷ *Ponašanje u službi organa finansijske kontrole, Finansijska služba, št. 5–7, 1924, str. 49.*

⁸ *Ponašanje organa finansijske kontrole u službi i van nje, Finansijska služba, št. 30–32, 1924, str. 255–256.*

⁹ *Naplata opštinske trošarine na vino u Sloveniji od strane finansijskih organa, Finansijska služba, št. 5–7, 1924, str. 50–51.*

bilo v nasprotju z določili iz pravilnika za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole, ki je uredil način za podajanje prošenj. V okrožnici so zapisali, da takih prošenj in pritožb, podanih mimo predpisane poti, ne bodo upoštevali, uslužbenca pa bodo poklicali na odgovornost.¹⁰ Podobna okrožnica je spet izšla 12. novembra 1924, saj so se v prvi okrožnici navedene napake ponavljale.¹¹

Okrožnica iste generalne direkcije, izdana 1. aprila 1924, je sporočala o porabi proračunskih sredstev, predvidenih za nabavo uniforme poduradnikov te kontrole. Za proračunsko leto 1924/1925 je za te name-ne predvideno 15.000.000 dinarjev ali povprečno 1.876 dinarjev na poduradnika.¹²

Okrožnica z dne 20. maja 1924 je naročala, da morajo oddelku za državno zaščito v notranjem ministrstvu dosledno in sproti neposredno dostavljati seznam vseh pravnomočno kaznovanih oseb, ki so storile ti-hotapstvo čez državno mejo, ne pa tudi tistih, ki so ta prestopek zagrešile znotraj države. Seznam je moral navesti ime in priimek kaznovanega, kraj bivanja, poklic, za kaj in koliko je bil kaznovan.¹³

Okrožnica z dne 5. septembra 1924 je uperila ost proti vmešavanju nekaterih uslužbencev finančne kontrole v politiko. Nekateri so se celo včlanili v organizacije Orjuna, Hanao in Srnao ter nosili njihove uniforme ali značke. To je bilo povsem nedopustno: »*Naloga finančne kontrole je zaščita državnih interesov, posebej državnih prihodkov, njena organizacija pa je postavljena na vojaško podlago, zato vodenje politike in vmešavanje organov v povsem politične organizacije nikakor ni dovoljeno, kajti to škoduje ugledu celotnega moštva finančne kontrole, a posebej vsakemu posamezniku in spodbuja mržnjo državljanov na posameznika in celoto.*«¹⁴

Konec septembra 1924 je bila v državnem uradnem listu objavljena uredba o tem, kdo je oproščen vpoklica na vojaške vaje ali mobilizacije

¹⁰ Podnošenje molbi in žalbi organa finansijske kontrole, *Finansijska služba*, št. 10–11, 1924, str. 82–83.

¹¹ Način podnošenja molba organa finansijske kontrole, *Finansijska služba*, št. 63–64, 1924, str. 512.

¹² Snabdevanje odelom organa finansijske kontrole, *Finansijska služba*, št. 30–32, 1924, str. 249–250.

¹³ Dostavljanje imena krijumčara Ministarstvu Unutrašnjih Dela, *Finansijska služba*, št. 34–35, 1924, str. 276.

¹⁴ Mešanje organa finansijske kontrole u politiku, *Finansijska služba*, št. 53–55, 1924, str. 438.

v vojni. Objavljena je bila tudi v glasilu finančnega ministrstva.¹⁵ Ta oprostitev je veljala za vse uradnike in poduradnike finančne kontrole, ki pa so jih med vojno lahko uporabljali tudi za vojaške namene.

Zakup prostorov za stražnike

Praviloma naj bi prostore za finančno kontrolo poiskali v državnih stavbah, kot je pisalo v obeh temeljnih predpisih za to kontrolo, vladni uredbi in ministrovem pravilniku. Ne samo, da to ni bilo zmeraj mogoče, pač pa je to postalo in ostalo izjema. Slednje je veljalo zlasti na podeželju, kjer so bili oddelki te kontrole po vaseh. Tam državnih poslopij ni bilo, zato jih je bilo treba poiskati pri zasebnikih, razen če so jih nastanili na enotah finančne straže še iz avstrijskih časov. Za tak zakup sta morala obstajati vsaj dva pogoja: da v kraju ni bilo na razpolago državne stavbe ali prostorov v taki hiši; da se sedež zaradi interesov državne službe ali prihodkov ni mogel prenesti v tak bližnji kraj, kjer je bilo na razpolago državno poslopje. V spremnem dopisu k pogodbi za zakup zasebnih prostorov je bilo treba navesti, zakaj uporaba državne stavbe ni mogoča.¹⁶

Zakup je temeljil na najemni pogodbi, ki je bila izdelana na enotnem obrazcu. Praviloma je trajala eno leto, z možnostjo podaljšanja, tri mesece pred iztekom pa je bilo treba podati odpoved. Ponekod se je pokazalo, da so iz prijateljskih razlogov pogodbo prekinili in oddelek preselili v drugo, »prijateljsko« hišo v istem kraju, še preden je bila nova pogodba odobrena. To ni bilo pravilno in dopustno, zato so iz Beograda opozarjali na to »napako«.¹⁷

Pogodbo o zakupu je podpisal tudi lastnik stavbe, ki je moral hkrati plačati predpisano takso. O tem je dobil priznanico, v spremnem dopisu pogodbe je bilo treba navesti vsoto prejete takse. Ko je bila pogodba odobrena, jo je podpisala oseba organa, ki je zastopal državo. Sele tedaj je začela veljati. Če pogodba ni bila odobrena, so plačano takso vrnili plačniku.¹⁸

¹⁵ Uredba o oslobađavanju vojnih obveznika od poziva na vojnu dužnost u miru i u ratu, *Finansijska služba*, št. 53–55, 1924, str. 421–429, čl. 1, 9. točka in čl. 11, 20. točka.

¹⁶ *Odobravanje ugovora za zakup zgrada za finansijsku kontrolu*, *Finansijska služba*, št. 75, 1925, str. 594.

¹⁷ *Preseljenje odeljaka finansijske kontrole u druge zgrade može se vršiti tek po odobrenju ugovora o zakupu*, *Finansijska služba*, št. 75, 1925, str. 596.

¹⁸ *Podnašanje na odobrenje ugovora o zakupu prostorija za smeštanje finansijske kontrole*, *Finansijska služba*, št. 75, 1925, str. 596.

Da bi čimbolj poenotili postopek sklepanja zakupnih pogodb, je generalna direkcija posrednih davkov naročila, da je treba spisu o zakupni pogodbi priložiti tudi prejšnjo pogodbo, če je obstojala; v spremnem dopisu je bilo treba navesti višino prejšnje zakupnine in izrecno navesti, če je šlo za nov urad finančne kontrole, ki dotlej ni obstajal.¹⁹

V vodstvu finančne kontrole v Beogradu so opazili, da so nekateri lastniki zakupljenih stavb izkoristili tako rekoč vsako priložnost, da so zahtevali višjo zakupnino, ki pa ni bila primerna vrednosti hiše. To je še posebej veljalo v tistih krajih, kjer ni bilo drugih primernih prostorov. Zato so morali starešine finančne kontrole ugotoviti, ali je bila povišana zakupnina skladna s kakovostjo stavbe. Zaupno pa naj bi vplivali na župana v tistem kraju, da bi skušal pri lastniku doseči znižanje zahtevane povišane zakupnine, pri čemer naj bi ga opozorili tudi na škodo, ki bi jo kraj utrpel zaradi morebitne selitve urada drugam, povzročene s povišanjem zakupnine.²⁰

Razpoznavni znak za pripadnost oddelku

Konec leta 1925 je generalna direkcija posrednih davkov obvestila oblastne inšpektorate finančne kontrole, da jim bo zasebni dobavitelj iz Beograda v kratkem poslal troje vrst znakov za pripadnike te straže: kokardo, emblem in naprsni znak. Uradniki bodo prejeli vsak po eno kokardo za kapo in emblem zanjo, zvaničniki pa poleg tega še službeni naprsni znak. Emblem za zvaničnike se je od tistega za uradnike razlikoval po tem, da je bil okvir bele barve, za uradnike pa pozlačene barve.

Kokardo je bilo treba pritrditi spredaj na sredino porte na šapki, emblem pa namestiti nad njo na samo kapo. Zvaničniki so morali nositi službeni znak na levi strani prsi, malo nad opasačem. Na znaku je bila zaporedna, tekoča številka, ki je označevala povsem določenega uslužbenca na oddelku. Zato so morali starešine oddelkov voditi točno evidenco o teh znakih. Pomenil je nekakšno razpoznavno znamenje za

¹⁹ *Postupak pri podnošenju na odobrenje ugovora o zakupu zgrada za smeštanje nadležstava finansijske kontrole, Finansijska služba, št. 3–4, 1926, str. 30–31.*

²⁰ *Povišenje kirije za zgrade u kojima su smeštena nadležstva finansijske kontrole, Finansijska služba, št. 3–36, 1926, str. 286.*

može na oddelku, po njem pa je bilo mogoče takoj ugotoviti, komu pripada. Imel je dvojni namen: da bi znotraj moštva te kontrole laže ugotovili, kam je spadal uslužbenec, ter da bi tudi javnost lažje nadzorovala obnašanje teh mož.

Kdaj je bilo te znake treba vrniti? Emblem in kokardo ob prekinitvi službe pri finančni kontroli, službeni naprsni znak pa ob premestitvi na drugi oddelek. Ob premestitvi je zvaničnik vrnil dotedanji znak in na novem službenem mestu prejel drugega. Če je financer tak znak poškodoval po lastni krivdi, je moral nositi stroške zanj; za emblem so znašali 6 dinarjev, za kokardo 7 dinarjev in za naprsni znak 15 dinarjev.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je na podlagi razpredelnice te generalne direkcije prejel 40 uradniških emblemov (od 300 za vse uradnike po državi), 860 emblemov za zvaničnike (po celi državi 8200), 900 kokard (od 8200) in 900 naprsnih znakov (od 8500).²¹

Preskrbovanje z uniformo

Sprva je skrb za nabavljanje uniform pripadnikov finančne kontrole po celotni državi prevzela *Zajednica za snabdevanje organa finansijske kontrole*, ki je imela sedež v Sarajevu in je bila ustanovljena z navodilom, izdanim 17. januarja 1922.

Od 1. aprila 1925 je veljal nov način oskrbovanja te vrste: prešli so na dodatek za uniformo, ki ga je vsak prejel ob izplačilu drugih prejemkov, nato pa je nabava potekala centralno. Dele uniforme so nabavljali prek licitacij, vodilno vlogo pa je tudi na tem področju prevzelo finančno ministrstvo. Oddelki finančne kontrole so morali do 15. junija 1925 izdelati seznam moštva v štirih izvodih, za vsakega moža navesti točne mere kape, bluže, obeh vrst hlač, plašča, srajce, spodnjih hlač in usnjenih golenic. Mere so morali vzeti sami, zato so bili dodani napotki, kako se to stori. Vse izvode seznama je moral starešina oddelka poslati na okrajno upravo finančne kontrole, kjer so dodali še podatke za svoje moštvo in dva izvoda gradiva poslali oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole, dva izvoda pa obdržali zase. Na oblastnem inšpektoratu so zbrali podatke še za svoje uslužbenice in izvod celotnega gradiva poslali v Beo-

²¹ *Isporuka amblema i službenih znakova za finansijsku kontrolu, Finansijska služba, št. 82-84, 1925, str. 669.*

grad, drugi izvod pa so obdržali v svojem arhivu; to so morali storiti do 25. junija 1925.²²

Izdelane uniforme je konec leta 1925 okrajnim upravam finančne kontrole dobavil zasebni dobavitelj Mika Eškemazi iz Beograda. V Beogradu jih je prevzela prevzemna komisija ter vse pošiljke označila s plombami in pečati. Zato so morale okrajne uprave ob prevzemu pošiljk paziti na te plombe in žige, da ne bi bili morebiti poškodovani. Po prevzemu so morali reverz takoj vrniti generalni direkciji posrednih davkov.²³

Uslužbenci finančne straže so se pritoževali zlasti nad kakovostjo čevljev. Zato je uprava stanovske organizacije uslužbencev te kontrole sklenila sporazum s tovarno čevljev Peko iz Tržiča, ki je imela pisarno v Ljubljani, Breg 20. Tvrdba se je obvezala, da bo čevlje dobavljala na trimesečno odplačilo in s popustom treh odstotkov pri ceni, ki pa ne bo veljal le za financarje, pač pa tudi za člane njihovih družin. Stanovsko glasilo je na začetku leta 1922 objavilo obrazec nakaznice, ki jo je izpolnil naročnik (financar), potrdil pa starešina oddelka finančne kontrole, saj je šlo za odtegljaje od mesečne plače, s katerimi se je moral naročnik strinjati.²⁴

Leta 1928 je (spet) prišlo do sprememb. Minister za finance je namreč izdal pravilnik,²⁵ ki je začel veljati 1. aprila leta 1928. Doklado za obleko so uradnikom, zvaničnikom in dnevničarjem izplačevali uradi, kjer so dobivali osebne prejemke. To je bilo dvakrat na leto. Ob začetku službovanja je moral vsak podati zavezo, da bodo njegovi starši, sorodniki ali skrbniki povrnili državi to doklado, če bo službo zapustil ali umrl pred rokom, za katerega je prejel to doklado. Zavezo sta podpisali dve priči, porok in predstavnik občinskega županstva. Izgled uniforme s tem pravilnikom ni bil predpisan, pač pa je bilo to prepuščeno generalni direkciji davkov. Natančno je bilo določeno, kako poteka javni razpis za nabavo obleke. Za to je bil pooblaščen Oblastni inšpektorat finančne kontrole, ki je oblikoval razpisno komisijo ter komisijo za prevzem dobavljene obleke.

²² *Nabavka odela za finansijsku kontrolu, Finansijska služba*, št. 31–32, 1925, str. 246–247.

²³ *Kvantitativni prijem rublja za organe finansijske kontrole, Finansijska služba*, št. 82–84, 1925, str. 670.

²⁴ M. Šobajić: *Svima Članovima Saveza na znanje, Finansijska kontrola*, št. 1, 1927, str. 13–14.

²⁵ *Pravilnik o preskrbovanju organov finančne kontrole z obleko, obutvijo in perilom po predpisu člana 67. zakona o organizaciji finančne kontrole in pooblastitvi ministra za finance št. 140.000 z dne 5. 12. 1927*, Ur. list LMO, št. 44/28, z dne 7. maja 1928.

Določeni so bili roki trajanja delov uniforme: suknjič tri leta, ob meji dve leti; bluza dve leti; hlače eno leto; šapka eno leto; usnjene golenice dve leti; čevlji, srajca in spodnje hlače po šest mesecev. Če je pripadnik te kontrole izstopil iz službe, preden je potekel rok trajanja posameznih delov uniforme, jih je moral vrniti. Ko jim je rok potekel, je vsak razpolagal z deli uniforme. Vgrajeno je bilo načelo dobrega gospodarja: kdor je pazil na obleko, je lahko prihranil del doklad za njeno nabavo, o čemer so starešine oddelkov vodile točno evidenco.

Preskrbovanje z uniformo je bilo povezano ne le s pogostimi spremembami, marveč tudi z nejasnostmi, ki so se vlekale skoraj vse do razpada države. Velja jih na kratko opisati. Najprej so ustanovili že omenjeno skupnost za preskrbovanje poduradnikov finančne kontrole z obleko, perilom in obutvijo s sedežem v Sarajevu. Stroške dostave obleke so nosili poduradniki sami, zato so za leto 1923 vplačali po 5 dinarjev, naslednje leto pa 10 dinarjev. Tako je določila generalna direkcija posrednih davkov. Na ta način je nastal osnovni kapital skupnosti, ki je pozneje dobil skrajšano ime »režijski fond«.

Finančni zakon za leto 1924/25 je za nabavo te opreme predvidel 15.000.000 dinarjev. Na generalni direkciji posrednih davkov so izračunali, da bo iz te vsote vsakemu poduradniku pripadalo po 1.876 dinarjev, kar bo zadostovalo za nabavo opreme prek skupnosti. Skupnost je ta denar vlagala v nekaj bank.

Leta 1928 je bilo določeno, da bo vsak dobil pavšal na roko, zato ni bilo več interesa za obstoj skupnosti. Ta je res odmrla, od njenega kapitala, vloženga v banke, ki so leta 1929 šle v stečaj, je ostalo samo približno 2.500.000 dinarjev.²⁶

Vodstvo stanovskega združenja uslužbencev finančne kontrole si je dolgo prizadevalo, da bi ta denar porabili za izgradnjo domov. Tak predlog so dali ministru za finance.²⁷ Odločitev o usodi tega denarja je prišla šele na začetku januarja 1940. Minister za finance je odločil, da bo denar »režijskega fonda«, naložen pri Državni hipotekarni banki, prešel v posmrtninski sklad združenja zvaničnikov finančne kontrole.²⁸

²⁶ Dim. M. Milenković: *Režijski fond, Finansijska kontrola*, št. 7, 1935, str. 1–2.

²⁷ *Likvidacija zajednice za snabdevanje službenika finansijske kontrole odelom i obucom, Finansijska kontrola*, št. 5, 1935, str. 17.

²⁸ *Uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji finančne kontrole iz leta 1925, uredbe o sprejemu v službo, razporedbi zvanj, denarnih prejemkih, preskrbi z obleko, ženitvi, rabi orožja in disciplinski odgovornosti uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932., z njihovimi poznejšimi spremembami in dopolnitvami, in § 76. zakona o uradnikih iz leta 1931, Sl. list KBUDB, št. 12/40, z dne 10. februarja 1940, čl. 11.*

Opremljanje s pripomočki za službo

Uslužbenci finančne kontrole so morali biti med terenskim delom opremljeni tudi z raznimi pripomočki za opravljanje službe. Šlo je zlasti za merilne naprave različnih vrst.

Tudi na tem področju je imelo Sarajevo svojo vlogo. Tam je bil sedež ekonomata finančne kontrole in tehnične delavnice. Ekonomat je preskrboval kontrolne naprave, kot so alkoholometer, saharometer (naprava za merjenje vsebnosti sladkorja) in termometer, pa tudi druge pripomočke, na primer svinčene plombe, vrvice z žico, tonul (plovec oziroma potapljač) itd.

Tudi generalna direkcija posrednih davkov je finančno kontrolno oskrbovala z nekaterimi pripomočki. Sem je spadal areometer (gostomer, priprava za merjenje gostote tekočin ali koncentracije raztopin) za mineralno olje, trošarinski trakovi vseh vrst, žigi in pečati za obeleževanje trošarinskih predmetov; slednje naj bi v prihodnosti izdelovala tehnična delavnica v Sarajevu. Nabavljanje vseh teh predmetov je potekalo prek oblastnega inšpektorata finančne kontrole. Areometer je moral nabaviti tisti zasebnik, ki je zakonito uporabljal bencin brez plačila državne trošarine, cena je bila 75 dinarjev.

Včasih je prišlo do krivdnega uničenja teh aparatov, zato so za take primere izdelali cenik: za alkoholometer je bila cena 100 dinarjev, za termometer 75 dinarjev, za tonul med 90 in 130 dinarjev.²⁹

Orožje za finančno kontrolno so nabavljali iz vojaških skladišč in tudi popravilo so opravljali v vojaških delavnicah. Postopek vojaških oblasti je določila odločba ministra za vojsko in mornarico z dne 1. januarja 1924.³⁰ Pokvarjeno orožje so morali najprej dati tehnični delavnici divizije in če popravilo tam ni bilo mogoče, so ga predali armadni tehnični delavnici in šele nazadnje Artiljerijsko-tehničnemu zavodu. Isti minister je 24. julija 1925 odločil, da se popravilo pušk te straže izvaja v vojaških delavnicah. Orožje je bilo treba predati najbližjemu vojaškemu okrožju, ki je nato ravnal po ministrovem ukazu z dne 1. januarja 1924. Če je do

²⁹ *Tehnična radionica finansijske kontrole u Sarajevu, Finansijska služba*, št. 9–11, 1925, str. 84.

Snabdevanje kontrolnim rekvizitima finansijske kontrole, Finansijska služba, št. 9–11, 1925, str. 84–85.

³⁰ *Naredenje*, SVL, št. 2/24, z dne 12. januarja 1924, str. 70–71.

poškodbe prišlo po financarjevi krivdi, je stroške popravila nosil on, sicer pa je to teklo brezplačno.³¹

Spremembe organiziranosti ministrstva poleti 1926

Poleti 1926 je prišlo do nekaterih sprememb v organiziranosti finančne uprave v državi, ki je zadevala tudi Slovenijo in njeno finančno kontrolo.

Dr. Ninko Perić, minister za finance, je konec julija 1926 objavil uredbo, da se generalna direkcija neposrednih davkov in generalna direkcija posrednih davkov združita v generalno direkcijo davkov. Pooblastil je generalnega direktorja nove skupne direkcije, da izda naredbo o njeni notranji organiziranosti. Do tega je prišlo takoj in določena je bila naslednje organiziranost direkcije: odsek za personalne zadeve; administrativni oddelek, ki se je delil na odsek za knjigovodstvo in statistiko ter na inšpektorski odsek; oddelek za neposredne davke, ki je imel štiri odseke; oddelek za trošarino, ki se je delil na odsek za trošarino in trošarinsko cenzuro ter na odsek za finančno kontrolo; oddelek za takse. V pristojnost odseka za finančno kontrolo so spadale vse osebne in materialne zadeve osebja te kontrole. Oboje, uredbo in naredbo, so konec julija 1926 poslali delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, tam so jo prepisali v latinico in razposlali vsem podrejenim oddelkom in uradom.³²

Skoraj hkrati je generalna direkcija davkov poslala ljubljanski delegaciji pet izvodov pregleda oblastnih inšpektoratov finančne kontrole, okrajnih uprav finančne kontrole in oddelkov finančne kontrole na območju celotne države. Iz delegacije so po en izvod tega pregleda poslali finančnima okrajnima ravnateljstvoma v Ljubljani in Mariboru, en izvod računovodstvu, en izvod knjižnici in en izvod uradniku, pristojnemu za finančno kontrolo. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je odpisalo, da so tri izvode tega gradiva že prejeli neposredno od generalne direkcije davkov, zato so ga vrnili, na delegaciji pa so ga dali drugemu uradniku. Vsi so potrdili prejem pregleda.³³

³¹ *Oprava oružja finansijske kontrole vrši se u vojnim radionicama, Finansijska služba*, št. 64–68, 1925, str. 527–528. *Naređenje*, SVL, št. 36/25, z dne 15. avgusta 1925, str. 1266–1267.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 3001–4000, spis št. 3649.

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 3001–4000, spis št. 3730.

Minister za finance je 20. avgusta 1926 izdal novo uredbo, s katero je združil generalno direkcijo državnega pravobraniteljstva (pravobranilstva) in generalno direkcijo državnih posestev.³⁴

Ministrski svet je 23. julija 1926 odločil, da se že s 1. avgustom tega leta zmanjšajo osebne draginjske doklade. To je veljalo za vse državne uslužbenke in upokoјence, od ministrov do služiteljev. Pri ministrih je to zmanjšanje znašalo trideset odstotkov, pri zvaničnikih pa tri odstotke. Upokoјencem so jih zmanjšali za enak odstotek kot aktivnim uslužbenecem, odvisno od kategorije uvrstitve. Osebe finančne kontrole je večinoma spadalo med zvaničnike. Delegacija ministrstva financ je morala nato poročati, koliko so s tem ukrepom prihranili. Iz Ljubljane so 28. avgusta 1926 generalni direkciji državnega računovodstva odpisali, da je ta prihranek za avgust znašal 545.304 dinarjev in 47 par. Tu ni bilo všteto zmanjšanje izdatkov za finančno kontrolo in nekaj skupin upokoјencev, kar bodo vključili v poročilo za september, so obljubili in pozneje sporočili, da je tak prihranek za finančno kontrolo avgusta znašal 14.706 dinarjev in 70 par.³⁵

Leto 1926: v Sloveniji je bilo devetnajst odstotkov zvaničnikov te kontrole

Gibanje sistemiziranega števila mož in enot finančne kontrole je bilo med drugim odvisno od gospodarskega položaja v državi. Ta se je spreminjal, izboljševal ali slabšal oziroma ostal približno enak.

Zakonodajni odbor narodne skupščine je v proračunu za leto 1926/27 zmanjšal predvideno število zvaničnikov finančne kontrole. Generalna direkcija posrednih davkov je na tej podlagi sredi januarja 1926 izdelala novo sistemizacijo zvaničnikov po vseh oblastnih inšpektoratih finančne kontrole in jo dostavila tem inšpektoratom.

Na območju tega inšpektorata v Ljubljani je bilo novo, manjše število zvaničnikov določeno takole: 184 preglednikov, 688 podpreglednikov in 504 pripravniki, skupaj 1376 mož. V celotni državi je bilo to število naslednje: 1050 preglednikov, 3550 podpreglednikov in 2600 pripravnikov, skupaj 7200 zvaničnikov. Število predvidenih zvaničnikov te kontrole v Sloveniji je pomenilo 19,11 odstotkov tega moštva v celotni kraljevini.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 3001–4000, spis št. 3678.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 3001–4000, ovoj št. 3652.

Vsak oblastni inšpektorat je moral nato izdelati razpored okrajnih uprav in oddelkov finančne kontrole, pri čemer je bilo treba za vsako ceno upoštevati predvidene državne prihodke. Za pisarniško in notranje delo je bilo treba razporediti le najnujnejše število uslužbencev. Lahko so predlagali ukinitvev manjših oddelkov ali njihovo premestitev v drug kraj. Tak pregled so morali poslati generalni direkciji posrednih davkov do 10. februarja 1926.³⁶

Predvideno zmanjšanje števila zvaničnikov finančne kontrole so morali v vseh okrajnih upravah te kontrole upoštevati, ko so izdajali perilo, prejeto od dobaviteljev. Vsakemu sta pripadali po dve srajci in dvoje spodnjih hlač. Preostalo so morali hraniti v rezervi. Tisti, ki jim je služba zaradi redukcije prenehala, so morali perilo vrniti, če je od prevzema minilo manj kot eno leto.³⁷

Ko so zmanjševali število zvaničnikov, so nekatere okrajne uprave odpuščenim izdale potrdilo, da so se v službi lepo obnašali, ko pa so prej obrazložile razloge za odpust, so za iste osebe navedle pijančevanje, slabo vedenje, nezanesljivost, neprimernost itd. Nekateri odpuščeni so prav zaradi potrdil o dobrem obnašanju v službi zahtevali ponoven sprejem med finančne stražnike. To je pripeljalo do neprijetnosti, zato je generalna direkcija posrednih davkov ukazala okrajnim upravam finančne uprave, da v prihodnje v potrdilu o odpustu navedejo le čas službovanja in razlog za odpust iz finančne straže, poročilo o obnašanju in zanesljivosti odpuščenega pa pridobijo od oblastnega inšpektorata finančne kontrole.³⁸

Stroški za finančno upravo v celotni državi in Sloveniji

Finančna uprava v kraljevini je pomenila razmeroma širok krog uslužbencev, od davčnih uradnikov prek zemljemercev do finančnih stražnikov. Ta vrst uradnikov, zvaničnikov in slug je pomenila določen strošek za državni proračun. Zaradi tega sem iz objavljenih podatkov o državnih proračunskih izdatkih za finančno upravo izračunal odstotek v celotnih državnih odhodkih, za tista leta, ko je bil tak proračun sprejet in objavljen

³⁶ *Smanjivanje broja zvaničnika finansijske kontrole u Buđetu za 1926/27. godinu, Finansijska služba*, št. 1, 1926, str. 7–8.

³⁷ *Izdavanje rublja organima finansijske kontrole, Finansijska služba*, št. 3–4, 1926, str. 31.

³⁸ *Izdavanje uverenja o prestanku službe u finansijskoj kontroli, Finansijska služba*, št. 35–36, 23. julija 1926, str. 285–286.

za celotno proračunsko leto, saj tega ni bilo mogoče izračunati za leta, ko so bile sprejete le proračunske dvanajstine. Podatke te vrste vsebuje preglednica št. 1.

Preglednica št. 1: Delež izdatkov ministrstva za finance v celotnih državnih odhodkih v obdobju 1919–1940 v dinarjih

Zap. štev.	Finančno leto	Izdatki za finančno ministrstvo	Izdatki državnega proračuna	Odstotek izdatkov
1	1919/20	97.428.383,41	1.293.186.435,52	7,53
2	1920/21	319.495.982,39	2.757.393.481,00	11,59
3	1922/23	1.065.598.983,58	6.934.597.430,45	15,37
4	1924/25	1.481.441.864,57	10.405.000.000,00	14,23
5	1926/27	1.073.578.482,70	12.504.000.000,00	8,58
6	1927/28	953.385.349,00	11.477.570.000,00	8,31
7	1928/29	348.457.090,00	7.489.638.059,00	4,65
8	1929/30	380.835.344,00	7.945.647.510,00	4,79
9	1930/31	411.285.636,00	8.534.561.553,00	4,82
10	1931/32	400.910.853,00	8.522.359.292,00	4,70
11	1932/33	318.057.666,00	7.575.120.665,00	4,20
12	1934/35	296.748.720,00	6.914.354.340,00	4,29
13	1935/36	308.699.752,00	7.008.850.251,00	4,40
14	1936/37	797.922.601,00	10.323.513.198,00	7,73
15	1937/38	746.767.770,00	10.910.000.000,00	6,84
16	1938/39	837.138.150,00	12.180.000.000,00	6,87
17	1939/40	914.294.073,00	12.947.000.000,00	7,06

V proračunih predvideni izdatki za celotno finančno upravo so pomenili približno sedem odstotkov proračunskih odhodkov. Ta delež je nihal od leta do leta. Tovrstnih podatkov ni za finančno leto 1921/22, 1923/24, 1925/26, 1933/34 in 1940/41.

Izdatki za finančno stražo oziroma kontrolo so bili le del celotnih izdatkov za to upravo. Takih celovitih podatkov ni na razpolago. Ne bo odveč, če navedem le nekaj števil, ki se nanašajo na Slovenijo. V

finančnem letu 1919/20 je bilo za finančno stražo v Sloveniji predvidenih 2.178.501,00 kron izdatkov, predvideni prihodki od neposrednih davkov, trošarine, taks in monopolov pa so v Sloveniji znašali 167.101.840,00 kron.³⁹ To je pomenilo, da so to leto stroški za te stražnike znašali 1,30 odstotka predvidenih finančnih dohodkov v Sloveniji.

V finančnem letu 1922/23 je izdatek za finančno kontrolo v celotni kraljevini znašal 12,37 odstotka proračuna finančnega ministrstva, v letu 1924/25 je ta delež znašal 7,39 odstotka, v letu 1926/27 je bil 15,94 odstotka, v letu 1927/28 je znašal 17,67 odstotka in leta 1928/29 je dosegel 38,93 odstotka.

Zgolj za bralčevo informiranje naj navedem podatek o stroških davčne uprave v samostojni Sloveniji. Leta 2009 je celotna Davčna uprava republike Slovenije za svoje delovanje porabila 100,8 milijona evrov, kar je bilo 0,9 odstotka vseh pobranih javnofinančnih prihodkov.⁴⁰ Davčna uprava je pomenila nekoliko ožji pojem od tistega v času naše kraljevine, kljub temu pa je podatek uporaben in informativen.

---

³⁹ *Predlog proračuna državnih dohodkov in izdatkov kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev za leto 1919./20.*, str. 67 in 85.

⁴⁰ Katarina Fidermuc: Vsak zaposleni na Dursu pobral za 4,5 milijona evrov, *Delo*, 5. marca 2010, str. 3.

DELEGACIJA FINANČNEGA MINISTRSTVA V LJUBLJANI

Dokler v Ljubljani ni začel delovati oblastni inšpektorat finančne kontrole, je tudi to področje spadalo v pristojnost delegacije ministrstva financ v Ljubljani, ki so ji včasih rekli tudi poverjeništvo. Po oblikovanju omenjenega inšpektorata je delegacija izgubila neposredno odgovornost za delovanje finančne kontrole v Sloveniji, vendar ni šlo brez tesne povezanosti obeh oblastev. Slednje je veljalo zlasti na področju računovodstva, saj ga inšpektorat ni imel in ga je pokrivalo tisto pri delegaciji.

Predlog za spremembo imena delegacije

Delegacija ministrstva financ za Slovenijo in Istro, ki je bila komaj ustanovljena, je 15. marca 1919 poročala finančnemu ministrstvu o njeni organiziranosti, kar so zahtevali iz Beograda. Sestavljalo jo je sedem oddelkov: predsedstveni, pet strokovnih in računski oddelek. Predsedstveni oddelek se je delil na personalni in valutni odsek. Strokovni oddelek I. je skrbel za neposredne osebne davke, strokovni oddelek II. za pristojbinske zadeve, strokovni oddelek III. za posredne davke in za finančno stražo, strokovni oddelek IV. za realne davke, strokovni oddelek V. za proračun in kreditne zadeve. Računski oddelek je skrbel za celotno področje izplačil.¹ Iz gradiva o delovanju te delegacije bom povzel predvsem tiste poudarke, ki so se nanašali na finančno stražo.

Februarja 1919 je bilo vzpostavljeno vojaško varovanje poslopja delegacije oziroma tamkajšnje blagajne. Stražarji so v stražarnici imeli pisna navodila za svoje delo.²

Sprva poslopje ljubljanske delegacije na Krekovem trgu 1 še ni imelo električne razsvetljave. Zato so si od spomladi leta 1919 prizadevali za to

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1001–1500, spis št. 1090.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1–300, spis št. 242.

Sl. 1874/E

Sl. 39/H. upr.
de pr. 23/10/21

RAZGLAS.

Iz splošno znanih vzrokov je razširjenje mestne elektrarne v sedanjem času nemogoče. Stroji v električni centrali so zlasti v zgodnjih jutranjih in večernih urah tako preobteženi, da je mestni magistrat primoran izdati tudi letos iste predpise glede štedenja z električnim tokom, kakor je to storil v pretečenih zadnjih letih.

Če ne bo vsak posameznik po svoji moči pripomogel k varčevanju, tedaj preti nevarnost, da ostane po zimi Ljubljana brez elektrike.

V splošnem so ti predpisi že znani iz pretečenega leta. V glavnem se tičejo

1.) pisarniških prostorov, trgovin in skladišč, kjer je električna razsvetljava po pol 5. uri zvečer sploh prepovedana. (Izvzete so trgovine z živili in javni uradi, ki morajo imeti nočno službo.)

2.) V delavnicah, gostilnah, kavarnah in drugih javnih lokalih, kakor tudi na stopnjiščih in hodnikih se sme med 4. in 7. uro zvečer uporabljati le polovica običajne razsvetljave.

3.) V prostorih, kjer je poleg elektrike napeljan tudi plin, se sme med 4. in 7. uro zvečer uporabljati samo plinova luč.

4.) V stanovanjih se mora štediti z elektriko le od 4. od 7. ure zvečer, sicer je dovoljena poljubna poraba.

5.) Uporaba električnih motorjev je dovoljena le po dnevi.

6.) Uporaba električnih ventilatorjev in aparatov, zlasti likalnikov in električnih kuhalnikov je prepovedana od 4. do 7. ure zvečer. V ostalem je dovoljena.

7.) Naprava novih instalacij za elektriko se načeloma prepoveduje, izvzeti so le izredni slučajji.

Vsakemu, ki bi z elektriko ne štedil ali drugače ne upošteval teh predpisov, se bo ves tekom dotičnega meseca uporabljeni tok zaračunal po desetkratni ceni. Po trikratni kazni se elektrika trajno odklopi.

Mestni magistrat opozarja vse merodajne oblasti in korporacije, da vpoštevajo te predpise in dajo dober zgled ostalemu občinstvu, ker zahtevajo to splošni interesi vsega prebivalstva v Ljubljani.

Ljubljana, 11. novembra 1921.

Dr. L. Perič i. r.

župan

Razglas ljubljanskega župana o omejevanju porabe elektrike jeseni leta 1921 (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 1–300, spis št. 39.)

napeljavo in se obračali na vodstvo mestne elektrarne v Ljubljani. Od tam so odgovarjali, da bo poraba električnega toka za državne urade tako in tako še naprej omejena in se bo treba zanesti na staro razsvetljavo. Zaradi tega je delegat 23. septembra 1919 osebno prosil župana dr. Ivana Tavčarja, da bi ugodil prošnji delegacije po napeljavi električnega toka. Očitno je uspel, kajti 3. oktobra 1919 se je dr. Savnik pisno zahvalil ljubljanskemu županu, ker so bila ta dela že skoraj končana.³ V letih 1919, 1920 in 1921 je bila v Ljubljani uvedena omejitev porabe električnega toka. Razlog za to je bila omejena zmogljivost mestne elektrarne, ki ni mogla zadostiti povečanim potrebam, zlasti v jutranjih in večernih urah. K varčevanju s to energijo je v javnih razglasih pozival ljubljanski župan. Enega je izdal 11. novembra 1921. Uvodoma je sporočil, da bi brez teh omejitev prišlo do popolne zamračitve mesta. Nato je v sedmih točkah določil uvedene omejitve. Nove napeljave so bile praviloma prepovedane. Kdor ne bi upošteval teh odredb, so mu električni tok zaračunali po desetkratni ceni, po trikratni kazni pa so mu ga odklopili.⁴

Minister za socialno politiko je 1. aprila ukazal, da se v noči z 9. na 10. april 1920 štetje časa pomakne za uro naprej. To bo veljalo do 30. septembra 1920, ko bo spet uvedeno sončno štetje časa. To so narekovali zlasti razlogi varčevanja in boljše izrabe časa, so navedli. Deželna vlada za Slovenijo je to okrožnico 7. aprila 1920 poslala vsem oblastvom v Sloveniji, tudi ljubljanski delegaciji.⁵

Ministrstvo za finance je 30. junija 1920 ljubljanski delegaciji poslalo uredbo o vojaški teritorialni razdelitvi države, ki jo je 5. februarja 1920 podpisal prestolonaslednik Aleksandar. Sedež I. armadne oblasti je bil v Beogradu, II. v Sarajevu, III. v Skopju in IV. v Zagrebu. Bilo je šestnajst divizijskih oblasti, osemindirideset polkovnih okrožij in 192 bataljonskih okrajev. Slovenija je spadala pod IV. armadno območje v Zagrebu, ki se je delilo na tri divizijska območja, savsko s sedežem v Zagrebu, osiješko s sedežem v Osijeku in dravsko s sedežem štaba v Ljubljani. Dravsko divizijsko območje se je delilo na tri polkovna okrožja, celjsko, ljubljansko in mariborsko.

Prav v tiste dni spada tudi odredba poveljnika dravske divizijske oblasti, generala Krste Smiljanica, ki je obvestil koroško, ljubljansko, celjsko in mariborsko polkovno okrožno poveljstvo, da takoj prekinejo

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 4001–5000, spis št. 4344.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 1 – 300, spis št. 39.

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1001–1500, spis št. 1416.

z vpoklicem finančnih uradnikov in stražnikov k vojaškim vajam; če so že vpoklicani, jih je treba takoj napotiti domov. Naredbo so poslali v vednost tudi delegaciji, kjer so jo z veseljem posredovali podrejenim oblastvom in uradom, saj so bili med vpoklicanimi tudi financarji.⁶

Uslužbenec v prostorih te delegacije je motilo košato drevje na Krekovem trgu, zato je vodstvo 12. aprila 1921 pisno zaprosilo mestni magistrat v Ljubljani, da bi drevesa oklestili. Z magistrata so telefonsko sporočili, da to ne bi bilo dobro, saj so drevesa v rasti in jih tedaj ne gre klestiti, pač pa bodo to uredili jeseni, ko bo rast prenehala. Zato so iz delegacije tako prošnjo spet poslali 20. oktobra 1921.⁷

Delegacija ministrstva financ za Slovenijo in Istro v Ljubljani je 24. novembra 1921 predlagala finančnemu ministru, da iz naslova te delegacije črta besedici »in Istro«, saj prav noben del Istre ni spadal pod to državo.⁸ Pri tem se je zgledovala po Zdravstvenem odseku za Slovenijo in Istro, saj je minister za narodno zdravje že 6. novembra 1921 odločil, da se iz naziva tega odseka črtata besedici »in Istro«.⁹

Ista delegacija je 2. novembra 1921 izdelala oklic ponudbe za dobavo nekaj opreme za finančno stražo. Objavljen je bil tudi v slovenskem uradnem listu.¹⁰ Izdelati je bilo treba 238 štirioglatih napisnih tabel iz pločevine velikosti 60 x 30 centimetrov za oddelke finančne kontrole, 24 ovalnih tabel iz pločevine velikosti 65 x 50 centimetrov za oblastni inšpektorat finančne kontrole ter za okrajne uprave te kontrole, 143 pečatnikov iz medi (medenine) z lesenim ročajem, 644 pečatnikov iz medi s kovinskim držajem in 143 štampiljk iz kavčuka za urade finančne kontrole. Ponudbe je bilo treba oddati 10. decembra 1921 na sedežu ljubljanske delegacije, Krekov trg 1. Izbrani dobavitelji so morali ponudbo izpolniti v treh mesecih od odobrene ponudbe.

To poslopje je 3. junija 1924 doživelo neprijeten dogodek. Opoldne je nekdo na poslopju na Poljanski cesti 2 razobesil državno zastavo in po približno petnajstih minutah so jo na hitro odstranili. V kuhinji hišnikove soproge je neznana oseba vzela ključ podstrešja, tam z vitrihom vlomila v zaboj, zaklenjen s ključavnico, in iz njega vzela trobojnico ter jo izobesila nad vhodom v poslopje. Zadevo so takoj prijaviли policijskemu ravnateljstvu v Ljubljani, toda poizvedbe niso rodile uspeha: storilec

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1–300, spis št. 216.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 801–1500, spis št. 1286.

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 3701–4500, spis št. 4072.

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 3701–4500, spis št. 4046.

¹⁰ *Razglas*, Ur. list PUS, št. 134/21, z dne 8. novembra 1921.

je ostal neznan.¹¹ Dogodek je bil najbrž povezan s trboveljskimi dogodki 1. junija 1924, ko je bilo v spopadih med delavstvom in orjunaši devet mrtvih in triindvajset ranjenih,¹² ob pogrebu pa so ponekod razobesili črne zastave ali državne s žalnim trakom.

Stari življenjski minimum 1.600 kron naj ostane

Spomladi leta 1919 se je v državi pojavila pobuda za povišanje življenjskega minimuma, kar je bilo izraz druginje in težavnih razmer. Svoje mnenje o tem vprašanju je podalo tudi poverjeništvo ministrstva za finance v Ljubljani. Poverjenik oziroma delegat dr. Karel Šavnik je tipkano poročilo, ki je obsegalo skoraj štiri polne strani, podpisal 14. junija 1919. Rokopis tega poročila je izdelal sam, nato so ga pretipkali, oboje pa je ohranjeno v arhivu.

Najprej je opisal razmere v času Avstro-Ogrske. Sprva je bil ta minimum določen na 1.200 kron,¹³ s koncem januarja 1914 pa je bil povišan na 1.600 kron.¹⁴ To je v Nemški Avstriji veljalo tudi po vojni. Vprašanje je bilo občutljive narave. Če bi minimum povišali, bi ga pozneje težko spet znižali. Dohodke je bilo težavno ugotavljati pri kmetih, obrtnikih in podjetnikih. Zaradi tega davčne odmere niso mogle zajeti njihovega celotnega dohodka. Pri uslužbenskem stanu je to bilo lažje. Tudi državni nameščenci z druginjsko doklado so presejali 1.600 kron mesečno, bili so torej nad življenjskim minimumom. Pod tem pragom so bili praktično le upokojenci, prejemniki nezgodne rente itd. Svoje razmišljanje je sklenil z oceno, da ni razlogov za povišanje tega minimuma, ampak naj ostane pri številki 1.600 kron. O tem pa bi kazalo razmisliti zlasti ob morebitnem poenotenju davčne zakonodaje v državi.¹⁵

Poverjeništvo za socialno skrbstvo v Ljubljani je spomladi 1920 samo določilo telo, ki naj bi ugotavljalo cene življenjskih potrebščin in življenjskega minimuma.¹⁶ To je spadalo v čas, ko je finančni minister 5. aprila

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 2001–3000, spis št. 2004.

¹² *Zgodovina Slovencev*, str. 641.

¹³ *Zakon z dne 25. oktobra 1896. l. o neposrednih osebnih davkih*, DZ, št. 84/96, z dne 19. decembra 1896.

¹⁴ *Zakon z dne 23. januarja 1914. l. o izpremembah zakona o neposrednih osebnih davkih z dne 25. oktobra 1896. l.*, DZ, št. 7/14, z dne 24. januarja 1914.

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 2001–3000, spis št. 2571.

¹⁶ *Naredba poverjeništva za socialno skrbstvo o ustanovitvi komisije za ugotavljanje cen življenjskim potrebščinam in določanje eksistenčnega minimuma*, Ur. list DVS, št. 51/20, z dne 29. aprila 1920, ko je začela veljati.

1920 pisal prestolonasledniku Aleksandru o nujnosti sprejetja vsaj začasnega zakona o davku na vojne dobičke. Tak predpis bi izboljšal stanje državne blagajne. Med drugim je zapisal: »*Finančni položaj naše države je jako težak. Ne samo, da se, žal, ni izboljšal, nego celo poslabšal se je.*«
Zatem je navedel podatek, da je predvideni primanjkljaj državne blagajne za finančno leto 1919/20 znašal 843.000.000 dinarjev, a je do začetka aprila 1920 narasel na 1.725.000.000 dinarjev. Sprva je znašal 2,3 milijona dinarjev na dan, tedaj pa že skoraj 5 milijonov dinarjev dnevno.¹⁷

Vprašanje življenjskega minimuma je bilo navzoče ves čas obstoja naše kraljevine, zato so ga izračunavale različne ustanove. Tako je leta 1923 znašal 1.337 dinarjev, leta 1934 se je znižal na 620 dinarjev in leta 1940 je dosegel vrednost 799 dinarjev.¹⁸ Bil je odraz gospodarskih razmer pri nas, stabilnosti dinarja in drugih dejavnikov.

Deželna vlada za Slovenijo je 24. marca 1920 poslala vabilo vsem njej podrejenim oblastvom, oddelkom centralnih oblastev, organizacijam producentov in trgovcev ter konsumentov, naj pošljejo svoje predstavnike na posvet o omejevanju draginje in drugih perečih gospodarskih vprašanjih. Posvet je bil sklican za 8. april 1920 v deželnem dvorcu in je bil odprt za javnost. V ljubljanski delegaciji so za to določili Martina Spindlerja, ki se je srečanja udeležil in nato izdelal referat (poročilo).¹⁹

Spomladi leta 1920 je bilo v celotni državi uvedeno pomikanje štetja časa. Minister za socialno politiko je 1. aprila 1920 ukazal, da se v noči z 9. na 10. april 1920 štetje časa pomakne za eno uro naprej. To bo veljalo do 30. septembra 1920, ko bo spet uvedeno sončno štetje časa. To so narekovali zlasti razlogi varčevanja in boljše izrabe časa, so navedli. Deželna vlada za Slovenijo je to okrožnico 7. aprila 1920 poslala vsem oblastvom v Sloveniji, tudi ljubljanski delegaciji.²⁰

V finančni straži ni bilo udeležencev oktobrske revolucije

Delegacija ministrstva za finance v Ljubljani je 21. junija 1919 naročila vsem svojim oddelkom, davčnim okrajnim oblastvom, davčnim uradom, vodstvom preglednih okrajev finančne straže, oddelkom finančne straže,

¹⁷ *Vaša kraljevska visokost!*, Ur. list DVS, št. 49/20, z dne 20. aprila 1920, str. 213.

¹⁸ Kresal, *Zgodovina socialne in gospodarske politike*, str. 136.

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1001–1500, spis št. 1308.

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1001–1500, spis št. 1416.

evidenčnim uradom zemljiškega katastra in carinarnicam, naj v osmih dneh odgovorijo, ali imajo v službi katerega od avstro-ogrskih vojakov, ki so v Rusiji kot vojni ujetniki izstopili iz Srbskega prostovoljskega korpusa in pozneje prešli na stran protiantantnih (revolucionarnih) sil. To je zahtevalo finančno ministrstvo na ukaz vojaških oblasti.

Odpisali so vsi naslovniki in bera je bila nična. Davčna urada v Krškem in Konjicah sta sicer odpisala, da sta pri njima v službi dva bivša vojaka avstro-ogrške vojske, ki sta bila ujeta od Rusov, a sta bila v ujetniških taboriščih, od koder sta se vrnila domov. Nobeden od njiju ni bil v tem korpusu ali v revolucionarnih enotah. Podobno je za enega svojih uslužbencev sporočil eden od naših evidenčnih uradov zemljiškega katastra.

Kako pa je bilo v finančni straži? Tri enote te straže so poročale, da so pri njih bivši vojni ujetniki iz Rusije. Na oddelku finančne straže v Konjicah je bil nadpaznik Karol Sluga, ki je bil ujetnik v Rusiji in je tam bival v taboriščih, dokler se ni vrnil domov. Oddelek te straže v Radovljici je sporočil, da je paznik Albin Pogačar kot avstro-ogrski vojak prišel v rusko ujetništvo, a je bil le v taboriščih in se ni pridružil niti srbskim prostovoljcem niti revolucionarjem. Vodstvo preglednega okraja v Novem mestu je pisalo, da je pri njih zaposlen Josip Stary, ki kot ruski ujetnik ni prišel v stik z revolucionarno vojsko.²¹

Zapisati je treba, da je šlo za povezavo z medvojnimi dogodki v Rusiji. Tam je bilo med vojnimi ujetniki okoli 10.000 Slovencev, ki so se večinoma prostovoljno vključevali v enote Srbskega prostovoljskega korpusa, ki sta ga sestavljali prva in druga divizija. Pozneje so ga iz različnih razlogov, zlasti zaradi brezpravnega položaja in grdega ravnanja, zapustili in niso prešli na solunsko fronto, nekateri od njih pa so se pozneje pridruževali tudi revolucionarnim enotam. Tiste, ki so zapustili korpus, so imenovali »disidente«. Ko so se vrnili v domovino, so se oblasti bale, da se niso »nalezli« idej oktobrske revolucije, zaradi tega so taki posamezniki pomenili nevarnost za režim in jim ni bilo mesta v državnih službah.²²

Minister za notranje zadeve je brzojavil Deželni vladi za Slovenijo, da mu je treba vsakih osem dni poročati o stanju javne varnosti in drugih pomembnih dogodkih za pretekli teden. Najprej je bilo treba poslati

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 4001–5000, ovoj št. 4141.

²² Švajncer, *Vojna in vojaška zgodovina*, str. 124–128. *Enciklopedija Slovenije*, 2. zvezek, g. Dobrovoljci, str. 279. *Enciklopedija Slovenije*, 10. zvezek, g. Rusko-slovenski odnosi, str. 337. *Enciklopedija Slovenije*, 11. zvezek, g. Slovenci, str. 220. *Slovenska kronika XX. stoletja, 1900–1941*, str. 175–176, g. Prostovoljci – kladivarji Jugoslavije. *Vojna enciklopedija*, 2. izdaja, g. *Jugosloveni u oktobarskoj revoluciji*, str. 131–133.

brzobjavko, nato pa še obširnejše poročilo. Ta vlada je nato 25. avgusta 1919 poslala okrožnico vsem poverjeništvom in oddelkom pri tej vladi ter oddelkom osrednjih uradov. Povzela je kratko vsebino ministrove zahteve in naročala, da je potrebno o vseh pomembnih dogodkih s področja posameznih resorjev takoj poročati ljubljanski vladi. Priložen je bil obrazec takega poročila, ki je imel obliko preglednice: zgoraj levo je določil predmet poročanja, v sredini zgoraj morebitne odredbe, levo zgoraj je bilo mesto za podpis. Ko je okrožnico prejela ljubljanska delegacija, so razmnožili obrazec tega poročila in ga z okrožnico dostavili podrejenim uradom.²³

Opis obeh okrajnih finančnih ravnateljstev

Generalna direkcija državnega računovodstva pri finančnem ministrstvu je 5. junija 1919 zaprosila ljubljansko delegacijo za podatke o finančnih ravnateljstvih v Sloveniji, sedežih, okolišu pristojnosti, morebitnih podrejenih oblastvih itd. Odgovor so iz Ljubljane poslali 26. avgusta 1919, iz njega pa povzemam bistveno vsebino.

V Sloveniji sta tedaj delovali finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru. Imeli sta status finančnih oblastev prve stopnje. Okoliš finančnega ravnateljstva v Ljubljani je bila bivša dežela Kranjska brez dela te dežele, ki ga je zasedla italijanska vojska, ter davčna okraja Borovlje in Rožek na Koroškem. Pod mariborsko ravnateljstvo je spadala spodnja Štajerska ter koroški davčni okraji Doberla ves, Pliberk, Velikovec in Železna Kapla. V poročilu so zapisali, da se bo pristojnost tega ravnateljstva razširila, ko bo k naši državi pripadlo še Prekmurje. Naloge obeh ravnateljstev so bile odmera pristojbin in drugih posrednih davkov ter kontrola nad tem. V tem pogledu so jima bili podrejeni davčni uradi, vodstva preglednih okrajev finančne straže, oddelki finančne straže in užitninski uradi.²⁴

Spomladi 1921 je prišlo v mariborskem ravnateljstvu do majhnega zapleta. Prvega maja 1921 je ravnatelj dr. Josip Povalej sporočil delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, da je izginila napisna tabla tega oblastva. Do tega je prišlo 29. aprila zvečer. Ravnatelj je o tem 4. maja poročal tudi poverjeniku za notranje zadeve pri Deželni vladi za Slovenijo in namignil,

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 5001–6000, spis št. 5224.

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 2001–3000, spis št. 2715.

da je za tem dogodkom najbrž mariborski okrajni glavar dr. Srečko Lajnsič, ki ima prostore v isti stavbi. Dr. Vilko Baltič, vodja poverjenišтва za notranje zadeve pri ljubljanski vladi, je 11. maja 1921 od okrajnega glavarja zahteval poročilo, slednji pa je čez dva dni napisal pet strani tipkane opisa dogajanja. Najprej je opisal gradnjo poslopja okrajnega glavarstva, ki se je začela leta 1912, in ko je bilo odprto, so nastali zapleti v zvezi z napisi uradov: ali v nemščini ali tudi v slovenščini, o čemer je tekla razprava tudi v deželnem zboru v Gradcu. Ob prevratu so te napise odstranili, dokler se ni pojavila neokusna tabla z napisom »Finančno okrajno ravnateljstvo Maribor«. To je bil edini napis na pročelju stavbe, čeprav so tam poleg tega ravnateljstva in okrajnega glavarstva bili še drugi uradi. Okrajni glavar je dal več pobud, da bi tablo odstranili, ker je kvarila videz stavbe, in morda namestili ustrezne napise za vse urade. Ker to ni zaleгло, je dal 29. aprila 1921 ob 16:30 sam odstraniti omenjeno tablo. Tudi sicer je bilo poslopje do njegovega prihoda zelo zanemarjeno, hišnik sploh ni delal v poslopju, pač pa pri razdelilnici moke.

Dr. Vilko Baltič mu je 18. junija 1921 odpisal, da je prebral poročilo, ni pa ravnal pravilno, ker je tablo odstranil brez vednosti finančnega okrajnega ravnatelja. V prihodnje se mora ogibati korakom, ki bi bili morebiten povod za spore z dr. Josipom Povalejem, je naročil poverjenik. Isti dan je poverjenišтво za notranje zadeve spis poslalo tudi delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani.²⁵

Vabila k mašam ob državnih praznikih

Približno eno leto po nastanku Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je prišlo do poenotenja državnih praznikov. Minister za notranje zadeve je 15. novembra 1919 določil, da so državni prazniki trije: 28. junij, Vidov dan (spominski dan preminulih borcev za vero in domovino), 12. julij (rojstni dan kralja Petra I.) in 1. december (»dan ujedinjenja«, kot so rekli).²⁶ Vsebina praznovanja je bila skladna s srbsko odredbo o državnih praznikih z dne 23. februarja 1907. Ko je kralj Petar I. 16. avgusta 1921 v Beogradu umrl, ga je nasledil kralj Aleksandar, 17. december, njegov rojstni dan, pa je postal državni praznik.

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 1501–2000, spis št. 1604.

²⁶ Ukaz ministra notranjih stvari z dne 15. novembra 1919, Ur. list DVS, št. 164/19, z dne 25. novembra 1919.

Ljubljanska vlada je odredila podrobnejši način obeleževanja teh praznikov. Za državne praznike so bile slovesne maše v ljubljanski stolnici sv. Nikolaja, pravoslavni kapeli in v evangeličanski cerkvi, razni sprevodi, šole ter ustanove so imele prosti dan, na državnih poslopih so izobesili zastave in podobno.

Državne zastave so izobešali na poslopih državnih uradov tudi ob drugih priložnostih in tudi slovesne maše so bile tudi ob drugačnih prilikah, vse na ukaz notranjega ministra. Predsedstvo Pokrajinske uprave za Slovenijo je 25. avgusta 1923 razposlalo okrožnico tudi na delegacijo ministrstva financ v Ljubljani in v njej sporočilo, da je ministrstvo za notranje zadeve odredilo izobešanje državnih zastav na državnih poslopih v času trajanja V. katoliškega shoda v Ljubljani.²⁷ Shod je bil od 25. do 28. avgusta 1923 in se ga je udeležilo nad 30.000 ljudi iz vse Slovenije. Drugi dan prireditve si je sprevod po ljubljanskih ulicah z balkona sodne palače ogledal tudi kralj Aleksandar.²⁸

Predsedstvo Pokrajinske uprave za Slovenijo je podobno okrožnico razposlalo 6. septembra 1923. Sporočala je, da je kraljica Marija isti dan rodila prvega sina, prestolonaslednika. Kralj je izdal poseben razglas, notranje ministrstvo pa je odredilo, da se ta dogodek obeleži enako kot državni prazniki: slovesna služba božja, zastave itd. Ker maša ne more biti tega dne, bo 7. septembra, v stolnici in evangeličanski cerkvi ob 10.00, v pravoslavni kapeli pa ob 9.00. Osebe naj se udeleži maše v stolnici, delegacijo pa naj pošlje v pravoslavno kapelo. Izobesiti je treba državne zastave, je pisalo.²⁹

Notranji minister je 19. oktobra 1923 brzojavil predsedstvu Pokrajinske uprave za Slovenijo, da bo 21. oktobra krst prestolonaslednika, poroka princa Pavla pa 22. oktobra. Oboje bo potekalo v dvorni kapeli v Beogradu. Drugih svečanosti ne bo, čestitke pa je možno odposlati. Brzojavko so še istega dne razposlali vsem državnim oblastvom v Ljubljani.³⁰

Nejasnosti v zvezi s cerkvenimi slovesnostmi

Državni uslužbenci so bili poklicani, da so med službo ali v prostem času navzoči pri različnih slovesnostih verskega in ne le državnega značaja.

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3088.

²⁸ *Slovenska kronika XX. stoletja, 1900–1941*, g. Peti katoliški shod, str. 290–291.

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3234.

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3758.

Leta 1921 je bilo v ljubljanski stolnici več vnaprej nenačrtovanih cerkvenih slovesnosti. Predsedstvo Deželne vlade za Slovenijo je 21. marca 1921 obvestilo delegacijo, da bo 26. marca 1921, na velikonočno soboto, ob 16.00 v stolnici slovesna maša »ob Ustajenju Gospodovem«. Povezana bo s procesijo. Vabilo je veljalo za delegata in njegovo uradništvo.³¹ Tako vabilo je prejel tudi dr. Josip Povalej, predstojnik finančnega okrajnega oblastva v Mariboru, toda od knezoškofijskega konzistorija v Mariboru. Ker ga k velikonočnici ni povabilo politično oblastvo, se obreda ni udeležil. To naznanilo je 2. aprila 1921 prišlo do poverjeništvu za notranje zadeve v Ljubljani, in to je sporočilo delegaciji; ta je zahtevala pojasnilo. Predstojnik dr. Povalej je svojo odsotnost 9. aprila 1921 pisno pojasnil neposredno omenjenemu konzistoriju in navedel, da v finančni upravi taka vabila pošiljajo le po oblastni, hierarhični poti. V prihodnje mu torej ni treba pošiljati takih vabil. To pojasnilo je poslal tudi delegaciji, tam pa so spis 14. aprila 1921 dali ad acta.³²

Predsedstvo Deželne vlade za Slovenijo je 29. junija 1921 pisalo ljubljanski delegaciji, da bo ob sprejetju ustave v stolnici sv. Nikolaja 30. junija 1921 ob 10.00 slovesna služba božja z zahvalno pesmijo. Naročali so, naj k maši povabijo vse podrejeno uradništvo. Vsi državni uradi in javna oblastva morajo izobesiti državne zastave.³³

Isto predsedstvo je 1. julija 1921 sporočilo delegaciji, da bo 3. julija 1921 ob 10.00 v stolnici maša z zahvalno pesmijo »za srečno rešitev življenja Njegovega Kraljevega Visočanstva Prestolonaslednika Regenta Aleksandra«. K maši naj povabijo vse uradništvo.³⁴ To je bilo povezano z neuspehim atentatom na regenta Aleksandra, do katerega je prišlo v Beogradu po sprejetju ustave kraljevine v narodni skupščini 28. junija 1921.

Predsedstvo Pokrajinske uprave za Slovenijo je 19. avgusta 1921 obvestilo ljubljansko delegacijo, da bo 22. avgusta 1921 ob 10.00 v stolnici svečana maša na dan pogreba kralja Petra I. Ta dan bodo uradi zaprti.³⁵

Pri cerkvenih slovesnostih in dogodkih je prišlo tudi do nejasnosti. Zapletlo se je pri 24. maju 1920, spominskem dnevu apostolov Cirila

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 801–1500, spis št. 1026.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 801–1500, spis št. 1326.

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 2001–3000, spis št. 2302.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 2001–3000, spis št. 2333.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 2001–3000, spis št. 2877.

in Metoda. Ministrstvo za finance je 23. maja 1920 brzojavilo delegaciji v Ljubljani, da se 24. maj praznuje kot državni praznik. Pri nas v Sloveniji je bil praznik Cirila in Metoda 5. julija, zato niso razumeli vsebine brzojavke. K sreči je bil 24. maj binkoštni ponedeljek in cerkveni praznik. Kako pa v prihodnje? Delegacija je 31. maja 1920 zaprosila Deželno vlado za Slovenijo, naj to povpraša v Beogradu. Ljubljanska vlada je vprašala notranje ministrstvo, od tam pa so 2. julija 1920 poslali brzojavko, da je praznik Cirila in Metoda 24. maj (torej po pravoslavnem koledarju), ne pa 5. julij. In pika. Predsedstvo Pokrajinske uprave za Slovenijo je 19. maja 1922 razposlalo okrožnico vsem oblastvom o praznovanju sv. Cirila in Metoda. To poteka prvo nedeljo po 5. juliju, če pa je ta dan nedelja, pa na ta dan. Državni praznik 24. maja je torej odpadel, enako tudi 12. julij, rojstni dan kralja Petra I. Osvoboditelja.³⁶

Davčni urad v Škofji Loki je 16. maja 1925 pisal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani o dogodku v tem mestu. Mestni župni urad Škofja Loka je namreč 29. aprila 1925 pisno obvestil ta davčni urad, da bo 1. maja na kanonično vizitacijo v to župnijo prišel knezoškof Anton Bonaventura Jeglič. Sprejem bo ob 16.00 pri znamenju pod nunsko cerkvijo. Urad se vabilu ni odzval, podobno ne drugi državni uslužbenci v mestu. Pri jutranji maši 10. maja 1925 je župnik dr. Janko Arnejc ob koncu pridige izrekel zahvalo vsem, ki so se udeležili škofovega sprejema. Žalostno in nepravilno pa je, da se sprejema ni udeležilo državno uradništvo, saj se ne zaveda dolžnosti do cerkvenih funkcionarjev in obredov, je dejal župnik. Pridiga je vplivala *»na že itak nezadovoljno ljudstvo mučno in vtis je bil, kakor povedo oni, ki so bili pričujoči, da se uradništvo še na ta način osovraži med ljudstvom«*, je ocenil avtor poročila.

Ob koncu je predstojnik davčnega urada prosil za obvestilo o zakonskih določbah, po katerih je državni uslužbenec dolžan prisostvovati pri sprejemanju cerkvenih funkcionarjev, blagoslavljanju zvonov, pri procesijah za veliko noč in za telovo. Uradnik v tej delegaciji je k poročilu iz Škofje Loke pripisal, naj se tenkočutni davčni upravitelj zgleda pri njem, ko bo prišel v Ljubljano k tej delegaciji. Drugi uradnik pa je s tintnim svinčnikom pripisal: *»Ne bi bil mislil, da imamo take tiče med seboj!«* Nato je spis odložil med rešene zadeve.³⁷

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 801–1300, spis št. 956.

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 2001–3000, spis št. 2003.

Ukinitev dodatka za avstrijska odlikovanja

Finančno ministrstvo je 3. marca 1921 obvestilo ministrstvo za socialno politiko, da v proračunu za finančno leto 1921/22 ni predvidenega nikakršnega kredita za izplačevanje doklad h kolajnam za hrabrost bivše Avstro-Ogrske. Finančni minister je zato 28. februarja 1921 odločil, da je treba izplačilo takih doklad takoj ustaviti. Zaposili so ministrstvo za socialno politiko, naj o tem obvestijo vsa podrejena oblastva in poročajo, ali so v preteklem proračunskem letu izplačevali take doklade in iz kate- re proračunske postavke.

Enak dopis so poslali tudi delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, in ta je 19. aprila 1921 naročila ustrezna poročila od vseh podrejenih uradov po Sloveniji. Ko so podatke zbrali, so 11. junija 1921 odpisali finančnemu ministrstvu. Najprej so opisali pravno podlago za take dodatke. Ministrstvo za deželno obrambo na Dunaju je 18. januarja 1910 z okrožnico obvestilo orožniške enote, da aktivni orožniki, ki so odlikovani z zaslužnim križcem, odslej vsak dan prejemajo to doklado: za zlato hrabrostno kolajno ali zlati zaslužni križec po 64 vinarjev, za srebrno hrabrostno kolajno I. ali II. razreda ali srebrni zaslužni križec s krono po 32 vinarjev, za srebrni zaslužni križec brez krone pa po 20 vinarjev. To doklado so izplačevali iz kredita za orožništvo, upokojencem pa iz kredita za pokojnine.

Priložili so seznam dvajsetih oseb, ki so v proračunskem letu 1920/21 prejemale take doklade. Med njimi je bilo sedemnajst orožniških stražmojstrov, od teh pa jih je trinajst prejemale po 32 vinarjev doklade, dva po 20 vinarjev, eden po 96 vinarjev in eden 52 vinarjev. En štabni stražmojster je prejemal 32 vinarjev, en okrajni stražmojster pa 32 vinarjev. Med dvajseterico je bil le en respicient finančne straže, ki je prejemal 30 vinarjev dnevne doklade, vseh drugih devetnajst je bilo iz vrst orožništva. Doklade so šle iz sredstev pokojninskega kredita in so za tisto leto znašale skupaj 2.331 kron in 32 vinarjev. Vojaškim upokojencem so to doklado ukiniли že 1. aprila 1919, skladno z nalogom poveljnika dravske divizijske oblasti v Ljubljani, izdanim 21. marca 1919, so sklenili poročilo.³⁸

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 301–800, spis št. 761.

Časopisna kritika vodstva ljubljanske delegacije

Dnevnik *Naprej*, glasilo Jugoslovanske socialno-demokratske stranke, kot je bil celovit naslov tega časnika, je 16. junija 1921 objavil notico o predvidenih zamenjavah v vodstvu ljubljanske delegacije finančnega ministrstva. Delegat dr. Karel Šavnik naj bi bil oglušel in ne več sposoben za to nalogo, dr. Ivan Rupnik pa naj bi odšel v sanatorij za duševne bolezni. Razmere v delegaciji so postale neznosne, zato so uslužbenci čakali na spremembe v vodstvu delegacije, kjer so poslovali v avstrijskem duhu.³⁹

To notico je naslednji dan povzel liberalni dnevnik *Slovenski narod*, vendar v manj ostri in kritični obliki. Hkrati je objavil novico, da je bil odpoklican Petar Milojković, pomočnik ljubljanskega delegata. Vzroki za njegovo premestitev niso poznani, ve pa se, da je pogosto uporabljal službeni avtomobil delegacije za privatne izlete. Tako je bil 9. junija 1921 opažen v Bohinju.⁴⁰ Naslednji dan je taisti dnevnik sporočil, da je prejšnji dan objavljena novica o predvidenih zamenjavah v vodstvu delegacije povsem brez podlage, hoče le kompromitirati »v javnosti dva odlična, velespoštovana in ugledna uradnika.«⁴¹

Spet se je oglasil dnevnik *Naprej* in sporočil, da ni šlo za nikakršno mistifikacijo. Pomočnik delegata je že bil zamenjan, na vrsto bodo prišli tudi drugi. Oba vodilna sta pri »sodelavcih in strankah nepriljubljena, a sta strastna liberalna pristaša starega kroja.«⁴²

Delegat je 26. junija 1921 o tem pisanju slovenskih časnikov poročal finančnemu ministru in se ob tem kritično izrazil o pisanju dnevnika *Naprej*.⁴³

Prostovoljci za službovanje v Beogradu

Generalna direkcija neposrednih davkov pri finančnem ministrstvu je neznanega dne junija 1921 razpisala več prostih mest pisarjev in tajnikov. O tem je obvestila tudi ljubljansko delegacijo in zaprosila, naj razpis posredujejo podrejenim uradom, da bi se zainteresirani lahko čimprej

³⁹ Spremembe pri fin. delegaciji, *Naprej*, 16. junija 1921, str. 2.

⁴⁰ Spremembe pri finančni delegaciji, *Slovenski narod*, 17. junija 1921, str. 2. Pomočnik finančnega delegata odpoklican, *Slovenski narod*, 17. junija 1921, str. 2.

⁴¹ Mistifikacija javnosti, *Slovenski narod*, 18. junija 1921, str. 3.

⁴² Spremembe pri finančni delegaciji, *Naprej*, 24. junija 1921, str. 2.

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 2001–3000, ovoj št. 2274.

javili. Delegacija je 27. junija 1921 to razposlala podrejenim uradom in naročila, naj interesenti prošnje pošljejo na delegacijo v roku treh dni po prejemu razpisa. Na razpis so s svinčnikom pripisali, da je v proračunu generalne direkcije neposrednih davkov za pisarje prve in druge stopnje predvideno od 1.500 do 2.000 dinarjev letne plače, za tajnike pa po 3.000 dinarjev.

Ko so prispele prošnje za premestitev v Beograd, so v delegaciji pripravili gradivo za Beograd. K vsaki prošnji je bilo treba priložiti tudi kvalifikacijsko tabelo in stanovski izkaz. Prošnje je podalo enaindvajset uslužbencev finančne uprave, od tega osem iz finančne kontrole. Šlo je za osem začasnih pripravnikov te kontrole, od katerih sta bila dva z oddelka št. 1 v Ljubljani, eden z oddelka v Kočevju in preostalih pet z območja okrajne uprave te kontrole v Gornji Radgoni.

Iz Beograda pa ni bilo nikakršnega odgovora. Trije pripravniki finančne kontrole so medtem zaprosili delegacijo, da bi jim vrnilo osebne in službene listine, ker jih potrebujejo. Najbrž so že poiskali drugo službo. Delegacija je za dokumentacijo zaprosila omenjeno generalno direkcijo in končno so jo vrnilo sredi decembra 1921.⁴⁴ O uspehu razpisa v arhivu ni bilo najti zapisa.

Zavrjnjeni predlog za pisne pohvale

Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je 11. januarja 1922 poročalo delegaciji o delu dohodarstvenega oddelka pri tem ravnateljstvu v letu 1921. Vse prejete spise so rešili, 347 predsedstvenih (ki jih je poslalo predsedstvo ljubljanske delegacije), 19.119 splošnih, pri dohodarstvenem okrajnem sodišču pa so rešili 490 spisov; celotni oddelek je torej obravnaval in končal 19.956 zadev. Priložen je bil seznam vseh devetih stalno zaposlenih uslužbencev tega oddelka, za vsakega je bilo navedeno, koliko spisov je rešil in katere vrste (splošne, predsedstvene ali tiste, ki so zadevali okrajno dohodarstveno sodišče). Posebej je pohvalil delo Angela Savnika, finančnega nadsvetnika, in zagnanost petih pripadnikov finančne kontrole. Za to šesterico je predlagal, da bi jo delegacija pisno pohvalila.

Zadržal se bom le pri petih uslužbencih finančne kontrole, preostali štirje so bili uradniki finančne uprave. Največ zadev med vso deveterico

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 2001–3000, ovoj št. 2264, Razpis mest pisarjev in sekretarjev pri gen. dir. neposr. poreza.

Finančno Okrajno ravnateljstvo

Lj. št. 4/m. ex 1922

Lj. kraj

o tiskaj. dohodarstvenem oddelku podaj krajno zaposlenim funkcionarjem leta 1921 pridelnih pravih popisov.

Št. št.	Uslužbenca		Število popisov			Opomba
	čin	ime in priimek	skupno	predsed. svet	ost. svet	
1	fin. nadst.	Zarucki, Angelo	1499	3	7	
2	fin. svet.	Debevc, Maks	486	31	-	
3	fin. svet.	Dr. Matelič Anton	960	-	394	
4	fin. svet. asst.	Čadej, Ferdinand	1775	-	66	
5	fin. svet. svet.	Tabjan, Franc	3886	-	-	
6	fin. svet.	Štrkar, Janko	1690	27	-	
7	predsed.	Cohan, Jakob	2447	133	15	
8	sv. svet.	Čizjak, Fran	2890	67	1	
9	fin. svet. svet.	Štunc, Franc	702	-	-	zaposleni samo od 26. 12. 21 dalje

Ljubljani, dne 11. januarja 1922.

Predlog za pisne pohvale devetih uslužbencev finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani z dne 11. januarja 1922 (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 151-400, spis št. 152)

je rešil Fran Habjan, komisar finančne kontrole, in sicer 3.886. Za njim so se uvrstili trije pregledniki II. razreda, Ivan Bizjak, ki je rešil 2.958 spisov, Jakob Cokan z 2.595 rešenimi zadevami in Janko Torkar s 1.717 spisi. Med predlaganimi za pohvalo je bil tudi pripravnik Franc Kunc, ki je v finančno kontrolo pristopil 26. septembra 1921 in je tisto leto rešil 702 spisa.

Martin Spindler, finančni nadsvetnik in namestnik predstojnika predsedstvenega oddelka, je 20. januarja 1922 izdelal rokopis takih pohval za vso šesterico in jih utemeljil. Ko je spis prispel do Maksa Kostanjevca, finančnega nadsvetnika in predstojnika strokovnega oddelka III., je le-ta predlog v celoti zavrnil. Med drugim je z roko pripisal tudi to: *»Finančna kontrola je res pridna. Če jih pohvalimo na ta način, potem sem v zadregi, kako naj pohvalim delegaciji podrejene organe, ki sicer niso kurentni, a so nedvomno napravili veliko več in težje stvari. Predlagam, da se vzame poročilo na znanje in nič drugega.«*

Delegat se je strinjal in predlog Avgusta Reicha, finančnega okrajnega ravnatelja v Ljubljani, ter za tem še predlog Martina Spindlerja sta romala k spisom.⁴⁵

Ukinjeno nadzorništvo deželne užitnine

V času Avstro-Ogrske je bilo v Ljubljani nadzorništvo deželne užitnine za Kranjsko, ki je skrbelo za pobiranje deželnih dajatev, točneje trošarine na tiste izdelke, ki so bili podvrženi tem dajatvam. To so bili prihodki dežele. Poleg teh so poznali državne in občinske užitnine. Po prevratu je to nadzorništvo še nadaljevalo z delom, seveda pa je imelo na skrbi pobiranje državnih trošarin.

Položaj teh uslužbencev v novi državi je postajal vse bolj nejasen. Bili so povezani v Društvo užitninskih uslužbencev v Sloveniji, ki si je prizadevalo za ureditev statusa svojih članov. Bilo je včlanjeno v Društvo državnih nameščencev kraljestva SHS na slovenskem ozemlju. O njihovih tegobah je pisalo tudi stanovsko glasilo, kjer so sami sebe imenovali za največje reveže.⁴⁶ Vsi so čakali, kaj jim bo prinesla uredba o finančni kontroli, ki so jo pripravljali v Beogradu. Po objavi te uredbe so v glasilu objavili, da bodo lahko vsi užitninski uslužbenci sprejeti v finančno

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 1–150, spis št. 152.

⁴⁶ Užitninski uslužbenci so največji reveži v državi SHS, *Naš glas*, št. 48, 1920, str. 4.

kontrolno, če bodo to želeli, skladno z uredbo.⁴⁷ Avtor članka je zapisal, da so po tej plati bili v enakem položaju s trošarinskimi stražarji in monopolskimi kontrolorji v kraljevini Srbiji.⁴⁸

Generalna direkcija posrednih davkov pri finančnem ministrstvu je 8. septembra 1923 obvestila delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, da je minister ukinil vse nazive nekdanjih užitninskih uslužbencev na območju te delegacije, ki so bili predvideni v proračunu za finančno leto 1923/24. To osebje je bilo treba prerazporediti na druga delovna mesta ali ga upokojiti. Delegacija je 9. novembra 1923 odpisala omenjeni generalni direkciji in sporočila, da je bilo nekdanje devet uslužbencev deželne užitnine. To nadzorništvo so sami ukinili 31. julija 1922. Posle pobiranja državne trošarine na vino sta prevzeli finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru, računski oddelek delegacije pa je prevzel cenzuro vinskih registrov. Šest jih je bilo še zaposlenih, štirje pri tej delegaciji, dva pa pri finančnem okrajnem ravnateljstvu v Ljubljani oziroma pri mestnem davčnem uradu. Vseh šest je bilo prevedenih na druge postavke v proračunu in stvar je bila urejena. Eden od nekdanje deveterice je umrl, dva pa sta bila upokojena, so še poročali iz Ljubljane v Beograd.⁴⁹ Sluga, ki je bil upokojeni finančni stražnik, in služkinja pri tem nadzorništvu sta prav tako ostala v državni službi.⁵⁰

Iz statistike o pobranih dajatvah

Trgovska zbornica v Ljubljani je 13. januarja 1923 zaprosila delegacijo ministrstva financ v Ljubljani za nekatere statistične podatke o pobranih dajatvah na območju te delegacije, torej v Sloveniji. To je odobril dr. Karel Šavnik in začeli so pripravljati zaprosene podatke. Podatke so zbrali za različna obdobja, na primer za čas od 1. novembra 1918 do 31. decembra 1918, od 1. januarja do 31. maja 1919, od 1. junija 1919 do 31. maja 1920 in od 1. junija 1920 do 31. maja 1921. Prikazali so jih v zbirniku in podrobnejšem prikazu.

V zbirniku je bilo za obdobje od 1. junija 1920 do 31. maja 1921, torej za eno leto, prikazano toliko prihodkov: neposredni davki 192.883.610

⁴⁷ *Uredba o organizaciji finančne kontrole*, Ur. list DVS, št. 7/21, z dne 21. januarja 1921, čl. 99.

⁴⁸ Finančna kontrola in užitninski pazniki, *Nas glas*, št. 4, 27. januarja 1921, str. 3.

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3365.

⁵⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 1–150, ovoj št. 122.

dinarjev, pristojbine 75.785.365 dinarjev, prodaja tobaka 111.428.003 dinarjev, trošarina 51.025.139 dinarjev, razni manjši prihodki 842.984 dinarjev.

Za isto obdobje, torej od 1. junija 1920 do 31. maja 1921, so podrobneje prikazali tudi pristojbine. Kaj so obsegale? Navedel bom dobesedno: kolkovino, pravne pristojbine, takse, zemljiški prometni davek, kolkovino od živinskih potnih listov, takse na vstopnice, puncovne pristojbine, vojaške takse, prirastkovino in mlinsko kolesnino. Iz tega se vidi, za kaj vse so tisto obdobje pobirali takse oziroma pristojbine.

Nekateri podatki so bili tudi za poznejša obdobja, na primer za čas od 1. junija 1921 do 31. decembra 1921, od 1. januarja 1922 do 31. julija 1922 in od 1. avgusta 1922 do 31. decembra 1922. Tam je bilo navedeno, da je obča trošarina na bencin, žganje, rum, sladkor, karbid, električno itd. od 1. avgusta do 31. decembra 1922 dosegla 14.139.554 dinarjev in 98 par.⁵¹

Organiziranost delegacije ministrstva financ v Ljubljani leta 1923

Minister za finance je 18. avgusta 1923 izdal ukaz, da se pri delegacijah ministrstva financ v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu in Splitu ukinejo oddelki ali odseki za takse (pristojbine), državno trošarino in finančno kontrolo, če taki oddelki oziroma odseki obstajajo. Te naloge prevzamejo drugi oddelki ali odseki, uslužbenci pa se prerazporedijo.⁵² Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 25. avgusta 1923 finančnemu ministru poslala zahtevano gradivo o organiziranosti tega oblastva. Gradivo je bilo sestavljeno iz dveh delov. Opisni del je orisal posamezne notranje organizacijske enote te delegacije, preglednica pa je to povzela v enostavni obliki: uradna imena oddelkov, njihova delovna področja, vodje oddelkov in vodilno strokovno osebje.

Predsedstveni oddelek je urejal personalne zadeve, draginjske doklade in sodeloval pri nadzorovanju poslovanja delniških družb. Štel je sedem uradnikov. Vodil ga je dvorni svetnik Fran Bonač. Strokovni oddelek I. je skrbel za neposredne osebne davke, davek na vojne dobičke, invalidski davek in davek na poslovni promet, vojaško takso, pobiranje

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 1–400, spis št. 153.

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3142.

neposrednih davkov, režijske zadeve davčnih oblastev in občinske (avtonomne) finance. Zaposloval je šest uradnikov. Vodja je bil finančni nadsvetnik Fran Bajič. Strokovni oddelek II. je deloval na področju pristojbin (taks) in monopolov. Vodil ga je finančni nadsvetnik Pavel Jerovec, imel je tri zaposlene. Delovno področje strokovnega oddelka III. so bile trošarine, dohodarstvene kazenske zadeve in režijske zadeve finančnih okrajnih ravnateljstev. Štel je tri uslužbenke. Na čelu je bil finančni nadsvetnik Maks Kostanjevec. V delovno področje strokovnega oddelka IV. so spadali realni davki (zemljarina in hišnina), pokojnine, blagajničarstvo in denarstvo, pravilnik za promet z devizami in valutami, likvidacija bivše Avstro-Ogrske. Zaposloval je šest oseb. Na čelu je bil finančni nadsvetnik dr. Ivan Rupnik. Strokovni oddelek V. je skrbel za proračun in kreditne zadeve. Vodil ga je finančni svetnik dr. Alojzij Rant, v oddelku so bili še trije uradniki. Strokovni oddelek VI. je bil zemljarinski kataster. Vodil ga je evidenčni ravnatelj Roger Bassin, poleg njega je bil le še njegov namestnik.⁵³

Delovno področje oddelkov sem dobesedno prepisal iz preglednice. Tako je razumljivo, da je četrti oddelek med drugim skrbel za reševanje premoženjskih vprašanj nekdanje Avstro-Ogrske, ne pa za njeno likvidacijo. V delegaciji je bilo tedaj zaposlenih enaintrideset uradnikov.

Ista delegacija je 27. novembra 1923 pisno predlagala finančnemu ministrstvu razdelitev I. oddelka na I./A in I./B ter to utemeljila. Očitno je to bilo odobreno, saj je delegat o tem izdal okrožnico in obvestil vse osebje, da predlagana delitev začne veljati 1. januarja 1924.⁵⁴

Glavna kontrola je 8. septembra 1924 sklenila, da se pri delegaciji ministrstva za finance v Ljubljani vzpostavi krajevna kontrola, ki bo opravljala določene naloge iz zakona o glavni kontroli, zakona o državnem računovodstvu in iz drugih podobnih predpisov, na področjih več ministrstev oziroma njihovih ljubljanskih izpostav, tudi notranjega. Ta kontrola je začela poslovati 24. novembra 1924 in je imela prostore v ukinjenem računskem odseku Pokrajinske uprave za Slovenijo. Prvi šef tega urada je postal Drago Podreka.⁵⁵ Treba je pripomniti, da so srbski izraz mesna kontrola včasih pisali v izvirniku in ga niso poslovenili, včasih pa slovenili na dva načina: kot mestna kontrola ali kot krajevna kontrola. Bolj je ustrezal slednji naziv.

⁵³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3089.

⁵⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3801–0000, spis št. 4263.

⁵⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 1001–1500, spis št. 1319.

Glavna kontrola je 11. marca 1929 dotedanjo krajevno kontrolo postavila k finančni direkciji v Ljubljani, poslovati pa je začela 25. marca 1929. Vršilec dolžnosti njenega šefa je (p)ostal Drago Podreka. Poleg sebe je imel še pet uradnikov. V njen delokrog je po novem spadala tudi ocena vseh potnih stroškovnikov, ki so jih odredbodajalci odslej pošiljali neposredno tej kontroli in ne več prek računovodstva direkcije.⁵⁶

V Kastavu je bilo 147 finančnih stražnikov

Ko je bila leta 1922 kraljevina pravno razdeljena na oblasti,⁵⁷ je ljubljanski oblasti pripadel Kastav. To je zahtevalo, da je delegacija finančnega ministrstva v Ljubljani razširila svoj okoliš tudi na to ozemlje. Do tega pa je prišlo z zamudo, kar je veljalo tudi za vzpostavljanje teh oblasti nasploh.

Veliki župan ljubljanske oblasti je svojo pristojnost nad to občino vzpostavil prvega dne leta 1924. Minister za finance je 26. februarja 1924 odločil, da občina Kastav tudi v finančnem pogledu pride pod ljubljansko delegacijo. Zaposlili so, naj izdelajo svoj predlog, kako izvršiti ta ministrov ukaz. Delegacija tega ministrstva v Zagrebu, kamor je dotlej spadal Kastav, je 20. marca 1924 ljubljanski posredovala nekaj finančnih podatkov o tej občini. Ljubljanska delegacija je morala namreč najprej zbrati podatke o finančnem življenju in delu v tej občini. Ko so prišli do tega gradiva, so 13. aprila izdelali obširno poročilo o Kastavu, iz katerega povzemam nekaj za finančno stražo zanimivejših strani.

Kastav je pred prevratom spadal v okoliš davčnega okrajnega oblastva in davčne uprave v Voloskem. Po vojni je ta kraj (Volosko) pripadel Italiji. V njem so ostala med drugim tudi vsa gradiva finančne uprave. Večji del občine Kastav je pripadel naši kraljevini, manjši pa kraljevini Italiji. Na severu, jugu in zahodu je mejil na Italijo, le na vzhodu na primorsko-krajiško oblast. Dostop je bil mogoč le prek Karlovca. Med drugimi finančnimi ustanovami je bila v Kastavu okrajna uprava finančne kontrole, ki je spadala pod oblastni inšpektorat finančne kontrole v Zagrebu. Ta kontrola je nadzirala 70 kilometrov dolgo carinsko črto proti Italiji, za kar je bilo potrebnih dvajset stalnih straž in osem patrolj.

⁵⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. spisi 1929, spis št. 37.

⁵⁷ *Uredba o razdelitvi države na oblasti*, Ur. list PUS, št. 49/22, z dne 15. maja 1922; popravek v Ur. listu PUS, št. 53/22, z dne 26. maja 1922.

Poleg tega so možje opravljali tudi notranjo službo. Tam so bili štirje oddelki te kontrole, v krajih Hosti, Kastav, Studena in Zamet. Po sistemizaciji je bilo predvidenih 154 mož, a jih je bilo 147.

Na podlagi tega poročila je delegacija 20. oktobra 1924 odpisala v Beograd in navedla bistvene povzetke iz gornjega poročila. Kastav je po prevzemu v okoliš ljubljanske delegacije spadal pod davčno upravo Ljubljana okolica, glede odmere direktnih davkov pa pod davčno okrajno oblastvo v Ljubljani. Zapisali so, da bi morda v tem kraju kazalo vzpostaviti lasten davčni urad.⁵⁸

Vprašanja so bila rešena tako, da je 22. junija 1928 Kastav prešel v okvir primorsko-krajiške oblasti s sedežem v Karlovcu.⁵⁹ Veliki župan ljubljanske oblasti je 9. julija 1928 z okrožnico obvestil vsa podrejena oblastva, da je 6. julija 1928 predal okrajno poglavarstvo Kastav velikemu županu primorsko-krajiške oblasti v Karlovcu. Vse nerešene spise je bilo treba poslati v Ljubljano, da jih bodo odstopili velikemu županu v Karlovcu. Zapisano je bilo, da bodo rešene spise tja poslali na njihovo zahtevo.⁶⁰

Za finančno upravo v Sloveniji 306 izvodov *Finansijske službe*

Predstojnik ljubljanske delegacije je 12. januarja 1924 zaprosil kabinet finančnega ministrstva za pojasnilo glede glasila tega ministrstva. List *Radikalni glasnik* je 9. januarja 1924 namreč objavil vest, da bo namesto glasila *Carinska služba* ministrstvo začelo izdajati list za celotno finančno področje. Vprašal je tudi za pojasnilo glede naročila na to glasilo.

Ministrstvo je odgovorilo 28. februarja 1928 in navedlo namen ter predvideno vsebino *Finansijske službe*. Priložen je bil seznam davčnih uradov in njihovih predstojnikov v Sloveniji, ki ga je izdelala generalna direkcija carin.

Iz delegacije so 5. marca 1924 odpisali, da je priložen seznam nepopoln, saj v njem ni bilo vseh uradov, ki so podrejeni ljubljanski delegaciji. Manjkali sta obe finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru, davčna administracija v Ljubljani ter davčna okrajna oblastva.

⁵⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 401–800, ovoj št. 619.

⁵⁹ *Zakon, s katerim se nekatere občine splitske in ljubljanske oblasti pripojijo primorsko-krajiški oblasti*, Ur. list LMO, št. 60/28, z dne 22. junija 1928.

⁶⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1928, 801–1200, spis št. 1109.

Izdelali so svoj seznam, ki je zajel vse te urade in njihove vodje, ter našli skupaj 306 izvodov glasila, ki naj bi ga brezplačno prejeli.⁶¹

Ljubljanska delegacija je 23. februarja 1925 sporočila finančnemu ministrstvu, da je prejela 105 kosov knjig, ki so jih dostavili iz Beograda. Zavedli so jih v inventarno knjigo tamkajšnje knjižnice, nato pa razdelili podrejenim uradnikom oziroma uradom. Šlo je za šest vrst knjig: *Srbi i Bugari*, pet primerkov; *Nauka o finansijama*, dva izvoda; *Odluke Državnog saveta 1919–1923*, dvajset kosov; *Ustav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, trideset izvodov; Dr. Vel. Janković: *Naše finansije*, osemnajst kosov, in *Zakonski sistem neposrednih poreza*, trideset primerkov. Delegacija se je zahvalila za to poslano literaturo.⁶²

Službena stanovanja le sedemintrideset služiteljev

Generalna direkcija državnega računovodstva pri finančnem ministrstvu je 18. marca 1925 naročila delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, da imenuje komisije, ki bodo ocenjevale stanovanja v lasti države ali samoupravnih teles, kjer so nastanjeni državni uslužbenci finančne stroke. To je bilo predvideno z 39. členom zakona o uradnikih in drugih državnih civilnih uslužbencih. Komisijo naj sestavljajo trije, finančni in policijski uradnik ter predstavnik občine. Vsi morajo biti nezainteresirani (nepristranski), so posebej naročili. Ugotovljena zakupna vrednost stanovanja se bo odbila od redne stanarine. Rok je bil petnajst dni po prejemu dopisa.

Iz delegacije so zahtevo 26. marca 1925 posredovali vsem davčnim uradom, ki so dostavili podatke, in nato so iz delegacije 8. aprila 1925 v Beograd poslali potrebne podatke. Zapisali so, da noben uradnik delegacije nima naturalnega stanovanja (stanovanja v službenih prostorih), imajo pa jih nekatere sluge davčnih uradov. Računovodstvo jim je 1. maja 1924 začelo odtegovati določene zneske pri izplačilu stanarinske doklade.

Uradni sluge so dobili brezplačna stanovanja v poslopih davčnih uradov že v času Avstro-Ogrske. To je določala odredba finančnega ministrstva na Dunaju z dne 13. maja 1857.⁶³ Uradni sluge so nadzorovali

⁶¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 1–400, ovoj št. 132.

⁶² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1925, 401–800, spis št. 687.

⁶³ *Unentgeltliche Überlassung entbehrlicher kleiner Wohnungen in den zu Amtszwecken benützten Aerial- und gemietheten Privat-Gebäuden, an die statusmäßige Dienerschaft, Verordnungsblatt für den Dienstbereich des österreichischen Finanzministeriums, št 31 /57, z dne 20. maja 1857.*

uradna poslopja, opravljali navadna hišna dela in posebej pazili na varnost blagajne. Država si je na ta način prihranila stroške za čiščenje in varnost prostorov, hkrati pa je izboljšala gmotni položaj teh slug, so pojasnili v delegaciji. Tedaj je bilo takih služiteljev sedemintrideset, njihov seznam je bil napisan s pisalnim strojem. Računovodstvo je posebej navedlo, koliko vsakemu od njih odbije od predvidene stanovanjske doklade.⁶⁴

Poenoteno dopisovanje

Ministrski svet je 14. januarja 1921 odredil enotno poslovanje uprave in samouprave. Nato so posamezna ministrstva razposlala po državi ustrezne okrožnice, finančno ministrstvo je to storilo 15. marca 1921. Naročala je, da je treba žig vtisniti na levo stran pod besedilo; besedilo je treba pisati po celotni strani, na polovici pa le, če je na drugi polovici potreben prostor za odredbe; na začetku besedila je treba z leve strani vpisati kratko vsebino spisa (predmet). Delegacija je 8. aprila 1921 prepis te okrožnice razposlala podrejenim uradom in se pri tem sklicevala še na lastno okrožnico z dne 1. septembra 1919, pod številko Pr. 4959. Ministrski svet je ugotovil, da se njegov ukaz ne spoštuje dovolj, in je zahteval od ministrov, da podrejene urade spet opozorijo na enotno pisarniško poslovanje. Ministrstvo za finance je o tem 7. oktobra 1921 obvestilo ljubljansko delegacijo.

Predsedstvo Pokrajinske uprave za Slovenijo je 11. decembra 1921 opozorilo vse urade v Sloveniji, da spoštujejo predpisano pisarniško poslovanje. Zaradi varčevanja s papirjem naj se krajše rešitve opravijo na spisu samem, le daljše na drugem listu.⁶⁵

Veliki župan ljubljanske oblasti je 6. januarja 1926 poslal okrožnico vsem njemu podrejenim oblastvom v okolišju ljubljanske oblasti. Nanašala se je na poenostavitev pisarniškega poslovanja. Navajala je, da uradi pogosto pošiljajo razne okrožnice, poročila in druge spise na več oblastev in uradov hkrati, ni pa razvidno, komu je gradivo namenjeno. V korist pravičnega dela in ekonomične uporabe časa ter gradiva, in da bi preprečili vsako nepotrebno dopisovanje in poslovanje več oblastev o isti zadevi, je odredil, skladno z naročilom notranjega ministra z dne 31. decembra

⁶⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1–1300, ovoj št. 1148.

⁶⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. A. P. O. 1929, 2201–0000, ovoj št. 2555.

1925, da je treba na vsakem dopisu, ki so ga dostavljali več kot enemu naslovníku, brezpogojno vedno označiti vse naslove, na katere je bil spis poslan. Označbo naslovníkov je treba odslej vpisati v levi spodnji kot dopisa pod oznako »Dostavljeno«. Če take označbe ne bi bilo, je treba šteti, da se spis pošilja le oblastvu, ki je označeno v naslovu, je sklenil veliki župan.

Pod označbo »Dostavljeno« je bilo v tej okrožnici navedeno, da je bila poslana vsem okrajnim glavarstvom, policijskemu ravnateljstvu v Ljubljani, mestnemu magistratu v Ljubljani, komisariatoma obmejne in železniške policije na Jesenicah in v Rakeku, oblastnim referentom, predstojnikom odsekov in ravnatelju pomožnih uradov.

Okrožnica je bila poslana v vednost tudi delegaciji ministrstva financ v Ljubljani s prošnjo, da bi sama izdala podobno odredbo za svoje urade. Nato so iz delegacije to okrožnico poslali finančnima okrajnima ravnateljstvom v Ljubljani in Mariboru, da ravnata skladno z vsebino, seveda pa so jo dali v kroženje vsem oddelkom delegacije.⁶⁶

Sredi leta 1926: devetnajst davčnih okrajev in šestinštirideset davčnih uradov

Generalna direkcija neposrednih davkov je 26. januarja 1926 zaprosila delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, da bi se en njen uradnik udeležil posvetovanja, ki se bo v Beogradu začelo 3. februarja 1926, obravnavali pa bodo poenostavitev poslovanja davčnih uradov. Še isti dan je strokovni oddelek IV. v tej delegaciji sklical sestanek pristojnih uradnikov, ki so obravnavali možnosti za enostavnejše poslovanje davčnih uradov in pobiranja avtonomnih doklad. Ob koncu so natipkali zapisnik, ki je obsegal pet strani. Hkrati so izdelali predlog o reformiranju poslovanja omenjenih uradov, ki je obsegal pet tipkanih strani, vendar je tipkopis zajel le polovico vsake strani, da so zraven lahko pripisali pripombe.

Delegat je za ta sestanek določil Miroslava Pirkmaierja, lustratorja davčnih uradov v Sloveniji, in mu ob odhodu v Beograd dal dobrih dvanajst polovičnih strani tipkopisa o omenjeni problematiki; gradivo je bilo namenjeno generalnemu direktorju neposrednih davkov. Omenjeni lustrator je v Beogradu bival od 3. do 17. februarja 1926.

⁶⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 201–400, spis št. 208.

Ko se je vrnil s posveta v Beogradu, je izdelal poročilo. Na posvetovanju je bilo govora tudi o krčenju števila davčnih uradov po državi, skladno s politiko varčevanja pri proračunskih izdatkih. V načelu naj bi bil davčni okraj za vsak politični okraj.

V delegaciji so se nato začeli pripravljati na morebitne predloge o skrčenju davčnih uradov pri nas. Izdelali so pregled teh uradov. Tedaj je bilo v Sloveniji šestinštirideset davčnih uradov in pri vsakem je bilo navedeno število prebivalcev, davčnih občin, krajevnih občin in davčnih kontov v kontnih knjigah.

Ko je omenjeni uradnik v Ljubljani napisal poročilo o tej konferenci, je dobil nalogo, da pripravi predlog, katere urade naj bi ukinili. Ko je pripravil tak osnutek, po katerem naj bi ukinili davčne urade v Cerknici, Marenbergu, Rogatcu, Sevnici in Trziču, je sredi aprila 1926 prosil za mnenje predsednika višjega deželnega sodišča v Ljubljani. Davčni uradi so bili namreč po pravosodni plati tesno povezani z okrajnimi sodišči. Ta mu je v nekaj dneh odpisal, da se s predlogom strinja, predlagal pa je, da bi ukinili davčni urad v Ložu in ne v Cerknici, saj Ložani lažje pridejo v Cerknico kot pa Cerkničani v Postojno.

Delegacija je 12. maja 1926 tak predlog posredovala generalni direkciji neposrednih davkov in pristavila, da bi to kazalo izvesti ob koncu leta 1926. To pa se je razvedelo in na delegacijo so začeli dobivati proteste političnih strank, uradov, županstev in drugih, ki so se zavzemali za ohranitev teh uradov.

Generalna direkcija davkov je 30. avgusta 1926 delegaciji v Ljubljani sporočila ukaz finančnega ministra, da se ukinejo naslednji šesti davčni uradi: Lož, ki se pripoji takemu uradu v Cerknici; Marenberg, ki se spoji z uradom v Slovenj Gradcu; Rogatec, ki se pripoji uradu v Šmarju pri Jelšah; Sevnica, ki se združi z uradom v Brežicah; Trzič, ki se spoji z uradom v Kranju, ter Velike Lašče, ki se združijo z davčnim uradom v Ribnici. To naj bi se izvedlo 1. novembra 1926. Stroški selitve bi znašali okoli 41.000 dinarjev, nekaj osebja bi postalo odveč.

Zatem je delegacija o tem ukazu obvestila pristojna okrajna davčna oblastva, oba velika župana, oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, višje deželno sodišče v Ljubljani in druge. Iz delegacije pa so 24. novembra 1926 obvestili višje deželno sodišče v Ljubljani, da je generalna direkcija davkov odložila odpravo davčnih uradov v Trziču in Velikih Laščah, ki sta najmanj obremenjena s tovrstnimi nalogami. Po mnenju delegacije je vsa akcija kompromitirana in ni misliti, da bi mogli

ukiniti tudi preostale štiri urade, ki imajo več pravic do obstoja kot pa tista v Tržiču in Velikih Laščah.⁶⁷

Spomladi leta 1926 je potekala širša razprava o celotni reorganizaciji finančne uprave v državi. Predsednik komisije, ki naj bi pripravila predpis o tem, je bil dr. Karel Šavnik. Prav on je nato na začetku junija 1926 iz finančnega ministrstva v Beogradu prejel osnutek zakona o organiziranosti finančne službe v kraljevini, ki je imel le dvaindvajset členov. Prosili so, naj delegacija poda svoje mnenje. Odpisal je, da je bil on predsednik komisije, ki je pripravila enako gradivo, zato bi bilo sedaj neprimerno, da bi dajal pripombe na delo komisije; osnutek je vrnil v Beograd. Četrty dan junija 1926 pa so mu z ministrstva financ spet poslali gradivo, na katerega naj bi v osmih dneh dal pripombe. Slo je za osnutek zakona o organizaciji finančnega ministrstva, finančnih oblastev in finančne službe, ki je obsegal 103 člene. Spet je odpisal, da je to predlog »njegove« komisije.⁶⁸

Vprašanje o ukinitvi teh davčnih uradov, zlasti tistih dveh v Tržiču in Velikih Laščah, je ostalo nerešeno še nekaj časa, do reorganizacije celotne finančne uprave v državi. To je pomenilo določene težave v zvezi z zakupom prostorov, kjer so delovali ti uradi.⁶⁹

Generalna direkcija neposrednih davkov je 15. junija 1926 brzojavila delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, naj ji dostavi pregled okrajnih davčnih oblastev v Sloveniji, ker prihaja do nejasnosti. Uradnik v tej delegaciji je zapisal, da do nejasnosti prihaja zato, ker je razlika med dejanskim (15) in pravnim (19) stanjem teh oblastev pri nas: posle davčnega okrajnega oblastva v Brežicah je opravljalo davčno okrajno oblastvo v Celju, posle davčnega okrajnega oblastva v Črnomlju je opravljalo davčno okrajno oblastvo v Novem mestu, posle okrajnega davčnega oblastva v Konjicah je opravljalo davčno okrajno oblastvo v Mariboru in posle davčnega okrajnega oblastva v Litiji je opravljalo tako oblastvo v Ljubljani.

Že naslednji dan so v Beograd poslali zahtevani pregled, ki je vseboval davčna oblastva prve stopnje in njim podrejene davčne urade. Bilo je devetnajst davčnih oblastev prve stopnje (davčnih okrajev) in šestinštirideset davčnih uradov. Davčna okrajna oblastva so bila v omenjenih krajih in so imela davčne urade, navedene v oklepaju: davčna administracija v

⁶⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1301–2000, ovoj št. 1974.

⁶⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 2001–3000, ovoj št. 2862.

⁶⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 701–900, spis št. 924.

Ljubljani je imela davčni urad Ljubljana mesto; Brežice (Brežice, Sevnica in Kozje), Celje (Celje, Gornji Grad, Laško in Šmarje pri Jelšah), Črnomelj (Črnomelj in Metlika), Kamnik (Kamnik in Brdo), Kočevje (Kočevje, Velike Lašče in Ribnica), Konjice (Konjice), Kranj (Kranj, Tržič in Škofja Loka), Krško (Krško, Kostanjevica in Mokronog), Litija (Litija, Višnja Gora), Logatec (Logatec, Cerknica in Lož), Ljubljana (Ljubljana okolica in Vrhnika), Ljutomer (Ljutomer in Gornja Radgona), Maribor (Maribor, Sv. Lenart v Slovenskih goricah in Slovenska Bistrica), Murska Sobota (Murska Sobota in Dolnja Lendava), Novo mesto (Novo mesto in Žužemberk), Ptuj (Ptuj, Ormož in Rogatec), Radovljica (Radovljica) in Slovenj Gradec (Slovenj Gradec, Šoštanj, Marenberg in Prevalje).⁷⁰

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 5. januarja 1928 razposlala podrejenim uradom okrožnico o uporabi slovenskih obrazcev. Eden od davčnih uradov na območju mariborske oblasti je občini izdal izkaz za leto 1928 predpisanih davkov, od katerih so občine pobirale občinske doklade. Za to je uporabil nemško tiskovino, podedovano iz časov prejšnje države. To, devet let po osvoboditvi, v narodnem oziru ne more imeti dobrega vpliva, so menili v delegaciji. Zato je tako ravnanje povsem nedopustno, še posebej v narodno mešanih krajih. Če imajo davčni uradi še vedno nemške ali nemško-slovenske obrazce, jih morajo takoj izločiti iz uporabe in uporabljati le slovenske, so naročili iz Ljubljane.⁷¹

Drugi razlogi za odsotnost iz službe

Poleg koriščenja rednega in bolniškega dopusta so bili še drugi razlogi za odsotnost iz službe. Državne in cerkvene praznike sem že omenil. Bili pa so še drugi razlogi in odsotnost je odobral pristojni predstojnik urada.

V Beogradu je bila 1. in 2. oktobra 1921 ustanovna skupščina Glavne zveze državnih uslužbencev. Njen statut je določil, da skrbi za gmotne in moralne koristi članov. Sestavljale so jo pokrajinske zveze na sedežih pokrajin. Prvi predsednik pokrajinske zveze za Slovenijo je postal Jožef Reisner. Osrednja zveza javnih nameščencev in upokojencev za Slovenijo je 9. aprila 1925 poslala dopis velikima županoma ljubljanske in mariborske oblasti. Sporočala je, da bo od 19. do 21. aprila v Ljubljani

⁷⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 2001–3000, spis št. 2975.

⁷¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije, ovoj Normalije 1928, spis št. 131.

glavna skupščina Glavne zveze državnih uradnikov in uslužbencev. Prosil je za dvoje: odobritev izrednega dopusta vsem, ki bi se radi udeležili tega zborovanja, ter njuno udeležbo na sprejemu v dvorani Kazine 20. aprila zvečer ter 21. aprila na izletu na Bled. Velika župana sta o tem obvestila svoje podrejene urade in dovolila udeležbo tistim uslužbencem, ki jim to omogoča delo. Delegacijo ministrstva financ v Ljubljani sta zaprosila, da bi osebu svojih podrejenih uradov dovolila prisotnost na kongresu, kot sta imenovala to srečanje. Podrobnejši program kongresa je bil 10. aprila 1925 objavljen v glasilu *Naš glas*.⁷²

Uslužbencem so dali po nekaj ur prostega časa tudi ob drugih priložnostih, če je tako odredilo ali predlagalo pristojno oblastvo. Veliki župan ljubljanske oblasti je tako 6. oktobra 1926 razposlal okrožnico podrejenim uradom v Ljubljani. Sporočil je, da bo 11. oktobra ob 9.35 z vlakom pripotovala v Ljubljano delegacija češkoslovaškega parlamenta. Tam jo bodo slovesno sprejeli. Vsem uradnikom in uslužbencem je dovoljena njihova odsotnost iz uradov med 8.00 in 12.00, če se bodo udeležili tega sprejema. Okrožnico so v vednost prejeli še predstojniki drugih državnih uradov v Ljubljani, s podobno prošnjo glede udeležbe na sprejemu ter z razobešenjem državne zastave na uradnih poslopih. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani jo je razposlala vsem podrejenim oddelkom s pripombo, da je dovolj odsotnost osebja med 9.00 in 11.00, ter odredila razobešenje državne zastave na sedežu delegacije.⁷³

Leta 1928 so postavili bolj jasno razliko med državnimi prazniki in drugimi slovesnostmi. Od začetka do konca tega leta so proslavljali te dneve: 9. januar, rojstni dan kraljice Marije, ki so ga praznovali enako kot rojstni dan kralja Aleksandra, torej kot državni praznik; 19. januar, rojstni dan princa Andreja, ki so ga obeležili z mašami in dela prostim časom; 28. junij, Vidov dan, ki je bil pravi državni praznik; 6. september, rojstni dan prestolonaslednika Petra, ki so ga proslavili podobno kot 19. januar; 10. oktober, desetletnico preboja solunske fronte; 1. december, dan združitve, tako imenovanega ujedinjenja; 17. december, rojstni dan kralja Aleksandra. Celotno gradivo o teh slovesnih dnevih so v delegaciji ministrstva financ shranili v enem ovojju.⁷⁴

Zveza državnih nameščencev za Slovenijo v Ljubljani je 24. januarja 1928 zaprosila ljubljansko delegacijo, da bi odobrili dopust dvema

⁷² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1301–2000, spis št. 1479.

⁷³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 4001–5000, spis št. 4963.

⁷⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1928. 1–200, ovoj št. 61.

svojima članoma. *Glavni savez državnih činovnika i ostalih službenika* v Beogradu je za 28. in 29. januar sklical plenarno sejo. Udeležiti sta se je želela načelnik odbora Milan Paternoster, računski direktor delegacije, in tajnik odbora, finančni tajnik Fran Stegenšek. Rabila bi dopust od 27. do 31. januarja 1928. Prošnji so ugodili.⁷⁵

Konec poletja 1929 je izšel zakon o praznikih.⁷⁶ Razločeval je med tremi vrstami praznovanj oziroma odsotnosti iz službe:

- državna praznika sta bila dva, 17. december, rojstni dan kralja Aleksandra, in 1. december, dan združitve;
- določeni so bili verski prazniki, in to pravoslavni, katoliški in muslimanski;
- tretja skupina dovoljenih odsotnosti iz službe so bile tako imenovane krstne slave.

Prav slednje je pripeljalo do tega, da so nekateri uslužbenci za svoj god ostali doma, pri čemer so se sklicevali na omenjeno določbo v zakonu o praznikih. Ljubljanska direkcija je zato 5. aprila 1930 z okrožnico obvestila svoje podrejene urade in organe, da krstna slava velja le za pravoslavne kristjane, kar ni isto kot god za katoličane. Iz direkcije so naročali, naj zaradi tega proti uslužbencem, ki bi za svoj god neupravičeno izostali iz službe, disciplinsko ukrepajo.⁷⁷

Nov vodja ljubljanske delegacije

Ministrstvo za finance je 2. januarja 1925 obvestilo ljubljansko delegacijo, da je minister 1. januarja 1925 oblikoval petčlansko komisijo za prenovo finančne uprave v državi, kar sem že omenil. Za predsednika je postavil dr. Karla Šavnika. Drugi člani so bili: Vojin Čuričić, načelnik proračunskega oddelka v tem ministrstvu, Nikola Petrović, inšpektor v tem ministrstvu, dr. Franjo Pavlič, pomočnik direktorja poštne hranilnice, in Milan Ostojić, šef odseka za izdelavo proračunov, kot zapisnikar. Delegat Šavnik je 10. januarja izdelal zamisel o delovanju take komisije in jo poslal v Beograd. Izpolnjevati bi morala vsaj tri temeljne pogoje: imeti bi morala svoj program, poslovnik bi določal njeno organiziranost in delovanje, imeti bi morala pomožno osebje.

⁷⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1928, 201–400, spis št. 229.

⁷⁶ Ur. list DB, št. 100/29, z dne 9. oktobra 1929.

⁷⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 501–1000, spis št. 623.

Pozneje je bil v to komisijo določen še Fran Lenarčič, računski svetnik v tej delegaciji.⁷⁸

S kraljevim ukazom je bil Karel Šavnik 25. marca 1927 razrešen dolžnosti delegata finančnega ministrstva v Ljubljani in postavljen za načelnika proračunskega oddelka v generalni direkciji državnega računovodstva. Obdržal je enak statusni položaj, to je razporeditev v tretjo skupino I. kategorije državnih uslužbencev. Povišali so mu draginjske doklade in stanarino.

Ko je iz Beograda dobil obvestilo o razrešitvi in postavitvi na novo delovno mesto v prestolnici, je odpisal in jih opozoril na dve nejasnosti v obvestilu, namreč glede pristojnosti in časa za njegovo razrešitev, saj v Sloveniji on nima nadrejenega oblastva. Prosil je tudi, da bi mu dovolili novo službo nastopiti 2. maja, da bi uredil druge obveznosti. Hkrati je napisal okrožnico in se sodelavcem zahvalil za sodelovanje.⁷⁹ Posle delegata je 14. aprila 1927 predal dr. Ivanu Rupniku, službo v Beogradu pa je nastopil 3. maja 1927.⁸⁰

Da je šlo za znano osebnost, potrjuje tudi to, da je našel mesto tudi v Enciklopediji Slovenije. Karel Šavnik je bil rojen 1874 v Kranju. Pravo je končal na univerzi v Gradcu in tam leta 1897 promoviral. V času avstro-ogrske države je delal večinoma na avstrijskem finančnem ministrstvu na Dunaju. Leta 1925 je napisal brošuri *Zakaj se ljudje upirajo dohodnini?* in *Organizacija finansijske uprave u oblastima i srezovima*. Umrl je kmalu po premestitvi v Beograd, že leta 1928.⁸¹

Malo pred razrešitvijo, 23. februarja 1927, mu je veliki župan mariborske oblasti poslal brošuro z naslovom *Kronika državne oblastne uprave v Mariboru za leta 1923–1926*. Izdal in založil jo je ta veliki župan. Obsegala je sedeminosemdeset strani. Delegat ni mogel kaj, da ne bi opozoril na nekaj netočnosti v tej knjižici, ki so zadevale finančno upravo v Sloveniji. Drugače rečeno, postavil se je za »svojo« delegacijo.⁸²

Ko je bil razrešen nalog delegata finančnega ministrstva v Ljubljani, je zaupni protokol in arhiv dal v velik zaboj in ga dal odpeljati na dom, Erjavčeva ulica 26. Rekel je, da ga bo pregledal in nato vrnil. Do tega ni prišlo, in ko je umrl, je gradivo ostalo pri njegovi ženi Zofiji. Finančna

⁷⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, Pr. 1–400, ovoj št. 58.

⁷⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 1301–0000, spis št. 1784.

⁸⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 1301–0000, spis št. 2061 in fasc. Pov. 1927, 1–100, spis št. 1.

⁸¹ *Enciklopedija Slovenije*, 13. zvezek, g. Šavnik, Karel, str. 9.

⁸² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 1301–0000, spis št. 1420–1927.

direkcija jo je 24. julija 1929 pisno zaprosila, da ta zaboje odda direkciji, saj je šlo za uradno, državno in ne za privatno lastnino, ki so jo nujno rabili pri delu v direkciji.⁸³

Finančni zakon za leto 1927/28 je določil, da je treba pristopiti k pripravi novega zakona o državnih uslužbencih.⁸⁴ Finančno ministrstvo je 20. julija 1927 zaprosilo ljubljansko delegacijo, naj izdela svoje predloge takega predpisa. Ni bilo še povsem jasno, ali naj bi izpopolnili obstoječi zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih ali pa oblikovali povsem nov predpis. V delegaciji so izdelali 104 polovične strani tipkopisa zakona o uradnikih in ga poslali v Beograd, a so gradivo 18. septembra 1928 dali k rešenim spisom. Svoj predlog je 15. novembra 1927 pripravila tudi Zveza državnih nameščencev za Slovenijo v Ljubljani, ki je obsegal celo 153 polovičnih tipkanih strani.⁸⁵

V času, ko je v Ljubljani delovala izpostava finančnega ministrstva, sta jo vodila dva slovenska strokovnjaka: Karel Šavnik in Ivan Rupnik. Oba zaslužita, da njuni imeni najdeta svoje mesto tudi v tej knjigi.

⁸³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. spisi 1929, spis št. 92.

⁸⁴ Ur. list LMO, št. 45/27, z dne 26. aprila 1927, čl. 326; popravki v Ur. listu LMO, št. 49/27, z dne 5. maja 1927 in v Ur. listu LMO, št. 55/27, z dne 18. maja 1927.

⁸⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 251–330, ovoj št. 258.

OBLASTNI INŠPEKTORAT FINANČNE KONTROLE V LJUBLJANI

Po uveljavitvi uredbe oziroma zakona o organizaciji finančne kontrole Kraljevine SHS ter ministrovega pravilnika za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole se je začelo uresničevanje teh predpisov. To je zahtevalo nemalo naporov od vseh poklicanih v Beogradu in Ljubljani oziroma drugih prestolnicah pokrajin.

Ustanovitev oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani

Minister za finance je 23. avgusta 1922 odredil, da se takoj ustanovi osem oblastnih inšpektoratov finančne kontrole, v Beogradu, na Cetinju, v Ljubljani, Novem Sadu, Sarajevu, Skopju, Splitu in Zagrebu. Pooblastilo za to sta mu dala 8. in 107. člen zakona o organizaciji finančne kontrole in 220. člen finančnega zakona za leto 1922/23.¹ Določil je, katero območje spada v pristojnost posameznega inšpektorata.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je bil pristojen za okoliš delegacije ministrstva financ v Ljubljani, torej za celotno slovensko ozemlje kraljevine. Skladno s 1. točko 9. člena omenjenega zakona mu je bilo podrejenih sedemindvajset okrajnih uprav finančne kontrole: Brežice, Celje, Črnomelj, Dolnja Lendava, Gornja Radgona, Jesenice, Kočevje, Kranj, Krško, Laško, Ljubljana I. in II, Logatec, Lož, Marenberg, Maribor I. in II., Murska Sobota, Novo mesto, Petrovci, Prevalje, Ptuj, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj in Trebnje. Število in sedeže oddelkov finančne kontrole v posameznem okraju finančne kontrole bo odredila generalna direkcija posrednih davkov, je 25. avgusta sporočila ta direkcija.²

¹ *Finančni zakon za leto 1922./1923.*, Ur. list PUS, št. 105/22, z dne 9. oktobra 1922.

² *Naredba o ustanovitvi oblastnih inšpektoratov finančne kontrole*, Ur. list PUS, št. 97/22, z dne 18. septembra 1922.

Ta naredba je bila izvršena 5. oktobra 1922, ko je vse zadeve finančne kontrole od delegacije ministrstva financ v Ljubljani prevzel oblastni inšpektorat finančne kontrole.³

Delegacija v Ljubljani je 16. oktobra 1922 pisala državnemu stanovanjskemu uradu v Ljubljani in sporočila, da je bil iz Bihača v Ljubljano premeščen Pavao Vuić. Vodil bo oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani. Delegatu se je osebno predstavil tega dne in zaprosil za podporo pri rešitvi svojega stanovanjskega vprašanja. Poleg žene ima še svojo mater in bi rabil stanovanje, ki bi imelo tri sobe, kuhinjo in druge pritikline. Priporočila je, da bi mu tako stanovanje našli čimprej.⁴

Iz delegacije so na oblastni inšpektorat finančne kontrole 20. oktobra 1922 morali poslati službene dokumente za vse uradnike finančne kontrole. Bilo jih je devetnajst, toda za vse ti dokumenti niso bili popolni, saj je ponekod manjkala kvalifikacijska tabela, drugod pa stanovski izkaz.⁵

Razpored enot finančne kontrole 20. oktobra 1922

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je izdelal dislokacijo, torej pregled razporeda okrajnih uprav te kontrole ter pod nje spadajoče oddelke po stanju 20. oktobra 1922. Ker je prišlo do nekaj sprememb glede organiziranosti v primerjavi z dislokacijo po stanju 10. junija istega leta, ki je že bila orisana, ne bo odveč, če jo prikažem. Najprej bom navedel sedeže okrajnih uprav, nato število pod nje spadajočih oddelkov finančne kontrole ter v oklepaju sedeže teh oddelkov.

Brežice, pet oddelkov (Brežice, Kozje, Sv. Peter pod Svetimi gorami, Pišce in Rajhenburg; Celje, pet oddelkov (Celje, Sv. Jurij ob Južni železnici, Vojnik, Vransko in Žalec; Črnomelj, pet oddelkov (Črnomelj, Predgrad pri Črnomlju, Metlika, Semič in Vinica; Jesenice, osem oddelkov (Bled, Bohinjska Bistrica, Dovje, Jesenice, Kranjska Gora, Radovljica, Rateče pri Kranjski Gori in Žirovnica; Kočevje, šest oddelkov (Kočevje, Kočevska Reka, Loški Potok, Petrinja ob Kolpi, Ribnica in Velike Lašče; Kranj, šest oddelkov (Sv. Ana nad Tržičem, Cerklje pri Kranju, Jezersko, Kranj, Medvodje nad Tržičem in Tržič; Krško, pet

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 1–400, spis št. 115.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 3801–0000, spis št. 4154.

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 3801–0000, spis št. 4147.

oddelkov (Kostanjevica, Krška vas, Krško, Radeče pri Zidanem mostu in Raka; Laško, pet oddelkov (Laško, Planina pri Sevnici, Sevnica, Trbovlje in Zidani most; Sv. Lenart v Slovenskih goricah, pet oddelkov (Sv. Andraž v Slovenskih goricah, Sv. Benedikt v Slovenskih goricah, Gornji Cmurek, Sv. Lenart v Slovenskih goricah in Sladki Vrh; Dolnja Lendava, pet oddelkov (Beltinci, Dolnja Lendava, Kobilje, Pince in Žitkovci; Ljubljana I., sedem oddelkov (Domžale, Kamnik, Litija, Ljubljana št. 1, Lukovica, Št. Vid nad Ljubljano in Zagorje; Ljubljana II., pet oddelkov (Devica Marija v Polju, Ljubljana št. 2, Polhov Gradec (začasno Horjul), Studenec - Ig in Vrhnika; Logatec, sedem oddelkov (Hotedršica, Kalce, Logatec, Planina pri Rakeku, Rakek, Rovte in Žiri; Lož, šest oddelkov (Babna Polica, Babno Polje, Cerknica, Gorenje Jezero, Korarišče in Lož; Marenberg, pet oddelkov (Dravograd, Kaplja, Marenberg, Pernice in Slovenj Gradec; Maribor I., devet oddelkov (Ceršak, Sv. Duh na Ostrem vrhu, Št. Ilj v Slovenskih goricah, Sv. Jakob v Slovenskih goricah, Sv. Jurij ob Pesnici, Sv. Križ nad Mariborom, Maribor št. 1, Plač in Svečina; Maribor II., pet oddelkov (Sv. Lovrenc na Pohorju, Maribor št. 2, Račje, Ruše in Slovenska Bistrica; Murska Sobota, pet oddelkov (Cankova, Gederovci, Gerlinci, Murska Sobota in Rogaševci; Novo mesto, štirje oddelki (Št. Jernej, Novo mesto, Škocjan pri Mokronogu in Toplice; Petrovci, osem oddelkov (Budinci, Domanjševci, Gornja Lendava, Hodoš, Kuzdoblanja, Martinje, Petrovci in Prosenjakovci; Prevalje, sedem oddelkov (Črna, Sv. Daniel, Homec, Libeliče, Mežica, Prevalje in Strojna; Ptuj, šest oddelkov (Sv. Andraž v Halozah, Sv. Miklavž v Slovenskih goricah, Ormož, Ptuj, Ptujška Gora in Sv. Tomaž v Slovenskih goricah; Gornja Radgona, šest oddelkov (Apače, Gornja Radgona, Sv. Jurij ob Ščavnici, Ljutomer, Radenci in Žiberi; Škofja Loka, sedem oddelkov (Davča, Gorenja vas, Leskovaica, Sorica, Sovodenj, Škofja Loka in Železniki; Šmarje pri Jelšah, pet oddelkov (Konjice, Podčetrtek, Poljčane, Rogatec in Šmarje pri Jelšah; Šoštanj, pet oddelkov (Ljubno, Mislinja, Rečica, Solčava in Šoštanj; Trebnje, pet oddelkov (Sv. Križ pri Litiji, Mokronog, Trebnje, Višnja Gora in Žužemberk.

Tedaj je bilo pri nas sistemiziranih sedemindvajset okrajnih uprav finančne kontrole s 157 oddelki. Za okrajne uprave so že uporabljali srbsko besedo sreska uprava.

Leta 1927 so k tej preglednici dopisali troje sprememb, oddelek Ljubljana št. 3 in Maribor št. 3 sta bila ustanovljena 30. aprila 1927, oba

v pivovarni Union v Ljubljani oziroma Mariboru; oddelek Vinica je bil ukinjen 31. decembra 1927.⁶

Zakaj tolikšno povečanje števila finančnih stražnikov

Zapisano je že bilo, da odločanje o določenih vprašanjih, ki so zadevala finančno stražo, tudi v prihodnje ni šlo brez delegacije ministrstva financ, čeprav je v Ljubljani deloval oblastni inšpektorat finančne kontrole.

Predsedstvo Pokrajinske uprave za Slovenijo je 8. januarja 1923 vsem pokrajinskim oblastvom in delegacijam oziroma oddelkom centralnih oblastev poslalo okrožnico. V njej je sporočalo, da ministrstvo za ustavodajno skupščino in izenačevanje zakonov zahteva pregled, koliko državnih uradnikov in nameščencev je bilo zaposlenih na območju Pokrajinske uprave za Slovenijo 1. januarja 1914 in 1. januarja 1921 ter kolikšne prejemke so dobivali. Ministrstvo bi te podatke rabilo do 15. januarja, zato naj zahtevane podatke vsi sporočijo Pokrajinski upravi za Slovenijo do 12. januarja 1923. V opombah je bilo treba navesti spremembe v organiziranosti uprave, pristojnostih, delovnem področju itd. Upoštevati je bilo treba dejansko in ne predvideno število zaposlenih.

V delegaciji ministrstva financ za Slovenijo so imeli pripombe na tako kratek rok in so odgovorili 22. januarja 1923. Navedli so število uradništva, poduradnikov in ostalih uslužbencev, kot so sluge in pomožne osebe. Na istem ozemlju, kjer je delovala omenjena delegacija, je bilo 1. januarja 1914 zaposlenih 1211 državnih uslužbencev finančne uprave, stroški zanje so znašali 699.758 dinarjev (preračunano iz kron). Prvega januarja 1921 je bilo na tem okolišu zaposlenih 1835 državnih uslužbencev finančne uprave, stroški zanje so znašali 984.041 dinarjev. Razlika je znašala 624 oseb in 284.283 dinarjev pri stroških. Povečanje državnih uslužbencev finančne uprave so v delegaciji obrazložili na račun finančne kontrole. Na začetku leta 1914 je bilo v finančni straži zaposlenih petnajst uradnikov in 191 poduradnikov, skupaj 206 mož. Na začetku leta 1921 je finančna kontrola pri nas štela 885 oseb, 864 poduradnikov ter enaindvajset uradnikov, razlika med letom 1914 in 1921 je bila torej 679 mož.

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Izkazi o dislokaciji fin. kontrole in žandarmerije.

Kateri so bili razlogi za tako povečanje števila finančne straže pri nas? Tedaj je ta kontrola nadzorovala mejno črto z Italijo, Avstrijo in Madžarsko, mnogi so bili dodeljeni tudi k carinarnicam. Takih nalog finančna straža leta 1914 ni imela, saj za to ni bilo potrebe. Poleg tega so bile v novi državi uvedene nove trošarine, na primer tudi na vino, kar je nadzorovala finančna kontrola, so med razlogi navajali v delegaciji.⁷

Prvi tečaj za starešine oddelkov

Oblastni inšpektorat finančne kontrole je 29. oktobra 1923 pisal delegaciji ministrstva financ za Slovenijo v Ljubljani. Sporočal je, da je minister za finance 20. oktobra 1923 izdal ukaz, da se na podlagi III. točke 27. člena pravilnika za izvrševanje zakona o organizaciji finančne kontrole pri oblastnem inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani vzpostavi prvi strokovni tečaj za starešine oddelkov finančne kontrole, ki so spadali v pristojnost tega oblastnega inšpektorata. Upravitelj tečaja bo Pavao Vuić, vršilec dolžnosti oblastnega inšpektorja finančne kontrole v Ljubljani, ki bo istočasno poučeval še zgodovino in zemljepis Kraljevine SHS. Druge predmete bodo poučevali: podinšpektor Fran Habjan, finančni svetnik Stefan Sušec (pisalo je Stepan), nadinšpektor monopolske direkcije Josip Kosem in komisar finančne kontrole Fran Golob, vsi iz Ljubljane. Tečaj se bo začel 1. decembra 1923 in bo trajal do 31. marca 1924.

Med predavatelji na tečaju je finančni minister določil Štefana Sušca, ki je bil finančni svetnik v omenjeni delegaciji. O tem delegacija ni bila vnaprej obveščena, ampak naknadno seznanjena po že izdanem ukazu ministra. Zaradi tega je delegacija 3. novembra 1923 sporočila oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani, da bi si v prihodnje želeli vnaprejšnjega obveščanja o tovrstnih zadevah glede obveznosti njenih uradnikov.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole je 20. novembra 1923 izdelal tedenski raspored (urnik) pouka na tem tečaju. Dopoldan so bile štiri ure pouka, z začetkom ob 8.00 in koncem ob 12.00, popoldan pa spet tri ure pouka, od 14.00 do 17.00. Pouk je bil tudi ob sobotah. Predmetnik je bil tak, kot ga je predvidel ministrov pravilnik. Proste ure so bile predvidene ob torkih prvo uro popoldan, ob četrtek četrtu uro dopoldan in ob sobotah prvo uro popoldan.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 1–400, ovoj št. 115.

Planinski inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani

2. letnik 19. letnik 22. 1923

Razpored

Številski, dne 20

sati za stručni tečaj starešine oddelka

	Ponedeljak	Torek	Srijeda	Četrtek	Petek	Subota
6-9	Zakon o organizaciji fin. kontrole	Pisarniško poslovanje oddelka	Upraviteljske odgovornosti in načrta	Zakon o organizaciji inse. kontrolne	Upraviteljske odgovornosti in načrta	Upraviteljske odgovornosti in načrta
9-10	Rešitveni tehnološki	Rešitveni tehnološki	Zakon o organizaciji fin. kontrole	Rešitveni tehnološki	Zakon o organizaciji fin. kontrole	Rešitveni tehnološki
10-11	Upraviteljske odgovornosti in načrta	Zakon o organizaciji fin. kontrole	Pisarniško poslovanje oddelka	Zakon o organizaciji inse. kontrolne	Rešitveni tehnološki	Pisarniško poslovanje oddelka
11-12	Monopolni - kazenski i administr. propisi	Kazenski i administr. propisi	Monopolni - kazenski i administr. propisi	Pravna	Monopolni - kazenski i administr. propisi	Pisarniško poslovanje oddelka
14-15	Praktični rad u pisarni ili v javni ustanovi	Pravna	Kazenski i administr. propisi	Praktični rad u javni ustanovi	Praktični rad u javni ustanovi	Odnos
15-16	Delo	Pravna i administr. propisi	Pravna i administr. propisi	Delo	Pravna i administr. propisi	Delo
16-17	Delo	Pravna i administr. propisi	Pravna i administr. propisi	Delo	Pravna i administr. propisi	Delo
17-18	Delo	Pravna i administr. propisi	Pravna i administr. propisi	Delo	Pravna i administr. propisi	Delo

Urnik prvega tečaja za starešine oddelkov finančne kontrole (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3801-0000, spis št. 3895)

Istega dne so izdelali tudi seznam udeležencev tega tečaja. Bilo jih je trideset. Vsi so bili podpregledniki, razen enega. Poleg imena in priimka so navedli še kraj službovanja. Pri enem je bilo navedeno, da je po činu čast. II. razr. Oboje, seznam udeležencev in urnik pouka, so še istega dne poslali delegaciji ministrstva financ v Ljubljani.⁸

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 7. marca 1924 pisal šolskemu vodstvu v Dravogradu. Sporočil je o ekskurziji udeležencev prvega tečaja podnadzornikov finančne kontrole, enaintridesetih po številu. Pri predmetu kemijska tehnologija trošarinske in monopolske industrije si bodo prvi dan ogledali rafinerijo mineralnega olja v Dravogradu, naslednji dan pa v Rušah tovarno kalcijevega karbida in tovarno vžigalic. Radi bi prenočili v Dravogradu, in ker tam ni možnosti za to, bi prišla v poštev ena od učilnic tamkajšnje šole. »Za ležišča ni treba skrbeti, ker gre le za to, da so uslužbenci pod streho in na gorkem.« O tem so obvestili tudi delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, ker se bo ekskurzije udeležil tudi Štefan Sušec, učitelj na tem tečaju. Dopis je bil natipkan v lepi slovenščini. Iz delegacije so 10. marca 1924 odpisali, da je udeležba Štefana Sušca odobrena.⁹

Oblastni inšpektor finančne kontrole v Ljubljani je 19. marca 1924 pisal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, da bodo ustni izpiti na tečaju za starešine oddelkov od 21. do 31. marca istega leta, od 8.00 do 14.00. Prosil je, da bi finančni svetnik Štefan Sušec smel prisostvovati tem izpitom kot izpraševalec oziroma učitelj. Prošnja je bila odobrena.¹⁰

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 28. aprila 1924 pisal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, da se bo 1. junija 1924 začel drugi tečaj za starešine oddelkov. Prosili so za dovoljenje, da bi tudi na tem tečaju smel poučevati Štefan Sušec. Dopis je bil v srbohrvaščini. Iz delegacije so odpisali, naj se o sodelovanju Štefana Sušca dogovorijo neposredno z njim, saj delegacija ne more nikogar prisiliti k poučevanju na tečaju.¹¹

Finančni minister je 7. decembra 1925 odredil, da so pripravniške šole in strokovni tečaji za starešine oddelkov zaradi prostorskih težav za sedaj le v Beli Crkvi (za oblastni inšpektorat v Novem Sadu), Beogradu, Ljubljani, Sarajevu in Skopju, ne pa več na Cetinju, v Splitu in Zagrebu.

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3801–0000, spis št. 3895.

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 801–1300, spis št. 859.

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 801–1300, spis št. 1002.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 801–1300, spis št. 859.

V te šole in tečaje bodo poslali slušatelje tudi iz drugih oblastnih inšpektoratov, kjer teh šol ne bo. Oblastni inšpektorati, ki so se odločili za sodelovanje, so morali generalni direkciji posrednih davkov sporočiti, kdaj se bo začelo šolanje in predvideno število učencev, na podlagi teh podatkov pa je direkcija določila število udeležencev iz posameznih oblastnih inšpektoratov.¹²

Skromni prostori oddelka v Radečah

Oddelek finančne kontrole v Radečah je bil ustanovljen leta 1921, februarja 1923 pa se je lahko vselil v skromne prostore poslopja v Radečah št. 16. Ti so v času Avstro-Ogrske pripadali deloma okrajnemu davčnemu uradu, večinoma pa okrajnemu sodišču. Na začetku avgusta leta 1917 se je davčni urad združil s tistim v Krškem. Del inventarja so prepeljali v Krško, večinoma pa je še ostalo v Radečah, kjer je zavzemalo dve sobi. Na te prostore je računal oddelek finančne kontrole.

Okrajna uprava finančne kontrole v Krškem je 22. decembra 1924 naročila oddelku finančne kontrole v Radečah, naj izdela poročilo o teh prostorih in priloži skico. Pri tem bo lahko pomagal Robert Lindtner, bivši davčni upravitelj v Radečah, ki je bil tedaj v pokoju. Sele nato bo okrajna uprava finančne kontrole lahko pričela uradni postopek za pridobitev teh prostorov, ki so bili državna last že iz avstrijskih časov.

Ta oddelek finančne kontrole je zahtevano poročilo s skicama 7. januarja 1925 poslal v Krško. Poslopje je imelo štiri sobe za zapore, stanovanje sodnega sluga in pet drugih sob. V eni od teh sob je bila pisarna oddelka finančne kontrole; v drugi je bilo stanovanje vodje tega oddelka, ki je obsegalo še kuhinjo in jedilno shrambo, v njem je stanovalo sedem oseb, od teh pet otrok vodje oddelka; dve sobi sta bili prazni, v njiju pa je bilo pohištvo in drug inventar bivšega davčnega urada. V eno od teh sob bi se vselil vodja oddelka, v drugo pa pripravnik finančne kontrole. K tem prostorom je pripadala tudi drvarnica in del vrta; oboje bi potreboval vodja oddelka.

Okrajna uprava finančne kontrole je 14. januarja 1925 pisala oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole in podprla prizadevanja za dodelitev dodatnih prostorov oddelku finančne kontrole v Radečah. Ta

¹² Škole za pripravnike i stručni tečaj za starešinu odeljka finansijske kontrole u Beogradu, Ljubljani, Beloj Crkvi, Sarajevu i Skoplju, *Finansijska služba*, št. 82–84, 1925, str. 665–666.

inšpektorat je nato zaprosil delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, in ta je določila svojega strokovnjaka, da si je ogledal poslopje in napisal obširno mnenje o celotni zadevi. Potem so ugotovili, kateri prostori so nekdanj pripadali okrajnemu sodišču in kateri okrajnemu davčnemu uradu. Uporabni inventar so prepeljali v Ljubljano in Mursko Soboto, za kar je stroške v znesku 1.979 dinarjev ter 60 par povrnili oblastni inšpektorat finančne kontrole, kot je bilo dogovorjeno: zasebni prevoznik je prejel 851 dinarjev, katastralni mapni arhiv v Ljubljani 97 dinarjev in 90 par, evidenčni urad zemljiških davkov v Murski Soboti pa 63 dinarjev in 30 par; preostanek je šel v ročno blagajno na omenjeni delegaciji. Oddelek finančne kontrole v Radečah je končno dobil zaželeni dodatni sobi, drvarnico in vrt.¹³

Kdo bo dobil naravno stanovanje

Stavba na Vodnikovem trgu 5 v Ljubljani je bila last države in tam so imeli prostore davčni urad Ljubljana, okrajna uprava finančne kontrole Ljubljana II. in oddelek finančne straže Ljubljana št. 2, evidenčni urad zemljarinskega katastra I. in II. ter »Samopomoč«, gospodarska zadruga javnih nameščencev in upokojujencev, kot se je sprva imenovala.¹⁴

Vodja oddelka finančne kontrole v Ljubljani št. 2 je imel naravno stanovanje na sedežu tega oddelka. To je bil Peter Držaj, ki je bil poleti 1924 premeščen za komisarja finančne kontrole v Kruševac. Žena in sin sta ostala v Ljubljani. Sin je bil dijak gimnazije, žena pa ni marala oditi v Srbijo, češ da so tam ljudje »druge vere in ni slišati nobenega zvonjenja,« kot je to opravičevala.

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani mu je 8. aprila 1925 pisala v Kruševac, da bi takoj izpraznil stanovanje, ter davčnemu uradu v Ljubljani, da bi od Držaja prevzel ključe stanovanja. Držaj je 10. aprila 1925 prispel v delegacijo in tam na zapisnik podpisal, da bo stanovanje izpraznil do konca tega šolskega leta. Nato je delegacija 14. aprila pisno sporočila Držaju v Kruševac, naj stanovanje izprazni čimprej, da se bo vanj vselil drug upravičenec; to naj bi bil sluga Josip Pezdirc, zaposlen pri delegaciji.

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1–1300, ovoj št. 881.

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 331–450, ovoj št. 423.

Za koga je šlo? Ta uradni sluga je bil rojen 25. decembra 1887 v Črnomlju, končal je 5-razredno ljudsko šolo in prvi razred gimnazije, kot vojak je bil ranjen in je postal 50-odstotni invalid. Zaposlil se je 1. marca 1916 kot pomožni sluga pri davčni administraciji v Ljubljani in tam 4. marca 1919 postal stalni sluga s plačo 900 kron in aktivitetno doklado 315 kron na leto. S 1. oktobrom 1920 se mu je plača povečala na 980 kron, aktivitetna doklada pa na 343 kron. Njegova plača je 1. maja 1921 znašala 980 dinarjev in od 1. oktobra 1923, ko je postal sluga pri omenjeni delegaciji, je plača znašala 1.060 dinarjev.¹⁵ Teh nekaj stavkov je bilo potrebnih, da bi spoznali, kakšni so bili tedanji najnižji uslužbenci državne uprave.

Na tem naslovu je deloval tudi katastralni direktor evidenčnih uradov, ki se je potegoval za eno od sob. O tem je delegacija v Kruševac pisno obvestila tudi Držaja. Očitno pa je za namero, da bi to stanovanje, ki je pripadalo finančni kontroli oziroma vodji oddelka, sedaj pripadlo drugemu, izvedel tudi oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani. Od tam so 24. junija 1925 pisali delegaciji ministrstva financ v Ljubljani in sporočili, da je bilo to stanovanje za vodjo oddelka finančne kontrole in naj bi tako ostalo tudi v prihodnje; vanj naj bi se vselil novi vodja oddelka, ki je že prispel v Ljubljano.

Prišlo je do razgovora med oblastnim inšpektorjem in zastopnikom vodje delegacije in dogovorjeno je bilo, da se bo v stanovanje vselil novi vodja oddelka finančne kontrole Ljubljana št. 2. Oblastni inšpektor je povedal, da v Ljubljani iščejo nove, večje prostore, kjer bi skoncentrirali osebje finančne kontrole.

Delegacija je 28. junija 1925 prejela brzojavko direktorja glavne direkcije posrednih davkov, da Držajeva družina še ostane v tem stanovanju. Iz iste generalne direkcije v Beogradu je 1. avgusta prispela nova brzojavka generalne direkcije posrednih davkov, ki je sporočala, da bo stanovanje zasedel Dušan Vladetič, ki je bil premeščen iz Sarajeva v Ljubljano, Držaj pa ga mora takoj izprazniti. Tako je tudi obveljalo.¹⁶

Oblastni inšpektorat finančne kontrole je 12. julija 1924 obvestil ljubljansko delegacijo, da so dobili telefonsko napeljavo, številka telefona je 618.¹⁷

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Stanovski izkazi služiteljev, mapa Josipa Pezdirca.

¹⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1301–2000, ovoj št. 1383.

¹⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 2001–3000, spis št. 2724.

Plačilo za dnevničarje

Generalna direkcija posrednih davkov je 11. maja 1925 razposlala okrožnico št. 45. Naslovili so jo na vse oblastne inšpektorate finančne kontrole, okrajne uprave te kontrole in oddelke te kontrole, pa tudi druga finančna oblastva po državi. Obveščala je o odločbi finančnega ministra, kdaj osebu v finančni kontroli pripada draginjska doklada, čeprav ni v službi. Pripadala mu je tudi v treh primerih odsotnosti iz službe: v slučaju brezplačnega zdravljenja v državni bolnišnici; zvaničniku finančne kontrole, ki mu je država plačala tri četrtine stroškov zdravljenja v državni bolnišnici, je pripadala četrtna teh doklad; če je bil administrativno oziroma disciplinsko kaznovan, se mu je osebna draginjska doklada zmanjšala za enak odstotek, kot se mu je zmanjšala redna plača, in za enako obdobje.¹⁸

Pri finančni kontroli so bili ponekod po državi zaposleni tudi taki, ki so bili plačani na dan in so jim rekli dnevničarji. Kako jih plačevati?

Generalna direkcija posrednih davkov je 29. maja 1925 poslala okrožnico št. 53 vsem oblastnim inšpektoratom v državi, okrajnim upravam finančne kontrole ter oddelkom finančne kontrole, hkrati pa tudi drugim finančnim oblastvom. Sporočala je, da je finančni minister 26. maja 1925 odločil, da od 1. junija tega leta dnevničarjem pripada ta mesečna nagrada: celotni mesečni prejemki začasnega pripravnika finančne kontrole v prvi stopnji osnovne plače v istem kraju in nastanjenega v kasarni finančne kontrole. Višino nagrade bo za vsak okraj določil oblastni inšpektor finančne kontrole.

Kot je bila navada, so okrožnico, natipkano v cirilici, v delegaciji ministrstva financ v Ljubljani prepisali v latinico ter nato razposlali po oddelkih.¹⁹

Kje so zaprisežne listine?

Pripadniki finančne kontrole so morali zapriseči. Ko so to storili, je zaprisežna listina postala sestavni del uslužbenškega gradiva.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani se je 5. junija 1925 pisno obrnil na delegacijo ministrstva financ v Ljubljani prav glede teh zaprisežnih listin. Predsedstvo te delegacije je namreč poleg osebja

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1301–2000, spis št. 1965.

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 2001–3000, spis št. 2322.

finančne uprave 27. avgusta 1921 zapriseglo tudi vse v Ljubljani nameščene uradnike in poduradnike finančne kontrole. Prosili so, da bi jim te listine poslali na inšpektorat.

Delegacija je zaprosila finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, da bi ji izročili te listine, nato bi jih dostavili na inšpektorat. Od tam so 24. junija 1925 odgovorili, da vseh teh dokumentov nimajo, saj so jih ob ustanovitvi oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani odstopili temu inšpektoratu.

Tako so uspeli iz delegacije na inšpektorat 2. julija 1925 poslati zaprisežne listine za podinšpektorja Šimna Meršola in Antona Zorna ter za komisarje Mihaela Amona, Alojzija Armelinija, Franca Burgerja, Ernesta Cajnka, Ivana Čretnika, Antona Hasla, Ivana Köstla, Martina Kovača, Frana Menharta, Antona Muca, Josipa Pogorevca, Miroslava Fischerja (tedaj že preimenovanega v Ribariča), Andreja Webleta in Marka Verbančiča.

Iz delegacije so 20. julija 1925 na omenjeni inšpektorat še sporočili, da drugih zaprisežnih listin za osebje finančne kontrole ni niti v delegaciji niti na finančnem okrajnem ravnateljstvu v Ljubljani.²⁰

Zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih je določil besedilo prisege za vse državne uslužbenke, razen za sodišča, kjer je bila nekoliko drugačna. Prisega se je glasila: *»Jaz N. N. prisegam na vse-mogočnega Boga, da bom vladajočemu kralju N. N. zvest in da bom točno in vestno izvrševal svojo dolžnost po zakonih in zakonitih naredbah. Tako mi Bog pomagaj.«*²¹ Zapriseči je bilo treba le enkrat, razen če zakon za posamezno stroko ni določil drugače. O opravljeni zaprisegi so izdelali zapisnik, ki ga je podpisal zapriseženi in overovil starešina, pred katerim so opravili prisego.

Prestop med davčne izterjevalce

Niso bili redki člani finančne kontrole, naše gore listi, ki so bili službeno premeščeni po različnih krajih države, od koder ni bilo prav lahko priti nazaj v Slovenijo. Nekateri so iskali možnost za vrnitev v Slovenijo tudi na račun prestopa v drugo državno službo.

Mihael Papež je 10. oktobra 1925 v bosanskem mestu Livno napisal prošnjo, da bi prešel med davčne izvršitelje nekje na območju Slovenije.

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 2001–3000, spis št. 2315.

²¹ U. list PUS, št. 86/23, z dne 12. septembra 1923, čl. 88.

Prošnjo je poslal finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru, ki je bilo pristojno za mariborsko oblast. Rojen je bil leta 1896 v vasi Čeplje, občina Prekopa, okraj Celje. Doma je končal šest razredov ljudske šole in dva razreda obrtne šole. Bil je vojak avstro-ogrske armade in tako odslužil vojaški rok. Potem se je 5. julija 1919 zaposlil pri finančni straži v okolišu Štajerske in bil do 11. avgusta 1922 začasni pripravnik; od tedaj dalje je bil poduradnik in 12. decembra 1922 je dobil naziv podpreglednik, z letno plačo 1.308 dinarjev. Služboval je na oddelku finančne straže v Petrovcih, Sv. Lovrencu na Pohorju, Leskovcu v Srbiji, Sarajevu, Livnu in Šepku v Bosni. Tam je bil vodja oddelka finančne kontrole, saj je opravil izpit za preglednika.

Njegovo prošnjo so iz Maribora odstopili delegaciji ministrstva financ v Ljubljani. Tam so zagotovili vse potrebne dokumente, všteti uslužbenski list in šolska spričevala. Pri tem je pomagal tudi oblastni inšpektorat finančne kontrole v Sarajevu, ki se je strinjal s premestitvijo, oba velika župana in drugi uradi. Iz uslužbenskega lista so razbrali, da je imel dobre, prav dobre in odlične delovne ocene bodisi v času službovanja v Sloveniji bodisi v drugih krajih države.

Prav tedaj je bilo izpraznjeno mesto davčnega izvršitelja v Ribnici na Dolenjskem, in 18. maja 1926 je bil postavljen kot davčni izterjevalec v davčnemu uradu v tem kraju.²²

Iz finančne straže v davčno službo je prešel tudi Vinko Mejač, rojen 22. januarja 1894 v Motniku. Končal je ljudsko šolo in dva razreda gimnazije. Nato je bil šest dni manj kot štiri leta v avstrijski vojski, pa spet pri vojakih od 10. novembra 1918 do 11. avgusta 1919. Zaprošil je za zaposlitev pri finančni straži in bil 30. decembra 1919 razporejen na oddelek v Kranjski Gori. Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani ga je 29. decembra 1922 postavil za podpreglednika in 5. avgusta 1924 je na lastno željo postal zvaničnik davčne uprave v Mariboru.²³

Slovenec kritizira finančno kontrolo

Dnevnik Slovenec je na začetku februarja 1926 priobčil naslednjo notico: *»Skandal! Sedaj dobivamo od okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani*

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 401–800, ovoj št. 591, in fasc. 1925, 4401–0000, spis št. 4558.

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Stanovski izkazi uslužbencev bivših davčnih uprav, ovoj Vinko Mejač.

*uradna obvestila pisana samo v cirilici. Zahtevamo od merodajne oblasti, da preskrbi omenjeni upravi takoj slovenske tiskovine!*²⁴

V delegaciji ministrstva financ v Ljubljani te notice niso preslišali. Delegat je podrejenemu uradniku naročil, da poroča o zadevi. Podrejeni je v rokopisnem poročilu zapisal, da stranke dobijo pri nas od finančnih oblastev v cirilici dvoje tiskovin, register o nabavljenih, potrošenih in prodanih količinah žganja, mošta in drugih pijač, na katere je šla trošarina, formular pa je bilo treba plačati; prav tako tudi kontrolni list, v katerega pripadniki finančne kontrole vpisujejo uradna poslovanja. Vse tiskovine te kontrole je dobavljal zemaški (pokrajinski) ekonomat delegacije ministrstva financ v Sarajevu; to je torej zunaj pristojnosti ljubljanske delegacije ali ljubljanskega inšpektorata finančne kontrole. Na notico ne kaže reagirati, saj tiskovine niso tako pomembne, da se ne bi mogle uporabljati tudi take v cirilici. Pomembnejše je to, kar mu je osebno povedal okrajni upravnik finančne kontrole: ponekod zapisnik o zaslišanju strank pišejo v cirilici. To pa je vsekakor nedopustno. Stranka lahko svojo izjavo narekuje, še bolj pomembno pa je, da jo zna prebrati. Glede teh zapisnikov bi bilo treba opozoriti oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani. Najprej pa bi bilo treba zahtevati poročilo od finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani, je 27. marca 1926 zapisal uradnik.

Delegat je 13. aprila odločil, da zahtevajo poročilo od finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani, in tako zahtevo je uradnik 23. aprila poslal omenjenemu ravnateljstvu ter zahteval odgovore na štiri vprašanja: Ali so zapisniki o zaslišanju strank res v cirilici? Kakšni so zapisniki, ki jih imenujejo »preslušni zapisniki«, ali o kazenskem, administrativnem postopanju ali obojem? Ali je to splošna praksa ali le izjema? Kako stranke sprejemajo te zapisnike? Na koncu je zaprosil, da bi dostavili en primer takega zapisnika.

Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je 14. maja 1926 odpisalo delegaciji. Od vseh okrajnih uprav finančne kontrole v okolišu tega ravnateljstva (območje ljubljanske oblasti) sta le tisti v Ložu in Novem mestu potrdili, da zapisnike sestavljajo tudi v cirilici. Zapisnika pa ni bilo možno priložiti, ker zadeve še niso končane in ga ni mogoče začasno izvleči iz razpravnih spisov. Priložili so poročili okrajnih uprav finančne kontrole v Ložu in Novem mestu, obe v rokopisu.

²⁴ *Slovenec*, 3. februarja 1926, št. 27, str. 3

Zapisnik

O ispitu okrivljenog _____

iz _____

Rađen u _____ na

dan _____ 193_____ godine u _____ časova.

Islednik _____

Zapisničar _____

I OPŠTA PITANJA:

Zovem se _____

po nadimku _____, od oca _____

i matere _____, rođene _____, vere _____,

rođen u _____ živim u _____, star _____

godina, državljanin _____, po zanimanju _____

porodične prilike _____, pismen _____, vojsku _____ služio,

od imanja imam _____, do sada osuđivan _____

pod istragom _____ maloletan _____, a zakonski mi je za-

stupnik _____

II STVARNA PITANJA:

Uzimate se na ispit za povredu § _____ st. _____ zakona o državnim monopolima

zato što ste na dan _____ 193_____ god., prema opisu čina Br. _____,

uhvaćeni sa _____

Da li priznajete krivicu i šta navodite u svoju odbranu?

Tako je izgledal izvirni obrazec zapisnika o zaslišanju osumljenca za monopolni prestoppek (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža)

Poročilo iz Loža je bilo v srbohrvaščini in latinici. Sporočalo je, da so v nekaj primerih zapisnik o zaslišanju v dohodarstvenem kazenskem postopanju res izdelali v cirilici, a le tedaj, ko je bil pripadnik finančne kontrole bolj več te pisave kot pa tiste v latinici. Stranke na to niso ugovarjale, ker so jim vsebino zapisnika raztolmačili. Kot zastopnik komisarja je bil podpisan preglednik, vendar nečitljivo.

Poročilo iz Novega mesta je bilo napisano v cirilici in je obveščalo, da okrajni upravnik finančne kontrole zapisnike piše v cirilici in latinici, enako vse upravne spise, večinoma pa res v cirilici, ker mu je bližja. Stranke se ne pritožujejo, saj zapisnik ob koncu preberejo in obrazložijo, stranko pa vprašajo, ali je razumela vsebino.²⁵

Visoki stroški premestitev 1087 financarjev

Delegat v ljubljanski delegaciji finančnega ministrstva je 15. februarja 1926 naročil računovodskemu oddelku, da izdela pregled premestitev za finančno upravo, ločeno po kategorijah osebja in strokah. Zlasti ga je zanimala finančna kontrola.

Računovodstvo je naročilo končalo 5. marca 1926 in vsako stroko prikazalo v ločeni razpredelnici glede na uradništvo, zvaničnike in sluge, vse pa za obdobji finančnih let 1923/1924 in 1924/1925.

Iz pregleda za finančno kontrolo je razvidno, da so bili v finančnem (proračunskem) letu 1923/24 premeščeni trije uradniki, 349 zvaničnikov in noben sluga, stroški te vrste so znašali 94.179 dinarjev. V finančnem letu 1924/25 so prav tako premestili tri uradnike, 732 zvaničnikov ter nobenega slugo, stroški so dosegli 439.373 dinarjev in 11 par. V obeh finančnih letih je bilo premeščenih 1087 oseb, stroški pa so znašali 533.912 dinarjev in 11 par.

Tak pregled je bil istega dne izdelan tudi za okoliš okrajne uprave finančne kontrole v Kastavu. Uredba ministrskega sveta je konec aprila 1922 namreč določila, da je v sestavo ljubljanske oblasti spadal tudi hrvaški okraj Kastav.²⁶ Tako je ostalo do 22. junija 1928, ko je ta okraj prešel v okvir primorsko-krajiške oblasti s sedežem v Karlovcu.²⁷ Računovodstvo

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 401–800, spis št. 544.

²⁶ *Uredba o razdelitvi države na oblasti*, Ur. list PUS, št. 49/22, z dne 15. maja 1922; popravek v Ur. listu PUS, št. 53/22, z dne 26. maja 1922.

²⁷ *Zakon, s katerim se nekatere občine splitske in ljubljanske oblasti pripojijo primorsko-krajiški oblasti*, Ur. list LMO, št. 60/28, z dne 22. junija 1928.

Ljubljanske delegacije je bilo za ta hrvaški okraj pristojno od 1. avgusta 1924 dalje, ne pa tudi prej, zato ni moglo postreči z vsemi podatki. Tam je bilo v finančnem obdobju 1924/25 premeščenih petindvajset zvaničnikov finančne kontrole, in stroški so znašali 6.774 dinarjev in 37 par.

Delegat je zaprosil pristojnega sodelavca za pojasnilo, in ta mu je odgovor napisal na isti list spisa. Z roko je napisal, da ve le toliko, da so v zadnjem času precej osebja finančne kontrole iz Slovenije premestili zlasti v Srbijo, Vojvodino in Dalmacijo. Za vzroke ni vedel, odredilo pa jih je finančno ministrstvo, saj so premeščeni šli na okoliše različnih oblastnih inšpektoratov finančne kontrole. Več bi vedel oblastni inšpektorat te kontrole v Ljubljani, če delegat potrebuje te podatke. Delegat je zapisal, da je o tem treba obvestiti finančno ministrstvo, spis pa naj gre ad acta.²⁸

Leto 1924: 158 oddelkov finančne kontrole

Generalna direkcija posrednih davkov je poleti 1924 izdelala pregled oddelkov finančne kontrole v državi. Seznam so izdelali po območjih oblastnih inšpektoratov finančne kontrole, pri vsakem oddelku pa so navedli, pod katero okrajno upravo finančne kontrole je spadal, pod katero finančno direkcijo (v Slovenji finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru), politični okraj, okrožje, županijo in katera je bila zadnja pošta oddelka. Podatki o številu moštva v pregledu niso bili objavljeni.

V celotni kraljevini je bilo 886 oddelkov. Na okolišu posameznega oblastnega inšpektorata jih je bilo naslednje število: v Beogradu 132, Ljubljani 158, Novem Sadu 115, Podgorici 31, Sarajevu 85, Skopju 86, Splitu 139 in Zagrebu 140.

Tedaj je bilo pri nas sedemindvajset okrajnih uprav finančne kontrole in šestindvajset političnih okrajev. V devetih krajih so bili sedeži okrajnih uprav finančne kontrole, ne pa tudi sedeži političnih okrajev; šlo je za Gornjo Radgono, Jesenice, Lož, Marenberg, Petrovce, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Škofjo Loko, Šoštanj in Trebnje. Bilo pa je tudi osem krajev, kjer so bili sedeži političnih okrajev, ne pa tudi okrajnih uprav finančne kontrole; to so bili Kamnik, Konjice, Gornji Grad, Litija, Ljutomer, Radovljica, Sevnica in Slovenj Gradec.²⁹

²⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 401–800, ovoj št. 760.

²⁹ *Finansijska služba*, št. 40–43, 1924, str. 328–344.

Kako je bilo tedaj s koriščenjem dopusta? O tem je finančni minister izdal pravilnik,³⁰ ki se je nanašal na vse osebe finančne uprave, torej tudi na moštvo finančne kontrole. Vsak je moral do konca januarja oddati vlogo, kdaj bi želel koristiti letni dopust in v kolikih delih (enem, dveh ali največ treh), starešina je do konca februarja izdelal raspored koriščenja teh dopustov. Pri tem je moral upoštevati, da financarji niso mogli koristiti dopustov ob močni žganjekuhi, ob pobiranju tobaka, ob napovedanih zabavah, ob odmerjanju takse za točenje pijač, ob razpravah za zavarovanje državne trošarine na vino, ob močnem obratovanju tovarn itd. Dopust v tujini je moral odobriti minister za finance. Pravilnik je veljal od 14. maja 1924, ko je bil objavljen v državnem uradnem listu.

Na začetku januarja 1925 je bil v Sloveniji 8. orožniški polk s sedežem v Ljubljani, ki je štel osem čet, štiriindvajset vodov in 241 postaj, od katerih je bila ena začasna, sezonska. Bilo je 1500 orožnikov, pri tem niso vštete starešine.³¹ Isti polk je 29. julija 1926 štel osem čet, štiriindvajset vodov in 236 postaj, od teh štiri začasne, ter dve stalni patrulji. Moštvo, brez častnikov, je štel 1500 oseb.³²

Pravna pomoč med finančno upravo

Finančna kontrola je imela nalogo, da opravlja določene nadzorstvene naloge tudi nad poslovanjem tobačnih trafik, saj je to spadalo v državne monopole.

Mihael Sitar, upokojeni okoliški nadzornik varnostne straže v Ljubljani, je 15. marca 1926 prosil delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, da mu odobri draginjsko doklado za ženo Nežo, rojeno Ažbe. Ta je imela tobačno trafiko na Florjanski ulici 22 v Ljubljani. Lastnik hiše je odpovedal najem prostora, in ker ni našla novega primerne prostora, je 12. marca 1926 odpovedala prodajo tobaka. Mož zaradi ženine trafike zanj ni prejemal draginjske doklade, sedaj pa mu je pripadala, je zapisal v prošnji in še pristavil, da »jaz z *mojo pičlo pokojnino niti sam sebe ne morem preživljat.*«

³⁰ *Pravilnik o odmorih državnih uslužbencev finančne stroke*, Ur. list LMO, št. 47/24, z dne 24. maja 1924.

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Izkazi o dislokaciji fin. kontrole in žandarmerije.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Izkazi o dislokaciji fin. kontrole in žandarmerije.

Delegacija ga je 1. aprila pisno zaprosila, naj ji dostavi koleka prosto potrdilo pristojnega oddelka finančne kontrole, da je žena resnično opustila trafiko. Oddelek finančne kontrole Ljubljana št. 2 je 8. aprila na delegacijo poslal z roko napisano potrdilo, da je Neža Sitar trafiko opustila 12. marca 1926. V računovodstvu te delegacije so izračunali in zapisali, da je prosilec od 1. oktobra 1922 dalje prejemal osebno pokojnino ter osebno draginjsko doklado v znesku 450 dinarjev mesečno. Nato so odločili, da mu od 1. aprila 1926 dalje pripada tudi draginjska doklada za ženo v višini 150 dinarjev na mesec.³³

Pripadniki finančne kontrole so ugotovili, da je Barbara Krebs iz Velikega Boča 101 tihotapila vžigalice, in jo ovadili na dohodarstveno okrajno sodišče v Mariboru. To jo je pravnomočno obsodilo na 1.470 dinarjev kazni in mesec dni zopora, sodba pa je postala 14. februarja 1926 pravnomočna. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 18. maja 1926 zaprosila generalno direkcijo državnih monopolov, tihotapski odsek (odsek za obravnavo tihotapstva), da bi kaznovani dovolili začasno odložitev kazni. Istočasno je delegacija zaprosila finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, da bi do nadaljnjega ustavili izvršitev te kazni.³⁴

Inšpektor ministrstva narodnega zdravja v Ljubljani je 31. marca 1926 izdal okrožnico, naslovljeno na vse bolnišnice in blaznice (bolnice za duševne bolezni) v Sloveniji. Od 1. aprila 1926 dalje so se državni uslužbenci zastonj zdravili le v tretjem oskrbnem razredu. Če so se odločili za drugi razred, so morali doplačati del razlike med obema razredoma. Kdor se je zdravil v prvem oskrbnem razredu, je moral plačati celotno razliko med prvim in tretjim razredom. Enako je veljalo za družinske člane državnih uslužbencev. Tako obvestilo je isti inšpektor razposlal tudi vsem naredbodajalcem v državnih uradih.³⁵

Ministrstvo za finance je 13. marca 1926 zahtevalo, da mu oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani dostavi seznam zaposlenih in njihovih prejemkov. Nato se je ta inšpektorat 28. marca 1926 obrnil na delegacijo ministrstva financ v Ljubljani s prošnjo, da bi v računovodstvu delegacije dovolili zbiranje tovrstnih podatkov iz likvidacijskih pol, ki zadevajo prejemke, o katerih sami niso vodili evidence. Posel bi trajal pet ali šest dni, opravila pa bi ga dva poduradnika pod vodstvom uradnika finančne kontrole. Podpisan je bil novi oblastni inšpektor finančne

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 801–1300, spis št. 1296.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1301–2000, spis št. 1582.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1301–2000, spis št. 1933.

kontrole Fran Habjan. V delegaciji so 30. marca 1926 to odobrili in računovodstvu naročili, da gre trojici uslužbencev finančne kontrole v celoti na roke. Sedmi dan aprila so o tem obvestili oblastni inšpektorat finančne kontrole.³⁶

Požar v poslopju na Bregu št. 6 v Ljubljani

Na Bregu št. 6 v Ljubljani je bila erarno (državno) poslopje. Med drugim so tam bili davčna administracija za Ljubljano, okrajna uprava finančne kontrole Ljubljana I. in oddelek finančne kontrole Ljubljana št. 1. V drvarnici so našli skladišče streliva, namenjenega za finančno kontrolo. Ko so to ugotovili v delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, ki ji je to poslopje pripadalo, so 21. januarja 1926 zaprosili oblastni inšpektorat finančne kontrole za pojasnilo, kako hrambo streliva urejajo predpisi finančne kontrole, kdo je dal nalog za hrambo streliva v tej hiši in kakšno nevarnost pomeni za poslopje in stanovalce.

Uradnik je na dopis s svinčnikom pripisal, da je za vsakega moža predvidenih deset nabojev, drugo strelivo se hrani v pisarnah oddelkov finančne kontrole v zabojih. Ni pa poznano, kako predpisi urejajo zalogo streliva pri oblastnem inšpektoratu finančne kontrole; najbrž takega predpisa sploh ni.³⁷

Franc Pust, starešina oddelka finančne kontrole Ljubljana št. 1, je 9. maja 1927 pisal okrajni upravi finančne kontrole v Ljubljani, da je zamenjava štedilnika v oddelčni kuhinji nujna, saj je slab in premajhen. V tej kuhinji se dnevno prehranjuje med petindvajset in trideset oseb, je utemeljeval svoj predlog. Iz okrajne uprave finančne kontrole so spis poslali davčni administraciji v Ljubljani, ki je upravljala to poslopje.

Poslopje je res zanemarjeno, so 3. junija 1927 ugotovili pristojni v delegaciji, saj že petnajst let ni bilo prepleskano, popraviti bi bilo treba peči in zamenjati kuhinjski štedilnik v jedilnici oddelka finančne kontrole. Gradbena sekcija si je ogledala poslopje in zapisniško potrdila nujnost popravil. Nato so dali ponudbo za izvršitev predvidenih del, in ko je ta prispela, so izračunali, da bi skupaj rabili 11.613 dinarjev. Delegacija je zaprosila generalno direkcijo državnega računovodstva, da bi odobrila to vsoto iz postavke 551 proračuna za leto 1927/28. Ta direkcija je

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1301–2000, spis št. 1627.

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 201–400, spis št. 281.

26. avgusta 1927 odobrila to postavko. Oktobra in novembra 1927 so obrtniki opravili predvidena dela, nato so dobili plačilo.³⁸

V noči z 11. na 12. februar 1927 je v tej stavbi prišlo do majhnega požara. Kuharica jedilnice uslužbenecv finančne kontrole je 11. februarja zvečer vrgla pometene saje v lesen zabojček, ki je stal na hodniku v prvem nadstropju. Ponoči so začele saje tleti in nastal je požar, ki je uničil zabojček in lesen pod v velikosti približno 80 x 60 centimetrov. Pogasil ga je uslužbenec kontrole, ki je prišel v poslopje približno ob 4.00.³⁹

Prišlo je do različnega tolmačenja potnih stroškov za finančno kontrolo. Generalna direkcija državnega računovodstva je štela, da jim ne pripadata dovoznina do kolodvora in odvoznina s kolodvora. To je navadno opravil kočijaž. Pripadala naj bi jim le kilometrina. Pri tem se je sklicevala na določbe uredbe oziroma zakona o organizaciji finančne kontrole. Generalna direkcija posrednih davkov pa je bila mnenja, da jim pripadata tako dovoznina kot odvoznina.

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 2. februarja 1926 to vprašanje postavila generalni direkciji posrednih davkov in odgovor iz Beograda je bil tak kot doslej: pripada jim oboje, dovoznina in odvoznina h kolodvorom.⁴⁰

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 16. avgusta 1926 obvestil delegacijo o Antonu Žbogarju. On je bil pripravnik finančne kontrole in je služboval v tedaj ukinjenem oddelku v Krški vasi. Med delom je izgubil službeni pečatnik št. 684. Zaposlili so delegacijo, da bi o tem obvestila vse podrejene urade, ki bi lahko preprečili morebitno zlorabo tega pečatnika; če pa bi ga našli, naj o tem obvestijo inšpektorat. Delegacija je o tem obvestila vsa podrejena oblastva in urade.⁴¹

Ministrstvo za finance je 6. avgusta 1926 zaprosilo delegacijo tega ministrstva v Ljubljani za podatke o finančni službi na nekdanjem madžarskem okolišu Prekmurja, ki je pripadlo Kraljevini SHS. Iz delegacije so zahtevek posredovali davčnemu okrajnemu oblastvu v Murski Soboti. Od tam so delegaciji odpisali 23. avgusta 1926.

V Prekmurju so tedaj delovali naslednji uradi, ki so spadali pod finančno upravo v širšem pomenu besede: davčno okrajno oblastvo v Murski Soboti; davčna urada v Murski Soboti in Dolnji Lendavi; evidenčni

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 451–560, spis št. 470.

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 401–1300, spis št. 918.

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 201–400, spis št. 358.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 4001–5000, spis št. 4276.

urad zemljarskega katastra v Murski Soboti; okrajne uprave finančne kontrole v Murski Soboti, Gornjih Petrovcih in Dolnji Lendavi; oddelki finančne kontrole v Beltincih, Budincih, Cankovi, Dolnji Lendavi, Domanjševcih, Gederovcih, Gerlincih, Gornji Lendavi, Gornjih Petrovcih, na Hodošu, v Kobilju, Kuzdoblanji, Murski Soboti, Martinju (Tvrčkovi), Pincah, Prosenjakovcih, Žitkovcih (Dobrovnik) in Rogaševcih; glavna carinarnica II. reda v Murski Soboti; vzporedna carinarnica v Cankovi; carinski oddelki v Dolnji Lendavi, Gederovcih, na Hodošu in v Rogaševcih. Tak pregled so iz delegacije 19. avgusta 1926 posredovali ministrstvu v Beograd.⁴²

Nov učitelj na tečaju za starešine oddelkov

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 3. avgusta 1926 obvestil delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, da se bo 1. septembra tega leta začel nov tečaj za starešine oddelkov finančne kontrole, ki bo trajal do konca decembra istega leta. Prosili so za uradnika, ki bi na tečaju poučeval trošarinske in taksne predpise. Podpisan je bil vršilec dolžnosti oblastnega inšpektorja Martin Kovač.

Uradnik v delegaciji je na spis pripisal, da je Štefan Sušec odklonil, da bi še poučeval na takem tečaju. Treba je bilo poiskati drugega uradnika. Za to so določili finančnega svetnika Mata Kišiča in o tem obvestili finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, kjer je bil zaposlen; naj ga obvestijo in zaposijo za program (urnik) tečaja.

Ko so predvidenega učitelja obvestili o izbiri, je napisal izjavo, kjer je zahteval, da mu za vsako uro plačajo 20 dinarjev nagrade in 100 dinarjev za vsak dan trajanja pisnih in ustnih izpitov na tečaju. Tako plačilo imajo učitelji v Ljubljani, je pristavil. Podobno zahtevo je podal, ko je bil 24. avgusta 1926 zaslišan na sedežu delegacije. Iz delegacije so o svojem izboru 27. avgusta 1926 obvestili generalno direkcijo davkov in izrazili strinjanje z učiteljevo zahtevo, saj bo poučeval zunaj službenih obveznosti.

Iz omenjene generalne direkcije so 14. septembra v cirilici in z roko odpisali, da je navedeni dolžan poučevati na tečaju, kar mu sme ukazati predstojnik. O morebitni nagradi bo po končanem tečaju odločala ta generalna direkcija, če bo imela denar na razpolago.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 3001–4000, spis št. 3942.

Delegacija je o tem stališču Beograda 21. septembra 1926 obvestila finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani. Tedaj je navedeni učitelj že poučeval na tečaju, ki se je začel z desetdnevno zamudo.⁴³

Prošnje za priznanje delovne dobe

Uslužbenci finančne kontrole so pisali prošnje, da bi jim priznali delovno dobo, kar je bilo povezano tudi z uvrstitvijo po zakonu o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih. Prošnje so naslavljali prek oblastnega inšpektorata finančne kontrole na generalno direkcijo davkov.

Vinko Perpar, podpreglednik finančne kontrole, je generalno direkcijo davkov zaprosil, da bi mu v pokojninsko dobo šteli tudi čas, ko je prostovoljno izstopil iz državne službe. Prošnjo so iz Beograda poslali delegaciji v Ljubljani in zaprosili, naj opišejo, kako je bilo to urejeno v nekdanjih avstrijskih predpisih, ko je prosilec služboval v finančni straži. Iz delegacije so tej direkciji 14. septembra 1926 odpisali, da po avstrijskih predpisih v pokojninsko dobo ni bilo mogoče šteti časa, ko je nekdo prostovoljno ali po disciplinski poti izstopil iz državne službe. Perpar je 31. marca 1899 prekinil službo po lastni želji, tako da mu službe od 12. junija 1896 do 31. marca 1899 ni mogoče šteti v pokojninsko dobo.⁴⁴

Rudolf Simončič, podpreglednik finančne kontrole na oddelku v Škofji Loki, je zaprosil, da bi mu v službeno dobo šteli celotno službovanje pri deželni užitnini. Prošnja je prispela na delegacijo, in od tam so 30. novembra 1926 odpisali oblastnemu inšpektoratu, da spis vračajo, izražajo pa le svoje mnenje: prekinjene službe pri deželni užitnini ni mogoče vračunati v čas za napredovanje prosilca, saj je to v neskladju s 137. in 236. členom zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.⁴⁵

Stanislav Stanič, preglednik finančne kontrole na oddelku Ljubljana št 1, je zaprosil, da bi mu službovanje pri delegaciji ministrstva financ v Ljubljani šteli kot davčno opravilo. Generalna direkcija davkov je prošnjo s prilogami odstopila delegaciji v Ljubljani in zaprosila za odgovor. Prosilec je bil začasno, od novembra 1920 do oktobra 1922, res dan v pomoč

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 3001–4000, spis št. 3810

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 4001–5000, spis št. 4425.

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 5001–0000, spis št. 5745.

delegaciji. Pomagal je komisarjema finančne kontrole v tej delegaciji pri personalnih zadevah. Ni opravljal davčnih nalog. Prej je služboval v oddelku finančne kontrole Ljubljana št. 1, kamor se je po oblikovanju oblastnega inšpektorata finančne kontrole spet vrnil, saj delegacija ni bila več pristojna za to področje. V delegaciji so ga zaslišali o tej zadevi in nato 9. decembra 1926 v Beograd vrnili dokumente ter zapis o ugotovitvah.⁴⁶ Izkazalo se je, da je hotel imenovani preiti med davčne uradnike. Na generalno direkcijo davkov v Beogradu je 28. septembra 1926 naslovil prošnjo, da bi ga pripustili k opravljanju izpita za davčnega uradnika na davčni šoli v Beogradu. Zapisal je, da ima za to ustrezno prakso in se skliceval na 240. člen finančnega zakona za leto 1926/27. Starešina oddelka je prošnjo poslal okrajni upravi finančne kontrole v Ljubljani I., ta pa na oblastni inšpektorat, kjer so jo 3. novembra 1926 odposlali v Beograd. Od tam so 24. novembra 1926 zaprosili delegacijo za pojasnilo, ali je res opravljal davčne naloge. Odpisali so 9. decembra in navedli, da njegovega službovanja na delegaciji ni mogoče šteti kot davčno službo, saj je le pomagal komisarjema finančne kontrole pri urejanju personalnih zadev. Iz delegacije so 7. februarja 1927 obvestili oblastni inšpektorat, da v Beogradu njegovi prošnji niso ugodili, ker ni imel predpisanih pogojev za polaganje izpita na davčni šoli v Beogradu.⁴⁷

Upanje na nove prostore

Gradbena direkcija Kraljevine SHS v Ljubljani, kot se je imenoval ta urad, je 16. aprila 1927 pisala oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani in ga zaprosila, naj jim pošljejo seznam uradnih prostorov, ki bi jih bilo treba zgraditi na okolišju te direkcije, to je v Sloveniji.

Inšpektorat je tak pregled izdelal že 23. aprila in ga poslal omenjeni direkciji. Obsegal je enajst poslopij za oddelke finančne kontrole ob državni meji. Našteti so bili po takem vrstnem redu, kot bi bila nujnost izgradnje teh stavb. Pri vsakem predlogu so opisali, katere prostore naj bi oddelek obsegal; koliko je tedaj znašala letna najemnina za uporabo prostorov teh oddelkov, ki so jo morali plačevati lastnikom hiš; koliko moštva je bilo sistemiziranega na oddelku in pod katero okrajno upravo finančne kontrole so ti oddelki spadali.

⁴⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 5001–0000, spis št. 6102.

⁴⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 561–700, spis št. 619.

Za novo poslopje oddelka na Holmecu, ki je bil naveden na prvem mestu, tam pa je bilo predvidenih trinajst mož, so predlagali te prostore: soba za pisarno, družinski stanovanji s po dvema sobama, kuhinja, jedilna shramba, tri sobe za neoženjene zvaničnike, skupna obednica in kuhinja za enajst oseb, soba za kuharico, jedilna shramba, tri kleti, štiri drvarnice in dve stranišči. Tedaj je letna najemnina za zasebno hišo v tem kraju, kjer je bil oddelek finančne kontrole, znašala 3.200 dinarjev.

Nato so navedli še preostale oddelke, ki bi potrebovali nove, državne prostore. Našteli so jih po tem vrstnem redu, skupaj s predvidenim številom osebja: Kuzdoblanja, trinajst oseb; Remšnik, devet; Pernice, devet; Gerlinci, devetnajst; Kaplja, enajst; Budinci, šestnajst; Plač, enajst; Pince, petnajst; Črna, enajst, in Rakek, dvaintrideset mož.

Malo pred tem se je Franc Vidmar, preglednik finančne kontrole v Trziču, iz zasebnega stanovanja preselil v državno, ki ga je dotlej zasedal Vinko Kostanjevec, upokojeni podpreglednik finančne kontrole.⁴⁸

Pomoč računovodstvu ljubljanske delegacije

Računovodstvo delegacije ministrstva financ v Ljubljani je 25. aprila 1923 opisalo težak kadrovski položaj in predsedstvu te delegacije med drugim predlagalo, da bi začasno dodelili v pomoč »*enega inteligentnega delavca*«⁴⁸ iz vrst finančne kontrole. Ta bi pomagal na vidu obolelemu računskemu oficialu Josipu Grudnu. Delegacija je 28. aprila zaprosila oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, da bi ji začasno dodelili dva zvaničnika. Ta inšpektorat je prošnjo 3. maja 1923 pisno odobril, 7. maja pa sta bila v računovodstvo začasno premeščena dva podpreglednika finančne kontrole. To sta bila Ivan Tomažič in Alojzij Mijič, oba z oddelka Ljubljana št. 2. Dodeljena sta bila pododseku II., ki je obdeloval zadeve v zvezi s finančno kontrolo.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole je 17. avgusta vprašal omenjeno delegacijo, koliko časa bosta navedena podpreglednika še ostala pri delegaciji. Ta je odpisala 13. septembra 1923 in navedla, da je cenzura registrov za trošarino na vino in ugotavljanje občinskih doklad na vino zelo zahtevno opravilo: trije delavci pregledujejo register za 155 oddelkov finančne kontrole, občine pa imajo različne odmere te trošarine.

⁴⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 331–450, spis št. 408.

Cenzura registrov za žganjekuho je v zaostanku za pet mesecev, tudi zapisniki o žgalnih pripravah za tekoči mesec še niso pregledani. Zaradi tega nujno rabijo njuno pomoč še naprej, so sklenili svoj odgovor.⁴⁹

Ministrstvo za finance je 10. avgusta 1927 obvestilo oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, da je finančni zakon za leto 1927/28 k zakonu o organizaciji finančne kontrole dodal člen 20 a, ki je dovoljeval pisarniško delo zvančnikov finančne kontrole le v oddelkih te kontrole, okrajnih upravah, oblastnem inšpektoratu ter v generalni direkciji davkov, pa tudi za zapisnikarje pri fiskalnih in disciplinskih preiskavah ter pri strokovnih izpitih.⁵⁰ Zaradi tega je treba druge službujoče zvančnike takoj odpoklicati in jih razporediti po oddelkih finančne kontrole.

Inšpektorat je ta dopis 3. septembra poslal ljubljanski delegaciji in jo zaprosil, da bi peterico zvančnikov razrešili dela v njenem računovodstvu. Nato je moralo računovodstvo podrobno opisati delovno področje pododsekov II. in IV., kjer je pomagala peterica zvančnikov, in utemeljiti potrebo po njihovi nadaljnji pomoči. Od te peterice so bili štirje v pododseku II.: Ivan Bobnar, preglednik, 12. avgusta 1924 dodeljen temu pododseku; Ivan Sotlar, pripravnik, tam od 4. avgusta 1925; Franc Petkovšek, podpreglednik, tam od 1. oktobra 1926; Josip Mencin, podpreglednik, v tem pododseku od 1. avgusta 1927. Prej sta podpreglednika Ivan Tomažič in Alojzij Mijič v tem pododseku delala do leta 1924. V IV. pododseku je od 1. avgusta 1927 delal Ivan Jerše, podpreglednik. Pred njim so te naloge od 1. februarja 1926 opravljali Zmago Felicijan, pripravnik; Josip Mencin, podpreglednik, in Josip Pele, podpreglednik.

Delegacija je 14. septembra 1927 odpisala v Beograd in generalno direkcijo davkov zaprosila, da bi omenjena peterica še naprej ostala v računovodstvu delegacije. To je utemeljila s tem, da opravljajo zadeve za finančno kontrolo, sicer bi moral oblastni inšpektorat sam vzpostaviti računovodsko službo.

Oblastni inšpektorat je 30. decembra 1927 pisal ministrstvu za finance, generalni direkciji davkov, da omenjenih pet zvančnikov v računovodstvu delegacije opravlja naloge za finančno kontrolo, zato bi jih

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 561–700, ovoj 597, mapa 1517–1923.

⁵⁰ *Finančni zakon za leto 1927./1928.*, Ur. list LMO, št. 45/27, z dne 26. aprila 1927, 93. člen.

kazalo tam ohraniti; oblastni inšpektor Martin Kovač je zapisal, da bi druga možnost bila, da bi inšpektorat sam vzpostavil računovodsko službo, kar ne bi bilo smotno.

Ta direkcija finančnega ministrstva je 25. januarja 1928 odpisala oblastnemu inšpektoratu, da soglaša s tem, da peterica ostane v računovodstvu. O tem je inšpektorat takoj obvestil delegacijo, zadeva pa je bila rešena.⁵¹

Ukinitev in ponovna vzpostavitev oddelka na Bledu leta 1928

Razporeditev enot finančne kontrole se je ves čas kraljevine spreminjala in dopolnjevala, kot je že bilo zapisano. O tem je odločalo njeno vodstvo v finančnem ministrstvu, seveda tudi na predlog iz Ljubljane.

Ministrstvo za finance je 16. decembra 1927 sklenilo, da konec tega leta preneha delovati oddelek finančne kontrole Vinica. Politični občini Adlešiči in Vinica sta bili po novem vključeni pod oddelek v Črnomlju, politična občina Sinji vrh pa pod oddelek Predgrad pri Črnomlju. O tem je oblastni inšpektorat 27. decembra 1927 obvestil ljubljansko delegacijo. Taka obvestila je posredoval še več drugim naslovnikom: finančnima okrajnima ravnateljstvom v Ljubljani in Mariboru, velikima županoma ljubljanske in mariborske oblasti, oblastnima odboroma v Ljubljani in Mariboru, poveljstvu dravske divizijske oblasti, poveljstvu ljubljanskega vojaškega okrožja v Ljubljani, poveljstvu 8. orožniškega polka v Ljubljani, oblastnemu monopolskemu inšpektoratu v Zagrebu, vsem dvanajstim okrajnim glavarstvom, vsem okrajnim upravam finančne kontrole ter vsem oddelkom te kontrole v Sloveniji.⁵²

Isto ministrstvo je 19. aprila 1928 odločilo o precejšnjih spremembah organiziranosti finančne kontrole v Sloveniji. Konec maja 1928 je ukinilo okrajne uprave finančne kontrole Trebnje, Ptuj in Sv. Lenart v Slovenskih goricah ter dvanajst oddelkov te kontrole: Bled, Cerklje pri Kranju, Gorenja vas, Gornja Lendava, Kočevska Reka, Mislinja, Sv. Andraž v Slovenskih goricah, Sv. Jakob v Slovenskih goricah, Sv. Križ pri Litiji, Rajhenburg, Rogatec in Žepovci. Tudi sedeža okrajnih uprav te

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 561–700, ovoj št. 579.

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 901–1300, ovoj Dislokacija finančne kontrole.

kontrole se bosta preselila iz Dravograda v Marenberg oziroma iz Logatca v Gornji Logatec, oba zaradi prostorskih težav. Oddelek finančne kontrole Sv. Križ nad Mariborom se je pridellil okrajni upravi te kontrole v Št. Ilju v Slovenskih goricah in izločil iz okoliša okrajne uprave te kontrole v Mariboru. Prav tako se je oddelek te kontrole Sv. Duh na Ostrem vrhu izločil iz okrajne uprave finančne kontrole Maribor in pridellil okrajni upravi Marenberg. Oddelek Radeče pri Zidanem mostu se je vključil v okrajno upravo finančne kontrole Krško in izločil iz take uprave v Celju. Oddelek Slovenj Gradec je bil priključen k okrajni upravi v Šoštanj, dotlej je spadal pod tako upravo v Marenbergu. Sedež oddelka Kalce se je preselil v Gornji Logatec.⁵³

Zaradi tega je moral oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani nanovo določiti službene okoliše več oddelkov te kontrole. Treba je bilo določiti, pod kateri oddelek spadajo ne le politične občine, pač pa tudi katastrske občine. Da to ni bilo povsem enostavno, se vidi iz primera ukinjenega oddelka finančne kontrole Gorenja vas. Politični občini Poljane in Javorje sta bili priključeni v okoliš oddelka Škofja Loka. Večji del politične občine Trata je prešel pod oddelek Sovodenj, katastrska občina Hotavlje iz občine Trata k oddelku Leskovica, katastrska občina Lučine v občini Trata pa je prešla k oddelku v Polhovem Gradcu. Katastrska občina Tebija v okviru občine Oselica je spadala pod oddelek Sovodenj.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 16. avgusta 1928 obvestil ljubljansko delegacijo, da se je okrajna uprava finančne kontrole iz Dravograda 1. avgusta 1928 preselila v Marenberg. Tretjega novembra 1928 je delegacijo obvestil, da je 15. novembra 1928 spet začel poslovati oddelek finančne kontrole Bled, ki je spadal pod okrajno upravo te kontrole na Jesenicah, obsegal pa je politične občine Bled, Gorje in Ribno.⁵⁴

Spet kratek pogled k orožnitvu v Sloveniji. Orožniški polk št. 8 v Ljubljani je 23. aprila 1929 imel osem čet, dvaindvajset vodov in 227 postaj, od teh tri začasne. Vključeval je 1490 mož, kamor niso šteti častniki.⁵⁵

⁵³ *Naredba generalne direkcije davkov, s katero se ukinjajo nekatere sreske uprave finančne kontrole in se njih oddelki podrejajo drugim sreskim upravam*, Ur. list LMO, št. 44/28, z dne 7. maja 1928.

⁵⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 901–1300, ovoj št. 1172, Dislokacija finančne kontrole.

⁵⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Izkazi o dislokaciji fin. kontrole in žandarmerije.

Finančna oblastva v Ljubljani sredi leta 1928

Poleti 1928 je izšla obširna in lepo vezana knjiga s številnimi podatki o Ljubljani in njeni okolici. Založnik je v predgovoru navedel, da je na ta način posnemal prakso, ki je bila drugod po Evropi že ustaljena.⁵⁶

Knjiga je v prvem delu prikazala tudi javne urade v slovenski prestolnici, kjer so svoje mesto našla tudi finančna oblastva. V preostalih delih so bile navedene vse hišne številke, industrijski obrati, obrti in podobno v Ljubljani.

Za vsako finančno oblastvo je bil naveden naslov, za nekatere tudi njegov predstojnik, pristojnosti urada in notranja členitev, če je obstajala. Od finančne uprave so bila v slovenski prestolnici naštetta ta oblastva: delegacija ministrstva financ za Slovenijo v Ljubljani, Krekov trg 1, delegat dr. Ivan Rupnik; finančna prokuratura v Ljubljani, Poljanska cesta 2, generalni prokurator dr. Hubert Souvan; oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, Stari trg 34, oblastni inšpektor Martin Kovač; finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani, Krekov trg 1, predstojnik Avgust Reich, višji finančni svetnik; sreska uprava finančne kontrole Ljubljana I., Breg 6; sreska uprava finančne kontrole Ljubljana II., Vodnikov trg 5; davčna administracija v Ljubljani, Breg 6, predstojnik dr. Karel Novotny; davčni urad Ljubljana okolica, Kralja Petra trg 1, predstojnik Nace Perharc, višji davčni upravitelj; davčni urad za mesto Ljubljana, Vodnikov trg 5, predstojnik Rudolf Strnad, višji davčni upravitelj; davčno okrajno oblastvo v Ljubljani, Hrenova ulica 11, predstojnik Ivan Hočevnar, višji davčni upravitelj, ki je bilo teritorialno pristojno za okraje Ljubljana okolica, Litija in Kastav; glavna carinarnica I. reda v Ljubljani, Masarykova cesta 7, upravnik Janko Trošt; okrajna katastrska uprava Ljubljana I., Vodnikov trg 5, predstojnik Josip Verbič, inšpektor; okrajna katastrska uprava Ljubljana II., Vodnikov trg 5, predstojnik ing. Ladislav Vrtel; okrajna katastrska uprava, oddelek za novo merjenje, Vodnikov trg 5, predstojnik Alfonz Gspan, nadgeometer.

Med poslopiji, pomembnimi za finančno upravo in državljane, je treba omeniti vsaj še dve: monopolsko skladišče soli v Ljubljani, Tržaška 12, vodja Adolf Kavčič; monopolsko skladišče tobačnih izdelkov v Ljubljani, Tržaška 12, vodja Franc Zelenik.

⁵⁶ *Adresar mesta Ljubljane in okolice*, str. 3, 4, 5, 10, 11 in 15.

Sedež oblastnega inšpektorata finančne kontrole je bil v stavbi, kjer je danes Akademija za glasbo. Tam je vodstvo naše finančne straže ostalo do razpada Kraljevine Jugoslavije. Stavba na Bregu 6 je že porušena in je po drugi svetovni vojni pa do konca njenega obstoja služila za miličniške namene. Oba monopolska skladišča, ki sta bila v Sloveniji, sta bila v prostorih tedanje tobačne tovarne v Ljubljani. Državna tobačna tovarna v Ljubljani je bila zgrajena leta 1870 in je kmalu zaposlovala tisoč delavk in delavcev.⁵⁷

---

⁵⁷ Kresal, *Zgodovina socialne in gospodarske politike*, str. 39.

FINANČNI STRAŽNIKI V VLOGI CARINIKOV

Carinski zakon Kraljevine Srbije, ki je s spremembami in dopolnitvami veljal tudi v Kraljevini SHS oziroma Jugoslaviji, je med tri naloge finančne straže uvrstil tudi dolžnost, da je pomagala carinskemu organu pri izvrševanju njihove službe. Ta izkušnja iz preteklosti je ves čas visela v zraku in lahko je bilo pričakovati, da se bo ta nekdanja naloga uveljavila tudi v novi državi, seveda v novih pogojih. Ne gre pozabiti niti na vlogo finančne straže v nekaterih carinskih poslih v nekdanji Avstro-Ogrski. Domnevati je mogoče, da je bila ena od pomembnih okoliščin za to tudi zmanjšanje števila državnih uslužbencev vseh vrst, nakazano v finančnem zakonu za leto 1926/27.¹

Ljubljanski predlogi o carinski upravi

Nova oblast v Ljubljani se je po prevratu morala spopasti z vprašanjem, kako varovati svoje ozemlje. To ni bilo enostavno iz več razlogov, med katerimi velja omeniti zlasti tri: meje nove države južnih Slovanov na območju Slovenije sploh še niso bile mednarodno priznane; ni bilo za to izkušenega osebja, saj je bila dotlej na s Slovenci poseljenim ozemljem državna meja le na zahodu proti Italiji, pri njenem varovanju pa so sodelovali tudi finančni stražniki in carinski uslužbenci slovenskega porekla, ki so edini poznali to področje delovanja; ni še bilo jasno, kakšna bo notranja ureditev nove države in kolikšne pristojnosti bodo imeli njeni sestavni deli, kakršen je bila Slovenija.

Slovenska vlada je pri razmišljanju o ureditvi carinske uprave izhajala iz avstrijskih izkušenj. Tedaj so bili glavni carinski uradi ob meji ali v notranjosti države, pomožni carinski uradi I. reda ob sami meji ob železniških

¹ *Finančni zakon za leto 1926./1927.*, Ur. list LMO, št. 39/26, z dne 28. aprila 1926, zlasti čl. 2.

progah, pomožni carinski uradi II. reda pa so bili ob cestnih mejnih prehodih. Slednji so bili podrejeni prvim dvem carinskim uradom. Glavni carinski uradi so lahko imeli izpostave zunaj svojih prostorov, na primer na poštah, kar je veljalo tudi v Ljubljani.

SHS glavni carinski urad v Ljubljani, kot se je imenoval, je 24. decembra 1918 poslal finančnemu deželnemu ravnateljstvu v Ljubljani svojo zamisel o prehodni carinski upravi v Sloveniji, kar mu je to ravnateljstvo naročilo 12. decembra 1918. Ti uradi bi bili dveh vrst, carinske postaje in carinska nadzirališča. Carinskih postaj bi bilo šest, našteli so jih od zahoda do vzhoda Slovenije: v Borovnici, na Jesenicah, v Podkloštru, Velikovcu, Špilju in Ormožu. Carinskih nadzirališč naj bi bilo štirinajst, in to v krajih, prav tako naštetih od zahoda proti vzhodu našega ozemlja: v Ložu, Cerknici, Vrhniki, Gorenji vasi, Železnikih, Bohinjski Bistrici, Kranjski Gori, Podkloštru, Bekštajnu, Sinčavesu, Pliberku, St. Pavlu, Marenbergu, Radgoni in Ljutomeru. Na nadzirališčih bi bili praviloma po trije carinski uslužbenci, na carinskih postajah pa približno dvakrat več. Skupaj bi potrebovali trideset v carinskih poslih izurjenih finančnih stražnikov, šestintrideset drugih takih stražnikov in dvanajst carinskih uradnikov, to je oseminsedemdeset mož. Navedli so triinštirideset vrst blaga, ki ga ne bi bilo dovoljeno izvažati, ter devetnajst vrst blaga, za katerega izvoz bi bilo potrebno dovoljenje.

Ta zamisel je bila pomoč finančnemu deželnemu ravnateljstvu, ko je tri dni za tem izdelalo osnutek naredbe celokupne narodne vlade SHS v Ljubljani o prehodni ureditvi carinske uprave v Sloveniji ter ga s spremnim dopisom poslalo poverjeništvu za finance pri tej vladi. Slovenska vlada je 10. januarja 1919 sklenila, da osnutek naredbe pošlje ministrskemu svetu v Beograd s priporočilom, da ga potrdi in objavi. Osnutek je imel osem členov in v 3. členu je naštel triinštirideset predmetov, ki jih ne bi smeli izvažati na tuje, ter devetnajst predmetov, ki bi za to potrebovali dovoljenje.

V Ljubljani so bili le trije carinski uradniki

Finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani je 11. februarja 1919 poverjeništvu za finance pri Narodni vladi SHS v Ljubljani poslalo zamisel o ureditvi carinskih uradov v Sloveniji in vprašalo, kako bo urejena carinska uprava v novi državi, ali bo centralizirana za celotno državo ali za

vsako pokrajino posebej, saj je od tega odvisna organiziranost in pove-zava med temi uradi. Predlagalo je tudi ureditev potrošnin in doklad na določeno blago, ki se uvaža ali izvaža iz ene v drugo državo bivše Avstro-Ogrske. Hkrati je izdelalo seznam uradnikov carinske stroke in ga poslalo istemu poverjeništvu. Opozorilo je, da osebni podatki temeljijo na izjavah prizadetih oseb, saj uradnih listin ni bilo na razpolago, ker je večinoma šlo za carinsko osebje iz Primorja. Na seznamu je bilo enain-dvajset oseb, od katerih so le tri pred razpadom države službovale v Ljubljani.

- 1) Just Piščanec je bil carinski uradnik, predstojnik glavnega carin-skega urada v Ljubljani, rojen 7. oktobra 1865 v Bojanu pri Trstu, končal je gimnazijo, tedaj je imel trideset let in mesec dni službe, njegova letna plača je bila 4.400 kron, aktivitetna doklada 966 kron in draginjska doklada 3.504 krone, znal je slovensko, itali-jansko in nemško.
- 2) Jernej Hladnik, carinski oficial pri glavnem carinskem uradu v Ljubljani, rojen 21. avgusta 1882 v Sv. Lovrencu pri Celju, končal je gimnazijo, letna plača je bila 2.400 kron, aktivitetna doklada 672 kron in draginjska doklada 3.000 kron, popolnoma je znal slovensko in nemško, deloma pa italijansko in francosko, imel je dvanajst let službe.
- 3) Ivo Verbič je bil carinski asistent pri glavnem carinskem uradu v Ljubljani, rojen 31. januarja 1886 v Stožicah pri Ljubljani, končal je gimnazijo, imel je deset let in sedem mesecev službe, njegova plača je bila 2.200 kron letno, aktivitetna doklada 672 kron in draginjska doklada 3.000 kron, popolnoma je znal slovensko in nemško.

Predlagane štiri vrste carinskih uradov

Finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani je 19. februarja 1919 poro-čalo poverjeništvu za finance ljubljanske vlade o preprečevanju tihotap-stva na cerkniškem območju. V Cerknici je bil sicer stalen oddelek fi-nančne straže, ki ni opravljal poslov obmejne straže in bi lahko le posredno pomagal pri preprečevanju tihotapstva z živino, čeprav bi bil močnejše zaseden. Trenutno je bil tam le en stražnik. Zatiranje tihotapstva z živino je bila naloga prehranjevalnih organov in predvsem orožništva,

dokler se meja ne bi zastražila zaradi nadziranja uvoza in izvoza. Dokler pa se zastraženje meje ne opravi oziroma ne uvede pravo carinsko postopanje, bi bilo najbolj primerno, da bi okrepiли orožniško postajo v Cerknici. Tja bi lahko odredili primorske finančne stražnike, ki so opravljali obmejno službo. Če bi bil ta predlog sprejet, naj sporočijo, koliko teh stražnikov rabijo in bodo premeščeni na orožniško postajo v Cerknici, so končali svoj dopis. Spodaj je nekdo v tem poverjeništvu z roko pripisal: *»Ker je zadeva z ustanovitvijo carinarn ob demarkacijski črti rešena, se položi k spisom.«*²

Finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani je 21. februarja 1919 poverjeništvu za finance pri ljubljanski vladi poslalo seznam krajev, kjer bi vzpostavili carinske urade v Sloveniji. Razvrstilo jih je v štiri skupine. Predlagalo je dva glavna carinska urada I. reda, in to v Ljubljani in Špilju; en glavni carinski urad II. reda na Jesenicah; osem pomožnih carinskih uradov I. reda, v Ložu, Cerknici, Borovnici, Škofji Loki, Velikovcu, Sinčavesi, Spodnjem Dravogradu, Ormožu; sedem napovedovalnic, na Vrhniki, v Bohinjski Bistrici, Kranjski Gori, Tržiču, Žitara vesi, Zgornji Radgoni in Ljutomeru. Na slovenskem ozemlju bi torej bilo osemnajst carinskih uradov, od teh sedemnajst ob sami meji. Opustili bi glavni carinski urad II. reda v Mariboru, ki bi ga nadomestil urad I. reda v Špilju. Glavni carinski urad I. reda v Ljubljani je bil edini v notranjosti Slovenije in tako naj bi ostalo tudi v prihodnje, so predlagali. Seznamu je bil priložen načrt ozemlja Slovenije s predvidenimi mejami in sedeži teh uradov. Potrebovali bi enaindvajset uradnikov in okoli sto finančnih stražnikov. Brez začasno sprejetega moštva s Primorske je bilo na razpolago le osem nadrespicientov, šestintrideset respicientov, triinšestdeset nadpaznikov in sedem paznikov, skupaj 114 mož. Primorski stražniki so bili večinoma razporejeni na čuvanje meje, in to v imenu prehranjevalnih oblasti.

Poverjeništvu finančnega ministrstva v Ljubljani je 25. februarja 1919 pisalo ministrstvu za finance o zamišljeni carinski upravi v Sloveniji, kjer so povzeli podatke iz prej omenjenih gradiv finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani in glavnega carinskega urada v Ljubljani.

V to razpravo se je vključilo tudi Društvo carinskih uradnikov za slovensko ozemlje v Ljubljani, ki je 11. februarja izdelalo dva rokopisa predloga o carinski upravi na slovenskem ozemlju Kraljestva SHS. Celotno carinsko ozemlje države bi kazalo razdeliti na pokrajinska ravnateljstva.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1001–2000, spis št. 1102.

Za Slovenijo bi bil osrednji carinski urad v Ljubljani, njegov ravnatelj pa bi bil v VI. činovnem razredu. Naslednji dan so o tem pisali Deželni vladi za Slovenijo in na dopisu sta bila podpisana Just Piščanec in Jernej Hladnik.

Dne 12. marca 1919 je poverjeništvo finančnega ministrstva v Ljubljani ministrstvu za finance spet poslalo predlog o carinski upravi v Sloveniji. Napisan je bil v slabi srbohrvaščini. Povzelo je gradiva finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani, ki jih je temu poverjeništvu poslalo 10. in 11. marca 1919. Potrebovali bi dvainpetdeset carinskih uradnikov in 167 finančnih stražnikov. Na razpolago je bilo le triindvajset uradnikov, štirinajst pa so jih nadomestili s finančnimi stražniki, torej jih je primanjkovalo še petnajst. Iz Trsta se je javilo devet carinskih uradnikov, ki bi jih kazalo poklicati po diplomatski poti. Priložen je bil seznam krajev, kjer bi bile carinarnice, njihov rang, potrebno moštvo in razpoložljivo moštvo. Ti uradi naj bi bili v Središču, Ljutomeru, Radgoni, Mariboru, Špilju, Spodnjem Dravogradu, Sinčavesi, Velikovcu, Žitaravesi, Tržiču, na Jesenicah, v Kranjski Gori, Bohinjski Bistrici, Škofji Loki, na Hotavljah, v Sorici, Ljubljani, na Vrhniki, v Borovnici, Cerknici, Ložu in Leskovi dolini.³ Kraje s carinskimi uradi so torej našteali po vrsti od vzhoda proti zahodu našega ozemlja.

Temnejša carinska uniforma

Na istem kraju, na primer ob meji, na mejnem prehodu, v carinarnici ali carinskem skladišču, so se lahko hkrati znašli carinski uslužbenci, finančni stražniki, orožniki ali vojaki obmejne čete. Imeli so različne dolžnosti, ki pa so se dopolnjevale. Finančna kontrola je imela povsod na teh krajih tudi splošno varnostno vlogo, posebej pa še varovanje carinskih stavb in blagajn, saj carinski uslužbenci niso bili oboroženi s puškami, šele postopoma so jih opremljali s samokresi.

Različne pristojnosti in naloge pa so narekovalе, da so se cariniki in financarji razlikovali tudi na zunaj oziroma da so državljani vedeli, s kom imajo opraviti. Potrebno je bilo, da so se carinski uslužbenci in uslužbenci finančne kontrole razlikovali po uniformi, kot je to že veljalo za orožnike in obmejne stražarje.

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1001–2000, ovoj št. 1126 ter spisa št. 1289 in 1394.

Na podlagi 230. člena carinskega zakona Kraljevine Srbije iz leta 1899 in 1904, ki je 11. marca 1921 začel veljati za celotno državo, je minister za finance 1. februarja 1924 določil uniformo carinskega osebja.⁴ Obstajali sta navadna in slavnostna. Navadno (delovno) so sestavljali šapka (čepica s ščitnikom), suknjič, hlače, telovnik, plašč, dežni plašč in čevlji. K slavnostni obleki je spadala kapa, suknjič, hlače, rokavice in čevlji. Uniforma je bila izdelana iz temno modre čoje. Sestavna dela obeh vrst uniforme sta bila črna kravata in sablja.

Že čez eno leto je izšel nov predpis o uniformi carinskega osebja, ki je bil javno objavljen.⁵ Šlo je za manjše spremembe oziroma dopolnitve prvih pravil iz leta 1924. Navadna uniforma je bila izdelana iz temno sive tkanine, svečana pa iz fine črne medle tkanine. Sestavni del obeh je bila kravata, pri delovni pa namesto sablje revolver. Revolver je bil znamke Browning, kaliber 7,65 milimetrov, ki so ga nosili v usnjenem toku, obešenem na usnjenem jermenu čez levo ramo tako, da je bil tok z revolverjem ob desnem žepu. K revolverju je bilo treba nositi tudi opasač.

Da bi se uslužbenci carinske uprave razlikovali po položajih, so na dnu rokavov suknjiča in plašča imeli našite pozlačene trakove, široke po 1 ali 2 centimetra.

Za carinske uradnike je bilo leta 1932 določeno, da nosijo službeni znak. To sta bila kapa in trak. Kapa je bila šapka iz temno modrega sukna, s 3 milimetre širokim obrobkom iz zelenega žameta. Kokarda na kapi je bila iz emajla v državnih barvah z državnim grbom v sredi. Na levi roki so nosili 11,5 centimetra širok temno zelen trak, ki je bil obrobjen z zlatim pasom širine 6 milimetrov. V sredi traka je bil državni grb. To je bilo obvezno za vse uradnike in s tem so bila preklicana pravila z dne 23. januarja 1925. Novost je začela veljati 11. decembra 1932, in dotedanjo uniformo so smeli uporabljati še eno leto.⁶

Srbska carinska tarifa je v celotni kraljevini veljala do sredine leta 1925, ko je začel veljati predlog zakona o splošni carinski tarifi,⁷ uveljavljen z zakonom o proračunskih dvanajstinah,⁸ ki je veljal ves čas obstoja te kraljevine, čeprav sam zakon ni bil nikdar sprejet.

⁴ *Pravila o službenom odelu carinskega osebja, Finansijska služba*, št. 5–7, 1924, str. 39–41.

⁵ *Pravila o službeni obleki carinskega osebja*, Ur. list LMO, št. 31/25, z dne 27. marca 1925.

⁶ *Pravila o službenih znakih carinskih uradnikov*, Sl. list KBUDB, št. 96/32, z dne 3. decembra 1932.

⁷ *Predlog zakona o splošni carinski tarifi z uvoznimi in izvoznimi carinami*, Ur. list LMO, št. 72/25, z dne 3. avgusta 1925.

⁸ *Zakon o proračunskih dvanajstinah za mesece april, maj, junij in julij 1925*, Ur. list LMO, št. 39/25, z dne 28. aprila 1925, čl. 71.

Kje so finančni stražniki leta 1927 opravljali carinske naloge

Minister za finance je 1. julija 1927 izdal pravilnik o nadomestitvi carinikov s financarji.⁹ Za delo v vzporednih carinarnicah in pri carinskih oddelkih so se smeli uporabljati tudi uslužbenci te kontrole. Ti so smeli razpolagati tudi z državnim denarjem. Kjer je bil oddelek finančne kontrole, je te naloge opravljal starešina oddelka ali njegov namestnik v pisarni oddelka, drugod pa zvaničniki te kontrole v carinskih prostorih. Napotke za delo jim je dajala carinska služba, nadzor nad njimi pa je prav tako opravljala ta služba ter okrajne uprave finančne kontrole.

Za te naloge so praviloma določili uslužbence finančne kontrole, ki so bili izurjeni za pisarniško delo, zanesljivi in brez napak. Med slednje so uvrstili zlasti tako imenovana slaba nagnjenja, na primer kvartopirstvo, neodgovorno zadolževanje, vdanost alkoholu itd. Potrebno je bilo opraviti carinski izpit, ki ga je predpisal finančni minister. O nepravilnostih pri delu teh mož so morale carinske enote poročati okrajnim upravam finančne kontrole, da so disciplinsko ukrepale. Vse stroške, povezane s to pomočjo, je krila generalna direkcija carin.

Minister za finance je 16. septembra 1927 določil, pri katerih carinskih enotah je bila potrebna pomoč uslužbencev finančne kontrole.¹⁰ Na ozemlju Slovenije je bilo določenih osemnajst carinskih oddelkov, ki jih bom naštel po abecednem redu: Cankova, Ceršak, Dolnja Lendava, Gornji Cmurek, Jezersko, Kalce, Kaplja, Kastav, Kranjska Gora, Planina, Rogaševci, Sladka gora, Stari trg, Sv. Ana, Sv. Ilj, Sv. Kunigunda, Železniki in Žiri.

Hkrati je v tej odločbi podrobneje raztolmačil omenjeni pravilnik. V carinskih oddelkih, kjer so opravljali izvozne in uvozne posle, je moral carinik ostati, dokler je bilo potrebno, da bi finančni stražniki v celoti obvladali te naloge. Glede prostorov je bilo več možnosti. Kjer so bili dotedanji carinski oddelki v državnih stavbah, so se vanje vselili oddelki finančne kontrole, če so dotlej poslovali v zakupljenih poslopijih. Če sta bila oba dotedanja oddelka v državni stavbi, je oddelek finančne straže izbral tisto, ki je bila najbolj primerna za carinsko poslovanje. Kjer sta

⁹ *Pravilnik o organizaciji carinske službe, če jo opravljajo organi finančne kontrole po členu 93. finančnega zakona za leto 1927/1928. ali po členu 20.a zakona o organizaciji finančne kontrole*, Ur. list LMO, št. 99/27, z dne 24. septembra 1927.

¹⁰ *Odločba, s katero se odreja, da morajo vršiti organi finančne kontrole poleg redne dolžnosti tudi dolžnost carinskih uradnikov pri nekaterih carinskih oddelkih*, Ur. list LMO, št. 104/27, z dne 10. oktobra 1927.

Finančna stražnica na Jezerskem vrhu (1216 m)

kjer teče jugoslovansko-avstrijska meja. Čez ta vrh vodi velika carinska cesta.

Stražnica finančne kontrole na Jezerskem vrhu leta 1927 (Ilustrirani Slovenec, 27. februarja 1927, str. 71)

bila oba oddelka v zakupljeni hiši, so financarji izbrali tisto, ki je imela nižjo najemnino in je bila ugodnejša za opravljanje carinskih poslov.

Generalna direkcija davkov je priložila seznam teh carinskih oddelkov s potrebnimi podatki za odločanje. Oblastni inšpektorat finančne kontrole je moral takoj nato na kraju samem storiti vse potrebno za prevzem teh nalog od carinske službe in poročati v Beograd. Navesti je bilo treba tudi, ali so imeli dovolj starešin oddelkov, ki bi prevzeli vodenje carinskih opravil, saj bi jim jih sicer zagotovili s prerazporejanjem iz drugih delov države, kjer je bil višek teh starešin.¹¹

Pogled na leto 1931

Število carinskih oddelkov, kjer so finančni stražniki opravljali naloge carinskih uslužbencev, se je večkrat spreminjalo, in to je veljalo za ves čas obstoja naše kraljevine. V ministrstvu za finance so sproti objavljali tovrstne odločitve ministra in jih posredovali v glasilu *Finansijska služba* oziroma *Finansijski zbornik*. Občasno so objavili celovit prikaz carinskih enot po državi in navedli, pri katerih carinske naloge opravljajo financarji.

¹¹ *Spisak carinskih oddeljaka pri kojima će organi finansijske kontrole vršiti dužnosti carinskih činovnika, Finansijska služba, št. 53–54, 1927, str. 430–431.*

Tak pregled so izdelali tudi za 1. januar 1931.¹² V kraljevini je bilo enainpetdeset carinarnic, ki so imele svoje oddelke, vodili so jih ali finančarji ali cariniki. Na ozemlju Slovenije je bilo šest carinarnic s štiriintridesetimi oddelki, le sedem od teh oddelkov so vodili carinski uslužbenci, preostalih sedemindvajset pa uslužbenci finančne kontrole.

Carinarnica Dravograd - Meža je bila železniška in je imela štiri oddelke. Trije oddelki, Gornja Vižinga, Holmec in Vič, so pripadali finančarjem, oddelek na Prevaljah je vodila carinska služba in je bil železniški.

Tudi carinarnica v Gornji Radgoni je bila železniška in je imela osem oddelkov. Finančna kontrola je vodila šest oddelkov, Domanjševci, Gornji Cmurek, Hodoš, Srdica, Trdkova in Veliki Dolenci, oddelek v Cankovi in Gederovcih pa so vodili cariniki.

Carinarnica na Jesenicah je bila železniška in je štela pet oddelkov. Oddelek Kranjska Gora (železniški) in Rateče je vodila finančna kontrola, oddelek Bohinjska Bistrica (železniški) in Podkorensko sedlo pa carinska služba, ki je oskrbovala tudi sezonski oddelek na Bledu.

Carinarnica Ljubljana je imela prvenstveno železniški značaj in je imela šest oddelkov. Vsi so pripadali finančni straži: Leskovaica, Sorica, Sovodenj, Sv. Ana, Zgornje Jezersko in Žiri.

Carinarnica Maribor je bila železniška in je štela šest oddelkov. Finančna kontrola je vodila pet oddelkov, Ceršak, Sladka Gora, Svečina, Sv. Jurij ob Pesnici in Zgornja Kaplja, cariniki pa so oskrbovali oddelek pri Sv. Ilju.

Carinarnica Rakek je bila prav tako železniška in je štela pet oddelkov. Vse je vodila finančna straža, bili pa so v teh krajih: Hotedršica, Kalce, Leskova dolina, Otoška dolina (pravilno Loška dolina) in Planina.

Najbrž so bile dobre in slabe izkušnje pri delovanju teh carinskih oddelkov eden od razlogov, da so nekateri prehajali iz rok finančne straže nazaj k carinikom ali obratno. Morda je šlo včasih tudi za premajhno premišljenost odgovornih oseb. Pri tem je pomembno vlogo igralo tudi število potnikov, ki so prestopali državno mejo. Že na začetku aprila 1931, torej dva meseca po objavi naštetega pregleda carinarnic, so v finančnem ministrstvu odločili, da bodo štirje carinski oddelki, Kranjska Gora, Planina, Sv. Ana in Zgornje Jezersko, ponovno prešli pod vodstvo carinskih uslužbencev. Pomotoma so med te prišteli tudi oddelek v Šentilju, čeprav je že prej pripadal carinski službi.¹³

¹² *Spisak carinarnica u Kraljevini Jugoslaviji na dan 1. januara 1931, Finansijski zbornik, št. 2, 1931, str. 9-25.*

¹³ *Spisak carinskih odeljaka kod kojih će carinski činovnici obavljati dužnosti rukovođa, Finansijski zbornik, št. 7, 1931, str. 172.*

RUSKI BEGUNCI PRI FINANČNI KONTROLI

Po zmagi revolucije, med državljansko vojno in ob koncu te vojne so številni prebivalci Rusije zbežali na zahod. V našo kraljevino jih je pribežalo nekaj deset tisoč. Razeslili so jih po celotni državi in zanje iskali možnosti za preživljanje. Sprejemali so jih tudi v vrste varnostnih sil, tako v orožništvo, obmejno četo, finančno kontrolo pa tudi v redno vojsko. V tem pogledu so bili izjema, saj tujcev sicer niso sprejemali v državne službe. Med vojaki so bili zlasti tisti pod nekdanjim poveljstvom generala Petra Nikolajeviča Vrangla.¹

Troje možnosti

Spočetka so največ ruskih beguncev sprejemali v finančno kontrolo kot dnevničarje. To je pomenilo, da so sklenili pogodbo o zaposlitvi, v kateri je bila določena tudi višina zaslužka. Šlo je torej za nekakšne pogodbene stražnike, ki so bili plačani na dan. Za Ruse je bila nagrada enaka prejemkom začasnih pripravnikov finančne kontrole. Niso imeli pravice do stanarine, če pa so stanovali v stavbi oddelka te kontrole, je to tudi zanje bilo brezplačno.²

Ministrstvo za notranje zadeve, oddelek za državno zaščito, je 25. septembra 1924 pisalo vsem velikim županom, tudi velikemu županu ljubljanske oblasti, slednji pa je okrožnico 21. januarja 1925 razposlal podrejenim in drugim oblastvom. Nanašala se je na vprašanje, ali smejo ruski emigranti, častniki in vojaki pri nas nositi vojaške uniforme in orožje. Glede na njihovo težavno gmotno stanje in draginjo je bilo dopustno, da so nosili vojaško obleko. To pa ni veljalo za orožje, ki so ga smeli nositi

¹ Pulko, *Ruska emigracija*, str. 13.

² *Stanarina Rusima-dnevničarima finansijske kontrole, Finansijska služba*, št. 13–18, 1925, str. 141.

samo v dveh primerih: če so bili zaposleni pri ruski ustanovi, priznani s strani naših oblasti, na primer pri ruskem kadetskem korpusu v Sarajevu, Beli Crkvi in Bileči; če so bili zaposleni pri naših državnih in samoupravnih ustanovah, pa jim je orožje pripadalo po službenem predpisu, na primer pri orožništvu, državni in mestni policiji, carinski službi, finančni kontroli itd.³

Prav ob redukciji moštva finančne straže leta 1926 je nastalo vprašanje, kaj z ruskimi uslužbenci. Iz finančnega ministrstva je poleti 1926 prišlo napotilo te vrste. Bile so tri možnosti oziroma rešitve: če je Rus delal pri finančni kontroli kot dnevničar in je do tedaj že pridobil naše državljanstvo, so ga pristojni smeli predlagati za stalnega zvaničnika; če je bil sprejet kot začasni pripravnik, pozneje pa preveden med dnevničarje, so ga lahko predlagali za zaposlitev med zvaničniki, in lahko je bil starejši kot petintrideset let, če je bil ob sprejemu v službo že poročen ali se je poročil kot začasni pripravnik; če je bil sprejet kot dnevničar, so ga lahko za zvaničnika predlagali le, če je bil samski in mlajši kot petintrideset let.⁴

Nič več tujcev v finančni kontroli

Poleti 1928 so v narodni skupščini obravnavali zakon o državljanstvu. V ta okvir je spadalo tudi povpraševanje po ministrstvih, koliko državnih uslužbencev še nima urejenega državljanstva Kraljevine SHS oziroma koliko tujcev je v posameznem resorju.

Generalna direkcija davkov je 4. julija 1928 od oblastnega inšpektora finančne kontrole v Ljubljani zahtevala seznam uslužbencev, ki niso bili naši državljani. Tak seznam so izdelali in ga 2. oktobra 1928 poslali omenjeni direkciji v Beograd. V seznam so zajeli zgolj dnevničarje, ruske državljanke, ne pa tudi drugih.

Zakaj ne tudi drugih uslužbencev finančne kontrole? To so utemeljili s starimi predpisi, ki da so še veljali. V tej kontroli je bilo nekaj uradnikov in zvaničnikov, ki niso optirali ali zaprosili za naše državljanstvo, saj so se ravnali po stališčih iz leta 1921, da je dovolj že stalna zaposlitev v državni upravi in ni treba iskati še našega državljanstva. Sklicevali so se

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, Pr. 1–400, spis št. 311.

⁴ *Prijem u službu finansijske kontrole onih prirođenih državljana, koji nisu deset godina nastanjeni u Kraljevini, Finansijska služba*, št. 35–36, 1926, str. 285.

na domovinski zakon z dne 3. decembra 1863,⁵ in na kasnejše spremembe tega zakona z dne 5. decembra 1896.⁶

Velika župana ljubljanske in mariborske oblasti sta v lastnih okrožnicah spodbijala občo veljavnost gornjega tolmačenja avstrijskih predpisov, saj da so veljavna le za tiste osebe, pri katerih ni bilo nobenega dvoma o njihovem državljanstvu.

Iz generalne direkcije davkov so 3. oktobra 1928 odpisali, da lahko pri finančni kontroli tujci ostanejo le kot dnevničarji. Vsi drugi tujci pa morajo zaprositi za naše državljanstvo. Oblastni inšpektorat finančne kontrole je 30. oktobra 1928 ta tolmačenja Beograda in obeh velikih županov v Ljubljani in Mariboru posredoval vsem okrajnim upravam finančne kontrole. Podpisan je bil Fran Golob, vršilec dolžnosti oblastnega inšpektorja.

Potem so okrajne uprave finančne kontrole poročale, koliko in katere tujce zaposlujejo. V okrajni upravi te kontrole v Murski Soboti je bil en dnevničar, ruski državljan; v Petrovcih štirinajst dnevničarjev, prav tako ruskih državljanov; v Kočevju dva preglednika, ki sta že postala naša državljana; preglednik Leopold Možina, starešina oddelka te kontrole v Novem mestu, je že zaprosil za naše državljanstvo. Drugi oddelki so poročali negativno, torej niso imeli takih oseb.⁷

Ko je bil zakon objavljen in nato izdana še uredba za njegovo izvajanje, je postalo vprašanje državljanstva bolj jasno in so ga lažje reševali.⁸

Objave v uradnem listu

O sprejemu tujcev v naše državljanstvo je obveščal uradni list kraljevine. Ljubljanski uradni list je nato z nekoliko zaostanka objavljal tak seznam le tistih oseb, ki so tedaj bivale v Sloveniji. Tako so bili v naše državljanstvo leta 1927 sprejeti trije ruski državljanji, zaposleni kot dnevničarji pri finančni kontroli v Sloveniji: Sergij A. Bogačov, dnevničar v Kastavu; Jefim A. Meljnikov, dnevničar na Rakeku, in Ivan A. Tupatilov, dnevničar

⁵ *Gesetz vom 3. December 1863, betreffend die Regelung der Heimatverhältnisse, Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Österreich*, št. 43/63, z dne 10. decembra 1863.

⁶ *Zakon z dne 5. decembra 1896. L., s katerim se izpreminjajo določbe zakona z dne 3. decembra 1863. L. o uredbi domovinskih razmer*, DZ, št. 86/96, z dne 19. decembra 1896.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1928, 1601–0000, ovoj št. 1783.

⁸ *Zakon o državljanstvu Kraljevine SHS*, Ur. list LMO, št. 109/28, z dne 19. novembra 1928; popravek v Ur. listu LMO, št. 110/28, z dne 22. novembra 1928.

Uredba za izvrševanje zakona o državljanstvu, Ur. list LMO, št. 13/29, z dne 8. februarja 1929.

v Gornji Radgoni. V letu 1928 so naše državljanstvo prejeli štirje ruski državljani, dnevničarji pri finančni kontroli: Grigorij I. Kabanov, dnevničar na Rakeku; Grigorij V. Kravčenko, dnevničar na Kalcah; Ivan P. Metelkin, dnevničar na Rakeku, in Mihail V. Volkov, dnevničar v Dravogradu. Leta 1929 je bil v tem seznamu le en ruski državljani, Štefan S. Lubski, dnevničar finančne kontrole na Rakeku.

Malo pred tem je bilo urejeno vprašanje socialnega zavarovanja dnevničarjev, ki so bili zaposleni v državni službi. Tudi oni so morali po zakonu o zavarovanju delavcev iz leta 1922⁹ biti zavarovani za primer bolezni, onemoglosti, starosti in smrti. Delodajalec je moral dnevničarja zavarovati pri krajevno pristojnem okrožnem uradu za zavarovanje delavcev. Rok za prijavo je bil do osem dni po sprejemu delavca na delo. Ta urad je nato na podlagi delodajalčeve prijave določil znesek mesečnega prispevka, delež, ki ga je prispeval dnevničar, in delež, ki ga je plačevala država. Dnevničarje, ki so bili zaposleni 1. marca 1928, je bilo treba prijaviti v osmih dneh, njihovo zavarovanje pa je teklo od 1. aprila tega leta dalje.¹⁰

Predstojništvo mestne policije v Mariboru je 19. februarja 1932 aretiralo omenjenega ruskega dnevničarja Mihaila V. Volkova, ker ga je osumilo vohunstva in aktivne komunistične propagande. Po zaslišanjih so ga čez dva dni odvedli na upravo mesta Beograda v nadaljnji postopek, saj je šlo za sum delovanja, prepovedanega po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi.¹¹ Nekaj dni pred prijetjem je sam napisal odpoved službe in jo samovoljno zapustil. Sredi prejšnjega leta ga je direkcija celo predlagala za prevedbo med zvaničnike finančne kontrole.¹²

Med financarji en ruski vojni invalid

Ruski begunci v naši državi, ki so imeli status vojnih invalidov, so imeli svojo organizacijo, ki se je imenovala Udruženje ruskih ratnih invalida u kraljevini SHS/Jugoslaviji. Podružnica tega združenja v Sloveniji je bila

⁹ *Zakon o zavarovanju delavcev*, Ur. List DVS, št. 62/22, z dne 13. junija 1922.

¹⁰ *Pravilnik o zavarovanju dnevničarjev, zaposlenih v državni službi na podstavi člena 130. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih*, Ur. list LMO, št. 23/28, z dne 8. marca 1928.

¹¹ Ur. list LMO, št. 5/29, z dne 17. januarja 1929; popravek v Ur. listu LMO, št. 8/29, z dne 23. januarja 1929. *Zakon o izpremembi in dopolnitvi zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi*, Ur. list LMO, št. 25/29, z dne 12. marca 1929.

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, spis št. 334.

Ljubljanski odsek. Pripadala jim je invalidnina, odvisno od stopnje invalidnosti. To je določalo ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje, nato so jim to pomoč izplačevale izpostave finančnega ministrstva oziroma pozneje finančne direkcije. V okviru dravske finančne direkcije v Ljubljani je bil odsek za vojaške pokojnine, ki je bil pristojen tudi za ruske vojaške invalide; po njegovem naročilu so pomoč izplačevale krajevno pristojne davčne uprave.

Praviloma je ta direkcija vsake tri mesece zaprosila ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje, da je odobrilo kredit za ta izplačila. Na priloženem seznamu so bili podatki za vsakega invalida posebej. Na takem seznamu in prošnji, poslanima v Beograd 8. septembra 1938 za zadnje trimesečje tega leta, je bilo šestnajst teh invalidov. Vsi so bili II. ali III. kategorije. Naveden je bil tudi njihov vojaški čin, kdaj je navedeno ministrstvo izdalo odločbo o invalidnosti, višina mesečne invalidnine, prepolovitev te pomoči zaradi morebitne zaposlitve itd.

Med temi osebami je bil Rus po poreklu samo Aleksandar Akaro, ki je bil zaposlen na glavnem oddelku finančne kontrole v Mariboru. Kot preglednik je imel mesečno plačo 360 dinarjev ter 510 dinarjev draginjske doklade. Bil je poročen in oče hčere.¹³

Nepopolne prošnje

Oddelek za trošarino, takse in finančno kontrolo finančne direkcije v Ljubljani je 4. septembra 1929 poslal okrožnico vsem okrajnim upravam finančne kontrole na svojem okolišu. V tem oddelku so ugotovili, da so prošnje za prevedbo dnevničarjev v zvaničnike finančne kontrole pomanjkljive, saj manjkajo potrebne priloge, čeprav je to bilo zapisano v podobni okrožnici direkcije z dne 15. aprila 1929; v prošnjah tudi ni navedena vsebina, kot jo zahteva 12. člen zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih, doba službovanja v obmejni četi pri nas, od kdaj so v finančni straži itd.

Prošnji je bilo treba priložiti deset listin: odllok o državljanstvu; nraavstveno spričevalo novejšega datuma; uradno zdravniško spričevalo, ki sta ga podpisala dva zdravnika; za samce samski list ali drugo potrdilo o samskem stanu, za poročene poročni list in rojstne liste otrok oziroma drugo potrdilo s temi podatki, za vdovce brez otrok ustrezno potrdilo;

¹³ AS 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Ruski invalidi, ovoj št. 5739–1938.

zadnje šolsko spričevalo ali drugo potrdilo o končanih šolah; vojaško izkaznico komande pristojnega vojaškega okrožja, v kateri naj bi bila po možnosti naštetna vsa vojaška službena leta in zadnji čin v vojski; tisti, ki so služili v naši obmejni četi, potrdilo o dobi službovanja v tej enoti; vse listine, ki so jih prejeli kot pripadniki finančne straže, na primer sprejemni dekret, spričevalo o položenem izpitu za stalnega zvaničnika; po možnosti potrdilo o dnevu prihoda v našo državo; prosilci, bivši oficirji ruske vojske, oficirski uslužbenški list, če so v njem podatki, ki jih potrebujejo, a teh podatkov ne morejo dokazati z drugimi verodostojnimi listinami.

Če prosilci teh listin ne bi mogli dobiti pri naših državnih oblastvih, naj se obrnejo na delegacijo za zaščito interesov ruske emigracije v naši kraljevini. Prosilci, ki so že prejeli naše državljanstvo, niso pa še imeli državljanske izkaznice, so prošnji priložili začasno državljansko izkaznico. Vse te listine so morale biti v izvorniku. Sodno overjeni prepisi so veljali le, če prosilec ni imel originalnih listin. Priložiti je bilo treba tudi sodno overjene prevode listin, katerih originali niso bili izdani v državnem jeziku; prevod je bilo treba taksirati. Vse listine so morale biti pravilno taksirane, tudi potrdila, ki bi jih izdala delegacija za zaščito interesov ruske emigracije v Beogradu.

Prosilci, katerih uslužbenški list še ni bil izpolnjen na novem obrazcu, so morali priložiti tudi prepise vseh listin, ki so bili potrebne za izpolnitev uslužbenškega lista; te listine je overila okrajna uprava finančne kontrole, brez plačila takse, ker so bile to priloge k uslužbenškemu listu. Tako popolne prošnje je okrajna uprava poslala finančni direkciji v Ljubljani, priložila izviren uslužbenški list na starem ali novem obrazcu ter pripisala svoj predlog. Tako je bilo treba ravnati tudi v primeru, ko prosilec ne bi zagotovil vseh zahtevanih listin, navesti pa je bilo treba, zakaj katera od listin manjka.¹⁴

Koliko dopusta jim je pripadalo

Oddelek za trošarino, takse in finančno kontrolo finančne direkcije v Ljubljani je 18. novembra 1929 poslal okrožnico vsem okrajnim upravam in oddelkom finančne kontrole v Sloveniji. Nanašala se je na letni dopust zvaničnikov ruskega porekla.

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, št. 20726.

Dnevničarjem ruske narodnosti, ki so jih nameravali prevesti med zvaničnike finančne kontrole, je pripadal letni odmor, skladno s členom 109 zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih oziroma po členu 58/a zakona o organizaciji finančne kontrole. Kako ravnati pri tem, da bi ta dopust odmerili enotno in pravilno?

Dnevničarjem, ki naj bi postali zvaničniki, je bilo treba pri odmeri dopusta upoštevati službovanje pri obmejni četi in službo, ki so jo že pred prevedbo prebili kot zvaničniki finančne kontrole; njihove službe dnevničarjev pa se ni upoštevalo.

Drugim zvaničnikom je bilo treba upoštevati službeno dobo, ki jim je bila priznana za višjo stopnjo osnovne plače in stanarine. Morebitne zaustavitve zaradi disciplinskih kazni se ni smelo upoštevati.

To naredbo je bilo treba vpisati v register pomembnejših naredb pod oznako »Odmori zvaničnikov finančne kontrole«, je še pisalo na koncu okrožnice.¹⁵

Zakon o uradnikih je leta 1931 razveljavil ali dopolnil nekaj določb zakona o organizaciji finančne uprave oziroma zakona o organizaciji finančne kontrole. Dnevničarje ruske narodnosti so smeli prevesti med zvaničnike finančne kontrole, če so postali državljani naše kraljevine in so bili 1. aprila 1931 pri tej kontroli, ne glede na to, da so bili poročeni ali starejši od petintrideset let. Število tako prevedenih oženjenih ruskih dnevničarjev ni prišlo v dovoljeno kvoto oženjenih zvaničnikov pri tej kontroli.¹⁶ Ta je bila v drugi skupini zvaničnikov določena na polovico moštva, v prvi skupini pa je bila poroka dovoljena vsem.¹⁷

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, št. 26183.

¹⁶ *Zakon o uradnikih*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 316.

¹⁷ *Finančni zakon za leto 1928./1929.*, Ur. list LMO, št. 41/28, z dne 27. aprila 1928, čl. 110.

REŠITEV SO BILE DRAGINJSKE DOKLADE

Po končani prvi svetovni vojni je bila naša država v težavnem gospodarskem položaju, podobno kot druge z vojno prizadete evropske dežele. Posebej je bil prizadet južni del kraljevine, tedanja Srbija, kjer je divjala vojna in nazadnje solunska fronta. V vojni najbolj prizadeti del slovenskega ozemlja ob Soči je pripadel Italiji. Razmere so privedle do oblikovanja ministrstva za prehrano in obnovo dežel, ki je imelo pomembno vlogo tako pri preskrbi z življenjskimi potrebščinami kot pri obnavljanju porušenih predelov države.

Primerjava življenjskih stroškov leta 1914 in 1920

Ko se je država počasi izmotavala iz vojnih posledic, je leta 1929 nenadoma nastopila svetovna gospodarska kriza. Ta je prizadela tudi našo kraljevino in škodljivo vplivala na njen celoten razvoj. Poenostavljeno zapisano – državo je ves čas pestila draginja, ki je bila posledica domačih razmer in mednarodnega dogajanja.

Plača državnih uslužbencev vseh vrst je bila precej skromna in ni mogla zadoščati za kolikor toliko normalno življenje teh uslužbencev in njihovih družin. Podobno je veljalo za pokojnine tistih, ki so kot državni uslužbenci prenehali aktivno delo v državni upravi.

Poznavalci so na začetku leta 1922 primerjali razmere v času Avstro-Ogrske in stanje v novi državi. Mesečni stroški uradnika XI. položajne skupine z dvema družinskima članoma so leta 1914 znašali 98 kron in 43 vinarjev, njegova plača pa je dosegla 193 kron in 33 vinarjev; marca 1920 je enak uradnik pri nas prejel 1.811 kron in 33 vinarjev plače, življenjski stroški njegove družine pa so znašali približno 2.022 kron. V zadnjem primeru plača ni zadoščala za preživetje, kje šele za stroške stanovanja, obleke in drugega. To je prikazovala avtorjeva preglednica, ki jo je priložil besedilu članka.¹

¹ Drago Vojska: Ali so naše zahteve upravičene?, *Naš glas*, št. 14, 1920, str. 1–2.

Živila:	količina:	Cena		Mesečna potreba živil za 3 ljudi:		Je stalo 1914 mesečno	Stane marca mesečno 1920
		leta 1914:	mesečna marca 1920:	leta 1914:	mesečna marca 1920:		
krub bel	kg	K 16	K 10	30 kg	30 kg	K 480	K 300
moka 00	"	" 48	" 14	5 "	3 "	" 240	" 42
moka št. 1	"	" 40	" 13	5 "	3 "	" 240	" 36
moka za kuho	"	" 32	" 10	5 "	4 "	" 160	" 40
krompir	"	" 10	" 6	30 "	30 "	" 300	" 180
fižol	"	" 48	" 6	3 "	3 "	" 144	" 18
sladkor	"	" 48	" 52	3 "	3 "	" 144	" 156
kava	"	" 3	" 104	1 "	1/2 "	" 30	" 52
riž	"	" 60	" 38	2 "	1/2 "	" 120	" 18
meso goveje	"	" 2	" 24	10 "	8 "	" 200	" 192
" telečje	"	" 2	" 20	3 "	1 "	" 60	" 20
" prašičje	"	" 220	" 28	2 "	1 "	" 440	" 28
masl	"	" 220	" 54	4 "	2 "	" 880	" 108
mleko	liter	" 20	" 4	30 litr.	30 lit.	" 600	" 120
olje	"	" 60	" 100	1 "	1 "	" 160	" 100
jesih	"	" 24	" 5	3 "	3 "	" 72	" 15
jajca	kos	" 05	" 130	30 kos.	20 kos.	" 150	" 26
kurjava	100 kg	" 3	" 80	600 kg	400 kg	" 180	" 320
sočivje in zelenjava	"	"	"	"	"	" 2	" 100
kuh. dodatki sol itd.	"	"	"	"	"	" 1	" 50
perilo	"	"	"	"	"	" 8	" 100
Skupaj:						K 9890	K 2022

Preglednica življenjskih stroškov pri nas leta 1914 in 1920 (Naš glas, št. 14, 1920, str. 1)

Leta 1922 je list objavil podobno primerjavo med Slovenijo in Češkoslovaško republiko. Pri nas je uradnik IX. činovnega razreda prejemal mesečno 4.684 kron, izdatki njegove družine s tremi nepreskrbljenimi otroki pa so dosegli 6.260 kron; na Češkoslovaškem je bilo to razmerje tako: 2.107 kron prejemkov in 1.417 kron izdatkov.²

Različni dodatki k plači, ki so jim rekli doklade, so bili tako rekoč ves čas obstoja Kraljevine SHS oziroma Jugoslavije bistvena sestavina celotnih prejemkov državnih uslužbencev. Najpomembnejša je bila draginjska doklada. Ta je dosegala različne zneske, odvisno od časa in prostora, hkrati pa se je stalno spreminjala.

Ureditev draginjskih doklad

Sprva je področje plač in drugih prejemkov državnih nameščencev urejala ljubljanska vlada. Tako je 19. decembra 1918 povišala potne in selitvene pristojbine državnih uslužbencev civilne uprave, kamor so uvrščali

² Ferdo Čermak: Beda javnih nameščencev, *Naš glas*, št. 11, 1922, str. 2-3.

tudi finančno stražo.³ Sredi januarja 1919 je določila enkratno doklado za te uslužbence in upokoјence zaradi posledic vojne.⁴ Pri slednjem predpisu se je slovenska vlada zgedovala pri tovrstnih medvoјnih predpisih avstrijske vlade.⁵ Tako so bili tudi finančni stražniki deležni enakih doklad kot tisti iz leta 1917. Razporejeni so bili v pet razredov glede na višino letne plače, za vsak razred pa je bila predvidena različna doklada, in sicer 180, 230, 280, 330 in 380 kron.

Že kmalu pa je vanj posegel ministrski svet, tedanja osrednja vlada v Beogradu. Tako je spomladi leta 1919 določil izredne doklade k plači državnih nameščencev na območju, ki je prej spadalo pod Avstro-Ogrsko oziroma k Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov. Od 1. maja do 1. oktobra 1919 je tak dodatek pripadal vsem tamkajšnjim državnim uslužbencem, tudi finančnim stražnikom. Doklada je bila odvisna od osnovne plače in družinskih razmer (števila članov). Tako so jih glede na število članov družine razporedili v osem razredov, v prvega so spadali samski ter vdovci brez otrok, v najvišjega, osmega pa družine z več kot petimi otroki ali vdovci z več kot šestimi otroki. Po znesku plače so osebe razdelili v tri razrede in določili primerno višino draginjske doklade. Dodana je bila preglednica, iz katere ni bilo težko ugotoviti, kolikšna doklada je komu pripadala.⁶ Že konec junija 1919 je ministrski svet izdal novo tovrstno uredbo, ki je veljala za isto območje kot prej navedena.⁷ Konec leta 1919 je izšla nova uredba te vrste, ki je uvedla posebno začasno doklado.⁸

³ *Naredba celokupne Narodne vlade SHS v Ljubljani o začasnem povišanju in začasni izpremenitvi potnih in selilnih pristojbin državnih uslužbencev civilne uprave*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 25/18, z dne 19. decembra 1918.

⁴ *Naredba celokupne Narodne vlade SHS v Ljubljani glede izplačila enkratnega nabavnega prispevka državnim uslužbencem in upokoјencem zaradi izrednih razmer, povzročениh po vojni*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 38/19, z dne 17. januarja 1919.

⁵ *Ukaz finančnega ministrstva v sporazumu z udeleženimi ministrstvi z dne 19. novembra 1917. l., s katerim se dovoljuje enkratno doplačilo k naklonitvam državnim uslužbencem iz povoda izrednih razmer, ki jih je ustvarila vojna*, DZ, št. 209/17, z dne 21. novembra 1917, čl. 1, točka b).

Ukaz finančnega ministrstva z dne 19. novembra 1917. l., s katerim se dovoljuje enkratno doplačilo k pomoči, dovoljeni državnim uslužbencem v pokoju, vdovam in sirotam po državnih uslužbencih ter osebam, ki prejemale miloščine, povodom izrednih razmer, ki jih je povzročila vojna, DZ, št. 209/17, z dne 21. novembra 1917.

⁶ *Naredba o izrednih dokladah k sistemizirani plači državnih uslužbencev v Bosni in Hercegovini, Dalmaciji, Sloveniji, na Hrvaškem, v Medjimurju, Banatu, Baranji in Bački*, Ur. list DVS, št. 78/19, z dne 19. aprila 1919.

⁷ *Naredba ministrskega sveta kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 28. junija 1919. o draginjskih dokladah k sistemiziranim plačam javnih uslužbencev kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev, izuzemši ozemlje Srbije in Črne gore, njih vdov, sirot in upokoјencev*, Ur. list DVS, št. 125/19, z dne 29. julija 1919.

⁸ *Uredba o posebnih začasnih dokladah zaradi draginje in nabave državnim uslužbencem*, Ur. list DVS, št. 186/19, z dne 31. decembra 1919.

Zakonodajni odbor narodne skupščine je na redni seji 26. decembra 1921 številne naredbe in odločbe o draginjskih dokladah civilnih in vojaških državnih uslužbencev in upokojencev, ki sta jih izdala bodisi finančni bodisi vojni minister, povezal v zakon, ki je to področje enotno uredil za celotno državo.⁹ Draginjske doklade so postale dodatek k osnovni plači. Bile so treh vrst, osebne, stanovanjske in družinske.

Višina osebne draginjske doklade je bila odvisna od zneska osnovne plače ter od kraja službovanja oziroma za upokojence od kraja prebivanja. Kraji so bili razdeljeni v pet draginjskih razredov. V I. razred so spadali Beograd, Zemun in Sušak, v II. razred mesta v Srbiji in Črni gori ter nekaj drugih mest, nobeno v Sloveniji. Slovenija je prišla v pošte v III. razredu, kamor so spadali Maribor in Ljubljana ter Prekmurje. Nekaj naših krajev je bilo naštetih v IV. razredu, Celje, Kočevje, Kranj, Logatec, Novo mesto in Ptuj. Vsi drugi naši, slovenski kraji so spadali v V. draginjski razred, kjer je bil ta dodatek najnižji.

Stanovanjska doklada je bila odvisna od kraja službovanja oziroma prebivanja. Tu je bila uveljavljena delitev v tri stanarinske razrede. V I. razred sta spadala le Beograd in Sušak, v II. vsa mesta v Srbiji in Črni gori, v III., najnižji razred pa trgi in vasi v Srbiji in Črni gori. Slovenski kraji so ostali nerazporejeni in torej brez stanarinske doklade.

Rodbinska doklada je pripadala vsem, ki so imeli pravico do osebne draginjske doklade, če so imeli družino. Znašala je 5 dinarjev na dan. Pripadala je zakonski ženi in otrokom, posvojenim otrokom, pastorkom, drugim osebam v skupnem gospodinjstvu z državnim uslužbencem (mati, oče, ded, babica, brat, sestra), če letno niso plačali več kot 5 dinarjev neposrednega davka ter jih je vzdrževal ta uslužbenec, ki je prav tako moral plačati manj kot 5 dinarjev neposrednega davka letno. To je veljalo od 1. januarja 1922.

Že po enem letu veljavnosti tega zakona je prišlo do sprememb in dopolnitev.¹⁰ Osebne doklade so bile odslej odvisne od razvrstitve v tri draginjske razrede. V I. razred so spadali Beograd, Zemun in Sušak, v II. mesta in v III. trgi in vasi. Tudi stanovanjska doklada je bila odvisna od razporeditve v enega od treh stanarinskih razredov. V I. razred sta

⁹ *Zakon o draginjskih dokladah civilnih in vojaških državnih uslužbencev, upokojencev in upokojenk*, Ur. list PUS, št. 27/22, z dne 21. marca 1922.

¹⁰ *Izpremembe in dopolnitve zakona o draginjskih dokladah državnih civilnih in vojaških uslužbencev, upokojencev in upokojenk z dne 28. februarja 1922*, Ur. list PUS, št. 22/23, z dne 5. marca 1923; popravek v Ur. listu PUS, št. 23/23, z dne 7. marca 1923.

spadala Beograd in Sušak, v II. razred mesta in v III. razred trgi in vasi. To je veljalo od 1. marca 1923.

Tedaj je bilo na ozemlju ljubljanske vlade enaindvajset naselij, ki so imela zgodovinski, tradicionalni status mesta. To so bili kraji, naštetih po abecednem redu: Brežice, Celje, Črnomelj, Kamnik, Kočevje, Kostanjevica ob Krki, Kranj, Krško, Ljubljana, Lož, Maribor, Metlika, Novo mesto, Ormož, Ptuj, Radovljica, Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica, Škofja Loka, Šoštanj in Višnja Gora.¹¹ Tak seznam so izdelali tudi v delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, da so v računovodstvu mogli pristopiti k izplačevanju teh doklad.

Bralec se bo najbrž vprašal, zakaj tega področja niso uredili bolj enostavno, na primer tako, da bi bil ta dodatek enak po celotni kraljevini. Po vsej verjetnosti za to, vsaj na začetku, ni bilo danih pogojev, saj so bili življenjski stroški po državi precej različni. Najvišji so bili v velikih mestih, manjši pa na podeželju. Tudi med pokrajinami države so bile precejšnje tovrstne razlike. Če bi uvedli enotne doklade, bi bilo to nepravilno, po drugi strani pa tudi veljavna ureditev ni bila brez krivic in »krivic«.

Kritična izjava javnih nameščencev

V Zagrebu se je 23. avgusta 1922 končal sestanek zastopnikov društev slovenskih, hrvaških in bosanskih javnih uslužbencev. Iz Slovenije se je sestanka udeležilo zastopstvo »Osrednje zveze javnih nameščencev in upokojencev v Sloveniji«. Ob koncu so sprejeli resolucijo, ki je obsegala tri tipkane strani. V njej so naštetih več zahtev za izboljšanje gmotnega položaja svojega članstva.

Med temi zahtevami je bila ta, da je treba draginjske doklade stalno usklajevati z draginjo in uvesti tako imenovani indeksni sistem, ki ga poznajo drugod po Evropi. Bili so proti temu, da so morali enkrat na leto odvajati 10 odstotkov mesečne osebne draginjske doklade v sklad »Zveze nabavljajlnih zadrug« v Beogradu, saj o tem še niso dobili nobenega obračuna. Spremeniti bi bilo treba uredbo o obračunavanju potnih stroškov z dne 30. septembra 1920.¹² Ob koncu izjave so zapisali, da

¹¹ Otorepec, *Srednjeveški pečati in grbi*.

¹² *Uredba o povračilu stroškov državnim uslužbencem ob službenem potovanju in selitvi*, Ur. list DVS, št. 121/20, z dne 22. oktobra 1920.

bodo podpisniki imeli proste roke za nadaljnje korake, če vlada ne bo upoštevala teh in drugih zahtev iz resolucije.

Slovensko besedilo te resolucije je Osrednja zveza javnih nameščencev in upokojencev v Sloveniji 30. avgusta poslala delegaciji ministrstva financ v Ljubljani in v spremnem dopisu zapisala tudi to: »*Položaj državnih nameščencev je postal vsled neznosne draginje tako nevdzržen, da se bati zlih posledic, ako bi vlada v najkrajšem času ne uzakonila službene pragmatike in ne zvišala draginjskih doklad v zmyslu točke 3 priložene resolucije.*«

Delegat je resolucijo 29. septembra 1922 poslal finančnemu ministru in v spremnem dopisu opisal težavno socialno stanje uslužbencev finančne uprave v Sloveniji.

V tistem času je v Celju prišlo do malce nenavadnega dogodka. Oddelek ministrstva pravde (za pravosodje) v Ljubljani je 20. septembra 1922 poročal ministrstvu v Beograd, da so v Celju člani zveze javnih nameščencev pri kreditnih zavodih in pri trgovcih zbirali prispevke za svoje članstvo. Predsednik okrožnega sodišča v Celju je to uslužbencem pravosodne uprave takoj prepovedal, oddelek v Ljubljani pa je poslal podrejenim pravosodnim organom vprašalnik o socialnem položaju osebja, zlasti o njihovi zadolženosti.

Izvod tega poročila, ki je obsegalo štiri tipkane strani, je nato predstojnik oddelka ministrstva pravde v Ljubljani poslal tudi delegaciji, ta pa finančnemu ministru. Iz delegacije so pisali predstojniku okrajnega davčnega oblastva v Celju in mu naročili, naj osebju tamkajšnje finančne uprave prepove sodelovanje pri nabiranju prostovoljne pomoči za državne uslužbence.¹³

Mnogo nejasnosti s temi dokladi

Pri uresničevanju določb zakona o draginjskih dodatkih so nastale določene težave pri zaposlenih in upokojencih. Na delegacijo ministrstva financ v Ljubljani so se obračali številni upokojeni državni nameščenci, orožniki, policijski stražniki in detektivi, jetniški pazniki, delavci tobačne tovarne v Ljubljani pa tudi še zaposleni državni uslužbenci. Vsakemu je bilo treba dati odgovor. Iz bogatega arhivskega gradiva bom navedel le nekaj primerov.

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 3801–0000, spis št. 3824.

Franc Koder je bil podpreglednik finančne kontrole na oddelku v Račah in so mu za maj 1922 nakazali 1.426 dinarjev draginjske doklade. Prav tedaj je prišlo do tovrstnih sprememb in v računovodstvu ljubljanske delegacije so ugotovili, da mu je pripadalo le 750 dinarjev mesečno. Zato so od njega zahtevali vrnitev preveč nakazane doklade. On je 1. maja 1922 napisal prošnjo, da bi mu dovolili vrnitev denarja v obrokih po 100 dinarjev. Za veliko noč je namreč nabavil blago za obleko za vseh šest otrok, ki ga je moral že plačati, in je v težkih gmotnih razmerah. Z oddelka so prošnjo poslali okrajni upravi finančne kontrole v Mariboru I., od tam finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru in nato delegaciji v Ljubljano. V Ljubljani so prošnji ugodili in mu dovolili šest odtegljajev od aktivitetnih prejemkov, prvega v znesku 116 dinarjev in naslednjih pet v višini 112 dinarjev mesečno.¹⁴

Avgust Lakner, upokojeni nadpaznik finančne straže iz Kandije, je 12. septembra 1923 pisal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani in prosil, da mu izplačujejo draginjsko doklado za II. razred in ne za III., kot je veljalo doslej. Kandija je postala sestavni del Novega mesta, in to je spadalo v II. draginjski razred. V delegaciji so sporočili računovodstvu, da je od 13. julija 1923 Kandija v sestavi Novega mesta in prosilcu pripada višja draginjska doklada: osebna v znesku 10 dinarjev na dan in stanarinska v višini 7 dinarjev dnevno. Izplačati mu je treba tudi razliko za nazaj, je odredil pristojni uradnik.¹⁵

Josip Zorko, aktivni podpreglednik finančne kontrole v Celju, je imel dva sinova, od katerih je bil Stanko zunanji (izredni) dijak osmega razreda moške gimnazije v Beogradu, Vladimir pa gojenec vojaške akademije v istem mestu. Očetu so 28. februarja 1923 prenehali izplačevati draginjsko doklado, ker Stanko ni predložil potrebnega potrdila gimnazije, da se zasebno pripravlja na izpite in da ni nikjer zaposlen. Oče je o tem obvestil oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, ta pa delegacijo ministrstva financ v Ljubljani. Iz delegacije so oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole odgovorili 24. septembra 1923 in opisali, zakaj so ukinili izplačevanje draginjske doklade za Stanka. Če bi predložil zahtevani potrdili, bi mu lahko spet nakazovali doklado.¹⁶

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je bil tudi posrednik nejasnih vprašanj, ki so nastajala v zvezi z uresničevanjem določb

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 1301–2000, spis št. 1893.

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3301.

¹⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3296.

zakona o civilnih uradnikih in drugih državnih uslužbencih, zadevala pa so doklade. Posredoval jih je delegaciji ministrstva financ v Ljubljani.

Tako je ta inšpektorat 19. oktobra 1924 zaprosil delegacijo ministrstva financ v Ljubljani za eno takih pravnih tolmačenj in odločitev. Šlo je za Franca Štruklja, podpreglednika finančne kontrole v Krškem. Imel je dva sinova. Josip je bil tiskarski vajenec in je dobival 150 dinarjev tedenske nagrade, stanoval, hranil in oblačil se je pri očetu. Ivan je bil urarski vajenec, na hrani in stanovanju je bil pri mojstru, za obleko in perilo je skrbel oče. Ali očetu pripada otroška doklada? Delegacija je svoje mnenje sporočila inšpektoratu 27. oktobra 1924. Za oba otroka mu je še pripadala družinska (otroška) doklada, skladno z 41. členom uradniškega zakona, ki je določal, da znaša doklada za otroka do dopolnjenega šestega leta starosti 360 dinarjev na leto, do dopolnjenega dvanajstega leta 600 dinarjev letno in nato 960 dinarjev na leto. Oba sinova je še vedno vzdrževal oče, delodajalec ju ni bil dolžan polno oskrbovati. Naslednji člen omenjenega zakona je določal, da pravica do tega dodatka praviloma preneha s polnoletnostjo otroka ali s prenehanjem potrebe, da ga oskrbujejo starši. Izjeme so bile možne. Če se je otrok šolal ali je bil na služenju vojaškega roka, mu je ta doklada pripadala do 23. leta starosti, seveda ob predložitvi šolskih oziroma vojaških potrdil. Če je bil otrok duševno ali telesno nesposoben za pridobitno delo, a ni imel druge vzdrževalnine, je to pravico obdržal, dokler je ta nesposobnost trajala. Sicer pa je delegacija že 9. maja 1924 zaprosila generalno direkcijo državnega računovodstva, da pojasni, kdaj po 42. členu omenjenega zakona velja, da je očetovska skrb do otrok ugasnila, vendar odgovora še niso prejeli.¹⁷

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 3. junija 1924 poslal ljubljanski delegaciji prošnjo Franja Zaveršnika, preglednika finančne kontrole v Dravogradu. Prosil je, da bi še naprej prejemal draginjsko doklado za svojo mater. Ker je bil vdovec, mu je mati gospodinjala. Iz delegacije so inšpektoratu odpisali 11. junija in prošnjo zavrnilo. Od 1. maja 1924 mu je ta pravica ugasnila, saj je začela veljati odločba ministrskega sveta z dne 17. aprila istega leta; take draginjske doklade ni več predvidevala, pač pa le tisto za ženo in otroke državnega uslužbenca.¹⁸

Pri odločanju o tem, ali prosilcu pripadajo doklade ali ne, so se v ljubljanski delegaciji obrnili po pomoč tudi k finančni straži. Njeni

¹⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 4001–0000, spis št. 4330.

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 1301–0000, spis št. 1979.

pripadniki so poznali razmere v svojem okolišu in so tovrstna obvestila lahko dali. Tako je Josipina Hočevar z Bleda, zdravnikova vdova s tremi otroki, 29. septembra 1925 delegacijo zaprosila za osebno doklado in draginjske doklade za otroke. Vse so ji bile ustavljene 1. maja tega leta. Res je imela julija, avgusta in septembra odprto delikatesno sezonsko prodajalno v lesenem paviljonu, pozneje pa je bila prodajalna zaprta. Zasluzek je bil slab. Doklade naj bi ji izplačevali vsaj za devet mesecev, ko je prodajalna zaprta in nima nobenega drugega zasluzka. Iz delegacije so se 2. oktobra in ponovno 13. novembra 1925 obrnili na davčno okrajno oblastvo, naj zbere podatke o značaju te trgovine, koliko časa posluje, ali le v sezoni ali morda celo leto itd. Odgovora ni bilo. Pač pa je oddelek finančne kontrole na Bledu že 28. septembra 1925 izdal potrdilo, pisano z roko, da trgovina posluje le tri mesece v poletni sezoni, sicer pa je zaprta.¹⁹

Gregor Šparovec iz Studencev pri Mariboru je 16. marca 1926 poslal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani prošnjo za povišanje prejemkov. Bil je upokojeni višji preglednik finančne straže, pokojnina in draginjska doklada pa sta znašala le 433 dinarjev in 33 par. Zapisal je, da od tega ne more živeti, zaradi starosti pa ne more več delati, saj je star 88 let, in končal, da zvišane pokojnine in doklade itak ne bi dolgo užival. V delegaciji so na prošnjo zapisali, da se je njegov upokojenski spis nekje izgubil, ugotovili pa so, da je bil upokojen 28. aprila 1919 z letno pokojnino 161 dinarjev in 20 par oziroma 13 dinarjev in 43 par mesečno. Njegova osebna draginjska doklada je znašala 400 dinarjev mesečno, saj je Studenec spadal v III. draginjski razred. Iz delegacije so 27. marca 1926 pisali davčnemu uradu v Mariboru, naj prosilca obvesti, da njegovi prošnji niso ugodili, saj prejema toliko, kolikor mu pripada.²⁰

Kdaj uvrstiti sedeže štirih okrajev v II. draginjski razred

Ministrski svet je 24. januarja 1924 odločil, da so Dolnja Lendava, Šmarje pri Jelšah, Gornji Grad in Laško postali sedeži okrajev, za katere so skoraj dosledno uporabljali srbsko besedo srez. Omenjeni kraji

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 3001–4400, spis št. 4310.

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1301–2000, spis št. 1337.

so najprej spadali v V. draginski razred,²¹ od pomladi 1923 pa v III. draginjski razred,²² in tedaj se je tam službujoče državno osebje začelo spraševati, kdaj bodo prevedeni v II. draginjski razred. Tovrstne pobude so z različnih naslovov prihajale tudi na delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, in ta je ministrstvu za finance pisno predlagala, da se ti štirje kraji s 1. junijem 1924, ko so začeli poslovati omenjeni okraji, uvrstijo v II. draginjski razred. O tem so iz delegacije obvestili tudi oba velika župana, ljubljanske in mariborske oblasti. Ministrstvo za notranje zadeve, oddelek za Slovenijo, je 3. aprila 1924 namreč sporočilo, da ti kraji spadajo v II. draginjski razred in ni potrebna še posebna uvrstitev. Nekateri so šteli, da višje draginjske doklade pripadajo od dneva uvrstitve teh krajev med sedeže okrajev in ne od dneva, ko so ti uradi začeli poslovati. Pri tem so navajali podatek, da je vojaško osebje v Prekmurju tako doklado prejelo od 1. marca 1924. Hoteli so poiskati ukaz, ki je vojaškim osebam to odobril, a ga niso mogli odkriti.²³

Vprašanje, od kdaj državnim uslužbencem v teh štirih krajih pripadajo draginjske doklade, se je vleklo še v leto 1925. Tako je veliki župan mariborske oblasti ocenil, da jim ta dodatek pripada od 1. marca 1924, saj začetek poslovanja teh okrajev ni pomemben.²⁴

Glavna direkcija državnega računovodstva je 13. novembra 1925 razrešila to vprašanje. Delegaciji ministrstva financ v Ljubljani je namreč poslala svojo odločitev, da kraji Dolnja Lendava, Gornji Grad, Laško in Šmarje pri Jelšah spadajo v II. draginjski razred, od dne, ko so postali sedeži okrajnih glavarstev, ne pa od dne, ko so tam začeli poslovati okrajni uradi. Zato ni potrebna posebna odločba o uvrstitvi teh krajev v II. draginjski razred. Torej so državnim uslužbencem in upokojencem v teh krajih ustrezne osebne draginjske doklade pripadale od 24. januarja 1924 dalje, so odločili v delegaciji in takoj pristopili k uskladitvi teh doklad in izplačilu razlike med dotedanjo (nižjo) in sedanjo (višjo) osebno doklado. V računovodstvu so izračunali, da je bilo na območju teh krajev tudi šestinšestdeset državnih upokojencev,

²¹ *Zakon o draginjskih dokladah civilnih in vojaških državnih uslužbencev, upokojencev in upokojenk*, Ur. list PUS, št. 27/22, z dne 21. marca 1922.

²² *Izpremembe in dopolnitve v zakonu o draginjskih dokladah civilnih in vojaških državnih uslužbencev, upokojencev in upokojenk*, Ur. list PUS, št. 22/23, z dne 5. marca 1923; popravek v Ur. listu PUS, št. 23/23, z dne 7. marca 1923.

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 801–1300, spis št. 878.

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 1–1300, spis št. 705.

ki jim je pripadala razlika 21.597 dinarjev; od teh je bilo šest upokojencev finančne kontrole.²⁵

Ali je Prekmurje nekaj posebnega?

Društvo državnih nameščencev in upokojencev v Murski Soboti je 24. marca 1924 spet pisalo delegaciji ministrstva financ v Ljubljani in opisalo svoja dotedanja prizadevanja za izboljšanje socialnega položaja svojih članov.

Društvo je namreč isti naslov že 7. novembra 1923 zaprosilo, da bi državni uslužbenci v Prekmurju dobili posebno doklado, ki jo omogoča 40. člen »službene pragmatike« (zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih). Ta se je glasil takole: *»Za stroke ali pokrajine, kjer se opravlja služba s stalno zvišano pozornostjo ali s posebnim naporom ali z izvestno nevarnostjo za življenje ali zdravje državnih uslužbencev, ali za stroke, ki se po svojem značaju posebno odlikujejo, prav tako tudi za poedine službene položaje ne glede na značaj stroke, ki se nekoliko dvigajo nad skupino, v katero spadajo, pa vendarle ne morejo biti uvrščene v višjo skupino, odredi ministrski svet sporazumno s finančnim odborom narodne skupščine posebne doklade na plačo, bodisi v denarju bodisi v naravi.«*

Skladno z 8. odstavkom 137. člena istega zakona bi jim prav tako lahko šteli osem mesecev dejanske službe kot dvanajst mesecev za pokojnino. Ta člen je določal, da se v krajinah, kjer so življenjske razmere posebno težavne, osem mesecev službovanja v državni službi za pokojnino šteje kot polno leto. Te krajine je določil ministrski svet. Leta, prebita v južni Srbiji, pa so za pokojnino šteli celo dvojno.

Delegacija je o pobudi 14. novembra 1923 poročala finančnemu ministrstvu. Ker od tam ni bilo odgovora, se je delegacija 31. decembra 1923 spet obrnila na isto ministrstvo ter ponovno 1. aprila 1924. O teh dopisovanjih z Beogradom je delegacija obveščala omenjeno društvo v Murski Soboti.

Na zadnji dopis društva so iz delegacije 19. septembra 1924 spet pisali finančnemu ministrstvu in prosili za odgovor, obvestili pa so tudi prekmursko društvo.²⁶ V arhivu ni gradiva o rešitvi te pobude, a Prekmurje po

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 401–800, ovoj št. 787.

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 801–1300, spis št. 1045 in fasc. 1925, 401–800, ovoj št. 705.

tej plati nikoli ni bilo izenačeno z južno Srbijo, kamor so šteli današnji republiki Makedonijo in Kosovo.

Kam je spadal trg Jesenice

Županstvo trga Jesenice je 5. januarja 1925 pisalo velikemu županu ljubljanske oblasti in predlagalo, da bi to občino uvrstili iz III. v II. draginjski razred. Veliki župan je pobudo posredoval delegaciji ministrstva financ v Ljubljani. Ta delegacija je 23. februarja 1925 pisno zaprosila jeseniško županstvo, da ji pošljejo dodatne podatke, ki bi zajeli število prebivalstva naselja (trga) Jesenice brez drugih naselij, ki so spadala v to občino (Planina, Plavž, Sava in Hrušica), število tamkajšnjih državnih uslužbencev, znesek najemnine za opremljeno sobo ali stanovanje, industrijske obrate, cene glavnih življenjskih potrebščin in število kmetij. Delegacija je nato 11. marca 1925 pobudo skupaj s podatki posredovala v finančno ministrstvo in jo ocenila za upravičeno.

Ista občina se je 25. julija 1925 spet obrnila na delegacijo, ker ni dobila odgovora na prvo pisanje. Delegacija je spet pisala v Beograd in prosila za odgovor. Generalna direkcija državnega računovodstva pri tem ministrstvu je odgovorila 14. novembra 1925: uvrstitev tega trga v višji draginjski razred bi bila možna le s spremembo 51. člena zakona o draginjskih dokladah. O tem naj obvestijo občino Jesenice in tamkajšnje delavce državnih železnic, ki so se 5. avgusta 1925 s podobno pobudo pisno obrnili neposredno na finančno ministrstvo.²⁷

Generalna direkcija državnega računovodstva je 25. maja 1926 delegaciji sporočila, da jeseniški prošnji ni mogoče ustreči, če nima uradnih dokazov o potrebi povišanja tega trga v višji draginjski razred. Iz delegacije so nato 4. junija 1926 pisali županstvu Jesenic, od koder so odgovorili, da poznajo stališče Beograda, rabili pa bi le priloge k pobudi, ker od nje ne bodo odstopili. Delegacija je 28. julija 1926 pisala generalni direkciji državnega računovodstva in županstvu Jesenic, kjer so zapisali, da so priloge 11. marca 1925 poslali ministrstvu za finance.

Iz generalne direkcije državnega računovodstva so 25. avgusta 1926 obvestili ljubljansko delegacijo, da je jeseniška prošnja zavrnjena iz istih razlogov, ki so jih navedli že 14. novembra 1925. Delegacija je 7. septembra

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 401–800, ovoj št. 711.

1926 o tem obvestila županstvo Jesenic, in od tam so 17. septembra 1926 odpisali, da bi rabili prvotni prošnji priložene dokumente, ker bodo pri njej vztrajali, saj jim to omogoča tudi 37. člen zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih.²⁸ Iz arhiva ni bilo mogoče razbrati, kako se je zadeva končala.

Ministrstvo za finance je 9. decembra 1926 obvestilo delegacijo v Ljubljani, da so šefi vseh državnih uradov na Rakeku 24. septembra 1924 na ministrski svet vložili prošnjo, da bi ta kraj uvrstili v I. draginjski razred. Prošnji ni bilo mogoče ustreči, saj bi s tem kršili osnovno načelo, po katerem je bila 24. aprila 1924 opravljena razdelitev krajev v tri draginjske razrede. Zaposili so delegacijo, naj prosilce obvesti o zavrnitvi njihove prošnje. Eden od uradnikov je na spis pripisal, da ne ve, kdo so ti šefi iz Rakeka, saj delegaciji o njihovi prošnji ni ničesar znanega, tam pa tudi ni nobenega njenega urada. Obvestilo so zato poslali na pet naslovov na Rakeku, komisariatu obmejne in železniške policije, glavni carinarnici, železniški postaji, orožniški postaji in oddelku finančne kontrole.²⁹

Kralj Aleksandar je 28. novembra 1926 Tržič razglasil za mesto.³⁰ O tem je županstvo 4. januarja 1927 obvestilo delegacijo v Ljubljani. Tam so odredili, da se vsem državnim uslužbencem, ki službujejo v tem mestu, in upokojencem, ki tam stanujejo, od 1. decembra 1926 izplačujejo draginjske doklade II. draginjskega razreda.³¹

Zaradi upravnih sprememb je prihajalo do tega, da je en kraj prešel v višji draginjski razred, drugi pa padel v nižjega. Sedež upravnega okraja Gornji Logatec se je s 1. novembrom 1928 preselil v Dolnji Logatec³² in od tega dne se je slednji pomaknil v II. draginjski razred, prvi pa je padel v III. razred.³³

Stalne težnje po razvrstitvi v boljši draginjski razred

Vse do razpada države je veljala razporeditev krajev v tri draginjske razrede, čeprav so se tovrstni predpisi zelo pogosto spreminjali. Vsi, ki so prejeli te doklade, so želeli, da bi službovali v kraju z uvrstitvijo v

²⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 2001–3000, spis št. 2762.

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 5001–0000, spis št. 6372.

³⁰ Ur. list LMO, št. 119/26, z dne 28. decembra 1926, str. 809 (brez naslova).

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 131–250, spis št. 212.

³² *Razglas*, Ur. list LMO, št. 110/28, z dne 22. novembra 1928, str. 748.

³³ Logatec – draginjske doklade, *Naš glas*, št. 4, 1929, str. 2.

nižji razred, upokojenci pa, da bi prebivali v takem kraju, ki je spadal v nižji razred, saj je nižji razred pomenil večji znesek doklad. To je bilo mogoče doseči z uvrstitvijo kraja v nižji razred ali pa s pripojitvijo kraja drugemu naselju, ki je uživalo nižjo draginjsko uvrstitev. Pobude so prihajale s številnih strani, končno besedo pa je imel Beograd.

Ker so se odlomki (deli) naselij Brinje in Sv. Križ spojili z mestom Ljubljano, so se uvrstili v II. draginjski razred, kar je veljalo od 3. avgusta 1929 dalje, dotlej pa so spadali v III. razred. Od 1. februarja 1930 dalje je mesto Ljubljana prešlo iz II. v I. draginjski razred, in tako so napredovali tudi omenjeni deli obeh naselij.³⁴

Občina Vič se je na začetku leta 1932 obrnila na kraljevsko bansko upravo Dravske banovine, da bi posredovala za uvrstitev te občine v I. draginjski razred.³⁵ Vodstvo banovine v Ljubljani je ocenilo, da za to še ni pogojev oziroma možnosti,³⁶ podobno tolmačenje je že prej sprejelo finančno ministrstvo: Vič je samostojna politična občina in je ni mogoče šteti kot sestavni del mesta Ljubljane ter je uvrstiti v I. draginjski razred.³⁷ Kmalu je prišlo do uresničitve težnje občine Vič. Kraljevi namestniki so jeseni 1935 izdali ukaz, da se je mestna občina Ljubljana združila z okoliškimi občinami Moste, Vič in Zgornja Šiška ter z deli občin Ježica, Devica Marija v Polju in Stepanja vas. S tem se je število prebivalcev slovenske prestolnice povečalo na blizu 83.000. Ni pa to uspelo občinama Ježica in Št. Vid nad Ljubljano.³⁸

Predsednik ministrskega sveta je 18. decembra 1931 spremenil 1. člen uredbe o teh dokladah in določil, kaj obsega draginjski razred. To je bil dotlej okoliš občine, kjer je državni uslužbenec delal, odslej pa je bil to stavbni okoliš kraja, v katerem je bil uslužbenec zaposlen.³⁹ Stavbni zakon je leta 1931⁴⁰ bolj natančno opredelil vsebino pojma stavbni okoliš: to je območje, ki je z regulacijskim načrtom namenjeno za zidavo in naseljevanje mesta oziroma trga. Izjemoma je lahko zajemal tudi vasi. Na tej podlagi je kraljevska banska uprava Dravske banovine sprejela pravilnik o teh

³⁴ Inkorporacija Brinja in Sv. Križa, *Naš glas*, št. 1, 1930, str. 1. Uvrstitev Ljubljane v I. draginjski razred, *Naš glas*, št. 7, 1930, str. 1.

³⁵ Ljubljanska okolica – v I. draginjski razred, *Naš glas*, št. 9, 1932, str. 2.

³⁶ Uvrstitev ljubljanske okolice v I. draginjski razred, *Naš glas*, št. 18, 1932, str. 2.

³⁷ Ljubljanska okolica in I. draginjski razred, *Naš glas*, št. 12, 1932, str. 3.

³⁸ Velika Ljubljana, *Naš glas*, št. 19, 1935, str. 3.

³⁹ *Izpremembe čl. 1. uredbe o draginjskih dokladah civilnih državnih uslužbenecv*, Sl. list KBUDB, št. 7/32, z dne 27. januarja 1932.

⁴⁰ *Gradbeni zakon*, Sl. list KBUDB, št. 47/31, z dne 13. avgusta 1931, čl. 13.

vaseh,⁴¹ in k temu seznamu je leta 1938 dodala še nekaj vasi v bližini Ljubljane.⁴² To pa ni pomenilo, da bi ti kraji s tem spremenili uvrstitev v draginjske razrede.⁴³

Kraljevi namestniki so 7. avgusta 1935 odločili, da se mestna občina Celje združi z občino Celje okolica in s tem se je slednja uvrstila v II. draginjski razred. Stanovsko glasilo, ki je o tem poročalo, je zapisalo tudi to: »Soglasna želja vseh državnih namешčencev je, da se priklopi mestnim občinam kar največ okoliškega ozemlja, s čimer ne bo le ugodeno gmotnim interesom državnih uslužbencev, temveč bo tudi podan trden temelj za gospodarski in kulturni razvoj naših mest.«⁴⁴

Stanovsko glasilo državnih uslužbencev v Sloveniji je sproti seznanjalo bralce o tovrstnih novostih in na začetku leta 1936 zapisalo, da bi bilo treba tudi nekatere podeželske kraje uvrstiti v nižji, II. draginjski razred, na primer industrijska središča, letovišča, obmejne kraje, saj je tam draginja velika, večina pa jih je bilo uvrščenih v III. draginjski razred.⁴⁵

Delavska zbornica v Ljubljani je za leto 1937 izračunala povprečne mesečne stroške samskega moškega na 799,92 dinarjev, štiričlanske delavske družine pa na 1.943,97 dinarjev.⁴⁶

Prav nasprotne težnje gostilničarjev

Videli smo, da so državni uslužbenci in tudi finančni stražniki prek svoje in stanovskih organizacij drugih državnih uslužbencev tako rekoč stalno stremeli za tem, da bi se posamezni kraji uvrstili v nižji, to je boljši draginjski razred. Pot do tega cilja je bila tudi združevanje naselij oziroma priključevanje k mestom ali trgov.

Povsem drugačno željo so pokazali gostilničarji tedaj, ko so se v Sloveniji začele izvajati tiste določbe zakona o občinah,⁴⁷ ki so pomenile

⁴¹ *Pravilnik o gradbenih predpisih za sela, ki so v neposredni bližini mest in trgov*, Sl. list KBUDB, št. 67/33, z dne 19. avgusta 1933; popravek v Sl. listu KBUDB, št. 68/33, z dne 23. avgusta 1933.

⁴² *Sprememba pravilnika o gradbenih predpisih za sela v neposredni bližini mest in trgov*, Sl. list KBUDB, št. 21/38, z dne 12. marca 1938.

⁴³ Širši stavbni okoliš in doklade, *Naš glas*, št. 5. 1940, str. 2.

⁴⁴ Veliko Celje, *Naš glas*, št. 18, 1935, str. 4.

⁴⁵ Draginjski razredi podeželskih krajev, *Naš glas*, št. 2, 1936, str. 3.

⁴⁶ Koliko stane najmanjša poraba življenjskih potrebščin?, *Naš glas*, št. 24, 1937, str. 4.

⁴⁷ *Zakon o občinah*, Sl. list KBUDB, št. 35/33, z dne 29. aprila 1933.

združevanje občin v večje. Poleti istega leta je izšla uredba,⁴⁸ ki je v Sloveniji določila zgolj 369 občin, namesto dotedanjih 1069.

»Zadruga gostilničarjev, krčmarjev, kavarnarjev, žganjetočnikov in izkuharjev za ljubljansko okolico« je že 15. septembra 1933 poslala kraljevski banski upravi Dravske banovine spomenico. Komasaacija krajev in vključevanje manjših občin v velike bi lahko privedla do povečanja števila prebivalstva, to pa bi po zakonu povzročilo višjo stopnjo taks in drugih davščin. Višje dajatve bi vplivale na njihov zaslužek, ki bi se zmanjševal. Prosili so, da bi dravsko finančno direkcijo v Ljubljani primerno opozorili, da predpisi govorijo le o krajih, ki imajo določeno število prebivalcev, ne pa o občinah. Sedanja ureditev naj bi se obdržala nekaj desetletij, dokler ne bi obratovni rezultati opravičili pomika v višje takse in davščine.

Iz banske uprave so spomenico odstopili omenjeni direkciji, in tam so na spis pripisali, da komasaacija občin zaenkrat ne vpliva na takse in trošarinske dajatve. Slednje bi prišlo v poštev tedaj, če bi kraji s priključitvijo mestni ali trški občini izgubili značaj samostojnega naselja. Nato so spis dali ad acta.⁴⁹

Znesek pokojnin je bil približno enak draginjskim dokladam

Tudi upokojene državne uslužbenke so iz denarnih stisk reševale draginjske doklade. Skupni znesek teh doklad je včasih celo presegal vsoto pokojnin.

Zaradi tega so si tudi upokojeni državni nameščenci prizadevali za uvrščanje krajev, kjer so prebivali, v nižji draginjski razred, ki je pomenil višje doklade te vrste, pa tudi sicer za čim boljše ureditev tega področja. Velik del upokojenskih društev je temu vprašanju posvečal veliko pozornost. »Društvo državnih upokojencev in upokojenk v Ljubljani« je predzadnji dan decembra 1934 poslalo prošnjo na kraljevsko bansko upravo Dravske banovine, da bi posredovala za vključitev okoliških upravnih občin v mestno občino Ljubljano.⁵⁰

⁴⁸ Uredba o spojitvi občin v Dravski banovini, Sl. list KBUDB, št. 73/33, z dne 12. septembra 1933.

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, št. C-1/16573-33.

⁵⁰ Za veliko Ljubljano, *Naš glas*, št. 2, 1934, str. 4.

Dravska finančna direkcija v Ljubljani je kmalu po svoji ustanovitvi objavljala podatke o številu upokojencev, ki jim je izplačevala državne pokojnine, ter o draginjskih dokladah. Tako je bilo spomladi 1931 v okolišu te direkcije 5678 osebnih upokojencev in upokojenk, ki so prejeli 3.741.479 dinarjev mesečne pokojnine; 2537 vdov državnih upokojencev je prejelo vdovske pokojnine v znesku 627.766 dinarjev; 183 sirot državnih upokojencev je prejelo pokojnine v znesku 39.107 dinarjev. Vseh 8398 oseb je mesečno prejelo 4.408.352 dinarjev pokojnin in 6.755.000 dinarjev draginjskih doklad, skupaj 11.163.352 dinarjev.⁵¹ Tedaj je mesečni znesek draginjskih doklad presegal mesečno vsoto pokojnin državnih uslužbencev.

Sredi leta 1937 je ista direkcija izplačevala pokojnine 104.896 upokojencem in upokojenkam, letni znesek pokojnin je bil 89.591.123,52 dinarja, znesek osebnih in rodbinskih draginjskih doklad pa je bil 82.143.338,88 dinarja, skupaj so prejeli 171.734.462,40 dinarja.⁵² Na začetku julija 1939 je ta direkcija izplačevala pokojnine 7065 oseb, letni znesek je bil 118.486.881,44 dinarja. Za osebne pokojnine je bilo 99.025.004,48 dinarja, od česar je na osebne in rodbinske doklade odpadlo 42.040.720,12 dinarja; za rodbinske pokojnine je bilo 18.761.105,04 dinarja, od tega le 4.640.235,48 dinarja za same rodbinske pokojnine, preostala vsota pa za osebne in rodbinske doklade. Zmanjšanje števila upokojencev so utemeljili s tem, da so rodbinske pokojnine na novo odmerjali iz uradniškega pokojninskega sklada in ne več iz sredstev direkcije.⁵³

⁵¹ Koliko je upokojencev pri nas?, *Naš glas*, št. 14, 1931, str. 3.

⁵² Koliko je upokojencev v Sloveniji, *Naš glas*, št. 1, 1938, str. 2.

⁵³ Koliko nas je, *Naš glas*, št. 1, 1941, str. 2.

FINANČNI STRAŽNIKI PRED DISCIPLINSKIM SODIŠČEM

Kot za vse državne uslužbence so tudi za finančne stražnike veljali predpisi o njihovi disciplinski odgovornosti, ki so bili večinoma posebej predpisani zanje. Ti predpisi so se v obdobju Kraljevine SHS oziroma Jugoslavije večkrat spreminjali, spčetka pa so veljali še tisti iz avstro-ogrskih časov.

Službena pragmatika iz leta 1914

Sprva so glede disciplinske odgovornosti finančnih stražnikov veljale določbe iz časov Avstro-Ogrske. Šlo je za tako imenovano službeno pragmatiko iz leta 1914.¹

Kršitve službenih dolžnosti so bile dveh vrst, disciplinske nerednosti in disciplinski pregreški. Za prve sta bili predvideni dve kazni, posvarilo (opomin) in globa do 100 kron. Izrekal ju je predstojnik oblasti ali disciplinska komisija. Za disciplinske pregreške je bilo predvidenih pet kazni: graja, prepoved napredovanja v višjo stopnjo prejemkov do treh let, zmanjšanje plače do 25 odstotkov za največ tri leta, upokojitev z do 25 odstotkov zmanjšano pokojnino in odpust iz službe. Te kazni je izrekala disciplinska komisija. Disciplinske komisije so bile dveh vrst. Tiste prve stopnje so bile pri oblastvih, neposredno podrejenih osrednjemu oblastvu na Dunaju, in tiste druge stopnje pri osrednjih oblastvih. Disciplinska komisija je imela predsednika ter člane. Odločala je v senatu, ki so ga sestavljali predsednik in štirje prisedniki (člani).

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je morala predlagati disciplinsko komisijo, praviloma za vsaka tri leta posebej, lahko pa tudi za krajše obdobje. Tako so 15. maja 1920 predlagali sestavo te komisije,

¹ *Zakon o službenem razmerju državnih uradnikov in državnih slug (službena pragmatika), z dne 25. januarja 1914, DZ, št. 8/14, z dne 27. januarja 1914.*

najprej štiri člane senata in njihove namestnike, zatem pa še prisednike. Člani senata in njihovi namestniki so bili visoki uradniki finančne stroke, med prisedniki pa je morala vsaka veja finančne uprave določiti četrtega člana, ki je nadomestil pravnika. Za finančno stražo sta bila za leto 1920 predlagana nadkomisarja finančne straže Jurij Pfeifer in Šimen Meršol kot njegov namestnik. Ministrstvo za finance je celoten predlog 31. maja 1920 odobrilo, člani disciplinske komisije pa so dobili ustrezne odločbe.²

Ista delegacija je 1. februarja 1922 izdelala predlog članov disciplinskih senatov in njihovih namestnikov, za vsako stroko znotraj finančne uprave posebej. Za člana senata za področje finančne kontrole sta bila predlagana Fran Habjan, komisar I. razreda, kot član, za njegovega namestnika pa Šimen Meršol, podinšpektor. Finančno ministrstvo je predlog potrdilo in delegacija je vsem izdala odloke o postavitvi na te dolžnosti.³

Z odpovedjo službe ušel disciplinski obravnavi

Na oddelku finančne straže v Solčavi je služboval pripravnik Alojzij Cigula, ki je bil sprva na oddelku v Železni Kapli in nato v Pustrici na Koroškem, od koder je bil po plebiscitu premeščen v Solčavo. Tam je stanoval v zasebni hiši skupaj s pripravnikom Hinkom Robnikom. Bil je nediscipliniran, in oddelkovodja je o teh prekrških poročal na vodstvo preglednega okraja finančne kontrole v Celju.

Tako je 23. novembra 1920 vodja oddelka poročal o prepiru in pretepu, ki ga je prejšnji dan zagrešil na svojem stanovanju. Iz Celja so 29. novembra odpisali, da je treba izvesti disciplinsko obravnavo, skladno s predpisom za finančno stražo iz leta 1907. Na oddelku so nato 3. decembra 1920 zaslišali Alojzija Cigulo in izdelali zapisnik.

Uvodoma je bil naveden kratek opis dogodka z dne 22. novembra 1920, ko je s tremi vaškimi fanti pijan prišel v stanovanje, ki si ga je delil s pripravnikom Hinkom Robnikom, se prepiral z njim ter ga končno oklofotal, podrl na tla in ga hotel s stolom udariti, kar so mu vaški fantje preprečili. Zapisano je bilo tudi to vprašanje zasliševalca, ki ga bom navedel dobesedno: »*Vi bolehate tudi na pijančevanju in imate navado da dolgove delate skoz to ugledu celokupne finančne straže škodujete. Kaj izjavite*

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1501–2000, ovoj št. 1944.

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1922, 151–400, ovoj št. 335.

na to?» V svoj zagovor je povedal, da je med njim in Robnikom že dalj časa trajajoče sovraštvo, ki izvira že iz skupnega službovanja v Železni Kapli. Ker je bil v petih tednih trikrat premeščen, se je ob tolikšni draginji tudi nekoliko zadolžil, je pojasnil.

Istega dne je bil kot priča zaslišan tudi Hinko Robnik, ki je potrdil, da sta že dolgo v sovraštvu. Ko ga je 22. novembra v stanovanju Cigula pretepel, je zbežal iz hiše in se zatekel na oddelek, da je posredoval oddelkovodja ter preprečil nadaljevanje prepira. V Železni Kapli sta se na začetku septembra 1920 sporekla zato, ker se je Cigula, s katerim sta bila odrejena skupaj v službo, ustavil pri nekem lahkem dekletu in pogovora ni hotel prekiniti. Ko ga je Cigula dohitel in hotel napasti, je vanj uperil puško in mu zagrozil, da bo streljal, če se ne bo umiril. Dva dni za tem so na oddelku zaslišali tudi tri priče, vaške fante, ki so bili navzoči pri pretepu in prepiru 22. novembra 1920. To so bili Ivan Prodnik, delavec iz Solčave, Sebastijan Stebe, drvar iz Solčave, in njegov mladoletni brat Peter Stebe. Povedali so, da so s Cigulo odšli na stanovanje zato, ker jim je obljubil prodajo gamsjih ščetin (tako imenovani gamspart je bil tedaj okrasek moških oziroma fantovskih pokrival). Povedali so podobno, da je Cigula tepel Robnika.

Z oddelka v Solčavi so 5. decembra 1920 poročali v Celje, da je bil Cigula prejšnji dan pisan v službo od 4.00 do 12.00, a ko ga je kontroliral vodja oddelka, ga ni bilo nikjer, čeprav je imel točno določene točke službovanja in čas zadrževanja na njih. Oddelek je 8. decembra 1920 o zaslišanih poročal vodstvu preglednega okraja finančne straže v Celju, starešina oddelka pa je med drugim zapisal, da je za take prekrške kriva pomanjkljiva vzgoja, saj novince vzgajajo primorski begunci pri tej kontroli, ki sami niso nič boljši. Z oddelka so 14. decembra 1920 v Celje poslali poročilo, da je bil Cigula dva dni prej pisan v službo od 19.00 do 3.00 naslednjega dne, a je odšel v gostilno Ignaca Poličnika v Solčavi in tam povzročil prepir in nato pretep z vaškimi fanti, v katerem je posegel po puški in bajonetu ter streljal. Ko ga je kolega izvlekel iz gostilne, se je vanjo kmalu spet vrnil, tedaj pa so ga fantje močno pretepli. Tega dne je za zapisnik izjavil, da bo z 31. decembrom 1920 izstopil iz službe. Oddelek je 16. decembra 1920 sporočil v Celje, da je Cigula odšel v Mozirje k zdravniku in od tam v bolnišnico v Celju, kjer so mu zdravili rane. V drugem poročilu so istega dne poročali, da je na oddelek prišel gostilničar Franc Ikoč iz Solčave in za zapisnik povedal, da mu Cigula za pijačo in cigarete dolguje 349,50 krone, od sina si je izposodil

60 kron, izposojene pelerine v vrednosti 400 kron pa še ni vrnil; skupaj dolguje 809 kron in 50 vinarjev.

Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru je 26. januarja 1921 obvestilo Alojzija Cigulo, da je njegovi prošnji o izstopu iz službe ugodeno, disciplinska obravnava zoper njega pa bo zato opuščena. Toda s tem še ni bilo konec težav. Zataknilo se je pri predaji opreme, saj je obstajal sum, da je njegova službena puška modela mannlicher pokvarjena oziroma neuporabna, zato so jo poslali v Celje na pregled k vojaškemu puškarju, ki je ugotovil, da je brezhibna. Ker je streljal v gostilni v Solčavi, so preverili, ali je vrnil vseh dvajset nabojev, s katerimi je bil zadolžen in jih je nosil v nabojnači, toda vrnil je vse strelivo. Ko je odšel iz Solčave, je navedel zasebni naslov, kjer bo stanoval, a se je izkazalo, da ga tam ni bilo, da bi mu vročili odločbo o prenehanju službe, poizvedbe pa so nakazale, da je odšel v nemško Avstrijo. Spis so sklenili šele poleti 1921.⁴

O nedisciplini prekmurskih finančnih stražnikov

Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru je 8. maja 1921 izdalo skupinski dekret (odločbo) o odpustitvi iz službe trinajstih pripravnikov iz različnih oddelkov te straže v Prekmurju. Služba jim je prenehala zadnji dan maja tistega leta. Kot odpravnino so prejeli vsak po eno plačo, skladno z uredbo o organizaciji finančne kontrole.⁵ Nato so izdelali odločbe posameznikom, obvestili računski oddelek delegacije v Ljubljani in pristojni okrajni upravi finančne kontrole v Gornji Radgoni in na Hodošu.

V sporočilu okrajni upravi finančne kontrole v Gornji Radgoni so obširneje opisali ugotovitve nadzora, ki ga je med 20. in 30. aprilom 1921 opravil pooblaščenec tega ravnateljstva, komisar I. razreda in vodja okrajne uprave v Celju. Kakšne so bile te ugotovitve? Nič kaj spodbudne. Tako je moštvo oddelka v Gederovcih ob dežju službo opravljalo kar v baraki avstrijske finančne straže na ozemlju sosednje Avstrije; pošto so z oddelkov v Gederovcih in Cankovi nosili na okrajno upravo v Gornjo Radgono prek avstrijske Radgone, torej po ozemlju tuje države; moštvo je nabavljalo razno blago v Radgoni ali celo v Gradcu, kamor je odhajalo

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, spisi iz leta 1918, 1919, 1920, 1921 in 1922, ovoj št. 403 (Cigula).

⁵ *Uredba o organizaciji finančne kontrole kraljevine SHS*, Ur. list DVS, št. 7/21, z dne 21. januarja 1921, čl. 39, 3. odstavek.

brez dovoljenja in potnih listin, avstrijskim finančnim organom pa za protiusluglo dovoljevalo prihod v našo državo.

Sporočilo za okrajno upravo finančne kontrole v Hodošu je opozorilo na podpreglednika Franca Sollerja z oddelka na Hodošu, ki je osumljen protidržavnega obnašanja. Govori večinoma nemško, izjavlja se za Nemca, stranke nagovarja, naj ne plačujejo davkov, saj se ne ve, komu bo pripadlo Prekmurje, ali Avstriji ali Madžarski, so sporočali.

Najobširnejše poročilo so poslali ljubljanski delegaciji. Slo je za nekakšen opis razmer v Prekmurju, ki so negativno vplivale tudi na moštvo finančne kontrole. Do teh odklonov med moštvom ne bi prišlo, če bi imeli zagotovljene pogoje za uradovanje, stanovanje in prehrano. Državnim uslužbencem bi morali najprej zagotoviti predpogoje za dostojen obstanek, preden se jih pošlje v neznane kraje. Drugi razlog za nedisciplino so ne dovolj strogi pogoji za sprejem novincev, kar je treba zaostrijeti, *»da se ne vtihotapijo v državno upravo elementi, ki ne spadajo vanjo.«* Nujno bi bilo treba postaviti barake za finančno stražo, saj v Gederovcih ob dežju uradujejo celo v gostilni in pri tem pijančujejo.⁶

Isto finančno okrajno ravnateljstvo je 25. maja 1921 izdalo dekret o odpustitvi iz službe za peterico pripravnikov te kontrole.⁷ Med zbiranjem podatkov o disciplinski odgovornosti podpreglednika Franca Sollerja je ta na okrajnem sodišču v Murski Soboti vložil ovadbo zoper pripravnika Franca Verbosta zaradi razžalitve časti. Delegacija je 24. junija 1921 na zahtevo tega sodišča odvezala od uradne tajnosti tri uslužbenke finančne kontrole. To so bili Martin Kovač, komisar I. razreda iz Celja, Rihard Sgerm, preglednik II. razreda z oddelka v Prosenjakovcih, in Anton Ivančič, podpreglednik z oddelka Somorci.⁸

Pripravnikov finančne straže ni bilo težavno odpustiti iz službe. Avstrijski predpis iz leta 1907 in jugoslovanski iz leta 1921 sta bila glede tega zelo jasna in stroga: kdor je bil nediscipliniran ali neprimeren za to službo, je bil kot pripravnik lahko brez obrazložitve odslovljen. S tem odpuščanjem je prišlo do majhnih težav. Možeje so namreč prejeli draginjsko doklado vnaprej, odslovitev iz službe pa je včasih nastopila kar sredi meseca. Kako je bilo z vračilom teh doklad? Starešina oddelka finančne

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, spisi iz leta 1918, 1919, 1920, 1921 in 1922, ovoj 1921, B 29, spis št. 4331.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, spisi 1918, 1919, 1920, 1921 in 1922, ovoj 1921, B 29, št. 5330.

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, spisi 1918, 1919, 1920, 1921 in 1922, ovoj 1921, B 29, št. 5330.

kontrole v Bohinjski Bistrici je 23. februarja 1921 pisal okrajni upravi te kontrole na Jesenicah, da je bil 20. februarja 1921 iz službe odpuščen začasni pripravnik Valentin Kadunec. Odločbo je izdalo finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani in v njej naročilo, da vrne od 20. februarja preveč izplačano draginjsko doklado v znesku 448 kron. Tega denarja ni imel. Predlagal je, da bi te doklade zadržali starešine oddelkov za tiste pripravnike, ki so bili v disciplinskih postopkih ali se je zanje domnevalo, da bodo sami odšli iz službe, na primer v Ameriko. Tako doklado bi jim starešine izplačevale vsakih pet dni za nazaj. Okrajna uprava je ta predlog poslala finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani, to pa delegaciji. Tam je referent s svinčnikom pripisal, da je predlog v nasprotju s predpisi, pa tudi starešine oddelkov bi imele odgovornost za varno shranjevanje denarja. Večina pripravnikov je že bila odslovljena iz službe, zato naj spis gre v arhiv, je sklenil pisanje.⁹

Slovenska prizadevanja za lastno upravno sodišče

Narodna vlada SHS v Ljubljani je 14. novembra 1918 sprejela naredbo o začasni upravi pri nas.¹⁰ V njej je predvidela, da je pri višjem deželnem sodišču v Ljubljani poseben senat za upravno sodstvo. Nato je ista vlada 7. januarja 1919 sklenila, da je treba pri tem sodišču sistemizirati pet mest svetnikov in razpisati natečaj za njihovo zasedbo. To so poslali ministrstvu pravde v Beograd, ki se na to sploh ni odzvalo, in vse je ostalo pri starem: Slovenija je torej še naprej bila brez upravnega sodstva. Deželna vlada za Slovenijo je 29. junija 1920 naročila poverjeništvu za pravosodje pri tej vladi, da pravosodnemu ministrstvu predlaga ustanovitev upravnega sodišča za Slovenijo in Dalmacijo s sedežem v Ljubljani.

To poverjeništvu je 10. avgusta 1920 poslalo ministrstvu pravde v Beogradu obširen tipkan predlog za ustanovitev takega sodišča v Ljubljani. Opisali so tovrstna prizadevanja slovenske vlade od razpada Avstro-Ogrske in oblikovanje take ustanove med drugim utemeljili tudi takole: *»O potrebi upravnega sodišča za vsako državo, ki hoče biti pravna država, pač ni treba mnogih besed. Da ima popolno pomanjkanje upravnega sodstva premnoge slabe posledice, to opazujemo na svojo žalost pri nas vsaki dan.*

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 801–1500, spis št. 852.

¹⁰ *Naredba celokupne vlade o prehodni upravi v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani*, Ur. list NV SHS v Ljubljani, št. 11/18, z dne 21. novembra 1918, čl. 15.

Pravice poedinca v njegovem razmerju proti javnim oblastvom morajo biti zaščitene po neodvisnem sodišču. To temeljno misel upravnega pravosodja so udeleжавile vse moderne pravne države. V nekdanji Avstriji smo imeli upravno sodstvo, sedaj pa je v Sloveniji in Dalmaciji državljan brez vsake zaščite napram samovolji ali krivic, ki se mu godi v upravnih stvareh. To stanje je nevzdržno, ono je nevedno moderne pravne države.« Besedo pravna so v izvirniku podčrtali. Ob koncu so predlagali, da se v Ljubljani ustanovi upravno sodišče ali pa poseben senat pri višjem deželnem sodišču.

Na ta predlog je nekdo v delegaciji ministrstva financ v Ljubljani z roko pripisal, da je finančni zakon za leto 1920/21 določil, da se pristojnosti finančnega upravnega sodišča v Zagrebu razširjajo tudi na območje Slovenije, Prekmurja, Međimurja in Dalmacije.¹¹ S tem je bila zadeva za področje finančne uprave začasno rešena.¹²

Ob pripravah na ustanovitev lastnega upravnega sodišča v Sloveniji so se za sodnike tega sodišča prijavljali tudi finančni strokovnjaki. Prošnje so podali tudi Štefan Sušec, finančni svetnik v delegaciji, dr. Ljudevit Valjavec in dr. Ljudevit Brenc, oba finančna svetnika finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru, dr. Fran Dorčič, finančni nadsvetnik delegacije, dr. Karel Novotny, finančni svetnik delegacije, in dr. Ernest Močnik, finančni tajnik ter vodja davčnega okrajnega oblastva v Celju. Delegacija je njihove prošnje posredovala ministrstvu v Beograd in jih praviloma priporočila v ugodno rešitev.¹³

Ko je izšel zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih,¹⁴ je določil tudi disciplinsko odgovornost državnega osebja. Predpis je po tej plati veljal za celotno državno upravo, tudi za finančno kontrolo; disciplinski postopek pa je zanjo potekal po določbah tega zakona in deloma po odredbah zakona o organizaciji finančne kontrole Kraljevine SHS.

Ministrski svet je na podlagi zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih izdal posebno uredbo o izbiri članov disciplinskih sodišč v okviru upravnih sodišč.¹⁵ Poleti 1922 je bilo namreč v celotni

¹¹ *Začasni zakon o proračunu državnih razhodkov in dohodkov za leto 1920./1921. s finančnim zakonom za isto leto*, Ur. list DVS, št. 136/20, z dne 25. novembra 1920, čl. 206 b.

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 3001–4000, ovoj št. 3080.

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 2001–3000, spisi št. 3661, 3746, 3747, 3765, 3785 in 3786.

¹⁴ Ur. list PUS, št. 86/23, z dne 12. septembra 1923, čl. 171.

¹⁵ *Uredba o izbiranju strokovnih drugov za člane disciplinskih sodišč in o odrejanju disciplinskih tožiteljev*, Ur. list LMO, št. 89/24, z dne 25. septembra 1924, čl. 3.

državi enotno urejeno upravno sodstvo. Vrhovno upravno sodišče je bil državni svet, podrejenih mu je bilo šest upravnih sodišč. Ta so imela sedeže v Beogradu (za Srbijo in Vojvodino), Celju (za Slovenijo s Prekmurjem), Dubrovniku (za Dalmacijo in Črno goro), Sarajevu (za Bosno in Hercegovino), Skopju (za južno Srbijo) in v Zagrebu (za Hrvaško in Slavonijo z Međimurjem).¹⁶

Rečeno je že bilo, da so v novi državi veljali vsi predpisi iz obdobja dvojne monarhije, če niso bili razveljavljeni, spremenjeni ali dopolnjeni. To je pomenilo, da so uradi morali stare predpise imeti pri roki. Upravno sodišče v Celju je 25. junija 1923 pisno zaprosilo predsedstvo delegacije ministrstva financ v Ljubljani, da bi mu izročilo državni zakonik, ki je izhajal na Dunaju od leta 1849 do 1918, naredbenik finančnega ministrstva (*Verordnungsblatt für den Dienstbereich des österreichischen Finanzministeriums*), ki je na Dunaju izhajal v letih 1854–1918, ki so mu pri nas tedaj rekli tudi ukaznik, in pristojbinsko prilogo tega naredbenika. Gradivo je rabila knjižnica tega sodišča.

Iz delegacije so odpisali 14. julija 1923 in navedli, kaj od zaprosenega gradiva so imeli na razpolago; precej ga je manjkalo. Upravno sodišče pa je 20. julija 1923 sporočilo delegaciji, da je celotni državni zakonik preskrbelo po drugi poti, in se zahvalilo za trud.¹⁷

Upravno sodišče v Celju je začelo polno poslovati 1. avgusta 1923, kar je bilo objavljeno tudi v slovenskem uradnem listu.¹⁸

Dvajset članov disciplinskega sodišča pri upravnem sodišču v Celju

Predsedstvo upravnega sodišča za Slovenijo s Prekmurjem je 13. maja 1924 pisalo delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, da namerava objavljati svoje razsodbe, če bi bil denar za to. Vprašalo je, koliko naročnikov bi bilo iz vrst finančne uprave in ali bi lahko delegacija kaj prispevala k stroškom tiskanja. Če tiskanje ne bi prišlo v poštev, bi morda delegaciji pošiljali en izvod teh razsodb. Ker ni bilo odgovora, je sodišče spet pisalo

¹⁶ *Zakon o državnem svetu in upravnih sodiščih*, Ur. list PUS, št. 60/22, z dne 7. junija 1922.

¹⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spisa št. 2329 in 2690.

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spis št. 2809–1923. *Razglas*, Ur. list PUS, št. 72/23, z dne 4. avgusta 1923, str. 475.

18. junija 1924. Delegacija je odpisala 30. junija 1924 in ocenila, da naročnikov ne bi bilo dovolj za kritje stroškov, niti posameznikov niti uradov. Uradni pavšali delegacije ne zadoščajo niti za najnujnejše pisarniške potrebsčine. V poštev bi prišlo le pošiljanje enega izvoda njihovih razsodb, so sklenili pisanje.¹⁹

Kabinet finančnega ministra je 6. oktobra 1924 zaprosil delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, naj Upravnemu sodišču za Slovenijo s Prekmurjem v Celju, kot se je tedaj uradno imenovalo, pošlje sezname uradnikov, primernih za sodelovanje v disciplinskih postopkih osebja finančne stroke. To sodišče je bilo namreč pristojno tudi za področje disciplinskih pregreškov državnih uslužbencev. Predlagala naj bi po dvajset pravnikov za vse stroke, kot so bile navedene: konceptno upravno, računovodstveno in blagajniško, geodetsko, davčnouradno, pisarniško, služiteljsko, tobačno, carinsko in finančnokontrolno.

Delegacija je za take sezname zaprosila vse predstojnike zgoraj navedenih področij finančne uprave, tudi oblastnega inšpektorja finančne kontrole v Ljubljani. Ta inšpektorat je seznam dostavil 25. oktobra 1924. Za disciplinske obravnave članov finančne kontrole pri celjskem upravnem sodišču je bilo predlaganih dvajset starešin finančne kontrole, pri vsakem je bil naveden čin, položaj in kraj službovanja. Tukaj bodo navedeni po abecednem redu: Mihael Amon, podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole v Krškem; Franc Arko, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah; Alojzij Armelini, podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole na Jesenicah; Ivan Banič, podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole v Brežicah; Franc Burger, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Kranju; Ivan Čretnik, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole na Prevaljah; Josip Erjavec, komisar, zaposlen na oblastnem inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani; Fran Golob, komisar, zaposlen na oblastnem inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani; Fran Habjan, podinšpektor finančne kontrole, zaposlen v oblastnem inšpektoratu te kontrole v Ljubljani; Franc Kocjan, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Škofji Loki; Ivan Kostl, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Mariboru; Martin Kovač, podinšpektor, zaposlen v oblastnem inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani; Josip Lužar, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Logatcu; Anton Muc, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Celju; Josip Pogorevc, komisar finančne kontrole,

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924. 1301–2000, spis št. 1711.

okrajni upravnik finančne kontrole v Šmarju pri Jelšah; Martin Potočnik, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Murski Soboti; Miroslav Fischer (Ribarič), podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole na Ptuj; Matija Rihtarič, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Dolnji Lendavi; Andrej Weble, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Kočevju, in Pavao Vuić, oblastni inšpektor finančne kontrole v Ljubljani.

Iz delegacije so 26. oktobra 1924 v Celje poslali vse zahtevane sezname, razen za področje carin, kar so posebej izposlovali iz generalne direkcije carin pri finančnem ministrstvu, saj v Sloveniji takega seznama niso mogli izdelati. Celjsko upravno sodišče je 3. novembra 1924 sporočilo delegaciji v Ljubljani, da je prejelo sezname oseb za disciplinsko obravnavo na omenjenem sodišču. Prav tedaj je finančni minister spet postal Milan Stojadinović in zamenjal dr. Mehmeda Spaha.²⁰

Računovodstvo pri delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani je 12. februarja 1924 izračunalo potne stroške za potovanje iz Ljubljane v Celje na sedež upravnega sodišča in nazaj. To so rabili, ker sta tja potovala disciplinski tožilec Štefan Sušec ali njegov namestnik dr. Fran Stegenšek. Vlak je odpeljal iz Ljubljane ob 5.28 in prispel v Celje ob 7.40, iz Celja proti Ljubljani pa je odpeljal ob 19.17 in v Ljubljano prispel ob 21.37. Stroške so razporedili takole: dovoznina na kolodvor je v obeh mestih znašala po 30 dinarjev, nočna v Ljubljani pa 60 dinarjev; vozovnica za osebni vlak prvega razreda je v vsako smer stala po 94,50 dinarjev; velika dnevnicca za oba uradnika je znašala 75 dinarjev. Vsi potni stroški za eno potovanje so znašali 414 dinarjev. Zapisali so, da je proračunska postavka za te namene zagotovljena.²¹

Včasih je bilo treba zamenjati koga od teh »strokovnih drugov«, kot so pisali in govorili. Fran Golob, komisar finančne kontrole in »strokovni drug« za področje finančne kontrole upravnega sodišča v Celju, je imel mandat do konca leta 1926. Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 6. junija 1925 pisal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, da je bil ta komisar sredi aprila 1925 premeščen k oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Beogradu. Na njegovo mesto pri celjskem upravnem sodišču so predlagali Dušana Vladetića, ki je bil nedavno iz Sarajeva premeščen v Ljubljano. Delegacija se je strinjala s predlogom in 30. septembra 1925 obvestila Dušana Vladetića, oblastni inšpektorat

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 4001–0000, ovoj št. 4126.

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 401–800, spis št. 517.

finančne kontrole v Ljubljani in predsedstvo upravnega sodišča v Celju. Novoimenovani »strokovni drug« je 19. oktobra potrdil, da je prejel ustrezno odločbo.²²

Ministrstvo za finance je 12. novembra 1926 spet zaprosilo ljubljansko delegacijo, naj upravnemu sodišču v Celju do konca meseca sporoči po dvajset »strokovnih drugov« iz vsake od finančnih strok za člane disciplinskega sodišča. Seznam bo veljal od 1. januarja 1927 do 31. decembra 1929. Delegacija je nato naročila pripraviti take sezname, in ti so bili izdelani do 29. novembra, kot je postavila rok. Četrty dan decembra so sezname odposlali v Celje, od tam pa v Ljubljano odločbe o postavitvi, nato so jih iz delegacije dostavili članom sodišča, ti pa so potrdili prejem.

Iz oblastnega inšpektorata finančne kontrole so tak seznam poslali do roka. Na njem so bili tokrat Mihael Amon, inšpektor I. razreda, okrajni upravnik finančne kontrole v Ljubljani; Franc Arko, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah; Ivan Čretnik, podinšpektor, okrajni upravnik kontrole na Prevaljah; Fran Habjan, inšpektor finančne kontrole I. razreda, oblastni inšpektor; Lovro Kalasić, inšpektor I. razreda na oblastnem inšpektoratu; Franc Kocjan, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Škofji Loki; Karel Kos, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole na Jesenicah; Ivan Kostl, podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole v Kranju; Martin Kovač, inšpektor I. razreda pri oblastnem inšpektoratu; Aleksandar Lakaš, inšpektor II. razreda, okrajni upravnik kontrole v Celju; Josip Lužar, podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole na Ptujju; Petar Miočević, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Kočevju; Matija Pavlovič, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Šoštanjju; Josip Pogorevc, inšpektor II. razreda, okrajni upravnik te kontrole v Šmarju pri Jelšah; Martin Potočnik, podinšpektor, okrajni upravnik kontrole v Murski Soboti; Matija Puc, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Mariboru; Matija Rihtarič, podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole v Dolnji Lendavi; Spasoje Spasojević, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Logatcu; Ivan Torkar, komisar, okrajni upravnik finančne kontrole v Krškem, in Dušan Vladetić, podinšpektor, okrajni upravnik finančne kontrole v Logatcu.

Pri tem pa je prišlo do pomote, saj je bil dekret izdan na ime Anton Puc, krstno ime pa je bilo Matija, zato so napako uradno popravili.

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1925, 2001–3000, spis št. 2382.

Ljubljana, dne 29/11 1926

71

Lista strokovnih drugov

pri upravnem sodišču v Celju
za stroko finančne kontrole

Št.	Ime in prezimec	Pro.	Skupaj denarjev	Št. delov let	Priznanih let	Opomba
1	Šaban Franjo	opisatelj fin. kont.	oblasten neavtoriz.	1	1	Spigona
2	Simon Mikael	"	asist. program. fin. kont.	1	1	Spigona
3	Tomci Matko	"	asist. program. fin. kont.	1	1	Spigona
4	Štališič Boris	"	"	1	1	Spigona
5	Bosnič Franjo	opisatelj fin. kont.	asist. program. fin. kont.	1	2	Spigona pri jatu
6	Lehar Matko	"	"	1	2	celj.
7	Škarl Herman	opisatelj fin. kont.	"	1	3	Trnava
8	Čestnik Ivan	"	"	1	3	Pravica
9	Štepec Matko	"	"	1	3	Murška Sobota
10	Štanič Matko	"	"	1	3	Šol. Lendava
11	Šušter Franjo	"	"	1	3	Plaj
12	Madžarič Ivan	"	opisatelj fin. kont.	1	3	Spigona
13	Špacovnik Franjo	"	asist. program. fin. kont.	1	3	Laško
14	Horjan Franjo	opisatelj fin. kont.	"	1	4	Škofja Loka
15	Lehar Franjo	"	"	1	4	Šenturba
16	Šušter Ivan	"	"	1	3	Škofja
17	Šušter Ivan	"	"	1	3	Pravica
18	Medved Matko	"	"	1	4	Trnava
19	Šušter Matko	"	asist. program. fin. kont.	1	3	Maribor
20	Šušter Matko	"	asist. program. fin. kont.	1	3	Trnava

Oblastni inspektor:

J. Šušter

Rokopis seznama dvajsetih »strokovnih drugov« pri upravnem sodišču v Celju z dne 29. novembra 1926 (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 251–330, spis št. 291)

S tem pa »težav« prav s tem komisarjem še ni bilo konec. Ta inšpektorat je delegaciji 25. julija 1927 sporočil, da je bil Matija Puc konec junija premeščen v Apatin, na mesto okrajnega upravnika finančne kontrole v Mariboru pa je prišel Jakob Kaiser. Slednji je bil nato postavljen za člana disciplinskega sodišča.²³

Zavrjena uvedba disciplinskega postopka

Božidar Radojčić, okrajni upravnik finančne kontrole v Novem mestu, naj bi storil disciplinski pregrešek neposlušnosti naredb nadrejenih oblastev. V poročilih, ki jih je pošiljal finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani, je uporabljal izraz »čast mi je«, zato ga je to ravnateljstvo 27. oktobra 1925 pisno opozorilo, naj s tem preneha. To pa ni zaleglo, zato je ravnateljstvo naročilo oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani, da zoper upravnika ukrepa. Drugi očitke je bil, da ni pravočasno izpolnil uradnega ukaza. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je namreč 3. avgusta 1925 kot za to pristojno trošarinsko oblastvo vsem okrajnim upravam finančne kontrole v ljubljanski oblasti naročilo, naj do sredine novembra istega leta pisno poročajo o cimentiranju (označevanju, potrjevanju) vinskih posod. Poročila so pravočasno poslale vse okrajne uprave finančne kontrole, razen tiste v Novem mestu. Omenjeno ravnateljstvo je 27. oktobra 1925 opozorilo to okrajno upravo na zamujanje roka, upravnik pa se je izgovarjal, da odredbe ni prejel, čim pa jo je, so oddelki finančne kontrole na tem okolišču nalogo izpolnili in gradivo nato poslali v Ljubljano, seveda z zamudo.

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 10. maja 1926 predlagal upravnemu sodišču v Celju, da proti Božidarju Radojčiću uvede disciplinski postopek zaradi disciplinskega pregreška neposlušnosti. Nato je to sodišče pisalo finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani, da za ta primer določi disciplinskega tožilca, od tam pa so zadevo poslali delegaciji ministrstva financ v Ljubljani. Tam je uradnik pripisal, da bi tožilca moral določiti ta inšpektorat, a ga ni, ker med svojim uradništvom ni imel pravnikarja; zato bi se moral inšpektorat obrniti na generalno direkcijo posrednih davkov, ki je bila v personalnih zadevah inšpektoratu nadrejeni organ; upravno sodišče se je potemtakem obrnilo na napačen naslov. Ocenil je, da gre za neresen očitke pregreška z bombastičnim

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 251–330, ovoj št. 291.

oslavljanjem, medtem ko isto počno njegovi nadrejeni v finančnem okrajnem ravnateljstvu v Ljubljani. »*Ne verjamem, da bo pred upravnim sodiščem stvar posebno uspela, prepričan sem pa, da bo blamirano finančno okrajno ravnateljstvo,*« je sklenil uradnik. Nato je delegacija 28. junija 1926 pisala na tri strani: oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani, naj tožilca določi generalna direkcija posrednih davkov, upravnemu sodišču v Celju in finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani. Zadevo so rešili tako, kot je bilo najbolj poceni in pri roki, da je delegacija določila svojega uradnika, Stefana Sušca. Nato mu je oblastni inšpektorat poslal spis.

Na upravnem sodišču v Celju je obravnava potekala 1. septembra 1926, in sprejet je bil sklep, da se disciplinski postopek za pregrešek ne uvede, ker okrajni upravnik finančne kontrole v Novem mestu ni kršil službenih dolžnosti, zlasti ne zaradi oslavljanja, saj se je zagovarjal, da je to navada v srbski upravi, od koder je bil premeščen v Slovenijo. Oba očitka bi bilo mogoče uvrstiti kvečjemu med nerednosti, to pa je bilo v pristojnosti oblastnega inšpektorata.

Disciplinski tožilec je 15. septembra 1926 obvestil ta inšpektorat, da se zoper sklep celjskega upravnega sodišča ne bo pritožil, saj za to ni potrebe. V delegaciji so nato spis dali ad acta.²⁴

Komisar v Ložu, »ponosen domoljub«

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 4. septembra 1926 zaprosil delegacijo ministrstva financ v Ljubljani, da določi pravnika, ki bo disciplinski tožilec v disciplinski obravnavi zoper Danila Božanića, komisarja finančne kontrole v Ložu. Inšpektorat ni imel takega uradnika. Iz delegacije so čez tri dni odpisali, da bo to Stefan Sušec, ki je enkrat že bil v tej vlogi. Inšpektorat je čez deset dni imenovanemu poslal pisno odločbo o imenovanju za disciplinskega tožilca, mu hkrati poslal spise in ga zaprosil, naj neposredno sodeluje z upravnim sodiščem v Celju.²⁵

Obravnava na celjskem upravnem sodišču je bila 29. decembra 1926. Sklenilo je, da se disciplinski postopek zoper osumljenega ne uvede. Kakšni so bili očitki predlagatelja za uvedbo postopka?

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 2001–3000, spis št. 2599.

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 4001–5000, spis št. 4398.

Invalid Ivan Budkovič je prosil oblastni inšpektorat finančne kontrole v Zagrebu, da mu dovoli nadrobno prodajo tobaka. Prošnjo so poslali oddelku finančne kontrole v Ložu, da bi o prosilcu izpolnili poseben obrazec, kot je bila navada, saj je tam prej prebival. Z izpolnjenim obrazcem, poslanim iz Loža, pa v Zagrebu niso bili zadovoljni, saj ni vseboval vseh potrebnih podatkov, manjkalo je tudi mnenje krajevnega odbora invalidske organizacije v Ložu. Zatem je komisar pisal v Zagreb in uporabil nekoliko čuden ton, češ da mu očitajo laži, jezo pa je stresel še na obrazec sam, ki da je še avstrijski, ne pa nov, kot ga je izdajala monopolna uprava.

Disciplinsko sodišče je osumljenega zaslišalo, in v zagovor je povedal, da je navajen na obrazce, ki jih izdaja generalna direkcija državnih monopolov, saj po celotni državi velja srbski monopolni zakon, prenehali pa so veljati tovrstni avstrijski predpisi. Izjavil je, da je *»ponosen domoljub in velik pobornik ureditve razmer v državi.«* Sodišče je ocenilo, da ne gre za disciplinski pregrešek, pač pa kvečjemu za nerednost, kar je v pristojnosti predstojnika. Disciplinski tožilec je nato obvestil oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, da zoper odločitev tega sodišča ne bo vložil pritožbe.

Isti inšpektorat je 24. aprila 1927 zaprosil delegacijo, naj predlaga disciplinskega tožilca zoper Danila Božanića, osumljenega storitve drugega disciplinskega pregreška. V delegaciji so predlagali Štefana Sušca, in iz inšpektorata so mu nato vročili odločbo o postavitvi za tožilca ter gradivo.²⁶

Upokojitev, ne disciplinski postopek

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 7. januarja 1927 predlagala generalni direkciji davkov, da bi Mihaela Amona, okrajnega upravnika finančne kontrole v Ljubljani I., začasno razporedili k finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani. V predlogu so navedli nekaj primerov njegovega neprimerne vedenja. V ospredje so postavili njegov neprimeren nastop v eni od ljubljanskih gostiln 17. oktobra 1926, ko je gostilničarju pred gosti grozil, da mu bo odvzel koncesijo in zaprl gostilno. Gostilničar je o tem pisal v dnevniku Jutro.²⁷

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 131–250, spis št. 220.

²⁷ Poslano. Na naslov finančne oblasti v Ljubljani, *Jutro*, 23. oktobra 1926, str. 7.

Upravnik je nato zoper gostilničarja na državno pravdnništvo vložil ovadbo zaradi neprimerne odnosa do uradne osebe ter kršitve tiskovnega zakona. Oboje je državno pravdnništvo zavrnilo. Predlog za premestitev so v delegaciji zapečatili v ovojnico in nanjo zapisali »*ostane pod zaporo*«.

Generalna direkcija davkov je 18. januarja izdala odlok o začasni napolitvi imenovanega k finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani.

Nato je oblastni inšpektorat v Ljubljani odredil, da vodenje okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani I. prevzame komisar Ivan Sketelj, ki je bil do tedaj vodja okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani II. Za starešino okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani II. je bil postavljen Ivan Florjančič, dotedanji starešina oddelka te kontrole v Ljubljani št. 1. Za starešino tega oddelka je bil imenovan Franc Pust, preglednik.

O vsem tem je delegacija 24. januarja 1927 obvestila finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani. Amon je zaprosil za štirideset dni dopusta, in oblastni inšpektorat mu ga je odobril, in sicer od 25. januarja do 5. marca. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je obvestilo delegacijo, da je službo nastopil 6. marca 1927.

Iz generalne direkcije davkov je na oblastni inšpektorat prispela brzojavka, da je bil Amon z 31. marcem 1927 upokojen. Finančno okrajno ravnateljstvo ga je 20. aprila 1927 razrešilo službe.²⁸

Kaznovan pripravnik za komisarja

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 24. februarja 1927 zaprosil ljubljansko delegacijo, da predlaga disciplinskega tožilca v disciplinskem postopku zoper Dragoslava Perovića. Ta je bil pripravnik za komisarja finančne kontrole v Mariboru, sicer pa je bil rojen leta 1897 v Kruševcu, samski, uradnik II. kategorije, peta skupina. V delegaciji so za to predlagali finančnega svetnika Štefana Sušca. Zatem je inšpektorat imenovanega obvestil o imenovanju in mu poslal gradivo, potrebno za postopek.

Svetnik Sušec je inšpektorat obvestil, da bo disciplinska obravnava v Celju 28. aprila 1927 in zaprosil za predujem na potne stroške. O svoji poti v Celje je obvestil tudi delegacijo.

V disciplinski obravnavi v Celju je sodelovalo ugledno osebje: predsednik upravnega sodišča dr. Ivan Vrtačnik, dva upravna sodnika (dr. Lju-

²⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 131–250, ovoj št. 134.

devit Brencce in dr. Henrik Steska), strokovna druga Ivan Kostl in Ivan Čretnik (okrajna upravnik finančne kontrole v Kranju oziroma na Prevaljah), zapisnikar dr. Jurij Štempihar, disciplinski tožilec Štefan Sušec in branilec osumljenega dr. Ernest Močnik, finančni svetnik.

Kakšni so bili pripravniku za komisarja očitani pregreški? Šlo je zlasti za neprimerno vedenje v javnosti, ki je škodovalo ugledu službe, saj je to počenjal v uniformi in oborožen. Tako je bil 12. avgusta 1926 v mariborski gostilni pijan, polival je pivo in razbil kozarec, natakarcica pa je morala na pomoč poklicati varnostno stražo. Ko je ta prispela, je kršitelja zatekla na Koroški ulici, in v postopku je stražnike zmerjal s »Švabi, Avstrijci«, tako da so ga morali razorožiti in privedi na policijski komisarjat. Tam so ga takoj kaznovali z globo 50 dinarjev, po cesarski naredbi z dne 20. aprila 1854²⁹ zaradi izgreda v pijanosti. Ponoči 1. decembra 1926 je bil pijan v kolodvorski restavraciji v Zidanem mostu, ni hotel plačati pijače in jedače, zmerjal je natakarcja, in ta je poklical orožnika na posredovanje.

Upravno sodišče v Celju je zaslišalo dve priči iz Maribora in tri iz Zidanega mosta, nato ga je obsodilo za disciplinski pregrešek. Kazen: znižanje osnovne in položajne plače za 5 odstotkov za čas enega leta, zaustavitev napredovanja v višjo stopnjo plače in stanarine in v višjo skupino za dobo enega leta ter plačilo stroškov postopka.

Disciplinski tožilec je 5. maja 1927 obvestil oblastni inšpektorat, da se na sodbo ne bo pritožil.³⁰

Ker je osumljeni na tej disciplinski obravnavi izjavil, da je preiskovalec, inšpektor Martin Kovač iz oblastnega inšpektorata, med postopkom vplival na priče, da so govorile zoper osumljenega, so proti njemu spet uvedli disciplinski postopek, in celjsko upravno sodišče se je 1. julija 1927 spet zbralo na obravnavi. Sklenilo je, da ni šlo za pregrešek, pač pa morda za nerednost, ki je v pristojnosti starešine. V sklepu je bil naveden tudi pravni pouk: na to odločbo je možna pritožba na državni svet v Beogradu v roku petnajstih dni po prejemu odločbe.

Disciplinski tožilec Štefan Sušec je 15. julija 1927 obvestil oblastni inšpektorat, da se na sklep ne bo pritožil.³¹

²⁹ *Cesarski ukaz 20. Aprila 1854, veljaven za vse kronovine, razun lombardo-beneškega kraljestva in vojaške krajine, s katerim se izda predpis za izpeljavo zavkazov in razsodeb cesarskih policijskih in policijskih oblastnij, DVLKV, št. 21/54, z dne 30. maja 1854.*

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 131–250, ovoj št. 145.

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 401–1300, spis št. 1054.

Oblastni inšpektorat je sprožil disciplinski postopek še proti drugemu pripravniku za komisarja. Delegacija je 11. julija 1927 zaprosil za tožilca, in ta je odredila Štefana Sušca. Osumljenec je bil Branko Vukmanović, ki je na začetku kot pripravnik služboval pri okrajni upravi finančne kontrole v Ljubljani, 1. junija 1927 pa je bil premeščen k okrajni upravi te kontrole v Zagrebu. Upravno sodišče je spis prejelo šele 4. julija 1927, torej že po premestitvi osumljenega, in 9. septembra 1927 sklenilo, da zadevo odstopi upravnemu sodišču v Zagrebu.³²

Disciplinski tožilec je vložil pritožbo

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 16. julija 1927 zaprosil delegacijo, da predlaga disciplinskega tožilca v postopku zoper Ivana Papeža, komisarja okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani III. Ta je predlagala Štefana Sušca.

Upravno sodišče v Celju je 19. oktobra 1927 sklenilo, da ne bo uvedlo postopka zaradi pregreška. Osumljeni je 26. junija 1927 odpotoval v Zagreb in se vrnil v Ljubljano 30. junija, odsotnosti pa ni pravočasno oziroma vnaprej opravičil. V službeni dnevnik je za te dni zapisal, da je službe prost. Po vrnitvi iz Zagreba je to opravičil s tem, da je izrabil dopust, ki ga je imel še petnajst dni. V Zagreb je šel zato, da bi v Ljubljano preselil svojo družino. Kot olajševalno okoliščino je sodišče štelo, da je bil 26. junij nedelja, 28. junij državni praznik in 29. junij cerkveni praznik; imel je še redni dopust, bil je dobro ocenjen in še nekaznovan. Šlo naj bi kvečjemu za nerednost.

Tožilec je oblastni inšpektorat 27. oktobra obvestil, da šteje pritožbo na sklep celjskega sodišča za utemeljeno, zato je prosil za pooblastilo, da vloži pritožbo, saj je šlo za pregrešek in ne za nerednost.

Isti inšpektorat je 27. januarja 1928 delegacijo spet zaprosil za disciplinskega tožilca zoper istega osumljenca. Seveda so predlagali izkušnega »mačka«, Štefana Sušca.

Obravnava je bila 12. marca 1928, in upravno sodišče je sklenilo, da se disciplinski postopek ne uvede. Očitana so mu bila štiri dejanja. Pri nadzoru denaturiranja špirta v pivovarni Union, kjer je bil tudi sedež

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 131–250, spis št. 146.

oddelka finančne kontrole, naj bi septembra in oktobra 1927 od skladiščnika sprejel po polovico litra tega špirta; podrejeni uslužbenec mu je preskrbel odločbo upravnega sodišča v lastni zadevi; ni osebno vodil vložnega zapisnika zaupnih spisov in drugih dnevnikov; ni osebno poučeval podrejenih uslužbencev.

Med obravnavo je priznal zadnje tri očitke, ne pa tudi prvega. Zakon je državnim uslužbencem prepovedoval sprejemanje daril, če bi to vplivalo na uradno poslovanje, sicer pa ne. Sodišče je ocenilo, da je šlo za tak primer in da litra denaturiranega špirta ni sprejel zaradi nudenja službenih ugodnosti.

Disciplinski tožilec je obvestil oblastni inšpektorat, da se na odločitev sodišča tokrat ne bo pritožil.³³

Neprimerno obnašanje na oddelku Jesenice

Na začetku novembra 1928 je pripravnik Matevž Robar z oddelka finančne kontrole na Jesenicah oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani prijavil Štefana Šuputa, ki je bil starešina tega oddelka. Preiskavo ovadbe je prevzel Peter Držaj, ki je po zaslišanju financarjev in drugih prič prijavo ocenil za utemeljeno. Ovadeni je bil blagajnik odbora za postavitev spomenika na vrhu Golice ubitemu tovarišu Alojziju Brinšku. Prejetih zneskov ni vknjiževal, prav tako je ponarejal priznanice o izplačilu, ki jih ni izplačeval nikomur. Poneveril je 4,12 dinarjev. Prilastil si je tudi vpisnino in članarino za posmrtni fond finančne kontrole za meseca september in oktober 1926 v znesku 406 dinarjev. Prav tako je poneveril trošnine in nočnine podrejenih uslužbencev za maj 1926 v višini 341 dinarjev in 10 par.

Okrajno sodišče ga je za poneverbo 10. decembra 1929 obsodilo na 48 ur zapora z enim trdim ležiščem. Njegovo pritožbo je deželno sodišče zavrnilo. Deželno sodišče ga je 6. marca 1929 obsodilo na dva meseca težke ječe z enim postom na mesec. Stol sedmerice v Zagrebu je 20. oktobra 1931 zavrnil njegovo pritožbo.

Dravska finančna direkcija mu je 16. marca 1931 izdala odločbo o prenehanju službe, in državni svet v Beogradu je zavrnil njegovo pritožbo.

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 131–250, spis št. 209.

Pri tem se je skliceval tudi na 6. člen zakona o spremembah občega kazenskega zakona iz leta 1867.³⁴

Na odločbo o prenehanju službe je za pomilostitev trikrat prosil kralja, enkrat pa kraljico. Želel se je vrniti v službo. O tej zadevi se je ministrstvo za finance spet zanimalo spomladi leta 1934, iz dravske finančne direkcije pa so jim opisali zadevo.³⁵

Ta pa s tem ni bila končana, saj je direkcija 7. decembra 1934 ministrstvu opisala zadevo z Matevžem Robarjem, ki ga je odpuščen starešina obtoževal, da ga je ovadil zato, ker je on prej preiskoval njegov disciplinski prestopok. Za kaj je šlo?

Komisariat obmejne in železniške policije na Jesenicah je poročal o dogodku 4. oktobra 1928. V kolodvorski restavraciji sta zvečer razgrajala preglednik Maks Udir in pripravnik Matevž Robar. Ko je bil o tem obveščen komisariat, je tja poslal orožniško patruljo, ki je oba privedla na oddelek finančne kontrole. Tam je Robar z bajonetom grozil orožniku, in ko mu je le-ta odvil bajonet, je skočil po puško, jo uperil in sprožil proti orožniškemu kaplarju, a je bila puška prazna. Dežurni oddelka mu je nato orožje odvil. Zaradi javnega nasilstva sta bila oba ovađena državnemu tožilstvu, obtožen je bil le Robar, a je deželno sodišče v Ljubljani 19. decembra 1928 obtožbo opustilo, ker je dejanja storil v popolni pijanosti.

Dravska finančna direkcija je Robarja 27. februarja 1929 kaznovala za disciplinski pregrešek z zmanjšanjem osnovne in položajne plače ter osebne draginjske in dopolnilne draginjske doklade za 20 odstotkov za čas treh mesecev, enako pa tudi Udirja, vendar le za en mesec.

Šuput v tej zadevi ni prijavil Robarja, pač pa je 6. oktobra 1928 proti Robarju opravil predhodno preiskavo po naročilu okrajnega upravnika finančne kontrole na Jesenicah, disciplinsko preiskavo pa je vodil okrajni upravnik sam, podinšpektor Franjo Kuhar.³⁶

O izrečenih disciplinskih ukrepih so v finančni kontroli vodili točen popis. Tako so zapisali, da je bilo v obdobju od 1. aprila 1933 do 31. marca 1934 zaradi disciplinskih prestopkov kaznovanih šestintrideset službenecv te kontrole, deset preglednikov, štiriindvajset podpreglednikov in dva pomožna podpreglednika.³⁷

³⁴ *Zakon z dne 15. novembra 1867, s katerim se predrugačijo nekatere določbe občnega kazenskega zakona in drugih s tem v zvezi stoejih naredb*, Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1. zvezek, str. 214–220.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 145.

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 145/1.

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 84.

Upokojeni podpreglednik naj bi krnil ugled finančne kontrole

Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani je 3. maja 1928 zaprosil delegacijo, naj določi disciplinskega tožilca za obravnavo pred upravnim sodiščem v Celju. V delegaciji so za to določili Stefana Sušca, in nato mu je inšpektorat izdal odločbo ter mu poslal gradivo za disciplinski postopek.

Gradivo se je nanašalo na Josipa Hostnika, upokojenega podpreglednika finančne kontrole, ki je bival v Kozjem. Glavni očitki so bili, da je kot upokojenec škodoval ugledu te službe. Zaradi neprimerne vedenja je bil že večkrat obsojen, s sodbo okrajnega sodišča v Kozjem z dne 12. oktobra 1923 in sodbo okrožnega sodišča v Celju z dne 11. decembra 1923, ker je zmerjal dve osebi; s sodbo okrajnega sodišča v Kozjem z dne 12. maja 1926 in sodbo okrožnega sodišča v Celju z dne 18. junija 1926, ker je lažje ranil vaščana; s sodbo okrožnega sodišča v Celju z dne 25. januarja 1927, ker je žalil župana v Kozjem; s sodbo okrajnega sodišča v Kozjem z dne 29. decembra 1926 in sodbo okrožnega sodišča v Celju z dne 11. februarja 1927, ker je notarju v Kozjem očital nepoštenosti.

Med zaslišanjem na oddelku finančne kontrole v Kozjem 2. julija 1927 o dejanjih, zaradi katerih je bil sodno kaznovan, se je nedostojno vedel do Mihaela Ferenčaka, komisarja finančne kontrole. Prav to zadnje dejanje naj bi obravnavalo disciplinsko sodišče, saj se je nanašalo na ugled starešine finančne kontrole.³⁸ Nadaljnji potek postopka ni znan, saj v arhivu ni gradiva.

Ali je financar sramotil Mussolinija?

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 27. februarja 1930 pisala osebno finančnemu direktorju v Ljubljani o dogodku 13. februarja v bližini Planine pri Rakeku, v katerem je bil udeležen podpreglednik finančne kontrole. Prišlo je do obširnega poizvedovanja in dopisovanja, iz katerega povzemam kratko vsebino.

Dne 13. februarja 1930 dopoldne je Franc Jančar, podpreglednik na oddelku finančne kontrole v Planini, opravljal službo na stalnem stražarskem mestu na mostu čez reko Unico v bližini zaselka Malni. Tam je

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1928, 801–1200, spis št. 812.

bila stražarnica, ki so jo uporabljali ob slabem vremenu. Tedaj sta tam v našo državo prišla italijanska državljana iz okolice Bologne, in finančar ju je ustavil ter odvedel v to stražarnico. Ker ni znal italijansko, je za prevajalko uporabil v bližini meje stanujočo domačinko Marijo Rožanc. Spraševal ju je o vzroku za prihod v našo kraljevino, nato pa ju je odvedel na tamkajšnji oddelek in od tam na orožniško postajo. Domačinka je o dogodku naslednji dan povedala italijanskim karabinjerjem in omenila, da sta pribežnika priznala soudeležbo pri napadu na uredništvo časnika *Il Popolo di Trieste*, naš finančar pa da jima je govoril, da bi bilo treba umoriti ali zastrupiti predsednika italijanske vlade.

O dogodku je banska uprava v Ljubljani poročala na notranje ministrstvo, oddelek za državno zaščito, saj bi zaradi tega lahko nastal meddržavni incident. Hkrati je zaprosila dravsko finančno direkcijo, da opravi potrebne preiskave in jo o rezultatu obvesti. Okrajni načelnik v Gornjem Logatcu je že 1. marca 1930 uradno, za zapisnik, zaslišal osumljenega finančarja in domačo »prevajalko«. Glede na različnost izpovedb so ju nato soočili, in ženska je vztrajala pri tem, da je pribežnika finančar spraševal o političnih razmerah v Italiji in o smiselnosti umora Benita Mussolinija.

Ljubljanska direkcija je 5. marca 1930 naročila Alojziju Črepinku, starešini glavnega oddelka v Gornjem Logatcu, da opravi poizvedbe in nato gradivo pošlje direkciji. Ta starešina je čez tri dni na oddelku v Planini uradno zaslišal osumljenega in Marijo Rožanc. Navzoč je bil Andrej Rejc, starešina oddelka v Planini, in dva druga finančarja, eden od njiju je bil zapisnikar. Še isti dan so zaprosili občino Planina za mnenje o Mariji Rožanc, in ta ga je takoj napisala. V potrdilu je med drugim zapisala, da je Marija Rožanc *»v političnem in moralnem ozirju na slabem glasu ter po mnenju županstva nezanesljiva, kakor tudi precej omejena.«*

Glavni oddelek je spis 9. marca 1930 poslal na finančno direkcijo, tam pa so 14. marca imenovali tričlansko disciplinsko komisijo, sestavljeno iz tam službujočih uradnikov finančne kontrole. Slednja je 20. marca izdelala posvetovalni zapisnik, na podlagi katerega je direkcija istega dne izdala razsodbo. Podpregledniku so za 15 odstotkov znižali osnovno in položajno plačo, osebno draginjsko doklado in osebno dopolnilno doklado, vse za dobo treh mesecev, za eno leto pa so mu zadržali napredovanje v višjo stopnjo osnovne plače in stanarine ter napredovanje v višjo skupino. Za to kazen so navedli tri razloge: oba pribežnika je zasliševal kar v mali stražarnici, kjer bi ga lahko napadla in razorožila; neupravičeno se je zanimal, ali sta bila udeležena pri atentatu na stavbo

omenjenega tržaškega lista in sta zato zbežala k nam; brez potrebe se je poslužil domačinke za prevajalko. Niso pa mu mogli dokazati, da ju je spraševal o razmerah v Italiji in govoril o potrebi umora ministrskega predsednika, zato tega v kazni niso upoštevali. Odločbo o disciplinski kazni so isti dan poslali na glavni oddelek v Gornji Logatec, in ker se kaznovani nanjo ni pritožil, so kazen po petnajstih dneh vpisali v njegov uslužbenki in osebni list, celotno gradivo pa poslali direkciji. V tem gradivu je bila tudi priročna skica kraja dogodka. Iz nje je razvidno, da sta bili južno od omenjene stražarnice naše finančne straže ob potoku Malnišica stražarnica ter stražnica italijanske finančne straže. Ob mejni črti na cesti Planina–Kačja vas je bila druga stražarnica naše finančne kontrole, na drugi strani te črte pa najprej stražarnica italijanske finančne straže in nato stražnica s posadko karabinjerjev in finančne straže.

O izsledkih preiskave dogodka je finančna direkcija 5. maja 1930 poročala banski upravi v Ljubljani, od koder so ji 20. maja odpisali, da so Mariji Rožanc takoj po dogodku odvzeli obmejno karto, ki ji je dotlej omogočala neovirano prehajanje meje. Oba Italijana so prepeljali v zapore uprave policije v Ljubljani, nato pa so ju po odobritvi notranjega ministrstva 10. aprila 1930 v Št. Ilju odpravili v Avstrijo, od koder se nista vrnila.

Starešina glavnega oddelka v Gornjem Logatcu je že 3. marca 1930 vsem petim oddelkom finančne kontrole na tem okolišju izdal pisna navodila, kako ravnati s kordonoprestopniki (osebami, ki so k nam prišle zunaj carinskih poti). Od takih oseb je treba najprej zahtevati dokumente, in če jih nimajo, jih je treba privedi na oddelek finančne kontrole, kjer se izdela poročilo o dogodku in opišejo morebitni predmeti, najdeni pri njih. To je treba vpisati v evidenco kordonoprestopnikov, nato pa osebe predati najbližjemu policijskemu oblastvu ali orožniški postaji, ki sta edina pristojna za uradno zaslišanje teh oseb in za nadaljnji postopek.³⁹

»Nevaren« Korošček predvolilni letak

Mihael Bizjak, preglednik na oddelku Bled, je 12. oktobra 1931 med sprehodom srečal trgovskega pomočnika iz Rečice pri Bledu, ki ga je poznal, saj je ta trgovina spadala pod finančni nadzor. Med pogovorom je beseda nanesla na volitve v narodno skupščino, ki so bile razpisane za 8. november 1931. Tedaj mu je pomočnik izročil letak, pod katerim je

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1930, ovoj št. 44.

bil podpisan dr. Anton Korošec, kritiziral pa je oktroirano ustavo, režim ter pozival prebivalce, naj se volitev ne udeležijo.

Proka Teofilović, komandir orožniške postaje Bled, je po svojem zaupniku izvedel, da ima trgovec v Rečici nevaren letak, in začele so se poizvedbe, ki so pripeljale do preglednika Bizjaka. Dejanje je priznal. Poročilo o tem dejanju je iz omenjene postaje potovalo na poveljstvo dravskega orožniškega polka v Ljubljani, pa tudi na poveljstvo Blejskega orožniškega odreda, ki mu je poveljeval Milan Kovinčić, kapetan I. razreda. Ta odred je skrbel za varnost tamkajšnje kraljeve vile.

Finančna direkcija v Ljubljani je o dogodku izvedela po dveh poteh: od orožniškega odreda in banske uprave. Začela se je široka preiskava, in na koncu je bil preglednik od omenjene direkcije kaznovan z zmanjšanjem plače in osebne draginjske doklade za 10 odstotkov, kar je šlo v korist uradniškega pokojninskega sklada v Beogradu.

Še pred koncem disciplinskega postopka je bil Bizjak premeščen na oddelek finančne kontrole v Vevčanah v tedanji južni Srbiji. Zaradi tega so iz ljubljanske direkcije pisali vardarski finančni direkciji v Skopju, naj mu razsodbo vroči, in če se nanjo ne bo pritožil, vpiše v njegov uslužbenki list.

Orožniška postaja Bled je Bizjaka ovadila tudi okrajnemu sodišču v Radovljici, ker naj bi kršil določbo zakona o volitvah z dne 10. septembra 1931.⁴⁰ To sodišče je dejanje okvalificiralo drugače, kot kršitev 4. člena zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.⁴¹

Disciplinska premestitev brez povračil

Franc Brišar, podpreglednik finančne kontrole na oddelku Sv. Jurij ob Južni železnici, je bil 20. oktobra 1933 zaslišan zaradi očitanih nerednosti v službi. Po končanem zaslišanju je na zapisnik podal vrsto očitkov na račun Alojzija Vrtačnika, starešine oddelka v Sv. Juriju ob Južni železnici, pa tudi na račun Franca Kunca, starešine oddelka v Gornjem Gradu, kjer je Brišar prej služboval. Zadnji dan januarja 1934 je bil poklican, da te očitke dokaže, česar ni mogel storiti, pa tudi priče njegovih navedb niso potrdile. Zbrano gradivo so z oddelka poslali ljubljanski direkciji, ki je 18. junija 1934 izrekla kazen premestitve brez pravice do povračila potnih in selitvenih

⁴⁰ *Zakon o volitvah narodnih poslancev za narodno skupščino*, Sl. list KBUDB, št. 55/31, z dne 16. septembra 1931; kazniva dejanja so bila določena v čl. 71–95.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, ovoj št. 37.

stroškov. Kazen je utemeljila na štirih očitanih nerednostih, za dve pa ga je oprostita; nanašali sta se na domnevno surovo vedenje ob eksekucijah.

Kakšna je bila vsebina očitanih nerednosti? Prva je obsegala njegove obtožbe na račun obeh starešin oddelkov, ki jih ni mogel dokazati. Alojziju Vrtačniku je očital, da ga šikanira, preganja, mu nepravilno predpisuje službo, ustvarja prepire med člani oddelka, da hodijo žena in otroci z njim v službo, da ga mrzi zato, ker je on, Franc Brišar, član društva Sokol. Francu Kuncu je očital, da je starešinsko poročilo zanj sestavil kot plod osebne mržnje, le-to pa je pristransko in maščevalno, ker sta bili ženi obeh zelo sprti.

Druga je zadevala njegovo nedopustno opazko, ki jo je 23. oktobra 1933 vpisal v svoj službeni nalog, na račun starešine oddelka v Sv. Juriju ob Južni železnici.

Tretja je obsegala malomarno opravljanje eksekucije, ki bi jo moral opraviti po službenem nalogu 5. aprila 1934 pri Sv. Urbanu. Tam bi moral soboslikarju Jakobu Podgoršku zarubiti stvar zaradi neplačane davščine v višini 200 dinarjev. Tega pa ni storil, pač pa je v poročilo zapisal, da je imenovani obrtnik brez zaposlitve in nima rubljivih predmetov. Obrtnik je bil tisti dan na delu v Loki pri Zusmu, doma pa je imel praznično obleko, ki jo je naslednji dan zarubil starešina oddelka sam. Kmalu za tem je dolžnik plačal zaostalo dajatev.

Četrto nerednost je zagrešil 14. oktobra 1933, ko bi po službenem nalogu moral kontrolirati plačevanje uslužbenskega davka na veleposestvu Slom v vasi Uniše. To je opravil malomarno, saj ni ugotovil, da sta imela ekonom in kuharica po 600 dinarjev mesečne plače, a brezplačno hrano in stanovanje na posestvu. Država je bila na tem davku oškodovana za 20 dinarjev mesečno za oba skupaj, kajti za vsakega so bili plačani le 4 dinarji, namesto 14 dinarjev na mesec.⁴²

Razveljavljeni pisni ukor

Janez Šumandl, podpreglednik finančne kontrole na oddelku Marenberg, pododdelek Radl, je bil 19. junija 1934 zaradi nerednosti kaznovan s pisnim opominom. Kazen mu je izrekel starešina glavnega oddelka v Dravogradu. Pritožil se je finančni direkciji v Ljubljani.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 597-F. K.-1934.

V Ljubljani so gradivo, ki je vsebovalo dvanajst spisov, preučili. Glavni očitek se je nanašal na dogodek 8. aprila 1934. Tedaj je bil na stalni straži na Radlu. Okoli 13.00 je prišel po carinski poti iz Avstrije avstrijski državlján Karl Müller, po poklicu kolar, star enaindvajset let. Zaustavil ga je in vprašal, ali ima kaj, kar bi bilo treba cariniti. Odgovoril je, da nima, nato mu je finančar pregledal nahrbtnik, žepe in pretipal zgornji del telesa. Ker ni odkril ničesar in je imel obmejno karto, ga je pustil v našo državo.

Kmalu je omenjenega tujca srečal podporočnik, komandir prvega voda 66. čete 15. pododseka obmejne čete, ki ga je spremljal vojak. Ukazal je vojaku, da tujca prime, in privedla sta ga na orožniško postajo Marenberg. Tam so ga preiskali in pri njem odkrili dve otroški kapici, dve majici in deset parov nogavic. Imel jih je ovite in z vrvico privezane okoli nog.

O tem je vojska izdelala dvoje poročil, eno komandir voda ter komandir čete, drugo orožniška postaja, in nastal je ovoj z dvanajstimi spisi. Komandir voda je gladko zapisal, da bi finančar mogel in moral pri tihotapcu opaziti odebelele hlačnice, ni pa navedel tega, da ga je komandir orožniške postaje Marenberg nekaj dni prej zaprosil, naj granicarji zaustavijo Müllerja, če bo prišel k nam, ker je sumljiv. Orožniška kaplarja Matija Hace in Djuro Radanović, ki sta opravila postopek s privedenim tihotapcem, sta bila bolj resnicoljubna ter sta zapisala, da je imel tihotapec tihotapske predmete *»tako spretno privite, da se na pogled niti z otipanjem ni moglo opaziti, ker je bil precej debelo (zimsko) oblečen, a predmeti, ki so bili povezani, so bili zelo tanki, ker so bili iz volne.«*

Vse gradivo so poslali ljubljanski direkciji, za katero je ključno vprašanje bilo, ali je podpreglednik mogel posumiti, da tihotapec okoli nog nosi tihotapsko blago. Ocenila je, da to ni bilo mogoče. Zaradi tega so 3. septembra 1934 odločili, da se pritožbi ugodi, disciplinska kazen pa razveljavi.⁴³

Kazen 30 dinarjev

Stanislav Štörger, podpreglednik finančne kontrole na oddelku Slovenska Bistrica, je bil v disciplinski preiskavi zaradi malomarnega opravljanja službe. To je odkril Peter Držaj, podinšpektor v referatu finančne

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 865–F. K.– 1934.

kontrole pri finančni direkciji v Ljubljani, ko je 6. in 7. septembra 1933 nadzoroval poslovanje tega oddelka.

Na oddelku so začeli zbirati dokaze in o ugotovitvah poročali glavnemu oddelku Maribor, od tam pa so 7. marca 1934 poročali direkciji v Ljubljani. Ko so v Ljubljani prebrali spis, so odpisali, da je kršitev take narave, da jo kaznujejo v lastni pristojnosti.

Starešina glavnega oddelka ga je 10. maja 1934 kaznoval s plačilom 30 dinarjev kazni v korist uradniškega pokojninskega sklada v Beogradu. V odločbi je bilo navedeno, da kazen ne zaustavi napredovanja v periodski povišek plače in v višjo skupino.

Odločba je navajala tri kršitve. Po službenem nalogu za 1. avgust 1933 je moral opraviti revizijo točilne kleti pri Antonu Avguštinu v Slovenski Bistrici št. 104. Ugotovil je, da imenovani gostilničar ni plačal občinske trošarine za 146 litrov vina, a ni podal prijave. Podobno je moral istega dne opraviti revizijo pri gostilničarki Josipini Krulc v Slovenski Bistrici št. 18. Ugotovil je neplačano občinsko trošarino za 625 litrov vina, a je ni ovadil. V službenem nalogu za 6. september 1933 je imel naročilo, da v občini Pretrež opravi dvaintrideset eksekucij. Ko se je vrnil na oddelek, je malomarno izpolnil le osem zapisnikov, od zaostalih davščin pa ni izterjal niti dinarja.

Disciplinski spis je vseboval dvajset aktov, in ko je prejel odločbo o disciplinski kazni, se nanjo ni pritožil, in je postala veljavna. Kmalu nato je bil premeščen na oddelek Sv. Jurij ob Pesnici.⁴⁴

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 596–F. K – 1934.

DRUGO DESETLETJE MINISTRSTVA ZA FINANCE

Finančno ministrstvo je tudi v času Kraljevine Jugoslavije z zakoni in nižjimi pravnimi akti spreminjalo in dopolnjevalo svojo organiziranost. Iz gradiva bom navedel predvsem tiste primere, ki so zadevali finančno kontrolo.

Nova organiziranost finančne uprave v državi

Konec leta 1929 je izšel nov zakon, ki je uredil celotno področje finančne uprave,¹ veljati je začel 10. decembra 1929, ko je bil objavljen v državnem uradnem listu.

Ministrstvo za finance se je delilo na šest oddelkov, označenih z rimskimi števkami, I., občni oddelek; II., oddelek za državno računovodstvo in proračun; III., oddelek za davke; IV., oddelek za carine; V., oddelek za kataster in državna posestva; VI., oddelek za državne dolgove in državni kredit.

Oddelke so vodili načelniki. Delili so se na odseke, s šefi odsekov na čelu. Lahko so oblikovali tudi referate (razdelke), ki so spadali neposredno pod ministra, z referenti na čelu. Oddelki so prevzeli pristojnosti dotedanjih generalnih direktij ministrstva za finance. Občni oddelek je imel v pristojnosti tudi finančno kontrolo. Neposredno pod ministrstvo so spadala tudi državna pravobranilstva in finančne direkcije. Slednje so se kmalu imenovala po banovinah, saj so bili njihovi okoliši skladni z banovinami, sedeže so imele na sedežih banovin.

Tudi za to obdobje je veljalo, da so se vlade pogosto menjale, kralj oziroma kraljevi namestniki pa so na funkcijo ministra za finance večkrat postavili eno in isto osebo.

¹ *Zakon o organizaciji finančne uprave*, Ur. list KBUDB, št. 16/30, z dne 4. januarja 1930; popravki v Ur. listu KBUDB, št. 26/30, z dne 30. januarja 1930.

Vsaka finančna direkcija je imela šest odsekov: občí odsek, odsek za računovodstvo, odsek za neposredne davke, odsek za carine, odsek za trošarino in takse ter odsek za kataster in državna posestva. Na čelu odseka je bil šef odseka. Pod finančno direkcijo so spadale davčne uprave, carinarnice, katastrske uprave in finančna kontrola. Občí odsek je bil pristojen za službena razmerja in evidenco finančnih uslužbencev, upokojencev in invalidov; za finančno kontrolo; za disciplinsko sodišče in drugo po odločitvi finančnega direktorja.

Finančna kontrola je bila razdeljena na glavne oddelke in oddelke. Ukinjene so bile dotedanje okrajne uprave finančne kontrole, ki so jih tudi pri nas dosledno imenovali sreske uprave; zamenjali so jih glavni oddelki. Glavni oddelek je opravljal vse posle oddelka, poleg teh pa je skrbel še za pravilno opravljanje službe v dodeljenih oddelkih in za disciplino v njih. Glavnemu oddelku je načeloval uradnik, oddelku pa preglednik finančne kontrole.

Službo finančne kontrole so sestavljali uradniki II. in III. kategorije ter zvaničniki. Vse finančno uradništvo je bilo razdeljeno po kategorijah in skupinah. V II. kategorijo in njenih šest skupin so bili uvrščeni tile uradniki finančne kontrole:

- inšpektor v prvo a skupino,
- višji poverjenik v prvo skupino,
- poverjenik v drugo ali tretjo skupino,
- pomožni poverjenik v četrto skupino,
- uradniški pripravnik v peto skupino.

S tem je že podana hierarhija najvišjega uradništva v finančni kontroli, ki je bila drugačna od tiste, predpisane z uredbo iz leta 1921.

Za napredovanje v drugo skupino te kategorije je bilo potrebno opraviti višji državni strokovni izpit po pravilniku, ki ga je predpisal minister. Uradniki v tej kategoriji so doklado na službo prejemale v treh skupinah, tisti v prvi skupini po 600 dinarjev na mesec, v drugi skupini 450 dinarjev in v tretji skupini 300 dinarjev na mesec. Ta doklada se je računala v pokojninsko osnovo takole: 50 odstotkov po dvajsetih letih dejanske državne službe, 60 odstotkov po petindvajsetih letih, 70 odstotkov po tridesetih letih in 100 odstotkov po petintridesetih letih službe. Višji poverjenik je smel napredovati v prvo a skupino II. kategorije, če je služboval v ministrstvu ali v finančni direkciji ali načeloval glavnemu oddelku finančne kontrole, prebil štiri leta v prvi skupini in dosegel odlično oceno.

V III. kategorijo uradnikov finančne kontrole in njene tri skupine so spadali:

- višji nadzornik v prvo skupino,
- nadzornik v drugo skupino,
- podnadzornik v tretjo skupino.

To je bila razvrstitev nižjega uradništva te kontrole po nazivih. Uporabljala je dva izraza, ki sta podobna: inšpektor in nadzornik, vendar je šlo po vsebini za različna položaja. Uradnik prve skupine v III. kategoriji je po petindvajsetih letih državne službe ter odlični oceni v zadnjih treh letih smel dobivati prejemke druge skupine v II. kategoriji.

Vse uslužbenke finančne uprave so ocenjevali z letnimi ocenami »odličen«, »prav dober«, »dober« in »slab«. Odgovornost uradnikov je bila določena v tem zakonu, zvaničnikov pa malo v tem zakonu, večinoma pa v zakonu o organizaciji finančne kontrole.

Minister je 23. decembra 1929, kmalu po uveljavitvi zakona o organizaciji finančne uprave, določil organiziranost občega oddelka v ministrstvu.² Poslovati je začel 1. januarja 1930 in je imel sedem notranjih enot: administrativni odsek, personalni in pokojninski odsek, odsek za samoupravne finance, odsek za finančno kontrolo, referat za tehnične posle iz pristojnosti finančne uprave, ekonomat in knjižnico.

Naloge odseka za finančno kontrolo so bile opredeljene takole: izdelovanje administrativnih odločb, navodil, pojasnil in tolmačenj glede uporabljanja zakona o organizaciji finančne kontrole; nadzorovanje poslovanja organov finančne kontrole; skrb za red in disciplino v tej kontroli; evidenca zvaničnikov finančne kontrole (za uradnike je bila pri personalnem in pokojninskem odseku).

Jeseni leta 1930 je minister za finance izdal predpis o opravljanju višjega državnega strokovnega izpita za uradnike finančne kontrole II. kategorije.³ Pravico do polaganja tega izpita je dobil uradnik finančne kontrole v tretji skupini II. kategorije po desetih letih državne službe. Izpiti so bili oktobra na ministrstvu. Ponavljanje je bilo mogoče le enkrat po pretečenih dveh letih od neuspešnega prvega poskusa. Obsegal je ustni in pisni del. Program je bil zelo obširen, izpit pa so polagali pred komisijo, ki so jo sestavljali predsednik in štirje člani, vsak od njih

² *Organizacija občega oddelka ministrstva za finance*, Ur. list KBUDB, št. 17/30, z dne 9. januarja 1930.

³ *Pravilnik za opravljanje višjega državnega strokovnega izpita za uradnike finančne kontrole II. kategorije*, Sl. list KBUDB, št. 32/30, z dne 16. oktobra 1930.

je imel namestnika. Zelo kmalu je bil ta pravilnik spremenjen.⁴ Komisija za izpit je imela poleg predsednika pet članov. Predsednik je bil načelnik občega oddelka ali šef odseka za finančno kontrolo. Vsi člani so bili z ministrstva, dva z oddelka davkov, po eden pa iz občega oddelka (odsek finančne kontrole), oddelka carin in odseka za državne monopole.

Kdo so bili starešine, ki so v finančnem ministrstvu neposredno vodili notranjo organizacijsko enoto, pristojno za finančno kontrolo? Šefi odseka za finančno kontrolo so bili trije:

1. Miroslav Radmilov, 1930–1932;
2. Milan Pešić, 1932–1934, ko je umrl;
3. Dragiša Vidaković, 1934–1938, ki je bil eno leto šef tega odseka, nato pa načelnik IX. oddelka za finančno kontrolo. Za njim so bili načelniki IX. oddelka za finančno kontrolo še trije:
4. Dušan Trajković, 1938–1939;
5. Trifun Jovanović, 1939;
6. Miroslav Radmilov, 1939–1941.

Med to šesterico je bil eden dvakrat na takem položaju, zato je utemeljeno zapisati, da je šlo le za peterico. Na to mesto so bili praviloma imenovani ljudje z visoko izobrazbo, a različnega profila, kot bi rekli danes. Naj navedem dva primera. Milan Pešić je bil rojen 1882, leta 1903 je končal vojaško akademijo v Beogradu, v letih 1919–1928 je bil načelnik intendance v osrednjem poveljstvu orožništva, nato je bil načelnik finančnega oddelka Zetske banovine, leta 1932 pa je postal šef odseka za finančno kontrolo.⁵ Dušan Trajković je bil rojen 1899, končal je pravno fakulteto v Beogradu, in preden je postal načelnik oddelka za finančno kontrolo, je bil vršilec dolžnosti finančnega direktorja finančne direkcije v Beogradu.⁶

Sest sprememb zakona o organizaciji finančne uprave

Zakon o organizaciji finančne uprave je do razpada države doživel šest sprememb in dopolnitev.

⁴ *Izmena Pravilnika za polaganje višeg državnog stručnog izpita za činovnike Finansijske kontrole II. kategorije, Finansijski zbornik, št. 15, 1930, str. 736.*

⁵ *Promena u Ministarstvu Finansija, Finansijska kontrola, št. 9, 1932, str. 17.*

⁶ *Novi načelnik, Finansijska kontrola, št. 7, 1938, str. 119.*

- 1) Najprej je na to področje leta 1931 posegel uradniški zakon, ki je odpravil 18 členov v omenjenem zakonu o finančni upravi. Posebej je opozoril, da se nazivi v finančni upravi smejo določati le na temelju sistemiziranih delovnih mest.⁷
- 2) Naslednje leto je finančni zakon določil, da je v finančnem ministrstvu nov, VII. oddelek za proračun, saj se je II. oddelek za državno računovodstvo in proračun razdelil na dva oddelka. Oddelek za proračun je opravljal zadeve sestavljanja državnega proračuna, zadeve samoupravnih proračunov in financ ter zadeve statistike državnega in samoupravnega proračuna ter financ. Razveljavil je 41. člen, ki je vseboval določbe o vodilnih kadrih finančne uprave.⁸
- 3) Do tretje spremembe je prišlo leta 1935. Zakon o proračunskih dvanajstinah je določil, da se v finančnem ministrstvu oblikujeta nova oddelka, VIII. bančni in valutni oddelek ter IX. oddelek za finančno kontrolo. Določena je bila okvirna vsebina obeh novih oddelkov.⁹
- 4) Tudi četrto spremembo je leta 1937 prinesel finančni predpis. Določil je, da se v okviru I. občega oddelka finančnega ministrstva ustanovi nov odsek za kontrolo državnih dohodkov.¹⁰
- 5) Finančni zakon je leta 1938 posegel na področje finančne kontrole na morju, mejnih jezerih in rekah. Parne in motorne ladje so postale oddelki finančne kontrole, podrobneje pa je to bilo prepuščeno ministru za finance.¹¹
- 6) Zadnja, šesta sprememba je bila na začetku leta 1941 objavljena le v državnem stanovskem glasilu in je napačno navajala, da gre za spremembo zakona o organizaciji finančne kontrole. Šlo je za povzetek uredbe o državnem proračunu za leto 1941, v njej pa je bilo zapisano, da bodo na kopnem glavni oddelki finančne kontrole

⁷ *Zakon uradnikov*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 315 in 317.

⁸ *Finančni zakon za leto 1932./1933.*, Sl. list KBUDB, št. 28/32, z dne 8. aprila 1932, čl. 63.

⁹ *Zakon o proračunskih dvanajstinah za mesece avgust, september, oktober, november in december 1935 ter januar, februar in marec 1936 in naknadnih in izrednih kreditih k proračunskim dvanajstinah za mesece april, maj, junij in julij 1935 in k proračunu državnih razhodkov in dohodkov za leto 1934./1935.*, Sl. list KBUDB, št. 68/35, z dne 24. avgusta 1935, čl. 82.

¹⁰ *Finančni zakon za leto 1937./1938.*, Sl. list KBUDB, št. 31/37, z dne 17. aprila 1937, čl. 93.

¹¹ *Finančni zakon za leto 1938./1939.*, Sl. list KBUDB, št. 36/1938, z dne 4. maja 1938, čl. 114.

postali nadzorništva, ki se bodo delila na oddelke in pododdelke (ogranke), plovni objekti na morju in Skadrskem jezeru pa na glavne oddelke in oddelke.¹² Izvedbo teh sprememb je preprečil napad na Jugoslavijo 6. aprila 1941.

Pravilnik o ureditvi finančnega ministrstva

Minister za finance je 12. aprila 1930 izdal pravilnik tega ministrstva,¹³ ki je imel podobno vlogo in vsebino kot dotedanji predpisi o organiziranosti ministrstva. Najprej je opredelil vlogo in naloge pomočnika ministra, nato pa je določil organiziranost ministrstva.

Bilo je pet oddelkov: občni oddelek, oddelek za davke, oddelek za carino, oddelek za kataster in državna posestva ter oddelek za državne dolgove in državni kredit.

Občni oddelek se je dalje delil na osem notranjih organizacijskih enot: administrativni odsek, personalni in pokojninski odsek, odsek za samoupravne finance, odsek za finančno kontrolo, referat za tehnične zadeve v pristojnosti finančne uprave, referat za zadeve disciplinskega sodišča pri tem ministrstvu, ekonomat in knjižnico. Odsek za finančno kontrolo je ohranil naloge, določene leto poprej. Evidenco uradnikov te kontrole je vodil personalni in pokojninski odsek.

Prihajalo je do več posegov v ta pravilnik, od katerih bom navedel le tiste, ki so zadevali notranjo enoto v ministrstvu, ki je vodila finančno kontrolo.

Finančni minister je spomladi 1931 spremenil pravilnik tako, da je določil pooblastila načelnika občega oddelka. Lahko je podpisoval odločbe o postavljanju, napredovanju in premestitvi zvaničnikov finančne kontrole iz ene v drugo finančno direkcijo; odobral poroke, dopust do trideset dni in bolniški dopust nad štirideset dni za zvaničnike te kontrole; odobral zdravljenje doma ali v vojašnicah (oddelkih) vsem uslužbencem te kontrole; izdajal odločbe o nadomestilih za pisarniške potrebščine in potovanja uradnikov te kontrole.¹⁴

¹² Izvod iz uredbe o državnem buāetu za period 1 april – 31 decembar 1941 godine, *Finansijska kontrola*, št. 4, 1941, *Dodatak*, str. 113–116.

¹³ *Pravilnik o poslovnem redu u Ministarstvu Finansijsa*, *Finansijski zbornik*, št. 4, 1930, str. 184–199.

¹⁴ *Izmene i dopune Pravilnika o poslovnem redu u Ministarstvu finansijsa*, *Finansijski zbornik*, št. 11, 1931, str. 321–324.

Na začetku leta 1932 je prišlo do druge spremembe v tem pravilniku, ko je minister 11. januarja 1932 odločil, da je odsek za finančno kontrolo pri občem oddelku prešel v sestavo oddelka za davke kot njegov odsek.¹⁵

Sredi septembra 1935 so v finančnem ministrstvu ustanovili oddelek za finančno kontrolo, ki se je delil na administrativno-personalni odsek in na odsek za plovno finančno kontrolo. Administrativno-personalni odsek je skrbel za vse zadeve finančne kontrole. Načelnik tega odseka je postal pristojen za izdajanje odločb o namestitvi, napredovanju, premestitvi in odpustu zvaničnikov in dnevničarjev finančne kontrole ter za odobravanje bolniškega dopusta do treh mesecev, ko je dobil mnenje zdravnika in komisije. Odsek za plovno finančno kontrolo je bil pristojen za to kontrolo na morju, jezerih in plovnihih rekah ob državni meji.¹⁶ Od vzpostavitve tega oddelka je bilo v *Finansijskem zborniku* samostojno poglavje, kjer so objavljali gradiva tega oddelka.

Tri vrste operativnih enot

Minister za finance je 27. maja 1930 izdal podrobnejša navodila za delovanje terenskih enot finančne kontrole.¹⁷ Nanašala so se torej na organiziranost te kontrole na temeljni ravni.

Glavni oddelki in oddelki so lahko bili kopenski in pomorski. Kopenski so bili notranji, obmejni, obalni in obalno-pomorski, vsi so imeli sedeže na celini. Pomorski so bili le na parnikih in čolnih. Okoliše oddelkov je določal finančni direktor. Šteli so najmanj tri zvaničnike.

Lahko so oblikovali tudi pododdelke (v izvorniku ogranke, torej izpostave, podružnice) bodisi za stalno službovanje na okolišu enega in istega kraja bodisi za okoliš več krajev. Pododdelek za stalno službovanje v enem kraju je bil na primer pri carinarnici ali v industrijskem podjetju, ki je spadalo pod stalni finančni nadzor. Pododdelek za več krajev je bil

¹⁵ Rešenje o prenošenju Oteka za samoupravne finansije i Oteka za finansijsku kontrolu u sastav Odeljenja poreza, *Finansijski zbornik*, št. 1, 1932, str. 1.

¹⁶ *Izmena Pravilnika o poslovnom redu u Ministarstvu finansija*, *Finansijski zbornik*, št. 38, 1935, str. 425–426.

Ovlaščenje načelnika odeljenja za finansijsku kontrolu za potpisivanje akata, *Finansijski zbornik*, št. 38, 1935, str. 426.

¹⁷ *Navodila za izvedbo organizacije finančne kontrole*, Sl. list KBUDB, št. 19/30, z dne 20. avgusta 1930.

tam, kjer ni bilo potrebe po oddelku, zahtevano število uslužbencev je bilo majhno ali so to zahtevali pomembni službeni interesi (na primer vzdolž meje). Napis na sedežu pododdelka je navajal ime glavnega oddelka, pododdelka in njegov sedež. Vodja pododdelka je imel pooblastila vodje patrolje finančne kontrole, vodil ga je najvišji zvaničnik po nazivu, lahko celo uradnik.

Razpored finančne kontrole je določal, kateri oddelki so bili neposredno podrejeni finančni direkciji in kateri glavnemu oddelku. Oddelek si je dopisoval neposredno s finančno direkcijo.

Pododdelki finančne kontrole pri carinarnicah so opravljali službo po napotkih in ukazih upravnikov carinarnic. Naloge teh pododdelkov so bile: pomožna služba v carinskih skladiščih; varovanje carinskih objektov in blagajn; pomoč pri carinskih operacijah (širših akcijah); spremljanje vlakov, ladij, carinskega blaga in denarnih pošiljk ter drugo v zvezi s kontrolno službo. Izjemoma, po odobritvi finančne direkcije, so smeli zvaničniki opravljati carinske manipulativne naloge, kot so vodenje knjig, kontrolnikov itd. V pododdelkih naj bi zaposlili bolj pismene in za zunanjo službo manj primerne uslužbenke; to je veljalo tudi za delo v finančni direkciji in v krajih, kjer so bile šole, da bi se otroci uslužbencev lažje šolali.

Neposredni nadzor glavnega oddelka nad oddelkom je vseboval skrb za pravilno opravljanje službe, izdajanje napotkov in ukazov za delo obmejnih oddelkov, spremljanje dogodkov ob meji, nadzor nad redom in disciplino, preiskovanje disciplinskih kršitev ter sodelovanje moštva ob večjih akcijah.

Pogoj za sprejem v finančno kontrolo je bila starost do petindvajset let in dobra ocena pri služenju vojaškega roka, za osebe v aktivni vojaški službi pa starost do trideset let.

Nadomestila za službena potovanja v okoliših so pripadala starešini glavnega oddelka in oddelka, vodji pododdelka pa samo tedaj, če jo je vodil uradnik.

Pristojnosti nekdanjih okrajnih uprav finančne kontrole oziroma njihovih upravnikov so se prenesle na tiste, ki so bili neposredno nadrejeni oddelkom (torej na glavni oddelek ali finančno direkcijo), ali na oddelek z uradnikom na čelu. To se je nanašalo tudi na hišne preiskave, uporabo orožja in dopuste.

Ocenjevanje vseh uslužbencev finančne kontrole je opravljala komisija pri finančni direkciji. Uslužbenske liste za uradnike in preglednike

so vodili v dveh izvodih, na finančni direkciji in ministrstvu za finance. Za druge zvaničnike so te liste prav tako vodili v dveh izvodih, na glavnem oddelku oziroma oddelku ter finančni direkciji. Ministrstvo za finance je za zvaničnike nižje od preglednika vodilo le abecedno kartoteko z najnujnejšimi podatki.

Starešine glavnih oddelkov, oddelkov in tistih pododdelkov z uradnikom na čelu je postavljalo finančno ministrstvo.

Očitno je prihajalo do postavljanja uslužbencev finančne kontrole mimo ministrove sistemizacije. To je moč sklepati po okrožnici istega ministra z dne 10. decembra 1930. Zapisal je, da mimo njegovega razporeda ni dovoljeno razporejati uslužbencev te kontrole bodisi v finančne direkcije bodisi v oddelke. Za delo pri carinarnici, kjer z razporedom ni predviden pododdelek finančne kontrole, se je smel občasno odrediti zvaničnik te kontrole, za kar je bil potreben dogovor med upravnikom carinarnice in starešino oddelka finančne kontrole. Starešina oddelka je lahko iz upravičenih razlogov zamenjal zvaničnike na delu pri carinarnicah, razen če je bil zvaničnik samostojen vodja carinskega oddelka. Službo pri carinarnicah je treba računati kot službo zunaj vojašnice finančne kontrole, je še zapisal minister.¹⁸

Takoj za to okrožnico je minister izdal novo, v kateri je sporočal, da smejo starešine oddelkov finančne kontrole v nujnih primerih sami izdati odločbo o hišni preiskavi, ki jo opravijo uslužbenci finančne kontrole, nato pa morajo svoje višje oblastvo zaprositi za potrditev.¹⁹

Zaradi treh vrst terenskih enot finančne straže je bilo treba uskladiti tudi nove napise na poslopih teh enot. Napisna tabla je ostala enakih velikosti, to je 110 x 40 centimetrov, enako napis v obeh pisavah, cirilici in latinici. Nad vhodom v pododdelek je na tabli zgoraj pisalo »Glavni odelek finančne kontrole ...«, spodaj v drugi vrsti pa »Pododdelek ...«, pododdelek pri carinarnici pa je imel napis enake oblike in te vsebine: na primer v zgornji vrsti »Oddelek finančne kontrole Rakek«, v spodnji vrsti pa »Pododdelek carinarnica«.

Okrogli barvni pečat je imel enak napis, kot je bil na tabli, v sredini pa je bil državni grb. Mali pečatnik za vosek pri zunanji službi je ostal enak dotedanjemu: »Finančna kontrola« in številka. Veliki pečatnik sta

¹⁸ *Upotreba službenika finansijske kontrole kod finančnih direkcija i carinarnica, Finansijski zbornik*, št. 20. 1930, str. 809.

¹⁹ *O donošenju rešenja da službenici finansijske kontrole vrše pretres stana, Finansijski zbornik*, št. 21. 1930, str. 817.

imela le glavni oddelek in oddelek, bil pa je enake vsebine kot mali pečatnik. Oba pečatnika sta imela državni grb.²⁰

Če so uslužbenci finančne kontrole prišli v Beograd, ne glede na to, ali so to storili službeno ali zasebno, so se morali javiti najvišjemu referentu za finančno kontrolo pri finančni direkciji v Beogradu.²¹

Sredi februarja 1929 je izšel zakon o prisegah,²² ki je pooblastil resorne ministre, da sami podrobneje določijo njihovo vsebino. Na tej podlagi je finančni minister določil besedilo za uslužbence finančne uprave, in s tem tudi za finančno kontrolo. Veljati je začela 8. avgusta 1931, ko je bila objavljena v državnem uradnem listu. Novo besedilo te prisege se je glasilo tako: *»Jaz N. N. prisegam pri vsemogočnem Bogu, da bom zvest vladajočemu kralju in domovini, da bom svojo dolžnost po zakonih in zakonitih ukazih opravljal vestno, marljivo in nepristransko, upoštevajoč edinele splošne javne interese, izogibajoč se vsemu, kar bi utegnilo škodovati zaupani mi službi, da bom čuval svoj ugled in ugled svojih starešin, da bom varoval službene skrivnosti in se nasploh izogibal vsemu, kar bi lahko škodovalo zaupanju v moj položaj. Tako mi Bog pomagaj!«.*²³

Tudi osrednja šola za zvaničnike finančne kontrole

Od poenotenja finančne kontrole po celotni državi leta 1921 do sredine leta 1930 so veljale določbe pravilnika za izvrševanje uredbe oziroma zakona o finančni kontroli, ki so se nanašale na šolanje uslužbencev. Pripravniška šola, strokovni tečaj za starešine oddelkov in strokovni tečaj za uradnike finančne kontrole so bili v pristojnosti oblastnih inšpektoratov finančne kontrole. To je za Slovenijo pomenilo, da je vse to potekalo v Ljubljani.

Delovala pa je tudi taka šola za celotno kraljevino oziroma njene dele. Šola v Beli Crkvi je začela delovati na začetku septembra 1925. Prostore je našla v bivši orožniški šoli. Za upravnika šole je bil postavljen Mihajilo

²⁰ *O natpisnim tablama, štambiljima i pečetnjacima odeljaka finansijske kontrole, Finansijski zbornik*, št. 1, 1931, str. 1.

²¹ *O prijavljuvanju službenika finansijske kontrole prilikom dolaska u Beograd, Finansijski zbornik*, št. 12, 1931, str. 327.

²² *Zakon o prisegah*, Ur. list LMO, št. 19/29, z dne 20. februarja 1929; popravek v Ur. listu LMO, št. 20/29, z dne 31. februarja 1929.

²³ *Uredba o besedilu prisege za uslužbence finančne uprave*, Sl. list KBUDB, št. 3/32, z dne 13. januarja 1932.

Bakšić, inšpektor I. razreda. Namenjena je bila za šolanje pripravnikov ter starešin oddelkov finančne kontrole.²⁴ Učenci so prihajali tudi iz tistih oblastnih inšpektoratov finančne kontrole (Cetinje, Split in Zagreb), ki dotlej niso organizirali takih šol, in ne le iz okoliša takega inšpektorata v Novem Sadu. Novi vodja te šole, inšpektor Herman Buzić, je leta 1929 v sindikalnem glasilu objavil vabilo, da bi za pouk zemljepisa na tej šoli iz vse države poslali razglednice o znamenitostih posameznih krajev.²⁵ Tudi gojenci in učitelji te šole so se vključili v akcijo za zbiranje denarja, s katerim naj bi v Beogradu zgradili dom združenja finančne kontrole. Po celi državi so jo zastavili tako, da je bilo treba za vsako opeko prispevati 1 dinar, zato so ji popularno rekli »akcija opeka«. V šoli so zbrali 680 dinarjev.²⁶ Jeseni 1930 je upravnik šole objavil, kdo je prispeval zaprosene razglednice krajev.²⁷

Konec marca 1930 je minister za finance odločil, da se preneha s polaganjem izpitov za starešine oddelkov in uradnike te kontrole. Ustanovljena bo namreč šola za zvaničnike finančne kontrole, ki bo delovala pri ministrstvu. Finančne direkcije bodo predlagale udeležence te šole, približno po trideset za vsak tečaj. To naj bi bili praviloma pripravniki, ki še niso opravili tečaja in položili izpita za stalnost. Šola bo trajala štiri mesece. Zanj bodo veljale določbe omenjenega pravilnika glede učnega načrta in polaganja izpitov. Z delom bo pričela 1. julija 1930 v banatskem kraju Bela Crkva²⁸ (mesto blizu tedanje jugoslovansko-romunske državne meje, danes meje med Republiko Srbijo in Romunijo).

Potemtakem je pri tej ministrovni odločitvi šlo tudi ali predvsem za to, da je pripravniška šola ena sama za vso državo, kar je tudi pomenilo, da bo pouk v srbohrvaškem jeziku.

Minister za finance je na začetku novembra 1940 izdal odločbo o ustanovitvi pripravniške šole za finančno kontrolo. Njen sedež je bil tokrat v Beogradu, v stavbi tega ministrstva, na Brankovi ulici 25. Nadzorstvo nad šolo je pripadlo oddelku za finančno kontrolo pri tem ministrstvu. Prvi tečaj se je začel že 4. decembra 1940 in je trajal štiri mesece. V prvem tečaju je bilo 78 učencev iz vse kraljevine. Za vodjo

²⁴ M. Sobajić: *Naša stručna škola u Beloj Crkvi, Finansijska kontrola*, št. 24, 1926, str. 1–2.

²⁵ Herman Buzić: *Razglednice za našu školu u Beloj Crkvi, Finansijska kontrola*, št. 19, 1929, str. 3.

²⁶ *Finansijska kontrola*, št. 21, 1930, str. 1–2.

²⁷ *Izjava zahvalnosti, Finansijska kontrola*, št. 26, 1930, str. 18.

²⁸ *Otvaranje škole zvaničnika finansijske kontrole, Finansijski zbornik*, št. 6, 1930, str. 317.

šole je bil postavljen Pothurski, podinšpektor finančne kontrole.²⁹ Isti minister je sredi januarja 1941 izdal pravilnik o tej šoli,³⁰ ki je podrobno uredil njeno delovanje in organiziranost, saj je imel 44 členov. Delovanje šole je prekinil izbruh vojne.

Uredba o notranjih odnosih v finančni kontroli

Finančni minister je 10. septembra 1932 spet posegel v finančno kontrolo, tokrat zlasti v njeno notranje življenje.³¹ Njegova uredba je imela značaj zakona in so jo tako tudi uradno navajali, veljala je od 6. oktobra 1932, ko je bila objavljena v državnem uradnem listu. Zaradi tega je treba opozoriti vsaj na nekatere novosti, ki jih je prinesel ta predpis.

Uslužbenci finančne kontrole so bili treh vrst, uradniki, zvaničniki in le pri plovni kontroli tudi uradniški pripravniki. Med pogoji za sprejem med zvaničnike je bil tudi tisti, ki je določal, da mora imeti najmanj dva razreda srednje ali njej enakovredne šole, le izjemoma samo osnovno šolo. Natančno so bili opredeljeni razlogi, zaradi katerih je bil zvaničnik odpuščen iz službe. Bilo jih je šest; prvi trije so se nanašali na njegovo strokovno neprimernost, preostali trije pa na poroko brez dovoljenja, samovoljno zapustitev kraja službe med izrečenim suspenzom in na to, da se do konca prvega leta službe ni zavaroval pri posmrtninskem skladu združenja zvaničnikov finančne kontrole.

V finančni kontroli so bile štiri vrste izpitov, za podpreglednika, preglednika, strokovni za uradnika in višji državni strokovni izpit. Pravilnike o teh izpitih je izdal minister za finance.

Zvaničniki so bili razdeljeni v tri skupine, razen pripravnikov, a jih bom vseeno upošteval, saj se iz tega vidi nova razvrstitev po nazivih, ki so jim rekli zvanja in ne več čini:

- pripravniki niso bili uvrščeni v nobeno od teh skupin,
- v III. skupino so sodili pomožni podpregledniki,
- v II. skupino podpregledniki,
- v I. skupino pregledniki.

²⁹ *Pripravniška škola finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 1–2, 1941, str. 5–6.

³⁰ *Pravilnik o organizaciji pripravničke šole zvaničnika finansijske kontrole u Beogradu, Dodatak Finansijske kontrole*. št. 3, 1941, str. 101–109.

³¹ *Uredba o sprejemu v službo, razporedbi zvanj, denarnih prejemkih, preskrbi z obleko, ženinovi, rabi orožja in disciplinski odgovornosti uslužbencev finančne kontrole*, Sl. list KBUDB, št. 89/32, z dne 9. novembra 1932.

Pripravnik je postal pomožni podpreglednik, če je bil tri leta v pripravniški službi in je opravil podpregledniški izpit. Če je imel nepopolno srednjo šolo, je podpreglednik postal takrat, ko je bil dve leti pripravnik in je položil izpit za podpreglednika. Če je imel popolno srednjo ali njej enako šolo, je preglednik postal po enem letu v pripravniški službi in opravljenem strokovnem uradniškem izpitu. Iz tega se vidi, kako je šolska izobrazba odpirala možnost za napredovanje zvaničnikov.

Pomožni podpreglednik je postal podpreglednik, če je bil najmanj štiri leta pomožni podpreglednik, podpreglednik pa je postal preglednik, če je bil štiri leta podpreglednik. To napredovanje je bilo vezano tudi na pogoje, da v zadnjem letu ni bil slabo ocenjen, da zoper njega ni bila uvedena kazenska ali disciplinska preiskava ali ni bil odstranjen iz službe (suspens).

Za uradnika je bil lahko imenovan preglednik, ki je opravil strokovni uradniški izpit in bil najmanj štiri leta preglednik; tedaj so ga uvrstili v X. skupino uradnikov. Preglednik s popolno srednjo šolo je moral biti najmanj tri leta preglednik, in ko je opravil strokovni uradniški izpit, je bil uvrščen v IX. skupino uradnikov.

Uradniki finančne kontrole so bili razporejeni v šest skupin, iz česar je razvidna nova hierarhija celotnega uradništva finančne kontrole, šteta od spodaj navzgor:

- podpoverjenik v X. skupino,
- poverjenik v IX. skupino,
- višji poverjenik v VIII. skupino,
- podinšpektor v VII. skupino,
- inšpektor v VI. skupino,
- višji inšpektor v V. skupino.

Višji poverjenik je lahko postal podinšpektor, če je opravil višji državni strokovni izpit.

Pregledniki so bili med uradnike imenovani glede na svojo sposobnost, marljivost, inteligentnost, družabno olikanost in značajnost. Če je več kandidatov izpolnjevalo iste pogoje, je odločal čin po 102. členu zakona o uradnikih. Čin se je po tem zakonu določal po naslednjem redu: skupina, trajanje službe v isti skupini, položaj oziroma čin, trajanje službe v isti stroki, trajanje službe sploh in datum rojstva. V isti skupini je bil višji po činu tisti, ki je prej dosegel višji naziv. Starešina oblasti je imel do podrejenih uslužbencev najvišji čin.³²

³² *Zakon o uradnikih*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 102.

Zvaničnik se je smel poročiti z dovoljenjem ministra za finance. Pri tem za preglednike ni veljala omejitev glede let službovanja v tej stroki, podpregledniki in pomožni podpregledniki so morali v tej službi prebiti najmanj sedem let, pripravniki pa se niso smeli poročiti.

Orožje so smeli uporabiti le v dveh primerih:

- da bi odbili napad na sebe ali na tovariša v službi,
- da bi obvladali odpor pri odkrivanju ali preprečevanju tihotapstva, prijemanju storilcev ali vzdrževanju javne varnosti.

Podrobneje je bilo obrazloženo, kaj je napad in kaj odpor oziroma upiranje. Če je bilo možno, je bilo treba najprej uporabiti manj nevarno hladno orožje. Paziti je bilo treba na to, da z uporabo orožja niso bile prizadete nedolžne osebe. Pred uporabo orožja je moral praviloma trikrat pozvati »V imenu zakona! Stoj!«, razen če bi šlo za ogrožanje življenja.

Disciplinskih kaznivih dejanj zvaničnikov v službi ali v prostem času je bilo dveh vrst, disciplinski prekrški, ki jih je bilo devet vrst, ter disciplinski prestopki, ki jih je bilo sedemintrideset vrst.

Za nabavo službene uniforme je država odtlej dajala podporo v višini kreditov, odobrenih v proračunu; o višini te denarne podpore je odločil minister za finance za vsako finančno leto posebej.

Devet sprememb te uredbe

Do razpada države je ta uredba doživela devet sprememb in dopolnitev, ki so bile sicer skromne po obsegu, a pomembne zlasti za posamezne ožje skupine uslužbencev.

- 1) Prva sprememba je bila leta 1935.³³ Za zvaničnika so smeli sprejeti tudi tistega, ki je končal zgolj osnovno šolo, če je bil po poklicu mornar (ribič) ali je odslužil vojaški rok pri mornarici oziroma se je izučil za strojnega ključavničarja in je položil izpit za ravnanje z motorji, ki so nameščeni za pogon ladij ali čolnov. Ta novost je šla samo v korist plovne finančne kontrole.
- 2) Tudi drugi poseg v to uredbo je bil leta 1935. Določil je, da je moral kandidat za sprejem med zvaničnike finančne kontrole končati najmanj štiri razrede srednje ali njej enake šole in ni smel biti starejši kot šestindvajset let.³⁴

³³ *Zvaničniki finančne kontrole*, Sl. list KBUDB, št. 30/35, z dne 13. aprila 1935.

³⁴ *Izpremembe uredbe o finančni kontroli*, Sl. list KBUDB, št. 73/35, z dne 11. septembra 1935; popravek v Sl. listu KBUDB, št. 75/35, z dne 18. septembra 1935.

- 3) Tretja sprememba je bila leta 1936 in je določala, da je smel kazni za disciplinske prekrške poleg starešine glavnega oddelka izrekati tudi načelnik oddelka za finančno kontrolo pri finančnem ministrstvu, zoper odločbo o kazni za disciplinski prekršek, ki jo je izdal načelnik oddelka za finančno kontrolo pri ministrstvu, pa pritožba ni bila možna.³⁵
- 4) Četrta sprememba je bila leta 1938 in jo je vseboval finančni zakon.³⁶ Nanašala se je le na plovno finančno kontrolo, in je temu moštvu določila posebno doklado za vkrcanje. Ta je bila odvisna od kraja službovanja (morje, jezero ali reka) in naziva oziroma položaja. Znašala je najmanj 200 in največ 1200 dinarjev na mesec.
- 5) Največ posegov v to uredbo je bilo leta 1939, in to trije. Minister je 2. februarja 1939 določil peto spremembo, da so se smeli preglednik, podpreglednik in pomožni podpreglednik finančne kontrole poročiti šele po desetih letih službovanja pri tej kontroli.³⁷
- 6) Že 16. marca 1939 je isti minister odločil o novem, šestem posegu v uredbo: zvaničniki, razen pripravnikov, so se smeli poročiti po sedmih letih službovanja pri finančni kontroli.³⁸ Minister je to 12. aprila 1939 spet potrdil.³⁹
- 7) Obširen poseg v to uredbo, sedmi po vrsti, je prinesel finančni zakon za leto 1939/40.⁴⁰ Najprej je bilo določeno, da pripadniki finančne kontrole v krajih, kjer je razsajala malarija in so bili naštet, prejema doklado za težjo službo, uradniki po 420 dinarjev na mesec, zvaničniki in dnevničarji pa po 360 dinarjev na mesec. Posebna doklada za vkrcanje plovne finančne kontrole je bila od 450 do 1200 dinarjev na mesec. Vsem uslužbencem finančne kontrole je bilo prepovedano izražanje strankarske pripadnosti in strankarsko delovanje v vsakršni obliki. To je veljalo znotraj moštva in med prebivalci. Za nespoštovanje te prepovedi so bile določene

³⁵ *Izpremembe v uredbi za finančno kontrolo*, Sl. list KBUDB, št. 44/36, z dne 30. maja 1936.

³⁶ *Finančni zakon za leto 1938./1939.*, Sl. list KBUDB, št. 36/38, z dne 4. maja 1938, čl. 114.

³⁷ *Spremembe uredbe o sprejemu v službo in razporedbi zvanj uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932*, Sl. list KBUDB, št. 13/39, z dne 15. februarja 1939.

³⁸ *Izmenje Uredbe o primanju u službu i rasporedu zvanja službenika Finansijske kontrole broj 76.660/III od 10 septembra 1932*, SNKJ, št. 65/39, z dne 22. marca 1939.

³⁹ *Spremembe uredbe o sprejemanju v službo, razporedbi zvanj itd. uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932*, Sl. list KBUDB, št. 35/39, z dne 3. maja 1939.

⁴⁰ *Finančni zakon za leto 1939./1940.*, Sl. list KBUDB, št. 34/39, z dne 29. aprila 1939, čl. 124.

stroge kazni, od denarne v znesku vseh trimesečnih prejemkov, odpustitve iz državne službe in odvzema pravice do pokojnine, do upokojitve ob zmanjšanju pokojninskih prejemkov od enega do desetih let. Te kazni je izrekal minister sam. Če pri pomorski finančni kontroli ni bilo dovolj višjega strokovnega osebja, so na taka mesta lahko postavili častnike kraljevske mornarice. Za vzdrževanje reda in discipline v vojašnicah finančne kontrole in zunaj njih ter za opravljanje določenih vrst služb je smel finančni minister zahtevati namestitve vojaških častnikov. Stroške te vrste je nosilo ministrstvo za finance.

- 8) Ministrski svet je 4. januarja 1940 določil osmo spremembo te uredbe. Za zvaničnika je lahko bil sprejet, kdor je končal najmanj dva razreda srednje ali njej enakovredne šole, star pa je smel biti do trideset let. Pripravnik z nepopolno srednjo ali njej enako strokovno šolo je lahko napredoval v II. skupino zvaničnikov, če je bil v pripravniški službi tri leta (dotlej dve leti) in je opravil podpregledniški izpit; pripravnik s popolno srednjo ali njej enako šolo je lahko napredoval v I. skupino zvaničnikov, če je v pripravniški službi prebil tri leta (dotlej eno leto) in je opravil strokovni uradniški izpit. Uradnikom finančne kontrole v VIII., IX. in X. položajni skupini, ki so ob postavitvi za uradnika X. položajne skupine kot pregledniki službovali devet let ali več oziroma kot zvaničniki petnajst let ali več, se je za napredovanje v naslednjo višjo skupino priznala petina vsega časa, prebitega na zvaničniškem položaju, toda največ tri leta. Zvaničniki I. skupine – pregledniki, ki so napredovali med uradnike, a so po napredovanju prejeli manjšo plačo in položajno doklado, so od 1. aprila 1940 dalje prejeli razliko v teh prejemkih, dokler je le-ta obstajala. Izvršilni uslužbenci finančne kontrole so od 1. aprila 1940 dalje glede na posebno težavnost in odgovornost prejeli posebno doklado na službo. Ta je za uradnike in uradniške pripravnike pomorske finančne kontrole znašala 300 dinarjev na mesec, za zvaničnike I. skupine 250 dinarjev, za zvaničnike II. in III. skupine ter za pripravnike pa 200 dinarjev mesečno. Doklada se je štela v osnovo za določanje pokojnine. Za zvaničnike so smeli znova sprejeti bivše zvaničnike, ki so službo izgubili ob zmanjšanju števila moštva finančne kontrole, če niso bili starejši kot štirideset let in v času, ko so službovali pri tej kontroli, niso bili kaznovani za disciplinski

prestoppek. Imovina nekdanjega režijskega fonda je v celoti prešla v posmrtninski sklad združenja zvaničnikov finančne kontrole.⁴¹

- 9) Zadnja, deveta sprememba uredbe je bila izdana 7. novembra 1940. Ponovno je uveljavila določila glede sklepanja zakonske zveze, ki so bila v prvotnem besedilu uredbe iz leta 1932: pregledniki neomejeno, podpregledniki in pomožni podpregledniki po sedmih letih službe, pripravniki pa sploh ne.⁴²

Izgleda, da vojaški častniki med osebjem finančne kontrole niso naleteli na najboljši sprejem. Na skupni seji upravnega in nadzornega odbora združenja zvaničnikov finančne kontrole 20. in 21. februarja 1940 v Beogradu so med osmimi sklepi sprejeli tudi zadnjega, ki je predlagal, da v novi finančni zakon za leto 1940/41 ne bi vnesli določbe o premeščanju oficirjev vojske in mornarice v finančno kontrolo ter o njeni depolitizaciji.⁴³

Devetega septembra 1939 je začela veljati uredba o državnem logarskem osebju.⁴⁴ Čuvajsko-logarsko osebje v državnih gozdovih je po zaprsegi imelo značaj organov javne varnosti, uživalo vse pravice takih oseb in nosilo uniformo ter strelno orožje (puška z nožem in revolver). Orožje je dobilo brezplačno iz vojaških skladišč prek ministrstva za gozdove in rudnike. Orožje so ti možje in fantje smeli uporabiti pod enakimi pogoji, kot so veljali za finančno kontrolo.⁴⁵

Uradniki so hoteli v svojih pisarnah imeti pomoč zvaničnikov

Vsebina glasila finančnega ministrstva kaže, da je tako rekoč ves čas obstajala težnja uradnikov finančne kontrole, da bi ob sebi imeli čimveč pisarniških moči iz vrst zvaničnikov. Zoper to težnjo so večkrat protestirali iz vodstva finančne kontrole v Beogradu in zahtevali, da je takšna

⁴¹ Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o sprejemu v službo, razporedbi zvanj, denarnih prejemkih, prekrbi z obleko, ženitvi, rabi orožja in disciplinski odgovornosti uslužbencev finančne kontrole, Sl. list KBUDB, št. 12/40, z dne 10. februarja 1940.

⁴² Spremembe uredbe o sprejemanju v službo in razporedbi zvanj uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932, Sl. list KBUDB, št. 96/40, z dne 30. novembra 1940.

⁴³ Zaključci sjednice šireg upravnog i nadzornog odbora Udruženja, Finansijska kontrola, št. 3, 1940, str. 67–68.

⁴⁴ Uredba o ustroju in službi čuvajsko-logarskega osebja pri upravi državnih gozdov, Sl. list KBUDB, št. 9/40, z dne 31. januarja 1940.

⁴⁵ Uredba o sprejemu v službo, razporedbi zvanj, denarnih prejemkih, preskrbi z obleko, ženitvi, rabi orožja in disciplinski odgovornosti uslužbencev finančne kontrole, Sl. list KBUDB, št. 89/32, z dne 9. novembra 1932, čl. 15–18.

pomoč zgolj v predvidenih, z razporedom (sistemizacijo) določenih številčnih okvirih.

Generalna direkcija posrednih davkov je 9. julija 1925 opozorila, da je v nekaterih okrajnih upravah finančne kontrole stalno zaposlenih po več nižjih uslužbencev te kontrole, med njimi so celo pregledniki, čeprav bi te naloge lahko opravljal en sam zvaničnik. Zato je izdala te ukaze: v manjših okrajnih upravah se sme za pisarniške naloge odrediti le po en zvaničnik, po možnosti starejši, ki je manj primeren za terensko delo; po dva se smeta uporabljati le za nujne naloge, in to po odobritvi oblastnega inšpektorata finančne kontrole; o dovoljenem številu zvaničnikov na večjih in pomembnejših okrajnih upravah bo odločila ta direkcija, ko bo prejela predlog oblastnega inšpektorata; šef okrajne uprave mora osebno opravljati vsa pomembnejša pisarniška opravila in biti v pisarni ves čas, ko ni na terenu; starešine morajo nadzirati, kako se izvajajo ti ukazi.⁴⁶

Finansijski zbornik je leta 1935 dvakrat ostro pisal zoper te uradniške navade. Februarja 1935 je poudaril, da je temeljna naloga finančne kontrole odkrivati in preprečevati kršenja fiskalnih predpisov. Poleg tega se sme zvaničnike za notranje pisarniško delo v davčnih upravah in v finančni direkciji uporabiti le po odobritvi finančnega direktorja. Tako delo je le izjema, ki sme v finančni direkciji trajati največ eno leto, več pa le z odobritvijo ministrstva za finance. Na zahtevo davčne uprave se sme moštvo finančne kontrole uporabiti za zunanje naloge, kot je ogled, dostava pomembne pošte ali pridobitev pomembne informacije. Tako nalogo mora zvaničnik praviloma opraviti med redno zunanjo službo in le izjemoma kot posebno službo. V Beogradu so zapisali, da je asistenca pri pobiranju javnih dajatev le izjema in zahteva odobritev finančne direkcije.⁴⁷

Že novembra 1935 je sledilo novo tovrstno opozorilo finančnega ministrstva. Ugotovilo je, da se za pisarniško delo uporablja pretirano število uslužbencev finančne kontrole, zaradi česar je trpela zunanja služba. Število teh uslužbencev je omejeno, tihotapstvo pa cveti, zato je moštvo iz pisarn nujno treba preusmeriti v terensko delo. V okolišju posamezne finančne direkcije se sme za pisarniško službo odslej uporabljati največ do 2 odstotka moštva, so naročili iz Beograda in zahtevali, da podrejeni to takoj uresničijo.⁴⁸

⁴⁶ *Upotreba nižih organa finansijske kontrole za kancelarijski rad u Sreskim Upravama finansijske kontrole, Finansijska služba*, št. 53–60, 1925, str. 469.

⁴⁷ *Osnovne dužnosti organa finansijske kontrole, Finansijski zbornik*, št. 6, 1935, str. 35.

⁴⁸ *Upotreba organa finansijske kontrole za kancelarijske poslove. Finansijski zbornik*, št. 48, 1935, str. 537.

Še ostrejši poziv je ministrstvo za finance objavilo približno eno leto pozneje. Opaziti je naglo upadanje državnih prihodkov, za kar je razlog le slaba kontrola in nezadostno število uslužbencev te kontrole na terenu; zato je v razcvetu tihotapstvo trošarinskih in monopolnih predmetov, so ugotavljali odgovorni možje v Beogradu. Fiskalni razlogi torej zahtevajo, da je finančna kontrola na svojih rednih nalogah, zato je treba vse zva- ničnike vrniti iz davčnih uprav in finančnih direktij na oddelke; izjema je le nujno potrebno število zva- ničnikov za delo v referatu za finančno kontrolo pri finančni direkciji. Oddelki so morali o izvršitvi te okrožni- ce poročati finančni direkciji, ta pa ministrstvu.⁴⁹

Kdaj in kje so stražili blagajne ter poslopja

Nekaj težav za moštvo finančne kontrole so pomenile tudi nekatere naloge, povezane z delovanjem drugih sestavin finančne uprave.

Dravska finančna direkcija je 22. novembra 1929 razposlala okrožni- co vsem davčnim upravam, v kateri je povzela ukaz finančnega ministrstva z dne 26. oktobra istega leta o nočnem dežurstvu (varovanju) v poslopih davčnih uprav. Vojaške oblasti namreč niso več dajale vojakov za straženje civilnih državnih ustanov, tudi ne finančnih direktij. V Beogradu so od- ločili takole: če je davčna uprava imela enega služitelja, ki je stanoval v stavbi, je on prevzel tudi nočno dežurstvo; če je bilo služiteljev več in niso stanovali v poslopiju, so ponoči dežurali po redni listi; če je bil le en služi- telj, ki ni stanoval v poslopiju, je ta naloga pripadla finančni kontroli. Tudi občinski stražniki so morali pogosto obhoditi poslopje davčnih uprav, je že 1. maja 1929 s posebno naredbo odredil finančni minister. Okrožnico so poslali tudi okrajnim upravam finančne kontrole in naročili, da se sta- rešine oddelkov povežejo s šefi davčnih uprav in se sporazumejo o tej nalogi. Finančni stražniki so morali biti ob tem oboroženi z revolverji oziroma pištolami, služitelji s puškami, obe vrsti orožja sta morali biti nabiti. To dežurstvo je bilo treba predpisati s službenim nalogom in v razporedu službenih ur prikazati kot obhodno in zasedno službo.⁵⁰

Pododdelki finančne kontrole pri carinarnicah so morali ponoči varo- vati blagajno in stavbo carinarnice. Glavni oddelki in oddelki na sedežih

⁴⁹ *Upotreba organa finansijske kontrole za kancelarijsku službu, Finansijski zbornik*, št. 45, 1936, str. 560.

⁵⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, spis št. 1334/11.

carinaric, pri katerih ni bilo pododdelka, so morali v službene ukaze zvaničnikom posebej naročiti, da so bili med službo na terenu pozorni na carinske objekte. Jeseni 1931 so iz Beograda naročali, da je šlo torej za neposredno straženje teh carinskih stavb in blagajn na eni strani ali za polaganje pozornosti na varnost teh poslopij (danes bi rekli operativno pokrivanje teh objektov) med opravljanjem redne terenske nočne službe na drugi strani.⁵¹

Dravska finančna direkcija v Ljubljani je 11. maja 1933 pisno naročila glavnemu oddelku finančne kontrole v Šmarju pri Jelšah, da izvrši prošnjo davčne uprave v Konjicah. Slednja je namreč 11. aprila 1933 prosila za eno opremljeno posteljo, ki bo na razpolago na oddelku finančne kontrole v istem kraju. Ta oddelek je moral v roku desetih dni omenjeni davčni upravi posoditi posteljo, odeji, štiri rjuhe, podzglavnik in slamnjačo; če bi bilo treba, pa tudi puško z osemdesetimi naboji. To so rabili za čuvaja davčne uprave oziroma blagajne. Ker je šlo za začasno izposajo, odstopljenih predmetov ni bilo treba črtati v inventarju oddelka. Glavni oddelek je spis poslal na omenjeni oddelek, tam pa so s strojem dopisali, da so 24. maja 1933 zahtevano posteljo in opremo odstopili davčni upravi, ki pa puške in streliva ni rabila.⁵²

Ista finančna direkcija je na začetku leta 1934 odredila izredni nadzor nad poslovanjem davčne uprave na Ptujju, v zapisniku o opravljenem pregledu pa je lustrator navedel, da varovanje blagajne na tej upravi ni urejeno. Uprava je 22. januarja 1934 poročala, kako je odpravila to pomanjkljivost. Ponoči je bil finančni stražnik z oddelka finančne kontrole na Ptujju v kuhinji naturalnega stanovanja, namenjenega za slugo te uprave. To stanovanje je bilo od septembra 1933 prazno. Kuhinja tega stanovanja je bila z blagajniškim prostorom spojena z električnim zvoncem, kar je bilo pripravno. Prostori oddelka finančne kontrole so bili preveč oddaljeni od poslopja davčne uprave. Starešina omenjenega oddelka je odredil nočno dežurstvo pri blagajni, čeprav je štel, da bo zaradi tega trpelo drugo delo moštva. Davkarji so zaprosili tudi mestno načelstvo na Ptujju, da bi mestni stražnik patroljiral okoli poslopja davčne uprave, na kar so pristali. Zaprosili so tudi orožniško postajo za sodelovanje pri patroljiranju v nočnem času.⁵³

⁵¹ *O upotrebi službenika finansijske kontrole za nočno čuvanje carinskih kasa i carinskih objekata, Finansijski zbornik*, št. 28, 1931, str. 618.

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933–1/Pov., spis št. 1/66.

⁵³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1/pov. 1934, spis št. 1/27.

Na začetku jeseni leta 1935 so z ministrstva dali nove napotke za podobno delo pri blagajnah davčnih uprav. Če je taka uprava imela dva ali več služiteljev, uslužbencev finančne kontrole niso smeli uporabljati za varovanje blagajn, saj je bila to naloga enega od služiteljev. Če je bil pri davčni upravi le en sluga, sta blagajno izmenično čuvala on in zva- ničnik finančne kontrole. Kjer davčna uprava ni imela sluga, je varovanje blagajne prevzela finančna kontrola, toda le tam, kjer so to narekemale potrebe. Kjer sta v isti stavbi delovali tako finančna kontrola kot davčna uprava, je blagajno varovala finančna kontrola.

Krožnica finančnega ministrstva spomladi leta 1936, ki se je na- našala na manj primerne uslužbence finančne kontrole, je le posredno povezana s tem. Zapisali so, da je opaziti, kako posamezne starešine predlagajo take uslužbence za notranjo službo v pisarni, pri carinar- nici ali v podjetju pod finančnim nadzorom, včasih pa jih predlagajo za upokojitev. Tako prakso so pristojni ocenili za neprimerno. Za vsa- kogar je primerno delo znotraj finančne kontrole. *»Ne sme biti niti govora o tem, da bi mogli trpeti nesposobne in lene uslužbence, še naj- manj pa to, da bi taki uslužbenci zato dobili posebna delovna mesta v službi.«*⁵⁴

Dravska finančna direkcija je 9. marca 1939 izdala davčnemu in- špektorju Ivanu Mešku pisno pooblastilo, da je opravil tako imeno- vani nenadni pregled poslovanja blagajne pri davčni upravi v Radovljici. To nalogo je opravil v dneh od 20. do 25. marca 1939. V poročilu o ogledu, ki ga je izdelal predzadnji dan marca, je med pomanjkljivostmi, ki so se ponavljale, v 4. točki navedel, da nihče ne opravlja nočne dežurne službe za varnost blagajne. Šef davčne uprave je 12. aprila 1939 odgovoril, kaj je ukrenil za varnost blagajne. Opisal je, da ima soba, kjer je blagajna, vrata zvezana na signalno napravo, in ta bi alarmirala služitelja, ki je stanoval v isti stavbi. Soba je zgrajena iz železobetona in dostopna le skozi ta vrata. Ob sprožitvi alarma bi davčni služitelj takoj poklical orožniško postajo. Če bi odredil nočno dežurstvo pred vrati blagajniške sobe, bi za to rabil železno prenosno posteljo in orož- je. V isti stavbi je bila tudi pošta, ki je hranila še več denarja, a tam nihče ni opravljal nočne dežurne službe. Najbolje bi bilo, če bi blagaj- no zavarovali proti vlamu, saj bi to bilo ceneje kot določiti eno osebo za nočno straženje, je predlagal šef. Z direkcije so nato odpisali, da je

⁵⁴ *Upotreba službenika finansijske kontrole u službi uopšte i predlozi za penzionisanje*, Finan- sijski zbornik, št. 16, 1936, str. 262.

treba ponoči blagajno varovati, za kar je šef disciplinsko in materialno odgovoren, za posteljo pa naj povpraša na oddelku finančne kontrole v Radovljici.⁵⁵

Črna ocena discipline

Oddelek za finančno kontrolo ministrstva financ je 3. septembra 1935 z okrožnico opozoril vse finančne direkcije na disciplino v tej kontroli. Njegova ocena je bila precej črna.

Prvi stavek te okrožnice se je glasil takole: *»Neizpodbitno je potrjeno, da sta red in disciplina v zboru finančne kontrole strahovito popustila.«* Osebne koristi postavljajo pred državne. Dejanja nediscipline so celo kazniva dejanja in ne le disciplinske kršitve. In nadaljuje takole: *»Podkupovanje se je razmahnilo«* in obstajajo posamezniki, ki spregledajo kršitve zakonov, če za to kaj dobijo. Posamezne državljane lažno obtožujejo, drugi pa počnejo, kar hočejo, zlasti sorodniki in prijatelji financarjev. Ob predvidenih premestitvah zanje posredujejo narodni poslanci ali žene. Razne zasebne prošnje pošiljajo celo neposredno ministru za finance.

Nato so našteali, kakšne ukrepe bi bilo treba uvesti za izboljšanje discipline. Ob podkupovanju je potrebno storilca takoj izključiti iz službe, ob posredovanju poslanca je treba disciplinsko ukrepati zoper moža, za katerega se je poslanec zavzel, na splošno je potrebno strogo disciplinsko ukrepanje zoper vse kršitelje, so ukazovali iz beograjskega oddelka.

Dravska finančna direkcija je to okrožnico 10. septembra 1935 poslala vsem enotam finančne kontrole, da so se proti podpisu z njo seznanili vsi uslužbenci. Okrožnico so morali shraniti v zbirki pomembnih naredb.⁵⁶

Letni stroški na enega financarja leta 1920, 1937 in 1938

Zanimivi so ohranjeni podatki o tako imenovani gostitvi varnostnega moštva pri nas. To so predvsem podatki o številu prebivalcev na enega moža, površini ozemlja na enega moža, površini ozemlja na enoto itd.

⁵⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1939, spisa št. 1/64 in št. 1/74.

⁵⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. pov. br. 3– IX. oziroma 211/pov.–1935.

Take podatke je na primer vsebovala vsaka dislokacijska (razporeditvena) tabela orožništva v času Avstrije oziroma Avstro-Ogrske.

Pozneje so od te prakse odstopili, in to je veljalo tudi za finančno stražo v naši kraljevini. Podatke o izdatkih na enega moža je bilo treba posebej izračunati, in to je bilo mogoče le za prva leta Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ko so bili proračunski izdatki še posebej prikazani po posameznih pokrajinah države, tudi za Slovenijo.

Le za finančno leto 1920/21 je bilo povsem jasno razvidno, kolikšno moštvo finančne straže in državne policije je bilo tedaj v Sloveniji ter kolikšni izdatki so bili predvideni za ti dve zvrsti varnostnega moštva pri nas. Na ta način ni bilo težavno izračunati letnega izdatka na enega moža.

V proračunu za finančno leto 1920/21, ki je veljalo od 1. junija 1920 do 31. maja 1921, je bilo za policijo v Sloveniji predvidenih 10.102.387 kron. Tedaj je bilo pri nas pri policiji zaposlenih 806 mož, tako starešin kot stražnikov in agentov v civilu. Na enega policista je torej prišlo 12.533 kron letnih stroškov. Stroški za državno policijo v celotni državi so pomenili 0,37 odstotka državnega proračuna in 6,49 odstotka proračuna notranjega ministrstva.

V istem proračunu je bilo za finančno stražo v Sloveniji predvidenih 6.980.506 kron. Sistemiziranih je bilo 41 uradnikov in 1703 stražniki, skupaj 1744 mož. Na enega uslužbenca finančne straže je potemtakem prišlo 4.002 kron izdatkov. Izdatki za finančno stražo v Sloveniji so pomenili 0,25 odstotka celotnega državnega proračuna in 2,18 odstotka proračuna finančnega ministrstva.⁵⁷

V državnem proračunu za finančno leto 1937/38 je bilo za finančno kontrolo predvideno 84.356.509 dinarjev izdatkov, od tega za osebne izdatke 73.346.509 dinarjev in 11.010.000 dinarjev za materialne stroške. Leta 1937 je bilo v tej stroki zaposlenih 279 uradnikov, 4798 zva- ničnikov in 35 dnevničarjev, skupaj 5112 mož. Na enega moža je torej prišlo po 16.566 dinarjev izdatkov na leto, na mesec pa 1.380 dinarjev. Tak izračun je bil tedaj prvič objavljen v stanovskem glasilu.⁵⁸

V finančnem zakonu za leto 1938/39 je bilo za 5208 mož finančne kontrole predvidenih 97.076.040 dinarjev prejemkov, to je povprečno po 18.639 dinarjev letno na moža, mesečno pa po 1.553 dinarjev.⁵⁹

⁵⁷ *Buđet državnih rashoda i prihoda Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca za 1920./21. godinu*, str. 249–250 in 398.

⁵⁸ *Raspored i rezultati rada Finansijske Kontrole u 1937, Finasijska kontrola*, št. 3, 1938, str. 38–41.

⁵⁹ Nekaj o finančni kontroli, *Naš glas*, št. 19, 1939, str. 2.

Dravska banovina je leta 1931, ko je bilo zadnje ljudsko štetje, merila 15.809,3 kvadratnega kilometra in je štela 1.144.298 prebivalcev. Leta 1937 je bilo v tej banovini 568 mož finančne kontrole, na finančarja je torej prišlo po 27,8 kvadratnega kilometra ozemlja in 2014 prebivalcev; slednja številka ni povsem točna, saj ne upošteva povečanja števila prebivalstva med letoma 1931 in 1937.

Leta 1937 je bilo v državi 17.493 orožnikov, kaplarjev in podčastnikov, 487 častnikov in civilnih uradnikov, skupaj 17.980 mož. V proračunu za finančno leto 1937/38 je bilo za to zvrst varnostnih sil namenjeno 316.241.031 dinarjev. Na enega moža v sivooolivni uniformi je tisto leto prišlo 17.506 dinarjev, mesečno pa 1.459 dinarjev stroškov.⁶⁰

Nepričakovan poseg v človekoljubne ustanove

Ministrski svet je konec zime 1937 sprejel predpis, ki je urejal nadzor nad zavarovalnicami.⁶¹ Sem sicer niso neposredno uvrstili ustanov človekoljubnega značaja, ki so se bavile s pomočjo ob smrti in boleznih svojih članov, a so jih postavili pod nadzorstvo ministrstva za trgovino in industrijo. Tudi te ustanove so morale odvesti en odstotek kosmate premije v poseben sklad za zasebno zavarovalno stroko pri državni hipotekarni banki v Beogradu. Ta sklad je upravljalo ministrstvo za trgovino in industrijo, služil pa je za kritje stroškov pri nadzoru teh podjetij in ustanov. Ta minister je dobil pooblastilo, da je določil rok, v katerem morajo podjetja in humanitarne ustanove svoje poslovanje uskladiti z določili te uredbe, ki je začela veljati 1. marca 1937, z dnem, ko je izšla v državnem uradnem listu.

Čez slabi dve leti je minister za trgovino in industrijo podrobneje uredil poslovanje človekoljubnih ustanov te vrste.⁶² Določil je, da znesek pogrebnih stroškov ni smel preseči 5.000 dinarjev, bolnin pa ne več kot 50 dinarjev na dan. Ustanove, ki so dobile dovoljenje za poslovanje pred uveljavitvijo uredbe o nadzoru nad zavarovalnimi podjetji, to je pred 1. marcem 1937, niso potrebovale ponovnega dovoljenja te vrste,

⁶⁰ Čelik, *Slovenski orožniki 1918–1941*, str. 198.

⁶¹ *Uredba o nadzorstvu nad zavarovalnimi podjetji*, Sl. List KBUDB, št. 22/37, z dne 17. marca 1937.

⁶² *Pravilnik o ustanovah človekoljubnega značaja, ki se ukvarjajo z zavarovanjem pogrebnih stroškov in stroškov za bolezni, in o skladih za pokojninsko zavarovanje*, Sl. list KBUDB, št. 6/39, z dne 21. januarja 1939.

pač pa so morale ministrstvu za trgovino in industrijo dostaviti vrsto dokumentov, na primer dokaz o ustanovitvi, pravila, poslovno osnovo, seznam članov upravnega in nadzornega odbora z navedbo poklica, letno poročilo za zadnje poslovno leto, overjen prepis zapisnika zadnje letne skupščine, sklepne račune za poslednja tri leta, stanje rezerve ter poročilo aktuarja (uslužbenca zavarovalnice) o imovinskem stanju in obveznostih ustanove, ki je imela nad tisoč članov in je izplačevala nad 2.000 dinarjev pogrebne. Pravilnik je začel veljati 6. decembra 1938, ko je bil objavljen v državnem uradnem listu. V roku treh mesecev po njegovi uveljavitvi, to je do 6. marca 1939, so morale ustanove svoja pravila in poslovno osnovo uskladiti z določbami tega pravilnika. Minister je smel ta rok izjemoma podaljšati še za tri mesece.

O tej zadnji zahtevi iz pravilnika je pisalo tudi stanovsko glasilo, saj je posmrtni fond združenja zvaničnikov finančne kontrole spadal med ustanove človekoljubnega značaja.⁶³ To združenje in druge stanovske organizacije so ocenile, da je ta rok prekratek. Predstavniki sedemintridesetih ustanov te vrste iz celotne kraljevine so se 12. in 13. februarja 1939 sestali v Beogradu, sprejeli resolucijo in komunike ter zaprosili za sprejem njihove delegacije pri ministru za trgovino in industrijo. Dosegli so, da so rok za uskladitev pravil podaljšali do 28. avgusta 1939.⁶⁴ Ta rok je bil potem podaljšan do konca maja 1940.⁶⁵ Konec januarja 1941 je izšel nov pravilnik,⁶⁶ ki pa ni mogel zaživeti, saj je državo kmalu zajel vojni požar.

Iz *Finansijskega zbornika za leto 1939*

Glasilo ministrstva za finance *Finansijska služba* se je leta 1930 preimenovalo v *Finansijski zbornik*. Prva številka novega oziroma preimenovanega glasila je izšla 15. marca 1930. Vsebina je bila podobna

⁶³ *Saobražavanje rada Posmrtnog fonda u vezi Uredbe o nadzoru nad osiguravajućim društvima i ustanovama humano socijalnog karaktera i Pravilnika o izvršenju ove Uredbe nad humano socijalnim ustanovama, Finansijska kontrola, št. 2, 1939, str. 91–93.*

⁶⁴ *Deputacija pretstavnika humano-socijalnih ustanova kod Ministra trgovine i industrije u vezi pravilnika o nadzoru nad ovim ustanovama, Finansijska kontrola, št. 3, 1939, str. 110–112.*

⁶⁵ *Podaljšava roka, določenega v pravilniku o ustanovah človekoljubnega značaja, Sl. list KBUDB, št. 39/40, z dne 15. maja 1940.*

⁶⁶ *Pravilnik o ustanovah človekoljubnega značaja, ki se bavijo z zavarovanjem pogrebnih in bolniških stroškov, Sl. list KBUDB, št. 12/1, z dne 8. februarja 1941, ki je začel veljati 24. januarja 1941, z dnem objave v državnem uradnem listu.*

kot v njeni predhodnici, razporejena po organizacijskih enotah finančnega ministrstva. Natisnjeno je bilo večinoma v cirilici, deloma tudi v latinici.

V posameznem letu je izšlo: 1930 – 24 števil, 936 strani; 1931 – 29 števil, 636 strani; 1932 – 22 števil, 652 strani; 1933 – 23 števil, 724 strani; 1934 – 34 števil, 810 strani; 1935 – 52 števil, 576 strani; 1936 – 53 števil, 660 strani; 1937 – 52 števil, 718 strani; 1938 – 52 števil, 815 strani; 1939 – 52 števil, 880 strani; 1940 – 52 števil, 1032 strani in 1941 – 13 števil, 296 strani. Zadnja številka je izšla 27. marca 1941, nato pa je glasilo nehalo izhajati.

Finančno ministrstvo je 2. avgusta 1934 pisalo dravski finančni direkciji, da bo ta zbornik odslej objavljala vse gradivo finančne stroke, razen tistega zaupne narave. Sem je spadalo tudi gradivo finančnih direkcij, zato ji morajo take akte pošiljati in jih označiti, da so namenjeni objavi v tem zborniku. Ljubljanska direkcija je to okrožnico 8. avgusta razposlala vsem podrejenim uradom in enotam finančne kontrole. Naročila je, da se morajo vsi uslužbenci seznaniti z vsebino tega zbornika, zlasti s tisto iz svoje stroke, saj dotedanjih okrožnic ne bo več.⁶⁷

Iz vsebine *Finansijske službe* za leto 1924 sem že prikazal nekaj zanimivejših okrožnic, in menim, da ne bo odveč, če podobno storim tudi za *Finansijski zbornik* za leto 1939.

Finančni minister je 14. januarja 1939 izdal odločbo, s katero je dal finančnim direkcijam pravico za premeščanje zvaničnikov znotraj okoliša te direkcije. Ministrstvo je še naprej ostalo pristojno za premeščanje uradnikov in starešin oddelkov finančne kontrole tako znotraj posamezne finančne direkcije kot iz ene v drugo oziroma po državi. Finančne direkcije so morale pri tem premeščanju zvaničnikov strogo upoštevati dejanske potrebe službe in možnosti, ki jih je za te namene dajal vsakokratni proračunski kredit. O premestitvi zvaničnika je morala direkcija v štiriindvajsetih urah poročati oddelku finančne kontrole pri finančnem ministrstvu in priložiti prepis take odločbe.⁶⁸

Finančni minister je 20. aprila 1939 ukazal, da smejo uslužbenci finančne kontrole pobirati banovinsko trošarino le tedaj, če se ta plačuje hkrati z državno trošarino. Za pobiranje samostojne banovinske in

⁶⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 1001–1500, spis št. 1053.

⁶⁸ *Prenos prava premeštaja zvaničnika finansijske kontrole na finansijske direkcije, Finansijski zbornik*, št. 3, 1939, str. 20.

občinske trošarine pa so se ti uslužbenci smeli uporabljati izjemoma še do 1. junija 1939, dokler banovine in občine same ne bodo prevzele te naloge.⁶⁹ Pomočnik finančnega ministra je 12. maja 1939 ukazal, da se ministrov ukaz z dne 20. aprila 1939 deloma spremeni, tako da smejo uslužbenci finančne kontrole še naprej neomejeno pobirati banovinsko trošarino, medtem ko občinske nikakor ne.⁷⁰ Isti pomočnik je 27. maja 1939 izdal nov ukaz, uslužbencem finančne kontrole je dovolil, da neomejeno pobirajo tudi občinsko trošarino.⁷¹

Finančni minister je 13. novembra 1939 izdal ukaz vsem finančnim direkcijam, ki se je nanašal na prošnje za napredovanje uslužbencev finančne kontrole. Take prošnje naslavljajo nanj bodisi sami uslužbenci bodisi to zanje storijo druge vplivne osebe. To je nedopustno in kršitev discipline. Iz Beograda so obljubili, da bodo vsa napredovanja uradnikov in zvančnikov potekala strogo po rangirnem seznamu. Direktorji finančnih direkcij so morali zagotoviti, da so se s to okrožnico seznanili vsi glavni oddelki, oddelki in pododdelki finančne kontrole ter po njej ravnali.⁷²

Isti minister je 11. novembra 1939 izdal odločbo, da je zaustavljeno polaganje izpitov za preglednike in uradnike finančne kontrole, ker je še mnogo kandidatov za polaganje teh dveh izpitov, ki še niso prišli na vrsto.⁷³

Oddelek finančne kontrole v finančnem ministrstvu je 23. novembra 1939 objavil razpis za podelitev štipendij oziroma podpor zakonskim otrokom aktivnih ali upokojenih ali umrlih otrok uslužbencev finančne kontrole za šolanje. Štipendije oziroma podpore so znašale 200 dinarjev na leto za uk v trgovski ali obrtni stroki, 600 dinarjev letno za šolanje na srednjih ali njim enakovrednih šolah ter 800 dinarjev na leto za študij na fakultetah ali njim enakovrednih šolah.⁷⁴

⁶⁹ *Upotreba službenika finansijske kontrole za naplatu banovinske i opštinske trošarine, Finansijski zbornik, št. 17, 1939, str. 275.*

⁷⁰ *Upotreba službenika finansijske kontrole za naplatu banovinske i opštinske trošarine, Finansijski zbornik, št. 20, 1939, str. 318.*

⁷¹ *Upotreba službenika finansijske kontrole za naplatu banovinske i opštinske trošarine, Finansijski zbornik, št. 23, 1939, str. 344.*

⁷² *Unapređenje organa finansijske kontrole vršiče se strogo prema ranglisti, Finansijski zbornik, št. 46, 1939, str. 755.*

⁷³ *Obustava polaganja pregledničkih i stručnih činovničkih ispita, Finansijski zbornik, št. 46, 1939, str. 755.*

⁷⁴ *Natječaj za stipendije i potpore iz Fonda finansijske kontrole za školsku 1939/40 godinu, Finansijski zbornik, št. 48, 1939, str. 778–779.*

Ustanovitev banovine Hrvaške

Veliko spremembo na področju delovanja finančne kontrole je pomenilo oblikovanje banovine Hrvaške. Od 26. avgusta 1939 sta vanjo spadali nekdanji Savska in Primorska banovina ter okraji Brčko, Derventa, Dubrovnik, Fojnica, Gradačac, Ilok, Šid in Travnik.⁷⁵

Ureditev finančnih virov te nove banovine je prinesla večje spremembe tudi v organiziranje in delovanje finančne kontrole. Viri dohodkov banovine Hrvaške so bili neposredni davki in takse, oboji le malo drugačni od teh prihodkov kraljevine, ter trošarine na alkoholne pijače. Davčne uprave na območju te banovine so prešle v banovinsko pristojnost in minister za finance je pri njih postavil referente za državne dohodke. Savska in primorska finančna direkcija v Zagrebu in Splitu sta prav tako postali banovinski. Za vodenje tistih poslov v teh dveh direkcijah, ki so še ostali v pristojnosti države, so oblikovali državni finančni inšpektorat v Zagrebu.

Finančna kontrola na območju banovine Hrvaške je postala skupni organ države in banovine. Opravljala je naloge za obe, prav tako se je financirala iz obeh proračunov. Ban je postavljaj zvančnikke finančne kontrole, za uradnike pa je moral dobiti soglasje finančnega ministra. Tudi podrejenost te kontrole je bila dvojna: glede pobiranja državnih dohodkov je spadala pod državni finančni inšpektorat v Zagrebu, glede pobiranja banovinskih dohodkov pa pod predstojnika finančnega oddelka banske uprave v Zagrebu. Oba, državni finančni inšpektorat in finančni oddelek banske uprave, sta imenovala disciplinsko sodišče za disciplinske prestopke uslužbencev finančne kontrole. Ministrstvo za finance je prek državnega finančnega inšpektorata v Zagrebu in oddelka za vrhovno kontrolo v Beogradu nadzorovalo banovinska finančna oblastva glede poslov za državo.⁷⁶ To je veljalo od 1. aprila 1940, ko je bila ta uredba objavljena v državnem uradnem listu.

Financarji (tudi tisti slovenskega rodu), ki so tedaj službovali na območju banovine Hrvaške, so torej postali nekakšne dvoživke: državni in banovinski uslužbenci.

Mimo te novosti v upravni (državni) ureditvi Kraljevine Jugoslavije ni moglo niti stanovsko glasilo. Poleti 1940 je sporočilo, da so vse

⁷⁵ Uredba o banovini Hrvatski, Sl. list KBUDB, št. 70/39, z dne 2. septembra 1939, ki je začela veljati 26. avgusta 1939, z dnem objave v državnem uradnem listu.

⁷⁶ Uredba o finansiranju banovine Hrvatske, Sl. list KBUDB, št. 74/40, z dne 14. septembra 1940.

evidence o uslužbencih finančne kontrole z okoliša nove banovine prenesli v Zagreb, zato naj se prizadeti obračajo na ta naslov, ne več v Beograd.⁷⁷ V prilogi k šesti številki letnika 1940 so objavili uredbo o organizaciji finančne kontrole na območju banovine Hrvaške, izdano 23. aprila 1940.⁷⁸ Že 9. aprila 1940, dober teden po uveljavitvi uredbe o financiranju banovine Hrvaške, je združenje zvaničnikov finančne kontrole Kraljevine Jugoslavije hrvaškim oblastem predalo prošnjo, ki je bila naslovljena tudi na državnega finančnega inšpektorja dr. Viktorja Kružića. Nanašala se je na težave finančne kontrole, ki so bile v banovini Hrvaški enake ali podobne kot v drugih predelih države.⁷⁹

Štipendije, podpore in nagrade

Za uspešno delo v finančni kontroli so bili predvideni razni spodbujevalni ukrepi. Sem je mogoče uvrstiti denarne nagrade iz fonda te kontrole, tako imenovane zalotnine za uspehe pri zatiranju tihotapstva, pisne in ustne pohvale itd.

Dodaten vir, ki je olajševal gmotno stisko financarjev oziroma njihovih družin, so bile podpore in štipendije za šolanje teh otrok. Ministrstvo za finance je vsako leto objavilo razpis za to pomoč, ki je bil objavljen tudi v stanovskem listu in v katerem so bili objavljeni pogoji za prijavo. Odločitev, kdo bo deležen pomoči v naslednjem šolskem letu, so prav tako praviloma objavili v tem glasilu. Zadržal se bom le pri štirih podatkih te vrste.

Minister za finance je 16. marca 1932 izdal odločbo o prejemnikih štipendij in podpor za šolsko leto 1931/32. Z območja dravske finančne direkcije jih je bilo petnajst. Štipendijo po 1.000 dinarjev letno sta prejela dva, Jožef Benigar, njegov oče Avguštin je bil zaposlen na oddelku v Ormožu, ter Franc Piskernik, čigar oče Ivan je bil preglednik na oddelku v Devici Mariji v Polju. Štipendijo po 800 dinarjev letno je prejelo deset otrok uslužbencev finančne kontrole: Bogomir Dreu, oče Ivan je bil upokojeni preglednik pri Sv. Juriju; Milan Gaberščik, oče Franjo je bil nadzornik v Ljubljani; Veronika Hrovat, njen oče Franc je bil podpreglednik na Rakeku; Jožef Mahnič, oče Josip je bil podpreglednik na

⁷⁷ *Na znanje, Finansijska kontrola*, št. 5, 1940, str. 99.

⁷⁸ *Finansijska kontrola*, št. 6, 1940, *Dodatak 5–6*, str. 95–97.

⁷⁹ *Predstavka, Finansijska kontrola*, št. 8, 1940, str. 156–158.

Bledu; Jožef Mencin, oče Josip je bil upokojeni preglednik v Velikih Laščah; Marija Röker, hči Simona, podpreglednika na oddelku Domžale; Anton Samsa, sin Ljudmile, vdove podpreglednika z Jesenic; Bogomila Simončič, hči Rudolfa, podpreglednika v Mariboru; Srečko Stanič, čigar oče Franc je bil upokojeni preglednik iz Šoštanja; Stanko Torbina, oče Martin je bil upokojeni preglednik v Šoštanju. Podpore v znesku po 200 dinarjev so prejeli trije otroci, Brigita Bratuša, hči Frančiške, vdove preglednika iz Konjic; Miroslav Košir, oče Jakob je bil upokojeni preglednik v Cerknici; Rudolf Tinauer, oče Martin je bil podpreglednik na oddelku Žiri.

Isti minister je 27. januarja 1933 izdal odločbo, kdo od otrok aktivnih, upokojenih ali pokojnih financarjev bo v šolskem letu 1932/33 prejemal štipendijo ali podporo. Na območju dravske finančne direkcije v Ljubljani je bilo šestnajst takih otrok, eden je prejel štipendijo 1000 dinarjev letno, štipendije po 800 dinarjev letno je prejelo enajst otrok, po 200 dinarjev letne podpore za uk pa so prejeli štirje otroci.⁸⁰ S seznama je razvidno, da sta tako sin kot hči vdove Ljudmile Samse prejela to pomoč.

Minister za finance je 10. decembra 1934 odločil, kdo bo prejemal take vrste podporo v šolskem letu 1934/35. Z območja dravske finančne direkcije v Ljubljani jih je bilo tokrat štirinajst. Po 1.000 dinarjev letno za študij na fakultetah so prejeli trije otroci, deset otrok je prejelo štipendije po 800 dinarjev letno za šolanje na srednjih in njim sorodnih šolah, le eden je prejel 200 dinarjev letne podpore.⁸¹

Na začetku leta 1941 je bil objavljen zadnji tak razpis. Štipendija za visokošolski študij je znašala 800 dinarjev letno, za srednješolski pouk 600 dinarjev in za obrtne oziroma trgovske vajence po 200 dinarjev podpore letno.⁸²

Leta 1935 je izšel razpis za podpore vdovam ali otrokom državnih uslužbencev iz povsem drugega vira, ki je veljal le za Dravsko banovino. Dravska sekcija združenja zvaničnikov finančne kontrole je aprila 1935 v sindikalnem glasilu objavila oglas. »Kreditna zadruha državnih uslužbencev v Ljubljani, hranilni in posojilni konzorcij«, je ob 60-letnici

⁸⁰ *Rešenje, Finansijska kontrola*, št. 3. 1933, str. 6–8.

⁸¹ *Štipendije i potpore u 1935 godini, Finansijska kontrola*, št. 2, 1935, str. 24–27.

⁸² *Natječaj za stipendije i potpore iz fonda finansijske kontrole za školsku 1940-41 godinu, Finansijska kontrola*, št. 1–2, 1941, str. 17–18. *Natječaj za stipendije i potpore iz Fonda finansijske kontrole za školsku 1940/41 godinu, Finansijski zbornik*, št. 51, 1940, str. 1020.

svojega delovanja razpisala petdeset podpor po 200 dinarjev za najsiromašnejše vdove in sirote državnih uslužbencev. Prošnje za podpore je moralo potrditi občinsko županstvo ali okrajno načelstvo. Rok za oddajo prošenj je bil 13. april 1935.⁸³

Minister za finance je imel pravico, da iz sklada finančne kontrole podeljuje denarne nagrade tistim, ki so se posebej izkazali pri opravljanju službe. V odločbi, ki jo je podpisal 27. januarja 1933, je za leto 1932 denarno nagradil enajst financarjev z območja dravske finančne direktije v Ljubljani. Sedem preglednikov je prejelo po 300 dinarjev, Franjo Gorišek, oddelek Žalec; Viktor Bač, oddelek Žiri; Ivan Kopitar, glavni oddelek Ljubljana; Ivan Vihar, glavni oddelek Ljubljana; Marij Maležič, glavni oddelek Ljubljana, Franc Brejc, glavni oddelek Ljubljana, in Leopold Conradi, glavni oddelek Beltinci. Štirje podpregledniki so prejeli po 250 dinarjev: Ivan Štefan, glavni oddelek Dolenji Logatec; Ivan Majhenič, glavni oddelek Mozirje; Alojz Ravnik, glavni oddelek Jesenice, in Pavle Satler, glavni oddelek Rače.⁸⁴ Pomensko so bili navedeni vsi nagrajenci iz vseh finančnih direktij po državi.

Državna odlikovanja

Med moralne, spodbujevalne ukrepe za uspešno delovanje moštva finančne kontrole je mogoče uvrstiti tudi državna odlikovanja, ki jih je podeljeval kralj, po njegovem umoru pa kraljevski namestniki. Predloge za odlikovanja so podajala pristojna ministrstva, pobuda pa je lahko prišla tudi od nosilcev državnih in samoupravnih funkcij, iz društev in podobno. Obvestila o prejemnikih državnih odlikovanj so bila objavljena najprej v državnem in nekoliko pozneje tudi v slovenskem uradnem listu; pri slednjem le za osebe, ki so tedaj bivale ali službovale v Sloveniji.

Ministrstvo za finance je 5. junija 1929 poslalo brzozavko finančni direktiji v Ljubljani, naj ji čimprej dostavi seznam uslužbencev finančne stroke, ki so dobili državna odlikovanja. Odgovor so iz Ljubljane poslali že 10. maja 1929, na seznamu pa sta bila dva uradnika te stroke ter dvanajst zvaničnikov finančne kontrole, in sicer trije pregledniki, sedem podpreglednikov in dva pripravnika.⁸⁵

⁸³ *Podpore vdovam in sirotam državnih uslužbencev, Finasijska kontrola*, št. 4, 1935, str. 9.

⁸⁴ *Rešenja, Finasijska kontrola*, št. 3, 1933, str. 4–5.

⁸⁵ AS, 109, Dravska finančna direktija v Ljubljani, fasc. Pov. 1929, spis št. 75.

Oddelek za finančno kontrolo pri finančnem ministrstvu je 21. oktobra 1936 izdal okrožnico za vse finančne direkcije. Nanašala se je na nošenje odlikovanj. Ugotavljali so, da le redki nosijo državna odlikovanja, ki so znamenje uspešnega dela posameznika. Zato so naročili, da morajo vsi uniformirani uslužbenci finančne kontrole vsak dan nositi najvišje odlikovanje, ob svečanostih pa še vsa druga priznanja. Iz ljubljanske finančne direkcije so okrožnico čez šest dni razposlali vsem enotam finančne kontrole v Sloveniji.⁸⁶

Odlikovanja so bila treh vrst, redi, kolajne in spominske svetinje. Bilo je deset redov, od teh so nekateri imeli po več stopenj, tako da jih je bilo skupaj enaintrideset. Kolajn je bilo devet in štiri spominske svetinje, skupaj torej štiriinštirideset vrst državnih odlikovanj. Nositi jih je bilo dovoljeno na civilni obleki in na uniformi (delovni in svečani). Na delovni uniformi so smeli nositi le eno odlikovanje, najvišje, na svečani pa vsa. Da bi jih nosili pravilno in enotno, je pisarna kraljevskih redov leta 1939 izdala navodila, kjer so bila odlikovanja razvrščena po pomembnosti. Razvrščena so bila takole:

1. red kneza Lazarja,
2. Karađorđeva zvezda I. stopnje z meči,
3. Karađorđeva zvezda I. stopnje,
4. Karađorđeva zvezda II. stopnje z meči,
5. Karađorđeva zvezda II. stopnje,
6. beli orel I. stopnje z meči,
7. beli orel I. stopnje,
8. Karađorđeva zvezda III. stopnje z meči,
9. Karađorđeva zvezda III. stopnje,
10. beli orel II. stopnje z meči,
11. beli orel II. stopnje,
12. jugoslovanska krona I. stopnje,
13. red sv. Save I. stopnje,
14. Karađorđeva zvezda IV. stopnje z meči,
15. Karađorđeva zvezda IV. stopnje,
16. beli orel III. stopnje z meči,
17. beli orel III. stopnje,
18. jugoslovanska krona II. stopnje,
19. red sv. Save II. stopnje,

⁸⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 2172–F. K.–1936.

20. beli orel IV. stopnje z meči,
21. beli orel IV. stopnje,
22. jugoslovanska krona III. stopnje,
23. red sv. Save III. stopnje,
24. beli orel V. stopnje z meči,
25. zlata vojaška Karadorđeva zvezda z meči,
26. srebrna vojaška Karadorđeva zvezda z meči,
27. beli orel V. stopnje,
28. jugoslovanska krona IV. stopnje,
29. red sv. Save IV. stopnje,
30. jugoslovanska krona V. stopnje,
31. red sv. Save V. stopnje,
32. zlata kolajna za hrabrost,
33. srebrna kolajna za hrabrost,
34. kolajna kralja Petra I.,
35. albanska spominska svetinja,
36. kolajna za vojaške vrline,
37. zlata kolajna za zvesto službovanje,
38. srebrna kolajna za zvesto službovanje,
39. zlata kolajna za državljanske zasluge,
40. srebrna kolajna za državljanske zasluge,
41. križ za milosrčnost,
42. spominska svetinja za srbsko-turško vojno leta 1912,
43. spominska svetinja za srbsko-bolgarsko vojno leta 1913,
44. spominska svetinja za osvoboditev in zedinjenje 1914 do 1918.

Kralj je 1. decembra 1933 odlikoval Antona Muca, inšpektorja finančne kontrole pri dravski finančni direkciji v Ljubljani, torej vodjo te straže v Sloveniji, z redom sv. Save V. stopnje.⁸⁷

Kraljevi namestniki so 25. novembra 1936 odlikovali Frana Goloba, inšpektorja, vodjo finančne kontrole pri dravski finančni direkciji v Ljubljani, z redom sv. Save III. stopnje. Enako odlikovanje je tedaj prejel tudi Avgust Sedlar, finančni ravnatelj dravske finančne direkcije v Ljubljani.⁸⁸ Slednji je bil 1. septembra 1939, malo pred upokojitvijo s 23. oktobrom 1939, odlikovan z redom jugoslovanske krone III. stopnje.⁸⁹

⁸⁷ *Odlikovanja, Finansijska kontrola*, št. 23, 1933, str. 5. *Razne objave iz »Službenih novin«*, Sl. list KBUDB, št. 12/34, z dne 10. februarja 1934.

⁸⁸ *Razne objave iz »Službenih novin«*, Sl. list KBUDB, št. 104/36, z dne 26. decembra 1936.

⁸⁹ *Razne objave iz »Službenih novin«*, Sl. list KBUDB, št. 1/40, z dne 3. januarja 1940.

Včasih je odlikovanje prejel tudi upokojeni starešina te kontrole. Martin Potočnik, upokojeni inšpektor, je leta 1939 prejel red sv. Save IV. stopnje, ob podelitvi pa so se zbrali aktivni in upokojeni uslužbenci finančne kontrole na Ptujju.⁹⁰

Zakaj omejevanje porok

Določila o tem, kako so nižji uslužbenci finančne kontrole smeli sklepati zakonsko zvezo, so se spreminjala. Za uradnike je tudi na tem področju veljal uradniški zakon in tu ni bilo bistvenih omejitev.

Sprva je bilo to prepovedano le pripravnikom, vsem drugim stalno postavljenim poduradnikom pa ne, je na začetku leta 1921 določila uredba o organizaciji finančne kontrole Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.⁹¹ Leta 1932 je prišlo do druge omejitve te vrste. Sklepanje zakonske zveze je bilo vezano na dovoljenje ministra za finance, bilo pa je neomejeno za preglednike, za podpreglednike in pomožne podpreglednike dovoljeno po sedmih letih dejanske službe pri finančni kontroli, za pripravnike pa prepovedano.⁹² Februarja 1939 je stopilo v veljavo določilo, da se smejo zvaničniki poročiti šele po desetih letih dejanske službe pri tej kontroli, pripravnikom pa je prepoved ostala še naprej.⁹³ Že marca istega leta je bilo to spremenjeno in je bil potreben rok službovanja skrajšan na sedem let.⁹⁴ Novembra 1940 je bila uveljavljena določba iz leta 1932, da je ženitev pripravnikom prepovedana, za preglednike neomejena, za podpreglednike in pomožne podpreglednike pa dovoljena po sedmih letih službovanja.⁹⁵

Oddelek za finančno kontrolo pri ministrstvu za finance je 3. decembra 1936 izdal okrožnico vsem finančnim direkcijam. Posredno se je našala na poroke zvaničnikov te kontrole. V tem oddelku so ugotavljali,

⁹⁰ Visoko odlikovanje, *Finansijska kontrola*, št. 5, 1939, str. 172–173.

⁹¹ Ur. list DVS, št. 7/21, z dne 21. januarja 1921, čl. 63.

⁹² *Uredba o sprejemu v službo, razporedbi zvanj, denarnih prejemkih, preskrbi z obleko, ženitvi, rabi orožja in disciplinski odgovornosti uslužbencev finančne kontrole*, Sl. list KBUDB, št. 89/32, z dne 9. novembra 1932.

⁹³ *Spremembe uredbe o sprejemu v službo in razporedbi zvanj uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932*, Sl. list KBUDB, št. 13/39, z dne 15. februarja 1939.

⁹⁴ *Spremembe uredbe o sprejemanju v službo, razporedbi zvanj itd. uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932*, Sl. list KBUDB, št. 35/39, z dne 3. maja 1939.

⁹⁵ *Spremembe uredbe o sprejemanju v službo in razporedbi zvanj uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932*, Sl. list KBUDB, št. 96/40, z dne 30. novembra 1940.

da so bili zvaničniki v službi na oddelkih, kjer so bili rojeni oni sami ali njihove žene in sorodniki, kar je bilo v nasprotju s členom 4 pravilnika za izvrševanje uredbe oziroma zakona o organizaciji finančne kontrole. Direkcije morajo za svoje okoliše ugotoviti, če je do tega prišlo in kje se je to zgodilo, nato pa do 1. aprila 1936 poročati temu oddelku. Kjer je taka nepravilnost, naj hkrati predlagajo prizadetega za premestitev. V prihodnje je treba v prošnjah za dovolitev poroke navesti, od kje je zaročenka, kje stalno bivajo ona in njeni starši, kakšen poklic imajo in drugo, kar je pomembno za dovolitev poroke. Če so iz prošnje razvidni razlogi iz omenjenega člena pravilnika, naj z direkcije prošnjo vrnejo na oddelk finančne kontrole s priporočilom, da prosilec pred odobritvijo poroke prosi za premestitev, so sklenili pisanje. Ljubljanska direkcija je okrožnico razposlala vsem enotam te kontrole, ki so morale o ugotovitvah poročati do 1. marca 1936.⁹⁶

Poduradniki oziroma zvaničniki finančne kontrole so bili torej ves čas kraljevine omejevani pri sklepanju zakonskih zvez. Zakaj? O tem ni pisnih dokumentov, kar je razumljivo, mogoče so le domneve. Nekaj takih domnev je mogoče zapisati glede na podobno prakso v drugih državnih strokah, ki so bile prav tako oborožene, uniformirane in vojaško urejene, na primer pri orožnikih, obmejni četi in državni policijski straži, pa tudi glede na podobne izkušnje naše milice prvo desetletje in pol po koncu druge svetovne vojne.

Prva domneva je, da so hoteli imeti čimveč samskih, operativnih delavcev, ki so stanovali v poslopijih enot, saj so bili na ta način takoj in stalno pri roki, če so jih potrebovali za (izredne) naloge. Neporočeno moštvo na oddelkih je pomenilo stalno rezervo, pripravljenost, saj so bili izhodi omejeni.

Druga domneva se nanaša na stroškovni del. Neporočeni, ki so stanovali v oddelkih, niso bili upravičeni do družinske draginjske doklade (za ženo in nepreskrbljene otroke), stanovanjska doklada, stroški pri premestitvi v nov kraj službovanja so bili manjši itd.

Po tretji domnevi je bilo samske uslužbenke lažje in enostavneje premestiti iz enega kraja v drug kraj tako na ravni pokrajine kot na ravni celotne države. Take premestitve niso bile redke.

Četrta domneva je ta, da so nad neporočenimi, stanujočimi na oddelkih, lažje izvajali red in disciplino kot pa nad poročenimi in stanujočimi zunaj uradnih prostorov.

⁹⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 2055–F. K.–1935.

DRAVSKA FINANČNA DIREKCIJA V LJUBLJANI

Jeseni leta 1928 je prišlo do pomembnih sprememb v finančni upravi po državi, torej tudi v Sloveniji. Zadevale so tudi finančno kontrolo. To je bil le nekakšen (ne)predviden uvod v velike spremembe v celotni državi, ki so sledile po 6. januarju 1929, ki niso mogle zaobiti niti finančne uprave.

Priprave na ukinjanje vrste finančnih oblastev v Sloveniji

Ko se je pripravljala nova ureditev finančne uprave v kraljevini, je nastalo vprašanje, kam s prostori finančnih uradov, ki so bili v državnih stavbah; za tiste v zasebnih, najetih prostorih ni bilo težav, enostavno je bilo treba prekiniti najemno pogodbo.

Že 29. oktobra 1928 je generalna direkcija davkov pisala vsem oblastnim inšpektoratom finančne kontrole, da se pripravlja ukinitve nekaterih finančnih oblastev po državi, zato naj bodo pozorni na tiste stavbe teh ukinjenih uradov, ki so bile v državni lasti, da jih bo zasedla finančna kontrola.

Oblastni inšpektorat v Ljubljani je nato 5. novembra 1928 zaprosil delegacijo za pojasnilo, kateri davčni uradi bodo predvidoma ukinjeni in so v erarni lasti. Vanje naj bi se vselili oddelki te kontrole, ki so bili tedaj v zasebnih hišah, zanje pa je veljal trimesečni odpovedni rok. Iz delegacije so odpisali 5. decembra 1928 in sporočili, da bodo predvidoma ukinili sedemnajst davčnih uradov, od katerih sta v državni lasti le poslopji takega urada v Št. Lenartu v Slovenskih goricah in Šoštanju. Za ukinitve so bili predvideni ti davčni uradi: Brdo pri Lukovici, Cerknica, Gornja Radgona, Kostanjevica, Kozje, Lož, Metlika, Mokronog, Ribnica, Rogatec, Slovenj Gradec, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj, Velike Lašče, Višnja Gora in Žužemberk.

Še prej je delegacija zaprosila oblastni inšpektorat, naj ji dostavijo seznam vseh zaposlenih v finančni kontroli z naslednjimi podatki: imenom in priimkom, rojstnim datumom, zakonskim stanom, nazivom, krajem službovanja, datumom vstopa v državno službo, uvrstitvijo v plačni sistem in priznano službeno dobo. Seznam so poslali 18. decembra 1928, a ga v spisu ni bilo najti.

Oblastni inšpektorat je 28. decembra 1928 poslal okrožnico vsem okrajnim upravam finančne kontrole in jih obvestil o spremembah v finančni upravi, ki bodo uveljavljene 1. januarja 1929. Ukinjen bo tudi sam oblastni inšpektorat, njegovi posli bodo prešli pod novo finančno direkcijo v Ljubljani.¹

Iz okrajne uprave finančne kontrole v Murski Soboti so sredi oktobra 1928 v oblastnem inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani prejeli obširno pismo, pisano z roko in v srbohrvaščini. Sestavil ga je začasni vodja te uprave in ga na kratko povzemam.

Soba okrajne uprave finančne kontrole v Murski Soboti je bila v stavbi, ki je bila last grofa Szaharyja in je bila pod sekvestrom. Najemnica je znašala 200 dinarjev mesečno. Stavba je bila zanemarjena, v edini pisarni te uprave je bila peč pokvarjena. Ker je hišo nameravala odkupiti občina za potrebe okrožnega sodišča, bi nove prostore težko našli, saj jih je primanjkovalo. Zasebno hišo bi težavno zakupili tudi zato, ker ljudje ne marajo finančne kontrole. Martin Potočnik, dotedanji okrajni upravnik finančne kontrole, je imel družino na Ptuju, kjer je bila tudi njegova hiša.

Predlagal je, da bi sedež uprave premestili na Ptuj, in navedel nekaj razlogov. Sosednje okrajne uprave finančne kontrole so blizu Murske Sobotice: tista v Gornji Radgoni je oddaljena 17 kilometrov, v Petrovcih 21 kilometrov, v Dolnji Lendavi 32 kilometrov. V Murski Soboti ni pomembnejših podjetij, ob meji pa je več oddelkov finančne kontrole, ki varujejo tudi mejno črto. Ker je bila ukinjena okrajna uprava finančne kontrole na Ptuju, so oddelki Ptuj, Ptujaska Gora in Sv. Andraž v Halozah prešli v okoliš uprave v Mariboru, pa tudi oddelek finančne kontrole v Št. Lenartu v Slovenskih goricah. Če bi okrajno upravo finančne kontrole iz Murske Sobotice prenesli na Ptuj, bi se vselila v prostore tamkajšnjega oddelka, ki je v državni stavbi, zakupnina pa bi odpadla. Tudi stanovanje za vodjo te uprave bi na Ptuju lažje našli. Oddelki

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1928, 1601–0000, ovoj št. 1726.

Gederovci, Cankova in Gerlinci bi pripadli okrajni upravi te kontrole v Gornji Radgoni, oddelka Rogaševci in Murska Sobota okrajni upravi Petrovci, oddelek Prosenjakovci pa okrajni upravi Dolnja Lendava. Nova okrajna uprava finančne kontrole na Ptuju bi imela oddelke Ptuj, Ptujška Gora, Sv. Andraž v Halozah, Slovenska Bistrica, Račje, Ormož in Ljutomer. Priložil je skico okoliša okrajnih uprav finančne kontrole Gornja Radgona, Dolnja Lendava, Murska Sobota, Petrovci in Maribor (vzhodni del).

Iz oblastnega inšpektorata so predlog poslali okrajni upravi te kontrole v Mariboru in Gornji Radgoni, da bi dali svoje mnenje. Oboji so predlog ocenili kot nesprejemljiv in to utemeljili. Nato so gradivo poslali finančni direkciji v Ljubljani, oddelku za trošarino, takse in finančno kontrolo, odsek finančne kontrole. Iz te direkcije so nato odpisali okrajni upravi finančne kontrole v Murski Soboti in njihov predlog gladko zavrnil.²

Kaj je prinesla nova uredba

Konec leta 1928 je res izšla uredba, ki je določila novo organiziranost finančne stroke.³ Finančna uprava je bila organizirana takole:

- ministrstvo za finance je bilo najvišje upravno finančno oblastvo;
- finančne direkcije so bile neposredno podrejene temu ministrstvu, bilo jih je štirinajst, sedeže pa so imele v Banja Luki, Beogradu, Bitoli, Kragujevcu, Ljubljani, Mostarju, Nišu, Novem Sadu, Osijeku, Sarajevu, Skopju, Splitu, Podgorici in Zagrebu;
- finančnim direkcijam so bile podrejene:
  - davčne uprave za davčno, taksno in blagajniško-računovodsko službo;
  - carinarnice in carinski oddelki za carinsko službo;
  - katastrske uprave za katastrsko službo;
  - okrajne uprave finančne kontrole;
- oddelki finančne kontrole so bili podrejeni okrajnim upravam finančne kontrole.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. 156–1929.

³ *Uredba o organizaciji finančne stroke in službe finančnega upravnega oblastva*, Ur. list LMO, št. 107/28, z dne 15. novembra 1928; popravek v Ur. listu LMO, št. 110/28, z dne 22. decembra 1928, str. 748.

Ministrstvo za finance so sestavljali kabinet ministra, državni pravobranilec in pet generalnih direkcij. Generalne direkcije so bile te: generalna direkcija za državno računovodstvo in proračun; generalna direkcija za davke; generalna direkcija za carine; generalna direkcija za državne dolgove; generalna direkcija za kataster z državnimi posestvi. Generalne direkcije so se delile na oddelke in ti na odseke.

Za našo obravnavo je najbolj zanimiva generalna direkcija davkov, ki je imela dva oddelka, oddelek neposrednih davkov in oddelek taks, trošarine in finančne kontrole. Oddelek taks, trošarine in finančne kontrole se je delil na odsek za trošarino in trošarinsko cenzuro, na odsek za takse in taksno cenzuro ter na odsek za finančno kontrolo. Odsek za finančno kontrolo je bil torej vodstvo finančne kontrole v državi.

Finančne direkcije po državi so praviloma imele pet oddelkov: oddelek za državno računovodstvo; oddelek za neposredne davke; oddelek za trošarino, takse in finančno kontrolo; oddelek za carine; oddelek za kataster in državna posestva. Te direkcije so lahko svoje oddelke delile tudi na odseke. Pri teh direkcijah je bil zastopnik državnega pravobranilca, ki je bil sicer v okviru finančnega ministrstva.

V pristojnost oddelka za trošarine, takse in finančno kontrolo pri finančni direkciji je spadalo tudi odločanje na drugi stopnji o pritožbah zoper razsodbe in odločbe davčnih uprav v taksnih zadevah; odločanje na drugi stopnji o rozsodbah za taksna kazniva dejanja; preiskovanje in sojenje na prvi stopnji za kazniva dejanja po zakonu o taksah, za katera je bila predpisana povprečna kazen; sojenje na prvi stopnji za kazniva dejanja po zakonu o državni trošarini in za kazniva dejanja po monopolskih predpisih. Pristojnost tega oddelka je bila glede finančne kontrole trojna:

- postavljanje pripravnikov in razporejanje zvaničnikov, obojih v okviru proračunskih kreditov;
- nadzorovanje poslovanja finančne kontrole;
- skrb za disciplino in red v finančni kontroli.

Davčne uprave so med drugim na prvi stopnji odločale o vseh zadevah, ki so spadale v njihovo pristojnost po zakonih o neposrednih davkih, taksah in državni trošarini.

S 1. januarjem 1929 je prenehala delovati cela vrsta dotedanjih finančnih oblastev v Sloveniji, delegacija ministrstva financ, katere pristojnosti so prešle na novo finančno direkcijo; oblastni inšpektorat finančne kontrole, njegove naloge je prevzela finančna direkcija oziroma njena notranja organizacijska enota; finančna prokuratura; davčna administracija

v Ljubljani; vsa okrajna davčna oblastva; finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru; državna blagajna je prešla na novo finančno direkcijo; direkcija katastra je svoje naloge prenesla na katastrske uprave in deloma na finančno direkcijo.

Kralj je predzadnji dan decembra 1928 postavil dr. Ivana Rupnika, dotedanjega delegata ministrstva financ v Ljubljani, na razpolago, dekret pa mu je dostavila finančna direkcija v Ljubljani. Ta direkcija je 14. maja 1929 obvestila ministrstvo, da v proračunu za leto 1929/30 zanj ni predvidenih niti delovnega mesta niti kreditov za izplačilo njegovih prejemkov, zato mu bodo s koncem maja ustavili izplačilo prejemkov. Predlagala je, da bi ga ali upokojili ali pa zagotovili njegove prejemke iz kreditov ministrstva. Kralj ga je 2. oktobra 1929 upokojil, ko je imel osemindeset let, dva meseca in devetindvajset dni službene dobe. Pokojnina je znašala 39.600 dinarjev letno.⁴

Finančni direktorji (dravske) finančne direkcije v Ljubljani od njene ustanovitve pa do razpada države so bili:

- 1) dr. Josip Povalej, 1929–1932;
- 2) Ljudevit Valjavec, 1932–1935;
- 3) Avgust Sedlar, 1935–1939;
- 4) Josip Mosetizh, 1939–1941.

Na ta položaj jih je postavil kralj oziroma po njegovi smrti kraljevi namestniki s svojim ukazom, ki je bil objavljen najprej v državnem in nato z nekajtedensko zamudo še v slovenskem uradnem listu. Ta imenovanja so v ljubljanskem uradnem listu objavljali v poglavju Razne objave iz Službenih novin. Zaradi tega je mogoče datume postavitve in razrešitve točno ugotoviti.

Predstojniki ukinjenega oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani od njegove vzpostavitve pa do ukinitve so bili:

- 1) Pavao Vuić, 1922–1926;
- 2) Fran Habjan, 1926–1927;
- 3) Martin Kovač, 1927–1928.

Ko se je Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev 4. oktobra 1929 preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo in je bila razdeljena na devet banovin,⁵ je ljubljanska finančna direkcija postala dravska finančna direkcija v Ljubljani.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1929, spis št. 4.

⁵ *Zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja*, Ur. list DB, št. 100/29, z dne 9. oktobra 1929.

На обом састанку није био присутан привремени председник, па је за новог председника изабран г. Мартин Ковач. Усвојен је уједно и Ковачев предлог, да се укине назив „финансијска стража“ и уведе нови назив „финанс контрола“

Г. Мартин Ковач

На обом скупу састављена је и резолуција, а уједно изабрана депутација, која ће поновно ићи у Београд Министарству Финансија са захтевом, да изложи стање и потребе свих службеника финанси контроле. У депутацију изабрани су гг. надпобјереник Јукић, побјереник Хехимовић, надпрегледник Јосип Конечни и прегледник Петар Држај. Депутација је имала за дужност да послужени извршење обећања према записнику састављеном у априлу 1919 г. код Министарства Финансија, као и да се чим пре изда Уредба о организацији финансијске контроле, те да се регулише питање одељања, припадности путних трошкова и т. д.

Дана 95 IX. 1919 год. одређена депутација, представила се је Шефцу за финансијску стражу, сада под Горанићу и потшефцу исто покојном Дворачећу. Под Горанићу преднео је депутацију Генералном Диспеттору г. Андри Петровићу. Г. Петровић примио је депутацију и дозволио јој, да проучи пројекат односећи се на финансијску стражу. Депутација је прегледала пројекат и незгодно изјавила након посјете гласило је „Импресије стечене у Београду су повољне“.

Државно уређење постепено се је консолидовало и финансијска контрола била је размештена по Војводини и Црној Гори. Срби, који су тамо ишли, наравно, наишли су на велике потешкоће око успоставе одељања и почетка рада.

па су се многи обраћали Сефелу и његовим функционерима, писали су разне чланке, једном речју настала је жињост, јер је Сефаи хтео, да придонесе по који ђамен за изградњу побољшања у самој струци. Обаћа је тебло све до год 1929.

Поновно су у Сарајеву настале промјене и за председника изабран је г. Петар Држај, а за секретара Јосип Конечни. Држај био је са службом у Љубљани, а Конечни у Добоју, па је сарадња била потешка, али ипак стале у струци било је

Г. Петар Држај

јасније, јер смо у год 1920 добили Уредбу о организацији финансијске контроле, која је касније проглашена Законом.

Нова управа настабила је рад са пуно боље и плета, али ради удаљености председника и секретара, споразумевања морала су се вршити писмено. Настављено је са издавањем друштвеног листа „финансијска контрола“, који и данас излази, уредник био је г. Конечни Јосип. Штампаче вршено је у Сарајеву, а отпрема и уредништво било је у Добоју.

Премштајем г. Конечнија у Ђурђебац прешло је и уредништво. Година 1922 бажна је за нашу струку, јер је те године финансијска контрола била проширена и на крајеве предатне Србије, у којој је постојала засебна трошаринска и монополиска контрола.

Доласком финансијске контроле, обе дје струке престале су деловати. Оба година значајна је и по томе што су многи наши другови упознали до тада њима непознате крајеве и обичаје, а још значајнија је, што су многи и многи наши другови абанзовали, нарочито на чиновничке положаје.

Те године одласком г. Конечнија у Ђурђебац, предао је управу Друштва за Б и Х. у Сарајеву

Martin Kovač, vodja oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Sloveniji leta 1927 in 1928, ter Peter Deržaj, predsednik stanovskega društva v Sloveniji (Finansijska kontrola, št. 18, 1932, str. 4)

Nova organiziranost delov finančne uprave v Sloveniji

Ta uredba je bila splošni pravni okvir za nadaljnje posege na področju finančne stroke v državi. Naštel jih bom po časovnem vrstnem redu.

Minister za finance je 30. oktobra 1928 odredil ustanovitev carinskih oddelkov pri finančnih direkcijah po državi in njim pripadajoče carinarnice.⁶ Pod finančno direkcijo v Ljubljani je spadalo sedem carinarnic, Dravograd-Meža, Gederovci, Gornja Radgona, Jesenice, Ljubljana, Maribor in Rakek. Njihovo delovanje je usklajevala ljubljanska direkcija.

Finančni minister je 11. decembra 1928 določil, katere katastrske uprave so pri posameznih finančnih direkcijah. Pod finančno direkcijo v Ljubljani je spadalo deset katastrskih uprav, ki so obsegale okoliš ene ali več davčnih uprav.⁷ Nove katastrske uprave so bile: Brežice za okoliš davčnih uprav Brežice in Krško; Celje za okoliš davčnih uprav Celje, Laško, Konjice in Šmarje pri Jelšah; Kočevje za davčno upravo Kočevje; Kranj za davčne uprave Kranj, Radovljica in Škofja Loka; Ljubljana za okoliš davčne uprave Ljubljana mesto in okraje Ljubljana, Kamnik, Litija ter Logatec; Maribor za okoliš davčnih uprav Maribor in Slovenska Bistrica; Murska Sobota za davčne uprave Murska Sobota in Dolnja Lendava; Novo mesto za davčni upravi Novo mesto in Črnomelj; Ptuj za davčni upravi Ptuj in Ljutomer; Slovenj Gradec za okoliš davčnih uprav Slovenj Gradec, Gornji Grad in Prevalje. Število teh uprav se je sčasoma povečevalo in do 1. julija 1939 so bile ustanovljene še te: Črnomelj, Dolnja Lendava, Kamnik, Krško, Litija, Ljutomer, Logatec, Radovljica in Škofja Loka. Odpadla je taka uprava v Brežicah in nadomestila jo je tista v Krškem. Tako je bilo tistega leta pri nas osemnajst katastrskih uprav.⁸

Minister za finance dr. Dušan Subotič je 13. decembra 1928 izdal odločbo o ustanovitvi davčnih uprav po celotni državi. Območje ljubljanske in mariborske oblasti se je skladalo z okolišem nove finančne direkcije v Ljubljani in tam je s 1. januarjem 1929 začelo delovati šestindvajset davčnih uprav, skoraj polovico manj kot je bilo dotlej davčnih uradov.⁹ Davčne uprave so bile v Brežicah, Celju, Črnomlju, Dolnji Lendavi, Gornjem Gradu, Kamniku, Kočevju, Konjicah, Kranju, Krškem,

⁶ *Ustanovitev carinskih oddelkov pri finančnih direkcijah*, Ur. list LMO, št. 122/28, z dne 29. decembra 1928.

⁷ *Ustanovitev katastrskih uprav*, Ur. list LMO, št. 122/28, z dne 29. decembra 1928.

⁸ *Splošni pregled Dravske banovine*, str. 53–56.

⁹ *Odločba o ustanovitvi davčnih uprav*, Ur. list LMO, št. 118/28, z dne 18. decembra 1928.

Laškem, Litiji, Ljubljani (mesto), Ljubljani (okraj, okolica), Ljutomeru, Logatcu, Mariboru (za okraj levi in desni breg), Murski Soboti, Novem mestu, Ptuj, Prevaljah, Radovljici, Slovenj Gradcu, Slovenski Bistrici, Škofji Loki in Šmarju pri Jelšah. Ukinjeno je bilo sedemnajst dotedanjih davčnih uradov: Brdo, Cerknica, Kostanjevica, Kozje, Lož, Metlika, Mokronog, Radgona, Ribnica, Rogatec, Slovenj Gradec, Šoštanj, Šmarje pri Jelšah, Velike Lašče, Višnja Gora, Vrhnika in Žužemberk.

Tudi število davčnih uprav se je povečevalo in 1. julija 1939 jih je bilo šestintrideset. Nove so bile davčne uprave Gornja Radgona, Kozje, v Mariboru se je enotna uprava razdelila na Maribor mesto in Maribor okolica, Metlika, Mokronog, Ormož, Ribnica, Šoštanj, Višnja Gora in Vrhnika.¹⁰

Oddelek za trošarino, takse in finančno kontrolo pri finančni direkciji v Ljubljani je 19. januarja 1929 naročil vsem okrajnim upravam finančne kontrole, da podrejeni oddelki te kontrole izdelajo sezname, katere upravne občine spadajo v njihove službene okoliše ter pod katero davčno upravo so uvrščene te občine. Te sezname je bilo nato treba dostaviti omenjenemu oddelku.¹¹

Od 20. decembra 1928 dalje so bili uradniki finančne kontrole hkrati z drugimi uradniki razvrščeni v kategorije in skupine. V II. kategoriji je bil inšpektor finančne kontrole razvrščen v prvo skupino, nadzornik te kontrole v drugo skupino, podnadzornik v tretjo skupino, komisar v četrto skupino in pripravniški komisar finančne kontrole v peto skupino. Med uradniki III. kategorije je bil nadzornik finančne kontrole uvrščen v prvo skupino, podnadzornik v drugo skupino, komisar v tretjo skupino in pripravniški komisar v četrto skupino.¹² Ti dve kategoriji sta se razlikovali po šolski izobrazbi uradnikov.

Vpisovanje delnic Privilegirane agrarne banke, d. d.

Med ukrepi, ki jih je vlada sprejemala za ublažitev gospodarske krize, je bila tudi ustanovitev Privilegirane agrarne banke, d. d., s sedežem v Beogradu.¹³ Ta naj bi skrbela zlasti za ugodna posojila kmetovalcem, in od nje so mnogo pričakovali.

¹⁰ *Splošni pregled Dravske banovine*, str. 49–52.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 2201–0000, spis št. 2525.

¹² *Uredba o določitvi činov in razvrstitvi zvanj finančne stroke*, Ur. list LMO, št. 122/28, z dne 29. decembra 1928.

¹³ *Zakon o Privilegirani agrarni banki*, Ur. list LMO, št. 49/29, z dne 11. maja 1929.

Ministrstvo za finance je o tej banki že 11. maja 1929 seznanilo vse finančne direkcije v državi. Okrožnico so iz ljubljanske direkcije razposlali vsem oddelkom in odsekom te direkcije, davčnim in katastrskim upravam, carinarnicam, sreskim upravam in oddelkom finančne kontrole, državnemu zastopstvu (pravobranilstvu) v Ljubljani in mestni kontroli v Ljubljani. Čez štiri dni je vladni komisar za to banko sam pisal ljubljanski direkciji in zaprosil, da bi v poslopih davčnih uprav razobesili vabilo na vpis delnic te banke; priložil je petdeset izvodov tega vabila. Konec maja je poslal še sto teh vabil in z direkcije so jih razposlali uradom. Uslužbencem so priporočili, da na primeren način vabijo davkoplačevalce, naj vpišejo delnice te banke. Delnice bodo enakovredne tistim pri Narodni banki, donosnost enaka, 6-odstotna, ker je garant država, so obljubljali.

Dvanajstega junija 1929 je k vpisu delnic direkcija povabila tudi svoje uslužbenke. Nominalna vrednost delnice je bila 500 dinarjev. Pri vpisu je bilo treba položiti 125 dinarjev, ostanek pa v roku enega leta. Ministrstvo za finance je na prošnjo vplačalo delnico, ki jo je uslužbenec odplačeval v dveh letih od mesečnih prejemkov. V okrožnici je direkcija sporočila, da morajo uslužbenci pri izplačevalni blagajnici izpolniti vlogo s sledečim besedilom: »Pooblaščam blagajnico, da na podlagi te moje vloge zadržuje vsak mesec od mojih mesečnih prejemkov sorazmerni del za izplačilo vrednosti ... delnic in sicer v toku dveh let počenši od meseca julija 1929 dalje.« To vlogo je odobril predstojnik urada. Finančno ministrstvo je 20. junija 1929 izdalo navodilo o knjiženju odtegljajev za to banko. Tako pooblastilo za odtegljaj v višini ene delnice je 28. junija 1929 podpisal Peter Držaj, podnadzornik finančne kontrole, enako sta 1. julija 1929 storila Ivan Kostl ter Franc Burger.¹⁴ Tokrat se je Ivan podpisal kot Kestl in ne Kostl.

Vse ni teklo po zamislih, o čemer priča telegram in nato dopis ljubljanske direkcije ministrstvu 9. julija 1929. Ministrstvo je namreč tolmačilo, da je treba vlogo za vpis delnic kolkovati po tarifnih postavkah št. 47 in 138. Zaradi tega se je zmanjšalo zanimanje za vpis teh delnic. V Sloveniji tarifna postavka št. 47 sploh ni bila uveljavljena, št. 138 pa je veljala le za sodne prepovedi izplačil, ne pa za administrativne, za kar je šlo ob vpisu delnic. Direkcija je zaprosila za tolmačenje in prepoved zaračunavanja teh taks.

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, A-1, 2; B-13, ovoj št. 12633.

O vplačilih državnih uslužbencev vseh vrst je ljubljanska direkcija sprti pošiljala telegrame v Beograd. Po seznamu, ki ga je direkcija izdelala 16. avgusta 1929, je bilo v Sloveniji vpisanih 1660 delnic v znesku 830.000 dinarjev. Oddelki finančne kontrole so vpisali 129 delnic v znesku 64.500 dinarjev, okrajne uprave te kontrole pa 101 delnico v znesku 50.500 dinarjev.¹⁵

Strokovnjaki ocenjujejo, da je tedanja svetovna gospodarska kriza povzročila, da je Jugoslavija poleg ZDA in Romunije v tridesetih letih dosegla največje zmanjšanje domačega proizvoda (BDP, kot rečemo danes). Bila je torej med največjimi žrtvami »velike depresije«. ¹⁶ Po podatkih ministrstva za finance je celoten dolg države 1. julija 1932 znašal 38.783.557.636 dinarjev, od tega je na notranji dolg dpadlo 6.020.315.000 dinarjev.¹⁷

Državljske izkaznice

Jeseni leta 1928 je izšel nov zakon o državljanstvu,¹⁸ nato pa je izšla še uredba.¹⁹ Določeno je bilo, da lahko naše državljanstvo oziroma državljansko izkaznico pridobijo vsi tisti, ki so bili nad deset let v državni službi. Zaradi tega so rabili potrdilo urada o poteku te zaposlitve, slovenskem poreklu, družini itd. Finančna direkcija v Ljubljani je 19. junija 1929 razposlala okrožnico z napotki, kako naj poteka vlaganje prošenj za izdajo uradnih potrdil, potrebnih za pridobitev državljske izkaznice.

Poleti 1929 so začele na finančno direkcijo v Ljubljani prihajati prošnje za takšna uradna potrdila. Med njimi sta jo napisala tudi Štefan Sušec, ki je bil tedaj šef pokojninskega odseka te direkcije, in Josip Mosetizh, vršilec dolžnosti šefa davčne uprave za mesto Ljubljana. Ker je slednji pozneje postal šef finančne direkcije v Ljubljani, ne bo odveč, če navedem nekatere podatke o njem, kot jih je zapisal v prošnji.

Josip Mosetizh je tako prošnjo napisal 4. julija 1929. V njej je navedel potrebne podatke za izdajo potrdila. Rojen je bil 5. decembra 1880

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 1201–2200, ovoj št. 1388, Agrarna banka.

¹⁶ Dragiša Bošković: Dva balkanska dolžnika, *Delo-SP*, 8. maja 2010, str. 9.

¹⁷ *Compass: Finanzielles Jahrbuch 1936*, str. 433.

¹⁸ *Zakon o državljanstvu kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev*, Ur. list LMO, št. 109/28, z dne 19. novembra 1928, čl. 53; popravek v Ur. listu LMO, št. 110/28, z dne 22. novembra 1928.

¹⁹ *Uredba za izvrševanje zakona o državljanstvu SHS*, Ur. list LMO, št. 13/29, z dne 8. februarja 1929.

v Trstu. V službo pri tedanji finančni direkciji za Kranjsko je bil sprejet 21. januarja 1909. Služboval je v Postojni, od koder je 5. junija 1919 prešel k davčni administraciji v Ljubljani. Domovinska občina je bila Postojna. Imel je ženo in sina ter hčer. Ta direkcija mu je 16. julija 1929 izdala potrdilo in v njem navedla bistvene podatke iz njegove prošnje.²⁰

Finančni zakon za leto 1929/30 je določil, da aktivni državni uradniki ne smejo biti člani upravnih in nadzornih odborov javnih ustanov, bodisi da so povsem državne bodisi v solastništvu države ali pod njenim nadzorom.²¹ To se ni nanašalo na odbore uradniških zadrug in kjer je bilo to izrecno dovoljeno. Oddelek za državno računovodstvo in proračun v finančnem ministrstvu je 14. junija 1929 zahteval od vseh uradnikov, ki so bili člani takih odborov, da s tem prenehajo v roku treh dni po prejemu naloga, za kar morajo predložiti dokaz. V nasprotnem primeru bo zoper uradnika podan predlog ministru za odpust iz službe. Finančna direkcija v Ljubljani je nato 22. junija 1929 z okrožnico, napisano z roko, o tem obvestila podrejene urade.²²

V zvezi z zakonom o državljanstvu je poleti 1934 v slovenskem uradnem listu izšel zanimiv poziv. Anton Vertovec, rojen 14. aprila 1898 v vasi Velike Žablje, ki so tedaj spadale pod Italijo, pristojen v mestno občino Ljubljana, je brez dovoljenja stopil v službo k italijanski finančni straži. Skladno z zakonom o državljanstvu²³ ga je notranje ministrstvo pozvalo, da zapusti to službo, sicer bodo sledile zakonske sankcije, je pisalo v pozivu.²⁴

Kako hraniti ključne in izločiti arhivsko gradivo finančne kontrole

Oddelek za trošarino, takse in finančno kontrolo pri finančni direkciji v Ljubljani je 21. decembra 1929 poslal okrožnico vsem okrajnim upravam in oddelkom finančne kontrole. Sporočala je, da morajo v roku treh dni

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 1201–2200, spis št. 1770.

²¹ *Finančni zakon za leto 1929./1930.*, Ur. list LMO, št. 44/29, z dne 27. aprila 1929, čl. 65; popravek v Ur. listu LMO, št. 65/29, z dne 30. junija 1929, str. 515. *Zakon o izpremembi člena 76. finančnega zakona za leto 1929./1930.*, Ur. list LMO, št. 65/29, z dne 30. junija 1929.

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, A–1, 2; B–13, spis št. 1585/4.

²³ *Zakon o državljanstvu kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev*, Ur. list LMO, št. 109/28, z dne 19. novembra 1928, čl. 32; popravek v Ur. listu LMO, št. 110/28, z dne 22. novembra 1928.

²⁴ *Poziv ministrstva za notranje posle*, Razne objave iz »Službenih novin«, Sl. list KBUDB, št. 63/34, z dne 8. avgusta 1934.

po prejemu dopisa poročati neposredno temu oddelku, kako hranijo ključ vhodnih vrat v oddelek, ko tam ni uradnih ur oziroma v enoti ni nobenega uslužbenca. Ta ključ je treba hraniti v bližini, tako da ga nadzorniki lahko najdejo, ko pridejo v kontrolo. Iz Ljubljane so naročali, da bodo na direkciji nato izdelali beležnico o hrambi teh ključev, zato je treba odslej vsako spremembo takoj javiti na direkcijo.

Ključ pisalne mize starešine oddelka oziroma okrajnega upravnika je moral biti ob njuni odsotnosti spravljen v srednjem zgornjem predalu nastavka njune pisalne mize, zavrt v pisemsko ovojnico, zgoraj pa je morala biti tiskovina ali drug spis, da se je ovojnica zakrila. To je bilo namenjeno temu, da so lahko nadzorniki ob vsakem času pregledali dnevnik, zaupne in računске beležke.²⁵

Dravska finančna direkcija je 7. januarja 1930 z okrožnico, poslano vsem enotam finančne kontrole, določila način izločanja arhivskega gradiva, kar je odobril oddelek za davke pri finančnem ministrstvu. Izločiti in uničiti je bilo treba vse akte, izdane do konca leta 1918, kar pa ni veljalo za vložne zapisnike ter indekse. Uničenje je veljalo tudi za dnevnike, službene naloge ter razporede službenih ur, izdelanih do konca leta 1925.

Prepovedano pa je bilo uničiti staležnike, uslužbenske liste, osebne liste in vse listine aktivnih in bivših uslužbencev finančne kontrole, ki so se nanašale na sprejem v službo, opravljene izpite, stalno namestitev, napredovanje, kaznovanje, upokojitev ali odpustitev iz službe; vse beležnice in preglede o dislokaciji finančne kontrole; zbirke normativnih naredb; operate o podjetjih, ki so bili pod nadzorom finančne kontrole; zakone, pravilnike, tiskane statistike in druge publikacije, čeprav bi bile natisnjene v nemškem jeziku.

Vse izločeno gradivo je bilo treba poslati na direkcijo, zavito v paketih po dvajset kilogramov, o izvršitvi teh nalog pa poročati v roku desetih dni.²⁶

O prizadevanjih za varčevanje se da sklepati tudi iz okrožnice, ki jo je 21. oktobra 1930 ljubljanska direkcija poslala vsem davčnim upravam. Sporočala je, da je zaradi skromnih kreditov ukinjeno plačilo za prenos uradnih paketov nad štirinajst kilogramov. Uradni služitelji so za tak paket dotlej prejeli nagrado en dinar, odtlej dalje pa te nagrade ni bilo več.²⁷

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, spis št. 28190.

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, spis št. 23454.

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1930, spisa št. 210/182 in št. 141/130.

Iz predloga proračuna ljubljanske direkcije za leto 1931/1932

Ministrstvo za finance je naročilo dravski finančni direkciji v Ljubljani, podobno kot drugim takim oblastvom v državi, da izdelajo svoj predlog odhodkov za finančno leto 1931/32. Izdelali so ga tako, da so popravili tistega iz predhodnega proračunskega leta, torej tistega za leto 1930/31, saj so postavke ostale nespremenjene, spremenili so le zneske odhodkov.

Osnutek so izdelali 29. oktobra 1930, znašal pa je 41.462.952 dinarjev in 90 par, kar je bilo za 434.819,10 dinarja manj od proračuna za prejšnje finančno leto. Jeseni 1930 je bilo v ožji finančni upravi v Sloveniji zaposlenih 372 uradnikov, 71 zvaničnikov, 77 služiteljev in 43 dnevničarjev, skupaj 563 oseb. Sem niso všteti uslužbenci finančne kontrole, kjer je bilo 28 uradnikov, od teh štirje v sami direkciji, in 1104 zvaničniki, skupaj 1132 mož. Celotno moštvo te finančne uprave je štel 1695 oseb.

Pri finančni kontroli je bilo nekaj odstopanj od predvidenega, sistemiziranega moštva. Tako je bilo 1. julija 1930 sistemiziranih 181 preglednikov prve skupine, dejansko jih je bilo 192 ali 11 več; po sistemizaciji je bilo 635 preglednikov druge skupine, dejansko jih je bilo 593 ali 42 manj; sistemizacija je obsegala 288 pripravnikov, dejansko jih je bilo 260 in 80 dnevničarjev, kar je pomenilo 52 oseb več od predvidenega števila. Dejansko je bilo 1153 oseb, predvidenih pa 1125 oseb ali 28 mož manj.

Zapisali so, da so vsi dnevničarji Rusi, od katerih bodo večino prevedli med zvaničnike, saj izpolnjujejo pogoje za to.

Za najemnine prostorov, kjer so bile enote finančne kontrole (pisarne, stanovanja itd.), in stražarnice ob meji so za finančno leto 1931/32 predvideli 653.224 dinarjev in 10 par. Bilo je osemindvajset obmejnih stražarnic.²⁸ Stražarnice so bile lesene hišice za eno osebo, podobne vojaškim stražarnicam. Nudile so zavetje ob slabem vremenu. Stražnica pa je pomenila isto kot vojašnica, kasarna, torej stavbo, kjer so bile nastanjene enote te kontrole.

Mestno poglavarstvo v Ljubljani je 5. decembra 1934 naložilo dravski finančni direkciji plačilo stroškov za hodnik (pločnik) ob stavbi v znesku 27.525 dinarjev in 34 par. Državno pravobranilstvo je vložilo pritožbo,

²⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1930, ovoj št. 174.

ki jo je banska uprava zavrnila, nato se je pravobranilstvo pritožilo na celjsko upravno sodišče, to pa je 19. oktobra 1937 odločbo razveljavilo zaradi pomanjkljivosti v postopku.²⁹

Finančni direktor dr. Josip Povalej

Eden od direktorjev (dravske) finančne direkcije v Ljubljani je bil dr. Josip Povalej, zato si zasluži, da najde svoje mesto tudi v tej knjigi.

Kralj ga je 30. decembra 1928 postavil za finančnega direktorja finančne direkcije v Ljubljani. O tem ukazu je finančno ministrstvo naslednji dan obvestilo finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, kjer je bil ravnatelj. To ravnateljstvo je bilo v ukinjanju in njegov ravnatelj je novo službo v Ljubljani nastopil 3. januarja 1929. Uvrščen je bil v tretjo skupino I. kategorije uradnikov. Njegova položajna plača je znašala 36.000 dinarjev letno, stanarina 3.600 dinarjev na leto in osebna draginska doklada 935 dinarjev na mesec.

Predzadnji dan januarja 1929 so z ministrstva za finance zahtevali podatke o novem finančnem direktorju, o njegovi službeni poti in šolanju, pri čemer so se sklicevali na 12. člen zakona o uradnikih in ostalih državnih uslužbencih, ter njegov uslužbenski list. Iz Ljubljane so odpisali 6. februarja 1929 ter opisali njegovo službeno in šolsko pot, ki jo na kratko povzemam.

Rojen je bil 6. decembra 1869 pri Sv. Primožu, župnija Št. Jurij ob Južni železnici. Sedem razredov osnovne šole je obiskoval v domači fari, osmega pa v Celju. Po osnovni šoli se je leta 1883 vpisal na osemletno državno gimnazijo v Celju, vmes odslužil enoletni vojaški rok in nato julija 1893 položil višji tečajni izpit (maturu). Študiral je pravo na univerzi v Gradcu, kjer je leta 1895 položil pravnozgodovinski izpit (imenovan I. državni izpit), leta 1897 pravoslovni izpit (II. državni izpit) in leta 1899 državoslovni izpit (III. državni izpit). S tem je postal diplomirani pravnik. Po opravljenih rigoroznih izpitih je 3. decembra 1897 postal doktor prava.

Službo je nastopil že pred koncem študija, 15. julija 1897 je bil postavljen za konceptnega praktikanta v deželni finančni direkciji za Štajersko v Gradcu. Naslednje leto je na začetku aprila postal provizorični (začasni) finančni koncipist v X. plačilnem razredu. Ko je opravil državni strokov-

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in razzodbe upravnega sodišča v Celju, spisa št. 1458 in 1516.

ni izpit, je bil 30. julija 1899 imenovan za definitivnega (stalnega) finančnega koncipista. Sredi oktobra 1900 je postal finančni komisar v IX. plačilnem razredu. V sredini decembra 1910 je bil z dekretom finančnega ministra na Dunaju postavljen za finančnega tajnika v VIII. plačilnem razredu in premeščen na finančno ravnateljstvo za Kranjsko v Ljubljani. Finančni minister ga je 11. februarja 1918 povišal v finančnega svetnika pri istem ravnateljstvu, s čimer je bil razvrščen v VII. plačilni razred.

Narodna vlada Slovencev, Hrvatov in Srbov v Ljubljani ga je 4. novembra 1918 imenovala za višjega finančnega svetnika v VI. plačilnem razredu in postal je ravnatelj finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru. To imenovanje je kralj potrdil sredi novembra 1919. Ob prevedbi po zakonu o uradnikih in ostalih državnih uslužbencih je leta 1923 postal finančni nasvetnik in bil uvrščen v četrto skupino I. kategorije državnih uradnikov.

Svoj uslužbenki list bi moral na ministrstvo dostaviti do 5. februarja 1929, a tega ni storil, zato je zamudo pisno opravičil: vlak, ki je peljal dokumente ukinjenega finančnega okrajnega ravnateljstva iz Maribora v Ljubljano, je imel težave na poti.³⁰

Kralj ga je z ukazom 19. avgusta 1932 na lastno prošnjo upokojil. To so čez pet dni iz Beograda sporočili ljubljanski direkciji in zahtevali potrdilo o službovanju zaradi odmere pokojnine. Iz potrdila, ki so ga poslali v Beograd, je bilo razvidno, da je imel šestintrideset let in osem dni delovne dobe, kamor so šteli tudi vojaški rok. Ob upokojitvi je prejemal 3.250 dinarjev mesečne plače, 2.120 dinarjev položajne doklade in 300 dinarjev osebne draginjske doklade. Njegovo pokojnino so določili takole: vanjo so šteli polovico prejemkov za prvih deset let službe in za vsako nadaljnjo polovico leta službe po 0,90 odstotka, kar je zneslo 45 odstotkov. Pokojnina je torej dosegla 95 odstotkov njegove plače in položajne doklade, to je 5.101 dinar in 50 par mesečno.

Ker dr. Ljudevit Valjavec, novi finančni direktor dravske finančne direkcije v Ljubljani, ni mogel takoj nastopiti službe, je to opravljal stari direktor, ki so mu pokojninski prejemki pripadali od začetka oktobra 1932.³¹ Ko je bil upokojen, je živel na svojem posestvu pri Mariboru. Leta 1941 so ga Nemci izgnali v Srbijo, kjer je leta 1944 v Beogradu umrl.³²

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1929, spis št. 1, mapa dr. Josip Povalej.

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, spis št. 186.

³² *Slovenski biografski leksikon*, 7. zvezek, g. Povalej Josip, str. 465.

Naloge zaradi spreminjanja števila občin

Ljubljanska finančna direkcija je dobila mnogo nalog, ki so bile povezane s posegi beograjskih oblasti v ureditev občin pri nas. Približno petnajst let od nastanka naše kraljevine je bilo v Sloveniji 1069 občin. Delovale so pretežno po starih predpisih iz časa rajnje Avstrije.

Spomladi leta 1933 je izšel zakon o občinah,³³ prvi te vrste v novi državi, ki je enotno uredil to področje, veljati pa je začel sredi aprila 1933. Določil je, da bani v roku pol leta od uveljavitve zakona predlagajo tako imenovano komasacijo, pregrupacijo občin, kot so rekli.

Ministrstvo za notranje zadeve je že 26. aprila, enajst dni po uveljavitvi zakona, naročilo banu Dravske banovine, da pripravi predlog za zmanjšanje števila občin, skladno z zahtevami zakona. Izdelati je bilo treba seznam obstoječih občin po območjih okrajev, našteti vsa naselja v posamezni občini in število prebivalcev v njih po popisu prebivalstva 31. marca 1931, nato pa podoben seznam novih občin.

Notranji minister je 8. septembra 1933 izdal uredbo, s katero se je število občin v Sloveniji zmanjšalo na 369.³⁴ Posledice tega so zadevale tudi finančno upravo. Spremenile so se meje, okoliši katastrskih občin, katastrskih uprav, davčnih uprav in tudi enot finančne kontrole. Prvotno je bilo mišljeno, da bi to delo katastrskih uprav končali do zime in bodo že za leto 1934 izdelani razporedi zemljarine in ustrezni statistični podatki. Ljubljanska direkcija je 13. oktobra 1933 v srbohrvaščini pisala ministrstvu za finance, da tega dela ne bo mogoče opraviti v zamišljenem roku. Vprašala je, ali naj zato davčno gradivo za leto 1934 izdelajo po starem stanju katastrskih občin in kdo bo nosil stroške teh opravil, občine ali državni proračun. Z ministrstva so odpisali že 19. oktobra 1933 in sporočili, da bo stroške krila država. Zahtevali so skice dotedanjih in novih katastrskih občin po katastrskih upravah, ki jih bodo po potrditvi v Beogradu te uprave vnesle v katastrske operate.

Že kmalu je omenjena uredba doživela spremembo³⁵ in ponovno je bilo treba izdelati gradiva za beograjsko ministrstvo. Oddelek za kataster

³³ *Zakon o občinah*, Sl. list KBUDB, št. 35/33, z dne 29. aprila 1933.

³⁴ *Uredba o spojitvi občin v Dravski banovini*, Sl. list KBUDB, št. 73/33, z dne 12. septembra 1933.

³⁵ *Uredba, s katero se izpreminja in dopolnjuje uredba o spojitvi občin v Dravski banovini z dne 8. 9. 1933, IV br. 2100, ter določajo občinam v Dravski banovini sedeži*, Sl. list KBUDB, št. 29/34, z dne 11. aprila 1934; popravek v Sl. listu KBUDB, št. 36/34, z dne 5. maja 1934 in v Sl. listu KBUDB, št. 37/34, z dne 9. maja 1934.

in državna posestva ministrstva za finance je 1. februarja 1935 obvestil finančno direkcijo v Ljubljani, da je iz poslanega gradiva razvidno, da so spremembe nastale pri šestdesetih katastrskih občinah v Dravski banovini, poslane sezname pa je bilo treba še dopolniti.

Finančno ministrstvo je ljubljansko direkcijo 23. avgusta 1935 obvestilo, da se to delo odloži do nove odločitve tega ministrstva. To je predlagala tudi banska uprava v Ljubljani, saj je prišlo do številnih zahtevkov po spremembi okolišev občin. Finančno ministrstvo je 8. junija 1937 pisalo ljubljanski finančni direkciji, da je delo na novi ureditvi občin in okrajev končano, usklajena so tudi območja katastrskih občin in uprav ter davčnih uprav. Vse to je bilo treba še uskladiti z zakonom o neposrednih davkih iz leta 1928.³⁶

Jeseni 1937 je prišlo do novega posega v občinsko ureditev pri nas.³⁷ Odsek za kataster in državna posestva pri dravski finančni direkciji je spet moral izdelati tovrstno gradivo za tak oddelek z enakim imenom pri finančnem ministrstvu, tudi seznam katastrskih občin, ki so nastale na novo, in seznam takih občin, ki so se spojile z že obstoječo katastrsko občino.³⁸

Pritožba zaradi nereda na Krekovem trgu v Ljubljani

Dravska finančna direkcija je 27. februarja 1936 pisala upravi policije v Ljubljani o dveh motečih okoliščinah v bližini njenega sedeža.

Na Krekovem trgu je bila postaja zasebnih avtobusnih prevoznikov. Ti so ob prihodu in odhodu povzročali hrup, podobno tudi njihove signalne trobente in potniki sami. Vse to je motilo uslužbenca te direkcije, ki poleti ob odprtih oknih niso mogli zbrano delati, podobno tudi pozimi ob zaprtih oknih. To stanje se je še poslabšalo, odkar je tam imel postajališče avtobus s pogonom motorja na lesni plin. Ko je voznik tega avtobusa pred vožnjo zaganjal motor, so nastajale eksplozije, ki so se slišale daleč naokoli. Direkcija je zaprosila naslovnico, naj stori dvoje: doseže prestavitev postajališča na drugo mesto in prepove uporabo avtobusa z motorjem na lesni plin.

³⁶ Ur. list LMO, št. 26/28, z dne 15. marca 1928; popravek v Ur. listu LMO, št. 41/28, z dne 27. aprila 1928 in v Ur. listu LMO, št. 62/28, z dne 30. junija 1928.

³⁷ *Ukaz o spojitvah, razdružitvah in pregrupacijah občin in o spremembah imena in sedeža občin v območju Dravske banovine*, Sl. list KBUDB, št. 83/37, z dne 16. oktobra 1937.

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Komasacija občin, ovoj Komasacija občin. Stare in nove minist. odredbe.

Javno stranišče na istem trgu je postalo povod za spotiko uslužbencev direkcije in občinstva sploh. To je bila zanemarjena lopa, iz katere se je širil močan smrad. Ob stranišču so se zbirali pijanci in brezposelni, ki so vpili, nedostojno govorili in se neprimerno obnašali. Prosili so za dvoje, naj uprava policije prepreči, da bi se tam zbirali brezposelni, in naj se stranišče prestavi drugam. Oboje, postajališče in stranišče, »ni združljivo z dostojanstvom državne urada«, so sklenili v direkciji.

Uprava policije ji je odpisala 20. marca 1936. Opisala je, da so na Krekovem trgu postajališča treh zasebnih avtoprevoznikov, ki vzdržujejo promet na progah Ljubljana–Sostro, Ljubljana–Velike Lašče in Ljubljana–Ig. Hrupa pa ne povzročajo le ti avtobusi, ampak tudi vozila tamkajšnje reševalne in gasilske postaje, tramvaj, vprežna vozila in s kockami tlakovana tla. V načrtu je postavitve enotnega postajališča za avtobuse. Avtobus na bencinski plinski motor (in ne na lesni plin) je bil od 29. februarja tega leta na popravilu in ga zaradi neprimerne konstrukcije ne bodo več uporabljali. Njeni stražniki bodo pogosteje nadzorovali postajo in stranišče, že doslej so kričače in razgrajače aretirali in kaznovali. Glede stranišča so spis odstopili mestnemu poglavarstvu.

Referent v direkciji je na spis 17. aprila 1936 pripisal, da je o zadevi seznanil finančnega direktorja in zaenkrat ni potrebe po drugih ukrepih.³⁹

Kmalu za tem so v direkcijo dobili dopis z oddelka za finančno kontrolo v ministrstvu za finance, naj jim sporočijo, koliko signalnih pištol bi rabili za finančno kontrolo in katera enota bi jih potrebovala. Odpisali so 30. marca 1936 in navedli, da takih pištol v Sloveniji ne rabijo.⁴⁰

Službeni avtomobili finančne direkcije v Ljubljani

Ljubljanska delegacija je 2. avgusta 1919 prosila Deželno vlado za Slovenijo, avtomobilni referat s sedežem v hotelu Ilirija, naj bi ji dodelili službeni avtomobil, ki da jih je dovolj na razpolago. Voznik bi bil Josip Pezdirc, uradni sluga pri tej delegaciji, ki »ima za to veselje ter tudi potrebno inteligenco.« V tem primeru bi ga bilo treba uvrstiti v prvi tečaj za voznike, ki ga bo pripravil omenjeni referat.⁴¹

Poverjenišтво za javna dela pri Deželni vladi za Slovenijo je 27. marca 1920 ljubljanski delegaciji poslalo okrožnico, da je vlada ustanovila avto-

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1936, spis št. 77 in 77/1.

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1936, spis št. 96/2.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 4001–5000, spis št. 4101.

-oddelek, ki bo odslej vodil račune o uporabi in popravilu službenih avtomobilov ter evidenco njihovih voznikov, in to za vsa državna oblastva v Sloveniji. Zaprošilo je, naj mu pošljejo podatke o vozilih in šoferjih. Delegacija je odpisala 16. aprila 1920 in navedla, da uporablja avtomobil kursorija za likvidacijo in upravo, imovine bivše kronovine Kranjske. Ta avto je bil prej last deželnega odbora deželnega zbora za Kranjsko. Je znamke Daimler, evidenčna številka SL-97. Voznik je Ivan Južina, ki bo skupaj z vozilom kmalu prevzet v finančno upravo. Garaža je bila v deželnem dvorcu, pripravljali pa so garažo v poslopju delegacije na Poljanski cesti št. 2.⁴²

Predsedstvo Deželne vlade za Slovenijo je 21. junija 1920 z okrožnico obvestilo vsa oblastva pri nas o poteku prvega obiska prestolonaslednika Aleksandra v Sloveniji. Obisk je trajal od 26. do 29. junija 1920 in med drugim je bil na programu tudi obisk Gorenjske ter Maribora. Načelnik sprejemnega odbora je bil dr. Leon Stare, ki je 19. junija 1920 zaprosil delegacijo, naj ji za ta obisk posodi službeni avtomobil SL-97 z voznikom vred, kajti potrebovali bodo vse državne atomobile.⁴³

Spomladi 1921 je začel veljati pravilnik, ki je v celotni kraljevini uredil uporabo osebnih avtomobilov. Navedel je, katera oblastva ali funkcionarji imajo pravico do takega vozila in v kolikšnem številu. V Sloveniji je taka pravica pripadala zgolj predsedstvu ljubljanske vlade in gradbeni direkciji v Ljubljani.⁴⁴

Gospodarska komisija za stvarno demobilizacijo se je obrnila na deželno vlado v Ljubljani in predlagala, da bi odredila vrnitev vseh drugih osebnih avtomobilov pri uradih, nato bi jih ta komisija prodala na dražbi. Deželna vlada je 14. maja 1921 o tej pobudi komisije obvestila tudi delegacijo ministrstva financ. Slednja je odgovorila 27. maja 1921 in navedla, da je njen službeni avtomobil znamke Daimler last bivše dežele Kranjske, na razpolago ga je prejela od komisije za upravo imovine bivše dežele Kranjske. Torej za ta avtomobil nikakor ni pristojna gospodarska komisija, in avto bo ostal pri delegaciji, so sklenili.

S tem pa zapletov še ni bilo konec. Ob obisku regenta Aleksandra v Ljubljani je avtomobilni referat pri poverjeništvu za javna dela delegaciji posodil železno posodo za bencin, a je voznik ni vrnil, zato je deželna vlada delegaciji izstavila račun za 2.000 kron. Nato je voznik tega avtomobila bencinsko posodo sredi marca 1921 vrnil omenjenemu referatu.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 1001–1500, spis št. 1320.

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1920, 2201–3000, ovoj št. 2422.

⁴⁴ *Pravilnik o državnih avtomobilih za osebno uporabo*, Ur. list DVS, št. 41/21, z dne 18. aprila 1921, čl. 2.

Rektorat univerze v Ljubljani je 3. maja 1921 in spet 10. avgusta 1921 prosil finančno delegacijo, naj bi ta avtomobil odpeljali iz garaže pri deželnem dvorcu, ker je te prostore Deželna vlada za Slovenijo obljubila za geološki inštitut univerze. Delegacija je na obe pisanji vljudno odgovorila, da ne morejo najti primerne garaže, ko pa bodo uspeli, bodo avto umaknili drugam.

Začasna delavska zavarovalnica zoper nezgode v Ljubljani je 10. avgusta 1921 in ponovno naslednji dan pisala finančni delegaciji, da ima po evidencah policijskega ravnateljstva v Ljubljani dva avtomobila, z oznakama SL–26 ter SL–97. Voznika obeh morata biti zavarovana proti nezgodam, kot je določal avstrijski zakon iz leta 1908. Delegacija je odpisala 26. septembra 1921 in navedla, da je Ivan Južina, voznik avtomobila št. SL–97, državni uslužbenec, poduradnik, zato po omenjenem zakonu iz leta 1908⁴⁵ in po tistem iz leta 1888⁴⁶ ne spada med osebe, ki bi morale biti zavarovane. Ta zakon iz leta 1888 ni veljal za tiste uslužbenice, katerim (ali njihovim svojcem) je ob nesreči pripadala pravica do pokojnine, to pa je potrdil tudi naštetni zakon iz leta 1908. Delegacija pa ni imela drugega avtomobila, razen tistega s št. SL–97.⁴⁷

Dravska finančna direkcija je 29. septembra 1930 od finančnega ministrstva v Beogradu prevzela službeni avtomobil, ki je na upravi policije v Ljubljani dobil registrsko številko 2–1619. Bil je ford standard sedan, model A. Direktor je za to priložnost imenoval komisijo za prevzem vozila, v kateri so bili Štefan Sušec, finančni svetnik, Franjo Šetina, glavni arhivar, in Josip Lah, šofer, sicer podpreglednik finančne kontrole. Ta komisija je 30. septembra 1930 izdelala prevzemni zapisnik, nato pa so avto dali v uporabo. Ta je potekala skladno s pravilnikom, ki je začel veljati malo pred tem.⁴⁸ Do razpada države je pravilnik doživel štiri spremembe in dopolnitve.⁴⁹

⁴⁵ *Zakon z dne 9. avgusta 1908. l. o odgovornosti za škodo iz obratovanja motornih vozil*, DZ, št. 75/08, z dne 14. avgusta 1908, čl. 11, 2. odstavek.

⁴⁶ *Zakon z dne 28. decembra 1887, o zavarovanju delavcev glede kake nezgode*, DZ, št. 1/88, z dne 1. januarja 1888, čl. 4.

⁴⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1921, 301–800, ovoj št. 361.

⁴⁸ *Pravilnik o uporabi, vzdrževanju in amortizaciji potniških avtomobilov pri oddelku za davke ministrstva za finance in pri finančnih direkcijah*, S. list KBUDB, št. 34/30, z dne 30. oktobra 1930

⁴⁹ *Izpremembe in dopolnitve v pravilniku o uporabi, vzdrževanju in amortizaciji potniških avtomobilov pri oddelku za davke ministrstva za finance in pri finančnih direkcijah*, Sl. list KBUDB, št. 55/33, z dne 8. julija 1933; Sl. list KBUDB, št. 93/35, z dne 20. novembra 1935; Sl. list KBUDB, št. 68/36, z dne 22. avgusta 1936; S. list KBUDB, št. 84/40, z dne 19. oktobra 1940.

Maja 1935 je direkcija prevzela nov službeni avtomobil, ford touring sedan 48. Direkcija je 27. avgusta 1940 zaprosila ministrstvo za nov avto, ker je bil tisti iz leta 1935 izrabljen. Ministrstvo je to odobrilo, zato je Martin Tavčar, zvaničnik finančne kontrole in voznik avtomobila direkcije, z brzim vlakom odpotoval v Beograd, da je avto prevzel, 20. decembra 1940 pa ga je odpeljal v Ljubljano. Bil je znamke Hudson, model 92–1939. Tedaj je spremenjen pravilnik iz leta 1932 dopuščal, da so od 9. oktobra 1940 dalje iz posebnega sklada nabavljali tudi službene avtomobile finančnega ministrstva in finančnih direkcij.⁵⁰

Z direkcije so 28. decembra 1940 pisali finančnemu ministrstvu, da bi stari avtomobil iz leta 1935 obdržali za potrebe finančne kontrole, ki naj bi s cestno kontrolo odkrivala tihotapstvo. Pri tem so opisali lepe uspehe, ki jih je dosegla cestna kontrola kraljevske banske uprave Dravske banovine pri odkrivanju dohodarstvenih prestopkov. Izdelali so pregled prikrajšb, ki jih je ugotovila ta banovinska motorizirana kontrola v Dravski banovini v času od 22. septembra 1937 do konca decembra 1939. Te prikrajšbe so bile naslednje: na državni trošarini 45.719,36 dinarja, na banovinski trošarini 436.232,60 dinarja, na občinski trošarini 326.908,05 dinarja, na taksah 2.176,40 dinarja, na monopolnih taksah 430,40 dinarja, pri davku na poslovni promet 5. 142,43 dinarja, skupaj 816.609,24 dinarja.⁵¹

Ta banovinska kontrola je bila s prvim januarjem 1940 ukinjena, ker je bila namesto banovinske uvedena državna trošarina na vino in žganje. Tako sta v tej kontroli prenehala začasno službovati financarja Fran Gnidovec in Feliks Rant, kamor sta bila odrejena 6. junija 1937, ki sta se vrnila k finančni kontroli. O tem je banska uprava 3. januarja 1940 obvestila delegacijo, od tam pa so o ukinitvi motorizirane kontrole obvestili vse enote finančne kontrole.⁵²

⁵⁰ *Pravilnik o knjiženju, upravljanju in trošenju dohodkov iz sklada za izdelavo vstopnic, ostalih taksnih obrazcev in za nočno taksno revizijo*, Sl. list KBUDB, št. 67/32, z dne 24. avgusta 1932. *Spremembe in dopolnitve pravilnika o knjiženju, upravljanju in trošenju dohodkov iz sklada za izdelavo vstopnic, ostalih taksnih obrazcev in za nočno taksno revizijo*, Sl. list KBUDB, št. 84/40, z dne 19. oktobra 1940.

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1940, ovoj Avtomobil, št. 280–1940.

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1940, Okrožnice, spis št. 41–VII.–1940.

DRUGO DESETLETJE FINANČNE KONTROLE PRI NAS

Država se je 4. oktobra 1929 preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo. Razdeljena je bila na devet banovin, ki so se praviloma imenovale po glavnih rekah. Naštel jih bom po abecednem redu: Dravska, s sedežem v Ljubljani, Drinska (Sarajevo), Dunavska (Novi Sad), Moravska (Niš), Primorska (Split), Savska (Zagreb), Vardarska (Skopje), Vrbaska (Banja Luka) in Zetska (Cetinje).¹

Dravska banovina je obsegala skoraj vse slovensko ozemlje v okviru kraljevine. Nekaj ga je ves čas pripadalo Savski banovini: občine Osilnica, Draga in Trava so spadale pod okraj Čabar. Dva meseca leta 1931 so k Dravski banovini pripadali tudi majhni deli okrajev Čakovec in Varaždin.²

Ta banovina je po popisu prebivalstva z dne 31. marca 1931 štela 1.144.298 prebivalcev. To je bilo 8,2 odstotka vsega prebivalstva v državi. Površina Dravske banovine je bila 15.809,3 kvadratnega kilometra ali 6,4 odstotka državnega ozemlja.³

Spremenjen položaj vodstva finančne kontrole v Sloveniji

Ko je prenehal delovati oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, so njegove pristojnosti prešle na finančno direkcijo v Ljubljani, ki se je po vzpostavitvi banovin preimenovala v dravsko finančno direkcijo. Njen sestavni del je bil sprva tudi finančni inšpektorat v Mariboru, neposredno podrejen tej direkciji. Pristojen je bil za neposredne davke na območju davčnih uprav nekdanje mariborske oblasti.⁴

¹ *Zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja*, Ur. list Dravske banovine, št. 100/29, z dne 9. oktobra 1929.

² Več o tem: Čelik, *Slovenski orožniki 1918–1941*, str. 26–29.

³ Čelik, *Slovenski orožniki 1918–1941*, str. 27.

⁴ *Naredba o poslovanju finančnih inšpektoratov*, Ur. list KBUDB, št. 17/30, z dne 9. januarja 1930.

Umestitev vodstva finančne kontrole znotraj finančne direkcije se je spreminjala. To je potekalo precej vzporedno oziroma hkrati z menjanjem položaja vodstva enote, odgovorne za finančno kontrolo znotraj finančnega ministrstva. Lahko bi zapisali, da se je od široke samostojnosti v času delovanja oblastnega inšpektorata te kontrole v Ljubljani po njegovi ukinitvi znašla »utesnjena« in v Sloveniji nikoli več ni dosegla takega (samostojnega) položaja.

- a) Finančna kontrola je bila sprva v pristojnosti občega odseka pri tej direkciji. To je trajalo približno dve leti.
- b) Minister za finance je 11. marca 1932 izdal odločbo, da se pri finančnih direkcijah ustanovi samostojen referat za finančno kontrolo. V njegovo pristojnost so prešli administrativni, ekonomski, personalno-disciplinski in drugi posli, ki jih je določil finančni direktor. Na čelu referata je bil referent, ki je bil neposredno odgovoren finančnemu direktorju.⁵
- c) Minister je 14. decembra 1938 odredil, da se pri finančnih direkcijah oblikujejo odseki za finančno kontrolo. Na čelu odseka je moral biti uradnik te kontrole, ki je imel enaka pooblastila, kot so veljala za druge vodje odsekov v tej direkciji.⁶ To je pomenilo, da je tudi v Sloveniji prišlo do tega, da se je položaj vodstva finančne kontrole znotraj direkcije dvignil na nekoliko višjo stopnjo. Dravska finančna direkcija je 27. decembra 1938 obvestila vse podrejene urade in enote finančne kontrole, da bo 1. januarja 1939 pri tej direkciji začel delovati odsek za finančno kontrolo, ki bo zamenjal dotedanji samostojni referat za to kontrolo. Imel bo rimsko signaturno številko VII.⁷

V času, ko je v Ljubljani delovala (dravska) finančna direkcija, so znotraj nje vsakokratno organizacijsko enoto, pristojno za finančno kontrolo, vodile tri starešine, eden v dveh obdobjih:

- 1) Fran Golob, 1929–1932;
- 2) Anton Muc, 1932–1935;
- 3) Fran Golob, 1935–1939;
- 4) Feliks Vehovec, 1939–1941.

⁵ *Pri finansijskim direkcijama postojače samostalan referat za finansijsku kontrolo*, *Finansijski zbornik*, št. 6, 1932, str. 147.

⁶ *Uspostava oteka za finansijsku kontrolo pri finansijskim direkcijama*, *Finansijski zbornik*, št. 51, 1938, str. 798.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 1972–F. K.–1938.

Anton Muc, vodja finančne kontrole v Sloveniji v letih od 1932 do 1935 (pokojni Leopold Rijavec iz Ljubljane)

Fran Golob je bil že ob koncu obstoja oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani vršilec dolžnosti na tem odgovornem delovnem mestu. Tudi njih je na to mesto postavil kralj oziroma kraljevi namestniki, ti ukazi pa so bili objavljeni najprej v državnem in malo pozneje tudi v slovenskem uradnem listu.

Zakupnina prostorov finančne kontrole leta 1929

Oddelek za kataster in državna posestva finančne direkcije v Ljubljani je 2. julija 1929 obvestil oddelek za trošarine, takse in finančno kontrolo te direkcije, da finančno ministrstvo potrebuje podatke o nastanitvi vseh državnih uradov, ne le finančnih, v privatnih poslopih, zato mu jih mora čimprej poslati; prosil je, naj mu jih hitro dostavijo. Zaprošeni oddelek je čez dva dni take podatke zahteval od vseh okrajnih uprav finančne kontrole v Sloveniji, rok je bil le dva dni. Ko so te podatke prejeli, so v oddelku izdelali skupni seznam in ga 29. julija 1929 poslali prosilcu.

Seznam je bil v rokopisu in je vseboval te razpredelnice: okrajna uprava finančne kontrole, oddelek te kontrole, naslov poslopja, kjer je nastanjen urad, število najetih prostorov (sob, kuhinj in pritiklin), zakaj se uporabljajo najeti prostori in opomba; v opombi je bil naveden lastnik poslopja oziroma prostorov.

S seznama je razvidno, da je bila velika večina enot finančne kontrole v Sloveniji v najetih prostorih. V državnih prostorih je bilo devet oddelkov in štiri okrajne uprave finančne kontrole. V državnih prostorih nastanjene okrajne uprave finančne kontrole so bile Ljubljana I., Ljubljana II., Maribor in Šoštanj ter naslednji oddelki te kontrole: Bohinjska Bistrica, Ljubljana št. 1, Ljubljana št. 2, Ljubljana št. 3, Maribor št. 1, Maribor št. 2, Ptuj, Slovenska Bistrica in Sv. Lenart v Slovenskih goricah.

V katerih nedržavnih prostorih so bile nameščene enote, uprave in oddelki? S seznama izhajajo ti podatki: v zasebnih hišah je bilo 105 enot; v občinskih stavbah je bilo enaindvajset enot; v poslopih hranilnic in posojilnic je bilo deset enot, od teh ena v poslopiju nemške posojilnice iz Radgone; v tovarniških poslopih so bile štiri enote, od teh je oddelek v pivovarni Union v Ljubljani moral biti tam na njene stroške; v društvenih prostorih so bile tri enote, od teh ena v prostorih godbe v Rovtahn; v graščinah (Snežnik in Murska Sobota) sta bili dve enoti; v cerkvenih stavbah sta bili dve enoti (oddelek Strojna in Črnomelj); v prostorih šole

je bila ena enota; ena tudi v poslojpu nekdanjega oblastnega odbora Maribor. V prostorih, ki niso bili last države, je bilo torej 149 enot, od teh 17 okrajnih uprav in 132 oddelkov.

Pri tem je treba upoštevati, da je bilo deset enot nastanjenih v po dveh poslojih: oddelek Apače (v dveh zasebnih hišah), oddelek Cankova (v dveh zasebnih hišah), oddelek Ceršak (v tovarni lepenke na Ceršaku in v zasebni hiši), oddelek Domanjševci (v dveh zasebnih hišah), oddelek Dravograd (v dveh zasebnih hišah), oddelek Kranjska Gora (v tamkajšnji posojilnici in v zasebni hiši), oddelek Rogaševci (v dveh zasebnih hišah), oddelek Rogaška Slatina (v prostorih oblastnega odbora mariborske oblasti in v zasebni hiši), oddelek Sv. Danijel (v prostorih tamkajšnjega šolskega odbora in v zasebni hiši) in oddelek Sv. Križ nad Mariborom (v dveh zasebnih hišah). V pregledu sem v teh primerih upošteval le en prostor, in sicer tovarno, posojilnico, šolski odbor in oblastni odbor, sicer bi bilo vseh najetih prostorov celo 165, kar ne bi ustrezalo številu enot, ki so bile nastanjene zasebno.

Ministrstvo za finance je 20. decembra 1929 naročilo vsem finančnim direkcijam, naj do 1. januarja 1930 dostavijo oddelku za davke podatke o tem, kateri uradi finančne uprave so v zasebnih stavbah in kolikšna je letna zakupnina. Podatke je direkcija zbrala in jih odposlala v Beograd predzadnji dan decembra 1929. Eden od poslanih seznamov je vseboval tovrstne podatke za finančno kontrolo pri nas. Seznam je obsegal vse okrajne uprave finančne kontrole, oddelke te kontrole, obmejne straž(ar)nice finančne kontrole, lastnike stavb, znesek letne najemnine in opombe. Zaporedne številke od 1 do 149 so vsebovale podatke o okrajnih upravah in oddelkih finančne kontrole, zaporedne številke od 150 dalje pa podatke o dvajsetih obmejnih straž(ar)nicah te kontrole. Vse te stavbe so bile v lasti zasebnikov, občin, zavarovalnic in drugih, skupna najemnina za leto 1929 je znašala 660.595 dinarjev in 60 par.

Obmejne straž(ar)nice so bile naštetе dobesedno takole: Apače (na dveh lokacijah), Cerkovska vas (Kalce), Ciringa, Dravograd, Fikšinci, Gerlinci, murski most v Gornji Radgoni, Hodoš, pred karavanškim predorom na Jesenicah, Kuzma (že popravljeno iz Kuzdoblanje), Martinje, Pince, Podkorensko sedlo, Radl, Rateče, Rogaševci (v dveh poslojih), Sodišinci, Sv. Duh (na dveh lokacijah), Št. Ilj in Žiri. Dvajset obmejnih straž(ar)nic je bilo razporejenih v triindvajsetih zasebnih poslojih. Po vsej verjetnosti je šlo za stražarnice in ne za stražnice, saj je to razlikovanje precej novejšega datuma in se obe besedi neredko izenačujeta, zato

sem v oklepaju dodal dve črki. Na sredini mostu čez Muro v Gornji Radgoni je bila ves čas lesenega mostu, torej še dolgo po drugi svetovni vojni, lesenjača za obmejnega miličnika.

Najnižja najemnina za obmejno straž(ar)nico je bila v Ratečah, in sicer 10 dinarjev, najvišja pa za tako stražnico v Gerlincih, saj je dosegla 300 dinarjev. Letna zakupnina za oddelek finančne kontrole v Leskovici v Poljanski dolini je znašala 1.000 dinarjev, za tistega na Sovodnju pa 1.500 dinarjev.⁸

Opisati velja vsaj eno od enot, ki sta bili nameščeni na dveh lokacijah. V Rogaševcih je bil oddelek finančne kontrole nastanjen v dveh zasebnih stavbah, na hišni številki 68 in 70. V prvi je bila ena soba za pisarno oddelka ter dvojje pritiklin (shramba in veranda), v drugi pa tri sobe za samske zvaničnike ter pet pritiklin (kuhinja, drvarnica, veža, vrt in podstrešje).⁹

V ta čas spada objava v slovenskem uradnem listu, da je Ivan Brajdih, podpreglednik finančne kontrole na oddelku Planina pri Rakeku, izgubil uradno legitimacijo (službeno izkaznico), ki mu jo je 24. marca 1925 izdal bivši oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani; razglasili so jo za neveljavno.¹⁰

Minister za finance je 10. oktobra 1929 ukinil vse oddelke finančne kontrole pri pivovarnah. Tam, kjer je bil dotlej uradnik na položaju starešine oddelka, je ostal še naprej in sam postal stalni kontrolni organ; pri drugih ukinjenih oddelkih je ostal le preglednik finančne kontrole, ki je moral opraviti tečaj za pivovarne.¹¹

Novi nazivi sedemindvajsetih uradnikov finančne kontrole konec leta 1929

Na podlagi zakona o organizaciji finančne uprave z dne 7. decembra 1929¹² so bili tudi uradniki finančne kontrole v Sloveniji prevedeni v nove nazive. Bilo jih je sedemindvajset in so bili razvrščeni v II. in III. kategorijo, znotraj teh dveh pa v ustrezne grupe (skupine). Naštel jih

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. A7–1932, ovoj Državni uradi v privatnih poslopih, spis št. 3517–1930.

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, A–1, 2; B–13, ovoj št. 15222/1.

¹⁰ *Objava*, Ur. list LMO, št. 87/29, z dne 28. avgusta 1929, str. 684.

¹¹ *Odločba, s katero se ukinjajo vsi oddelki finančne kontrole pri pivovarnah*, Ur. list Dravske banovine, št. 105/29, z dne 22. oktobra 1929.

¹² Ur. list KBUDB, št. 16/30, z dne 4. januarja 1930, čl. 38.

bom od najvišjega do najnižjega, navedel kraj službovanja, prejšnji in novi naziv ter mesečno doklado na službovanje.

Med uradnike II. kategorije je po novem spadalo trinajst oseb, razporejenih v skupine od ena do pet: Fran Golob, Ljubljana, inšpektor, sedaj višji poverjenik, 600 dinarjev; Ivan Kostl, Ljubljana, inšpektor, sedaj višji poverjenik, 600 dinarjev, njegov priimek pa je bil sedaj zapisan kot Kestl; Josip Erjavec, Ljubljana, nadzornik, sedaj poverjenik, 450 dinarjev; Anton Muc, Celje, nadzornik, sedaj poverjenik, 450 dinarjev; Josip Volavšek, Prevalje, nadzornik, sedaj poverjenik, 450 dinarjev; Peter Držaj, Ljubljana, podnadzornik, sedaj poverjenik, 300 dinarjev; Anton Fabjan, Petrovci, podnadzornik, sedaj poverjenik, 300 dinarjev; Mihael Ferenčak, Šmarje pri Jelšah, podnadzornik, sedaj poverjenik, 300 dinarjev; Anton Muškotel, Novo mesto, podnadzornik, sedaj poverjenik, 300 dinarjev; Franjo Repolusk, Dolnja Lendava, podnadzornik, sedaj poverjenik, 300 dinarjev; Radoslav Perović, Maribor, nadzorniški pripravnik, sedaj uradniški pripravnik, brez mesečne doklade na službovanje; Adolf Vauda, Ljubljana, nadzorniški pripravnik, sedaj uradniški pripravnik, brez mesečne doklade; Feliks Vehovec, Maribor, nadzorniški pripravnik, sedaj uradniški pripravnik, brez mesečne doklade.

Med uradnike III. kategorije je bilo razporejenih štirinajst mož, ki jim ni pripadala mesečna doklada na službovanje, spadali so v skupine od ena do tri: Franjo Gomerčič, Kranj, nadzornik, sedaj višji nadzornik; Fran Dobaja, Gornja Radgona, podnadzornik, sedaj nadzornik; Jakob Kajser, Maribor, podnadzornik, sedaj nadzornik; Josip Krhin, Št. Ilj v Slovenskih goricah, podnadzornik, sedaj nadzornik; Franc Kukar, Jesenice, podnadzornik, sedaj nadzornik; Ivan Papež, Lož, podnadzornik, sedaj nadzornik; Matija Pavlovič, Šoštanj, podnadzornik, sedaj nadzornik; Franjo Toš, Murska Sobota, podnadzornik, sedaj nadzornik; Alojzij Črepinko, Gornji Logatec, poverjenik, sedaj podnadzornik; Franjo Gaberščik, Škofja Loka, poverjenik, sedaj podnadzornik; Andrej Ličina, Kočevje, poverjenik, sedaj podnadzornik; Ivan Pažon, Krško, poverjenik, sedaj podnadzornik; Franjo Rehberger, poverjenik, sedaj podnadzornik; Ivan Torkar, Marenberg, poverjenik, sedaj podnadzornik.

Vsi navedeni so prek pristojnih oddelkov finančne kontrole dobili dekrete o prevedbi v nove nazive, vsak je podpisal sprejemnico, ki so jo nato poslali v Ljubljano, od tam pa konec decembra 1929 glavni kontrolni v Beograd.¹³

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. A. P. O. 1929, 2201–0000, ovoj št. 3274.

Spreminjanje sedežev enot

Ministrstvo za finance, oddelek za davke, je 17. decembra 1929 poslal dravski finančni direkciji okrožnico o novi organiziranosti finančne kontrole, skladno z določbami zakona o organizaciji finančne uprave. Slo je za vsebino načelne narave, zato jo velja na kratko povzeti.

Dotedanje okrajne uprave finančne kontrole bodo konec leta 1929 postale glavni oddelki. Hkrati se ukinajo tudi oddelki na sedežih okrajnih uprav. Uradniki, ki so službovali na okrajnih upravah in na oddelkih na sedežu finančne direkcije, bodo premeščeni na finančno direkcijo, kjer bodo zamenjali zvaničnike na občem odseku, slednji pa se bodo vrnili v zunanjo službo. Na glavnih oddelkih bosta ostala po dva uradnika. Okrajni upravniki zunaj sedeža finančne direkcije bodo postali starešine glavnih oddelkov. Zvaničniki ukinjenih oddelkov na sedežih okrajnih uprav bodo prešli v glavne oddelke. Prostore za glavne oddelke je treba po možnosti poiskati v državnih poslopih, za odvečne najete prostore je treba prekiniti zakupne pogodbe. Vsi oddelki finančne kontrole bodo neposredno podrejeni finančni direkciji, glavni oddelki imajo nad njimi neposreden nadzor glede opravljanja službe in discipline. Arhive ukinjenih okrajnih uprav in oddelkov je bilo treba prenesti na glavne oddelke, je pisalo v okrožnici.¹⁴

Zatem je ljubljanska finančna direkcija to okrožnico 28. decembra 1929 poslala okrajnim upravam finančne kontrole in k njej dodala še svoja pojasnila k posameznim točkam beograjske okrožnice, ki so pomenila konkretizacijo beograjskih napotkov.

Vseh enaindvajset dotedanjih okrajnih uprav finančne kontrole je dobilo položaj glavnih oddelkov: Celje, Čabar, Dolnja Lendava, Gornji Logatec, Gornja Radgona, Jesenice, Kočevje, Kranj, Krško, Ljubljana I., Ljubljana II., Lož, Marenberg, Maribor, Murska Sobota, Novo mesto, Petrovci, Prevalje, Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj in Št. Ilj v Slovenskih goricah. Vsi oddelki na sedežih okrajnih uprav finančne kontrole so bili ukinjeni, razen oddelka Maribor št. 2, ki je bil pri tamkajšnji carinarnici.

S tem se je organiziranost finančne kontrole nekoliko odmaknila od podobnosti z orožništvom, kjer je na sedežih poveljstev vodov in pozneje čet delovala orožniška postaja, ki je poleg svojih rednih nalog služila

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 501–1000, spis št. 555; tudi v fasc. 1929, spis št. 28257.

kot nekakšna deklica za vse v rokah teh poveljstev. Hkrati se je približala orožniški organiziranosti, tako da je glavni oddelek postal nadzornik nad delovanjem in disciplino oddelkov, podobno kot poveljstva orožniških vodov ali čet.

Prostore obeh okrajnih uprav finančne kontrole v Ljubljani ter tiste v Mariboru so spremenili v stanovanja (vojašnice) za samske zvančnike. Ker okrajne uprave v Dolnji Lendavi, Gornji Radgoni, Kočevju, Krškem in Murski Soboti niso imele sklenjenih zakupnih pogodb za nastanitev, pač pa je upravnik dobival pisarniški pavšal za lokal, so ta pavšal z 31. januarjem 1930 odpravili. V drugih upravah so te pogodbe z lastniki odpovedali. Vsi glavni oddelki in oddelki so morali do 10. januarja 1930 predlagati direkciji, kakšen pavšal za pisarniške potrebščine in pavšal za čiščenje, razsvetljava in kurjavo prostorov potrebujejo v letu 1930. Glavni oddelki so od ukinjenih okrajnih uprav in oddelkov prevzeli tudi ves inventar.¹⁵

Nato je konec januarja 1930 dravska finančna direkcija izdelala pregled razporeda enot finančne kontrole na svojem okolišu po stanju 1. januarja 1930. Bilo je dvaindvajset glavnih oddelkov, vštveši Čabar, in 115 oddelkov, vštveši tistega v Prezidu, ki je spadal pod glavni oddelek v Čabru.¹⁶ Ta razpored je bil predlog, ki ga je moralo potrditi finančno ministrstvo. Le-to se je odločilo, da bo celotno sistemizacijo te kontrole za vso državo odslej občasno objavljalo v svojem glasilu *Finansijski zbornik*.

Prvi tak vsedrjavni pregled finančne kontrole je bil objavljen v št. 6 tega zbornika za leto 1930.¹⁷ V Sloveniji je bilo sistemiziranih dvajset glavnih oddelkov, 109 oddelkov in štirje pododdelki finančne kontrole. Dotedanje število zvančnikov se je zmanjšalo s 1135 na 1104, pri tem pa niso več navajali njihovih činov oziroma položajev. Dravska finančna direkcija je o tem novem razporedu 16. avgusta 1930 z krožnico obvestila vse enote te kontrole in ga podrobneje raztolmačila.

Kmalu je prišlo do sprememb v razporedu teh enot. Glavni oddelek Čabar je 31. avgusta 1930 postal oddelek, enako tudi Petrovci. Ukinjeni so bili oddelki Loški Potok, Pišce, Planina pri Sevnici, Polhov Gradec in Sv. Jurij ob Ščavnici, ki so prav tako nehali poslovati zadnji dan avgusta tega leta. Treba je bilo razdeliti okoliše obeh ukinjenih glavnih oddelkov in petih oddelkov. Te so praviloma razdelili več enotam, po okoliših

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 501–1000, spis št. 555.

¹⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 501–1000, spis št. 567.

¹⁷ *Razpored finansijske kontrole*, *Finansijski zbornik*, št. 6, 1930, str. 285–310.

krajevni občin. Okoliš ukinjenega glavnega oddelka Petrovci je deloma pripadel novemu glavnemu oddelku Hodoš ter oddelkoma Martinje in Domanjševci. Okoliš oddelka Planina pri Sevnici je bil razdeljen med oddelke Laško, Sevnica, Kozje in Sv. Jurij ob Južni železnici. Območje oddelka Loški Potok je deloma pripadlo oddelkoma Čabar in Ribnica. Oddelek Pišece je v celoti prešel v okoliš oddelka Brežice. Oddelek Polhov Gradec so razdelili med glavna oddelka Škofja Loka ter Ljubljana in oddelka Vrhnika ter Sovodenj. Okoliš oddelka Sv. Jurij ob Ščavnici so razdelili med glavni oddelek v Gornji Radgoni ter oddelke Radenci, Ljutomer, Sv. Lenart v Slovenskih Goricah ter Ptuj. Ob tej priložnosti so oddelkom nanovo pridelili nekaj političnih občin. Del občine Osilnica je dotlej spadal pod glavni oddelek Čabar in oddelek Fara pri Kočevju, odtlej pa v celoti pod oddelek Čabar. Občini Čatež in Velika Dolina sta dotlej spadali pod oddelek Brežice, odtlej pa pod oddelek Cerklje. Direkcija je naročila starešinam glavnih oddelkov, naj o teh spremembah v organiziranosti finančne kontrole obvestijo pristojna županstva občin in jih zaprosijo, da na krajevno običajen način to razglasijo občanom.¹⁸

Ljubljanska direkcija je 5. novembra 1930 obvestila glavna oddelka finančne kontrole Hodoš in Murska Sobota, da so občino Pečarovci izločili iz službenega okoliša glavnega oddelka v Hodošu in jo vključili k okolišu glavnega oddelka Murska Sobota, kar je veljalo od 1. decembra tega leta. Glavni oddelek Hodoš naj zaprosi občinsko županstvo Pečarovci, da bi o tej spremembi na primeren način obvestilo prebivalstvo te občine. Ta oddelek naj gradivo o strankah finančne kontrole v omenjeni občini odstopi glavnemu oddelku Murska Sobota, so še odredili v Ljubljani.¹⁹

Referent za finančno kontrolo pri dravski finančni direkciji je 27. julija 1932 pisal glavnemu oddelku v Ljubljani, da je nov razpored te kontrole z dne 5. julija 1932 predvidel pododdelek v pivovarni in tovarni špirta ter kvasa Union v Ljubljani. Po sistemizaciji je bilo predvideno pet oseb, a glede na trenutne potrebe bodo zadoščali trije možje. Vodja bo preglednik Anton Ovin, pomagala mu bosta podpreglednika Karol Košir in Franjo Povalej. Ko bo podjetje začelo polno obratovati, bo moštvo popolneno po sistemizaciji, je končal Fran Golob.²⁰

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 501–1000, spis št. 647.

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 501–1000, spis št. 689.

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, B–1, spis št. 18285.

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 22. septembra 1932 pisala vsem glavnim oddelkom in oddelkom finančne kontrole na njenem okolišu in jim sporočila, koliko dinarjev je prispevala kot pavšal za pi-sarniške potrebščine, uporabljene pri pobiranju občinske trošarine in banovinske davščine. Denar jim je nakazala prek poštne hranilnice v Ljubljani. To je bilo nadomestilo za uporabo indiga, papirja, svinčnikov, črnila itd., kar so nabavili v predvideni postavki za proračunsko leto 1932/33. Pri vsakem od 95 oddelkov je bila navedena vsota, od najmanj 100 dinarjev do največ 300 dinarjev. Največ so plačali glavnim oddelkom v Kranju, Ljubljani in Mariboru, to je po 300 dinarjev, najmanj pa oddelkom v Črnomlju, Metliki in Semiču, vsakemu po 100 dinarjev.²¹

O letnem poročilu finančne kontrole

V času obstoja in delovanja oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani je le-ta izdeloval občasna in letna poročila o svojem delu in razmerah v enotah po Sloveniji ter pozneje po ljubljanski in mariborski oblasti in jih dostavljal na finančno ministrstvo, najprej generalni direkciji posrednih davkov, za tem pa generalni direkciji davkov. Poročila so potekala po tej poti: oddelek–okrajna uprava–oblastni inšpektorat–ministrstvo.

Po vzpostavitvi nove organiziranosti finančne uprave v državi so odpadle okrajne uprave finančne kontrole, na sedežih le-teh pa so nastali glavni oddelki te kontrole. Ti so na svojih okoliših imeli več oddelkov ali pododdelkov. Sedaj so poročila tekla po tej poti: pododdelek–oddelek–glavni oddelek–(dravska) finančna direkcija v Ljubljani–ministrstvo.

Minister je konec leta 1930 določil, kako mora izgledati letno poročilo o delovanju finančne kontrole na območju finančnih direkcij.²² Ta direkcija je morala do konca januarja poslati občemu oddelku ministrstva poročilo o stanju in delu te kontrole v preteklem letu. Sestavljali so ga glavni del in pregledi kot nekakšne priloge.

Glavni del letnega poročila je obsegal: splošne podatke o razmerjih finančne kontrole do drugih strok, zlasti do vojske, orožništva, policije itd; navedbo zaslužnih uslužbencev te kontrole, ki so se posebej izkazali

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, spis št. 139139.

²² *Godišnji izveštaji o stanju i radu finansijske kontrole, Finansijski zbornik*, št. 20, 1930, str. 809.

po vzornem vedenju, uspehu in resnosti v službi; pripombe glede nastanitve, uniforme, orožja, opreme, zdravstvenega in higienskega stanja, strokovnega znanja, usposobljenosti in izkušenj finančne kontrole.

H glavnemu delu je spadalo šest pregledov, označenih z rimskimi številkami:

I. zemljepisni podatki o objektih pod finančnim nadzorom; II. razporeditev enot finančne kontrole in spremembe tega razporeda; III. osebne spremembe uslužbencev te kontrole; IV. nagrade, pohvale, odlikovanja ter število disciplinsko kaznovanih uslužbencev; V. opravljeni pregledi v podjetjih in pri posameznikih, ki so pod nadzorom finančne kontrole; VI. vrsta in število odkritih prestopkov in nerednosti uslužbencev finančne kontrole. Vse finančne direkcije so prejele vzorce teh šestih pregledov oziroma prikazov. Za točnost in pravočasnost letnega poročila so osebno odgovarjali finančni direktorji.

To navodilo finančnega ministrstva je leta 1936 doživelo spremembo. Oddelek za finančno kontrolo pri finančnem ministrstvu je namreč 24. decembra 1936 razposlal okrožnico vsem finančnim direkcijam. Nanašala se je na dodatno vsebino letnega poročila o delovanju te kontrole. Dodan je bil pregled št. VII., ki se je nanašal na delovanje na eksekutivnem področju ter na drugih področjih, ki niso spadala v redne dolžnosti te kontrole. Ta dodatek je bilo treba poslati v Beograd do 10. januarja 1937 in tako dopolniti letno poročilo za leto 1937. V ljubljanski direkciji so izdelali tako preglednico in jo razposlali vsem enotam finančne kontrole. Izpolnjeno je bilo treba poslati v Ljubljano do 4. januarja 1937, da bi imeli čas za izdelavo celotne preglednice za okoliš te direkcije. Preglednica je vsebovala šest razpredelnic oziroma rubrik.

Prva rubrika pod imenom »Eksekutivna izterjava davščin« je obsegala tri vrste podatkov. Prva vrsta podatkov je zadevala zaplembe, rubeže, in sicer tiste, ki so ob koncu leta 1935 ostali nerešeni, število zahtevkov te vrste v letu 1936, opravljene rubeže v letu 1936 in nerešene zahteve ob koncu leta 1936. Druga vrsta podatkov se je nanašala na prodajo zarubljenih stvari: nerešene prodaje ob koncu leta 1935, zahtevke te vrste v letu 1936, izvršene prodaje v tem letu in neizvršene prodaje ob koncu leta 1936. Tretja skupina podatkov se je nanašala na transferacije: nerešene iz leta 1935, zahtevane v letu 1936, zadeve, opravljene v tem letu in nerešene ob koncu tega leta. Druga rubrika se je imenovala »Kontrola« in je obsegala dve vrsti podatkov. Prva vrsta podatkov se je nanašala na plačilo uslužbenskega davka: število delodajalcev in število opravljenih

kontrol. Druga vrsta podatkov je zajela zakupne pogodbe za stanovanja, lokale in priznanice za stanarino, kjer je bilo treba vpisati število lastnikov stavb te vrste, število stanovalcev in število opravljenih kontrol. Tretja rubrika je obsegala podatke o številu izvidovanj (preverb, ogledov, kontrol) pri neposrednih davkih, kot so zemljarina, zgradarina, rentnine itd. Četrta rubrika je obsegala druga opravila, ki niso spadala med redne naloge finančne kontrole. Peta rubrika je vsebovala skupno število tovrstnih opravljenih nalog iz te preglednice. Zadnja, šesta razpredelnica je bil prostor za opombe.

Ker so ti podatki iz preglednice VII. postali sestavni del letnih poročil tudi v prihodnjih letih, so iz Ljubljane naročili, da je treba to okrožnico vpisati in vložiti v zbirko pomembnih naredb.²³

Izredni ukrepi ob meji zaradi tržaškega procesa

Skrivna narodna organizacija TIGR je med drugimi terorističnimi in sabotažnimi akcijami, uprejenimi zoper italijansko oblast, 10. februarja 1930 ob 22.50 izvedla tudi napad na uredniške prostore in tiskarno fašističnega lista *Il Popolo di Trieste*. Bomba je ranila štiri osebe, ena od njih, glavni urednik Guido Neri, je za ranami umrla.²⁴ Osumljence so italijanske oblasti izsledile in prijele, nato se je 1. septembra 1930 v Trstu začel proces pred posebnim sodiščem. Štiri Slovence so obsodili na smrt in jih 6. septembra 1930 ustrelili na Bazovici.²⁵

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 4. septembra 1930 sklicala sestanek, na katerem je bil navzoč tudi Fran Golob, poverjenik finančne kontrole pri dravski finančni direkciji. Pogovarjali so se o ukrepih, povezanih s tem sodnim procesom. Še istega dne je ta banska uprava razposlala okrožnico vsem okrajnim načelnikom, okrajni izpostavi v Škofji Loki, upravi policije v Ljubljani, predstojništvoma mestne policije v Celju in Mariboru ter komisariatom železniške in obmejne policije na Jesenicah, v Mariboru in na Rakeku. Nanašala se je na odredbe o vzdrževanju reda in varnosti v državi ob procesu v Trstu. Predvidevala je, da bodo pri nas protiitalijanske demonstracije, morda bo prišlo do atentatov

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 304–pov. –1936.

²⁴ Težka eksplozija v Trstu, *Slovenec*, 11. februarja 1930, str. 1.

²⁵ *Zgodovina Slovencev*, str. 723.

na fašiste ali samega Mussolinija. To je bilo treba preprečiti z vrsto ukrepov: nadzorovanjem sumljivih oseb, okrepitevijo obmejne službe, zagotovitvijo varnosti italijanskih državljanov in njihovega imetja pri nas, prepovedjo shodov in demonstracij, prepovedjo turističnega prometa ob meji, da ne bi prišlo do provokacij italijanskih organov. O vseh ukrepih in dogodkih je bilo treba takoj poročati, hkrati pa zagotoviti dežurstvo oblastev ob italijanski meji. Okrožnico so poslali tudi poveljstvom dravske divizijske oblasti, dravskega orožniškega polka in XI. pododseka obmejne čete ter dravski finančni direkciji.

Direkcija je naslednji dan enotam finančne kontrole vzdolž meje z Italijo razposlala svojo okrožnico, ki je določila njihove naloge: preprečiti ilegalno prehajanje meje v obeh smereh, preklicati dopuste, sodelovati z orožništvom in obmejno četo ter usklajeno delovati, skupne patrulje niso zaželeno, kordonoprestopnike je treba takoj predati orožniškim postajam, preprečiti izzivanja z naše strani meje, turistični promet ob meji ni dovoljen, starešine morajo nadzirati moštvo, o vseh ugotovitvah takoj poročati, pri tem pa zagotoviti največjo stopnjo službene tajne. Okrožnico so poslali tudi drugim oblastvom, ki so imela sedež v Ljubljani.

Banska uprava v Ljubljani je vse prejemnike prve okrožnice z dne 4. septembra čez šest dni, torej 10. septembra, obvestila, da je izredna obmejna služba odpravljena, preide se na redno. To je ljubljanska direkcija 17. septembra sporočila vsem svojim enotam ob tej meji. Banska uprava je 18. septembra izdala obvestilo, da je tudi omejitev turističnega prometa ob italijanski meji preklicana, in to so z direkcije naslednji dan sporočili enotam.²⁶

Pomoč pri vzdrževanju javne varnosti v letu 1931

Med predpisanimi nalogami, ki jih je imela finančna straža, je ves čas spadala tudi pomoč pri zagotavljanju javne varnosti na okolišu enote.

Do uresničitve teh nalog je največkrat prihajalo ob državni meji. To črto je bilo treba močneje zastražiti, kot so rekli. Orožništvu ali obmejni četi so morali priti na pomoč tudi finančni stražniki. Največkrat so pozornost obrnili na prihod sumljivih oseb ali skupin iz tujine k nam, lahko pa tudi obratno, na tak odhod iz naše države na tuje.

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1930, ovoj št. 141.

Zakon o orožništvu iz leta 1930 je med drugim določil, da mora tudi finančna straža nuditi pomoč orožnikom za izvršitev njihove službene naloge, zahtevano pomoč pa je bilo treba nuditi nemudoma.²⁷ Pravila za opravljanje orožniške službe iz leta 1940 so določala, da so smeli orožniki pri zatiranju tihotapstva uporabiti orožje, ne glede na to, ali so službo opravljali samostojno ali skupaj s finančnimi stražniki.²⁸

Delovodnik dravske finančne direkcije v Ljubljani za leto 1931 vsebuje vsebinsko zaokrožene dejavnosti, med katerimi je tudi »*asistenca finančne kontrole žandarmeriji za osiguranje javne varnosti*«. Pod tem naslovom je vknjiženo dvanajst točk iz ene zadeve, ki jo bom na kratko prikazal, saj je pomenila teroristično delovanje proti kraljevini.

V Zagrebu je 3. januarja 1931 na sedežu kraljevske banske uprave Savske banovine razneslo peklenski stroj, in to ustaško dejanje je imelo za posledico tudi, da so enote finančne kontrole pomagale orožniškimi postajam ob državni meji. Večinoma je šlo za dodatno zastraženje te meje, da storilci ne bi zbežali iz države. O tej asistenci, ki je pomenila sodelovanje pri zagotavljanju javne varnosti, so v naslednjih dneh po omenjenem atentatu poročali nekateri oddelki in glavni oddelki finančne kontrole. Oddelek Sv. Ana nad Tržičem je sporočal, da je določil enega moža, ki je dodatno zastražil mejo na Zelenici, kota 1058. Za podobno nalogo je glavni oddelek Šoštanj določil dva zvaničnika in oddelek Kobilje prav tako dva moža. Oddelek Rogašovci je za te naloge odredil celo deset mož, opravljali pa so jih od 4. do 10. januarja 1931. Po dva moža sta za te naloge odredila tudi oddelka Brežice in Sevnica, kjer je šlo za pomoč pri kontroli na vlakih oziroma železnici.²⁹

Oddelek za finančno kontrolo pri ministrstvu financ je 3. oktobra 1936 razposlal okrožnico, ki se je nanašala na sodelovanje te kontrole z orožništvom pri vzdrževanju javne varnosti. Če bi do take pomoči prišlo, se za to službo ne smejo več odrejati zvaničniki, ki so rezervni oficirji; izjema se lahko naredi le tedaj, če ni na razpolago drugega moštva. To okrožnico je nato ljubljanska direkcija 24. oktobra 1936 razposlala vsem enotam finančne kontrole.³⁰

²⁷ *Zakon o žandarmeriji (orožništvu)*, Sl. list KBUDB, št. 43/30, z dne 12. decembra 1930, čl. 7.

²⁸ *Pravilo žandarmerijske službe, I. deo*, Sl. novine KJ, št. 215/40, z dne 19. septembra 1940, točka 50.

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, Delovodnik 1931.

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 2094–F. K.–1936.

Nagrade štirinajstim slovenskim finančarjem za uspešno delo v letu 1931

Denar, ki se je stekal v sklad za finančno kontrolo, je služil tudi za podeljevanje nagrad za uslužbence te kontrole, ki so se izkazali pri opravljanju službe. Predloge so dajale posamezne finančne direkcije, o njih pa je odločal minister.

Finančni minister dr. Milivoj Djordjević je 16. marca 1932 izdal odločbo o nagradah uslužbencem finančne kontrole za uspehe pri delu v letu 1931. Na okolišu ljubljanske finančne direkcije je bilo nagrajenih štirinajst zvaničnikov te kontrole.

Po 300 dinarjev je prejelo deset zvaničnikov: Leopold Brate z oddelka Tržič; Ivan Dobrovoljc, oddelek Lož; Anton Gašparič, Sv. Jurij ob Pesnici; Fran Gnidovec, Ljubljana; Štefan Hočevnar, Ljubljana; Franc Koren, Gornji Logatec; Karel Kranjc, Št. Ilj v Slovenskih goricah; Karel Medvešček, Radeče; Martin Perme, Ljubljana, in Ivan Rupnik, oddelek Mozirje.

S po 250 dinarjev sta bila nagrajena dva stražnika, Jernej Malovrh, oddelek Lož, in Martin Škofljanec, oddelek Gorenja vas.

Denarni nagradi po 200 dinarjev sta prejela Ignacij Ogrin z oddelka Št. Ilj v Slovenskih goricah in Vladimir Pogačnik, oddelek Rakek.³¹

Napotki finančni kontroli pred občinskimi volitvami leta 1933

Za 15. oktober 1933 so bile v Dravski banovini razpisane volitve občinskih odborov v vseh občinah, razen v mestnih (Celje, Ljubljana, Maribor in Ptuj). Ugovore na volilne imenike je bilo mogoče podati do 27. septembra tega leta.³²

Dravska finančna direkcija je v zvezi s temi volitvami 22. septembra 1933 razposlala kratko okrožnico tudi vsem enotam finančne kontrole. Starešine so se morali prepričati, ali so vsi uslužbenci vpisani v volilne imenike, saj so imeli volilno pravico po kraju službovanja oziroma prebivanja.

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, spis št. 17.

³² Sl. list KBUDB, št. /33, z dne 1933.

V uradnih prostorih ne sme potekati nobena politična razprava, kritika ali celo agitacija. Za to morajo poskrbeti starešine. Enote ne smejo sprejemati niti dajati nikakršnih volilnih navodil, vabil, pozivov itd. Vsako morebitno tako gradivo morajo starešine takoj poslati na direkcijo, od koder bodo nato prejeli ustrezne napotke.

V interesu finančne uprave in erarja je, da je v uradnih prostorih popoln red in mir. Za to so odgovorni starešine, je finančni direktor sklenil svoj dopis.³³

Moštvo finančne kontrole spomladi leta 1934

Dravska finančna direkcija je izdelala pregled vseh uslužbencev finančne kontrole po stanju 1. marca 1934. Pregled so izdelali po treh vrstah teh uslužbencev, in to uradnikih, zvaničnikih in dnevničarjih.

Bilo je sedemnajst uradnikov, ki so bili razporejeni na teh delovnih mestih: trije na referatu za finančno kontrolo v dravski finančni direkciji; štirinajst starešin glavnih oddelkov, od teh so bili štirje v VIII. položajni skupini, sedem v IX. skupini in štirje v X. položajni skupini.

Na položaju zvaničnika je bilo 566 mož, 161 preglednikov, 380 podpreglednikov ter 25 pomožnih podpreglednikov. Med 161 pregledniki je bilo 80 starešin oddelkov, 20 vodij pododdelkov, 7 pri referatu za finančno kontrolo v direkciji ter 54 podrejenih glavnim oddelkom in oddelkom. Od 380 podpreglednikov je bil eden vršilec dolžnosti starešine oddelka, 18 vodij pododdelkov ter 361 njim podrejenih podpreglednikov; sem je spadalo tudi vseh 25 pomožnih podpreglednikov.

V finančni kontroli je bilo tudi trideset dnevničarjev, torej mož, ki so bili plačani pogodbeno. To kaže, da brez teh oseb služba ni mogla potekati.

Celotno moštvo z uradniki vred je tedaj štelo 613 oseb.³⁴

Anton Muc, referent za finančno kontrolo v ljubljanski direkciji, je malo pred izdelavo tega pregleda o moštvu finančne kontrole v Sloveniji, 3. februarja 1934, komisiji za ocenjevanje uslužbencev v letu 1933 poslal ocene za vseh sedemnajst uradnikov te kontrole. Kakšne ocene jim je dal? Odličnih je bilo osem, prav dobrih osem, eden pa je bil dober.³⁵

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, spis 34/pr.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj 84.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 49.

Dravska finančna direkcija je 30. aprila 1934 poslala okrožnico vsem podrejenim uradom, tudi enotam finančne kontrole. V njej je navedla, da je finančno ministrstvo 21. aprila 1934 v okrožnici zahtevalo podatke o tem, kako izvršujejo sklep ministrskega sveta o znižanju prejemkov samskih državnih uslužbencev, ki živijo s starši v skupnem gospodinjstvu. Ko so prejeli odločbo o znižanju prejemkov, so se namreč mnogi odselili od staršev, da bi jim prejemki ostali. Direkcija je nato naročala, da je treba ugotoviti, ali je bila izselitev resnična, kdaj je bila izvršena in ali gre le za navidezno odselitev. Poročati so morali do 5. maja 1934. Vseh petindevetdeset glavnih oddelkov in oddelkov finančne kontrole je do tega roka poročalo, da takih primerov ni bilo.³⁶

Negotovanja zaradi legitimiranja državljanov

Ministrstvo za finance je 10. avgusta 1934 poslalo okrožnico ljubljanski finančni direkciji, ki je dobesedno navajala vsebino sporočila notranjega ministrstva, poslanega finančnemu ministrstvu 4. avgusta 1934. Ker je zanimiva tudi danes, jo velja na kratko povzeti.

Policija mora glede na ilegalno delovanje pri nas opravljati svoje naloge z največjo pozornostjo. Pri tem je primorana, da od nepoznanih oseb zahteva osebne dokumente. Toda to naleti pri nekaterih državljanih na nasprotovanje in nerazumevanje.

Žalostno je, da tudi državni in samoupravni uslužbenci ne razumejo te policijske zahteve po legitimacijah, čeprav bi jo glede na svoj položaj in stopnjo izobrazbe morali. Namesto da bi pokazali legitimacijo, se prerekajo s policisti, sklicujejo na svoj naziv ali položaj, osebnega dokumenta pa nočejo pokazati, češ da ga ne rabijo. Nekateri policistu celo grozijo s tožbo, kot da bi šlo za samovoljo policije, ne za uradno nalogo in zakonsko pooblastilo.

Notranje ministrstvo je zaprosilo, naj uslužbenci, zlasti ob državni meji, stalno nosijo pri sebi svoje službene legitimacije in jih na zahtevo policistov pokažejo.

Direkcija je to okrožnico 17. avgusta 1934 razposlala vsem odsekom v direkciji, centralni carinski blagajni, davčnim in katastrskim upravam ter vsem oddelkom finančne kontrole, da o vsebini obvestijo celotno osebje in se po zahtevi okrožnice ravnaajo.³⁷

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 134.

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 251.

Spremembe pri nadzorovanju državne meje

Konec pomladi leta 1934 je prišlo do nekaterih sprememb v dotedanji organiziranosti nadzorovanja državne meje, kar je bilo pogojeno zlasti z vse pogostejšimi opozorili na nevarnosti ilegalnih prihodov sovražnih oseb iz tujine k nam.

Notranji minister je 21. maja 1934 poslal tovrstno odločitev vsem bankim upravam, tista v Ljubljani pa jo je nato s svojo okrožnico razposlala okrajnim načelnikom vzdolž državne meje ter vsem trem komisarjem železniške ter obmejne policije.

Kontrola potnikov na mejnih prehodih v okoliših okrajnih načelstev Dolnja Lendava, Murska Sobota, Kranj in Škofja Loka je iz pristojnosti komisarjev železniške in obmejne policije v Mariboru ter na Jesenicah prešla na omenjene okrajne načelnike. Komisarja sta zaradi velike oddaljenosti od teh prehodov težko izvajala potreben nadzor.

Policijsko kontrolo potnikov na vseh mejnih prehodih I. in II. kategorije proti Avstriji, Italiji in Madžarski naj opravljajo inteligentnejši orožniki, ne pa več pripadniki obmejne čete ali finančne straže. Na mejnih prehodih II. kategorije to kontrolo še lahko izjemoma opravljajo graničarji ali financarji, če ni dovolj orožnikov. Pristojne banske uprave morajo za orožnike na mejnih prehodih I. in II. kategorije zagotoviti potrebne sezname in fotografije sumljivih, nezaželenih in nevarnih oseb, da bi jim preprečili prehod meje. Na mejnih prehodih I. in II. kategorije se odslej vodita le dva seznama: seznam potnikov s tujimi potnimi listi in seznam potnikov z začasnimi prepustnicami. Odpadla sta seznama potnikov s stalnimi obmejnimi legitimacijami ter tistih z dvolastniškimi izkaznicami.

Začasne, tridnevne prepustnice je treba izdajati zgolj v nujnih primerih (bolezen, smrt), osebam, ki so to nujnost dokazale ter so moralno in politično zanesljive; stalne obmejne legitimacije pa le tistim, ki so moralno in politično zanesljivi, kar potrди pristojna orožniška postaja ali obmejni komisar. Vse te prepustnice morajo biti opremljene s fotografijo lastnika in potrjene od pristojnega upravnega oblastva.

Potnikom, ki bi želeli pripotovati k nam, a nimajo vize, se zaračuna dvojna taksa, če so ugledni in nesumljivi tujci. Vse druge je treba zavrniti in jih napotiti, da si preskrbijo vizo na našem predstavništvu na tujem. Slednje še posebej velja za italijanske, avstrijske, madžarske, bolgarske in

sovjetske državljane pa tudi za ruske begunce. Ukaz notranjega ministra je naročal, da so izjema nosilci diplomatskih listin in tujci na prehodu skozi našo državo.

Banska uprava v Ljubljani je to okrožnico poslala tudi dravski finančni direkciji, od tam pa so jo poslali vsem enotam finančne kontrole.³⁸

Poveljstvo dravskega orožniškega polka v Ljubljani je 28. avgusta 1934 dostavilo ljubljanski finančni direkciji seznam potov (mejnih prehodov) I. in II. kategorije, kjer so kontrolo potnikov opravljali pripadniki obmejne čete ali finančne kontrole. Na seznamu pa ni bilo dveh potov II. kategorije, Sv. Duh–Železna kapla in Pavličevo sedlo–Vellach. Iz tega so skleпали, da ti točki še naprej kontrolira obmejna četa. To so 19. oktobra 1934 sporočili glavnemu oddelku finančne kontrole v Šoštanju, od tam pa oddelku v Gornjem Gradu in pododdelku v Solčavi. Slednji je obvestilo posredoval 3. vodu 66. obmejne čete v Solčavi.³⁹

Dravska finančna direkcija je 18. avgusta 1936 z okrožnico obvestila enote finančne kontrole, da je oddelek za to kontrolo pri finančnem ministrstvu odobril, da sme direkcija sama odrediti, kdaj so tudi pregledniki v obmejni službi oboroženi s puško. Ko so oboroženi s puško, morajo nositi nož in ne sablje. Naročila je glavnemu oddelku, naj sporočijo, kje bi bilo potrebno, da so tudi pregledniki tako oboroženi, nato bo direktor to odredil. To okrožnico je bilo treba shraniti v zbirko pomembnejših naredb.⁴⁰

Oddelek za finančno kontrolo ministrstva financ je 9. septembra 1937 izdal okrožnico za vse finančne direkcije. Ugotovil je, da mnogi pripadniki te kontrole, ki službujejo ob rekah, jezerih in morju, ne znajo plavati. Tega naj bi se naučili iz treh razlogov: najprej je to lep in zdrav šport; mnogokrat je treba plavati za pobeglim kršiteljem; včasih je treba nuditi pomoč osebi, ki se utaplja v vodi. Zaradi tega je nujno, da bi se vsi v takih krajih službujoči moške naučili plavati. Iz Beograda so naročali, da je treba tiste, ki bi to odklonili, kaznovati zaradi neposlušnosti. Ljubljanska direkcija je to okrožnico 20. septembra 1937 razposlala vsem enotam finančne kontrole, da bi se po njej ravnale.⁴¹

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 185.

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spisa št. 185/1 in 185/2.

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 1657/1–F. K.–1936.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 9836–IX oziroma 1445–F. K.–1937.

Obširno zbiranje novih podatkov

Dravska finančna direkcija je 9. novembra 1934 poslala vsem davčnim upravam in enotam finančne kontrole strogo zaupno okrožnico, ki se je nanašala na pridobnino in prometni davek. Za odmero pridobnine in prometnega davka potrebujejo davčne uprave zanesljive podatke. Ker so pripadniki finančne kontrole stalno med prebivalstvom, davčni uradniki pa pretežno v pisarnah, morajo prvi zbirati potrebne podatke. Davčne uprave morajo za vsako obratovalnico izdelati poseben list s točnim naslovom obrata, nato ga dostavijo pristojnemu oddelku finančne kontrole. Ko ga slednji izpolnijo s podatki, ga do konca februarja 1935 vrnejo davčni upravi. Te poizvedbe morajo financarji opravljati objektivno, diskretno in previdno: *»Vsak organ se naj zaveda dejstva, da mu postanejo nezaupljivi tudi bližnji znanci, čim zvedo, v katero svrho se želi zvedeti od njih to ali ono stvar.«*

Zahtevani podatki pa niso bili skromno zastavljeni. Najprej je bilo potrebno zbrati podatke o osebnih razmerah davčnih zavezancev. Sem so uvrstili obvestila o mladoletnih otrokih; kako živi družina (skromno, udobno ali luksuzno); ali si privoščijo luksuzne izdatke, na primer potovanja, letovanje; ali ima avto, motorno kolo ali kočijo; število hišne sluzinčadi; ali šola otroke zunaj domačega kraja; ali je zgradil novo hišo, kupil nepremičnino itd; ali se ukvarja še z drugimi posli; kakšno veljavo ima med ljudmi; ali je zadožen; ali ima posestvo ali druge dohodke.

Naslednja vrsta podatkov se je nanašala na obrat sam. Za trgovino je bilo treba zbrati celo vrsto obvestil: ali je na prometnem kraju; v kakšnem prostoru je lokal; delež prodaje na debelo in na drobno; vrste blaga, ki se prodaja v trgovini; posebej delež prometa s kmetijskimi pridelki, ki so podvrženi plačilu splošnega prometnega davka; od kod nabavlja blago; ali mu blago dobavljajo po železnici ali z drugimi prometnimi sredstvi, da bi se na ta način izognili kontroli; kolikšen je letni promet trgovine, in če tega ni mogoče ugotoviti, tedenski ali dnevni; kolikšna je vrednost zaloge; koliko pomočnikov ali vajencev ima, kolikšna je pomoč družinskih članov; ali obratuje z lastnim ali izposojennim kapitalom; ali dela za lasten račun ali za provizijo; ali prodaja blago boljše ali slabše vrste, drago ali poceni.

Za obrtnike je bilo treba poizvedovati o naslednjih skupinah podatkov: koliko ima pomočnikov, vajencev in domačega osebja; katere stroje

ima; ali dela za naročilo, na zalogo in izdelke prodaja na sejmih; ali dela celo leto ali manj.

Dotatne podatke je bilo treba zbrati za gostilne, žage, mline, usnjarje, pletilje, peke, opekarne, voznike in taksiste ter zdravnike. Pri gostilničarju je bilo treba ugotoviti nabavno in prodajno ceno alkoholnih pijač; koliko brezalkoholnih pijač je iztočil; ali prodaja jedila in kolikšna je količina; koliko ima stalnih abonentov in letoviščarjev; koliko sob za tujce ima in koliko nočitev je imel. Za žagarja je bilo treba poizvedeti, koliko listov ima žaga; koliko kubičnih metrov lesa je razrezal; delež lastnega in tujega lesa; koliko tujega razrezanega lesa je odpadlo na kmete in koliko na lesne trgovce; slednje je bilo treba navesti poimensko, s količinami odkupljenega lesa. Tudi pri mlinu je bilo treba ugotoviti vrsto (valjčni ali navadni); koliko valjčnikov ima; ali melje za plačilo oziroma merico (kmečki mlin) ali pa žito tudi kupuje in nato moko prodaja (trgovski mlin); koliko žita po vrstah je zmlél; ali merico pobira v denarju ali v naravi (žitju); kolikšna je krajevna običajna merica za stot žita oziroma koruze. Pri usnjarjih je bilo treba zaznati število in vrsto ustrojenih kož; delež kož za kmete in za trgovce; imena trgovcev s kožami. Za pletilje je veljalo poizvedeti, kaj izdelujejo; kolikšen delež izdelkov odkupijo trgovci in kateri so to. Pri pekih je bilo treba poizvedeti, od kod so dobili moko za peko, koliko moke ter koliko kruha spečejo na dan. Poizvedbe za opekarne so zajele vrsto opeke, količine po vrstah ter ceno prodane opeke. Za voznike in taksiste je veljalo izvedeti, koliko avtomobilov ali konj imajo; vrste avtomobilov ali konj; ali vozijo sami ali imajo šoferja oziroma hlapca. Pozornost pri zdravnikih je bila usmerjena v število pacientov na dan in cene storitev.

Ob koncu okrožnice je bila pripomba, ki je navedla, da je vsebina zaupna, skrivnost pa mora ostati tudi to, da finančna kontrola sploh zbira te podatke.⁴²

Ponovni prevzem stražarnice na Tratah pri Rovtah

Konec februarja 1936 je prišlo do novega razporeda finančne kontrole in nekaj sprememb v primerjavi s tistim iz prejšnjega leta je bilo tudi v Sloveniji.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 349.

Glavni oddelek v Dolenjem Logatcu je dobil nov pododdelek v Rovtah, oddelek v Kranjski Gori pa pododdelek na Podkorenskem sedlu. Glavna oddelka Ljubljana levi breg in Ljubljana desni breg sta se preimenovala v glavna oddelka Ljubljana mesto in Ljubljana okolica. V Rušah je bil ustanovljen oddelek finančne kontrole. Sedež oddelka Vinica je bil prestavljen v Stari trg ob Kolpi.⁴³

Dravska finančna direkcija je o tem z okrožnico 22. maja 1936 obvestila vse enote finančne kontrole v svojem okolišu in podrobneje obravnavala novosti. Te spremembe so začele veljati 1. junija 1936, do preimenovanja obeh glavnih oddelkov v Ljubljani pa je že prišlo.

Novi pododdelek Rovte je bil namenjen zgolj za opravljanje stalne straže na carinskem potu v naselju Trate pri mejnem kamnu št. 43. Ta pot je bila dotlej namenjena le dvolastnikom, razvrščena v III. kategorijo, sedaj pa je bila uvrščena v II. kategorijo. Zaradi slednjega bo od granične trupe spet prešla pod nadzor finančne kontrole. Sedež pododdelka bo v Rovtah, ker na Tratah ni za to primerne zgradbe. Stražarnico ob mejnem kamnu št. 43, ki jo je leta 1932 ukinjeni pododdelek v Rovtah predal obmejni četi, naj novoustanovljeni pododdelek ponovno prevzame od graničarjev. O tem je treba sestaviti zapisnik, ki ga podpišeta komandir enote obmejne čete ter starešina glavnega oddelka v Dolenjem Logatcu. Okrožnica je naročala, naj izvod tega zapisnika dobita komandir obmejne enote ter finančna direkcija.

Tudi pododdelek na Podkorenskem sedlu bo opravljal zgolj stalno stražo na carinskem potu II. kategorije Kranjska Gora–Beljak. To je kota 1073 pri mejnem kamnu XXVII–227. Tam je dotlej stalno stražo vzdrževal oddelek v Kranjski Gori. Ta pododdelek bo združen s carinskim oddelkom Podkorensko sedlo, vodja pododdelka bo hkrati vodja carinskega oddelka. Dokler ne bo zgrajena stavba na Podkorenskem sedlu, bosta oba uradovala na carinskem oddelku v Kranjski Gori.

Oddelek v Rušah bo opravljal stalno kontrolo v tamkajšnji tovarni kalcijevega karbida ter celotno redno službo v okolišu občin Ruše in Selnica ob Dravi, razen katastrskih občin Zgornji Boč in Gradišče. Dotlej je to ozemlje spadalo pod glavni oddelek Maribor.

Okoliš oddelka Stari trg ob Kolpi je obsegal upravno občino Stari trg, ki je dotlej spadala pod okoliš ukinjenega oddelka v Vinici; katastrsko občino Sinji vrh iz upravne občine Vinica; katastrski občini Spodnji

⁴³ *Finansijski zbornik*, št. 9, 1936, str. 119–121.

Log in Knežja Lipa upravne občine Mozelj ter katastrsko občino Nemška Loka iz upravne občine Koprivnik, kar je dotlej spadalo pod glavni oddelek v Kočevju. Zaradi tega so se deloma spremenili tudi okoliški oddelki v Črnomlju, Metliki in Semiču. Oddelek Črnomelj je dobil upravno občino Vinica, razen katastrske občine Sinji vrh, in tisti del občine Adlešiči, ki je dotlej spadal pod okoliš oddelka Vinica. K oddelku Metlika sta prešli katastrski občini Gradac in Krasinec upravne občine Gradac, ki sta dotlej spadali pod oddelek Črnomelj. Oddelek v Semiču je dobil katastrski občini Črešnjevce in Sodji Vrh upravne občine Metlika okolica, ki sta dotlej spadali pod oddelek Metlika, in katastrsko občino Petrova vas upravne občine Črnomelj okolica, ki je dotlej spadala pod oddelek Črnomelj.

Vse te občine je treba zaprositi, da bi o teh spremembah na krajevno običajen način obvestili prebivalstvo. Oddelki morajo evidence o strankah takoj dostaviti pristojnim enotam, da bi lahko spremembe zaživele 1. junija 1936. Iz Ljubljane so naročali, da morajo glavni oddelek v Dolenjem Logatcu, oddelek v Kranjski Gori ter glavni oddelek v Mariboru pododdelkoma v Rovtah in Podkorenskem sedlu ter oddelku v Rušah v zapečatenem ovoju izročiti overjen prepis šifre za depeše. O izvršitvi te okrožnice so morali glavni oddelki Dolenji Logatec, Jesenice, Maribor, Novo mesto in Kočevje poročati do 10. junija 1936.⁴⁴

Prvega aprila 1937 je stopil v veljavo pravilnik, ki je uredil nepremičnine v upravljanju ministrstva za finance.⁴⁵ Nepremičninski sklad naj bi skrbel za nakup nepremičnin ter graditev in popravilo državnih poslopij za potrebe tega ministrstva. Sem so spadali tudi prostori za potrebe finančne kontrole. Toda za resnejši prispevek tega sklada h graditvi oddelkov te kontrole je zmanjkalo časa, saj je država štiri leta pozneje razpadla.

Kje so delali naši stražniki leta 1936, 1937 in 1938

Stanovsko glasilo je za nekaj let objavilo podatke, kje so delali finančni stražniki. Podatki so bili prikazani po okoliških finančnih direkcij, zato je možno prikazati tak pregled tudi za območje dravske finančne direkcije v Ljubljani.

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1936, spis št. 53/5–F. K.–1936.

⁴⁵ *Pravilnik o nepremičninskem skladu pri ministrstvu za finance*, Sl list KBUDB, št. 52/37, z dne 30. junija 1937.

Leta 1936 je bilo na okolišu dravske finančne direkcije v Ljubljani, torej v Sloveniji, zaposlenih 568 uslužbencev finančne kontrole, v celotni državi pa 5.111. V Sloveniji je bilo 11,11 odstotka vsega moštva. Razporejeni so bili takole: 7 v vodstvu dravske finančne direkcije, v celotni državi v vodstvih 70 oseb; 109 v carinski službi, v celotni državi 445; 28 starešin carinskih oddelkov, v celotni kraljevini 103; 3 pri varovanju blagajn davčnih uprav, v državi 94; nihče ni bil v pristaniških kapetanijah, v celi državi pa 30; 27 uradnikov je bilo pri rednem delu, kot so zapisali, v državi 250; 394 zvaničnikov je bilo v redni službi, v državi pa 4.119. Za terensko delo je bilo torej v Sloveniji 421 mož, v državi pa 4.369.⁴⁶

Leta 1937 je bilo moštvo v Sloveniji in kraljevini razporejeno približno enako. V Sloveniji je bilo 568 mož, ki so bili razporejeni takole: 3 uradniki in 4 zvaničniki, skupaj 7 mož v dravski finančni direkciji v Ljubljani, v državi 73; 172 pri carinarnicah, v državi 612; 28 starešin carinskih oddelkov, v državi 91; 3 pri varovanju blagajn davčnih uprav, v državi 117; nihče v luških kapetanijah, v državi 31; 27 uradnikov je bilo v redni službi, v državi 250; 331 zvaničnikov je bilo za redno službo na terenu, v celotni kraljevini pa 3.938. Za terensko delo je bilo v Sloveniji na razpolago 358 mož (63,02 odstotka), v državi pa 4.188 (81,92 odstotka). Za to leto so izračunali, da je na zaposlenega v redni službi v državi prišlo povprečno 59,3 kvadratnega kilometra ozemlja.⁴⁷

Leta 1938 je bilo v okolišu dravske finančne direkcije zaposlenih 560 uslužbencev finančne kontrole, v državi pa 5.216, njihova razporeditev po delovnih nalogah pa je bila taka: 3 uradniki in 4 zvaničniki v vodstvu finančne kontrole pri tej direkciji, skupaj 7 oseb, v državi 72; 172 pri carinarnicah, v državi 628; 28 vodij carinskih odelkov, v državi 89; nihče pri varovanju blagajn davčnih uprav, v državi 60; nihče v pristaniških kapetanijah, v kraljevini 20; 27 uradnikov v redni službi, v državi 250; 326 zvaničnikov v redni službi, v državi pa 3.997. V Sloveniji je bilo za redno delo na razpolago 353 oseb, v državi pa 4.247. Finančni zakon za leto 1938/39 je za finančno kontrolo predvidel 85.479.040 dinarjev za osebne izdatke in 11.597.000 dinarjev za materialne izdatke, skupaj 97.076.040 dinarjev.⁴⁸

⁴⁶ *Rad i uspeh Finansijske kontrole u 1936 god., Finansijska kontrola*, št. 3, 1937, str. 59–62.

⁴⁷ *Raspored i rezultati rada Finansijske kontrole u 1937, Finansijska kontrola*, št. 3, 1938, str. 38–41.

⁴⁸ *Rezultati rada finansijske kontrole u 1938 g. i raspored službenika finansijske kontrole na tom radu, Finansijska kontrola*, št. 6, 1939, str. 183–187.

Izpiti za preglednike leta 1936 in 1937

Oddelek za finančno kontrolo pri ministrstvu financ je 6. novembra 1935 poslal okrožnico vsem finančnim direkcijam. Nanašala se je na izpite za preglednike, ki so potekali pri teh direkcijah, in njen povzetek sledi v nadaljevanju.

Če bi se teh izpitov udeležil predstavnik ministrstva, bi prevzel vlogo predsednika komisije. Člani izpitnih komisij morajo biti strogi zlasti iz dveh razlogov: a) Predvideno je, da bi v finančno kontrolo sprejemali le kandidate s končanimi štirimi razredi srednje šole ali celo z višjo izobrazbo, saj je splošno znanje zelo pomembno. Sedaj so kandidati za preglednike brez srednje šole, torej nimajo zadostnega splošnega znanja, ki je temelj za strokovnost. Zato je treba pri izpitu ocenjevati tudi splošno razgledanost, še posebej pri pisnem delu izpita. Kandidati bodo postali starešine oddelkov, kjer se zahteva samostojnost pri delu. b) Proračunske možnosti so dodaten razlog, da ni preveč mož s položenim pregledniškim izpitom, saj bi morali čakati na izpraznjeno mesto. Znano je, »da kandidati, ki dolgo čakajo na napredovanje, pomenijo kader nezadovoljnježev, takšnih razmer pa ne gre ustvarjati«, je končal načelnik tega oddelka Dušan Vidaković.⁴⁹

Da bi spoznali, kako so potekali izpiti za preglednike finančne kontrole, bom na kratko opisal potek tega preizkusa konec leta 1937. Potekal je skladno z veljavnim pravilnikom o takih izpiti pri finančni kontroli, ki ga je finančni minister podpisal 10. marca 1936.⁵⁰

Finančni direktor dravske finančne direkcije je 4. decembra 1937 imenoval komisijo za izpite preglednikov te kontrole za leto 1937. Predsednik je bil Josip Satler, pomočnik tega direktorja, člani pa Ivan Ditz, višji finančni svetnik in šef odseka za trošarino in takse, Fran Golob, inšpektor finančne kontrole in vodja referata te kontrole pri direkciji, Franjo Gaberšček, višji poverjenik finančne kontrole in starešina glavnega oddelka te kontrole Ljubljana mesto, ter Vinko Kranjc, podpoverjenik finančne kontrole v referatu za to kontrolo pri direkciji. Vsi štirje člani so imeli svoje namestnike.

Istega dne je finančni direktor odobril petintridesetim podpreglednikom, da pristopijo k izpitu za preglednika. Razpored teh izpitov je zajel čas od 21. do 31. decembra 1937, brez 25. in 26. decembra, ko so bili

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. pov. 150/IX.

⁵⁰ *Pravilnik o opravljanju podpregledniškega, pregledniškega in strokovnega uradniškega izpita pri finančni kontroli*, Sl. list KBUDB, št. 44/36, z dne 30. maja 1936.

božični prazniki, torej devet delovnih dni. Vsak dan je bil preizkus za štiri moše, le 24. decembra so prišli na vrsto le trije. Izpiti so potekali v stavbi te direkcije, dopoldan pisni in popoldan ustni. Javiti so se morali ob 7.30 v prostorih referata finančne kontrole.

Izpitna vprašanja je pripravil vsak član komisije s svojega področja. Fran Golob je bil izpraševalec za organiziranost finančne kontrole, kazenski zakon, zakon o zatiranju zlorab v službi in trošarinsko tehnologijo; Franjo Gaberščik je sestavil vprašanja s področja monopolnih predpisov; Vinko Kranjc je spraševal o carinskih predpisih, zakonu o orožju in ustavi kraljevine. Pri teh treh članih komisije so udeleženci opravljali tudi pisni del preizkusa. Vprašanja niso bila nič kaj enostavna. Naj jih nekaj navedem dobesedno iz gradiva: Kakšne so ugodnosti za turiste pri prehodu državne meje? Kateri predmeti so v dvolastninskem prometu prosti carine in ostalih dejatev? Kdo se smatra za dvolastnika? Katere so kontrolne dolžnosti organa finančne kontrole na carinskem potu I. kategorije? Kaj je carinska črta? V katerem roku zastarajo terjatve do države? Kako se deli državni proračun? Kako se deli orožje po zakonu o orožju? Kaj je z ustavo zajamčeno? Kakšna je naša država? Kakšen je njen grb?

Kakšen je bil uspeh pri tem izpitu? Z odličnim uspehom je preizkus opravil en kandidat, štirje s prav dobrim uspehom, petindvajset z dobrim uspehom, pet pa je bilo neuspešnih.⁵¹

Enaka komisija je bila tudi pri pregledniških izpitih decembra 1936. Pripustitev k temu izpitu je bila povezana tudi z dobro delovno oceno. Dravska finančna direkcija je 3. februarja 1936 poslala okrožnico vsem enotam finančne kontrole. Komisijo prve stopnje za ocenjevanje uslužbencev na enotah so sestavljali Fran Golob, referent za finančno kontrolo pri tej direkciji, starešina glavnega oddelka in preglednik z oddelka, kjer poteka tako ocenjevanje. Njena naloga je bila, da za leto 1935 oceni vse pripravnike, ki so končali enoletno poskusno dobo, in vse zvančičnike brez preglednikov; slednje bo ocenila komisija na direkciji. Sestavni del te okrožnice je bil obrazec zapisnika komisije z oceno.⁵²

V arhivu sta dve ocenjevalni poli, za kateri se ni dalo ugotoviti, kdaj so ti izpiti potekali. V prvi so ocene za dvaindvajset kandidatov, od katerih je bil en neuspešen, dobrih petnajst, prav dobri štirje in odlična

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 2157–F. K.–1937.

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 10/32–F. K.–1936.

dva. V drugi so ocene za dvajset kandidatov, ki so dosegli take uspehe: sedemnajst dobrih in trije prav dobri.⁵³

Konec septembra leta 1940 je bil navedeni pravilnik o izpitih spremenjen.⁵⁴ Podpregledniški izpit je bilo mogoče opravljati po enem letu stalne službe (brez vštetega pripravništva), potekal je na glavnih oddelkih te kontrole. Pregledniški preskus je bil pri finančni direkciji, kandidat je moral delati najmanj tri leta v drugi skupini zvančnikov, disciplinsko nekaznovan in z doseženo delovno oceno najmanj prav dober. Pogoji za strokovni uradniški izpit so bili odvisni od končane šole: pripravnik s popolno srednjo šolo se je lahko prijavil k izpitu po osemnajstih mesecih službe, ni smel biti disciplinsko kaznovan in je moral doseči najmanj prav dobro delovno oceno; tisti z nepopolno srednjo šolo je smel pristopiti k temu preizkusu po treh letih službovanja v prvi skupini zvančnikov ali po petnajstih letih službe v nazivu zvančnik, ni smel biti kaznovan, z delovno oceno prav dobro ali odlično. Izpit so polagali na oddelku za finančno kontrolo pri finančnem ministrstvu.

Novembra 1940 so bili zadnji tovrstni preizkusi, o katerih je zapis v arhivu. Komisija je bila imenovana 12. oktobra 1940. Predsednik komisije je bil finančni direktor Josip Mosetizh, člani pa Ivan Volčič, višji finančni svetnik, Feliks Vehovec, podinšpektor in šef odseka za finančno kontrolo, Franjo Toš, višji poverjenik finančne kontrole, in Vinko Kranjc, višji poverjenik te kontrole, vsi z direkcije. Zapisnikar je bil Ivan Vihar, preglednik finančne kontrole. Izpiti so bili na sedežu direkcije in so potekali po dva dni: prvi dan dopoldne pisni del in drugi dan dopoldne ustni del. K izpitu je bilo povabljenih sedemindvajset uslužbencev.⁵⁵

Tisti, ki je bil uradnik finančne kontrole, je moral za napredovanje opraviti poseben izpit, ki so mu rekli višji državni strokovni izpit. Potek tega izpita je določil pravilnik iz leta 1932,⁵⁶ ki je bil do konca države še trikrat spremenjen.⁵⁷ Ta izpit je potekal le v Beogradu na finančnem ministrstvu, saj je bil najbolj zahteven.

⁵³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 10/32–F. K.–1936.

⁵⁴ *Sprememba pravilnika za opravljanje podpregledniškega, pregledniškega in strokovnega uradniškega izpita pri finančni kontroli*, Sl. list KBUDB, št. 95/40, z dne 27. novembra 1940.

⁵⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 2105–VII–1940.

⁵⁶ *Pravilnik za opravljanje višjega državnega strokovnega izpita za uradnike finančne kontrole*, Sl. list KBUDB, št. 79/32, z dne 4. oktobra 1932.

⁵⁷ *Izpremembe pravilnika za opravljanje višjega državnega strokovnega izpita za uradnike finančne kontrole*, Sl. list KBUDB, št. 85/35, z dne 23. oktobra 1935; Sl. list KBUDB, št. 56/40, z dne 13. julija 1940; Sl. list KBUDB, št. 95/40, z dne 27. novembra 1940.

Učitelji v pripravniški šoli

Dravska finančna direkcija je določila tudi stalni urnik za pripravniško šolo pri tej direkciji in učitelje za posamezna področja.

Pouk se je začel vsak delavnik ob 8.00 in je trajal do 13.00. Nedelja je bila prosta. Bilo je osem učiteljev, ki so jim rekli predavatelji. Vsak je imel le po eno učno uro pouka na dan. Sedem jih je pripadalo finančni kontroli, eden pa je bil višji računski svetnik pri direkciji. Naštel jih bom po abecednem redu in dobesečno navedel učni predmet.

Alojzij Črepinko, podinšpektor, je poučeval zborni pouk, carinski zakon in pravilnik, carinski pomorski pravilnik, glavne določbe pravilnika o carinskih skladiščih, pravilnik o prostih carinskih skladiščih, omejni promet, devizne in valutne predpise, uredbo o pristajanju inozemskega brodovja pri nas, konvencijo o ribolovu na Jadranu.

Franjo Gaberščik, podinšpektor, je poučeval kemijsko tehnologijo v proizvodnji trošarinskih predmetov ter opis raznih kontrolnih aparatov.

Martin Golob, podinšpektor, je bil učitelj za zakon in pravilnik o taksah, zakon o obrtih, zakon o orožju, predpise o prometu z umetnimi sladili ter predpise za zatiranje kršitev finančnih predpisov.

Vinko Kranjc, podinšpektor, je udeležence poučil o zakonu, uredbi in pravilniku za finančno kontrolo, zakonu o uradnikih, zakonu o državnem svetu in upravnih sodiščih ter o organiziranosti finančne uprave.

Franjo Toš, podinšpektor, je poučeval trošarinski zakon in pravilnik, točarinski pravilnik in pravilnik o veliki in mali prodaji denaturiranega špirita.

Rudolf Uranič, podinšpektor, je poučeval odredbe zakona o neposrednih davkih, posebej o uslužbenskem davku in skupnem davku na poslovni promet, uredbo o skupni banovinski trošarini ter glavne določbe kazenskega zakona in zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Alojzij Vesel, višji računski inšpektor, je predaval zakon o državnem računovodstvu, glavne določbe zakona o glavni kontroli in uredbo o potnih in selitvenih stroških.

Franc Videnič, višji poverjenik, je imel v učiteljski obveznosti monopolski zakon, monopolski kazenski postopek, pravilnik za sajenje in odkup tobaka, uredbo o monopolnih taksah, pravilnik o umetnih vžigalnikih, pravilnik o uporabi industrijske soli, pravilnik o prodaji tobaka in soli ter predpis o denaturaciji špirita.⁵⁸

⁵⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža.

Iz tega se vidi, kolikšen pomen so polagali izbiri strokovnih učiteljev v pripravniški šoli in kakšen obseg snovi so podajali udeležencem te šole.

Obrambne priprave

Finančna kontrola je bila oborožena in uniformirana sila, ki je pomenila tudi varnostno rezervo za primer vzdrževanja javne varnosti, notranjih neredov, z njo pa je bilo treba računati tudi ob vojnih razmerah. Tu so lahko koristno služile izkušnje iz prve svetovne vojne, ki sta jih imeli avstrijska pa tudi srbska finančna straža. Lahko rečemo, da so obrambne priprave zajele tudi finančno kontrolo, seveda v ustreznem obsegu in vsebini.

Prva leta po končani prvi svetovni vojni so neredke pripadnike finančne straže vpoklicali na vojaške vaje. Finančno vodstvo v Ljubljani je pogosto posredovalo pri pristojnih vojaških oblastvih, da bi s tem prenehali, saj je to škodovalo opravljanju nalog te straže. To je bilo potrebno rešiti na ravni celotne države.

Prva uredba v novi državi, ki je enotno določila, kateri možje so bili oproščeni vojaške službe, je izšla leta 1924.⁵⁹ Najprej je določila, kdo iz vrst državnih funkcionarjev so oproščeni te dolžnosti, nato pa je to navajala za posamezna ministrstva. V miru so bili izvzeti iz pozivanja v vojaško službo vsi uradniki in poduradniki finančne kontrole, enako tudi v vojni. Vsi ti možje so ostali v redni službi, uporabljati pa so se smeli tudi za vojaške namene, o čemer sta se morala sporazumeti ministrstvo za vojsko in mornarico ter ministrstvo za finance. O oprostitvi uradnikov, ki so bili rezervni častniki, je odločalo ministrstvo za vojsko in mornarico. Ministrstva oziroma njim podrejena oblastva so morala izpolniti obrazec, ki je bil v prilogi uredbe. Kopijo tega izpolnjenega obrazca so morali poslati komandantu pristojnega vojaškega okrožja in ta je v razpredelnico vpisal in potrdil oprostitev, nato pa je o tem obvestil dotično ministrstvo oziroma oblastvo pa tudi občino. Vse spremembe te vrste so morali temu komandantu sproti javljati. To nalogo je imel tedaj oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani.

⁵⁹ Uredba o oprostitvi vojaških obveznikov od poziva na vojaško službo v miru in ob vojni, Ur. list LMO, št. 94/24, z dne 11. oktobra 1924, čl. 1 in 11, točka 20.

Poleti 1938 je bila ta uredba iz leta 1924 razveljavljena in objavljena nova.⁶⁰ V rednem stanju je oprostitev od vojaških vaj veljala za vse uslužbence finančne kontrole, podobno v pripravljalnem, mobilnem in vojnem stanju. Do končane koncentracije operativne vojske bi ostali vsi uslužbenci finančne kontrole na svojih delovnih mestih, po končani koncentraciji in med vojno pa bi na teh mestih ostali le tisti, za katere bi to odredil minister za vojsko in mornarico v sporazumu z ministrom za finance: »*Toda v vseh primerih se uporabljajo poleg svoje redne dolžnosti po sporazumu med ministrom za vojsko in mornarico in ministrom za finance tudi za vojaške namene.*« Ministrstva oziroma podrejena oblastva so morala izdelati dva seznama oseb, ki so bile oproščene te službe. Prvi seznam je veljal za redno stanje, drugi pa za pripravljalno, mobilno in vojno stanje. Obrazec je bil natiskan kot priloga te uredbe. Izpisek iz teh dveh seznamov je bilo treba poslati komandantu vojaškega okrožja, ki je potrdil oprostitev. O vseh spremembah je bilo treba v desetih dneh obveščati tega komandanta. Oskrbnik seznamov je v nasprotnem odgovarjal disciplinsko in kazensko, v vojnem stanju pa po vojaškem kazenskem zakonu.

Dravska finančna direkcija je 6. julija 1938, torej isti dan, ko je bila objavljena v slovenskem uradnem listu, poslala enotam finančne kontrole okrožnico s pojasnilom in zahtevkom, da ji do 20. julija 1938 pošljejo dva izvoda izpolnjenih obrazcev. Ni bilo treba upoštevati uslužbencev, ki so bili rojeni leta 1888 ali prej, ker niso več bili vojaški obvezniki. Že naslednji dan je razposlala dopolnitev te okrožnice: treba je bilo poslati le en seznam za vsa stanja, a v dveh izvodih.⁶¹

Osnovno orožje: puška in bajonet

Ves čas delovanja naše finančne straže v novi državi je veljalo, da sta bila puška in bajonet temeljni vrsti oborožitve teh mož in fantov. Šlo je za starejše tuje modele orožja, za novejšje ni bilo denarja, kaj šele, da bi vse oborožili še z revolverji oziroma pištolami. Kakšna je bila oborožitev finančne straže v Sloveniji?

⁶⁰ *Uredba o oprostitvi mož od vojaške službe*, Sl. list KBUDB, št. 54/38, z dne 6. julija 1938, čl. 1 in 11. V državnem uradnem listu je bila objavljena 3. junija 1938, ko je začela veljati.

⁶¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spisa št. 8/39–F. K.–1938 in št. 8/41–F. K.–1938.

Poveljstvo (dravske) divizijske oblasti v Ljubljani je bilo najvišje vojaško poveljstvo, ki je v času naše kraljevine delovalo na ozemlju Slovenije. Delilo se je na tri vojaška okrožja, na tisto v Celju, Mariboru in Ljubljani. Spadalo je pod poveljstvo IV. armadne oblasti v Zagrebu.

To ljubljansko divizijsko poveljstvo je 19. januarja 1929 zaprosilo oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani (ki je bil tedaj v ukinjanju) za podatke o oborožitvi finančne kontrole; podatke zahteva poveljstvo IV. armade v Zagrebu na zahtevo ministrstva za vojsko in mornarico v Beogradu. Podatki o puškah in strelivu zanje naj bo prikazano po območjih vojaških okrožij. Pregled naj pošljejo do 25. januarja tega leta.

Finančna direkcija je odpisala 28. januarja 1929, saj oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani tedaj ni več deloval. Pregled je bil razdeljen na dva dela. Prvi je prikazal razdelitev italijanskih vojaških pušk in streliva po okrajnih upravah finančne kontrole in oddelkih ter po vojaških okrožjih. Posebej je bilo za vsak oddelek navedeno število pušk in streliva zanje. Te puške so prejeli po sprovodnici 27. februarja 1925, št. 944–1924, od vojaškega skladišča dravske divizijske oblasti. Del tega orožja s priborom in strelivom pa so po ukazu ministrstva za finance z dne 18. avgusta 1924, št. 39868, predali oblastnim inšpektoratom finančne kontrole v Beogradu, Novem Sadu, Podgorici, Sarajevu, Skopju, Splitu in Zagrebu. Drugi del je prikazal razdelitev avstrijskih pušk (vojaških karabink) sistema mannlicher (včasih so pisali in govorili enostavno manliherica), s katerimi so bili opremljeni oddelki na meji z Italijo. Zapisali so, da ročnih bomb na oddelkih niso imeli, ker so jih kot neuporabne vrnili vojaškemu skladišču v Ljubljani.⁶²

Najprej velja na kratko povzeti prvi del pregleda. Pod vojaško okrožje s sedežem v Celju so spadale tri okrajne uprave finančne kontrole, Celje, Krško, Šoštanj, in del uprave Ljubljana I. (oddelka v Litiji in Zagorju). Tam je bilo dvaindvajset oddelkov te kontrole. Vojaško okrožje Ljubljana je obsegalo pet okrajnih uprav finančne kontrole, in to Jesenice, Kočevje, Kranj, Ljubljana II., Novo mesto in del okrajnih uprav Ljubljana I. (oddelke Domžale, Kamnik, Ljubljana št. 1, Ljubljana št. 3, Lukovica in Št. Vid nad Ljubljano) ter Škofja Loka (oddelka Škofja Loka in Železniki). Tam je bilo triintrideset oddelkov finančne kontrole. Pod mariborsko vojaško okrožje so spadale okrajne uprave finančne kontrole Gornja Radgona, Marenberg, Maribor, Prevalje, Šmarje pri Jelšah in Št. Ilj v Slovenskih goricah, ki jim je pripadalo petinštirideset oddelkov

⁶² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1929, spis št. 11.

te kontrole. Poleg tega je del našega ozemlja spadal tudi pod vojaški okrožji s sedežem v Varaždinu ter Karlovcu, zaradi tega je pregled upošteval tudi ti okrožji. Pod vojaško okrožje s sedežem v Karlovcu je spadal del okrajne uprave finančne kontrole Novo mesto (oddelki Črnomelj, Metlika, Predgrad in Semič). Pod vojaško okrožje Varaždin so spadale okrajne uprave finančne kontrole Dolnja Lendava, Murska Sobota in Petrovci, ki so imele sedemnajst oddelkov.

Na območju vseh teh petih vojaških okrožij je bilo 121 oddelkov, ki so bili zadolženi s 1339 italijanskimi puškami in 206.662 naboji.

Pogled v drugi del pregleda: avstrijske vojaške puške sistema mannlicher so bile na oddelkih, ki so spadali pod dve okrajni upravi finančne kontrole in deloma tudi pod drugi dve. To sta bili v celoti upravi Logatec in Lož ter del okrajnih uprav Jesenice (oddelki Bohinjska Bistrica, Dovje, Kranjska Gora, Rateče in Stara Fužina) ter Škofja Loka (oddelki Davča, Leskovača, Sorica in Sovodenj). Na tem okolišju je bilo enaindvajset oddelkov finančne kontrole. Te enote so imele 401 puško in 19.850 nabojev.

Enote finančne kontrole v Sloveniji so imele tedaj skupaj 1740 italijanskih in avstrijskih pušk ter 226.512 nabojev zanje. Na puško je prišlo povprečno po 130 nabojev, na vsakega zvaničnika pa približno po ena puška in pol. Uradniki finančne kontrole niso bili opremljeni s puškami, pač pa s pištolami oziroma revolverji.

Ob tej priliki ne bo odveč zapisati nekaj besed o teh dveh vrstah pušk. Karabinka mannlicher je spadala med hitrostrelne ali brzometne puške. Imenovala se je po avstrijskem izdelovalcu orožja in konstruktorju, inženirju Ferdinandu Mannlicherju (1848–1904). Znan je po izumu sponke za naboje, ki je omogočala enostavno polnjenje puške s petimi naboji hkrati; zato je dosegel plemiški naziv. Ta puška modela 1895 je imela kaliber 8 milimetrov, tehtala je 3,65 kilograma, dolga je bila 1,227 metra, polnila se je s petimi naboji. Italijanska puška je bila prav tako sistema mannlicher, predelana v sistem mannlicher-carcano; kaliber je bil 6,5 milimetra, teža 3,80 kilograma, dolžina 1,290 metra, polnila se je s šestimi naboji.⁶³

Oddelek za finančno kontrolo na finančnem ministrstvu je 21. maja 1935 v okrožnici opisal stanje oborožitve pri tej kontroli. Finančno ministrstvo je namreč od ministrstva za vojsko in mornarico zahtevalo 5000 novih karabink in 5000 pištol, toda slednje ministrstvo je odobrilo le 3000 karabink kalibra 8 milimetrov, model 1895 (skrajšano M-95),

⁶³ *Vojna enciklopedija*, 7. knjiga, g. Puška, str. 547–552. Koledar, *Delo*, 30. januar 2009, str. 8.

sistema mannlicher in pripadajoče nože. Dotlej je finančna kontrola iz vojaških skladišč prevzela 2000 karabink in 4000 pušk istega modela, vseh z novimi cevmi, zato je bilo treba višek orožja vrniti. To bo opravljeno prek divizijskih oborožitvenih skladišč na okoliših finančnih direktij, so sporočali iz Beograda.

Ljubljanska direkcija je 6. junija 1935 naročila vsem enotam finančne kontrole, katere podatke o orožju in opremi morajo do 16. junija 1935 poslati direktiji, da bo ta lahko odpisala v Beograd in da bi pristopili k zamenjavi oborožitve.

Isti oddelek pri finančnem ministrstvu je 7. junija 1935 v novi okrožnici sporočil, da je po ukazu z dne 14. junija 1924 finančna kontrola prejela osem mitraljezov kal. 6,5 milimetra italijanskega modela za patroljne čolne, ter 350 pištol kal. 9 milimetrov, M-10/22, sistema browning. Po ukazu z dne 5. junija 1931 je finančna kontrola prejela še dva mitraljeza kal. 8 milimetrov, M-14 za patroljna čolna.

Ko so v Beogradu zbrali podatke iz posameznih direktij, je bilo stanje oborožitve nekoliko drugačno od tistega po vojaških evidencah. Bilo je 351 pištol browning, torej je bila ena višek; 434 pištol frommer, kal 7, 65; 131 revolverjev gasser, kal. 9 milimetrov; šestnajst drugih revolverjev in le štirje mitraljezi. Zato so od finančnih direktij zahtevali, da sporočijo, od kod višek ene pištole browning, zakaj manjkajo mitraljezi, od kod so drugi revolverji ter pištole, ki jih niso prevzeli od vojske.

Dravska finančna direkcija je nato naročila enotam te kontrole, da ji poročajo, od kod so dobili revolverje, ki niso znamke Browning ali Frommer, saj so tiste teh dveh znamk prejeli leta 1924 od okrajne uprave finančne kontrole v Kragujevcu in oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Sarajevu.⁶⁴ Odgovorov iz enot v arhivu ni bilo najti. Najbrž je šlo za orožje, ki so ga financarji zasegli in so ga v enotah uporabljali za svojo oborožitev.

Kako voliti decembra 1938

Tako rekoč stalno so uslužbencem finančne kontrole, podobno kot tudi drugim državnim nameščencem, oblasti zapovedovale, da se ne smejo strankarsko opredeljevati ali politično udejstvovati. To je še posebej veljalo ob volitvah na državni, pokrajinski ali občinski ravni.

⁶⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spisa št. pov. 848/III. in pov. 918/III.

Precej odkrit odmik od teh zahtev je bil dopis, ki ga je ljubljanska banska uprava 29. novembra 1938 poslala dravski finančni direkciji. Nanašal se je na volitve v narodno skupščino 11. decembra 1938 in so ga dostavili vsem oblastnim in samoupravnim uradom v Sloveniji.

Na začetku je ban zapel hvalo tedanji vladi, ki jo je že tri leta vodil dr. Milan Stojadinović. Med drugim je zapisal: »*Bilanca, s katero stopa kraljevska vlada pred volilce, je nesporno visoko aktivna.*« Glavni nasprotnik v tej predvolilni borbi je tako imenovana združena opozicija pod okriljem Vladka Mačka. Druži jo zgolj to, da želi strmoglaviti Stojadinovićevo vlado, ne ponuja pa ničesar konkretnega: »*Njihova zmaga na volitvah bi pomenila skok v meglo, v neizvestnost,*« je pisalo v dopisu.

Nato je povabil vse državne in samoupravne nameščence, da se udeležijo volitev in »*preko vseh morebitnih pomislekov oddajo svoje glasove kandidatom, ki jih je g. dr. Milan Stojadinović sprejel na svojo kandidatno listo.*« Zaprosil je, da bi s tem pozivom seznanili vse uslužbence.

Ljubljanska direkcija je nato 2. decembra to okrožnico prepisala in jo razposlala podrejenim uradom, tudi vsem enotam finančne kontrole. Naročila je, da jo preberejo vsi moški volilci in se potem podpišejo.⁶⁵

Ista banska uprava je 3. decembra pisala finančni direkciji, da državnim in samoupravnim oblastvom iz Zagreba pošiljajo letake združene opozicije, ki vsebujejo tudi grožnjo z represalijami, če bi ob volitvah kršili zakone. Letake je treba uničiti in ne dovoliti razširjanja med uslužbenci. Direkcija je dopis 6. decembra razposlala vsem podrejenim uradom.⁶⁶ Na zahtevo te banske uprave ji je direkcija 9. decembra poslala seznam vseh volilnih upravičencev po strokah finančne uprave, tudi osebja finančne kontrole.⁶⁷

V hotelu Union v Ljubljani je bilo osrednje slovensko predvolilno zborovanje Jugoslovenske radikalne zajednice, tedanje vladajoče koalicije. Udeležila sta se ga tudi dr. Milan Stojadinović, predsednik vlade, in dr. Anton Korošec, notranji minister. Vzdušje v okolici tega hotela je čez skoraj sedemdeset let na kratko opisal Ljubljančan.⁶⁸

⁶⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. od 16 do konca 1938, spis št. 220/1–1938.

⁶⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. od 16 do konca 1938, spis št. 220/2–1938.

⁶⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. od 16 do konca 1938, spis št. 220/4–1938.

⁶⁸ S. M.: Gor z njim, gor z njim ..., *Dobro jutro*, 6. septembra 2008, str. 14.

Dravska finančna direkcija je v zvezi z volitvami v narodno skupščino do 15. decembra 1938 prepovedala prodajo in transferacijo zarubljenih predmetov; 13. decembra pa je naročila davčnim upravam in enotam finančne kontrole, da s 15. decembrom 1938 spet pospešijo eksekucijo.⁶⁹

Finančna kontrola v Sloveniji sredi leta 1939

Minister za finance je 25. julija 1939 odobril nov razpored finančne kontrole po državi.⁷⁰ Ločeno je prikazal to kontrolo na kopnem in morju. Prikaz je bil po območjih finančnih direkcij. Navedeni so bili sedeži glavnih oddelkov, oddelkov in pododdelkov, zadnja pošta in številčno stanje uradnikov ter zvaničnikov v teh enotah. Dodan je bil abecedni seznam vseh oddelkov in pododdelkov. Za besedo ogranek, ki ga pri nas v Sloveniji niso prevajali, ves čas uporabljam slovenski izraz pododdelek, čeprav niti ta niti izpostava nista povsem ustrezna, pa tudi odsek ne bi bil popolnoma na mestu.

V kraljevini je bilo tedaj na kopnem 139 glavnih oddelkov, 646 oddelkov in 125 pododdelkov. Na morju sta delovala 2 parnika, 9 motornih ladij, 22 motornih čolnov, 56 patroljnih čolnov in 15 obalnih čolnov, moštvo plovnih enot je štel 18 uradnikov, 7 uradniških pripravnikov in 178 zvaničnikov. Celotno moštvo na kopnem in na morju je sestavljalo 334 uradnikov, 7 uradniških pripravnikov in 5.217 zvaničnikov, torej 5.558 oseb.

V desetih odsekih finančne kontrole pri teh desetih finančnih direkcijah po državi je bilo razporejenih sedemindvajset uradnikov finančne kontrole, v oddelku te kontrole pri finančnem ministrstvu pa dva uradnika. Določeno je bilo, da lahko razporedijo na delo v odseke teh finančnih direkcij tudi do štiriintrideset zvaničnikov; v odsek dravske finančne direkcije so z glavnega oddelka Ljubljana mesto smeli vzeti štiri zvaničnike. V glavnih oddelkih so smeli za pisarniška opravila uporabljati po enega zvaničnika, le v nekaterih tudi po dva; med slednje sta spadala tudi glavna oddelka v Ljubljani in Mariboru.

Na območju dravske finančne direkcije v Ljubljani je bilo 14 glavnih oddelkov, 84 oddelkov in 35 pododdelkov, skupaj 133 enot finančne kontrole. V njih je delalo 32 uradnikov in 581 zvaničnikov, skupaj 613

⁶⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. od 16 do konca 1938, spisa št. 233–1938 in 270–1938.

⁷⁰ *Razpored finansijske kontrole, Finansijski zbornik*, št. 34, 1939, str. 527–543.

mož finančne kontrole. Po abecednem redu bom naštel vse te enote (glavne oddelke, njim pripadajoče oddelke in pododdelke), v oklepaju pa navedel število mož, najprej uradnike in nato zvaničnike.

Glavni oddelek v Celju je štel enega uradnika in šest zvaničnikov. Imel je šest oddelkov, Laško (1+3), Šentjur (0+3), Trbovlje (1+5), Vojnik (0+3), Vransko (0+3) in Žalec (0+4). Pododdelkov tam ni bilo.

Glavni oddelek v Dolnjem Logatcu je imel enega uradnika in tri zvaničnike. Bilo je pet oddelkov: Cerknica (0+3), Lož (0+3), Planina pri Rakeku (0+8), Rakek (1+5) in carinski oddelek v Žireh (0+6). Pododdelki so bili v šestih krajih: pri carinskem oddelku v Hotedršici (0+5), pri carinskem oddelku na Kalcah (0+3), pri carinskem oddelku v Leskovi dolini (0+2), v Rovtah (0+2), pri carinarnici na Rakeku (0+24) in pri carinskem oddelku na Planini pri Rakeku (0+8).

Glavni oddelek v Dravogradu je štel enega uradnika in štiri zvaničnike. Imel je štiri oddelke: Črna (0+3), Kapla (0+4), Marenberg (0+4) in Prevalje (0+3). Bilo je enajst pododdelkov: pri carinarnici v Dravogradu (0+3), pri carinskem oddelku na Prevaljah (0+3), pri carinskem oddelku na Viču (0+3), pri carinskem oddelku v Libeličah (0+2), pri carinskem oddelku v Gradišču na Kozjaku (0+2), pri carinskem oddelku v Pernicah (0+2), pri carinskem oddelku v Radlju (0+3), pri carinskem oddelku v Remšniku (0+2), pri carinskem oddelku Holmec (0+3), pri carinskem oddelku Koprivna (0+2) in pri carinskem oddelku v Mežici (0+2).

Glavni oddelek v Gornji Radgoni je štel enega uradnika in šest zvaničnikov. Imel je šest oddelkov: Apače (0+3), Gornji Cmurek (0+4), Ljutomer (0+4), Ormož (0+4), Radenci (0+3) in Sv. Jurij ob Ščavnici (0+3). Edini pododdelek je bil pri carinskem oddelku na Sladkem vrhu (0+2).

Glavni oddelek na Jesenicah je štel enega uradnika in pet zvaničnikov. Imel je štiri oddelke, Bled (0+3), Bohinjska Bistrica (0+7), Kranjska Gora (0+4) in Radovljica (0+3). Bili so trije pododdelki, pri carinarnici na Jesenicah (0+22), pri carinskem oddelku Podkorensko sedlo (0+3) in pri carinskem oddelku v Ratečah (0+3).

Glavni oddelek v Kočevju je štel enega uradnika in tri zvaničnike. Na okolišu so delovali trije oddelki, Fara pri Kočevju (0+3), Velike Lašče (0+3) in Ribnica (0+3). Pododdelkov tamkaj ni bilo.

Glavni oddelek v Kranju je štel enega uradnika in pet zvaničnikov. Bilo je pet oddelkov: Gorenja vas (0+3), Jezersko (0+4), Škofja Loka (0+3), Tržič (0+3) in Železniki (0+3). Pododdelki so bili v petih krajih: pri carinskem oddelku v Leskovici (0+2), pri carinskem oddelku na

Sovodnju (0+2), pri carinskem oddelku v Sorici (0+2), na Jezerskem vrhu (0+2) in pri Sv. Ani (0+3).

Glavni oddelek v Krškem je zaposloval enega uradnika in pet zvaničnikov. Bilo je pet oddelkov, Brežice (0+4), Kostanjevica (0+3), Radeče (0+3), Sevnica (0+4) in Škocjan pri Mokronogu (0+3). Pododdelkov ni bilo.

Glavni oddelek v Ljubljani mestu je štel dva uradnika in triindvajset zvaničnikov. Obsegal je enajst oddelkov, razporejenih v teh krajih: Devica Marija v Polju (0+3), Domžale (1+4), Ig (0+3), Kamnik (1+3), Litija (0+3), Ljubljana okolica (1+8), Lukovica (0+3), Šentvid (2+3), Višnja Gora (0+3), Vrhnika (0+4) in Zagorje (0+3). Bila sta dva pododdelka, eden pri carinarnici v Ljubljani (1+16) in drugi v pivovarni ter tovarni špirlita in kvasa Union (1+4).

Glavni oddelek v Mariboru je štel dva uradnika in dvaindvajset zvaničnikov. Tam je delovalo deset oddelkov: Ptuj (1+5), Ptujška Gora (0+3), Račje (0+3), Ruše (0+3), Slovenska Bistrica (0+4), Sv. Andraž v Halozah (0+3), Sv. Jurij ob Pesnici (0+4), Sv. Lenart v Slovenskih goricah (0+4), Sv. Lovrenc na Pohorju (0+3) in Št. Ilj v Slovenskih goricah (0+10). Bili so trije pododdelki, vsi pri carinskih enotah: pri carinarnici v Mariboru (1+30), pri carinski enoti v Svečini (0+3) in pri carinski enoti Ceršak (0+2).

Glavni oddelek v Murski Soboti je štel enega uradnika in štiri zvaničnike. Poleg njih je tam delovalo osem oddelkov, Beltinci (0+3), Cankova (0+8), Dolnja Lendava (0+6), Dobrovnik (0+5), Gornja Lendava (0+3), Prosenjakovci (0+3), Rogaševci (0+5) in Šalovci (0+3). Delovali so štirje pododdelki: Gederovci (0+3), Kuzma (0+2), pri carinski enoti Martinje (0+2) in pri carinski enoti Hodoš (0+2).

Glavni oddelek v Novem mestu je imel enega uradnika in štiri zvaničnike. Na tem okolišu je delovalo osem oddelkov: Črnomelj (0+3), Metlika (0+3), Mokronog (0+4), Semič (0+2), Stari trg ob Kolpi (0+3), Toplice (0+3), Trebnje (0+3) in Žužemberk (0+3). Pododdelkov ni bilo.

Glavni oddelek v Šmarju pri Jelšah je imel enega uradnika in tri zvaničnike. Bilo je pet oddelkov, Kozje (0+3), Podčetrtek (0+3), Poljčane (0+3), Rogaška Slatina (0+3) in Slovenske Konjice (0+3). Pododdelkov ni bilo.

Glavni oddelek v Šoštanjju je zaposloval pet zvaničnikov. Bili so štirje oddelki: Gornji Grad (0+3), Mozirje (0+3), Slovenj Gradec (0+4) in Solčava (0+3). Pododdelkov ni bilo.

Nekateri oddelki, ne le pododdelki, so imeli tudi carinsko vlogo. Sem so spadali oddelki v Dobrovniku, Kapli, Solčavi, Sv. Juriju ob Pesnici in

Žireh. Število tam zaposlenih mož je bilo odvisno od obsega nalog, povezanih s prehajanjem ljudi in tovora prek državne meje.

Že isto jesen je bil ta razpored finančne kontrole deloma spremenjen, in sicer z odločbo finančnega ministra z dne 27. novembra 1939. To je bilo objavljeno tudi v uradnem glasilu ministrstva za finance.⁷¹ Spremembe so se nanašale tudi na okoliš dravske finančne direkcije v Ljubljani in navedel bom zgolj te. Šlo je za povečanje števila možta. To se je povečalo za devet uradnikov: v odseku za finančno kontrolo pri tej direkciji za enega uradnika; pri treh glavnih oddelkih, v Kranju, Ljubljani mestu in Mariboru, za enega uradnika; pri treh oddelkih, Brežice, Ljubljana okolica in Planina pri Rakeku, za enega uradnika; pri pododdelku finančne kontrole pri carinarnici Jesenice za enega uradnika; na oddelku finančne kontrole v Šentvidu pri Ljubljani se je dovolil še en uradnik in tam sta bila odslej dva uradnika in trije zvaničniki, prej pa en uradnik in štiri zvaničniki. Skupno število se je torej povečalo za osem uslužbencev, saj se je eno delovno mesto zvaničnika spremenilo v uradniško.

Isto leto je prišlo še do ene spremembe tega razporeda finančne kontrole, vendar se ni nanašala na okoliš dravske finančne direkcije.⁷²

Nihanje predvidenega števila mož

Tudi v drugem desetletju obstoja naše kraljevine se je število mož pri finančni kontroli spreminjalo. To je bilo odvisno od več dejavnikov, notranjih in tudi zunanjih. Med zunanje je treba navesti vsaj odnose naše države s sosedi in s tem pogojene morebitne napetosti na meji ter splošne razmere v Evropi. Notranje razmere v državi so bile najbrž še bolj odločilne, na primer gospodarsko in finančno stanje države, socialne razmere med prebivalstvom, stanje delavskega gibanja, zlasti tistega z revolucionarnim predznakom itd.

Gibanje števila uslužbencev finančne kontrole v Sloveniji v obdobju 1930–1941 prikazuje preglednica 2. Upošteval sem podatke iz razporedov finančne kontrole v državi, ki so bili objavljeni v *Finansijskom zborniku* za večino let obravnavanega obdobja, razen za leto 1931, 1933 in 1934. Ker za omenjena tri leta ni bilo objavljene celovite sistemizacije, so bile v omenjenem uradnem glasilu objavljene vse spremembe in

⁷¹ *Izmena rasporeda finansijske kontrole, Finansijski zbornik, št. 48, 1939, str. 778–780.*

⁷² *Izmena rasporeda finansijske kontrole, Finansijski zbornik, št. 52, 1939, str. 880.*

dopolnitve predhodne razpredelnice. Treba se je bilo le potruditi in izračunati število moštva in enot za ta tri leta.

Take spremembe in dopolnitve pa niso bile redke. Zadržal se bom pri dveh. Tako je bil 20. septembra 1934 ukinjen glavni oddelek v Ljubljani in namesto njega sta nastala dva. Glavni oddelek Ljubljana levi breg je štel dva uradnika in dvajset zvaničnikov, od slednjih jih je bilo pet razporejenih v finančno direkcijo. Imel je dva pododdelka, tistega pri carinarnici (0+17) in tistega v pivovarni in tovarni špirta ter kvasa Union (0+5). Temu glavnemu oddelku so bili neposredno podrejeni oddelki Domžale (0+3), Kamnik (0+3), Litija (0+3), Lukovica (0+3), Sv. Vid nad Ljubljano (0+3) in Zagorje (0+3). Glavni oddelek Ljubljana desni breg je štel enega uradnika in osem zvaničnikov, podrejeni pa so mu bili oddelki v Devici Mariji v Polju (0+3), Studenec - Ig (0+3), Višnja Gora (0+3) in Vrhnika (0+3).⁷³

V času od objave sistemizacije z dne 21. decembra 1937 do 24. oktobra 1938, ko sta izšli sistemizaciji za leto 1937 in 1938, je bilo osemnajst objav sprememb in dopolnitev, od teh se jih je pet nanašalo tudi na Slovenijo.

Preglednica 2: Število predvidenega moštva finančne kontrole v Sloveniji v obdobju 1930–1941

Leto	Št. mož		Skupaj
	Uradniki	Zvaničniki	
1930	28	1104	1132
1931	21	714	735
1932	21	713	734
1933	21	713	734
1934	21	711	732
1935	29	500	529
1936	30	538	568
1937	32	530	562
1938	28	590	618
1939	32	581	613
1940	36	648	684
1941	36	661	694

⁷³ Osnivanje glavnih odeljka finansijske kontrole u Zagrebu i Ljubljani, *Finansijski zbornik*, št. 4, 1934, str. 103.

Zadnja celovita sistemizacija finančne kontrole je bila izdana 3. junija 1940.⁷⁴ Tedaj je bilo v Sloveniji predvidenih 684 pripadnikov te stroke, v celotni državi pa 4.119. To pomeni, da je bilo na okolišu dravske finančne direkcije v Ljubljani 16,60 odstotka jugoslovanskih financarjev. Edina moštvena sprememba je bila 31. avgusta 1940, ko se je število predvidenega moštva zvaničnikov pri nas povečalo za deset mož, na treh glavnih oddelkih za sedem mož (Maribor za pet, Jesenice in Celje po enega) ter na dveh oddelkih za tri može (Vransko za dva in Brežice za enega). V zbirnem pregledu tega razporeda je bilo (napačno) navedeno, da se je število mož v Sloveniji povečalo za trinajst oseb.⁷⁵

Spremembe enot finančne kontrole

Prav tako se je spreminjalo število predvidenih terenskih enot te kontrole. Prvo desetletje so bili to le oddelki, v drugem desetletju pa glavni oddelki, oddelki in pododdelki. Stanje enot v drugem desetletju kraljevine prikazuje preglednica 3.

Preglednica 3: Število sistemiziranih terenskih enot finančne kontrole v Sloveniji v obdobju 1930–1941

Leto	Št. terenskih enot			Skupaj
	Glavni oddelki	Oddelki	Pododdelki	
1930	20	109	4	133
1931	20	111	6	137
1932	15	80	34	129
1933	15	80	34	129
1934	16	78	34	128
1935	15	81	33	129
1936	15	82	35	132
1937	15	83	34	132
1938	15	83	35	133
1939	14	84	35	133
1940	14	85	36	135
1941	14	85	36	135

⁷⁴ *Raspored finansijske kontrole, Finansijski zbornik, št. 26, 1940, str. 673–688; popravek v št. 30, 1940, str. 751.*

⁷⁵ *Izmenе in dopune Rasporeda finansijske kontrole br. 7000/IX od 3 junia 1940, Finansijski zbornik, št. 36, 1940, str. 837–838.*

Med sistemizacijo za leti 1939 in 1940 je bila v Sloveniji le ena sprememba, ko se je oddelek finančne kontrole iz Starega trga ob Kolpi (spet) preselil v Vinico, število moštva te enote pa je ostalo enako.⁷⁶

Ljubljanska direkcija je 13. avgusta 1940 vsem enotam finančne kontrole razposlala okrožnico z opisom novih sprememb v tej kontroli. Ministrstvo za finance je 15. julija 1940 spet spremenilo razpored enot v Sloveniji. Na Vinici je ostal oddelek, v Starem trgu ob Kolpi pa je bil vzpostavljen njegov pododdelek. To je terjalo tudi spremembe v teritorialni pristojnosti enot te kontrole v Beli krajini, za katere je bila pristojna delegacija in ki niso bile majhne. Iz novega pododdelka Stari trg sta bili izločeni katastrski občini Sinji vrh in Damelj, ki sta spadali pod upravno občino Vinica, in dodeljeni oddelku v Vinici. Katastrski občini Spodnji Log in Knežja Lipa iz upravne občine Mozelj, ki sta dotlej spadali v okoliš oddelka Stari trg, sta bili dodeljeni ožjemu okolišu glavnega oddelka v Kočevju. V službeni okoliš pododdelka Stari trg sta torej spadali celotna upravna občina Stari trg ob Kolpi in katastrska občina Nemška Loka iz občine Koprivnik. Iz dotedanjega službenega okoliša oddelka v Črnomlju so bile izločene katastrske občine Žuniči, Preloka, Vinica, Hrast, Učakovce, Stara Lipa in Nova Lipa, ki so spadale pod upravno občino Vinica, ter dodeljene okolišu oddelka Vinica. Tako je pod okoliš tega oddelka sedaj spadalo celotno ozemlje občine Vinica. Iz dotedanjega okoliša oddelka v Metliki so izločili katastrsko občino Griblje iz upravne občine Gradac ter jo dodelili okolišu oddelka v Črnomlju. Oddelek finančne kontrole na Vinici in njegov pododdelek v Starem trgu ob Kolpi sta začela poslovati 1. avgusta 1940, zato so starešinam teh enot v Beli krajini in v Kočevju naročili, da o tem obvestijo vse pristojne občine. Oddelki morajo vse evidence iz katastrskih občin, ki so prešle v okoliš drugih enot, dostaviti pristojnim enotam finančne kontrole. O tem so morali starešine delegaciji poročati v desetih dneh po prejemu te okrožnice.⁷⁷

Do konca države je glede enot v Sloveniji prišla le še ena sprememba, ko se je pododdelek Svečina 31. avgusta 1940 preimenoval v Plač.⁷⁸

Na razpored finančne kontrole so vplivale tudi spremembe v upravnih ureditvi države. Tako je zaradi spremenjenih mej med Dravsko in

⁷⁶ *Izmena rasporeda finansijske kontrole, Finansijski zbornik*, št. 20, 1940, str. 562.

⁷⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1940, Okrožnice, spis št. 914/18-VII-1940.

⁷⁸ *Izmenе i dopune Rasporeda finansijske kontrole br. 7000/LX od 3 juna 1940, Finansijski zbornik*, št. 36, 1940, str. 837–838.

Savsko banovino 10. novembra 1931 prišlo do sprememb v razporedu finančne kontrole v dravski finančni direkciji. Oddelki Črnomelj (0+3), Metlika (0+4), Semič (0+3) in Vinica (0+4) so dotlej spadali pod Savsko finančno direkcijo s sedežem v Zagrebu, odtlej pa pod dravsko finančno direkcijo v Ljubljani, vendar se je hkrati zmanjšalo število zvaničnikov na dveh oddelkih za po enega moža, zato je bila nova sistemizacija oddelka v Metliki 0+3 in v Vinici 0+3. Hkrati sta oddelka v Čabru (0+4) in na Milanovem vrhu (Prezid, 0+8) prešla iz dravske v savsko finančno direkcijo.⁷⁹

Glede enot finančne kontrole v Sloveniji je mogoče zapisati, da se je njihovo število v zadnjem desetletju obstoja Jugoslavije razmeroma malo spreminjalo, največje spremembe so bile pri pretvarjanju oddelkov v pododdelke, ki so imeli nižji položaj kot oddelki.

Službena pot enega od vodij financarjev pri nas

Predzadnji vodja finančne kontrole v Sloveniji je bil Fran Golob, njegovo življenjsko in službeno pot pa si velja na kratko ogledati. Povzel sem jo po članku, ki je bil ob njegovi upokojitvi v lepi slovenščini objavljen v stanovskem glasilu.⁸⁰ Pripomniti je treba, da so ga včasih tudi uradno nazivali Franjo.

Rojen je bil 31. maja 1882 v vasi Dule, občina Bučka, okraj Krško, dežela Kranjska. Po osnovnošolski obveznosti je nadaljeval šolanje na gimnaziji v Novem mestu, ki je ni dokončal, saj se je zaradi gmotnih razmer moral zaposliti. Prvo službo je 1. maja 1900 nastopil na okrajnem sodišču v Krškem.

Od tam je z novim letom 1901 prešel k finančni straži v Ljubljani. Med triletnim vojaškim rokom je dosegel najvišji možen vojaški čin, to je čin narednika. Na začetku septembra 1906, ko je odslužil vojaščino, se je spet zaposlil pri finančni straži. Postal je nadpaznik, 15. marca 1911 preglednik, 28. oktobra 1917 nadpreglednik in 17. decembra 1917 komisar.

Po razpadu Avstro-Ogrske je sodeloval pri vzpostavljanju in organiziranju nove finančne straže na slovenskem ozemlju, ki je najprej spadalo

⁷⁹ *Izmena rasporeda finansijske kontrole usled izmena banovinskih granica, Finansijski zbornik*, št. 28, 1931, str. 617–618.

⁸⁰ *Slovo gosp. Franja Goloba, Finansijska kontrola*, št. 8, 1939, str. 229–230.

pod Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, nato pa pod Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kot komisar finančne straže II. razreda je 14. decembra 1918 zaprosil finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani, da bi mu pri odmeri pokojninske dobe šteli tudi čas od 1. maja 1900 do 31. decembra 1901, ko je bil pisarniški pomočnik na okrajnem sodišču v Krškem. Pripravljen je bil, da v štiriindvajsetih mesečnih obrokih plača pokojninski prispevek za ta čas.

Omenjeno ravnateljstvo je 3. marca 1919 zaprosilo okrajno sodišče v Krškem, da potrdi to prosilčevo navedbo. Sodišče je odpisalo 18. marca 1919 in potrdilo te navedbe ter predlagalo, da se mu teh osemnajst mesecev všteje v pokojninsko dobo, skladno z državnim zakonom z dne 25. januarja 1914.⁸¹ Finančno deželno ravnateljstvo je 30. januarja 1920 odločilo, da se njegovi prošnji ugodi, in ga obvestilo, da je dolžan v štiriindvajsetih obrokih vplačati v pokojninski sklad skupaj 80 kron, vsak mesec po 3,33 krone. O tem so obvestili tudi računovodski oddelek tega ravnateljstva.⁸²

Sredi maja 1925 je postal podinšpektor finančne kontrole, že 9. septembra 1925 je napredoval v inšpektorja II. razreda in 30. oktobra 1928 v inšpektorja I. razreda.

Kot je bila tedaj navada, je služboval tudi zunaj Slovenije. Od sredine junija 1925 do sredine marca 1927 je bil na oblastnem inšpektoratu finančne kontrole v Beogradu, od začetka novembra 1932 do februarja 1935 pa je bil referent (vodja) finančne kontrole pri primorski finančni direkciji v Splitu.⁸³ Od tam je bil z ukazom kraljevih namestnikov 28. februarja 1935 premeščen za inšpektorja finančne kontrole v VI. položajni skupini pri dravski finančni direkciji v Ljubljani.⁸⁴

Prejel je več državnih odlikovanj; poleti 1929 red Sv. Save IV. stopnje, jeseni 1936 pa red Sv. Save III. stopnje.⁸⁵

Upokojen je bil 5. junija 1939 kot predstojnik odseka za finančno kontrolo pri dravski finančni direkciji v Ljubljani. Od sodelavcev se je poslovil 17. junija 1939 v Rokodelskem domu v Ljubljani, kjer je nastopil tudi pevski zbor dravske sekcije zvaničnikov finančne kontrole v Ljubljani.

⁸¹ *Zakon o službenem razmerju državnih uradnikov in državnih slug (službena pragmatika)*, z dne 25. januarja 1914, DZ, št. 8/14, z dne 27. januarja 1914.

⁸² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 301–600, spis št. 342.

⁸³ *Razne objave iz »Službenih novin«*, Sl. list KBUDB, št. 96/32, z dne 3. decembra 1932.

⁸⁴ *Razne objave iz »Službenih novin«*, Sl. list KBUDB, št. 66/35, z dne 17. avgusta 1935.

⁸⁵ *Razne objave iz »Službenih novin«*, Sl. list KBUDB, št. 104/36, z dne 26. decembra 1936.

Proti tihotapljenju vojaških konj v Italijo

Minister za notranje zadeve je 10. aprila 1940 izdal okrožnico in jo nato poslal kraljevskim banskim upravam po državi, tudi tisti v Ljubljani. Nanašala se je na vse pogostejše tihotapljenje vojaških konj v Italijo.

Najprej je opisal, kako je to dejanje pripravljeno. Naprej gre izvidnica dveh ali treh mož, vsak vodi po enega konja. Za njimi je glavčina kolone, razdeljena v skupine po štiri do šest oseb, ki v presledkih vodijo konje prek meje. Za to imajo izdelane načrte, organizatorji pa so poznavalci in zanesljive osebe. Če so bili tihotapci zaloteni pri dejanju, so prav redko povedali imena svojih sodelavcev, pomagačev ali naročnikov.

Te konje so kupovali zlasti na sejmih in jih prignali v obmejni okoliš, od tam pa sami ali s pomočjo dvolastnikov odgnali v Italijo. V tujini je bilo povpraševanje zgolj po vojaških konjih, zato je tako tihotapljenje škodovalo naši državni obrambi, hkrati pa za živali niso dobili deviz ali protivrednosti v vojaškem materialu, kot bi bilo, če bi jih tujini prodali zakonito.

Za zatiranje tega pojava niso bili dovolj ukrepi policijskih, carinskih, obmejnih oblastev in obmejne čete. Obmejna četa za to ni imela niti zakonskega pooblastila, njene enote pa so bile preslabotne za taka opravila. Zaradi tega je potrebno popolno sodelovanje med omenjenimi organi ter med občinami, je ocenjeval prvi policaj v državi. Minister je zato odredil naslednje: vsi navedeni dejavniki morajo še bolj odločno preganjati to tihotapstvo; starešine teh uradov morajo vestno nadzirati poslovanje z živinskimi potnimi listi; varnostni organi morajo na živinskih sejmih organizirati obveščevalno službo, ki mora zagotoviti nadzor nad gibanjem tujcev in sumljivih trgovcev s konji, o takih ugotovitvah pa obveščati načelnike obmejnih okrajev, da bi jih tam prijeli; nezakonite trgovce s konji morajo občeupravna oblastva dosledno kaznovati; vsi organi notranje uprave morajo tesno sodelovati s finančnimi, vojaškimi in prometnimi organi.

K tej okrožnici je ljubljanski ban dodal svoje naročilo in oboje 17. aprila 1940 poslal vsem okrajnim načelnikom, upravniku policije v Ljubljani, predstojnikom mestne policije v Celju, Kranju in Mariboru, komisarjema železniške in obmejne policije v Mariboru in na Rakeku ter policijskemu komisarju na Jesenicah. Naročil jim je, da izdajo potrebna navodila za zatiranje tihotapstva s konji. Predsedniki občin morajo z razglasi opozoriti prebivalstvo na predpis o popolnjevanju vojske s konji

in prenosnimi sredstvi; za kršenje teh določb je predpisana zaporna kazen od enega do trideset dni ali denarna kazen, ki jo izreče poveljnik pristojne divizije. Predsedniki občin bi bili tudi sami kaznovani, če bi opustili dolžnosti, ki jim jih nalaga ta pravilnik. Dolžni so tudi, da vse nepravilnosti te vrste takoj javijo pristojnemu poveljstvu vojaškega okrožja, sicer kršijo vojaški zakon.⁸⁶ Njihova naloga je tudi poskrbeti, da so takoj obveščeni za vse spremembe glede posestnega stanja živine v občini. Dalje morajo zagotoviti, da so potni listi za živino pravilno in resnično izpolnjeni. Komandirji orožniških postaj so dobili nalogo, da lahko opravijo nenadne racije in pregledajo vse hleve. Orožniške patrulje so morale med službenimi obhodi nadzorovati prevoze konj ter ugotoviti pravilnost živinskih potnih listov. Vse sumljive zadeve so morali takoj javiti okrajnim načelstvom ob meji in obmejnim komisariatom.

Ob koncu je ban naročal naslovnikom, da morajo okrožnico dostaviti vsem orožniškim četam, vodom in postajam ter občinam, pa tudi vsem mejnim prehodom I. in II. kategorije.

To okrožnico je ban istega dne poslal tudi dravski finančni direkciji in zaprosil, da bi le-ta podrejenim uradom izdala podrobna navodila. Od tam so 22. aprila 1940 okrožnico poslali vsem glavnim oddelkom in oddelkom finančne kontrole ter naročili tudi takim enotam znotraj banovine, da so tudi one pozorne na kupovanje in zbiranje konj za tujino, o čemer morajo takoj poročati neposredno direkciji.⁸⁷

Na predvečer svetovnega spopada

Zaostrovanje razmer v Evropi je povzročilo pospeševanje obrambnih priprav tudi v Kraljevini Jugoslaviji. Velik poudarek je bil dan utrjevanju meje proti Italiji, kjer je zrasla tako imenovana Rupnikova linija, ter zaščiti pred letalskimi napadi. Spomladi 1939 je izšla uredba, ki je določila naloge na področju protiletalske zaščite,⁸⁸ takoj za njo pa še navodilo.⁸⁹

⁸⁶ *Zakon o ustroju vojske in mornarice*, Ur. list KBUDB, št. 42/30, z dne 22. marca 1930, čl. 234.

⁸⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1940, spis št. 43/2–pov.–1940.

⁸⁸ *Uredba o zaščiti pred zračnimi napadi*, Sl. list KBUDB, št. 36/39, z dne 6. maja 1939. *Dopolnitev uredbe o zaščiti pred zračnimi napadi*, Sl. list KBUDB, št. 66/39, z dne 19. avgusta 1939. *Pojasnilo določbe člena 6. uredbe o zaščiti pred zračnimi napadi*, Sl. list KBUDB, št. 71/39, z dne 6. septembra 1939.

⁸⁹ *Navodilo za izvrševanje uredbe o zaščiti pred zračnimi napadi*, Sl. list KBUDB, št. 37/39, z dne 10. maja 1939; popravek v Sl. listu KBUDB, št. 59/39, z dne 26. julija 1939.

Pravilnik, ki je imel pet delov in je v slovenskem uradnem listu v različnih številkah izhajal skoraj poldrugo leto, je podrobneje uredil protiletalsko zaščito.⁹⁰

Prvega septembra 1939 je del Evrope zajel požar druge svetovne vojne in v državah, ki vanj še niso bile vpletene, so začeli še bolj intenzivno pripraviti obrambo. To je veljalo tudi za Kraljevino Jugoslavijo. Del obrambnih priprav je izvajala tudi finančna kontrola.

Ministrstvo za finance, oddelek za finančno kontrolo, je 26. avgusta 1940 od ljubljanske finančne direkcije zahteval podatke o tem, kolikšen del moštva te kontrole ima zaščitne maske in kolikšen še ne. Direkcija je čez tri dni te podatke zahtevala od glavnih oddelkov finančne kontrole, in ko so ti poslali odgovore, so v Ljubljani izdelali preglednico. Iz nje je razvidno, da je bilo tedaj v Sloveniji sistemiziranih 684 uradnikov in zvančnikov finančne kontrole, zaščitno masko je imelo 217 mož, potrebovali bi še 467 teh sredstev za zaščito pred bojnimistrupi.

Z direkcije so v Beograd odpisali 13. septembra 1940 in navedli, da je bilo tedaj pri nas 667 mož finančne kontrole, torej sedemnajst mask kot je predvidevala sistemizacija. Iz državnih sredstev so nabavili 14 mask in jih razdelili med moštva glavnih oddelkov Celje, Ljubljana mesto in Maribor ter moštvo oddelka Kamnik. Iz lastnih sredstev je kontrola kupilo devetinšestdeset mož.⁹¹

Isto ministrstvo je 16. septembra 1940 naročilo ljubljanski direkciji, da ji do 1. oktobra 1940 sporoči vrsto podatkov s področja priprav na obrambo. Od tega ministrstva sta namreč *Inspekcija zemaljske odbrane* in *Štab teritorijalne vazdušne odbrane* zahtevala poročilo o opravljenih pripravah na izvajanje pasivne zaščite, skladno z uredbo in pravilnikom o zaščiti pred zračnimi napadi. V prihodnje je tako poročilo treba pošiljati vsakega prvega januarja in prvega julija, so naročili z ministrstva.

Direkcija je natipkano poročilo poslala 28. septembra 1940, obsegalo je eno stran in pol, napisano je bilo v slovenščini. Sporočalo je, da je v tej direkciji oblikovan pododbor za zaščito pred zračnimi napadi, ki ima šest članov. Naloga tega pododbora je, da organizira gasilsko, zdravstveno, tehnično-kemično, propagandno in obveščevalno službo (služba za obveščanje). Pri direkciji je bila gasilska služba, enako pri podrejenih uradih, tečajev še ni bilo. Organizirali so tudi sanitetno-zdravstveno

⁹⁰ *Pravilnik o zaščiti pred zračnimi napadi*, Sl. list KBUDB, od št. 37/39, z dne 10. marca 1939 do št. 99/40, z dne 11. decembra 1940.

⁹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1940, ovoja št. 281/1 in 281/2.

službo, v katero so vključili zgolj ženske, nekaj tečajev je že bilo. Seznam so že poslali mobilizacijskemu odseku kraljevske banske uprave Dravske banovine. Glede v vojni predvidene selitve uradov je poročilo navedlo, da so v Ljubljani predvideli novo lokacijo v graščini na Igu, v Mariboru na veleposestvu Schönborn v Čreti, občina Slivnica, v Celju pa v Savinjskem dvoru. Za odpravo arhiva so nakupili 181 zabojev in nabavili nekaj orodja. Drugega zaščitnega materiala nimajo, ker ni bilo za to odobrenih sredstev. Na poveljstvo dravske divizijske oblasti v Ljubljani so se obrnili za prevozna sredstva ob evakuaciji, a tam so prošnjo zavrnil. Za zaklonišča ni denarja, so sklenili poročilo.⁹²

Finančno ministrstvo je 24. septembra 1940 vsem direkcijam poslalo prepis uredbe, ki jo je ministrski svet sprejel 9. septembra istega leta in ni bila objavljena. Imela je šest členov in je določala taksne, trošarinске in carinske ugodnosti za vlado nemškega rajha. Ta vlada je smela nabavljati material in opremo za prehodni taborišči v Zemunu in Prahovu, kjer so začasno nameščali nemške izseljence iz Besarabije. Ta del Romunije so junija 1940 zasedle ruske čete, skladno z nenapadalno pogodbo med Nemčijo in Sovjetsko zvezo z dne 23. avgusta 1939.⁹³ Teh davščin so bili oproščeni oprema za obe taborišči ter šotorsko poljsko bolnišnico, tovorni avtomobili, radijski postaji, zdravila in živila. Če bi te opreme ne izvozili iz naše države v roku meseca dni po ukinitvi obeh taborišč, bi zanjo morali plačati vse dajatve. Minister za finance je dobil pravico, da je ta rok podaljšal in je sicer urejal vse drugo v zvezi s to zadevo. V spremnem dopisu je to ministrstvo pojasnilo postopke finančne kontrole pri izvajanju te uredbe. V Ljubljani so uredbo in spremni dopis prepisali v latinico ter ju razposlali vsem enotam finančne kontrole.⁹⁴

⁹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1940, spis št. 293.

⁹³ C. L. Sulzberger, *Druga svetovna vojna*, str. 21.

⁹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1940, spis št. 297.

PRITOŽBE NAD FINANČNIMI STRAŽNIKI

Financarji so bili večino delovnega časa na terenu, torej med prebivalstvom. To jih je sprejemalo dvojno: po eni strani dobro, saj so bili tudi predstavniki varnosti in reda, po drugi strani pa slabše ali celo slabo tisti, ki so jih zalotili pri kršenju finančnih predpisov, in takih ni bilo malo. Od tega ambivalentnega dojemanja finančnih mož pa do pritožb zoper iste pa je bil le en korak.

V širši okvir pritožb bi se dalo uvrstiti tudi javno kritiko financarjev, ki je bila zapisana v tedanjih časnikih, revijah ali pa vlogah, ki so jih posamezniki ali skupine naslovile na finančno upravo, praviloma na njeno vodstvo v Ljubljani ali Beogradu. Take kritike so omenjene tudi na nekaj drugih mestih te knjige, zato bo to poglavje namenjeno predvsem pritožbam in tožbam, podanim zoper posamezne finančne stražnike.

Pritožba zoper starešino oddelka v Lukovici

Gremij trgovcev v Kamniku je 22. januarja 1927 poslal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani pisno pritožbo zoper starešino oddelka finančne kontrole v Lukovici. Vsebino njihovih očitkov na račun Alojzija Kramarja bi bilo mogoče strniti v dve besedi: šikaniranje državljanov.

Tako je na semanji dan v Moravčah opravljal revizijo (nadzor) in tako oviral sejmarje, zato so stranke odšle, sejmarji pa so bili ob zaslužek. Na rojstni dan kraljice Marije, 9. januarja 1927, je pri trgovcih in trafikantkah v Lukovici opravljal revizijo, po mnenju pritožiteljev pa bi bilo boljše, če bi tisti dan z moštvom odšel k maši. Ker dela sitnosti, so ljudje z njim nezadovoljni, so sklenili trgovci in zaprosili za ukrepe, da bi se razmere umirile.

Delegacija je pritožbo odstopila oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani. Ker ni bilo odgovora, so 1. aprila iz delegacije

povprašali, kaj je z odgovorom. Oblastni inšpektorat je odpisal 20. aprila 1927 in priložil poročilo Branka Vukmanovića, pripravnika za komisarja okrajne uprave finančne kontrole Ljubljana I. On je raziskoval pritožbo in že v uvodu v svoje poročilo zapisal, da ni dokazov o nepravilnem poslovanju starešine in moštva oddelka v Lukovici. Poročilo je napisal v srbohrvaščini in latinici. Le dve stranki, člana gremija, sta imeli slabo mnenje o starešini oddelka. Ignac Tomc iz Moravč je vkletil vino, ni pa zanj plačal državne trošarine, zato ga je starešina prijavil. Franc Pungartnik iz Lukovice je nepravilno vodil register žganja, zato ga je starešina večkrat opozoril. Ob zadnji reviziji je ugotovil razliko med dejanskim in računskim stanjem žganja, zato ga je starešina prijavil, storilec pa je bil kaznovan s 130 dinarji kazni.

Ker se je v moravškem koncu razpaslo tihotapstvo saharina, zlasti s strani prodajalk jajc, so financarji le-tem posvečali večjo pozornost, jih nadzorovali in pregledovali. To so opravljali tudi na semanji dan v Moravčah. Okrajna uprava finančne kontrole v Ljubljani I. je 6. januarja 1927 vsem oddelkom odredila, da opravijo inventuro tobačnih klobas in cigar virgink, ki so se tedaj podražile. Možje so zato opravili inventuro po trafikah in 9. januarja 1927 tudi v Lukovici.

Starešina oddelka ima strog nastop do strank, zato nekateri štejejo, da jih šikanira. Opozorjen je bil, naj pri uradnem poslovanju uporablja blažji in mirnejši ton. Ob koncu poročila je pripravnik za komisarja sklenil, da ni razlogov za disciplinsko ukrepanje zoper Alojzija Kramarja.

Delegacija je 24. aprila 1927 odpisala gremiju trgovcev v Kamniku, opisala, kako je ravnala s pritožbo, povzela ugotovitve nadzora s strani okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani I. in ji dala prav.¹

Saharin so tedaj tihotapili iz sosednjih držav, zlasti iz Avstrije. Financarja Milan Vindištvan in Franc Pucelj sta 17. oktobra 1926 prijela Uršulo Pavlič, doma iz Avstrije, ki je k nam pritihotapila 1,530 kilograma saharina. Privedla sta jo na okrajno upravo finančne kontrole v Mariboru, kjer je priznala dejanje in se izgovarjala, da je saharin last prijateljice, ki je z njo pripotovala iz Avstrije, ob aretaciji pa je zbežala. Okrajno sodišče v Mariboru je zanj odredilo pripor. Saharin so poslali v analizo v kemični laboratorij uprave državnih monopolov v Beogradu, kjer so ugotovili točno težo, sestavo kristalnega saharina in vsebnost sladkorja. Tihotapski odsek uprave državnih monopolov je 28. oktobra

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 331–450, spis št. 410.

1926 vložil tožbo na monopolsko sodišče, in to jo je 2. novembra 1926 obsodilo na 6.732 dinarjev kazni, dva meseca zapora in plačilo 370 dinarjev državne takse.²

Davčni upravitelj je kritiziral finančna stražnika

Rudolf Primec, upravitelj davčnega urada za mesto Ljubljana, je po naročilu taksnega oddelka finančnega ministrstva marca 1928 kontroliral delo kinopodjetij v Ljubljani. Nadzor je 25. marca 1928 opravil v kinu Ljubljanski dvor. Ob koncu se je vpisal v kontrolni list pri blagajni. Hotel je opraviti še nadzor nad uslužbencema finančne kontrole, ki sta bila tam v službi. Od njiju je zahteval službeni nalog, da bi se vanj vpisal. Sprva sta to odklonila, ker da tega ne smeta kazati nobenemu davčnemu uradniku, nato pa sta le privolila. Naslednji dan je tak nadzor opravil v kinu Union in tudi tam je od službujočega financarja zahteval službeni nalog, da bi se vanj vpisal, tega pa mu stražnik ni dovolil.

Najbrž so zaradi tega z oddelka finančne kontrole št. 1 v Ljubljani, kamor sta spadali omenjeni kinopodjetji, že 27. marca 1928 vprašali okrajno upravo finančne kontrole Ljubljana I., ali so davčni uradniki kot superkontrolorji kinopodjetij od finančne kontrole upravičeni zahtevati službeni nalog. Po njihovem mnenju tega niso upravičeni. Okrajna uprava je spis odstopila oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani.

Upravitelj Primec je o tem nadzoru 29. marca 1928 napisal poročilo in navedel, da je na ta način nadzor nad delom finančne kontrole onemogočen, saj bi se lahko kdo lažno izdajal za financarja ali pa bi se kdo, ki bi bil odrejen v službo h kinopredstavam, izmaknil delu. Sklenil je, da bi bilo treba izdati ustrezne ukaze starešinam oddelkov finančne kontrole. Njegovo poročilo so poslali generalni direkciji davkov v Beogradu in od tam oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani, da bi zadevo preveril in poročal tej direkciji. Iz inšpektorata so spis poslali okrajni upravi finančne kontrole I. v Ljubljani, od tam pa na oddelek te kontrole Ljubljana št. 1. Starešina tega oddelka je okrajni upravi odpisal 16. junija 1928 in navedel, da so uslužbenci finančne kontrole dolžni službeni nalog pokazati le svojim neposrednim starešinam, drugim se izkažejo s svojo službeno legitimacijo. Do zlorabe ne more priti, saj jih

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 451–560, spis št. 489.

nadzirajo tudi pristojni starešine. Pri tem opravilu imajo tudi knjižico, v katero vpisujejo serije številčk blokov vstopnic, v to knjigo pa se vpisuje tudi superkontrola, je končal. Okrajna uprava je čez dva dni spis poslala oblastnemu inšpektoratu in pripisala, da je za legitimiranje dovolj službena izkaznica finančne kontrole, morebitni dvom pa lahko superkontrola preveri na oddelku finančne kontrole.

Isti oddelek finančne kontrole je 8. maja 1928 spet pisal okrajni upravi te kontrole, ali so davčni uradniki upravičeni zahtevati, da jih uslužbenci finančne kontrole spremljajo med opravljanjem te superkontrole. Vprašanje so iz okrajne uprave poslali oblastnemu inšpektoratu, od tam pa davčnemu uradu za mesto Ljubljana. Iz davčne uprave so odgovorili, da tako spremstvo zahtevajo le od tam službujočega uslužbenca finančne kontrole, ne pa od posebej v ta namen odrejenega uslužbenca. Zahteve uradnikov, da jim gledalci med predstavo pokažejo vstopnice, pri publiku ne povzročajo revolta, so ocenjevali na tem uradu.

Oblastni inšpektorat je 21. decembra 1928 odpisal generalni direkciji davkov in navedel, da za identifikacijo financarja zadošča službena legitimacija. Če bi uslužbenec pokazal službeni nalog, bi lahko prišlo do izdaje uradne skrivnosti, saj taki nalogi včasih veljajo za več dni. Davčni uradniki kontrolirajo, ali je taksa v kinopodjetjih v redu plačana, ne pa, kdo od uslužbencev finančne kontrole tam opravlja službo. Davčni uradniki od uslužbencev finančne kontrole zahtevajo tudi to, da jih spremljajo v kinodvorano ter od obiskovalcev zahtevajo vstopnice na vpogled, nato jih izročijo davčnemu uradniku za kontrolo. To pa ni dopustno, saj finančna kontrola nadzira vhod in izhod; če pa mora spremljati davčnega uradnika, lahko tisti brez vstopnic ali s ponarejenimi vstopnicami pridejo v dvorano ali iz nje zbežijo. Financar pa bi na ta način tudi lahko opravičil svoje nevestno delo, saj bi se izgovarjal, da so ilegalci prišli v dvorano prav v času, ko je on spremljal davčnega uradnika po dvorani. Tako spremljanje koristi komodnosti uradnika in je škodljiva za službo, so sklenili daljše pisanje, napisano s pisalnim strojem.

Generalna direkcija davkov je 5. januarja 1929 sporočila finančni direkciji v Ljubljani, naj zadevo reši v okviru lastne pristojnosti. Iz ljubljanske direkcije so 16. marca 1929 pisali davčni upravi za mesto Ljubljana in našteli nekaj dejstev te vrste: superkontrola ugotavlja tudi pravilnost poslovanja uslužbencev finančne kontrole; kontrola vstopnic v dvorani naj poteka brez asistence financarjev, razen v primeru prepira in

nereda; finančna kontrola mora sicer pomagati davčnemu uradniku pri superkontroli; svojo istovetnost financarji izkažejo s službeno izkaznico, ne pa s službenim nalogom.³

Tožbe zaradi dolgov

Uslužbenci finančne kontrole se niso zagovarjali le pred disciplinskim sodiščem, ampak tudi pred rednimi sodišči. Šlo je zlasti za tožbe zaradi neporavnanih dolgov.

Krunja Marič, žena Vukosava Marića, je 2. maja 1924 pisala delegaciji ministrstva financ v Ljubljani. Sporočila je, da mož njej in otroku, ki živita v Ljubraviću, okraj Valjevo, ne pošilja denarja za preživljanje. Zaposlen je bil na oddelku finančne kontrole v Žireh. Iz delegacije so pismo odstopili oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Ljubljani, od tam pa 6. junija 1924 o rešitvi obvestili tudi prosilko.⁴

Okrajno sodišče v Mariboru je izdalo dva pravnomočna sklepa v tožbi dveh trgovcev zoper Jurija Rusa, podpreglednika finančne kontrole, zaposlenega na glavnem kolodvoru v Mariboru. Omenjeni je v trgovinah Marije Gajšek in Ivana Terneka kupil špecerijsko blago, a ga ni plačal. Pri trgovki je bil dolžan 437 dinarjev, pri trgovcu pa 612 dinarjev. Sodišče je 4. julija 1927 in 22. maja 1929 izdalo sklepa o plačilu dolgov, sodnih stroškov in pripadajočih obresti. Nato je računovodstvo delegacije ministrstva financ v Ljubljani dolžniku začelo odtegovati od osebnih prejemkov.⁵

Franc Fijavž je bil podpreglednik finančne kontrole v Mariboru, na oddelku v pivovarni Union. Bil je poročen in oče treh otrok. Z ženo sta se razšla in ona se je odselila v bližino Celja. Okrožno sodišče v Mariboru je 19. septembra 1926 pravnomočno razsodilo, da mora ženi od 1. julija 1926 dalje plačevati 250 dinarjev mesečne preživnine. Ker je ni plačeval, ga je žena Ana Fijavž tožila za 1.000 dinarjev, okrožno sodišče pa je izvršbo 25. decembra 1927 dovolilo. Nato mu je računovodstvo delegacije v Ljubljani začelo odtegovati od njegovih prejemkov. Žena je na začetku decembra 1928 zaprosila oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani,

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, D–8, ovoj 4175.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 2001–3000, spis št. 2025.

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1927, 1301–0000, ovoj št. 2681 in fasc A. P. O. 1929, 1–164, spis št. 77.

da bi sama prejemale draginjsko doklado, saj ji je mož ne daje, ona pa je v težkem gmotnem stanju. Ker ni dobila odgovora, je 8. januarja 1929 ponovila prošnjo. Iz finančne direkcije v Ljubljani so ji odgovorili, da njen mož od 1. decembra 1927 ne prejema več draginjskih doklad za otroke in njo: otroci so odrasli in preskrbljeni, z njo pa ne živi več v skupnem gospodinjstvu. Torej je bilo treba njeno prošnjo v celoti zavrniti.⁶

Okrajno sodišče v Gornji Radgoni je 15. februarja 1929 dovolilo izvršbo, ki jo je zahteval Franc Kolleritsch, trgovec v Apačah. Ivan Sokolovič, podpreglednik finančne kontrole na oddelku v Apačah, mu je namreč dolgoval 418 dinarjev in 50 par. Sodišče mu je poleg tega dolga odredilo še plačilo pripadajočih obresti od 3. februarja 1928 dalje, 114,75 dinarja pravnih stroškov in 95,50 dinarja stroškov predloga za izvršbo. Rubež tretjine njegovih prejemkov je morala izvršiti tedanja finančna direkcija v Ljubljani, ki je 20. februarja 1929 obvestila navedeno sodišče, da je sklep dala izvršiti oddelku za računovodstvo te direkcije.⁷

Klara Globočnik z Jezerskega št. 92 je 19. februarja 1929 prosila finančno direkcijo v Ljubljani, da od Franca Matka, podpreglednika finančne kontrole na oddelku v Cerknici, izterjajo dolg 1.000 dinarjev. To vsoto ji je dolgoval že štiri leta, in kljub temu da je o tem pisala starešini omenjenega oddelka, ji dolga ni povrnil. Dolgoval ji je še 400 dinarjev obresti, skupaj torej 1.400 dinarjev. Z direkcije so ji odpisali 22. februarja 1929 in navedli, da dolžniku ne morejo odtegovati od plače, ker direkcija ne izvršuje neiztoženih privatnih terjatev. Napotili so jo na sodno pot. Isti podpreglednik je dolgoval 2.402 dinarja tudi Leopoldu Turšiču, mizarskemu mojstru v Cerknici. Okrajno sodišče v Cerknici je 25. junija 1927 dolžniku naložilo plačilo tega dolga mojstru, česar pa ni storil. Upnik je prek notarja vložil zahtevek na okrajno sodišče v Cerknici, to pa je 7. marca 1929 dovolilo izvršbo. Finančna direkcija mu je morala vračunati tudi 206,50 dinarja stroškov.⁸

Državni uslužbenci, med njimi tudi finančni stražniki, so torej neredko zašli v dolgove, ki jih je bilo treba včasih celo sodno izterjati. Kako je to potekalo? Oddelek za državno računovodstvo in proračun pri ljubljanski finančni direkciji je za dolžnika izdelal seznam odtegljajev in dodal plačilni nalog. Ta nalog je potrdila krajevna kontrola v Ljubljani, nato je omenjeni oddelek upnikom prek poštne hranilnice nakazoval

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. 127–1929.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 601–1200, spis št. 613.

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 601–1200, spis št. 612.

odmerjene vsote. Če je upnik imel čekovni račun, so odtegljaje nakazovali na ta račun. Od odtegljajev so računali takso po tarifni postavki št. 33. To je torej potekalo brez posredovanja davčnih uprav. Šlo je malo drugače, kot je predvidel pravilnik za delo oddelkov računovodstva,⁹ je ljubljanska finančna direkcija 7. avgusta 1929 sporočila direkciji v Banja Luki, ki je prosila za to pojasnilo.¹⁰

Tudi združenja so se pritoževala

Včasih pritožba ni zadevala posameznega, določenega uslužbenca finančne kontrole, pač pa določeno ali nedoločeno skupino.

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je 8. aprila 1930 pisala dravski finančni direkciji v Ljubljani. Pritožila se je nad finančno kontrolo. Uslužbenci te kontrole so nadzirali tudi pravilno plačevanje uslužbenskega davka z davčnimi znamkami. Pri tem so bili po oceni te zbornice preveč formalni, malenkostni, dajali so razna navodila v navzočnosti drugih uslužbencev, v obratovalnicah so se zadrževali dolgo časa itd. Vse to je delodajalcem povzročalo nevšečnosti. Direkcijo so zaprosili, naj poskrbi, da v prihodnje ne bi prihajalo do upravičenih pritožb nad finančno kontrolo, so sklenili svoje pisanje. Nato je direkcija spis razposlala vsem enotam finančne kontrole in jim naročila, naj poslušajo vljudno, obzirno in hitro.¹¹

»Pokrajinska zveza društev hišnih posestnikov za Slovenijo v Ljubljani« je 11. maja 1932 pisala dravski finančni direkciji in se pritožila zaradi srbskih obrazcev. Novela taksnega zakona¹² je določila, da morajo hišni lastniki z vsemi najemniki prostorov do 1. julija 1932 skleniti pisne pogodbe na posebnih kolkovanih tiskovinah, od 1. aprila 1932 pa najemnikom izdajati potrdila o prejeti najemnini na kolkovanih obrazcih. To je pomenilo novo breme za hišne posestnike, ki so doslej smeli take pogodbe sklepati tudi ustno. Pričakovali so, da bodo tiskovine natiskane tudi v slovenskem jeziku, saj so take pogodbe zelo pomembne, celo vsaka beseda, sicer prihaja do sporov in pravnih. Obrazci so le v srbohrvaščini,

⁹ *Pravilnik za delo računovodskih odsekov finančnih direkcij in za računovodstveno-blagajniško poslovanje davčnih uprav*, Sl. list KBUDB, št. 11/31, z dne 12. februarja 1931.

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, 1201–2200, spis št. 2096.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1930, spis št. 146/2.

¹² *Zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o taksah*, Sl. list KBUDB, št. 32/32, z dne 23. aprila 1932.

kar uporabnikom ni razumljivo. Tako srbska beseda *ugovor* v slovenščini pomeni protest (pritožbo), beseda *zakup* pa pomeni v našem jeziku oddajo zemljišča, ne pa stanovanja v najem. Zaposili so, naj direkcija ministrstvu za finance predlaga izdajo teh listin tudi v slovenščini, do tedaj pa naj se tovrstno poslovanje prekine. Direkcija je spis 14. maja 1932 odstopila v Beograd, ki je hitro odgovoril, da so obrazce natiskali tudi v slovenščini, torej dvojezično. Nato je direkcija 13. junija 1932 naslovnika pritožbe obvestila o ugoditvi njihovi želji in ga zaprosila, naj o tem obvesti vse svoje člane.¹³

Krajevni odbor združenja vojnih invalidov v Kranju je 16. februarja 1933 pisal dravski finančni direkciji, oddelku za trošarino. Šlo je za pritožbo na račun finančne kontrole v tem kraju. Glavni oddelek te kontrole v Kranju domnevno ni upošteval pravilnika za oddajo trafik, ki narekuje, da je treba pred oddajo dobiti mnenje tega združenja. V okraju Kranj so bile odprte štiri nove trafike, dve v Kranju in dve v Stražišču, v načrtu pa je bilo odprtje še dveh. Trafik pa niso dobile v zakup zaščitene osebe, ampak nezaščitene in tiste, ki niso bile vojne žrtve. Prosili so, da bi to *uredili*.

Iz Ljubljane so naslednji dan pisno naročili omenjenemu oddelku v Kranju, da poroča o zadevi. Oddelek je odpisal zadnji dan februarja 1933, odgovor je obsegal poltretjo stran tipkopisa. Starešina tega oddelka je glede trafik podrobno opisal razmere v teh dveh občinah. Angela Geiger je prevzela kiosk ob križišču cest za Golnik in Jezersko, ki je bil dalj časa zapuščen. Sprva je oblastni monopolni inšpektorat v Zagrebu odklonil njeno prošnjo za oddajo trafike, a na predlog županstva Kranj so ji to 19. januarja 1932 dovolili. Mira Komotar je zakupila kiosk pred hotelom Stara pošta v Kranju, ko ji je omenjeni inšpektorat v Zagrebu to 4. februarja 1933 odobril. Bila je bolehnna in zaradi bolezni odpuščenca iz poštne službe, hkrati pa hči zaradi vojne obolelega in umrlega profesorja na kranjski gimnaziji. Katarina Šiler je imela trafiko na Gaštejju, ki je bila odprta 19. oktobra 1931 in je bila edina v občini Stražišče. Ob koncu dopisa je starešina ocenil, da vojni invalidi niso pokazali zanimanja za te zanemarjene in opustele trafike, ki so oživele, šele ko so jih prevzele omenjene ženske.¹⁴

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, C-1, D-1, E-1 in F-1, spis št. 81158.

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, C, D, E, F-1, B20, ovoj B1, spis št. B1/3770-1933.

SMRTNA KOSA V VEČ OBLIKAH

Financarji so bili pri opravljanju naporne službe izpostavljeni številnim težavam pa tudi nevarnostim, zato je bil smrtni davek precejšen. Prihajal je v več oblikah, na primer kot smrt v spopadih na državni meji, smrt ob »srečanjih« s tihotapci znotraj države, težke bolezni, še posebej tuberkuloza, nesreče, ne moremo pa izpustiti samomorov. Če ta knjiga ne bi opozorila tudi na to plat financarskega poklica, ne bi bilo pošteno do teh fantov in mož, zato bom opisal nekaj takih dogodkov.

Nesreča pripravnika na Ratitovcu

Rafael Gabrič je bil rojen 4. februarja 1899 v Gorici, nato se je s starši preselil v Ljubljano. Tu je končal šest-razredno ljudsko šolo in prvi razred gimnazije, nato je postal ključavničarski vajenec. Moral je k vojakom, in ko se je vrnil domov, je 7. avgusta 1919 napisal prošnjo za sprejem k finančni straži. Službo je nastopil na začetku novembra 1919 in bil razporejen v oddelek finančne straže v Železnikih.

Skupaj z nadpaznikom Ivanom Turkom je bil razporejen v službo, ki naj bi trajala od 4. avgusta od 3.00 do 5. avgusta 1920 do 16.00. To je bilo tako imenovano četovanje (patruljiranje) iz Železnikov skozi vas Rudno na Jelovico do Ribčeve planine, nato naj bi se vrnila skozi vas Prtovč in prišla na cesto v vasi Jesenovec ter se po njej vrnila domov na oddelek. Med službo naj bi opazovala, se ustavila na pomembnejših in razglednih točkah, posebej naj bi pazila na morebitno tihotapljenje živine čez razmejitveno črto v Italijo.

Ko sta se 5. avgusta vračala čez planino Pečano proti Prtovču, sta ob 11.00 počivala med Gladkim vrhom in Prtovčem. Tedaj se je poskusni stražnik (pripravnik) Gabrič oddaljil od tovariša, rekoč, da se takoj vrne. Ker ga ni bilo nazaj, ga je sodelavec začel iskati in ga končno našel na

Torkarjevem rebro, mu dal umetno dihanje, toda rane so bile tako hude, da je umrl. Vzel je njegovo puško in opremo ter poiskal pomoč pri dveh vaščanih Prtovča, da so ga prenesli v vas, nato so ga s sanmi prepeljali v vas Jesenovec, od tam pa z vozom v Železnike. Od opreme je manjkalo petnajst nabojev in torbica zanje, česar niso našli.

Pogreb je bil 7. avgusta 1920 na pokopališču v Železnikih. Od svojcev sta bili na pogrebu pokojnikova mati in sestra, obe iz Ljubljane, vsi uslužbenci oddelka ter orožniki iz tamkajšnje postaje in domače prebivalstvo. Stroške pogreba je v celoti krila mati.

O tej nesreči je oddelek takoj telegrafsko poročal vodstvu preglednega okraja finančne kontrole v Kranju in tudi delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani. O nesreči je bil zaslíšan nadpaznik Ivan Turk, oddelek pa je izdelal dve rokopisni poročili. Mrliški list je izdal župnik v Železnikih.¹

Ivan Hvala, rojen 1876 v Trnovem pri Gorici, je bil 26. novembra 1900 sprejet k finančni straži v Trstu, po razpadu države pa se je kot nadpaznik javil v službo k tej straži v Sloveniji in bil razporejen na oddelek št. 3 v Ljubljani. Zaradi sodelovanja pri tihotapstvu 13 kilogramov tobaka na ljubljanskem kolodvoru oktobra 1919 je bil suspendiran, nato 12. januarja 1920 odpuščen iz službe. Pritožil se je na finančno ministrstvo, tam pa so mu 12. junija 1920 kazen spremenili v degradacijo na stopnjo paznika. Spremljal je ekspresni vlak Orient expres iz Ljubljane do Beograda in nato 8. avgusta v obratni smeri. Med postajama Vinkovci in Slavonski Brod je na vlaku nenadoma umrl, zadet od srčne kapi. Pokopali so ga na mestnem pokopališču v Slavonskem Brodu. V spisu je poleg njegovega imena in priimka dosledno dopisana rimska številka II, kar verjetno pomeni, da sta bila pri tej straži dva z enakim imenom in priimkom.²

Smrt pripravnika zaradi podhladitve

Oddelek finančne kontrole v Radencih je 3. decembra 1921 poročal okrajni upravi finančne kontrole v Gornji Radgoni, da je nenadoma izginil njihov pripravnik Josip Lah. Dva dni prej je bil pri skupni maši,

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani 1920, spis št. 7494.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani 1920, spis št. 7601.

nato pa je z dvema tovarišema odšel na večerjo v restavracijo Zdravilišča Slatina Radenci. Ko so se razšli, je bil namenjen v svoje stanovanje v tem zdravilišču, ki ga je oddelek imel v zakupu.

Naslednji dan je okrajna uprava odpisala in starešini oddelka naročila, da nadaljujejo s poizvedbami za izginulim, izprašajo njegove sodelavce o njegovem obnašanju pred izginotjem, popišejo njegove stvari v sobi zdravilišča in opravijo vse druge potrebne stvari.

Osmega decembra je trojica vstopila v stanovanje in popisala vse stvari, ki jih je videla. Izdelali so seznam osemindvajsetih predmetov, od uniforme do knjige predpisov o finančni kontroli. O tem so še istega dne poročali okrajni upravi. Enajstega decembra so na isto upravo poslali poročilo, da so pripravnikove dolgove poplačali iz njegove plače za mesec december. Odprli so njegov kovček v stanovanju, da bi našli kakšno zasebno pisanje ali naslov sorodnikov. Iz pisanja sorodniku je bilo razvidno, da ni bil zadovoljen s svojo službo.

O zadevi je okrajna uprava finančne kontrole v Gornji Radgoni 15. decembra obširneje poročala finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Mariboru. Slednje je 27. decembra 1921 pisalo delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani in med drugim predlagalo, naj bi izdala sklep o njegovi odpustitvi iz službe.

Četrtega januarja je oddelek poročal okrajni upravi, da so pogrešnega v bližini reke Mure dva dni prej našli drvarji iz Petanjcev. Truplo je bilo zmrznjeno. Za pogreb so poskrbeli, bil je naslednji dan na pokopališču v Petanjcih. O dogodku so obvestili pokojnikovega očeta. Prosili so za odobritev, da bi stroške pogreba krili iz pokojnikovih še neizplačanih potnih stroškov. Občina Petanjci je za pogreb plačala 1.000 kron, konec januarja pa ji je oddelek to povrnil iz potnin preminulega, del pa je plačal njegov oče.³

Nevarni italijanski mejni stražarji

Prva leta, ko se je vzpostavljala in določala mejna črta med kraljevinama Italijo in SHS, so se italijanski obmejni stražarji precej nepoklicno obnašali do naših čuvajev meje. Včasih je to neprofesionalno ravnanje imelo zelo tragične posledice.

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, spisi 1918, 1919, 1920, 1921 in 1922, ovoj 1921, B 29, št. 13396.

Radoš Ristović, pripravnik na oddelku finančne kontrole v Hotedršici, je 23. avgusta 1923 neoborožen spremljal vozove z lesom v Dolenji Logatec. Italijanski vojaki so streljali nanj z druge strani meje, zato se je umaknil, toda pridrveli so na našo stran in ga pokončali. Dogodek je močno odmeval v naši javnosti. Poleti 1926 je oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani na predlog oddelka v Hotedršici odobril, da smejo za postavitev spomenika zbirati prostovoljne prispevke. Starešina tega oddelka je nato v stanovskem listu pozval tovariše po vsej državi, da bi prispevali denar za skromen spomenik umorjenemu pripravniku, ki je pokopan zunaj katoliškega dela pokopališča, med židi, muslimani in luterani.⁴ V prvi številki tega lista leta 1928 je bila objavljena vest, da so tovarišu z zbranimi prostovoljnimi prispevki postavili skromno nagrobno ploščo.⁵

V noči z 22. na 23. junij 1924 so italijanski obmejni stražarji napadli obmejno stražnico naše finančne kontrole v Planini pri Rakeku, jo izropali in pri tem težko ranili pripravnika.⁶

Drugega julija 1924 sta se Florijan Gros, finančni stražnik, in pripravnik Valentin Grehov, ruski begunec, oba z oddelka v Sorici, odpravila v obmejno patroljiranje. Med potjo se jima je pridružil Alojzij Primožič, dijak tretjega letnika učiteljišča, doma iz Sorice, ki je nameraval iti na Pozezen. Na sedlu med planinama Trauh (1579 metrov) in Lajnar (1547 metrov) so trije italijanski financarji brez razloga začeli streljati na našo patroljo in težko ranili oba financarja ter dijaka. Odvzeli so jima puške in Rusa pustili izkrvaveti, Gros jim je hudo ranjen ubežal, ranjeni dijak pa je poiskal pomoč na oddelku v Sorici, kamor je prišel naslednji dan. Na kraj je odšla patrolja šestih financarjev, ki jih je vodil starešina soriškega oddelka Ivan Namer. Ko so našli tovariša, je bil Grehov mrtev, Gros pa je še kazal znake življenja, zato so ga odnesli proti Sorici, toda med potjo je umrl.⁷

Umor na vrhu Golice

Matevž Lederer, rojen leta 1896 v Brusnicah pri Beljaku, je zbežal s Koroškega in dobil naše državljanstvo, stanoval je na Savi pri Jesenicah.

⁴ Podizanje spomenika, *Finansijska kontrola*, št. 19, 1926, str. 8.

⁵ *Finansijska kontrola*, št. 1, 1928, str. 22.

⁶ *Drugi krvavi slučaj na jugoslavensko-talijanskoj granici*, *Finansijska kontrola*, št. 25–26, 1924, str. 2.

⁷ Kri na granici pri Sorici, *Jutro*, 4. julija 1924, str. 2. *Drugi krvavi slučaj na jugoslavensko-talijanskoj granici*, *Finansijska kontrola*, št. 25–26, 1924, str. 2.

Njegov oče je ostal v Avstriji in se preživljal kot pastir pod Golico. Pomagal je sinu, da je k nam tihotapil saharin in tobak. Zaradi tega je bil sin »stari znanec« jeseniških financarjev.

Na začetku julija 1924 je zaprosil finančni oddelek na Jesenicah, da bi mu 6. julija istega leta dovolili iti do državne meje na Golici, kjer bi se sestal z očetom, pastirjem na avstrijski strani Golice. To so mu dovolili s pogojem, da se prej javi finančni posadki v Savskih jamah nad Sv. Križem nad Jesenicami, da ga bo nekdo od financarjev spremljal do meje.

Navedenega dne se je res zglasil v omenjeni stražnici, do meje pa ga je spremljal finančni stražnik Alojz Brinšek, rojen leta 1900 v Hrastovici, Št. Rupert, okraj Krško. Z njima sta šla tudi dva domačina. V Kadilnikovi koči na vrhu Golice je stražnik pustil puško in na samo mejno črto so šli vsi štirje. Tam so se pogovarjali, sin pa je klical očeta, ki je bil na bližnji planini. Ura je bila 12.30. Nenadoma je Lederer potegnil kuhinjski nož in z njim zabodel finančnega stražnika v prsi, da je kmalu izkrvavel. Storilec je nato zbežal na avstrijsko stran.⁸

Ko je bila o dogodku obveščena orožniška postaja Jesenice, je kraj zavarovala. Naslednjega dne sta ogled opravili naša in avstrijska sodna komisija. Pokojnika so pokopali 8. julija 1924 na jeseniškem pokopališču.

Storilca so avstrijski orožniki 14. avgusta 1924 prijeli v kraju Treffen na Koroškem. Preiskava je dognala, da se je morilec stražniku maščeval, ker ga je večkrat zalotil pri tihotapstvu. Porotno sodišče v Celovcu ga je 16. septembra 1924 obsodilo na tri leta ječe.⁹

Dogodek je še istega leta v stanovskem glasilu opisal Janko Šuštar.¹⁰ Pokojnikovi tovariši so sami zbrali denar in mu na kraju umora postavili skromno betonsko obeležje, ki je pozimi 1925/1926 popokalo, zato so začeli med moštvom po celotni državi zbirati prostovoljne prispevke za boljši spomenik.¹¹ Uspeh je bil velik in že 28. avgusta 1927 so na vrhu Golice odkrili veličasten spomenik, ki ga je nato vzela v oskrbo občina Jesenice.¹² Spomenik stoji še danes.

Jeseni 1926 je oddelek finančne kontrole na Jesenicah prejel grozilni pismi, v katerih je neznanec sporočal, da bo umoril tri finančne stražnike.

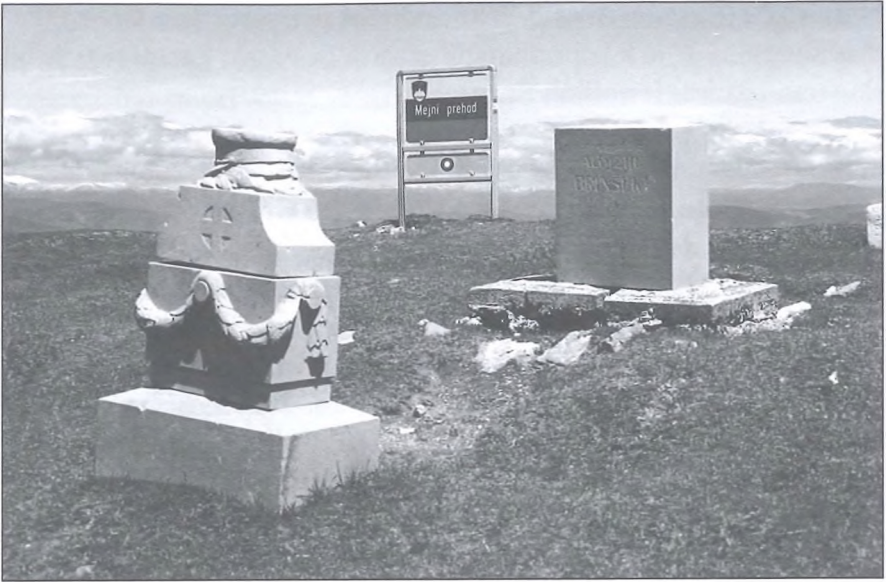
⁸ Umor na Golici, *Jutro*, 8. julija 1924, str. 2. Krvavi dogodek na avstrijski meji, *Slovenski narod*, 8. julija 1924, str. 2.

⁹ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 13–4, fasc. 1924–1939, leto 1926.

¹⁰ *Finansijska kontrola*, št. 35–36, 1924, str. 2–3.

¹¹ *Odeljima Finansijske Kontrole, Finansijska kontrola*, št. 23, 1926, str. 13.

¹² Spomenik na Golici, *Finansijska kontrola*, št. 19, 1927, str. 10.

Spomenik umorjenemu financarju Alojziju Brinšku na vrhu Golice (Pavle Celik)

Sami financarji so posumili, kdo je pisec. Večkrat so ga namreč odkrili pri tihotapljenju saharina, zaradi česar je bila država oškodovana za več kot 10.000 dinarjev. Sum so sporočili orožniški postaji Jesenice in ta se je povezala s postajo na Javorniku. Možje te orožniške enote so osumljenca 26. decembra 1926 prijeli v gostilni Stare na Blejski Dobravi. To je bil Anton Krek, doma iz Škofje Loke, ki je bil brez stalnega bivališča. Takoj so ga predali v zapor in zoper njega podali kazensko ovadbo. Podpisal jo je komandir te orožniške postaje, narednik II. razreda Alojzij Štrumbl. V zadevo se je vključil tudi uradnik policijskega ravnateljstva v Ljubljani, kot je zahtevalo veliko županstvo ljubljanske oblasti, saj so sumili, da gre za protidržavno dejanje. Ta je v svojem poročilu poudaril, da ni šlo za protidržavno dejanje osumljenca, marveč za osebno maščevanje finančnim stražnikom.¹³

Tihotapci so radi segli po orožju

Primer, ko je tihotapec na vrhu Golice umoril financarja, ni bil osamljen. Verjetno bi se dalo upravičeno zapisati, da je največ financarjev padlo

¹³ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, 13–4, fasc. 1924–1939, leto 1927.

pod streli tihotapcev. Slednji so bili pogosto oboroženi s strelnim orožjem ali pa so pri sebi imeli druge predmete za napad. Iz številnih tovrstnih dogodkov bom izbral le nekatere.

Tihotapec je 14. oktobra 1920 ponoči pri Cankovi s streli iz revolverja težko ranil finančnega stražnika Antona Zemljaka. Prepeljali so ga v bolnišnico v avstrijski Radgoni, kjer je čez pet dni umrl. Pokopali so ga na pokopališču v Gornji Radgoni, na sredini lesenega mostu čez Muro pa so se avstrijskim financarjem v sprevedu pridružili še slovenska finančna straža ter vojaki.¹⁴

Janko Resnik je bil stalni pripravnik finančne kontrole na oddelku Ceršak. Pripravili so skupino, da bi 7. septembra 1926 zalotila tihotapce pri prehodu meje iz Avstrije k nam. Imenovani se je v gozdu ločil od tovarišev in naletel na tihotapce. Ti so ga napadli in pobili s koli. Truplo so po dolgem iskanju odkrili šele naslednji dan. Pokopali so ga v kraju in navzoči so bili tudi avstrijski orožniki in financarji.¹⁵ Zbirali so prispevke za spomenik in objavili darovalce ter zbrano vsoto.¹⁶ S tem so nadaljevali in zbrali 3.492 dinarjev ter 80 par, da so na kraju umora in na pokopališču postavili spominski plošči.¹⁷

Pripravnika z oddelka Martinje sta 15. novembra 1926 prišla tihotapca, ko je skušal na Madžarsko odnesti žganje. Hotela sta preveriti, kdo mu je prodal alkohol, zato sta ga pustila v obmejni čuvajnici. Ponoči je pod pretvezo, da gre na stranišče, pobegnil in stekel proti meji. Pripravnik ga je dohitel in tihotapec mu je hotel iztrgati puško, zato je stražnik segel po bajonetu ter ga zabodel v prsi, da je izdihnil. Preiskava je ugotovila, da je zabodeni madžarski državljani Franc Košar, ki je 21. marca 1926 napadel Antona Juga, pripravnika finančne straže, mu iztrgal puško in ga nato umoril.¹⁸ Že v naslednji številki stanovskega glasila je bila objavljena vest, da so na pokopališču v Murski Soboti umorjenemu pripravniku Antonu Jugu postavili spomenik. Obležje je stalo 2.000 dinarjev, ki so jih zbrali med financarji na območju okrajnih uprav finančne kontrole Murska Sobota, Dolnja Lendava in Petrovci.¹⁹

¹⁴ Iz Gornje Radgone nam pišejo, *Naš glas*, št. 43, 28. oktobra 1920, str. 4.

¹⁵ Franc Gaberščik: Junaku Finančne Kontrole Jankotu Resniku v slovo, *Finansijska kontrola*, št. 19, 1926, str. 9–10.

¹⁶ Izkaz, *Finansijska kontrola*, št. 5, 1927, str. 16.

¹⁷ Franc Gaberščik: Izkaz II. in obračun, *Finansijska kontrola*, št. 11, 1927, str. 13–14.

¹⁸ Spopadi s tihotapci, *Finansijska kontrola*, št. 1, 1927, str. 19–20.

¹⁹ Spomenik padlim tovarišem!, *Finansijska kontrola*, št. 2, 1927, str. 13.

Na Kumu je bil 26. avgusta 1934 napaden in smrtno ranjen podpreglednik Anton Kovačič z oddelka Radeče. Na kraju dogodka so 21. julija 1935 odkrili spominsko ploščo.²⁰

Tudi samomori

Vrste pripadnikov finančne straže so krčile tudi bolezni, zlasti tuberkuloza. Ta je bila tudi posledica težkih delovnih pogojev in slabe prehrane oziroma pomanjkanja.

Revščina je bila včasih razlog, da je mož posegel po službenem orožju in prekinil nit življenja. Na oddelku v Hotedršici je bil dnevničar Juraj Šelinger, ki je živel v velikem pomanjkanju. Iz tega položaja ni videl izhoda, in 3. maja 1925 se je ustrelil. Pokopali so ga na tamkajšnjem pokopališču, v delu, kjer so pokopavali nekatoličane. Tudi za njegov spomenik so zbirali prostovoljne prispevke.²¹ Ker je bil dnevničar, je mogoče sklepati, da je šlo za ruskega begunca. Dnevničarji so bili praviloma Rusi, jugoslovanski državljani so se v tej kontroli praviloma redno zaposlovali. Ker je šlo za tuje državljane, niso dosegli stalne zaposlitve, napredovanja po hierarhični lestvici in pokojnine. Nekateri so postali naši državljani, položili izpit za stalnost, toda niso je dosegli, je zapisal člankar, ki se je zavzel za pravice teh dnevničarjev.²²

Oddaljenost od domačega kraja in sorodnikov je bila pri nekaterih najbrž tista okoliščina, ki jih je napotila k samomoru. Srečko Feliks Podreka, doma iz Gornje vasi pri Preboldu, je konec septembra 1912 stopil v finančno stražo na Štajerskem in s to zaposlitvijo nadaljeval tudi v novi državi. Sredi leta 1929 je bil iz Slovenije premeščen na glavni oddelek v Splitu. Že 19. oktobra 1930 je segel po službeni puški in si vzel življenje. V Sloveniji je imel le sestro, ki je bila učiteljica v Rogaški Slatini. Pokopali so ga v Splitu.²³

Jesen 1932 je bil iz Slovenije na glavni oddelek finančne straže v Splitu premeščen Franc Lukančič, pomožni podpreglednik, doma iz vasi Fužina pri Zagradcu. Bil je samski in prvi dan januarja 1933 je segel

²⁰ Odkritje spominske plošče na Kumu, *Finansijska kontrola*, št. 11, 1935, str. 25.

²¹ *Podizanje spomenika*, *Finansijska kontrola*, št. 19, 1926, str. 8.

²² *Pitanje dnevničara*, *Finansijska kontrola*, št. 1, 1928, str. 5.

²³ *Nenadna smrt podpreglednika Finansijske Kontrole Srečka Feliksa Podreke u Splitu*, *Finansijska kontrola*, št. 34, 1930, str. 14.

po službenem orožju ter si vzel življenje. Pokopali so ga v Splitu.²⁴ Njegovi bratje in sestre so se za pogreb zahvalili pokojnikovim splitskim tovarišem.²⁵

Prišlo je tudi do žalostnih dogodkov med samimi pripadniki finančne straže. Tako je Rudolf Bodlaj, rojen v Višegradu v Bosni, pripravnik finančne kontrole na oddelku Jesenice, 5. septembra 1930 s službeno puško ustrelil sodelavca, pripravnika Ivana Malovića iz Novega mesta. Oddelek je bil v Peklarjevi hiši, kjer je bila tudi gostilna. Ranjenca so z brzim vlakom takoj odpeljali v ljubljansko bolnišnico, kjer je umrl. Preiskava je ugotovila, da je šlo za ljubosumje, saj sta oba pogledovala za istim dekletom, šiviljo Slavko Vidmar. Sodna obravnava je bila 3. marca 1931 v Ljubljani, storilec pa je bil obsojen na dvanajst let robije (težke ječe).²⁶

²⁴ Franc Lukančič, *Finansijska kontrola*, št. 5, 1933, str. 5.

²⁵ Javna zahvala, *Finansijska kontrola*, št. 3, 1933, str. 17.

²⁶ Anton Kozoglav: Temna slika, *Finansijska kontrola*, št. 38, 1931, str. 1–2. Strašen zločin zaradi ljubosumnosti, *Jutro*, 6. septembra 1930, str. 5. Zaključek jeseniške ljubavne tragedije, *Jutro*, 4. marca 1931, str. 3.

NADZOROVANJE PLAČEVANJA TAKS

Finančna veda pravi, da je taksa denarno nadomestilo za določene storitve državnih organov in ustanov. Razlikujejojo upravno, sodno in drugo takso. Plačevati so jo dolžne tako fizične kot pravne osebe, v denarju ali s kolkovino. Med druge takse uvrščajo danes na primer tudi turistično, ekološko in komunalno takso.¹ V tesni zvezi s taksami so pristojbine, ki pomenijo predpisan znesek, ki ga plača naročnik storitve, ali opravila pooblaščenim organom. Obe obliki imata značaj proračunskih prihodkov. V Kraljevini Jugoslaviji sta bili sestavina posrednih davkov, prej pa neposrednih.²

V naši kraljevini so poznali več vrst taksnih dajatev, ki jih je določal ustrezen predpis. Skrajšano so mu rekli taksni zakon. Nadzorovanje tega področja je spadalo med temeljne naloge finančne kontrole. Ker ni šlo za enostavne naloge, je včasih prišlo tudi do zapletov.

Predpisi, ki so urejali področje taks in pristojbin, so se pogosto spreminjali. Ni šlo le za samostojne predpise te vrste, marveč je le-te pogosto spreminjal tudi vsakokratni finančni zakon za določeno proračunsko leto ali celo za krajša časovna obdobja. To je veljalo tudi za druga področja, zato je mogoče zapisati, da je postal finančni zakon temelj, brez katerega ni bilo mogoče razumeti in spremljati pravne ureditve tedanje države.

Finančni zakon, kot so največkrat imenovali zakon o proračunu, je praviloma vseboval tri dele: splošne določbe; določbe o pooblastilih posameznih ministrov, da so spreminjali in dopolnjevali predpise s svojega delovnega področja oziroma temu primerno razpolagali z odobrenimi krediti; prehodne določbe. Dodan je bil pregled izdatkov in prihodkov v finančnem letu, razporejen po ministrstvih.

Pred izdajo vsakokratnega proračuna je bil izdelan predlog, ki so ga obravnavali narodni poslanci v odborih ali na samem zasedanju narodne

¹ *Enciklopedija Slovenije*, 13. zvezek, g. Taksa, str. 182–183.

² *Enciklopedija Slovenije*, 9. zvezek, g. Pristojbina, str. 362.

skupščine; če ta ni bila sklicana oziroma ni delovala, so to vlogo prevzela ministrstva sama. Tak predlog proračuna je bil natiskan in je obsegal obširno knjigo. Na razpolago je bil narodnim poslancem, ministrom in drugim, ki so pomenili zainteresirano javnost. Pri nas v Sloveniji to gradivo ni v celoti ohranjeno.

Iz bogatega finančnega gradiva v Arhivu Republike Slovenije bom na kratko predstavil le nekatere plati delovanja finančnih stražnikov na področju taks in pristojbin, zlasti zaplete ali nejasnosti v zvezi s plačevanjem teh posrednih dajatev.

Leta 1920 je bilo določenih 332 tarifnih postavk

Spomladi leta 1920 so začele po celotni kraljevini veljati nekatere določbe srbskega zakona o taksah iz leta 1911. Dotedanje kolkovne pristojbine v Sloveniji so se povečale za 100 odstotkov, sodne pa za 400 odstotkov. Avstrijski pristojbinski zakon iz leta 1850 je veljal, plačilo je bilo vnaprejšnje, v kolekih ali gotovini. Nova postavka v nekdanjem srbskem zakonu o taksah je imela št. 99 a in se je nanašala na takso od vstopnic; včasih so jo označevali 99 a, drugič pa 99/a. Minister za finance je dobil pooblastilo, da je izdal pravilnik o tej taksi in o oprostitvah od plačila te takse.³

Nekaj dni za tem zakonom je bil objavljen razglas o razširitvi veljavnosti srbskega zakona o taksah iz leta 1911 na celotno kraljevino.⁴ V njem je bilo 332 tarifnih postavk, od takse za prošnje in vloge do takse za oglas v uradnem listu. Naslednje leto je izšel začasni predpis, ki je hkrati uredil državno trošarino, takse in pristojbine. Tudi ta je navedel vseh 332 tarifnih postavk za posamezne takse. Vsaj nekaj jih velja navesti. Tarifna postavka:

- št. 1, vloge, prošnje itd., 2 dinarja;
- št. 54, proglasitev vasi za trg, trg za mesto, 10.000 dinarjev;
- št. 61, lokalna pravica za gostilničarsko pravico v Ljubljani, 3.000 dinarjev in v drugih mestih 2.500 dinarjev, v trgih 2.000 dinarjev in v vaseh 1.500 dinarjev;

³ *Začasni zakon o proračunskih dvanajstinah za mesece september, oktober, november in december 1919, januar, februar, marec, april in maj 1920 in o najnovejših fiskalnih odredbah*, Ur. list DVS, št. 48/20, z dne 17. aprila 1920, čl. 13, odstavek 7.

⁴ *Razglas o razširitvi nekaterih tarifnih postavk zakona o taksah kraljevine Srbije na vse ozemlje našega kraljestva*, Ur. list DVS, št. 50/20, z dne 23. aprila 1920.

- št. 63, osebna gostilničarska pravica, 2000 dinarjev;
- št. 99, javna prireditve, 5 dinarjev;
- št. 99 a, od vstopnic na gledališke in umetniške predstave 10 odstotkov, za druge prireditve pa 20 odstotkov;
- št. 100, prijava za kolo, 5 dinarjev, za avtomobil ali fijakarski voz 200 dinarjev, za letno uporabo avtomobila 1.200 dinarjev, fijakarskega voza z enim konjem 100 dinarjev in z dvema konjema 200 dinarjev;
- št. 235, dovoljenje za nadrobno prodajo tobaka, cigaretnega papirja, denaturiranega alkohola, poštnih in taksnih vrednotnic in monopolnega papirja, v Ljubljani 30 dinarjev, v drugih mestih 15 dinarjev, v trgih 10 dinarjev in v vaseh 5 dinarjev; popolni invalidi so za to plačali polovične zneske;
- št. 332, tisk uradnega razglaša v uradnem listu v zasebnih zadevah, poleg tiskarskih stroškov še 5 dinarjev za vsak razglas.⁵

Minister je zelo kmalu za tem izdal pravilnik, ki je urejal le tarifno postavko št. 99 a.⁶ Takso na vstopnice so plačevali od 1. maja 1920 dalje. Oprostitev je veljala v treh primerih: če je šlo za take predstave, kjer so dohodek namenili za dobrodelne namene; če so jih prirejela ne-profitna društva v vzgojne in poučne namene; na cerkvenih slavnostih oziroma narodnih svečanostih. O prvih dveh izjemah je odločal finančni minister na prošnjo s priloženimi potrdili. Taksa je bila odvisna od cene vstopnice in je bila enaka v dinarjih in kronah. Če je vstopnica stala od 1 do 2 dinarjev, je bila taksa 20 par, za 2 do 3 dinarje 30 par in tako dalje, medtem ko je za vstopnico nad 50 dinarjev veljala taksa 10 dinarjev. Prireditve je bilo treba prijaviti štiriindvajset ur prej davčnemu uradu, kjer ga ni bilo, pa okrajni izpostavi, oddelku finančne straže ali orožniški postaji. Če je šlo za stalne prireditve, je bila taka prijava potrebna ob začetku obratovanja. Vstopnice so žigosali in pobrali takso vnaprej; od neprodanih vstopnic so jo vrnili na prošnjo v roku petih dni po končani prireditvi. Če je bil vstop prost, je bilo treba plačati pavšalno takso.

Predpisane kazni za kršitve tega pravilnika so bile v kronah štirikrat višje kot v dinarjih. Za tistega, ki prireditve ni pravočasno prijavil, je bila

⁵ *Začasni zakon o državni trošarini, taksah in pristojbinah*, Ur. list PUS, št. 100/21, z dne 22. avgusta 1921.

⁶ *Pravilnik za izvrševanje predpisov k tar. post. 99 a »O plačevanju takse na vstopnice za zabave, gledališča, bioskope itd.«*, Ur. list DVS, št. 57/20, z dne 12. maja 1920.

predpisana kazen od 20 do 200 dinarjev (od 80 do 800 kron), drugič je bila taka kazen že od 200 do 1.000 dinarjev, naslednjič pa po 2.000 dinarjev. Kdor ni dovolil vstopa kontrolnim organom, je bil prvič kaznovan s 500 dinarji, drugič s 1.000 dinarji, potem pa vsakič z 2.000 dinarji. Kazen je bilo treba izreči v štiriindvajsetih urah, izreklo pa jo je finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani ali Mariboru. Pritožbo je bilo treba podati v treh dneh na delegacijo finančnega ministrstva v Ljubljani, ki je sprejelo dokončno odločbo.

Kdor je naznanil prestopke iz tega pravilnika, preden je zanj izvedlo oblastvo, je imel pravico do polovice kazni, če je ob naznanitvi to izrecno zahteval. Finančna oblastva so morala takoj izdelati evidence o stalnih prirediteljih, lastnikih prostorov za zbiranje na prireditvah, o društvih oziroma klubih s članarino in podobno.

Ta pravilnik je doživljal več sprememb in dopolnitev. Tako je bilo že jeseni leta 1920 določeno, da je taksa 10 ali 30 odstotkov od vrednosti vstopnice, kar je pomenilo lažje poslovanje kontrolnih oseb. Prireditve ni bilo več treba prijavljati na orožniški postaji, kar je bilo deloma povezano tudi z dogodkom v Dovjem, ki sem ga na kratko opisal v drugi knjigi.⁷ Pavšalno takso so morali plačati tudi nočni tolerančni lokali (javne hiše).⁸

Poleti 1921 je pravilnik tolmačil posamezne tarifne postavke in k tarifni postavki 99 a je bilo celo oseminsedemdeset komentarjev.⁹ Leta 1923 je podoben pravilnik k tarifni postavki 99 a prinesel celo 136 komentarjev. Ta pravilnik so odtlej smeli uradno skrajšano imenovati taksni in pristojbinski pravilnik.¹⁰ Do konca delovanja države je doživel še trinajst sprememb in dopolnitev, zadnjo na začetku leta 1941.¹¹

Zakonodajni odbor narodne skupščine je 25. novembra 1921 sklenil, da je ta začasni zakon postal zakon o državni trošarini, taksah in

⁷ Čelik, *Slovenski orožniki 1918–1941*, str. 281–283.

⁸ *Izpremembe in dopolnitve v pravilniku za izvrševanje predpisov k tar. post. 99 a o plačevanju takse na vstopnice za zabave, gledališča, biskope itd.*, Ur. list DVS, št. 122/20, z dne 23. oktobra 1920.

⁹ *Pravilnik za izvrševanje določil o taksah iz začasnega zakona o trošarini, taksah in pristojbinah*, Ur. list PUS, št. 104/21, z dne 30. avgusta 1921.

¹⁰ *Pravilnik za izvrševanje odredb o taksah iz zakona o državni trošarini, taksah in pristojbinah z dne 27. junija 1921., njegovih izprememb in dopolnitev z dne 20. decembra 1921. in predpisov iz zakona o izpremembah in dopolnitvah v zakonih o taksah in pristojbinah z dne 25. oktobra 1923*, Ur. list PUS, št. 116/23, z dne 31. decembra 1923, čl. 233 in 234.

¹¹ *Spremembe in dopolnitve v taksnem in pristojbinskem pravilniku*, Sl. list KBUDB, št. 10/41, z dne 1. februarja 1941.

pristojbinah.¹² V enaindvajsetih točkah je bilo nekaj sprememb dotedanjega začasnega zakona.

Konec leta 1922 je uprava državnih monopolov izdala razglas, v katerem je navedla, da ponekod plačujejo takso v gotovini, ne pa v kolekih, kot je edino dovoljeno. Finančna kontrola je dobila nalogo, da je pazila na male prodajalce, ki so morali vedno imeti na zalogi dovolj kolekov. Iz Beograda so naročali, naj tam, kjer takih prodajalcev ni, to vlogo prevzamejo prodajalci tobaka, in kdor tega ne bi hotel, naj se mu odvzame dovoljenje za prodajo tobaka na drobno.

Na začetku maja 1923 je ljubljanska delegacija finančnega ministrstva objavila, da je veljavnost naredbe finančnega ministrstva o poslih, ki so v Srbiji in Črni gori poverjeni finančnim upravam in finančni kontroli, razširjena na celotno državo.¹³ Ta ministrova naredba je bila v slovenskem uradnem listu objavljena že novembra 1922.¹⁴ Leta 1923 je izšel samostojen zakon o taksah in pristojbinah,¹⁵ ki je doživljal številne spremembe in dopolnitve. Na začetku leta 1940 je bila razširjena tarifna postavka št. 92: za dovoljenje za opravljanje obrti, ki so ga po zakonu o obrtih izdajala občna upravna oblastva prve stopnje, je bilo treba plačati 800 dinarjev takse podjetju za čuvanje varnosti stanovanj ter lokalov, 2.000 dinarjev pa za privatno detektivsko pisarno.¹⁶ Zadnja novela tega zakona je bila na začetku leta 1941.¹⁷

Različna tolmačenja o taksah na vozove v Šmarju pri Jelšah

Leta 1925 je prišlo v Šmarju pri Jelšah do zaostritve odnosov med tamkajšnjim davčnim uradom in oddelkom finančne kontrole. Začelo se je z različno razlago zavezanosti plačila takse na vprežna vozila. Davčni urad Šmarje je na podlagi odredbe generalne direkcije posrednih davkov z dne

¹² Ur. list PUS, št. 2/22, z dne 9. januarja 1922; popravki v Ur. listu PUS, št. 23/22, z dne 11. marca 1922, Ur. listu PUS, št. 33/22, z dne 6. aprila 1922, in v Ur. listu PUS, št. 39/22, z dne 21. aprila 1922.

¹³ *Razglas*, Ur. list PUS, št. 43/23, z dne 5. maja 1923, str. 295.

¹⁴ *Naredba o poslih, odrejenih upravi finančne kontrole (poreskom odseku) in oddelkom finančne kontrole v Srbiji in Črni gori*, Ur. list PUS, št. 116/22, z dne 11. novembra 1922.

¹⁵ *Zakon o taksah in pristojbinah*, Ur. list PUS, št. 113/23, z dne 19. decembra 1923.

¹⁶ *Uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o taksah*, Sl. list KBUDB, št. 5/40, z dne 17. januarja 1940.

¹⁷ *Uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o taksah*, Sl. list KBUDB, št. 4/41, z dne 11. januarja 1941; popravek v Sl. listu KBUDB, št. 6/41, z dne 18. januarja 1941.

3. septembra 1924 lastnike iz okolice Šmarja oprostil plačila letne takse za vozila, ki so bila na vzmeteh in so imela usnjeno streho, zadaj pa niso imela sedeža za kočijaža niti spredaj tako imenovanega kozla za služabnika oziroma kočijaža. Davčna urada v Rogatcu in Slovenski Bistrici pa sta za taka vozila pobrala takso tudi za leto 1925.

Oddelek finančne kontrole v Šmarju je štel, da so lastniki takih vozil zavezani plačilu takse za leto 1925, zato je proti sedmim kmetom sestavil dejanske opise (prijave), o katerih davčna uprava še ni odločila. Finančna kontrola je bila namreč dolžna nadzorovati plačilo taks po tarifni postavki 100 zakona o taksah. Zaradi tega različnega tolmačenja je oddelek finančne kontrole v Šmarju 20. februarja 1926 prosil okrajno upravo finančne kontrole v Šmarju, naj pojasni, kdo ima prav. Dopis je podpisal starešina oddelka finančne kontrole Jakob Klinc, preglednik.

Okrajna uprava finančne kontrole je čez dva dni naročila navedenemu oddelku, da ji sporoči, ali imajo sporna vozila sedež za kočijaža ali pa le dva sedeža zadaj; če velja slednje, so lastniki takih vozil oproščeni plačila letne takse. Oddelek je na isti spis takoj odpisal, da ima le eno od teh vozil spredaj sedež za kočijaža, druga pa ne. Okrajna uprava je zatem 14. aprila 1926 od oddelka zahtevala dostavo treh seznamov: seznama lastnikov vozil, ki so do 1. januarja 1925 plačevali takso, od tedaj pa jim jo je davčni urad v Šmarju oprostil; seznama lastnikov voz, zoper katere so podali dejanske opise, a zadeve še niso rešene; seznama lastnikov polfijakarskih voz, za katere pred 1. januarjem 1925 lastniki niso plačevali niti prijavne niti letne takse, ker jih je šmarski davčni urad označil kot vozove za prevoz poljskih pridelkov. Vse te spise okrajne uprave finančne kontrole je podpisal Josip Pogorevc, okrajni upravnik te kontrole.

Oddelek je čez osem dni izdelal dva od zahtevanih seznamov, tretjega pa ne. Nato se je okrajna uprava finančne kontrole 16. maja 1926 pisno obrnila na finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru, ki je nato od davčnega urada v Šmarju zahtevalo poročilo, in to je 20. junija izdelalo obširno, z roko pisano poročilo o tej zadevi. Velja ga na kratko povzeti, saj je zajelo bistvo razlike med pogledom davčnega urada in oddelka finančne kontrole. Nov zakon o taksah je začel veljati 25. oktobra 1923 in je temeljito spremenil tudi besedilo tarifne postavke št. 100. *Finansijska služba*, uradno glasilo finančnega ministrstva, je priobčila tudi slike spornih vozil, fijakarskih in polfijakarskih, da bi olajšala delovanje finančne kontrole,¹⁸

¹⁸ *Finansijska služba*, št. 53–55, 1924, str. 442–444.

zato je bilo odslej ravnanje lažje. Fijakarsko vozilo je bilo tisto, ki je imelo zadaj sedež za kočijaža ali spredaj tako imenovani kozel za služabnika. Sedeža nista smela biti odstranljiva, ampak stalno pritrjena. Koleselj je bilo vozilo brez sedeža zadaj ali kozla spredaj, imeli so ga trgovci in premožnejši kmetje. Drugi kmetje so imeli navadne vozove na vzmeteh. Oboji, koleslji in kmečki vozovi, niso bili zavezani taksam, pač pa je to veljalo zgolj za fijakarska vozila, so sporočali v tem glasilu. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je davčnemu uradu v Šmarju naročila, naj v dvomljivih primerih ravnajo »*liberalno, brez pretiranega fiskalizma*«. Uslužbeni finančne kontrole pa so, nasprotno, grozili kmetom, ki so se nato pritoževali tudi na delegacijo v Ljubljani. V Ljubljani so zapisali, da davčni urad ni bil kriv za nerešene taksne zadeve, saj je moral vsak izid, zavrnitev prijave ali kazensko postopanje poslati generalni direkciji posrednih davkov v potrditev, kot je določal 60. člen taksnega zakona.

Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru je 6. julija 1926 pisalo okrajni upravi finančne kontrole v Šmarju in ocenilo, da je davčni urad v Šmarju pravilno ravnal glede taks na vozila.

Ali bi morale biti vstopnice žigosane?

V Šmarju pri Jelšah je prišlo še do drugega različnega tolmačenja glede taks, tokrat na vstopnice. Orlovski odsek v tem kraju je davčnemu uradu 28. avgusta 1926 prijavil telovadni nastop in za njim veselico na travniku za katoliškim domom. Ni pa navedel ure te prireditve. Davčni urad je o prireditvi obvestil tudi tamkajšnji oddelek finančne kontrole s prošnjo, naj dogajanje nadzoruje. Orlovski odsek je dal žigosati vstopnice za veselico, ne pa tudi tistih za telovadni nastop. Slednje so nežigosane prodajali že dopoldne, saj je bilo za telovadni del prireditve precejšnje zanimanje. Ker je službujoči podpreglednik finančne kontrole štel, da s temi nežigosanimi vstopnicami ni vse v redu, jih je zasegel, a jih je vrnil, ko se je posvetoval s starešino. Ko je to prišlo na uho delegaciji ministrstva financ v Ljubljani, so od oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani dvakrat zahtevali poročilo, in sicer 7. novembra in 2. decembra 1925.

Skoraj istočasno je prišlo do nepravilnosti v poslovanju oddelka finančne kontrole v Podčetrtku. Uslužbenec tega oddelka je avgusta 1924 zalotil skupino vaščanov Pristave, ki so igrali na karte, za katere ni bila plačana taksa. Ker po enem letu še ni prejel nagrade, kot sta jo predvi-

devala 62. člen zakona o organizaciji finančne kontrole Kraljevine SHS in 29. člen pravilnika k zakonu o taksah in pristojbinah, je pripravnik vse prijavljene igralce kart zaslišal in jih spraševal, ali so bili kaznovani in kakšna je bila kazen. Tudi za to so izvedeli na delegaciji v Ljubljani in od oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani zahtevali poročilo, hkrati pa še poročilo o nesporazumu glede taks za telovadni nastop v Šmarju.

Martin Kovač, inšpektor finančne kontrole I. razreda, je uradno zaslišal okrajnega upravnika finančne kontrole v Šmarju ter dva uslužbenca oddelka finančne kontrole v Šmarju ter enega z oddelka v Podčetrtku. Oblastni inšpektorat je naročilo o poročanju izpolnil šele 23. marca 1926. Opisal je oba dogodka, zaplet zaradi nežigosanih vstopnic za telovadni nastop v Šmarju in nepravilno poslovanje finančne kontrole v Podčetrtku glede kartanja. Vprašal je, ali je bilo stališče oddelka finančne kontrole v Šmarju pravilno, postopanje oddelka finančne kontrole v Podčetrtku pa ocenil kot povsem nesprejemljivo. Res pa je, da nekateri davčni uradi nepravilno tolmačijo pravico do nagrade, ko financar na delu zaloti kršitelja predpisov, saj štejejo, da jo mora zahtevati zalotitelj sam, ne pa urad. Zaradi tega prihaja do napetosti med finančno kontrolo in davčnimi uradi. Tudi tu je prosil za pojasnilo delegacije in ustrezna navodila davčnim uradom. Zoper uslužbenca finančne kontrole ni potrebno disciplinsko ukrepati, pač pa bi jih kazalo le posvariti, so ocenili na oblastnem inšpektoratu. K temu poročilu je oblastni inšpektorat priložil tudi svojo okrožnico, ki jo je razposlal vsem okrajnim upravam finančne kontrole. V njej je opozoril na nesprejemljivo ravnanje, kakršno je bilo na oddelku v Podčetrtku. Uradi morajo med seboj sodelovati. Finančna kontrola se mora vzdržati kritike drugih uradov, sicer bodo kršitelji kaznovani, so sklenili pisanje.

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je oblastnemu inšpektoratu odgovorila, da ni pristojna za tolmačenje glede taks, ko pa bo zadeva zaključena, se bodo obrnili na generalno direkcijo posrednih davkov. Iz obširnega ovoja v arhivu je razvidno, da so bili igralci kart v Pristavi kaznovani s po 350 dinarji. Ravnanje davčnega urada v Šmarju je pregledal lustrator (preglednik) teh uradov Miroslav Pirkmaier. Zlasti uradnik v delegaciji je pripisoval na spis pikre pripombe glede Josipa Pogorčevca, malo manj kritičen o njem je bil oblastni inšpektorat.¹⁹

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1301–2000, ovoj št. 1578, in fasc. 1925, 4401–0000, ovoj št. 4691.

Poseg v kavarne in kinematografe

Oblastni monopolski inšpektorat v Zagrebu, pristojen tudi za Slovenijo, je 10. avgusta 1926 poslal okrožnico vsem okrajnim upravam finančne kontrole v Sloveniji. Nanašala se je na prodajo tobačnih izdelkov v gostinskih objektih. Navajala je, da v nekaterih kavarnah, gostilnah in barih prodajajo tobačne izdelke. Ko se je veljavnost srbskega zakona o tobačnem monopolu razširila na celotno Kraljevino SHS, je avstrijski predpis te vrste iz leta 1911, ki je to dovoljeval, prenehal veljati. Tako je bil vsakdo, ki je prodajal tobačne izdelke, podvržen ustreznemu dovoljenju oblastnega monopolskega inšpektorata. Zagrebški inšpektor je zapisal, naj finančna kontrola opozori prodajalce, naj si preskrbijo dovoljenje; če tega ne bi upoštevali, jim je treba prodajo prepovedati, in če še to ne bi zaleglo, je treba uporabiti čl. 157 zakona o monopolu tobaka.²⁰ O tem je pisal tudi dnevnik *Slovenski narod*, seveda nekako v podporo dotedanji praksi, ko je bila taka prodaja tobačnih izdelkov v omenjenih lokalih dovoljena.²¹

Vodstvo Rdečega križa Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, s sedežem v Beogradu, je zaprosilo notranjega ministra, da bi mu dovolil pobiranje posebne takse v korist poplavljenecem. Minister je to odobril in razposlal okrožnico vsem velikim županom po državi. Odredil je, da se od 1. avgusta 1926 dalje od vsake prodane vstopnice za gledališča, kinematografe in druga zabavišča pobereta po dva dinarja za poplavljenec. Za toliko so lastniki smeli povišati cene vstopnic. Veliki župan ljubljanske oblasti je nato z okrožnico naročil okrajnim načelstvom in policijskemu ravnateljstvu v Ljubljani, naj izdelajo seznam zavezancev tega prispevka in ga pobirajo do preklica.

To je naletelo na kritike in lastniki teh lokalov so se izmikali plačilu, pri tem pa jih je podprl tudi celjski list *Narodni dnevnik*, ki je sporočil, da takega prispevka v Zagrebu od 5. avgusta 1926 sploh ne pobirajo več.²²

Minister za notranje zadeve je na začetku septembra 1926 spremenil navedeno odredbo tako, da so morali lastniki lokalov od prodane vstopnice odvesti 10 odstotkov v sklad Rdečega križa. Že konec septembra pa je spet spremenil odredbo, ta prispevek pa je bil odtlej prostovoljen. To je veljalo le nekaj dni, saj je četrtega oktobra določil, da lastniki teh

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 4001–5000, spis št. 4216.

²¹ Iz Ljubljane: Čemu to?, *Slovenski narod*, 25. avgusta 1926, str. 3.

²² Dnevne vesti. Pravilno, *Narodni dnevnik*, 9. avgusta 1926, str. 3.

lokalov izkupiček od vsakega prvega dne v mesecu odvedejo v ta sklad, kar bo veljalo do sredine leta 1927.

Tedaj so bili v Ljubljani trije kinematografi, Matica, Ideal in Ljubljanski dvor, na podeželju pa so imeli na leto le od štiri do dvanajst predstav. V celotni Sloveniji so avgusta 1926 v ta namen zbrali 45.190 dinarjev, naslednji mesec 10.623 dinarjev in oktobra le 8.865 dinarjev.²³

Prisega gostincev v komisiji za določitev točilne takse

Pravilnik o točarinski pravici²⁴ je določil, da se točilna taksa odmerja vsako tretje leto. To je veljalo že za triletje 1928–1930. Vmes je prišlo do sprememb med točilci, saj so tako pravico dobili novi, nekateri so umrli, tretji so se odpovedali tej pravici, vsem takim pa je takso določala izredna komisija pri delegaciji oziroma finančni direkciji v Ljubljani. Ta je nazadnje zasedala decembra 1929.

Leta 1929 je prišlo do novosti, saj je odmera točilne takse v celoti prešla na davčne uprave, kot je določal zakon o organizaciji finančne uprave.²⁵ Za točilce, ki so tako pravico dobili za triletje 1928–1930, je bilo treba maja 1929 opraviti izredno odmero, torej oblikovati izredne komisije po davčnih upravah. Zato je bilo treba izdati navodila za delovanje davčnih uprav in oddelkov finančne kontrole. Dravska finančna direkcija je v prvih mesecih leta 1930 izdala sedemnajst tovrstnih okrožnic. Na kratko bom povzel vsebino dveh gradiv.

Prvo okrožnico so razposlali 3. marca 1929. Davčne uprave so morale najprej ugotoviti, komu je bilo treba izredno odmeriti to takso, nato so izpolnile del razpredelnic v obrazcu, ki so se nanašale na osnovne podatke točilca. Do sredine aprila 1929 so obrazce poslali pristojnim oddelkom finančne kontrole, ki so nato izpolnili še preostale razpredelnice v obrazcu. Hkrati so oddelki do konca aprila 1929 izdelali tri izvode seznama točilcev in enega takoj poslali pristojni davčni upravi, druga dva pa je starešina oddelka prinesel s seboj na komisijo.

Vsaka davčna uprava je nato izdelala urnik zasedanj odmernih komisij, ki so morala potekati v prvi polovici maja 1929, ter nato razposlala

²³ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, ban 13–5, fasc. 1925–1929, št. 1927.

²⁴ Ur. list LMO, št. 1/28, z dne 3. januarja 1928, čl. 18, točka 6.

²⁵ Ur. list KBUDB, št. 16/30, z dne 4. januarja 1930, čl. 23, točka 5.

vabila članom teh teles. Predsednik komisije je bil šef davčne uprave ali njegov namestnik, člana pa starešina oddelka finančne kontrole ali njegov namestnik ter predstavnik točilcev na sedežu davčne uprave. Zastopnik točilcev je na začetku delovanja komisije takole prisegel: *»Prisegam pri Bogu Vsemogočnem in Vsevedočem, da bom pri komisijskih obravnavah brez ozira na osebe postopal nepristransko po najboljši vednosti in vesti in da bom smatral za najstrožjo tajnost vse, kar bom zvedel pri obravnavah, posebno kar se tiče razmer posameznih točilcev alkoholnih pijač. Tako gotovo, kakor mi Bog pomagaj.«*

Komisija je višino točilne takse odmerila glede na tri kategorije gostincev: točilci na drobno, točilci na debelo in drugi. Točilci pod vejo niso bili podvrženi taki komisiji. Ključnega pomena pri odmeri sta bila kraj točenja alkoholne pijače ter doseženi promet s temi pijačami. Za lažje odločanje komisije so v Ljubljani izdelali ključ, ki je kraje razdelil na dve skupini, v prvo so spadali Ljubljana, Maribor in kopališča, v drugo pa preostali kraji po Sloveniji. Druga skupina se je naprej delila na kraje z do 2.000 prebivalci in na kraje s številom prebivalcev nad 2.000. Obratovalnice so bile razdeljene na gostilne, obratovalnice na debelo, točilnice in kavarne, nato pa vsaka uvrščena v eno od štirih skupin po količini iztočenih pijač.

Točilce je bilo nato treba na posebnem obrazcu čimprej obvestiti o odmeri točilne takse. Tudi morebitne pritožbe na odmero je bilo treba podati na uradnem obrazcu. Izpolniti je bilo treba vse tri omenjene izvide seznama točilcev, eden je bil za oddelek finančne kontrole, drugi za davčno upravo in tretji za ljubljansko finančno direkcijo, ki je vodila svoj kataster točilcev.

Prošnje za znižanje točilne takse je bilo treba odtlej vlagati pri davčni upravi, kolkovati pa s kolkoma za 5 in 20 dinarjev. Z davčne uprave so jo poslali pristojnemu oddelku finančne kontrole, kjer so opravili poizvedbe in nato poročali. Če so poizvedbe potrdile resničnost pritožiteljevih navedb, so na davčni upravi predlagali znižanje takse za eno stopnjo, odločitev pa je pripadla finančni direkciji.²⁶

Ljubljanska direkcija je 21. julija 1930 razposlala enajsto tako okrožnico, ki je davčnim uradom in oddelkom finančne kontrole naročala, kako naj poslujejo komisije, ki bodo decembra 1930 odmerjale točilno takso za drugo polletje 1930 ter za trileetje 1931–1933. Najprej so navedli,

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1930, spis št. 1356/1.

kdo ne šteje za točilca, in v to skupino so bile uvrščene tudi planinske kočje. Točilci, ki so imeli krajevno in osebno pravico do točenja alkoholnih pijač, so morali sami podati pisno prijavo.

Oddelek finančne kontrole je moral do 1. septembra 1930 izobesiti na stavbi oglas, v katerem je pozval točilce, da morajo v prijavi izkazati vse količine iztočenih alkoholnih pijač od 1. julija 1929 do 30. junija 1930 ter od 1. julija 1930 do 1. oktobra 1930, hkrati pa jih je obvestil, da lahko tiskovine prijave dobijo na oddelku po ceni 1 dinar. Oddelek je moral avgusta v gospodarskem uradu finančne direkcije v Ljubljani nabaviti potrebno število teh prijavnih obrazcev, nato je pri tem uradu obračunal prodane tiskovine. Prijave ni bilo treba kolkovati, izpolniti in podpisati pa jo je moral točilec sam, nepismenim ali neokretnim pa je moral oddelek pri tem pomagati.

Oddelki te kontrole so morali nato natančno preveriti podatke v prijavi, vanje z rdečim svinčnikom vnesti morebitne pripombe, nato jih je podpisal tudi starešina oddelka. Z oddelka so morali prijave do konca novembra 1930 poslati davčnim upravam, kjer so jih preverili in pripravili za odmerno komisijo. To je bilo treba sklicati v prvi polovici decembra 1930. Poslovala je podobno kot dotlej. Oddelki so morali kataster točilcev voditi po novih obrazcih, ki so jih naročili pri omenjenem uradu v Ljubljani.

Davčne uprave so morale točilce prek oddelkov do konca decembra 1930 obvestiti o odmeri in obvestilu priložiti čekovno položnico za plačilo takse za prvo polletje 1931. Ugovor zoper to odmero ali prošnjo za znižanje odmere je bilo treba podati na uradnem obrazcu, kolkovati pa s 5 dinarji oziroma s 5 in 20 dinarji. Davčna uprava je morala temu priložiti uradno prijavo.

Navedeni so bili kraji, ki so jih šteli za kopaljšča. To so bili Bled z Zagorico, Želečami in Mlinem; Dobrna; Laško; Radenci in Rogaška Slatina.²⁷

Dravska finančna direkcija je 3. oktobra 1933 poslala vsem davčnim upravam ter enotam finančne kontrole novo okrožnico o točilni taksi za triletje 1934–1936. Sporočala je, da deloma veljajo tovrstni napotki iz njenih okrožnic, poslanih leta 1930. Deloma je bil spremenjen ključ za lažjo odmero te takse, kjer so uvedli tretjo skupino krajev, kamor so spadali vsi kraji v Sloveniji, kjer so imeli točilnice za stoječe goste. Pri

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1930, spis št. 1356/11.

delu odmerne komisije se vpričo točilcev niso smeli sklicevati na ta ključ oziroma tabelo, ki je služila le za okvir. Opozorila je, da je treba k prošnji za priložnostno točenje alkoholnih pijač priložiti še dovoljenje političnega oblastva prve stopnje (praviloma okrajnega načelstva), kot je določal zakon o obrtih.²⁸ Odtlej je moral vsak oddelek finančne kontrole prepis katastra točilcev poslati neposredno ljubljanski direkciji, naročila tiskovin pa so opravile davčne uprave pri ekonomatu direkcije. Vsaka pola tega katastra je imela prostor za vpis dvanajstih točilcev, vendar je bilo treba na vsaki pustiti sedem vrstic praznega prostora za vpis novih točilcev, ki bi se pojavili med triletjem. V katastru je bilo treba točilce razporediti po davčnih upravah in nato po abecedi po občinah. Znotraj ene in iste občine je bilo treba najprej navesti restavracije, gostilne in krčme, nato kavarne, za njimi točilnice za stoječe goste ter nazadnje prodajalce na debelo. Izpolnjene katastre točilcev je bilo treba poslati direkciji do konca decembra 1933.²⁹

Takse na vozila in radijsko glasbo

Ministrstvo za finance, oddelek za davke, je 18. januarja 1930 pisalo vsem finančnim direkcijam v državi, da potrebuje podatke o številu avtomobilov in fijakarskih voz, od katerih se plačata prijavna in letna taksa po tarifni postavki št. 100. Rok za odgovor je bil petnajst dni. Ljubljanska direkcija je čez štiri dni zahtevek posredovala vsem davčnim upravam in te so v roku odgovorile, nato so v direkciji izdelali zbirni pregled ter 28. januarja 1930 odpisali v Beograd. Tedaj je bilo v Sloveniji prijavljenih 842 osebnih avtomobilov in 1.455 fijakarskih voz, za katere so lastniki plačali omenjeni taksi. Drugih vozil niso upoštevali.

Isti oddelek finančnega ministrstva je 12. marca 1930 vsem finančnim direkcijam poslal okrožnico glede plačevanja takse na radijski glasbeni program. Ta taksa je bil določena, pri tem pa so morale davčne uprave upoštevati več okoliščin, na primer pestrost radijskega programa, ki ne vsebuje le glasbe; upoštevati je bilo treba le čas predvajanja glasbe; lokal, kjer je bil radijski aparat, je moral biti namenjen zabavi, razvedrilu; velikost takega lokala; koliko dni je bil odprt itd. Lastniki lokalov in

²⁸ *Zakon o obrtih*, Sl. list KBUDB, št. 76/31, z dne 2. decembra 1931, čl. 101; popravki v Sl. listu KBUDB, št. 35/32, z dne 4. maja 1932.

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, spis št. 16885.

obiskovalci ne smejo dobiti vtisa, kot da finančni uslužbenci zavirajo razmah radijskih sprejemnikov, saj bi bilo to v nasprotju z željo, da je teh aparatov vse več.

V ljubljanski direkciji so okrožnico prepisali v latinico in jo 24. marca 1930 razposlali vsem davčnim upravam in enotam finančne kontrole. Ko je nato direkcija o tem poročala v Beograd, je navedla, da v Dravske banovine od radijskih sprejemnikov ne pobirajo nikakršne trošarine, saj niso trošarinski predmet. Pobirajo pa takso po tarifni postavki 99/a taksnega zakona, in sicer od glasbe, ki služi zabavi gostov v takih lokalih.³⁰

Vojaki niso smeli več brezplačno na športne prireditve

Poveljstvo dravske divizijske oblasti v Ljubljani je 29. junija 1932 zaprosilo ljubljansko finančno direkcijo za pojasnilo. Športni klub Ilirija iz Ljubljane je obvestil to poveljstvo, da vojaki ne smejo več brezplačno prihajati na javne tekme, ker je tako odredila finančna direkcija, saj od nekupljenih vstopnic ni plačana taksa. Na poveljstvu so vprašali, ali za to obstaja zakonska podlaga, in pripomnili, da so take tekme koristne v znanstveno-športnem pomenu in da vojakov tam ne bo, če bo treba plačati vstopnino. Direkcija je poveljstvu odgovorila 14. julija 1932 in navedla novelo taksnega zakona,³¹ kjer je bilo v pripombi št. 7 k novi tarifni postavki št. 99/a rečeno, da osebam brez vstopnic ni dovoljeno priti na prireditve. Ta novela ni poznala nobene izjeme, torej je veljala tudi za vojake.³²

Glavni oddelek finančne kontrole v Kranju je 28. avgusta 1933 poročal direkciji v Ljubljani, da so financarji v Železnikih opazili čudne plakate. To so bili plakati firme Franck in sinovi iz Zagreba, na katerih so bili koleki z napisom 'taksena marka Savske banovine'. Znamkice so bile zelo podobne državnim kolekom in enake velikosti, torej 4 × 3 centimetre. Glavni oddelek je naročil oddelku v Železnikih, da to plakatiranje preprečijo. Iz Kranja so spraševali, ali bi kazalo na to opozoriti vse enote finančne kontrole pri nas, da so na take plakate pazljivi, saj varajo

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1930, F-1-5, F-8, F-11-13, spis št. C-1-20940.

³¹ *Zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o taksah*, Sl. list KBUDB, št. 32/32, z dne 23. aprila 1932.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, C-1, D-1, E-1 in F-1, spis št. 92741.

nadzorne organe. Ko so na direkciji prejeli ta dopis, je referent na spis zapisal, da teh znamkic »ob količkaj pazljivem poslovanju« ni mogoče zamenjati z državnimi koleki. Šlo je za zakonite koleke Savske banovine, zato ni bilo treba ničesar storiti, in spis je romal v arhiv.³³

Na davčni upravi v Krškem se je 24. novembra 1933 zglašil Sava Bengačević iz Beograda in za zapisnik izjavil, da bo v hotelu Gregorič organiziral akrobatski predstavi. Vstopnine ne bo, pač pa bo zbiral prostovoljne prispevke. Prosil je, naj bi pripadajočo takso pobrali ob sklepu blagajne. Zapisnik, pisan z roko, so odstopili glavnemu oddelku finančne kontrole v Krškem. Ta oddelek je nato poročal, da je bilo prvi dan, 25. novembra, zbranih 300 dinarjev prostovoljnih prispevkov. Od teh so odtrgali 50 dinarjev veselíščne takse, 2 dinarja in 50 par kontrolne takse in 20 dinarjev banovinske takse, skupaj 72,50 dinarjev taks. Naslednji dan so bili zbrani 204 dinarji prostovoljnih prispevkov, takso pa so pobrali le od 104 dinarjev, in sicer 17,50 dinarja veselíščne, 1 dinar kontrolne in 7 dinarjev banovinske takse, skupaj 25,50 dinarja. Karol Bitenc, učitelj v Krškem, je financarjem pojasnil, da so 100 dinarjev nakazali Rdečemu križu in Sokolu, kar pa ni podvrženo plačilu takse. Glavni oddelek je za tem podal prijavo finančni direkciji v Ljubljani, od tam pa so odpisali, da bi morali takso pobrati od vseh 204 dinarjev, kolikor je bilo prostovoljnih prispevkov 26. novembra. Nato je ta oddelek vprašal davčno upravo v Krškem, od koga naj poberejo manjkajočo takso. Prireditelj je namreč odpotoval neznano kam. Davčna uprava je odpisala, da bi jo morali izterjati od navedenega učitelja, in sicer s tožbo, ta pa ni umestna zaradi nizkega zneska, zato so spis dali na stran kot rešen.³⁴

Taksa za predporočna potrdila in oklice

Proti koncu tega poglavja o taksah ne bo odveč, če omenim še malce bolj smešni taksni obveznosti. Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 19. julija 1934 pisala ljubljanski finančni direkciji in jo prosila za pravni nasvet oziroma tolmačenje. Zakon o zatiranju spolnih bolezni³⁵

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, F-1, B-20, spis št. C1-15275.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, spis št. C-1-20535.

³⁵ Sl. list KBUDB, št. 49/34, z dne 20. junija 1934, čl. 9.

in pravilnik k temu zakonu³⁶ sta med drugim določala, da so morali vsi moški, ki so se želeli poročiti, pri državnem ali samoupravnem zdravniku dobiti potrdilo, da nimajo katere od spolnih bolezni. Iz banske uprave so spraševali, ali so taka potrdila zavezana plačilu takse. Omenjena direkcija je odpisala 27. julija 1934 in navedla, da po njeni oceni tovrstna potrdila niso zavezana plačilu takse. Za mnenje je zaprosila finančno ministrstvo, ki naj bi svoje stališče sporočilo naknadno. Na postavljeno vprašanje so iz Beograda 8. avgusta 1934 odpisali, da je potrdilo podvrženo plačilu takse. Finančna direkcija je 16. oktobra 1934 to sporočila banski upravi.³⁷

Tarifna postavka 326 v zakonu o taksah je določala plačilo takse za dovoljenje, da je bil posameznik oproščen plačila ženitnega oklica verskih ali civilnih oblasti. Višina je bila odvisna od predpisanih neposrednih davkov za osebo, ki je želela stopiti v zakonsko zvezo. Okrajno načelstvo v Krškem je 9. julija 1935 vprašalo dravsko finančno direkcijo, kako je tedaj, če sta zaročenec in zaročenka iz različnih okrajev. Direkcija je pisno vprašanje odstopila ministrstvu za finance, od tam pa so 5. oktobra 1935 odpisali, da je ta taksa odvisna le od višine neposrednih davkov zaročenca, ne pa od kraja bivanja.³⁸

Glavni oddelek finančne kontrole v Ljubljani je 22. januarja 1935 pisal ljubljanski finančni direkciji o težavi z zalotiteljskimi oziroma ovaditeljskimi nagradami. Uslužbenci tega oddelka so med nadzori ugotovili pogosto prikrajšbo taks, zato so morale stranke plačati kazen. V razsodbi je bilo navedeno, kateri del te kazni je šel ovaditelju kot nagrada. Zaradi tega so stranke govorile, da so jih financarji ovadili ne po službeni dolžnosti, marveč zaradi osebne nagrade. Zlasti ponavljalci teh prestopkov so ob izdelavi dejanskega opisa prestopka, ki so ga pisali financarji, pogosto dajali razne opazke na račun finančne kontrole. Franjo Gaberščik, starešina tega oddelka, je zato predlagal, da bi v tistem izvodu razsodbe, ki ga dobi stranka, opustili ime nagrajenca in višino ovaditeljske nagrade. Finančna direkcija je čez dva dni razposlala okrožnico vsem davčnim upravam, ki so izdajale tovrstne razsodbe, kjer je naročila, da v izvodu razsodbe, ki jo prejme stranka, izpustijo predzadnji odstavek

³⁶ *Pravilnik za izvrševanje zakona o zatiranju spolnih bolezni*, Sl. list KBUDB, št. 54/34, z dne 7. julija 1934.

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. C1-12955-1934.

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1936, spis št. 952/1.

v obrazcu, ki je vseboval podatke o ovaditelju in njegovi nagradi. Obvestilo so poslali v vednost tudi omenjenemu oddelku, ki je dal pobudo za tako rešitev.

Taksa za božično prireditev v Kranju

Mestni župni urad v Kranju je 30. decembra 1936 prosil dravsko finančno direkcijo za oprostitev plačila takse. V dneh 6., 9. in 10. januarja 1937 bo ta urad organiziral proslavitev božičnih praznikov z igrokazom Kralj z neba. Šlo je za recitacije iz Svetega pisma in petje božičnih pesmi. Prireditev bo potekala v Ljudskem domu v Kranju in tam bodo zbirali prostovoljne prispevke za podporo revežem. Prosili so za oprostitev plačila veseliščne takse po 2. točki tarifne postavke 99/a.

Iz omenjene direkcije so 4. januarja 1937 odgovorili, da se uradu zaenkrat priznava taksna prostost po točki 2, pripomba 4 k tarifni postavki 99/a. Končno veljavno pa bo o tem odločalo finančno ministrstvo, ki so mu spis istočasno odstopili. Z ministrstva za finance so direkciji odpisali 21. januarja 1937 in zapisali, da oprostitev takse ni upravičena, ker prireditev ni potekala v okviru cerkvene proslave, torej v verskih prostorih.

Z direkcije so nato 29. januarja 1937 spis poslali glavnemu oddelku finančne kontrole v Kranju. Ker je šlo za načelno stališče ministrstva, so s spisom 9. februarja 1937 seznanili tudi vse davčne uprave in vse enote finančne kontrole v Sloveniji.³⁹

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1937, Normalije, spis št. 255.

ZA SPOŠTOVANJE PREDPISOV O DRŽAVNIH MONOPOLIH

Strokovnjaki štejejo, da je monopol takšna tržna oblika, kjer je ponudba v rokah enega samega prodajalca, na drugi strani pa je množica kupcev.¹ Državni monopol pa je izključna pravica države, da proizvaja, predeluje in prodaja določene pridelke, izdelke ali opravlja storitve po monopolni ceni. Štejejo, da je hkrati posebna oblika posrednega davka na porabo.²

Ena od nalog naših financarjev je bila, da kraljevini zagotavljajo pobiranje tovrstnih prihodkov, ki so dosegali skoraj četrtno predvidenih dohodkov v državni proračun. Starejši stražniki so del teh nalog poznali iz avstro-ogrskih časov, ko je veljal državni monopol na sol, tobak, petrolej in vžigalice.³ Vžigalice so spadale med nujno potrošno blago, brez katerega se ni dalo zamišljati življenja, v široko porabo pa so prišle konec 19. stoletja, saj so bile prej nevarne in nepraktične.⁴ V novi državi so praviloma uveljavili nekdanje tovrstne predpise Kraljevine Srbije in naloge stražnikov so se še povečale, saj je bilo teh monopolov še več kot v avstrijskih časih. V tem poglavju bom navedel le nekaj nalog finančne kontrole na tem področju njenega delovanja.

Uveljavitev srbskih zakonov

Jeseni 1920 so tudi v Sloveniji, enako kot v drugih predelih nekdanje Avstro-Ogrske, ki so bili tedaj v okviru Kraljevine SHS, začeli veljati monopolni predpisi Kraljevine Srbije; zakon o monopolu na tobak z dne 14. 3. 1890, z dne 26. 1. 1900, z dne 11. 4. 1902 in z dne 23. 3. 1904;

¹ *Enciklopedija Slovenije*, 7. zvezek, g. Monopol, str. 213–214.

² *Enciklopedija Slovenije*, 2. zvezek, g. Državni monopol, str. 390–391.

³ *Slovenska novejša zgodovina 1*, str. 103.

⁴ Petra Grujičić: Smrtonosne vžigalice, *Delo*, 20. februarja 2009, str. 19.

zakon o monopolu na sol z dne 17. 3. 1890, z dne 23. 1. 1899, z dne 26. 1. 1900, z dne 29. 4. 1902 in z dne 23. 3. 1904; zakon o ustanovitvi državnih monopolov na vžigalice, petrolej in cigaretni papir z dne 3. 8. 1893, z dne 23. 7. 1898, z dne 1. 5. 1902 in z dne 23. 3. 1904. Iz naštetega se vidi, da so se ti predpisi tudi v Kraljevini Srbiji pogosto dopolnjevali in spreminjali. Hkrati je po celotni državi začel veljati zakon o uvedbi monopola na saharin in na druge umetne snovi za slajenje, ki je dotlej veljal v Bosni in Hercegovini.⁵

Uprava državnih monopolov v Beogradu je leta 1923 izdala zemljevid kraljevine z vpisanimi in vrisanimi podatki o monopolnih ustanovah po državi, oblastnih inšpektoratih ter okrajnih upravah finančne kontrole. Prikazane so bile meje pokrajin, na primer Slovenije, ljubljanske in mariborske oblasti ter političnih okrajev. V Ljubljani je bila vrisana oblastna uprava državnih monopolov, v Mariboru pa okrožni urad oblastne uprave državnih monopolov.⁶

Poleti 1925 je prišlo do sprememb v organiziranosti oblastnih monopolnih inšpektoratov. Ti so bili odslej le v Zagrebu, Splitu, Skopju in Sarajevu, v Ljubljani ga ni bilo več. Pod tak inšpektorat v Zagrebu je spadalo celotno ozemlje Slovenije, torej obe oblasti in vsa štiri samoupravna mesta. Podrejene so mu bile vse monopolne uprave in kontrolni organi v tovarnah, ki so izdelovale monopolne predmete, glede izvrševanja monopolnih predpisov pa tudi finančna kontrola. Oblastni monopolni inšpektorati so izdajali tudi dovoljenja za prodajo tobaka na drobno, jih odvzemali in vodili knjigo teh prodajalcev.⁷

Višje dohodarstveno sodišče v Ljubljani

Pri višjem deželnem sodišču v Ljubljani je delovalo višje dohodarstveno sodišče. Obravnavalo je pritožbe na razsodbe dohodarstvenih okrajnih

⁵ *Odločba ministra za finance, s katero se monopolni zakoni za Srbijo (razen monopola na alkohol), potem monopol na saharin in na druge umetne materije za oslajanje uveljavljajo za vso kraljevino*, Ur. list DVS, št. 114/20, z dne 2. oktobra 1920.

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 211.

⁷ *Pravilnik o področju oblastnih monopolnih inšpektoratov*, Ur. list LMO, št. 59/25, z dne 24. junija 1925.

sodišč v Ljubljani in Mariboru, delovalo je torej kot druga stopnja v postopku. To je odločila Narodna vlada SHS v Ljubljani že novembra 1918.⁸

Finančno deželno ravnateljstvo v Ljubljani, kasneje pa delegacija ministrstva financ, je 25. januarja 1919 predlagalo po dva svoja visoka uradnika za prisednika (člana) tega sodišča, prav tako njuna namestnika in včasih tudi zapisnikarja. Datume sej tega sodišča so določili na začetku vsakega leta, na primer v letu 1919 za 29. marec, 26. maj, 14. julij, 29. september in 29. november 1919.⁹

Društvo finančnih konceptnih uradnikov na Slovenskem je 15. novembra 1923 vložilo prošnjo, da bi prisednike dohodarstvenega sodišča v Ljubljani uvrstili v skupino sodnikov. Predlog so 16. januarja 1924 odstopili ministrstvu za finance v Beograd. Svoji mnenji sta podali to ministrstvo in ministrstvo pravde, nato je prošnjo obravnavala komisija za izvedbo in uporabo zakona o uradnikih in ostalih državnih uslužbenicah. Ta komisija je reševala vse tovrstne prošnje in pobude, ki so bile povezane z novo uvrstitvijo državnih uslužbencev po omenjenem zakonu. Člani komisije so sklenili, da je ljubljansko prošnjo nemogoče uresničiti, saj gre za uradnike finančne delegacije. O svoji odločitvi so 18. februarja 1924 obvestili delegacijo, ta pa 26. februarja 1924 prosilca, to je društvo, ki mu je predsedoval Štefan Sušec.¹⁰

Ljubljanska delegacija je 20. novembra 1926 sporočila finančnima okrajnima ravnateljstvoma v Ljubljani in Mariboru, da se vsem tihotapskim prestopkom v Sloveniji sodi pri dohodarstvenih okrajnih sodiščih v Ljubljani in Mariboru, ki sta prve stopnje, ter pri višjem dohodarstvenem sodišču v Ljubljani kot sodišču druge stopnje. Zaseženo tihotapsko blago je bilo treba pošiljati enako kot doslej, cigaretni papir tovarni cigaretnega papirja v Beogradu, vžigalice skladišču v Beogradu, tobak in tobačne izdelke tobačni tovarni v Ljubljani, saharin tihotapskemu odseku pri monopolni upravi v Beogradu. Pošiljki je bilo treba priložiti dopis z opisom dejanja. Zasežena sol in petrolej sta šla v prodajo, denar pa davčnemu uradu. Iz Ljubljane so sporočili, da je pri preiskavi teh dejanj treba ravnati po določbah dohodarstvenega kazenskega zakona.¹¹

⁸ *Naredba celokupne vlade o prehodni upravi v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 11/18, z dne 21. novembra 1918.

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 301–600, spis št. 398.

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1924, 1–400, ovoj št. 121, Službena pragmatika.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, D–8, ovoj F–1, spis št. 6078.

Dejanski dohodki od monopolov

»Komisija za mirovno konferenco pri Deželni vladi za Slovenijo v Ljubljani« je 28. maja 1919 pisala poverjeništvu ministrstva financ in sporočila, da sta dva predstavnika ZDA prosila našo državo za podatke o narodnem, gospodarskem in kulturnem življenju pri nas. Navedla je le njuna vprašanja pod zaporednimi številkami 10, 14, 18, 54 in 55. Nanašala so se na davčni sistem, ureditev bank in denarja, porabo tobaka, priložnosti za investicije ameriškega kapitala pri nas in višino obrestne mere. Namestnik predsednika te komisije dr. Franc Vodopivec je sklenil, da ministrstvo za notranje zadeve zahteva čimprejšnji odgovor na ta vprašanja. Podatek o prodaji tobaka je sporočila tobačna tovarna v Ljubljani in navedla statistiko o lastni prodaji. Leta 1912 je prodala za 4.433.959,58 krone svojih izdelkov, ki so tehtali 653.665 kilogramov; leta 1916 je promet znašal 15.977.689,81 krone ali 2.328.804 kilogramov; leta 1918 je prodaja znašala 31.701.148,96 krone, teža pa 4.657.608 kilogramov. V zadnjih treh letih so se cene trikrat povečale, ta tovarna pa je zalagala tudi več vojaških skladišč tobaka. Ker so se cene tobačnim izdelkom 8. aprila 1919 spet povišale, so v vodstvu tovarne ocenjevali, da je za tisto leto pričakovati izkupiček blizu 20.000.000 kron.¹²

Prihodki, ki so se od prodaje monopolnih predmetov zbirali v državno blagajno, so bili nezanemarljivi. V finančnih zakonih so bili redno navedeni tudi predvideni prihodki od monopolov. Dejanski prihodki te vrste so včasih presegli načrtovano vsoto, včasih pa je niso dosegli. V proračunskem letu 1929/30, ki je trajalo od 1. aprila 1929 do 31. marca 1930, so bili monopolni prihodki ocenjeni na 2.355.260.000 dinarjev. Po izteku finančnega leta se je izkazalo, da so prihodki znašali 2.377.933.052 dinarjev in 34 par, presežek dohodkov je znašal 22.673.052 dinarjev in 34 par. Prihodki so bili večji od predvidenih pri tobaku, soli, petroleju in vžigalich, le pri cigaretinem papirju so bili manjši.¹³

Proračun za finančno leto 1931/32 je predvideval, da bodo prihodki od monopolov znašali 2.420.650.800 dinarjev, dejansko pa so znašali 2.133.527.462 dinarjev, to je 287.123.337 dinarjev manj. Poznavalci so ocenili, da je bil ta »primanjkljaj« posledica več dejavnikov, na primer

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 2001–3000, spis št. 2068.

¹³ Monopolski dohodki v minulem proračunskem letu, *Naš glas*, št. 29, 1930, str. 3–4.

upadanja kupne moči prebivalstva, zmanjševanja števila uslužbencev finančne kontrole, njene reorganizacije itd.¹⁴

Konec leta 1931 je stanovski list finančne straže objavil podatke, koliko odločb o tihotapskih kaznivih dejanjih s področja monopolov so izdala pristojna oblastva. Podatki so se nanašali na prvih enajst mesecev leta 1931 in so zajeli statistiko tihotapskega odseka pri monopolski upravi, oblastnih monopolskih inšpektoratov v Sarajevu, Skopju, Splitu in Zagrebu ter posameznih finančnih direktij po banovinah. Dravska finančna direkcija v Ljubljani je izdala 260 tovrstnih odločb od skupaj 9.182 v celotni kraljevini, kar je znašalo 2,83 odstotka.¹⁵

Proračun za finančno leto 1932/33 je predvidel 12.076.154.962 dinarjev prihodkov, od tega od posrednih davkov z monopoli vred 4.996.044.713 dinarjev, kar je pomenilo 41,37 odstotka vseh državnih prihodkov.¹⁶ Da bi dosegli predvidene prihodke, sta uprava združenja zvaničnikov finančne kontrole in uprava združenja monopolskih uradnikov pozvali svoje članstvo k skupnemu nastopanju zoper tihotapce monopolnih predmetov.¹⁷ Kmalu so najavili začetek izhajanja novega lista z naslovom *Krijumčarski pregled* in pozvali k naročilu nanj.¹⁸ Ta list je leta 1933 res začel izhajati, a je kmalu ugasnil.

Sklad za zatiranje monopolnih kršitev

To področje je prav tako kot druge veje finančne uprave doživljalo pravne in organizacijske spremembe in je bilo spet pravno preurejeno leta 1932.¹⁹ Državni monopol so predstavljali tobak, cigaretni papir, vžigalice in umetni vžigalniki ter kremena, sol in petrolej.

Samostojna uprava državnih monopolov Kraljevine Jugoslavije, kot se je uradno imenovala, je bila pod nadzorom ministrstva za finance. Imela je več skladov, med njimi pa je bil tudi sklad za zatiranje monopolnih

¹⁴ Dim. M. M.: *Finansijska kontrola, Finansijska kontrola*, št. 7, 1932, str. 1–2.

¹⁵ *Pregled primljenih rasporednih rešenja po monopolskim krijumčarskim krivicama u toku 1931 godine, Finansijska kontrola*, št. 49, 1931, str. 14.

¹⁶ Dim. M. M.: *Finansijska kontrola, Finansijska kontrola*, št. 7, 1932, str. 1–2.

¹⁷ *Monopolskim poslenicima sviju grupa, Finansijska kontrola*, št. 14, 1933, str. 1–3.

¹⁸ *Naša aktivnost u pravcu suzbijanja monopolskih krivica, Finansijska kontrola*, št. 15, str. 7. *Pokretanje lista »Krijumčarski pregled«, Finansijska kontrola*, št. 15, 1933, str. 1–2.

Naša aktivnost u pravcu suzbijanja monopolskih krivica, Finansijska kontrola, št. 16, 1933, str. 6.

¹⁹ *Zakon o državnih monopolih*, Sl. list KBUDB, št. 6/32, z dne 23. januarja 1932.

kaznivih dejanj. Vanj se je stekalo pet vrst prihodkov: zneski izterjanih denarnih kazni za monopolna kazniva dejanja, ko so odbili vse stroške postopka; zneski od prodaje zaplenjenih monopolnih in drugih predmetov; zneski denarnih kazni, ki so jih plačali zakupniki prodaje monopolnih predmetov na debelo; sredstva iz proračuna; dohodki tega sklada.

Iz tega sklada je monopolna uprava izplačevala tri vrste izdatkov: stroške obveščevalne službe za zatiranje monopolnih kaznivih dejanj; stroške spremljanja storilcev teh dejanj, njihovega pripora, zapora ali zdravljenja v bolnišnici, če je bil proračunski kredit za te namene že izrabljen; nagrade ovaditeljem in zalotiteljem.

Tujec, ki je prispel v Jugoslavijo, je bil oproščen plačila monopolne takse za največ 20 gramov križanega tobaka ali 20 cigaret ali 5 smotk ali 20 gramov nosljanca, do 30 listkov cigaretnega papirja in škatlico vžigalic ter vžigalnik ali kremen, pod pogojem, da je vse to imel za osebno uporabo. Če je pri sebi imel večje količine od navedenih, je plačal takso, sicer pa so mu predmete zasegli brez odškodnine. Ta olajšava pa ni veljala za dvolastnike in druge prebivalce ob državni meji.

Za zatiranje teh dejanj, odkrivanje in prijemanje njihovih storilcev so bili pristojni finančna kontrola, monopolna in carinska oblastva ter uslužbenci javne varnosti, ki so imeli status javne straže. Vsak državni ali samoupravni uslužbenec je bil dolžan prijaviti monopolno kaznivo dejanje. Preiskovanje takih dejanj so opravljali oddelki finančne kontrole, tistih carinskih pa le carinska služba. Za sojenje storilcem je bila na prvi stopnji pristojna finančna direkcija, v Sloveniji torej dravska finančna direkcija v Ljubljani, na drugi stopnji upravno sodišče v Celju in nazadnje državni svet, ki je odločil dokončno. Pristojnosti in organiziranost samostojne uprave državnih monopolov je naslednje leto uredila uredba.²⁰

Uprava državnih monopolov, odsek za tihotapstvo, je 18. marca 1933 zaprosila dravsko finančno direkcijo, naj ji sporoči predloge za monopolne nagrade ovaditeljem za leto 1932. Odgovor je bil poslan v Beograd že 29. marca 1933. Vseboval je tri predlagane nagrajence iz vrst davčnih uprav in sedem iz vrst finančne kontrole. Predlagani so bili starešine treh glavnih oddelkov in štirih oddelkov finančne kontrole. Jakob Kaiser je bil starešina glavnega oddelka Maribor, ki je odkril 122 monopolnih prestopkov; Franjo Gabersčik je bil starešina glavnega oddelka Ljubljana in je odkril 29 takih dejanj; Franjo Toš, starešina

²⁰ Uredba o samostalni upravi državnih monopolov kraljevine Jugoslavije, Sl. list KBUDB, št. 8/33, z dne 28. januarja 1933.

glavnega oddelka v Murski Soboti, je bil zaslužen, da je enota odkrila 40 monopolnih prestopkov. Štiri oddelke so vodili navedeni starešine, v letu 1932 pa so odkrili in prijavili naslednje število prestopkov: Franc Kunc, oddelek Gornji Grad, 31; Rado Uršič, oddelek Prosenjakovci, 33; Ivan Geč, oddelek Ptuj, 21; Valentin Konrad, oddelek Slovenska Bistrica, 35 prestopkov.²¹

Dolg mariborski jetnišnici

Prišlo je do zapletov zaradi plačila stroškov prestajanja nadomestnih zapornih kazni za storjene finančne prestopke. Predsedstvo okrožnega sodišča v Mariboru je 25. novembra 1932 dravski finančni direkciji poslalo seznam neplačanih stroškov za jetnike, ki jih je kaznovalo finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru oziroma dravska finančna direkcija. Ta seznam je 14. novembra 1932 izdelala uprava jetnišnice v Mariboru. Stroški za nadomestni zapor zaradi neplačanih monopolnih kazni so za leta 1928, 1929, 1930, 1931 in za prve tri mesece leta 1932 znašali 204.672 dinarjev in 90 par; za čas od 1. aprila 1932 dalje do poročanja (25. novembra 1932) pa 10.008,90 dinarja. Taki stroški zaradi trošarinskih deliktov so v istem obdobju znašali le 478 dinarjev.

Ljubljanska finančna direkcija je 30. novembra 1932 odpisala vodstvu okrožnega sodišča v Mariboru in pojasnila, da finančna uprava ne povrne stroškov nadomestnega zapora zaradi trošarinskih prestopkov, pač pa to velja le za monopolne delikte, kjer to stori uprava državnih monopolov, ko dobi zahtevo pristojnega sodišča s potrebnimi dokazili, kot to narekuje okrožnica pravosodnega ministrstva iz leta 1928.²²

To je bil ukaz ministrstva za pravosodje, ki je določil, da osebe zaporne kazni te vrste v trajanju do treh mesecev prestajajo v zaporih okrajnih sodišč, v trajanju nad tremi meseci pa v zaporih okrožnih sodišč. Stroške krijejo finančna oblastva. Poziv za nastop kazni ali prisilno privedbo v zapor izvršijo finančna oblastva po okrajnih glavarjih; to je pomenilo s pomočjo orožništva ali policijske straže. Kazen morajo obsojeni

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, C-1, D-1, E-1 in F-1, ovoj št. 03708.

²² *Razpis ministrstva pravde z dne 26. maja 1928, št. 29855, o pošiljanju onih oseb, ki so obsojene (zaprte) zaradi monopolnih, carinskih in podobnih kaznivih dejanj, na prestajanje kazni v zapore civilnih sodišč izven Srbije in Črne gore, kakor tudi postopanju glede povračila stroškov za izvršitev kazni za take obsojence*, Ur. list LMO, št. 62/28, z dne 30. junija 1928.

prestajati praviloma v zaporih teritorialno pristojnih sodišč, ki morajo nato zahtevati izplačilo stroškov.

Ljubljanska direkcija je 26. januarja 1933 vprašala vodstvo okrožnega sodišča v Mariboru, ali jim je uprava državnih monopolov poravnala zaporne stroške za obdobje od 1928 do 1932. Odgovor je bil 31. januarja 1933 poslan v Ljubljano, sporočal pa je, da teh stroškov jetnišnica še ni dobila povrnjenih.²³

V pol leta so stražniki na tihotapce izstrelili osem nabojev iz pištol

Dravska finančna direkcija je prejela dopis, pisan seveda v cirilici, ki ga je 1. septembra 1933 odposlala uprava državnih monopolov iz Beograda. Zadeval je vprašanje, kako povrniti izdatke za naboje, izstreljene zoper tihotapce monopolnih predmetov. Ta uprava se je na pobudo zetske finančne direkcije v Podgorici glede istega vprašanja obrnila na ministrstvo za vojsko in mornarico, od tam pa so odpisali, povzeto na kratko, da se stroški povrnejo iz plena, zaseženega pri tihotapcih, ko te predmete prodajo. Vodstvo vojaškega resorja je menilo, da je ta denar treba knjižiti v denarni knjigi finančne ustanove kot izreden prihodek in ga nato poslati državnim blagajni. Omenjena monopolna uprava je v nadaljevanju dopisa predlagala, da finančna direkcija tovrstne podatke o porabljenih nabojih ali poškodovanju orožja zbira dalj časa, na primer nekaj mesecev, jih pošlje tej upravi, le-ta pa ji bo za nadomestilo porabljenega streliva odobrila kredit iz sklada za zatiranje tihotapstva monopolnih predmetov.

Ljubljanska direkcija je 16. oktobra 1933 vsem oddelkom finančne kontrole v Sloveniji naročila, naj zbirajo tovrstne podatke, da jih bodo posredovali v Ljubljano, ko bo določen rok za poročanje. Ta direkcija je nato 12. aprila 1934 odredila, naj oddelki poročilo zaključijo konec aprila in ga pošljejo v Ljubljano. Poročilo je oddalo vseh 95 glavnih oddelkov in oddelkov finančne kontrole. Vsi so odpisali negativno, razen oddelka v Gornji Lendavi. Tam sta preglednika Andrej Pavlina, vodja tega oddelka, in podpreglednik Štefan Klasinc 27. aprila 1934 med nasejema Ženavlje in Boreča uporabila strelno orožje zoper tihotapce. Nanje sta izstrelila vsak po štiri naboje iz pištole in prijela trojico, ki je

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, C-1, D-1, E-1 in F-1, spis št. 246/6.

tihotapila tobak iz Madžarske. To so bili Viljem Ritoper iz Dankovcev, ki je imel pri sebi 100 zavojev tobaka, Alojz Gomboc iz iste vasi, ki je tihotapil 550 zavojev tobaka, in Matija Bohar iz Mačkovcev, ki je tihotapil 350 zavojev tobaka. Ljubljanska direkcija je te podatke 6. julija 1934 sporočila upravi državnih monopolov.²⁴

Poveljnik dravskega orožniškega polka v Ljubljani je 23. septembra 1933 prosil dravsko finančno direkcijo za nekaj podatkov o obravnavanih monopolnih prestopkih v letu 1931, 1932 in 1933. Koliko teh dejanj so odkrili orožniki, koliko finančni stražniki in koliko drugi? Te podatke so rabili za statistično obdelavo. Zadevali so tihotapstvo tobaka, cigaret, cigaretnega papirja in vžigalnikov. V vodstvu slovenskega orožništva so zapisali, da bi zadostovala navedba skupnih podatkov, če ne bi imeli podatkov po nosilcu odkrivanja. Čez štiri dni je direkcija ta zahtevek poslala vsem enotam finančne kontrole. Navedla je, koliko monopolnih prestopkov je bilo odkritih v Sloveniji v posameznem letu: 1929 – 796, 1930 – 614, 1931 – 324, 1932 – 696 in do 31. julija 1933 že 927. Naročila je, naj enote po kontrolnikih (seznamih) ugotovijo, koliko teh dejanj so odkrile orožniške postaje. Seznam naj obsega naslednje razpredelnice: tek, številka; orožniška postaja, ki je ovadila dejanje; številka in datum ovadbe; kdo je prijel kršitelja; vrsta in količina zaplenjenih predmetov; opomba. Podatke naj pošljejo neposredno poveljstvu omenjene orožniškega polka, tudi take, ki so negativni.²⁵ Prav zato teh podatkov v arhivu finančne direkcije ni bilo najti.

Izkaznice za vžigalnike

Jeseni leta 1934 je monopolne takse (spet) preuredila uredba,²⁶ ki je bila kmalu na začetku leta 1937 spremenjena.²⁷ Slednja je določala, da je moral od 29. aprila 1937 dalje vsak lastnik vžigalnika imeti tako imenovano monopolno legitimacijo. Na leto je plačal 100 dinarjev monopolne takse za vžigalnik ali kresilnik, za kresilne kamenčke za vžigalnike in kresilnike do 40 gramov teže 10 par, nad 40 gramov teže pa po 10 par

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, spis št. F/1–15556.

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, spis št. 16480.

²⁶ *Uredba o monopolnih taksah št. 40.625 z dne 27. 9. 1934*, Sl list KBUDB, št. 83/34, z dne 13. oktobra 1934.

²⁷ *Izpremembe uredbe o monopolnih taksah*, Sl. list KBUDB, št. 14/37, z dne 17. februarja 1937.

za vsakih nadaljnjih 40 gramov teže. Ko je plačal predvideno takso, so mu izdali izkaznico in vanjo nalepili znamkico.

Če je finančni stražnik odkril kadilca, ki ni imel take izkaznice in vanjo nalepljene znamkice, ga je štel za tihotapca. Smel mu je zaseči vžigalnik, nato je sestavil prijavo oddelku finančne kontrole. Tam so mu za vsak vžigalnik takoj izplačali 20 dinarjev nagrade. Pri teh nagradah je sodelovala tudi Jugoslovanska družba vžigalic, d. d., iz Beograda. Na ta način so bili financarji spodbujani za odkrivanje tovrstnih prekrškov, k temu pa jih je napeljevalo tudi stanovsko glasilo.²⁸

Kmalu zatem je izšel predpis, ki je določil nagrajevanje oseb, zaslužnih za zatiranje kršitev monopolnih predpisov, točneje členov 101 in 102 uredbe o državnih monopolih.²⁹ Polovico predvidene nagrade je prejel ovaditelj, ki je moral ostati skrit, tajen, polovico pa zalotitelj. Pravico do te nagrade so imeli vsi državni in samoupravni uslužbenci, torej tudi finančni stražniki. Nagrade je izplačeval pristojni oddelek finančne kontrole. To je veljalo od 8. julija 1937 dalje.

Že pred tem, februarja 1936, je izšel pravilnik o nadrobni prodaji monopolnih predmetov.³⁰ Določil je, da nadzor nad prodajalniciami teh izdelkov na drobno opravljajo oddelki finančne kontrole. Ta nadzor je moral biti vsaj enkrat na mesec. Ugotovitve je bilo treba vpisati v kontrolno polo in nabavno knjižico pri prodajalcu. Finančna kontrola je preiskovala kazniva dejanja te vrste, o njih pa so nato razsojala monopolna oblastva, ki so bila pooblaščenata tudi za kontrolo nad prodajalniciami teh izdelkov.

Ni dobila obmejne karte

Ena od oblik preprečevanja nedovoljenih dejavnosti ob državni meji je bila tudi pravica upravnih oblasti, da niso ustregle prošnjam obmejnega prebivalstva za izdajo dokumentov, s katerimi so lahko zelo enostavno prestopali to mejo.

²⁸ Marijan Klobučar: *Akcija za sprečevanje krijumčarenja upaljača, užegača i kremenja, Finansijska kontrola*, št. 2, 1938, str. 21.

²⁹ *Uredba o nagradah za zatiranje tihotapstva z monopolnimi predmeti*, Sl. list KBUDB, št. 58/37, z dne 21. julija 1937.

³⁰ *Pravilnik o nadrobni prodaji tobačnih izdelkov, cigaretnega papirja, vžigalic, kolkov in taksnih papirjev, umetnih vžigalnikov, kresilnikov in kremenov za njih prižiganje*, Sl. list KBUDB, št. 18/36, z dne 29. februarja 1936.

Marija Logar, posestnica in gostilničarka v Hotedrščici, je zaprosila sresko načelstvo v Logatcu, da ji izda obmejno karto za leto 1938. Prošnjo so ji 24. januarja 1938 zavrnilo, ker da ni nudila jamstva, da je ne bi zlorabljala. Pritožila se je na bansko upravo v Ljubljani, kjer so ji prošnjo zavrnilo iz istih razlogov.

Ni odnehala in je iskala pravico na upravnem sodišču v Celju. Pritožbo ji je sestavil njen pravni zastopnik Ljudevit Brence iz Ljubljane. V pritožbi je navedel tri razloge za izpodbojno tožbo: odločba o zavrnitvi izdaje obmejne karte ni bila dovolj obrazložena, ni se sklicevala na noben predpis, stranke pa sploh niso zaslišali; kršena je bila njena pravica doznavanja (obveščeni) in s tem onemogočena obramba; zagrešila ni ničesar, da bi bil podan sum zlorabe dokumenta. Obmejno karto bi nujno rabila, ker je imela onstran meje 92 hektarjev posestva. Odvetnik je sklenil, da ima oblast na razpolago več načinov za nadzorovanje in kaznovanje sumljivih oseb, ona pa še ni bila kaznovana.

Celjsko upravno sodišče je 17. maja 1938 na javni seji obravnavalo to pritožbo, navzoč pa je bil tudi pritožiteljčin odvetnik. Pritožbo je zavrnilo kot neutemeljeno. Sklicevalo se je na zakon o pogodbi o trgovini in plovbi med Kraljevino SHS in Kraljevino Italijo, ki je določal, da tako karto izdaja oblastvo javne varnosti v okraju dotične države.³¹ Pri tem se ravna po prostem preudarku, saj gre pri izdajanju teh kart za zunanje-politične in državno-obrambne interese.

Pritožila se je na Državni svet Kraljevine Jugoslavije v Beogradu, ki je 8. septembra 1938 pritožbo zavrnil kot neutemeljeno.³²

Tudi orožniki so odkrivali nežigosane vžigalnike

V odkrivanje oseb, ki so imele nežigosane vžigalnike, so se dejavno vključevale tudi orožniške postaje v Sloveniji. Iz bogatih arhivskih podatkov sem izbral le nekatere, ki so se nanašali na zadnji dve leti obstoja države. Zanimivo je, v kakšnih okoliščinah so možje postave zaznavali tovrstne kršitve. Iz prijav se da tudi sklepati, od kod so bili orožniki.

³¹ *Zakon o pogodbi o trgovini in plovitvi in konvenciji o živalskih kužnih boleznih med kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in kraljevino Italijo*, Ur. list LMO, št. 11/29, z dne 4. februarja 1929, priloga D, Odredbe o obmejnem prometu, čl. 9.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odločbe upravnega sodišča v Celju, spis št. A 118/38.

Orožniška postaja Litija je 26. septembra 1939 oddelku finančne kontrole v Litiji poslala natipkano prijavo, v kateri je opisala monopolni prestopok te vrste. Kaplar Djordje Škuljevič se je pred poslopjem te enote pogovarjal z domačinom, ko je mimo prišel kadilec, ki je prižigal cigareto. Orožnik je pristopil in od njega zahteval monopolno izkaznico, tedaj pa je le-ta vžigalnik odvrigel v travo. Mož postave ga je pobral, in ko je ugotovil, da ni plačal monopolne takse, je osumljenemu Ludviku Melini zasegel vžigalnik. Omenjeni oddelek finančne kontrole je kaplarju izplačal 20 dinarjev zalotiteljske nagrade.³³

Stalna orožniška patrulja Strmica je 27. oktobra 1939 podala natipkano prijavo oddelku finančne straže na Vrhniki in v njej opisala, da sta kaplarja Živorad Kovačević in Nikola Djukanovič dva dni prej opravila hišno preiskavo na domu Franca Remškarja iz Dragomera št. 38, občina Log, ker je bil osumljen tatvine vojaškega pokrivala. Pri preiskavi sta odkrila neprijavljen vžigalnik in šestinštirideset izvoznih cigaret Zeta in Drava. Povedal jima je, da je vžigalnik našel med potjo v Ljubljano, cigarete pa je kupil od neznanega dečka. Monopolno blago sta mu zasegla, oddelek finančne kontrole pa jima je izplačal 26 dinarjev nagrade.³⁴

Orožniška postaja Prevalje je 11. januarja 1940 oddelku finančne kontrole v Prevaljah poslala natipkano prijavo zoper Antona Smrečnika iz Farne vasi št. 98, občina Prevalje. Narednika Matija Irgolič in Ivan Čeh sta prejšnji dan prišla v to vas in se oglasila na Smrečnikovem domu. Opazila sta vžigalnik, za katerega ni imel dovoljenja, zato sta ga zasegla. Izgovarjal se jima je, da ga je našel na poti iz Prevalj v Holmec.³⁵

Patrulja orožniške postaje Črenšovci se je 15. avgusta 1940 oglasila pri Bari Sobočan na Hotizi št. 130, občina Gabrje. Na peči sta odkrila neprijavljen vžigalnik, ga zasegla, kmetica pa je v zagovor povedala, da ga je našla na poti na travnik. Dravska finančna direkcija v Ljubljani ji je izrekla denarno kazen v višini 100 dinarjev, ker je bila revna, ter plačilo 30 dinarjev takse za razsodbo. Na spis so v tej direkciji 10. maja 1941 zapisali, da se ji kazen odpiše.³⁶

Orožniška postaja Kranj je 6. septembra 1940 glavnemu oddelku finančne kontrole v Kranju prijavila Milana Turkalja, začasno bivajočega v Stražišču št. 6, občina Stražišče. Orožniška patrulja, v kateri sta bila

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1937–F7, spis št. 2238–V–1941.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2231–V–1941.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2237–V–1941.

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2270–V–1941.

kaplarja Albin Alegro in Jovo Glamučak, ga je legitimirala, ker ga ni poznala. Ob tem sta opravila telesni pregled in v žepu odkrila neprijavljen vžigalnik. Dejal je, da ga je kupil od neznanca.³⁷

Orožniška postaja Gornji Petrovci je 11. oktobra 1940 oddelku finančne kontrole v Salovcih prijavila, da je prejšnjega dne Julija Lepoša iz Gornjih Petrovcev št. 65 storila monopolni prestop. Narednik Anton Polutnik in kaplar Branko Biga sta prejšnji dan pri njej opravila hišno preiskavo, ker sta sumila, da ima tihotapsko blago. V peči sta odkrila zavoj madžarskega tobaka za pipo, pri sebi pa je imela neprijavljen vžigalnik. Vse to sta zasegla, domačinka pa jima ni vedela povedati, kako so ti predmeti prišli k njej na dom.³⁸

Orožniška postaja Štrigova je 29. decembra podala prijavo oddelku finančne kontrole v Ljutomeru. Prejšnji dan sta narednik Ignac Orehek in kaplar Franc Šurec prišla v hišo Stjepana Flinčeca iz Hrnjakovščine št. 146, občina Štrigova. Kmet je vpričo njiju prižgal cigareto, a je nato vžigalnik skril v otroško posteljico. Orožnika sta to videla, in ker ni imel monopolne legitimacije, sta vžigalnik zasegla. Kmet jima je dejal, da je vžigalnik kupil od neznanca na Hrvaškem.³⁹

Orožniška postaja Ljutomer je 7. januarja 1941 oddelku finančne kontrole v Ljutomeru prijavila Jožefa Pušenjaka iz Kamenščaka št. 37, občina Ljutomer. Kaplarja Alojzij Ramšek in Stevan Štula sta prejšnji dan v kuhinji imenovanega, ki je bil mizarski mojster, odkrila neprijavljen vžigalnik in ga zasegla. Povedal jima je, da ga je našel sin.⁴⁰

Vsi orožniki so od pristojnega oddelka finančne kontrole prejeli nagrado, ker so storilce zalotili pri dejanju. Mnogi postopki so postali neizvršljivi, saj je prišlo do vojne in razkosanja Slovenije.

Orožniško strokovno glasilo je objavilo nekatere podatke o kršitvah poslovanja z monopolnimi predmeti v državi leta 1934 in 1935. Leta 1934 je bilo odkritih 7296 kršitev, od teh so jih orožniki odkrili 6010, orožniki skupaj s financarji 439, policisti 471 in občinski organi 376. V letu 1935 so prijavili 7887 kršitev, od teh so jih orožniki zaznali 6822, orožniki skupaj s financarji 409, policisti 377 in občinski organi 279.⁴¹

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2489–V–1941.

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2275–V–1941.

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2516–V–1941.

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2517–V–1941.

⁴¹ *Zandarmi u službi na progonu krijumčara monopolskih predmeta, Zandarmerski vesnik*, št. 2, 1937, str. 97–98.

V enem fasciklu iz leta 1941, ki vsebuje 509 spisov, je bilo sedemindeset takih, ki so se nanašali na prijave orožniških postaj pristojnim oddelkom finančne straže zoper lastnike nežigosanih vžigalnikov. Moštvo orožniške postaje Sv. Tomaž pri Ormožu je v tem času zaznalo šest takih prestopkov: dva med hišno preiskavo, tri ob krajši zaustavitvi na domačijah in enega na poti, ko je patrolja srečala kadilca, ki si je ravno prižigal cigareto. Te prijave ali ovadbe, kot so tudi rekli, so bile praviloma napisane v latinici in v srbohrvaškem jeziku, če je bil vodja patrolje neslovenskega porekla, sicer pa v slovenščini; vse so bile napisane s pisalnim strojem.⁴²

Samo od sebe se postavi vprašanje, zakaj so se orožniki ukvarjali z zatiranjem te vrste prestopkov. Za to je najbrž več razlogov, med katerimi se mi zdijo umestni vsaj tile: odkrivanje tako imenovanih dohodarstvenih kaznivih ravnanj jim je bila službena dolžnost, podobno kot je to veljalo za vse druge državne in samoupravne uslužbenke; stalno so bili v stikih z državljanji, saj so bili največ v patroljni službi in so tako opazili vse vrste odklonskih ravnanj; stvari, ki so bile predmet finančnih kršitev, so nemalokrat odkrili med opravljanjem drugih službenih postopkov, na primer pri osebni pregledu, hišni preiskavi, poizvedovanjih, obiskih po domačijah in podobno; tudi orožniški organizaciji ni bilo nepoznano prizadevanje za čimveč ukrepov, ki so jih navajali v poročilih, poslanih po službeni hierarhiji navzgor in po upravni črti vodoravno ter nato navzgor, od tega pa so imeli korist sami orožniki pa tudi njihovi starešine, saj je bil delovni uspeh eno od meril za napredovanje v službi; zalotiteljska nagrada jim je prišla prav, saj njihovi prejemki niso bili blesteči; po moji oceni je šlo tudi za tekmovalnost med državnimi varnostnimi silami, finančnimi stražniki, državnimi policijskimi stražniki in tudi varnostno organizacijo v pristojnosti občin, torej občinskimi, mestnimi stražniki; navesti bi se dalo še druge okoliščine.

Orožniki pa so odkrivali še druge prestopke, zlasti tiste trošarinskega značaja. Tako je orožniška postaja Slovenska Bistrica 12. januarja 1941 oddelku finančne kontrole v Slovenski Bistrici prijavila Alojzijo Jurič iz Tinjske gore št. 18, občina Slovenska Bistrica. V prijavi je pisalo, da sta narednik Pavel Verderber in kaplar Nikola Pašič 11. januarja 1941 zaznala, da je omenjena na svojem domu na drobno nedovoljeno točila vino po 8 dinarjev za liter, nabavljala pa ga je pri kmetu po 5 dinarjev za liter.⁴³

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1941, 1141–1650.

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2589–V–1941.

Orožniška postaja Štrigova je 15. januarja 1941 oddelku finančne straže v Ljutomeru prijavila Josipa Vezijaka iz vasi Krče št. 38, občina Štrigova. Narednik Vladimir Vujnović in kaplar Franc Šurec sta prejšnji dan ugotovila, da je na domu prirejal neprijavljene zabave in točil alkoholne pijače.⁴⁴

Okupacija ga je rešila pred plačilom kazni

Patrulja orožniške postaje Poljane nad Škofjo Loko je dobila namig, da je pri vaščanki na Hotavljah skrit pretihotapljen tobak. Podnarednik Janez Resnik in kaplar Jože Žnidarič sta zato 24. aprila 1940 prišla na dom Neže Rink, Hotavlje št. 18, občina Trata, okraj Kranj, in jo pozvala, naj jima sama izroči cigarete. Ker tega ni takoj storila in je trdila, da nima cigaret, sta ji zagrozila, da bosta izvedla hišno preiskavo. Tedaj ju je peljala v klet in izpod zemlje izkopala 148 zavitkov izvoznih cigaret znamke Drava ter dva zavitka prav tako izvoznih cigaret znamke Zeta. Skupaj je bilo 150 zavitkov, v vsakem po dvajset cigaret, torej 3000 kosov. Zasegla sta jih in izdelala poročilo o dejanju, iz katerega je razbrati njeno izjavo, da je cigarete od neznanega moškega kupil njen sin Silvester Rink, ker pa je bil vpoklican na vojaške vaje, jih je izročil njej, da bi jih prodajala po 2 dinarja in 90 par za zavitek. Zapis je bil natipkan v slovenščini, podpisal ga je Petar Cvjetičanin, komandir te orožniške postaje. Na istem zapisu je bilo pripisano, da je bila 12. maja 1940 obema orožnikoma zalotiteljema izplačana nagrada v znesku 450 dinarjev, kar je starešina oddelka finančne kontrole Gorenja vas, Franc Žnidaršič, preglednik, zapisal pod zaporedno številko 20 na strani 18 zaupne knjige tega oddelka.

Orožniška postaja je spis odstopila oddelku finančne kontrole v Gorenji vasi, kjer so 25. aprila 1940 v uradnih prostorih zaslišali osumljenko. O tem so s pisalnim strojem napisali zapisnik na izvirnem obrazcu, ki je imel v cirilici napisane tri sklope vprašanj, pod katera je bilo treba vpisati podatke oziroma odgovore. Prvi sklop se je nanašal na kraj, kjer so opravili zaslihanje, drugi na osebne podatke zaslišanega in tretji na dejanje, zaradi katerega je bil zaslišan. Izjavila je, da cigaret ni prodajala. Poučena je bila, da je zakrivila prestopok po 2. točki 101. člena monopolnega zakona, za kar bo kazen izrekla finančna direkcija v Ljubljani, v

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2578–V–1941.

znesku 4.800 dinarjev prikrajšane redne monopolne takse ter 310 dinarjev takse po tarifni postavki št. 229 taksnega zakona, skupaj 5.110 dinarjev. Ponujena ji je bila možnost, da bi lahko to kazen plačala takoj, nadaljnji postopek pa bi bil tako ustavljen. Na to je izjavila, da nima denarja, in zaprosila, da bi ji kazen oprostili. Zapisnik sta po tem, ko je osumljena izjavila, da se z vsebino povsem strinja, podpisala oba orožnika zalotitelja, osumljenka in starešina tega oddelka kot preiskovalec. Na zapisnik je bilo pripisano, da so zasežene cigarete poslali državnemu monopolu v tobačni tovarni v Ljubljani, 27. aprila pa so tam izstavili pisno potrdilo o prejemu cigaret. Občina Trata je 4. maja 1940 za omejnjeni oddelek finančne kontrole izdala pisno potrdilo o premoženjskem stanju osumljenke.

Oddelek v Gorenji vasi je spis 16. maja 1940 odstopil dravski finančni direkciji v Ljubljani, kjer so 9. novembra istega leta na spis z roko napisali, kaj mora oddelek storiti: zaslišati sina osumljene, ugotoviti njuno morebitno prodajanje cigaret, zaslišati legalnega trgovca s cigaretami v tem okolju in ugotoviti, kako kmečki ljudje pridejo do tako velikih količin izvoznih cigaret, s katerimi je v notranjosti države prepovedano trgovati.

Na oddelku so 16. novembra 1940 zaslišali Silvestra Rinka, krojaškega pomočnika, ki je odgovarjal na ustaljene, predpisane točke takega zapisa. Dejal je, da mu je cigarete izročil neznani vojak s prošnjo, naj jih hrani, dokler ponje ne bosta prišla dva druga vojaka. Tudi njemu je bila predočena možnost, da takoj plača 5.110 dinarjev kazni in takse, nato bo nadaljnji postopek proti njemu ustavljen. Odgovoril je, da denarja nima, in prosil, da bi mu kazen oprostili. Nato so financarji 21. novembra na istem mestu zaslišali tudi Rajka Jelovčana iz Gorenje vasi, pooblaščenega prodajalca izvoznih cigaret na tem okolišu. Izjavil je, da ga je za to pooblastil zakupnik prodaje teh cigaret Paja Langinovič iz Vršca. Prodaja teh monopolnih predmetov je potekala v prostorih carinskega oddelka Leskovic v Kopačnici, delo je opravljala hišnica te stavbe, Frančiška Miklavc, pod nadzorom tam službujočih financarjev, ki so opravljali carinske naloge.

Oddelek Gorenja vas je 21. novembra 1940 dravski finančni direkciji v Ljubljani poslal zapisnika o zaslišanju Rinka in Jelovčana ter v spremnem dopisu navedel, da je carinska stavba v Kopačnici od državne meje oddaljena le tri kilometre; ob tem pa so pomenljivo zapisali, da je ta oddelek 16. decembra 1939 med hišno preiskavo v Gorenji

vasi zasegel originalne zaboje izvoznih cigaret, v katerih je bilo 32.000 kosov cigaret.

Ta direkcija je 10. decembra 1940 izdala razsodbo o monopolnem prestopku. Razsodila je trojica, finančni direktor Josip Mosestizh ter višja finančna svetnika Ivan Volčič ter Emil Kandare. Kazen je bila 4.800 dinarjev in 310 dinarjev takse. V odločbi, napisani na ustaljenem obrazcu, je bil tudi pravni pouk o morebitni pritožbi, ki jo je bilo mogoče podati v roku petnajstih dni neposredno na upravno sodišče v Celju ali prek ljubljanske finančne direkcije, kolek pa je znašal 30 dinarjev. Kaznovanemu je sodbo vročil oddelek v Gorenji vasi.

Kaznovani se je na razsodbo pritožil, pritožbo, poslano prek finančne direkcije v Ljubljani, pa je le-ta poslala na upravno sodišče v Celju skupaj s šestnajstimi prilogami. Sodišče jo je 7. februarja 1941 zavrnilo in potrdilo razsodbo ljubljanske finančne direkcije. O zadevi so odločali trije sodniki – predsednik sodišča dr. Anton Kržišnik, sodnika Rajko Mulaček in Stanko Masič, prisoten pa je bil tudi tajnik sodišča dr. Viktor Turnšek kot zapisnikar. Pritožitelj je moral plačati 41 dinarjev takse, sodba je bila dokončna in je obsegala štiri strani in pol tipkopisa. Iz Celja so celoten spis 24. februarja 1941 vrnili ljubljanski direkciji, od tam pa so sodbo poslali na oddelek finančne kontrole v Gorenji vasi, da bi jo vročili kaznovanemu, a so financarji ugotovili, da je bil ponovno na vojaških vajah pri mitraljezki četi 40. pehotnega polka v Ljubljani. Vrnili so jo v Ljubljano, kjer so jo vročili prek vojaških oblasti in potrdilo o tem dostavili glavnemu oddelku finančne kontrole Ljubljana mesto.

Sodba je 23. marca 1941 postala pravnomočna in finančna direkcija jo je poslala davčni upravi v Škofji Loki v izterjavo kazni. V dopisu upravi je pisalo, naj bi o uspehu poročala do 1. septembra 1941. Višji finančni svetnik je na spis 3. septembra 1941 zapisal, da so vas Hotavljje zasedli Nemci, zato se kazen odpiše, in spis dal a. a.⁴⁵

Vojaška suknja, rešiteljica pred zaporem

Orožniška postaja Poljane nad Škofjo Loko je 24. aprila 1940 oddelku finančne kontrole v Gorenji vasi poslala poročilo o monopolnem prestopku vojaške osebe. Orožnika, narednik Ludvik Gašperič in kaplar

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F 7, št. 2464–V–1941.

Boško Lazarević, sta dva dni prej ob 21.00 ustavila vojaka Petra Latkovića, doma iz okolice Bosanskega Petrovca, ki je služil vojaški rok pri 407. delavski skupini v Gorenji vasi; ta je utrjevala mejno črto. Med postopkom sta odkrila, da je v vojaški torbici nosil 30 zavitkov izvoznih cigaret Zeta. Navzoč je bil še drugi vojak, ki je postal priča v postopku. Zasegla sta mu jih, v razgovoru pa jima je povedal, da jih je malo prej kupil od Janeza Justina, kmeta na Hlavčih njivah št. 1, da bi jih prodal vojakom in delavcem pri utrjevalnih delih. Patrulja je takoj odšla k omenjenemu kmetu, poiskala dva domačina za priči in opravila hišno preiskavo. Našla ni ničesar, on pa ni priznal, da je cigarete ta večer prodal vojaku. Poročilo, napisano s strojem in v slovenščini, je podpisal komandir postaje Petar Cvjetičanin.

Vojaka so 29. aprila zaslišali na sedežu oddelka finančne straže v Gorenji vasi. Vse je povedal podobno, kot že prej orožnikoma. Po službeni poti so zaprosili občino Bosanski Petrovac, da izda potrdilo o premoženjskem stanju vojaka, kar je storila 8. julija istega leta. Iz tega potrdila je razvidno, da vojak ni imel nobenega premoženja, njegov oče, pri katerem je delal na kmetiji, pa je imel konja, dva vola, kravo, deset ovc, pet hektarjev obdelovalne zemlje in pritlično hišo. Ko je to potrdilo prispelo, so spis iz Gorenje vasi poslali dravski finančni direkciji v Ljubljani. Tam so vojaku 25. julija 1940 izrekli kazen 960 dinarjev za prikrajšano monopolno takso, za rzsodbo pa še 150 dinarjev takse. Ko je bila rzsodba pravnomočna, so jo poslali v izvršbo davčni upravi v Škofji Loki. Tam so 23. novembra 1940 izpolnili obrazec z naslovom Rubežni in cenitveni zapisnik, iz katerega je razbrati, da rubeža ni bilo mogoče opraviti, ker vojak ni imel nobenega rubljivega predmeta.

Financarji v Gorenji vasi so poizvedeli, kdaj bo osumljeni odslužil kadroviski rok, in pri tem ugotovili, da je bil sredi novembra že odpuščen iz enote. Iz Ljubljane so sodbo nato poslali okrajnemu sodišču v Prijedoru, da denarno kazen spremeni v devetnajst dni zapora. Sodišče je orožniški postaji Krnjeuša naročilo, da kaznovanega privede na prestajanje zaporne kazni, a so ugotovili, da je bil vpoklican na vojaške vaje na Sušak. V ljubljanski direkciji so 17. maja 1941 pod spis zapisali, da mu je kazen odpuščena, na spis pa udarili žig, da ga je treba po petih letih uničiti.⁴⁶

⁴⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2255–V–1941.

Kje so nabavljali naše izvozne cigarete?

Obmejna straža (mejna stražnica, karavla) št. 33 v okviru 1. voda 48. obmejne čete v Lomu pri Zavratcu je v noči s 5. na 6. junij 1940 odkrila kovček, skrit v gozdu približno pol kilometra tostran državne meje. V kovčku je bilo 750 zavojčkov domačih izvoznih cigaret (v njih pa je bilo 9000 cigaret znamke Drava, 5000 cigaret znamke Zeta in 1000 cigaret znamke Morava, skupaj 15000 cigaret), deset kresilnih kamenčkov in zavoj igralnih kart.

Vojak je to pripisal domačinu, Francu Jerebu, doma iz Loma št. 18, občina Rovte. Zakaj? Ta domačin je namreč 5. junija na carinskem oddelku v Žireh kupil vrečo izvoznih cigaret, ki da jih bo odnesel in prodal v Italiji. Francišek Pečavar, uslužbenec finančne straže iz omenjenega oddelka, ga je spremljal do same mejne črte, nato se je vrnil v oddelek. Kupec je res šel čez mejo, a se je ponoči vrnil in vse predmete skrnil v kovček ter ga zakril. Vojak je sumil, da jih ne bo prodal v Italiji, pač pa našim obmejnim vojakom, kot je to že počel. Zaradi tega so ga še isti dan opoldne zaslišali na mejni stražnici in o tem sestavili z roko pisan zapisnik v cirilici na tiskanem obrazcu, prirejenem prav za obmejno četo. Zapisnik so podpisali zaslišani, trije vojaki, med njimi tudi tisti, ki je odkril kovček, ter komandir stražnice kaplar Predrag Radulović.

Komandir je napisal spremni dopis in vse poslal na carinski oddelek Žiri. Tam so ga zaslišali 7. junija in o tem izdelali natipkan zapisnik ter izpolnili obrazec *Opis čina*. Zaslišani je zanikal vsakršno zvezo z odkritimi tihotapskimi predmeti, to pa je trdil tudi ob soočenju z vojakom, ki je kovček odkril. Trdil je, da je legalno kupljene cigarete prodal nekemu neznanцу onstran meje. Podpisali so se trije: osumljeni, preiskovalec Viktor Bač, preglednik finančne kontrole, in zapisnikar Francišek Pečavar.

Spis so z oddelka poslali dravski finančni direkciji v Ljubljani, kjer so 21. novembra 1940 izdali razsodbo, da se postopek ustavi, ker ni bilo pravnih dokazov, da je osumljeni storil ta monopolni prestop. Razsodbo so prek carinskega oddelka Žiri poslali Francu Jerebu. Iz spisa je razvidno, da je vojak Miodrag Timotijević prejel 1.125 dinarjev zalotiljske nagrade.⁴⁷

⁴⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1941, 1141–1650, spis št. 1238–V–1941.

Obmejni vojak je prijel tihotapca

Vojak obmejne straže št. 15, ki je pripadala 1. vodu 66. čete XV. pododseka obmejne čete na Radlju, je 19. novembra 1940 opoldne zaustavil domačina Ivana Poročnika, doma pri Sv. Treh Kraljih št. 56 nad Marenbergom. Vojak ga je preiskal in pri njem našel dva vžigalnika ter 400 kremenčkov. Odvedel ga je do mejne stražnice Radelj, kjer so ga zaslišali. O tem so izdelali zapisnik, pisan z roko in v cirilici, ki so ga podpisali osumljeni, vojak zalotitelj in dva druga vojaka, potrdil pa komandir straže, podnarednik obmejne čete.

Po zaslišanju so ga odpeljali na sedež pododdelka finančne kontrole na Radlju, kjer so najprej z roko izpolnili obrazec *Opis čina*, natiskan najprej v cirilici in pod tem še v latinici. V prostor, kaj navaja osumljenec v svoj zagovor, so zapisali njegovo izjavo, da mu je zasežene predmete isti dan za 100 dinarjev prodala sovaščanka Pavla Cmuk. Izpolnjen obrazec sta podpisala osumljenec in vodja pododdelka finančne kontrole Mihael Cetinski. Zatem so na pododdelku sestavili še zapisnik o zaslišanju. Prebrali so mu opis dejanja, za katerega je izjavil, da je točen. Ponujena mu je bila možnost, da takoj plača redno enkratno takso in bo zadeva urejena. Izjavil je, da nima denarja, in zaprosil, da bi mu kazen oprostili. Spis so takoj poslali na oddelek finančne kontrole v Marenbergu s priloženimi zaseženimi predmeti. Na isti obrazec je 13. januarja preglednik te kontrole na oddelku v Marenbergu pripisal, da je bil osumljeni rojen 13. maja 1924, na zaslišanju pa se je obnašal kot neizkušen mladenič, ki ne dojema teže dejanja. Državni monopol Kraljevine Jugoslavije, tobačna tovarna v Ljubljani, je 26. novembra pisno potrdil, da je prejel zasežene predmete in jih vpisal v knjigo tihotapskih predmetov pod št. 359 na strani 168.

Pavla Cmuk je bila 16. decembra 1940 povabljena na oddelek finančne kontrole v Marenbergu, kjer so jo zaslišali, izjavila pa je, da ni osumljenemu prodala nobenih predmetov. Zasliševalec je bil preglednik te kontrole Mihael Urbančič. Občina Marenberg je 19. decembra 1940 izstavila potrdilo temu oddelku, da je Pavla Cmuk brez lastnega premoženja. Potrdilo je bilo oproščeno plačila takse, ker je šlo za uradno uporabo tega oddelka. Ista občina je 15. januarja 1941 podobno potrdilo izdala za Ivana Poročnika.

Ker sta si izjavi osumljenca in njegove sovaščanke nasprotovali, so ju 13. januarja na tem oddelku soočili in o tem izdelali zapisnik. Cmukova

je priznala, da je osumljenčeva izjava resnična. Na zapisnik, napisan s strojem, je bilo z roko pripisano, da Pavla Cmuk stanuje pri starših na domačiji tik ob državni meji, zato je mogoče, da se ukvarja s tihotapstvom. Spis so nato poslali dravski finančni direkciji v Ljubljani, kjer so kmalu z roko pripisali, naj vložijo spis a. a., ker je stranka v tujini;⁴⁸ to je pomenilo pod nemško zasedbeno oblastjo.

Med zalotitelji so bili tudi policijski stražniki

Med uradnimi osebami, ki so odkrивale dohodarstvene prestopke različnih vrst, so bili tudi policisti (stražniki in agenti). Delovali so pri upravi policije v Ljubljani, predstojništvih mestne policije in na komisariatih železniške in obmejne policije. V zadnjih letih obstoja naše kraljevine so v Sloveniji delovala tri predstojništva mestne policije. Tisto v Mariboru je bilo večinoma plačano iz državnih sredstev, v Celju večinoma iz občinskih prispevkov in v Kranju le iz občinskih proračunov Kranja in Stražišča. Kljub tem razlikam so vse moštvo prištevali k državni policiji.

Predstojništvo mestne policije v Mariboru je 18. februarja 1940 izdelalo prijavo na glavni oddelek finančne kontrole v Mariboru. Tega dne zvečer je namreč Jožef Murko, pripravnik za stražnika, vodil postopek s Francem Zemljičem iz Zgornje Sv. Kungote št. 23, ker je vozil kolo brez luči. Ker je stražnika oviral pri delu in razgrajal, ga je privedel v stražnico št. 3. Tam ga je osebno preiskal in pri tem odkril nežigosan vžigalnik, zato ga je zasegel. V zagovor je povedal, da je vžigalnik dobil od neznanca. Predmet monopolnega prekrška so priložili k prijavi, omenjeni oddelek finančne kontrole je zadevo nato preiskal po svoji plati, kazen pa je izrekla dravska finančna direkcija v Ljubljani.⁴⁹

Predstojništvo mestne policije v Celju je 5. septembra 1940 poslalo prijavo glavnemu oddelku finančne kontrole v Celju. Pred dvema dneva ob 7.45 je policijski stražnik na železniški postaji zaznal, da si je Franc Žičkar iz Spodnje Hudinje št. 7, občina Celje, z neprijavljenim vžigalnikom prižgal cigareto. Ugotovil je njegove podatke in mu zasegel vžigalnik. Osumljeni je bil 21. septembra 1940 zaslišan na tem oddelku in je izjavil, da cigarete sploh ni prižgal, vžigalnik pa je od neznanca

⁴⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, št. 2164 V–1941.

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 21499–V–1940.

dobil neuporaben in ga je sam popravil. Ni imel denarja, da bi plačal kazen 150 dinarjev, zato je prosil, da bi mu jo oprostili. Nato je isto predstojništvo oddelku izdalo potrdilo o premoženjskem stanju osumljenega: je brez premoženja, mesečno zasluži 500 dinarjev, je na dobrem glasu. Z oddelka so spis nato poslali dravski finančni direkciji v Ljubljani, kjer so mu 28. novembra 1940 izrekli 100 dinarjev kazni, saj so upoštevali njegovo revno socialno stanje, ter plačilo 30 dinarjev takse za rzsodbo. Ko je sodba postala pravnomočna, so jo 17. februarja 1941 poslali v izvršitev davčni upravi v Celju. Do izterjave ni prišlo in v ljubljanski direkciji so na spis 10. maja 1941 pripisali, da mu je kazen odpisana, saj je tedaj bival v nemški državi.⁵⁰

Predstojništvo mestne policije v Kranju je 15. oktobra 1940 prijavilo glavnemu oddelku finančne kontrole v Kranju, da je Ignac Črnetič, sodarski pomočnik, začasno stanujoč v Stražišču št. 27, imel pri sebi nežigosan vžigalnik. To so odkrili med osebno preiskavo, ki so jo istega dne opravili v stražnici št. 1.⁵¹

Zapor je preстал med okupacijo

Orožniška postaja Radovljica je 30. aprila 1940 poslala tipkano ovadbo na oddelek finančne straže v Radovljici. V njej je bilo zapisano, da je podnarednik Josip Rihar dan prej aretiral Franca Brzina, rojenega 1921, doma iz Žalostne gore št. 188, občina Mokronog, ki je delal pri gradbenih delih v Radovljici. Osumljen je bil storitve razbojništva (ropa). Ob aretaciji ga je osebno preiskal in pri njem našel vžigalnik, za katerega ni imel knjižice. Možu postave je izjavil, da ga je pred desetimi dnevi kupil od neznanca. Predmet monopolnega prestopka je zasegel in ga priložil ovadbi. Osumljenca je okrajno sodišče v Radovljici zaradi suma ropa predalo v preiskovalni zapor pri tem sodišču.

Oddelek finančne kontrole v Radovljici je izvedel preiskovalni postopek in nato spis poslal dravski finančni direkciji v Ljubljani. Ta ga je 25. maja 1940 z rzsodbo kaznovala s plačilom 100 dinarjev kazni ali ob neplačilu z dvema dnevoma zapora ter 30 dinarji takse.

Ko je rzsodba postala pravnomočna, so iz te direkcije poslali spis davčni upravi v Mokronogu, da bi jo izvršila. Do plačila denarne kazni

⁵⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2274–V–1941.

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2514–V–1941.

ni prišlo, nato pa so iz te direkcije spis odstopili okrajnemu sodišču v Trebnjem, da bi izvršilo zaporno kazen. To je kaznovani prestal v okrajnih zaporih v Trebnjem med 21. in 23. julijem 1941, že pod italijansko zasedbo. Za zaporne stroške je sodišče izdalo plačilo 10,64 lire. Ta izračun pa ni bil pravilen, saj se je zapornik hranil sam, zato so stroški znašali le 6,50 lire in so razliko vrnili. Spis je bil zato popolnoma rešen šele 25. maja 1943.⁵²

---

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1943, 1082–1370, spis št. 1083–V–1943.

NEPRILJUBLJENE TROŠARINE

Trošarine so bile državne in samoupravne, slednje so bile odvisne od vsakokratne ureditve Slovenije: deželne, oblastne oziroma banovinske; mestne in občinske. Za državni proračun so pomenile manj pomemben vir prihodkov. Dravska finančna direkcija je objavila podatek, da je bilo v letu 1933 na njenem okolišju odmerjenih 298.414.369,70 dinarja neposrednih državnih davkov. Trošarina je znašala 23.173.682,70 dinarja, takse in pristojbine pa 40.797.662,90 dinarja. Neplačanih, neizterjanih je ostalo 49.755,779,09 dinarja, to je 16,67 odstotka vseh davščin.¹

Uveljavitev srbskih predpisov

Leta 1920 je bila na vso državo razširjena veljavnost srbskega trošarinskega zakona z dne 9. novembra 1909.² Določil je, da se mora za trošarinske predmete, ki gredo v promet oziroma prodajo, pobirati državna trošarina. Pobirala jo finančna uprava. Proizvajalci trošarinskih predmetov so morali primerno urediti prostore, pravilno voditi knjige in dopustiti pregled obrata trošarinskim oblastvom. Če je bil obrat zavezan stalni kontroli, je moral lastnik preskrbeti sobo za uradnika ter sobo za trošarinske stražnike. Prodajalci takih predmetov so morali ob vsakem času dopustiti trošarinskim oblastvom pregled lokala oziroma obrata. V trošarinskih shraniščih so hranili blago, preden so ga dali v prodajo in pred plačilom trošarine. Taka shranišča so lahko bila tudi zasebna ali občinska.

Opredeljeno je bilo tihotapstvo trošarinskih predmetov. To tihotapstvo je obsegalo: uvoz trošarinskega blaga mimo carinarnice; uporaba

¹ Nekaj davčne statistike, *Naš glas*, št. 24, 1934, str. 1.

² *Zakon o državni trošarini z dne 9. 11. 1909, veljaven v kr. Srbiji od 1. 1. 1910, uveljavljen za vso državo po čl. 161. fin. zakona 1920. /1921.*, Ur. list DVS, št. 110/20, z dne 23. septembra 1920.

trošarine oproščenega blaga v drug namen; nedovoljen odvoz trošarinskega blaga iz shranišča ali carinskega skladišča; prodaja blaga brez plačila trošarine; v posodah skrita mesta za blago brez plačila trošarine; predmete, ki bi morali imeti trošarinska obeležja, a jih niso imeli. Tihotapstvo trošarinskih predmetov je bilo opredeljeno mnogo širše, kot ga poznamo pod besedo tihotapstvo danes, saj je obsegalo vsako neplačilo trošarine na državni meji in znotraj države.

Kdor je bil odkrit pri takem dejanju, je moral plačati redno trošarino in desetkratni znesek redne trošarine, blago so mu odvzeli in ga prodali v korist države. Če je dejanje storilo več oseb hkrati, so redno trošarino plačali skupaj, vsak posebej pa desetkratni znesek redne trošarine. Kazen se je smela v dveh primerih povečati za polovico: če se je dejanje v manj kot treh letih ponovilo; če se je tihotapilo po sončnem zahodu in pred sončnim vzhodom, torej ponoči. Za mladoletnike pod šestnajst let so kazen plačali starši ali skrbniki. Po preteku treh mesecev se je denarna kazen spremenila v zapor, po izračunu 10 dinarjev za en dan zopora. Zapor te vrste je smel trajati najmanj dan in največ leto dni.

Za sojenje teh dejanj so bile pristojne carinarnice ali finančne uprave (v Sloveniji finančni okrajni ravnateljstvi v Ljubljani in Mariboru, po njuni ukinitvi pa dravska finančna direkcija v Ljubljani), pritožbo na izrečeno kazen je obravnavala generalna direkcija posrednih davkov pri finančnem ministrstvu, pozneje generalna direkcija davkov.

Istočasno je bil objavljen tudi pravilnik za izvrševanje tega zakona,³ ki ga izdal finančni minister na podlagi pooblastila v finančnem zakonu za leto 1920/21.⁴ Trošarini podvrženi predmeti so bili naštet v finančnem zakonu za leto 1920/21, in sicer v poglavju Tarifa A. Pravilnik je določil, da je imelo trošarinsko oblastvo naslednje naloge: vsak mesec poročati generalni direkciji posrednih davkov o plačani trošarini; prodajalcu teh predmetov izdati potrdilo, da je prijavil prodajalno; voditi seznam prodajalcev trošarinskih predmetov na svojem okolišu; voditi seznam proizvajalcev takih predmetov. Finančni stražniki niso smeli izterjevati trošarine, imeli so nadzorstveno vlogo. Potrošnik je smel kupiti

³ *Pravilnik za izvrševanje določil o državni trošarini*, Ur. list DVS, št. 110/20, z dne 23. septembra 1920; popravek v Ur. listu DVS, št. 132/20, z dne 17. novembra 1920.

Dodatek k pravilniku za izvrševanje določil o državni trošarini, Ur. list DVS, št. 144/20, z dne 11. decembra 1920.

⁴ *Začasni zakon o proračunu državnih razhodkov in dohodkov za leto 1920./1921. s finančnim zakonom za isto leto*, Ur. list DVS, št. 136/20, z dne 25. novembra 1920, čl. 168.

le trošarinski predmet, ki je bil ustrezno označen. Mali proizvajalci trošarinskih predmetov so bili pod občasnim nadzorom.

Pravilnik je vseboval tarifne postavke za osemnajst predmetov: sladkor, kavo, kavni nadomestek, riž, jedilno olje, pivo, fina vina, liker, konjak, rum, sveče, električni tok, kalcijev karbid, kresila, špirit, svetilni plin, žganje, kisovo kislino, mineralne vode in stisnjene droži. Tako je trošarina za 100 kilogramov sladkorja znašala med 20 in 100 dinarjev, odvisno od kakovosti; za 100 kilogramov kave 100 dinarjev; za 100 litrov likerja ali konjaka 400 dinarjev itd.

Žganjekuha v Sloveniji leta 1920

Omenjeni pravilnik za izvrševanje trošarinskega zakona iz leta 1920 je določil, da v Sloveniji niso pobirali trošarine za žganje, ki so ga skuhalih posamezniki iz lastnih pridelkov, za lastno potrebo in za člane družine ter služabnike, stare nad dvanajst let, ki so bili tam na hrani in stanovanju. Pogoj za to pravico je bil, da ta oseba ni trgovala na drobno ali na debelo, točila žganja ali kuhala žganja za tujo osebo.

Čas tega dovoljenega kuhanja žganja je bil odvisen od surovine, iz katere so kuhali žganje, ter števila družinskih članov ter služabnikov. Če je nekdo na primer žganje kahal iz jabolk, hrušk, jagod, robidnic in podobnega, družina pa je štela do pet članov, je to smel početi dva dni; če je štela nad pet in do deset članov, je kuha trajala do štiri dni; če je družina štela nad deset članov, je bil čas žganjekuhe do šest dni. Kotel je moral biti označen in velik do 80 litrov. Če je bil kotel večji, so čas dovoljene kuhe skrajšali po posebnem izračunu, ki je bil naveden v tem pravilniku.

Kdor je hotel kuhati žganje brez plačila trošarine, je moral nabaviti dva izvoda Prijavnega in preglednega lista, ki je imel štiriindvajset stolpcev (razpredelnic), izpolniti stolpce od številke 1 do 8, v stolpec št. 9 je občina potrdila resničnost vsebine v prejšnjih stolpcih. Nato je listino oddal na oddelek finančne straže, kjer so izpolnili stolpce od številke 10 do 20. En izvod lista je dobil prijavitelj, torej žganjekuhec, drugi pa je ostal na oddelku, kjer so ga priložili beležnici o žganjekuhcih brez plačila trošarine. Beležnico so vodili za vsako občino posebej, po abecednem redu, izpolnili pa so jo sproti. Okrajni upravnik finančne straže je moral ob kontroli oddelka pregledati tudi to beležnico. Ob koncu sezone

žganjekuhe so beležnico skupaj s prijavnimi in preglednimi listi poslali v cenzuro delegaciji finančnega ministrstva v Ljubljani.

Odobrena žganjekuha je morala teči ponoči in podnevi, saj zunaj dovoljenega časa ni bila dopustna. Del žganja se je lahko izjemoma prodal, če je bilo to prijavljeno oddelku finančne straže ter plačana trošarina po ceni 5 dinarjev za eno hektolitrsko stopnjo.

Za tihotapstvo žganja se je štelo, če je kdo podal neresnične podatke za odobritev breztrošarinske žganjekuhe, točil ali prodajal žganje v času dovoljene žganjekuhe; če ni izpolnil in oddal prijavnega in preglednega lista; če je prodal breztrošarinsko žganje; če je kuhal žganje iz tujih snovi in ne tistih, navedenih v prijavnem in preglednem listu, kuhal mimo roka ali kuhal na drugi žgalni napravi. Kazen je bila plačilo redne trošarine ter od štiri- do osemkratni znesek redne trošarine. Če je tako dejanje storil v treh letih od prejšnjega, je za zmeraj ali za določen čas izgubil pravico do žganjekuhe.

Pravilnik je določil tudi čas dovoljenega kuhanja žganja brez plačila trošarine, če je šlo za drugo surovino. Čas za koščičasto sadje, vino, vinske droži, vinski in sadni mošt, grozdje in medico je znašal od enega do treh dni; za iztisnjeno pečkasto sadje je znašal od tri do devet dni; za druge surovine pa od dva do šest dni, odvisno od števila družinskih članov.

Streli na finančne stražnike in orožnike

Predpis je določil, da so morali vinogradniki svoje zaloge vina prijaviti finančnim oblastvom, nadzornim organom pa naročil, da so strogo kontrolirali navedbe vinogradnikov in drugih potrošnikov vina.⁵ Okrajna uprava finančne kontrole v Novem mestu je prek občin razglasila to dolžnost vinogradnikov. Odziv je bil od občine do občine različen. Najslabši je bil v občini Št. Peter. Zaradi tega se je okrajno vodstvo finančne straže odločilo, da bodo njeni možje v tej občini sami popisali vinske zaloge. Finančna stražnika sta 4. in 6. oktobra 1921 s tako nalogo prišla v vas Grčevje, ki je bila sestavljena iz treh delov, a je nista mogla opraviti, ker so ju vaščani nagnali.

⁵ *Začasni zakon o proračunu državnih razhodkov in dohodkov za leto 1920./1921. s finančnim zakonom za isto leto*, Ur. list DVS, št. 136/20, z dne 25. novembra 1920, čl. 163–166.

Pravilnik za izvršitev določil o trošarini na vino, mošt in sadno vino iz člena 166. tega zakona, Ur. list DVS, št. 107/20, z dne 17. septembra 1920, čl. 9.

Okrajno vodstvo finančarjev se je nato obrnilo na orožništvo, da bi pomagali finančarjem pri izvršitvi te naloge. Asistenco so odobrili za 14. oktober 1921. Tega dne so trije finančni stražniki v spremstvu peterice orožnikov odšli proti vasi Grčevje. Ko je enota prispela v Gornje Grčevje, je našla prazne hiše, zato ni bilo mogoče popisati vinskega pridelka. Obrnili so se in krenili proti Dolnjemu Grčevju. V gozdu, ki je z obeh strani obdajal občinsko pot, so jih pričakali s puškami in samokresi oboroženi vaščani ter začeli streljati na uradne osebe. Izstrelili so približno štirideset nabojev. Možje postave so na streljanje odgovorili in iz pušk izstrelili devetintrideset nabojev. Ko so orožniki in finančarji začeli obkoljevati domačine, so slednji spoznali nevarnost in pobegnili. Možje postave so pri pregledu kraja dogodka naleteli na dva ranjenca. Enega so oskrbeli sami, drugemu pa preskrbeli prevoz v bolnišnico v Kandiji, kjer je naslednjega dne umrl.

Orožništvo je 19. oktobra 1921 zbralo večjo enoto in v vasi so prišli petnajst vaščanov, ki so jih nato ovadili okrožnemu sodišču v Novem mestu. Opravili so hišne preiskave, toda strelnega orožja niso odkrili. Komandir orožniškega voda v Novem mestu je v poročilu o dogodku zapisal: »Dogodek v Grčevju nima političnega ozadja. Zadevo je pripisati deloma trmi vinogradnikov, deloma strahu pred trošarino, deloma pa tudi temu, da niso bili s strani županstva pravilno poučeni o zadevi«. ⁶ Dogodek je bil take narave, da je o njem pisalo tudi časopisje. ⁷ To je veljalo tudi za sodni postopek, ki je tekel v dolenjski prestolnici. ⁸

Sredi oktobra 1937 je finančna kontrola dobila dodatno nalogo, nekoliko podobno zgoraj opisani iz leta 1921. Uredba ⁹ je določila, da je bilo po 17. oktobru 1937 prepovedano prodajati in uporabljati čisti bencin za pogon motornih vozil, pač pa le mešanico bencina in špirita. Minister za finance je na tej podlagi izdal pravilnik in določil razmerje v mešanici: 79,4 kilograma bencina in 20,6 kilograma denaturiranega in dehidriranega špirita v 100 kilogramih te mešanice. Ukazal je, da finančna kontrola nadzira cene bencinske mešanice in njeno pravilno sestavo. ¹⁰

⁶ AS, 68, ban 13–5, f. 1922, spis št. 16286.

⁷ Boj med kmeti, finančarji in orožniki, *Jugoslavija*, 17. oktobra 1921, str. 3.

⁸ Na naslov orožniške brigade in pokrajinske uprave, *Jugoslavija*, 10. marca 1922, str. 3.

⁹ *Uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o državni trošarini in uredbe o izvajanju javnih del*.

¹⁰ *Pravilnik o sredstvu za denaturiranje dehidriranega špirita, o kraju in načinu mešanja bencina z denaturiranim dehidriranim špiritom in o nadzoru nad mešanico bencina in špirita*, Sl. list KBUDB, 86/37, z dne 27. oktobra 1937.

Po 6. novembru tega leta se je smel kilogram bencinske mešanice prodajati po 1 dinar in 75 par ceneje kot dotlej oziroma liter take mešanice po 1 dinar in 40 par ceneje. S tem je prenehal veljati podoben pravilnik iz leta 1932.¹¹ To nalogo je finančna kontrola uspešno opravila, kar so potrjevale prodajne cene v izbranih krajih po državi. Tako je v Ljubljani cena kilograma bencina septembra 1937 znašala 8 dinarjev in 20 par, cena litra pa 11 dinarjev, novembra istega leta pa je bilo treba za kilogram bencina odšteti 6 dinarjev in 85 par oziroma za liter 9 dinarjev in 19 par. Na Bledu sta ceni septembra 1937 znašali 9 dinarjev in 60 par oziroma 11 dinarjev in 41 par, čez dva meseca pa 8 dinarjev in 50 par oziroma 7 dinarjev in 40 par.¹²

Stalne spremembe in dopolnitve te vrste

Že leta 1921 je izšel predpis, ki je enotno uredil trošarino, takse in pristojbine.¹³ Državna trošarina se je odslej pobirala za sedemnajst vrst blaga, odpadle so mineralne vode, vnesel pa se je bencin.

Predpis je leta 1924 prinesel nekaj novosti na tem področju. Trošarinska oblastva so bila odslej določena takole, naštetu od najvišjega do najnižjega: generalna direkcija posrednih davkov, finančne uprave, davčni uradi, carinarnice, okrajne uprave finančne kontrole in oddelki te kontrole. Finančna kontrola je dobila nalogo, da nadzira vse proizvajalce in prodajalce trošarinskih predmetov; skrbi za to, da se noben trošarinski predmet ne izogne plačilu državne trošarine; skrbi za zaščito državnih finančnih interesov.¹⁴ Hkrati je bil objavljen drug predpis s tega področja.¹⁵ Finančna kontrola je dobila pooblastilo, da je pridržala predmete s pripravami vred, s katerimi je bilo storjeno tihotapstvo; to naj bi bilo jamstvo za plačilo redne in kazenske trošarine. Ko je lastnik poravnal to trošarino, so mu pridržane predmete morali takoj vrniti. Denar od kazni

¹¹ *Pravilnik o mešanju špirta z bencinom zaradi proizvodnje sredstva za pogon motorjev*, Sl. list KBUDB, št. 84/32, z dne 22. oktobra 1932.

¹² Josip Trninič: *Benzinsko pitanje u Jugoslaviji, Finansijska kontrola*, št. 2, 1938, str. 23–24.

¹³ *Začasni zakon o državni trošarini, taksah in pristojbinah*, Ur. list PUS, št. 100/21, z dne 22. avgusta 1921; popravek v Ur. listu PUS, št. 109/21, z dne 7. septembra 1921.

¹⁴ *Zakon o izpremembah in dopolnitvah v zakonih in odredbah o državni trošarini*, Ur. list LMO, št. 3/24, z dne 15. januarja 1924.

¹⁵ *Izpremembe in dopolnitve v pravilniku za izvrševanje odredb o državni trošarini, taksah in pristojbinah in zakona o izpremembah in dopolnitvah v zakonih in odredbah o državni trošarini*, Ur. list LMO, št. 3/24, z dne 15. januarja 1924.

za trošarinske prestopke se je po odbitku stroškov delil na tri dele: 2/4 sta pripadli državni blagajni; 1/4 ovaditelju oziroma zalotitelju, če tega ni bilo, je tudi to pripadlo državni blagajni; 1/4 finančni kontroli. Ta četrtina, ki je pripadala finančnim stražnikom, se je spet delila na dva dela, 2/3 sta šli fondu te kontrole in 1/3 zvezi uslužbencev finančne kontrole. Da je bila na kresila plačana trošarina, je veljala carinska deklaracija ali trošarinska punca (znak). Ta znak na žepnih kresilih, lažjih od 25 gramov, je bila prižgana bakla, pri težjih prižgana bakla v jajčastem okviru, pri namiznih in stenskih kresilih pa prižgana bakla v romboidnem okviru. K trošarini za žganje je bilo celo 149 pojasnil ali pripomb, kot so tudi rekli.

Leta 1930 je izšlo prečiščeno besedilo trošarinskega zakona,¹⁶ saj je do tedaj doživel več sprememb in dopolnitev, zato je bil za uporabnike težko pregleden in je nastala potreba, da se njegova vsebina uredi. Za preiskovanje trošarinskih prestopkov je bila pristojna finančna kontrola, tistih na meji carina, za kaznovanje pa finančna direkcija v Ljubljani. Pritožbo je reševalo finančno ministrstvo oziroma državni svet. Državna trošarina se je pobirala od štirinajstih predmetov. Banovinsko trošarino je določalo finančno ministrstvo v soglasju z ministrskim svetom. Če je finančni minister odobril, da finančna kontrola pobira banovinsko ali občinsko trošarino, je šlo 5 odstotkov za nagrado tem uslužbencem. Občinsko trošarino je določal ban, za mesta Celje, Ljubljano, Maribor in Ptuj pa je za to moral dobiti soglasje predsednika ministrskega sveta. Tihotapstvo banovinske in občinske trošarine se je kaznovalo enako kot tihotapstvo državne trošarine. Za obravnavo prestopkov banovinske in občinske trošarine so bile na prvi stopnji pristojne občine, davčne uprave in carinarnice, na drugi stopnji pa finančna direkcija v Ljubljani, pritožbe je reševalo upravno sodišče v Celju.

Do razpada države je bilo deset sprememb in dopolnitev tega prečiščenega zakona iz leta 1930. Te so sprva vsebovali zakoni, z letom 1939 pa so jih nadomestile uredbe. Tedaj je namreč izšla uredba, veljavna od 18. septembra 1939, ki je določila zakonodajna pooblastila ministrskega sveta. Ministrski svet je smel, dokler se ni sestala narodna skupščina, z uredbami spreminjati obstoječe zakone, uredbe, pravilnike in druge predpise ter izdajati nove, ki jih je moral pozneje dati narodni skupščini v odobritev.¹⁷

¹⁶ *Zakon o državni trošarini*, Sl. list KBUDB, št. 25/30, z dne 13. septembra 1930.

¹⁷ *Uredba o spreminjanju obstoječih predpisov in izdajanju novih*, Sl. list KBUDB, št. 77/39, z dne 27. septembra 1939.

Izguba točilne pravice

Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je 17. januarja 1927 kaznovalo gostilničarko Julijano Pintar v Novem mestu zaradi tihotapstva trošarine na vino. Kazen je znašala petkratni znesek prikrajšane trošarine. Pritožila se je na finančno ministrstvo, ki je 31. marca 1927 pritožbo zavrnilo, kazen pa petkrat znižalo.

Na podlagi te odločbe iz Beograda je okrajni načelnik v Novem mestu 10. junija 1927 izdal odločbo, da je imenovana izgubila pravico za točenje alkoholnih pijač. Pritožila se je velikemu županu ljubljanske oblasti, ta pa je 6. julija 1927 pritožbo zavrnil in hkrati odklonil njeno prošnjo, da bi se ji milostnim potom dovolila nadaljnja pravica do gostilniške obrti, saj zakon ni poznal takih milostnih dovolil.

Zopet se je pritožila 22. julija 1927, to pot na upravno sodišče v Celju. Izpodbijala je, da bi bila storila tihotapstvo v pravem pomenu besede, saj ni skrivaj prinašala blaga čez državno mejo. Omenjeno sodišče je v razsodbi navajalo predpise, ki so določali pojem tihotapstva znotraj države same in tako izpodbijalo njeno naziranje o tihotapstvu. Pravilnik o gostilnah, kavarnah in ostalih obratovalnicah z alkoholnimi pijačami iz leta 1925 je določal, da tisti, ki je bil kaznovan za tihotapstvo, izgubi osebno točilno pravico. Zaradi tega so upravna oblastva pri preklicu njene točilne pravice ravnala povsem pravilno, so ocenili sodniki v Celju.

Njeno pritožbo so celjski sodniki 12. oktobra 1927 zavrnil kot neosnovano in ji določili plačilo stroškov v znesku 243 dinarjev.¹⁸

Državna trošarina na vino in žganje

Petindvajsetega junija 1930 je začel veljati nov trošarinski pravilnik.¹⁹ Uslužbenci finančne kontrole so smeli le izjemoma pobirati trošarino, če je to opredelil predpis. Njihova trošarinska kontrola je obsegala troje, uporabo trošarinskih obeležij in kontrolnih priprav; ureditev delavnic, način proizvodnje in dolžnosti proizvajalcev; prodajo trošarinskih predmetov in dolžnosti prodajalcev.

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Upravno sodišče, spis št. 67.

¹⁹ *Pravilnik za izvrševanje zakona o državni trošarini*, Sl. list KBUDB, št. 32/30, z dne 16. oktobra 1930.

Ker sta bila pri nas zelo razširjena vinogradništvo in z njim povezana vinska trgovina, ne bo odveč, če na kratko opišem, kako je potekala trošarinska kontrola nad tem pridelkom. Trošarino na vino je plačal prejemnik, ko je vinogradnik vino odtujil (prodal, podaril ali zamenjal). Vinogradnik je odtujitev prijavil ustno ali pisno na občini in na oddelku finančne kontrole v kraju stanovanja. V prijavi je navedel prejemnika, njegovo bivališče, količino in posode za vino. Oddelek je nato pregledal pošiljko in izdal trošarinsko izkaznico, jo predal vinogradniku, ta pa jo je priložil tovornemu listu oziroma izročil prevozniku vina. Občina je izdala le trošarinsko izkaznico. Oba, oddelek in občina, sta vodila evidenco o izdanih trošarinskih izkaznicah.

Prejemnik vina je moral takoj po prevzemu vina trošarinsko izkaznico izročiti oddelku finančne kontrole in pri davčni upravi plačati znesek državne trošarine. Če v kraju ni bilo davčne uprave, je lahko trošarino plačal po pošti ali poštni hranilnici.

Vinogradnik ni plačal trošarine na vino, ki ga je rabil za domače potrebe. Sem so šteli tudi postrežbo v hiši brez plačila ali vino, ki ga je rabil za delavce, ki so mu pomagali. Oddelek finančne kontrole je vodil skladiščno knjigo o količini vina v vinogradniški kleti. Oseba, ki je prodajala ali točila vino, je vodila register nabavljenih, potrošenih ali prodanih količin te pijače; podobno je veljalo za druge alkoholne pijače.

Žganje je bilo dovoljeno kuhati le iz sadja, vinskega grozdja, dinj, buč in korenin (razen sladkorne pese). Če je bilo kuhano iz lastnega pridelka, je trošarino plačal prejemnik, če pa iz kupljenih pridelkov, jo je plačal žganjekuhec. Količina kupljenih pridelkov je bila omejena in odvisna od števila nad osemnajst let starih družinskih članov. Če je nad 5 litrov žganja iz lastnih surovin odtujil v svoji hiši, je to moral prijaviti vaškemu starešini, enako tudi prejemnik. Kupec je prijavi odnesel na oddelek finančne kontrole, nato je uslužbenec te kontrole odšel na kraj, izmeril količino in jakost žganja, po plačilu trošarine pa je kupcu izdal spremnico, ki je služila kot dokaz o plačani trošarini. Priprave za kuhanje žganja so bile natančno opisane, enako način kontrole nad temi pripravami.

Ta pravilnik je do razpada države doživel deset sprememb in dopolnitev, zadnjo konec januarja 1941.²⁰ Zapisati je treba, da so za nekatere

²⁰ *Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika za izvrševanje zakona o državni trošarini*, Sl. list KBUDB, št. 8/41, z dne 25. januarja 1941.

trošarini podvržene predmete veljali samostojni predpisi. Tako je bil na začetku leta 1930 sprejet zakon o vinu.²¹

Vinarsko društvo za Dravsko banovino v Mariboru je 30. januarja 1932 pisalo dravski finančni direkciji o svojih nameravanih dejavnostih: 7. maja 1932 bo imelo svoj 6. redni občni zbor, naslednji dan bo 4. vinarski kongres, med 8. in 10. majem bo 2. banovinska vinska razstava, združena z 2. vinskim sejmom. Društvo je predlagalo, da bi se ustreglo prošnji in se oprostilo plačila trošarine, saj bo vino na sejmu na pokušnjo v malih količinah. Direkcija je 5. februarja odgovorila društvu, spis pa naslovila še na sresko načelstvo na Ptuj ter tamkajšnjemu oddelku finančne kontrole. Zapisali so, da je treba za vino in žganje, ki ga bodo točili za plačilo, plačati državno, banovinsko in občinsko trošarino ter zaračunati skupni prometni davek. Oddelku so naročili, naj stopi v stik s prirediteljem in po možnosti zaračuna trošarino vnaprej, sicer pa ob koncu; točilne takse pa ni treba zaračunati.²² Na občnem zboru in na kongresu so vinarji sprejeli resolucijo, ki je obsegala šestnajst strani tipkopisa. Obširno je prikazala vse težave, povezane s pridelavo in prodajo vina, kot so jih videli prizadeti. Resolucijo so predzadnji dan maja 1932 poslali tudi ljubljanski direkciji.²³

Zasebna shranišča za vino in žganje

Vsi, ki so se (na veliko) ukvarjali s prodajo vina in žganja, katerih potrošnja je bila zvezana s plačilom trošarine, so morali imeti ustrezna skladišča. Rekli so jim shranišča, saj je šlo za prostor, kjer so take predmete hranili v času od nabave do prodaje.

O takem shranišču je bilo treba voditi posebno knjigo. Shraniščna knjiga je bila velikosti 34x20 centimetrov in je imela oštevilčene strani. Na eni strani so bili podatki o prejemu vina ali žganja, ki so vsebovali tekočo številko, datum, sprovodnico (datum in številka), dobavitelja, količino vina oziroma žganja, podpis (lastnika in uslužbenca finančne kontrole) ter opombo. Na drugi strani so bili podatki o oddaji, ki so vsebovali tekočo številko, ime in priimek kupca, bivališče kupca, količino

²¹ *Zakon o vinu*, Ur. list KBUDB, št. 29/30, z dne 8. februarja 1930; popravek v Sl. listu KBUDB, št. 6/30, z dne 6. junija 1930.

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, spis št. B-1/2860.

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, spis št. B-1/15290.

in vrsto vina (navadno, fino, peneče) oziroma žganja, znesek državne trošarine, podatke o plačilu, podpisa lastnika in uslužbenca finančne kontrole ter opombo.

Ministrstvo za finance je 8. marca 1930 zahtevalo od vseh finančnih direkcij, naj mu pošljejo seznam oseb, ki imajo dovoljenje za trošarinsko skladišče za vino. Z direkcije so to razposlali vsem enotam finančne kontrole, in ko so te odgovorile, je direkcija konec marca odpisala v Beograd. V Sloveniji je bilo 156 lastnikov takih skladišč. Seznam je navajal ime in priimek lastnika, njegovo bivališče, kraj in občino shranišča ter številko in datum dovoljenja, ki ga je izdala finančna direkcija.²⁴

Gostilničarji so imeli pravico, da so izposlovali zasebno shranišče za vino ali žganje, ki je bilo trošarine prosto, plačati pa so morali letno takso, ki je bila nekakšna zakupnina. Ta rok za plačilo takse je bil praviloma sredi januarja naslednjega leta, letna taksa pa je bila določena s tarifno postavko št. 214 taksnega zakona. Za leto 1931 je znašala 500 dinarjev.

Gostilničar Vinko Demšar iz Žirov št. 46 je imel pravico do takega shranišča, in ker do 15. januarja 1932 ni plačal takse za prejšnje leto, so ga 19. januarja 1932 povabili na sedež oddelka finančne kontrole v Žireh in o tem izdelali z roko napisan zapisnik. Povedali so mu, da je zamudil postavljeni rok za plačilo takse, zato jo mora plačati takoj, sicer bodo napisali prijavo; plačilo mora opraviti v kolekih. Povabljeni je to storil in na zapisnik so na obe strani nalepili koleke po 10 in 20 dinarjev. Spis so nato poslali dravski finančni direkciji v Ljubljani, kjer je referent pripisal, da je plačilo takse vpisal v register shranišč vina pod št. 228, nato pa spis označil za rešen.²⁵

Kakšen je bil postopek za pridobitev dovoljenja za zasebno shranišče vina, se lepo vidi iz celjskega primera. Nabavljalna zadruga državnih nameščencev v Celju je 27. januarja 1930 zaprosila ljubljansko finančno direkcijo, da se ji odobri zasebno shranišče za vino v njenih prostorih v Celju, Prešernova ulica 10. Z direkcije so pisali glavnemu oddelku finančne kontrole v Celju, naj povabi prosilko, da v roku štirinajstih dni priloži naslednje dokumente: potrdilo okrožnega sodišča v Celju, da zadruga ni v konkurzu oziroma v likvidaciji; potrdilo davčne uprave v Celju, da ni bila kaznovana zaradi utaje davkov; potrdilo, da še ni bila kaznovana zaradi trošarinskih in monopolskih prestopkov; točen

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1930, spis št. 20935.

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929–B–20, spis št. 10384.

opis kleti za shranišče z načrtom. Prošnja je morala biti kolkovana z 20 dinarji.

Zadruga je pridobila omenjena potrdila in priložila skico vinske kleti. Nato so 20. februarja 1930 izdelali z roko pisan zapisnik, kjer sta se dva odbornika zadruga s podpisoma zavezala, da bo zadruga državi povrnila stroške zaradi trošarinskega nadzorstva shranišča; preskrbela trošarinskim organom brezhibne inštrumente, ki so jim potrebni, in sicer uradno cimentirano posodo za 1, ali 5, ali 10, ali 20, ali 50 litrov ter eno cimentirano tehtnico z žigosanimi utežmi; povrnila državi stroške komisije za ogled shranišča.

Zatem je finančna direkcija za 1. marec 1930 ob 14.45 odredila strokovni ogled prostorov. Tričlansko komisijo so sestavljali: vodja Ivan Ditz, finančni svetnik kot predstavnik finančne direkcije; Ivan Marek, inženir, tehnični svetnik pri tehničnem oddelku sreskega načelstva v Celju; Anton Muc, starešina glavnega oddelka finančne kontrole v Celju. Obvestilo o tem so poslali tudi sreskemu načelstvu v Celju in seveda zadrugi. Komisija si je navedenega dne ogledala prostor in izdelala zapisnik. Navzoč je bil tudi Bernard Mikuletič kot zastopnik zadruga. Zapisnik je vseboval opis stavbe, kleti, vhoda vanjo, svetlobnega jaška, točilne kleti in od nje ločenega shranišča. Potrdili so, da prostor odgovarja namenu. Na tej podlagi je direkcija 5. marca 1930 na tiskanem obrazcu izdala potrdilo in ga poslala omenjeni zadrugi ter glavnemu oddelku finančne kontrole v Celju.²⁶

Kje prestajati zaporno kazen za trošarinske prestopke

Ministrstvo za finance je 1. novembra 1933 razposlalo okrožnico vsem finančnim direkcijam v državi, ki se je nanašala na prestajanje zaporne kazni za trošarinske prestopke, če storilec denarne kazni ni plačal v roku.

Sodišča nočejo sprejemati takih oseb, sklicujejo pa se na to, da nimajo odobrenih kreditov za te namene. Zato od finančnega ministrstva zahtevajo, da jim za vsak tak primer vnaprej izplača stroške za prestajanje zaporne kazni. To ministrstvo pa v svojem proračunu nima tovrstnih kreditov, zato je gornja zahteva sodišča neizvedljiva. Prihaja do tega, da kaznovane osebe kazni niti ne plačajo niti je ne prestanejo v zaporu.

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc, 1930, B-20, spis št. 8643.

Zakon o državni trošarini je v 59. členu določil, da se take zaporne kazni do pol leta prestajajo v zaporih policijskih oblastev, višje pa v sodnih zaporih. Naročili so, da je tak ukaz potrebno takoj izdati podrejenim uradom.

Dravska finančna direkcija je čez pet dni odpisala ministrstvu, da v Dravski banovini policijska ali politična oblastva sploh ne razpolagajo s svojimi zapori, pač pa le sodišča. Ta pa sprejemajo nesodne kaznjence le tedaj, če se prej založijo stroški izvršitve zaporne kazni. Te stroške pokrivajo politična ali finančna oblastva. Zato morajo za te namene imeti odobrene kredite, ki pa jih nimajo. To bi utegnilo ogroziti trošarinske dohodke, saj bi kazni ostale neizterjane. Uprava državnih monopolov krije stroške nadomestnih zaporov iz sklada za zatiranje tihotapstva, kar zelo učinkovito deluje. Zato je direkcija predlagala, da se to podobno uredi tudi za trošarinske prestopke.

Odgovor iz beograjskega ministrstva je bil ljubljanski direkciji poslan 10. novembra 1933. Ministrstvo je sporočilo, da v svojem proračunu ne more predvideti tovrstnih kreditov, zato bo zaposlilo, da to prevzamejo sodišča. Če bo potrebno, bo sodiščem takoj odobrilo povečanje kreditov.²⁷

Celo župani so bili med tihotapci alkoholnih pijač

Občinske trošarine je odobral ban in so bile lahko od občine do občine različne. Navedel bom le dva primera. Ban Dravske banovine je odobril, da je občina Motnik v letu 1931 pobirala to občinsko trošarino: 90 dinarjev od 100 litrov vina ali vinskega mošta, 30 dinarjev od 100 litrov piva ter po 8 dinarjev od hektolitrske stopnje alkohola, špirita, žganja, likerja, ruma in konjaka.²⁸ Občina Poljane nad Škofjo Loko je smela v letu 1932 pobirati naslednjo občinsko trošarino: 150 dinarjev od 100 litrov vina; 80 dinarjev od 100 litrov piva; po 10 dinarjev od hektolitrske stopnje špirita, žganja, likerja, ruma in konjaka; 20 dinarjev od goveda nad enim letom starosti in 10 din od goveda pod to starostjo; 12 dinarjev od prašiča; 4 dinarje od drobnice ter 15 dinarjev od 100 kilogramov uvoženega mesa vseh vrst.²⁹ Iz tega se vidi, da je bila občinska trošarina

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, spis št. 18360/1.

²⁸ *Objava*, Sl. list KBUDB, št. 46/30, z dne 30. decembra 1930.

²⁹ *Objava*, Sl. list KBUDB, št. 11/32, z dne 10. februarja 1932.

Dravska finančna direkcija v Ljubljani.

Štev. 143/pov. ex 1934.

Ljubljana, dne 1. maja 1934.

Tihotapstvc občinske trošarine na vino,
žganje i. t. d. po občinskih predsednikih
in drugih funkcionarjih občinskih uprav.

Vsem glavnim oddelkom in oddelkom finančne
kontrolne na tukajšnjem področju.

Ob priliki inspiceranja oddelkov finančne kontrole so mi po-
edini organi javljali, da se celo nekateri predsedniki občin in drugi funk-
cionarji občinskih uprav /: odborniki i. t. d. / od časa do časa bavijo s ti-
hotapstvom občinske trošarine na vino, žganje in ostale alkoholne tekočine.
Da bi se o tem mogli zbrati podatki, naročam vsem glavnim oddelkom in oddel-
kom finančne kontrole, da tekom 5 dni sestavijo in neposredno tu sem
predložijo spisek vseh prej omenjenih oseb, ki so izvršile kakšno gori omenje-
no tihotapstvo v času od 1. januarja 1932 do 1. maja 1934. Spisek naj vsebuje
sledede rubrike:

- 1./ Zaporedna številka.
- 2./ Naziv občine
a/ stare,
b/ nove,
- 3./ Ime in priimek
a/ predsednika občine,
b/ drugih obč. funkcionarjev,
- 4./ Bivališče in hšt. ,
- 5./ Poklic /: gostilničar, trgovec i. t. d. :/,
- 6./ Predmet tihotapstva,
- 7./ Količina tihotapljenega predmeta,
- 8./ Datum sestave dejanskega opisa,
- 9./ V kakem štadiju se preiskava nahaja /: v slučaju pravomo-
čne razsodbe v Opombi navesti dotično posl. št. in datum
glav. oddelka, odnosno v slučaju priziva finančne direkcije:/
- in 10./ Opomba.

Pri občinskih funkcionarjih je v Opombi navesti, kako .
funkcijo imajo pri dotični občinski upravi .

Finančni direktor:

Okrožnica o podatkih o tihotapstvu občinskih funkcionarjev (AS, 109, Dravska
finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 143)

določena na različne predmete in v različni višini. Uvoz pa je v tem pri-
meru pomenil dostavo blaga iz druge občine, ne pa iz tujine.

Dravska finančna direkcija je 1. maja 1934 razposlala okrožnico vsem
enotam finančne kontrole in naročala, da v petih dneh izdelajo sezname
predsednikov občin in funkcionarjev občinskih uprav, ki so od začetka
leta 1932 do 1. maja 1934 tihotapili vino, žganje in druge alkoholne pi-
jače brez plačila občinske trošarine. Priložen seznam je vseboval deset
razpredelnic, zaporedno številko, naziv občine (stare in nove), ime in pri-
imek župana oziroma drugih občinskih funkcionarjev, njihovo bivališče
in hišno številko, poklic, predmet tihotapstva, količino tihotapljenega
predmeta, datum sestave dejanskega opisa, v kakšnem stadiju je preiskava
in opomba, kamor so vpisali pravnomočno razsodbo.

Ko so enote ustregle zahtevku, so z direkcije 29. maja 1934 tak celovit seznam poslali kraljevski banski upravi Dravske banovine, da bi ji koristil pri nadziranju delovanja občin, *»ker je verjetno, da oni, ki so tihotapili večje količine v škodo svoje občine, tudi v drugih stvareh niso zanesljivi.«* Seznam je vseboval 104 osebe, med njimi je bilo enajst predsednikov občin in triindevetdeset odbornikov. Župani so bili z območja desetih od skupaj petindevetdesetih enot finančne kontrole. Te enote so bile: Sv. Lovrenc na Pohorju, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Ptuj, Kamnik, Domžale, Vrhnika, Sevnica, Tržič, Gornja Radgona in Beltinci.

Iz katerih občin so bili ti župani? Župani so bili iz sledečih krajevnih občin, kjer so bila navedena stara ali morebiti nova imena občin: stare občine Gornja Bistrica, nove Črenšovci; Velike Polane, ki je ostala enako poimenovana, obe sta spadali pod oddelek v Beltincih; Domžal; Zbigovcev, nove občine Črešnjevci, glavni oddelek v Gornji Radgoni; Županje njive, nove Kamniške Bistrice, oddelek Domžale; Brstja, nove Rogoznica, oddelek Ptuj; Blance, ki je ostala enaka, oddelek Sevnica; Sv. Treh Kraljev v Slovenskih goricah, oddelek Sv. Lenart v Slovenskih Goricah; Rdečega brega, nove Podvelka, oddelek Sv. Lovrenc na Pohorju; Križ, enako kot prej, oddelek Tržič; Preserja, enako nova občina, oddelek Vrhnika.

Naj navedem primer preserskega župana. Po poklicu je bil gostilničar in je stanoval v Kamniku pod Krimom št. 52. Na seznamu je pisalo, da je 20. septembra 1933 tihotapil 437 litrov vina, trošarinsko kazen mu je dravska finančna direkcija predzadnji dan 1933. leta znižala.³⁰

Škofijski ordinariat v Ljubljani je 19. januarja 1933 zaprosil finančno ministrstvo, oddelek za davke, da bi od električnega toka, porabljenega za osvetljevanje cerkva in kapelic, ne plačevali trošarine. Ministrstvo je nato 2. februarja 1933 odredilo, da taka oprostitev ne pride v poštev. Nato je dravska finančna direkcija v Ljubljani o tem obvestila vse enote finančne kontrole v Sloveniji.³¹

Nagrade za pobiranje občinske trošarine v letu 1933/1934

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 7. marca 1934 obvestila dravsko finančno direkcijo, da je odobrila izplačilo 250.000 dinarjev za nagrade finančni kontroli za pobiranje občinske trošarine v času od 1. aprila

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov 1934, ovoj št. 143.

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, spis št. 1906/1.

1933 do 31. marca 1934, torej enega leta. Za vsako enoto te kontrole je predvidela znesek nagrad, ki naj ga razdelijo med prizadevne uslužbence, ki so v tem obdobju opravljali te naloge. Za isto razdobje dvanajstih mesecev je mestna občina Maribor za tovrstne nagrade finančni kontroli predvidela 17.743 dinarjev in 25 par, mestna občina Celje pa 2.050 dinarjev.³²

Direkcija je nato obvestila enote o predvidenem znesku nagrad za uslužbence in jih pozvala, naj ji predložijo svoje predloge. Ko so predloge poslale, jih je direkcija v višini 225.735 dinarjev potrdila, še prej pa odbila znesek uslužbenskega davka v višini 9.051 dinarjev in 40 par, tako da je za moštvo enot ostalo čistih 216.683 dinarjev in 60 par. Za sedem preglednikov in enega pomožnega podpreglednika, ki so delali na sami direkciji, so dali 4.950 dinarjev nagrade, po odbitku uslužbenskega davka je za osmerico ostalo 4.752 dinarjev.

Ista banska uprava je 16. julija 1934 spet obvestila ljubljansko finančno direkcijo, da je odobrila še 188.400 dinarjev dodatne nagrade oddelkom finančne kontrole za uspehe pri pobiranju občinske trošarine v istem obdobju, kot je veljalo za prvo nagrado. Sama je sedemindvajset oddelkov, ki niso dosegli 75-odstotnega uspeha, izločila iz tega seznama, in sicer oddelek Dobrovnik, Kapla, Ptuj, Gornja Radgona, Sv. Jurij ob Ščavnici, Gornja Lendava, Murska Sobota, Kozje, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj, Bled, Jesenice, Dolenji Logatec, Lož, Jezersko, Krško, Sevnica, Škocjan pri Mokronogu, Devica Marija v Polju, Domžale, Ljubljana, Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Semič, Toplice in Trebnje. Na seznamu za nagrade je bilo osemindeset enot. V dopisu je bilo navedeno, da pobiranje občinske trošarine teče slabo, zato so občinski proračuni v krizi. Vprašali so, kje so razlogi za to in ali so morda tudi pri finančni kontroli, ter zaprosili za odgovor.

To pot je prišlo do nekaj zapletov pri izplačilu teh nagrad, ki so se v glavnem nanašali na trajanje obdobja, ko so posamezniki opravljali naloge pobiranja te trošarine. Razlog so bile premestitve iz ene enote v drugo, s tem pa različnost njihovih nalog. Tako je moral Alojzij Andrašič z oddelka v Marenbergu vrniti 288 dinarjev neupravičeno izplačane nagrade, ki je pripadla dnevničarju Štefanu Herovcu na oddelku Rakek. Podpreglednik Leopold Suhodolčan z oddelka Sv. Jurij ob Pesnici je moral vrniti 528 dinarjev, saj je v tem obdobju delal pri carinarnici, ne pa pri pobiranju občinske trošarine; ta znesek so nato razdelili med osem uslužbencev tega oddelka, ki so opravljali take naloge.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 84.

Direkcija je od teh sedemindvajsetih enot, ki so bile izločene s seznama uspešnih enot pri pobiranju občinske trošarine, zahtevala poročilo, zakaj je pobiranje neučinkovito. Ko so odgovorili, so navajali različne vzroke. Tako je oddelek v Devici Mariji v Polju navedel, da dvanajst gostiln plačuje pavšalno občinsko trošarino. Oddelek na Jezerskem se je skliceval na ukinitvev obrata lesne industrije v Kokri, zaradi česar je 200 delavcev ostalo brez dela, kar se je poznalo pri potrošnji alkoholnih pijač; oddelek Bled je napisal, da so v tem obdobju pobrali 289.636 dinarjev te trošarine, kar ni bilo malo; oddelek Kapla pa je navedel, da je občinski proračun predvideval 5.500 dinarjev prihodkov od trošarine, pobrali pa so 8.939 dinarjev, torej so presegli predvideno vsoto.

Na postavljeno vprašanje je direkcija banski upravi odgovorila 27. septembra 1934, ko je zbrala podatke od vseh sedemindvajsetih enot. Zapisala je, da so opravili poizvedbe o nezadostnem pobiranju občinske trošarine od 1. aprila 1933 do konca marca 1934 po občinah znotraj okolišev sedemindvajsetih oddelkov finančne kontrole, ki se niso odlikovali pri teh nalogah. Krivda ni bila pri finančni kontroli, razen na oddelku v Sevnici, kjer je bil starešina dolgo časa bolan in je 2. januarja 1934 umrl. Na slabše pobiranje teh trošarin je po oceni direkcije vplivalo nekaj okoliščin, ki so jih našteali po tem vrstnem redu: slabo gospodarsko stanje prebivalstva; slaba letina; brezposelnost; v vinorodnih krajih je prosta prodaja vina nad 5 litrov brez plačila občinske trošarine; nerealne postavke v proračunih nekaterih občin glede prihodka od trošarin; olajšanje tihotapstva (ilegalno točenje in prenašanje vina) zaradi opustitve transportne kontrole itd. Direkcija je predlagala, da banska uprava naknadno prizna nagrado tudi tistim oddelkom, ki pri drugi delitvi niso prišli v poštev, razen Sevnici, v predlaganih zneskih v višini 47.900 dinarjev. Pri vsaki od šestindvajsetih enot so navedli znesek nagrade; število odkritih oseb, ki so tihotapile vino ali žganje mimo plačila občinske trošarine; število odločb za tihotapstvo, ki so jih izdali pristojni glavni oddelki, in pripombe.³³

Banska uprava je 5. decembra 1934 obvestila navedeno direkcijo, da je odobrila še 38.400 dinarjev dodatnih nagrad za uslužbence finančne kontrole. Oddelki Gornja Radgona, Sevnica, Jezersko in Devica Marija v Polju niso v nagradnem obdobju pobrali niti polovice zaračunane trošarine, zato niso bili upoštevani za to nagrado. Prejelo jo je triindvajset enot, in ko so odbili 4-odstotni uslužbenski davek (1.536 dinarjev) in

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 84.

1-odstotni doprinos k temu davku (384 dinarjev), so prepustili enotam, da predlagajo, kdo jo bo dobil. Direkcija je predloge odobrila 14. decembra 1934, nato so prizadevnim izplačali nagrado. Pritožil se je podpreglednik Frančišek Bizilj na glavnem oddelku Jesenice, ker da je dobil za dva meseca premalo nagrade, kolega pa za poldrugi mesec preveč, ker je delal v carinarnici, ne pa na oddelku. Napako so uradno popravili, zato je prvi prejel še 65 dinarjev in 25 par, drugi pa je to vsoto moral vrniti.³⁴

Banovinske davščine leta 1933

Dravska finančna direkcija je 31. januarja 1934 izdelala pregled v letu 1933 predpisanih, pobranih in banski upravi v Ljubljani odkazanih banovinskih doklad na neposredne davke, banovinskih taks in drugih davščin. Pregled je bil izveden po davčnih upravah in nato še skupen.

Osnova za odmero banovinske doklade za davčno leto 1933 so bili zemljarina, zgradarina, pridobnina, rentnina, družbeni davek, uslužbensi davek, davek od potujočih obrti, skupaj 70.048.410 dinarjev in 79 par.

Odmerjene banovinske doklade v letu 1933 so znašale 46.311.126 dinarjev in 36 par, zaostanek iz prejšnjih let je bil 3.205.514 dinarjev in 63 par, skupaj torej 49.516.640 dinarjev in 99 par. Kot neizterljivih so priznali 1.778.528 dinarjev, izterljivih in plačljivih pa 47.738.112 dinarjev in 99 par. V letu 1933 so plačali 45.177.190 dinarjev in 24 par, za plačilo je ostalo še 2.560.922 dinarjev in 75 par teh dajatev.

Druge banovinske takse in davščine so znašale 17.631.631 dinarjev in 30 par. Sem je spadala 15-odstotna taksa od prenosa nepremičninske pravice, 100-odstotna taksa na državno dopolnilno prenosno takso, 20-odstotna taksa na državno takso na dediščine, 40-odstotna doklada na 20-odstotno državno veseljsko takso, 4-odstotna taksa od vstopnic za kino, prispevki za bednostni sklad, pavšalna banovinska trošarina in zaostanek iz prejšnjih let na banovinski kuluk.³⁵

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 12. februarja 1934 pisala dravski finančni direkciji, da je odobrila 350.000 dinarjev nagrade uslužbencem davčnih uprav in te direkcije za pobiranje oziroma nadziranje pobiranja banovinskih davščin za leto 1933. Direkcija je za lastne

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 84.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 50.

Kraljevska banska uprava Dravske banovine

Sresko načelstvo: _____

Glavni* — oddetek finančne kontrole: _____

Davčna uprava: _____

Dejanski opis

sestavljen $\frac{v}{pri}$ _____ dne _____ 19____

ob _____ uri v _____

Navzoči:

Od finančne uprave:

Stranka:

Od upravnih oblasti ali občinskega zastopstva:

* kar ne velja, mal se žeta.

Obrazec za opis dejanja (prestopka) s področja banovinskih davščin je bil v slovenščini (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža)

uslužbenca predvidela 105.950 dinarjev, za uslužbenca davčnih uprav pa 244.050 dinarjev. Davčnim upravam je naročila, da pripravijo predloge, komu podeliti to nagrado. Ko so prejeli predloge in jih potrdili, so nagrade izplačali, pri tem pa odbili uslužbenski davek. Direkcija se je 8. marca 1934 pisno zahvalila banski upravi za te nagrade.³⁶

Tudi občinski dohodarstveni pazniki

Nekatere občine so bile same finančno sposobne, da so imele svoje paznike, ki so nadzorovali plačevanje občinskih davščin. To so bili nekakšni bratrancei moštva državne finančne kontrole. Na prvem mestu je bila seveda mestna občina Ljubljana, ki je imela lasten mestni dohodarstveni urad, ki je na prvi stopnji izdajal odločbe o kaznovanju prestopkov take vrste. Mestne občine so imele tedaj podedovani status okrajnega glavarstva, ki se je po zakonu o notranji upravi³⁷ uradno imenovalo sresko načelstvo, to ime pa se je uveljavilo tudi v Sloveniji.

Mestno županstvo v Krškem je 26. januarja 1929 pisno zaprosilo oddelek finančne kontrole v Krškem, da bi smel občinski uslužbenec pogledati v knjige o količinah v tej občini užitega špirita, slivovke, poslanenega žganja, vina in vinskega mošta. Stranke občinskemu pobiralcu občinske doklade nočejo dati na vpogled teh knjig, zato sta pobiranje in kontrola plačila občinske doklade nemogoča. Ta oddelek je še isti dan odpisal, da je za tako odobritev pristojna finančna direkcija v Ljubljani. Županstvo je nato 31. januarja 1935 tako prošnjo poslalo omenjeni direkciji, od koder so 5. februarja 1935 spis poslali oddelku v Krškem in mu naročili, da lahko ugodi prošnji občine Krško.³⁸

Mestni dohodarstveni paznik Ludvik Virant je 30. novembra 1933 opravljal službo na mestnem dohodarstvenem linijskem uradu na glavnem kolodvoru v Ljubljani. To je bil edini dovoljeni izhod s tega kolodvora, kjer je paznik opravljal kontrolo prtljage, da je potnik plačal predpisane davščine za uvoz (vnos, dovoz) blaga v občino. Mimo tega izhoda je carinik Nikola Padjen odnesel velik kovček z Dunaja, ki ga je predal postrežčku, da ga je peljal. Paznik ga je dohitel na Kolodvorski

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 50.

³⁷ *Zakon o notranji upravi*, Ur. list LMO, št. 76/29, z dne 23. julija 1929, ki je do konca kraljevine doživel šest sprememb in dopolnitev.

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, B-7, spis št. 3548.

ulici in od carinika zahteval, da ga odpre in pokaže vsebino. To je storil v palači Dunava, paznik pa je odkril, da v kovčku niso bile stare obleke, kot je pisalo v spremnih listinah, pač pa krznene kože. Ko je carinik plačal 500 dinarjev uvoznine, sta kovček odpeljala na Marijin trg, kjer je Ivanka Šmalc imela svojo tekstilno trgovino.

Naslednji dan je isti paznik prišel v omenjeno trgovino in tam zasegel 537 kosov krzna in konfekcije, o čemer je izdelal zapisnik. Nato je ravnateljstvo mestnega dohodarstvenega urada 30. maja 1933 izdalo odločbo, da mora trgovka za 74,2 kilograma plačati 742 dinarjev redne uvoznine ter 10-kratno prikrajšano uvoznino v višini 7.420 dinarjev in še 400 dinarjev takse. Kaznovana se je pritožila na kraljevsko bansko upravo Dravske banovine, kjer so jo 18. maja 1933 zavrnilo kot neutemeljeno. Nato se je 3. julija pritožila še na upravno sodišče v Celju, kjer jo je zastopal odvetnik dr. Lado Vavpetič iz Ljubljane. Tam so njeno pritožbo 26. maja 1936 v celoti potrdili kot utemeljeno in razveljavili obe prejšnji odločbi. Sodišče je ocenilo, da ni dokazov za to, da je krzno iz kovčka isto, kot so ga naslednji dan zasegli v trgovini.³⁹

Banovinski finančni nadzorniki so v gostilni Pavla Dolinarja v Zmincu, v kleti poleg točilne kleti, 23. marca 1938 našli 104-litrski sod, v katerem je bilo 65 litrov neprijavljenega rdečega vina. Dejal je, da je to gošča iz različnih sodov z vinom, za katerega je banovinsko trošarino že plačal; nameraval jo je prekuhati v žganje. Sresko načelstvo v Škofji Loki ga je 26. maja 1938 kaznovalo na plačilo 104 dinarjev redne trošarine, 208 dinarjev kazni in 100 dinarjev razsodbene takse. Oddelek finančne kontrole je 11. avgusta 1938 zapisal, da je gostilničar svojčas res hranil sod z ostanki vina v točilni kleti, na njihov nasvet pa je sod prestavil v drugo klet. Na to kazen se je pritožil na bansko upravo, ki je 24. decembra 1938 pritožbo zavrnila. Pritožbo je poslal na upravno sodišče v Celju, ki je 28. marca 1939 pritožbi ugodilo in razveljavilo odločbo, ker ni bilo dokazov za kršitev pravilnika glede banovinske trošarine.⁴⁰

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in razsodbe upravnega sodišča v Celju, spis št. 853.

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in razsodbe upravnega sodišča v Celju, spis št. 1631.

Slo je za *Pravilnik o višini, načinu izterjevanja in kontroli pri pobiranju banovinske trošarine na vino in žganje*, ki je bil objavljen v Sl. novinah KJ, št. 286/37, z dne 15. decembra 1937, nakar je ban Dravske banovine razglasil veljavnost tega pravilnika pri nas: *Razglas*, Sl. list KBUDB, št.102/37, z dne 22. decembra 1937.

Glavni oddelek finančne kontrole je nezakonito kaznoval

Glavni oddelek finančne kontrole na Jesenicah je 28. avgusta 1935 z odločbo kaznoval Petra Sitarja, trgovca in gostilničarja na Jesenicah, zaradi prikrajšbe občinske trošarine pri 309 litrih vina. Kazen je znašala 178 dinarjev in 50 par prikrajšane trošarine, dodatnih 2.317 dinarjev in 50 par ter razsodbeno takso 250 dinarjev. Kaznovani se je pritožil na dravsko finančno direkcijo, ki je 31. oktobra 1935 pritožbo zavrnila, milostnim potom pa mu je denarno kazen znižala na 465 dinarjev in 80 dinarjev razsodbene takse. V roku se je pritožil na upravno sodišče v Celju, ker je štel, da je trošarino plačal in je bilo vse zakonito. Sodišče je 4. septembra 1936 izdalo razsodbo, natipkano na polnih štirih straneh. Ker je zanimiva za razumevanje vloge finančne kontrole, jo bom povzel.

Najprej je opisalo razliko med oblastvom in ustanovo. Prvo sme izdajati akte, s katerimi avtoritarno posega na pravno področje posameznika. Ustanova takih aktov ne sme izdajati, razen če jo za to pooblasti poseben predpis. Zakon o organizaciji finančne uprave deli finančno upravo na oblastva in ustanove. Oblastva so finančno ministrstvo, državno pravobranilstvo, finančne direkcije in davčne uprave. Ustanova je finančna kontrola, namenjena za izvrševanje finančne kontrolne službe po zakonu o organizaciji finančne kontrole in posebnih zakonih ter drugih nalog, odrejenih s posebnimi predpisi ali z naredbami pristojnih oblastev. Uredba, s katero se spravljajo v sklad odredbe zakona o organizaciji finančne kontrole z zakonom o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih z dne 25. aprila 1925 v 10. členu navaja naloge finančne kontrole, v 23. členu pa njene pravice za izvrševanje nalog. *Torej je finančna kontrola pomožni organ finančne uprave, ki opravlja kontrolno in v določenih primerih tudi varstveno službo, v dohodarstveno kazenskih stvareh pa nastopa le kot organ za preprečevanje in odkrivanje tihotapskih in drugih prestopkov po finančnih predpisih ter kot organ za poizvedovanje, ne pa tudi kot organ za izrekanje razsodb in odločb proti posameznikom* (poudaril P. C.). Noben predpis ne pooblašča finančne kontrole, da bi izdajala oblastvene akte, zlasti razsodbe. Ona ugotavlja dejstva, ki so osnova za oblastvo pri izdaji razsodbe. Zakon o državni trošarini v 80. členu določa, da tihotapske prestopke glede občinske trošarine presojuje na prvi stopnji tisti, ki jo pobirajo, torej občine, davčne uprave in carinarnice, na drugi stopnji pa finančne direkcije. Če je občine ne pobirajo, to pač počne finančna kontrola z odobritvijo oblastva, zato jo je mogoče šteti kot pomožni organ

občin. Finančni kontroli je poverjeno pobiranje te trošarine, ni pa pristojna za razsojanje. Tega ne določa niti pravilnik za izvrševanje določil o banovinski in občinski trošarini. O tem so razsojali zgolj glavni oddelki finančne kontrole, ne pa tudi drugi oddelki ali pododdelki. Glavni oddelki so pobirali občinsko trošarino le tam, kjer so opravljali naloge oddelkov. Ob koncu je razsodilo, da odločbe glavnega oddelka na Jesenicah ni izdal pristojni organ, zato je nezakonita, in jo je razveljavilo.⁴¹

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 6. novembra 1936 razposlala okrožnico vsem občinam. V njej je povzela vsebino omenjene rzsodbe upravnega sodišča v Celju, ki je bila načelne narave, in nato odredila, da take rzsodbe odslej izdajajo občine same, pri tem pa se naslonijo na ugotovitve finančne kontrole ali lastne zaznambe. O pritožbah na te rzsodbe odloča finančna direkcija v Ljubljani. Okrožnico so poslali tudi vsem sreskim načelstvom.⁴²

Vsebina te odločbe je na svoj način potrdila, da je finančna kontrola v svojem bistvu ostala to, kar je bila do svojega preimenovanja, to je straža, ki nima nobenih pooblastil za razsojanje o kaznovanju, pač pa le za nadzorovanje dohodarstvenih predpisov, preiskovanje tovrstnih prepovedanih dejanj, opravljanje raznih poizvedb za potrebe finančne uprave in za morebitno pomoč pri vzdrževanju javne varnosti (na krajevni ravni). Zaradi tega ni čudno, če so izraz finančna straža uporabljali tudi v slovenskih uradnih dokumentih ali celo v mednarodnih pogodbah, kot je bil primer uredbe o ureditvi obmejnih vprašanj med Kraljevino Jugoslavijo in Madžarsko iz leta 1930. V njeni prilogi št. 3 je bil objavljen seznam prehodnih mest (mejnih prehodov) in navedeno, kdo na njih opravlja mejno kontrolo, ali orožništvo, ali finančna straža, ali državna policija.⁴³ Finančna kontrola niti v avstrijskih časih niti v naši kraljevini ni imela vloge prekrškovnega organa, kot bi rekli danes.

Nasprotovanje odpiranju novih gostiln

Odpiranje novih gostiln po vaseh in mestih je teklo po enotnem postopku in skladno z zakonom o obrtih. Potrebno je bilo izpolniti tako imenovane osebne in krajevne pogoje. Drugače rečeno: gostilne ni mogel odpreti

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1937, spis št. F 1077/35–6.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1937, spis št. II. No. 26925/1.

⁴³ *Uredba o ureditvi obmejnega prometa z Madžarsko*, Sl. list KBUDB, št. 15/30, z dne 30. julija 1930, str. 188–194.

nekdo, ki je kršil dohodarstvene predpise ali ni imel ustreznega prostora za gostinski obrat. Dovoljenje je dajalo pristojno okrajno načelstvo.

Občinski odbor v Krškem je 14. marca 1931 sprejel stališče, da se ob semanjih dnevih na sejmskem prostoru pojavlja potreba po točenju pijač, saj v bližini ni bilo gostiln. Gostilničarji so temu nasprotovali, v njihovem imenu pa se je gostilničar in mesar Edvart Krieger 23. aprila 1931 dravske finančne direkciji pritožil na ta sklep. Predlagal je, da se sklep razveljavi, saj so ob sejmišču celo tri gostilne. Z direkcije so mu odgovorili, da bi bila taka prepoved v neskladju z določbami točarinskega pravilnika, ki je to dovoljeval, če v bližini ni bilo gostiln in če je šlo za priložnostno, občasno točenje pijač. V Ljubljani so sklenili, da direkcija občinskega sklepa sploh ni pristojna razveljaviti, in svoje stališče posredovali tudi glavnemu oddelku finančne kontrole v Krškem.⁴⁴

V Kranju je bilo 21. decembra 1932 zborovanje gorenjskih gostilničarskih združenj, kjer so sprejeli obširno resolucijo. Navzočih je bilo 227 gostilničarjev, povezanih v gostilničarska združenja na Bledu, Jesenicah, v Kamniku, Kranju, Lukovici, Radovljici, Škofji Loki, Tržiču, Železnikih in Žireh, ter tudi predstavniki strokovnih združenj. Resolucija je obsegala sedem poglavij, natipkano pa so jo dostavili pristojnim oblastvom, tudi finančni direkciji v Ljubljani. Kratek povzetek teh točk se je glasil takole: natančna prodaja vina in žganja naj se prepusti le gostilničarjem, ki za to plačujejo davke, trošarinska taksa pa naj bo določena po količini iztočenih pijač; točilna taksa naj se odmerja vsako leto, ne pa na tri leta; gostilniška podjetja naj preidejo v II. skupino, kjer je predpisan 6-odstotni neposredni davek, izločijo pa iz I. skupine, kjer je ta davek znašal 10 odstotkov; prepovedo naj se privatne kuhinje, ki za to nimajo dovoljenja, imajo pa precej abonentov; banska uprava naj vsaj za tri leta prepove izdajanje novih gostilniških koncesij; gostilniška podjetja naj se oprosti plačevanja trošarine na električni tok ali pa naj bo ta trošarina enaka kot za industrijski tok; ministra za socialno politiko so zaprosili, naj izvede napovedano decentralizacijo delavskega zavarovanja, tako da bi okrožni uradi postali povsem avtonomni.⁴⁵

Anton Jelenc, posestnik v Tržiču, je poleti 1936 zaprosil, da bi mu dovolili na Glavnem trgu št. 19 odpreti gostilno. Sresko načelstvo v Kranju mu je prošnjo 24. julija 1936 zavrnilo in se sklicevalo na 61. in

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931, spis št. D-1/7495-1931.

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, C, D, E, F-1, B-20, spis št. B 1/1465.

77. člen obrtnega zakona. Združenje obrtnikov in občina sta podala izjavi, da ni krajevne potrebe po novi gostilni, ker jih je že itak preveč. Pritožil se je na kraljevsko bansko upravo Dravske banovine, ki je 11. decembra 1936 potrdila odločitev sreskega načelstva v Kranju, pritožbo pa zavrnila. Pritožil se je na upravno sodišče v Celju in pritožbo na široko utemeljil. Navedel je, da so občinski odborniki in gostilničarji nasprotovali njegovi gostilni, ker imajo svoje interese. Novo gostilno pa zahtevajo zlasti interesi tujskega prometa v Trziču, ki je razvito industrijsko središče s 4000 prebivalci, z okolico pa šteje celo 10.000 ljudi. Mesto ima trinajst gostiln, kar se že tri desetletja ni spremenilo, a so zastarele in brez vrtov, skupaj pa premorejo le dvaindvajset sob za turiste. Imel je že trgovino, a jo je opustil, ker je šel k vojakom, nato pa mu je trgovino z obutvijo uničil prihod tvrdke Bata v Trzič. V ureditev prostorov za gostilno je vložil veliko denarja. Sodišče je zadevo obravnavalo 2. marca 1937 in v odločbi zapisalo, da o odpiranju gostiln odloča oblastvo občne uprave po prostem poudarku, zato pritožba na upravno sodišče sploh ni dopustna. Pritožitelj ni spodbijal pravne vsebine zavrnitve svoje prošnje, pač pa mnenji občinskega odbora in obrtniškega združenja. Zaradi tega je pritožbo zavrnilo.⁴⁶

Nekako v istem času je isto sodišče v Celju obravnavalo še sedem takih pritožb, ki so se nanašale na zavrnjene prošnje za odpiranje gostinskih obratov po Sloveniji. Ti kraji so bili: Sv. Trojica v Slovenskih goricah, Št. Vid nad Ljubljano, Ljubljana, Svetinci pri Ptujju, Rečica ob Savinji, Črna na Koroškem in Ravne na Blokah.⁴⁷

Leta 1939 je bilo v Dravski banovini 6271 gostišč, kar je bil bolj izraz iskanja možnosti za preživetje in manj dejanskih potreb po tovrstnih lokalih, je ocenil avtor.⁴⁸

Ovadbna iz osebne zamere?

Do ovadbe zaradi izmikanja plačilu državnih, banovinskih in občinskih davščin je včasih prišlo iz osebnih razlogov, kamor je spadalo zlasti maščevanje. Najbrž je za tak primer šlo tudi v Bučah na Kozjanskem.

⁴⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 1078.

⁴⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in rzsodbe upravnega sodišča v Celju, spisi št. 1094, 1095, 1195, 1250, 1251, 1553 in 1554.

⁴⁸ *Enciklopedija Slovenije*, 3. zvezek, g. Gostinstvo, str. 315–316.

Franc Vah, gostilničar v Bučah, je spomladi 1937 odpustil dva od številnih delavcev. Nato sta odpuščeni hlapec Anton Ferlič in viničar Jože Jug še z dvema vaščanoma dravski finančni direkciji prijavila svojega dotedanjega gospodarja. Gostilničarju sta očitala, da je brez plačila občinske trošarine točil svoje in kupljeno vino. Od tamkajšnjih kmetov naj bi kupil 617 litrov vina, ki ga je spravil v svoj vinski hram na Bučki gorci, od tam pa ga je hlapec zvečer skrivaj nosil v gostilno, v sodčku, skritev v košu.

Direkcija je oddelku finančne kontrole v Podčetrtku naročila, naj opravi ustrezne poizvedbe. Zaslišali so več vaščanov, ki so večinoma potrdili, da Vah v gostilni iztoči veliko vina, zlasti ob cerkvenih praznikih, hrani ga v vinski kleti, od koder ga v gostilno prinaša hlapec. Finančarji so nato izračunali, da je v letu 1934, 1935 in 1936 brez občinske trošarine iztočil 2663 litrov vina, a je zaradi zastaranja ta količina znašala 1977 litrov. Ko so zaslišali še osumljenega, je povedal, da je domače vino brez plačila trošarine rabil za dvanajst domačih delavcev, za kupljeno vino pa je plačal trošarino.

Občina Sedlarjevo ga je 11. oktobra 1937 kaznovala s plačilom 2.974 dinarjev redne trošarine, 4.985 dinarjev kazni in 310 dinarjev takse. Na to se je pritožil dravski finančni direkciji, ki je 29. januarja 1938 pritožbo zavrnila, kazen pa milostno znižala na 999 dinarjev in 150 dinarjev takse. Ker ni bil zadovoljen, se je gostilničar pritožil na upravno sodišče v Celju, ki je 25. oktobra 1938 ugodilo pritožbi, sodbo pa spoznalo za nezakonito.⁴⁹

Nezadovoljstvo z občinskimi trošarinami

Občinske trošarine so, podobno kot banovinske in državne, pomenile podražitev izdelkov. Zaradi tega so jih prebivalci večinoma sprejemali z nezadovoljstvom, celo s kritiko.

Tvrdba Bata je imela po Sloveniji več prodajaln z obutvijo, ena je bila tudi v Celju. Ta občina je povišala trošarino na obutev. Adolf Cizelj, poslovodja te prodajalne, je 2. marca 1937 nad trgovino razobesil pet metrov dolgo in pol metra široko platno z napisom »*Občinska trošarina podražuje Vam obutev! Protestirajte proti občinski trošarini!*« Hkrati je

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in rzsodbe upravnega sodišča v Celju, spis št. 1530.

delil letake z naslovom *Odjemalci*, v katerih je pozival kupce, naj protestirajo zoper občinsko uvoznino na obutev. Poseglo je predstojništvo mestne policije v Celju, zaseglo letake in zahtevalo odstranitev napisa. Naslednji dan ga je po 78. členu zakona o notranji upravi kaznovalo s 500 dinarji globe ali ob neplačilu z desetimi dnevi zapor. Pritožil se je na kraljevsko bansko upravo Dravske banovine, ki je 28. maja 1937 dejanje prekvalificirala na prekršek po 1. odstavku banske naredbe iz leta 1932.⁵⁰ Kazen mu je povečala na 1.000 dinarjev ali 20 dni zapor, izrek o zasegu letakov in napisa pa je razveljavila kot nezakonit, saj je bilo za tisk pristojno državno tožilstvo. Ni bil zadovoljen in se je pritožil na upravno sodišče v Celju. To je 21. decembra 1937 spoznalo odločbo za nezakonito in jo razveljavilo. Ocenilo je, da so v omenjeni banovi naredbi iz leta 1932 zaščiteni splošni nacionalni in pomembni državni interesi, kaznivo je le delovanje zoper te interese, ne pa zoper občino.⁵¹

Josip Kozar, poslovodja trgovine Bata v Šmarju pri Jelšah, je hkrati kot njegov celjski kolega razobesil enake letake na svoji prodajalni v Šmarju in v bližnji gostilni. Sresko načelstvo ga je kaznovalo z globo 300 dinarjev ali s šestimi dnevi zapor. Pritožil se je na bansko upravo v Ljubljani, ki je s pritožbo storila enako kot s tisto, ki jo je iz Celja poslal Adolf Cizelj, denarne kazni pa ni spreminjala. Njegovo pritožbo je upravno sodišče v Celju 28. septembra 1937 potrdilo, sodbo pa razveljavilo.⁵²

Občinski odbor Jesenice je 20. marca 1937 sprejel resolucijo, s katero je protestiral proti nameravam dodatkom (dopolnilom) k predlogu finančnega zakona za leto 1937/38. Ti dodatki so predvideli uvedbo nove trošarine na obutev in obleko, živila, električne žarnice, povišanje taks in druga dodatna bremena. Pozvali so poslance, senatorje in vlado, da zavrne sprejem teh »za Slovenijo in gospodarsko šibko prebivalstvo obče škodljivih načrtov, ki so dokaz nadaljne zgradbe, poostritve in pospeševanja centralizma, ki ga obč. odbor zlasti obsoja in odklanja.« Sresko načelstvo v Radovljici je po 125. členu zakona o občinah to izjavo zadržalo, ker to ni bilo v pristojnosti občin. Občina se je pritožila na bansko upravo v Ljubljani, ki je zadevo odstopila upravnemu sodišču v Celju. To je 27. aprila 1937 zavrnilo pritožbo občine kot neosnovano. Občinski

⁵⁰ *Naredba kraljevske banske uprave z dne 16. julija 1932*, Sl. list KBUDB, št. 59/32, z dne 27. julija 1932.

⁵¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in rzsodbe upravnega sodišča v Celju, spis št. 1319.

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in rzsodbe upravnega sodišča v Celju, spis št. 1244.

odbor bi bil upravičen o tej zadevi sprejeti le prošnjo ali opozorilo, ne pa resolucije.⁵³

Celjsko sodišče je dalo prav tudi Matiju Skergetu, upokojenemu pregledniku finančne kontrole iz Kranja. Njega je sresko načelstvo na Ptuju 8. novembra 1939 zaradi tihotapstva kaznovalo na plačilo 101 dinarja trošarine, 202 dinarjev kazni in 100 dinarjev razsodbene takse. Kot zastopnik tvrdke Borisa Veseliča naj bi pomagal, da je gostilničarka Ivanka Kalan v Bitnjah prejela 101 liter vina brez plačila banovinske trošarine. Kaznovani se je pritožil na bansko upravo v Ljubljani, ta pa je 4. januarja 1940 pritožbo zavrnila. Pritožil se je na upravno sodišče v Celju, ki je 26. aprila 1940 razsodilo takole: odločba je nezakonita, saj bi jo morala izdati finančna direkcija v Ljubljani, ne pa sresko načelstvo na Ptuju. Tožitelju je bilo treba povrniti tudi 6 dinarjev in 50 par takse.⁵⁴

Tudi vojska je morala plačati državno trošarino na alkoholne pijače

Štab odseka za utrjevanje meje št. 5 v Cerknici je 15. januarja 1941 pisno zaprosil oddelek finančne kontrole v Cerknici, da za vino in žganje, nabavljeno za potrebe tega odseka in posadnega bataljona, ne bi plačali državne trošarine, podobno kot ne plačajo banovinske in občinske. Prošnjo so utemeljili s težavnimi nalogami, ki jih opravljajo vojaki. Napisana je bila s strojem in v srbohrvaščini.

Na tem oddelku so na isti list z roko napisali, da omenjeni štab pijače nabavlja pri cerkniškem veletrgovcu Ivanu Žumerju in spis naslovili na dravsko finančno direkcijo v Ljubljani. Tam so na hrbtno stran spisa s strojem napisali odgovor vojaški enoti. Sklicevali so se na 74. člen zakona o ustroju vojske in mornarice,⁵⁵ ki je določil, da na nabave hrane in pijače vojska plačuje le državno trošarino, banovinske ali občinske pa ne. Ministrstvo za finance je že 14. oktobra 1940 o podobni zadevi odločilo, da je vojska dolžna plačati državno trošarino za pijačo, saj je zakon o administraciji vojske in mornarice⁵⁶ ne izključuje. Prepis tega

⁵³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Odloki in razsodbe upravnega sodišča v Celju, spis št. 1051 in 1155.

⁵⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1937, spis št. 1761.

⁵⁵ Ur. list KBUDB, št. 42/30, z dne 22. marca 1930.

⁵⁶ Ur. list LMO, št. 46/29, z dne 4. aprila 1929.

odgovora je bil 29. januarja 1941 poslan tudi oddelku finančne kontrole v Cerknici.⁵⁷

Na začetku leta 1941 so morale davčne uprave vsakih deset dni poročati ljubljanski direkciji, koliko je znašala državna trošarina za vino in žganje, direkcija pa je to morala poročati v Beograd. Tako so izračunali, da je bilo januarja 1941 v Sloveniji pobranih 4.454.713,50 dinarjev trošarine za vino in 920.688,50 dinarjev trošarine za žganje, za obe vrsti pijač skupaj 5.375.402,00 dinarjev.⁵⁸

Potrdilo o nekaznovanosti

Da bi posamezniki lahko opravljali dejavnost, povezano s prodajo blaga, ki je bilo podvrženo plačilu državnih dajatev (davkov, trošarine in taks), so morali dobiti ustrezno dovoljenje. To se je nanašalo na poslovne prostore in osebo, ki je hotela opravljati to dejavnost.

Josip Lavtižar, trgovec z mešanim blagom iz Kranjske Gore št. 27, je 6. decembra 1928 poslal finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani z roko napisano prošnjo, da bi mu izdalo dovoljenje za prodajo denaturiranega špirita. Kot razlog je navedel, da je kraj letovišče in središče zimskega športa, zato se potroši zelo veliko tega špirita. To ravnateljstvo je prošnjo čez dva dni odstopilo okrajni upravi finančne kontrole na Jesenicah, da bi opravila potrebne poizvedbe in nato o ugotovitvah poročala; stranko je bilo treba tudi zaslišati, ali želi prodajati špirit na veliko ali na drobno. Uprava je prošnjo odstopila oddelku finančne kontrole v Kranjski Gori. Tam so 15. decembra za zapisnik zaslišali prosilca, ki je izjavil, da želi prodajati špirit le na drobno. Nato so odpisali okrajni upravi na Jesenicah in menili, da je stranka na dobrem glasu, ni v konkursu, ni bila kaznovana za hudodelstvo ali pregrešek iz koristoljubja. Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani ga je sicer 5. decembra 1927 kaznovalo zaradi tihotapstva 300 tablet saharina. V Beljaku je prevzel paket za stranko v Kranjski Gori, na meji ga je pokazal in ni vedel, kaj je v njem. Ker je v kraju potrebna taka prodajalna, bi kazalo prosilcu ugoditi.

Spis je nato okrajna uprava poslala ravnateljstvu v Ljubljani, od tam pa so 28. decembra 1928 prosilcu odpisali, da so prošnjo zavrnil, ker je

⁵⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1931–F7, spis št. 2365–V–1941.

⁵⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1941–2–14, spis št. 10/1–3–V–1941.

bil prejšnje leto kaznovan zaradi tihotapstva saharina; pritoži se lahko v petnajstih dneh. To odločitev so poslali na okrajno upravo na Jesenicah, prosilcu pa jo je 6. januarja 1929 izročil uslužbenec oddelka finančne kontrole v tem kraju. Ker se na odločitev v roku ni pritožil, so spis v finančni direkciji 28. januarja 1929 dali med rešene.⁵⁹

Nekatera potrdila je izdajala tudi finančna uprava. Med njimi tudi tista, ki so bila pogoj, da je nekdo podaljšal obratovalno dovoljenje za tovrstne prodajalne. Tako je Barbara Pintar iz Poljan nad Škofjo Loko št. 12, ki je imela trgovino z mešanim blagom in mlekarno, 27. februarja 1941 zaprosila dravsko finančno direkcijo v Ljubljani, naj ji izdajo potrdilo, da zaradi prodaje trošarinskih predmetov v svoji trgovini ni bila kaznovana. Prošnjo je napisala v lepem rokopisu in v lepi slovenščini. Ta direkcija ji je 3. marca 1941 izdala potrdilo, da v zadnjih treh letih ni bila kaznovana zaradi trošarinskih in monopolskih prestopkov in da zaradi takih prekrškov ni v kazenski preiskavi. Potrdilo so poslali prosilki in v vednost tudi oddelku finančne kontrole v Gorenji vasi. Oba sta pisno potrdila prejem pošte. Prosilka je plačala kolek za 30 dinarjev.⁶⁰

Plačilo cerkvene bere je bilo obvezno

Ob koncu tega poglavja ne bo odveč, če dodam še kratek zapis o cerkveni davščini, ki ni spadala niti med državne, niti med banovinske, niti med občinske obveznosti. Šlo je za cerkveno bero. To so bili prispevki vernikov v naravi ali v denarni protivednosti za vzdrževanje osebja župnije ali župnije same.

Anton Čadež je bil posestnik v Srednji vasi št. 9, občina Poljane nad Škofjo Loko. Cerkvi je ostal dolžan bero za čas od leta 1920 do 1927. Zaradi tega ga je župnija prijavila sreski izpostavi v Škofji Loki. Tam so 20. januarja 1928 razsodili, da je ta zaostanek dolžan povrniti. Pri tem so se sklicevali na avstrijski predpis iz leta 1874.⁶¹ Pritožil se je velikemu županu ljubljanske oblasti, ki je 6. aprila 1928 razsodil tako, da je pritožbo zavrnil, hkrati pa odločitev sreske izpostave spremenil v toliko, da je ob morebitnem denarnem plačilu tega dolga upravičen do 20-odstotnega

⁵⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1929, B-7, spis št. 4/262-1928.

⁶⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1941-2-14, spis št. 9/72-V-1941.

⁶¹ *Postava od 7. maja 1874, s katero je izdajo določila v uredbo unanjih pravnih razmerov katoliške cerkve*, DZ, št. 16/74, z dne 13. maja 1874.

popusta od preračunane vsote, kot je predvideval avstrijski predpis iz leta 1898.⁶² Tudi s to rešitvijo ni bil zadovoljen, zato se je pritožil na upravno sodišče v Celju. V pritožbi je izpodbijal obveznost plačila bere, saj jo je štel za prostovoljno; župnija ni revna, saj ima 31 hektarjev zemlje, od tega 14 hektarjev gozda; bera ni zapisana v listinah. Sodišče je razsojalo po številnih dokumentih iz let 1815, 1819, 1823, 1853 in 1857. Kljub temu da so se iz poljanske fare leta 1853 izločili župnija Trata, lokaliji Javorje in Lučine ter župna vikarijata Stara Oselica in Leskovec (Leskovica), je do 24. aprila 1857 vsa bera pripadala poljanski fari oziroma tamkajšnjemu župniku, kaplanoma in cerkovniku učitelju. Bera je obvezna in izhaja iz pripadnosti župniji. Sodišče je zato 1. februarja 1929 njegovo pritožbo zavrnilo kot neosnovano.⁶³

Oddelek finančne kontrole v Podčetrtku je 3. januarja 1932 pisal ljubljanski finančni direkciji in povprašal, ali je za zbirčno vino (vino kot del bere, dajatev župnišču) treba plačati trošarino. Od nekaterih župnikov je oddelek za tako vino, ki so ga prijaviili po 20. novembru 1931 in je bil še vinski mošt, zahteval plačilo državne trošarine. Drugi duhovniki so temu nasprotovali, češ da je tako vino oproščeno državne trošarine. Kako je s tem? Iz direkcije so odpisali z roko: zbirčno vino, ki ga duhovniki prejmejo še kot vinski mošt, je prosto tako državne kot banovinske ali občinske trošarine, ne glede na to, ali so ga prijaviili pred ali po 20. novembru 1931.⁶⁴

Škofijski ordinarijat v Ljubljani je konec oktobra 1935 zaprosil bansko upravo v Ljubljani, da bi povišali najvišjo količino vina, ki je bila oproščena plačila občinske trošarine, s tedanjih 50 litrov na 100 litrov vina na duhovnika. Banska uprava se je o tem dogovorila z dravsko finančno direkcijo in nato 23. decembra 1935 obvestila vse občine, da je ta prošnja cerkvenega vodstva v Sloveniji odobrena. Istega dne je to okrožnico poslala tudi ljubljanski finančni direkciji in neposredno vsem enotam finančne kontrole.⁶⁵

⁶² *Zakon z dne 19. septembra 1898. l., s katerim se izdajajo določila o dotaciji katoliške duhovščine, oskrbujoče dušno pastirstvo*, DZ, št. 58/98, z dne 1. oktobra 1898.

⁶³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Razsodbe upravnega sodišča v cerkvenih zadevah, spis št. 151.

⁶⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1932, spis št. B-1/190.

⁶⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1935, Normalije in spisi, spis št. 28819/2.

TEŽAVE Z NEPOSREDNIMI DAVKI

Finančna kontrola ni bila neposredno zadolžena za neposredne davke, se je pa z njimi srečevala posredno, ko je bilo treba zagotoviti plačilo teh dajatev z rubežem ali s prodajo zarubljenega blaga. Ker so bili stalno med prebivalstvom, so zaznali mnogo stvari, ki so koristile drugim sestavnim delom finančne uprave, ali pa so zanje opravljali finančne poizvedbe. Zaradi tega je o samih neposrednih davkih dovolj zapisati zgolj nekaj obvestil. Sicer so neposredne davke pobirale davčne uprave, tudi nekatere občine, ali pa so jih davkoplačevalci plačevali neposredno prek pošt-nih nakaznic.

Razna nezadovoljstva davkoplačevalcev

Pri nas je bilo precej nezadovoljstva z davki in drugimi dajatvami. To se je še posebej pokazalo ob razpravi o proračunu kraljevine za finančno leto 1923/24.

Predsedstvo delegacije ministrstva financ v Ljubljani je 15. junija 1923 razposlalo okrožnico vsem davčnim oblastvom v Sloveniji. Nanašala se je tudi na razpravo, ki je 5. junija tega leta potekala na plenarni seji Trgovske in obrtne zbornice v Ljubljani; glavni očitek je letel na to, da je Slovenija preveč fiskalna. Vodja delegacije je nato pozval svoje osebje: *»ne strašite se in spolnjujte mi s podvojeno vestnostjo dolžnosti, ki Vam jih nalaga zakon.«* Opozoril pa je na nepreudarno gorečnost pri delu, pretirani formalizem in stvarne malenkostnosti. Če se bodo ravnali po njegovih napotkih, bodo pred vestjo in pred javnostjo lahko zagovarjali *»specijelno slovensko davčno prakso«*.¹

Samostojna kmečka stranka za Slovenijo je 4. novembra 1923 v Ljubljani sklicala javni shod. Ob koncu so sprejeli resolucijo, ki je obsegala

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spis št. 2183.

deset točk. Četrta je protestirala proti povišani trošarini za žganje in vino, ki pa ju v Srbiji in Črni gori ni bilo; to je bilo v nasprotju s 116. členom vidovdanske ustave, ki je določal, da so vse davščine enotne za celotno državo. Sedma točka je nasprotovala predvideni uvedbi šolnin, kar je zopet nasprotovalo 16. členu ustave.²

Avtonomist, tednik »Združenja slovenskih avtonomistov«, je pritegnil temu razpoloženju s člankom Naš davčni problem. Opozoril je tudi na prakso, da pobiralci davkov od teh dobijo del, zato so zainteresirani, da so pobrane vsote čim višje. Pisec članka se je spraševal, kaj se bo zgodilo, če bo do take spodbude prišlo še pri odmerjanju davkov. Ocenil je še, da so razmere med prebivalci in davčnim osebjem silno napete.³ O tem članku so z oddelka za notranje zadeve Pokrajinske uprave za Slovenijo 28. novembra 1923 obvestili delegacijo ministrstva financ in ob koncu dopisa vprašali, ali so navedbe v omenjenem tedniku resnične, zlasti tisti dve, ki govorita o slabih odnosih med davčnim osebjem ter prebivalstvom in o neprimerni davčni obremenitvi Slovenije. To mnenje so potrebovali, da bi v primeru potrebe lahko zaščitili javno varnost po deželi. Iz delegacije so 3. decembra 1923 poslali svoj pogled na to vprašanje. Oddelek za notranje zadeve je nato 10. decembra opisal to dogajanje, seveda z varnostne plati. Ob koncu so delegaciji predlagali, da bi javnosti obrazložili tako imenovani nagradni sistem pobiranja davkov in na pošt-nih položnicah natančno določili predpisane dajatve, da bi jih davkoplačevalci razumeli.⁴

Tednik *Orjuna* je sredi junija 1923 objavil nekoliko drugačno novičko. Tržiški firmi C. B. Mally in Mally & Dornberger od prevrata dalje nista plačevali nobenega davka, razen prometnega. Lastnik obeh je bil Alfonz Mally, ki je bil »zagrizen Nemeč«.⁵ Delegat ministrstva financ v Ljubljani je želel to razčistiti z lastnikom tega lista, inž. Markom Kranjcem (tudi Ferdo), zato ga je dr. Karel Šavnik že dan po izidu te novice osebno povabil na razgovor. Kr. (kraljevski) davčni in sodni depotni urad v Trziču je že 19. junija 1923 izdal obširen obračun vplačanih davkov obeh navedenih tvrdk. Izdelovali sta usnje oziroma čevlje. Podatki o vplačanih davkih so se nanašali na leta 1918, 1919, 1920, 1921, 1922 in del leta 1923. Tednik v št. 27. ni objavil popravka, zato je dr. Šavnik spet pisal lastniku časnika in odgovornemu uredniku Vladimirju Galzinji.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3801–0000, spis št. 4054.

³ *Avtonomist*, 17. novembra 1923, str. 3.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. 4322–1923.

⁵ Davčni vijak, *Orjuna*, 17. junija 1923, str. 4.

Tudi št. 28. je ostala brez opravičila, zato je delegat spet oba vprašal, zakaj ne objavijo popravka. V 29. številki, ki je izšla 8. julija 1923, je tednik zanikal resničnost navedb v prvem sestavku in se opravičil.⁶ V delegaciji so zadevo dali ad acta.⁷

Slovenski gospodar, s podnapisom »list ljudstvu v pouk in zabavo«, je konec septembra 1923 objavil notico Paševanje davčnega uradništva v Kozjem. Zapisal je, da je davčni urad v Kozjem naročil, da morajo kmetje plačati dohodninski davek za leto 1923 že do konca tega leta. Davek naj bi izračunali na podlagi dohodkov v letu 1922. Toda poleti 1923 je toča prizadela kraje Virštanj, Verače, Sopot in druge, zato bodo dohodki kmetov nižji od tistih v prejšnjem letu. Pisec se je ob koncu vprašal, ali je torej res, da so davčni uradniki nagrajeni za hitro pobiranje in odmero davkov.⁸ Davčni urad v Kozjem je 29. septembra 1923 o tem članku poročal delegaciji ministrstva financ v Ljubljani in zanikal njegovo resničnost. Ta urad ni dobil nobenih odstotkov kot nagrado za pobrane davke. Pobiranje davkov v njihovem davčnem okraju je večinoma slabo, so še zapisali. Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je 1. oktobra 1923 pisala uredništvu omenjenega lista. Pojasnila je, da davčni uradi ravnajo skladno s 5. členom zakona z dne 9. marca 1870,⁹ ki še velja in določa, da je treba davke odmerjati po starem predpisu, dokler ni izdan predpis za tekoče leto.¹⁰

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je za novo leto 1923 prejela nenavadno čestitko, ki je merila na nezadovoljstvo z Jožetom Pernetom, vodjem davčnega okrajnega oblastva v Ljutomeru. Glasila se je takole: *»Srečno in veselo novo leto želimo Ljutomerčani. Za novo leto pa nam storite samo eno našo željo, rešite nas tega davčnega predstojnika Perneta in dajte nam pravičnega moža na to mesto!«*¹¹

V Ljubljani je bila 15. januarja 1926 prva izredna glavna skupščina »Zveze industrijcev za slovensko ozemlje Kraljevine SHS v Ljubljani«. Po razpravi so sprejeli spomenico, ki je obsegala šest točk. Gradivo o tem »kongresu industrialcev«, kot so se sami imenovali, je kmalu za tem izšlo v obliki brošure, ki je obsegala šestnajst strani. V razpravi je bilo med

⁶ Davčni vijak, *Orjuna*, 8. julija 1923, str. 2.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 2001–3000, spis št. 2232.

⁸ *Slovenski gospodar*, 27. septembra 1923, str. 5.

⁹ *Postava od 9. marca 1870, zastran zamudnih obresti, ki se bodo terjale za neposrednje o postavljenem času ne plačane davke, in zastran pobiranja teh davkov ploh*, DZ., št. 8/70, z dne 12. marca 1870, čl. 5.

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 3001–3800, spis št. 3505.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1923, 1–400, spis št. 129.

drugim rečeno in potem zapisano tole: »*Teror davčne prakse v Sloveniji, za kojega so odgovorni naši domači ljudje, še ni odpravljen. In vendar je notorično, da je Slovenija z davki preobremenjena, da mora naše gospodarstvo pod njih težo propasti.*« Kritika je letela tudi na Milivoja Savića, načelnika v ministrstvu za trgovino in industrijo, ki da vodi politiko, sovražno do prečanske industrije (v območju zunaj Srbije in Črne gore), zlasti v Sloveniji. To ni ostalo le v krogih zveze industrialcev, pač pa se je vnelo dopisovanje med to zvezo in delegacijo ministrstva financ v Ljubljani.¹²

Dohodki treh vrst proračunov

V Sloveniji je deset let po razpadu Avstro-Ogrske še veljala davčna ureditev iz avstrijskih časov. Poznali so tri vrste proračunov, državnega, deželne (pokrajinske, oblastne) in občinske. Državna blagajna se je tedaj polnila z dvema vrstama dohodkov: neposredni davki so bili od nepremičnin, zemljišča in stavb, zato so jim rekli tudi realni davki, druge neposredne dajatve so bile pridobnine od podjetniške, trgovinske in obrtne dejavnosti ter osebni davki; posredni davki so bili trošarina, takse, državni monopoli in carine.

Deželni proračuni so poznali naslednje dohodke: deželne doklade v višini do 98 odstotkov državnih davkov; deželne davščine, takse in pristojbine; prihodke od deželnega premoženja.

Občinske potrebe so financirali iz do 60-odstotnih občinskih doklad k neposrednim davkom, te proračune pa je odobral deželni odbor.¹³

Med prvo svetovno vojno je Avstrija uvedla izredne vojne davke, na primer davek na vojni dobiček, vojni davek in posebni vojni pribitek. Veljali so do leta 1920, ko so bili odpravljeni, in tedaj so uvedli davčne pribitke za nevtraliziranje velike inflacije, davek na poslovni promet, invalidski davek, komorsko doklado, ki je bila davek za financiranje vojske in mornarice, ter vojnico.

Leta 1928 je novi zakon enotno uredil področje neposrednih davkov za celotno kraljevino.¹⁴ Bilo jih je šest vrst: davek na dohodek od zemljišča (zemljarina); davek na stavbe (zgradarina); davek na podjetja, obrti

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1926, 1–200, ovoj št. 175.

¹³ *Slovenska novejša zgodovina 1*, str. 102 in 103.

¹⁴ Ur. list št. 26/28, z dne 15. marca 1928; popravek v Ur. listu LMO, št. 41/28, z dne 27. aprila 1928, in v Ur. listu LMO, št. 62/28, z dne 30. junija 1928.

in poklice (pridobnina); davek na dobiček podjetij (družbeni davek); davek na rente (rentnina); davek na plače in mezde (uslužbenski davek). Davčni dokladi sta bili samski davek (davek na neporočene) in vojnica (davek za moške, ki niso služili vojske).

Zgradarina je bila v dveh oblikah, kot davek od vrednosti stanovanjskih in drugih stavb ter hišni najemni davek, če so stavbo oddajali v najem. Povprečne stanarine so bile med 250 in 500 dinarji na mesec. Uslužbenski davek so morali plačevati vsi delavci in uslužbenci, ki so imeli plače višje od eksistenčnega minimuma, tedaj enotnega za vso državo (400 dinarjev na mesec).¹⁵

Prihodki državnega proračuna so bili davki, davčne doklade raznih vrst, takse, pristojbine, carine, dohodki od monopolov, dohodki od državnih podjetij ter posojila.

Proračun Slovenije (dežele, pokrajine, oblasti in banovine) se je napajal z doklado na davčno osnovo neposrednih državnih davkov, trošarinami, taksami, pristojbinami, davščinami ter dohodki od njenega premoženja, zavodov in ustanov.

Dohodki občinskih proračunov so bile davčne doklade, dotacije iz slovenskega proračuna, dohodki občinskega premoženja, občinske takse, pristojbine, trošarine in občinske davščine.¹⁶

Davčne uprave so pobirale davke in davčne doklade. Plačati jih je moral vsak sam, uslužbenski davek pa so odtegovali delodajalci in nakažovali davčnim upravam.

Finančni zakon za leto 1934/35 je določil izredni prispevek za to proračunsko leto, ki so ga bili dolžni plačati vsi zavezanci uslužbenskega davka, in je znašal en odstotek kosmatih prejemkov, ki so bili zavezani uslužbenskemu davku.¹⁷ Izjeme so bili hišni služabniki, delavci dninarji, orožniki, graničarji, podčastniki in upokojenci, ki so dobivali pokojnino po določbah zakonov, veljavnih pred uveljavitvijo treh predpisov: zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih z dne 31. julija 1923, zakona o državnem prometnem osebju z dne 28. oktobra 1923 in zakona o ustroju vojske in mornarice z dne 9. avgusta 1923. O tem je finančno ministrstvo 10. aprila 1934 obvestilo dravsko finančno direkcijo in napovedalo, da bo predviden dohodek od tega izrednega prispevka znašal

¹⁵ *Slovenska novejša zgodovina 1*, str. 481 in 483. Kresal, *Zgodovina socialne in gospodarske politike*, str. 93.

¹⁶ *Slovenska novejša zgodovina 1*, str. 481.

¹⁷ *Finančni zakon za leto 1934/1935.*, Sl. list KBUDB, št. 34/34, z dne 28. aprila 1934, čl. 16, točka 4.

80 milijonov dinarjev. Ljubljanska direkcija je to okrožnico posredovala podrejenim uradom in navedla, da se pri odmeri tega izrednega davka ne smejo upoštevati odbitki, za katere se je znižala davčna osnova po členu 93 zakona o neposrednih davkih. Že 14. maja 1934 je direkcija popravila ta dopis in navedla, da je finančno ministrstvo odločilo, da je pri odmeri tega izrednega prispevka treba upoštevati tudi omenjene odbitke.¹⁸

Za proračunsko leto 1938/39 je kraljevina predpisala 2.599 milijonov dinarjev neposrednih davkov, kar je pomenilo 166 dinarjev na prebivalca. Od tega je na Slovenijo odpadlo 354,3 milijona dinarjev ali 293 dinarjev na osebo.¹⁹ Predpisani posredni davki v Sloveniji so tisto leto znašali 698,6 milijona dinarjev. Skupna davčna obremenitev Slovencev je tedaj dosegla celo 871 dinarjev.²⁰

Težava z neslovenskim obrazcem

Pri plačevanju davkov je prihajalo do več težav, tudi do takih, nanašajočih se na uradne listine za poslovanje finančne uprave, ki niso bile v slovenskem jeziku. Županska zveza v Ljubljani se je jeseni 1930 pritožila finančni direkciji, da so obrazci za ubožna spričevala (potrdila o premoženjskem stanju) natiskana le v cirilici, kar je povzročalo »*občinskim funkcionarjem velike težave*«. Direkcija je o tem poročala v Beograd in ministrstvo za finance je nato sporočilo, da so potrdila tiskana tudi v latinici, a jih je treba naročiti pri finančni direkciji v Sarajevu. Zato je ljubljanska direkcija davčnim upravam 29. oktobra 1930 naročila, naj sarajevski direkciji vrnejo obrazce v cirilici in zahtevajo tiste v latinici.²¹ Tudi uradni obrazec za opis dejanja je bil v cirilici in latinici.

Občina Cerklje na Gorenjskem je 1. aprila 1934 poslala tipkano poročilo glavnemu oddelku finančne kontrole v Kranju. Franc Lužovec iz vasi Poženik št. 28 je odklonil, da bi sprejel obrazec *Obavest o licitaciji* (prodaji), češ da ne sprejema dopisov v srbohrvaščini in cirilici. Občina je vprašala, kako naj ravnajo v takih primerih. Na občini so zapisali, da bi zahteva po slovenskih dopisih utegnila škodovati eksekucijam, s politično nestrpnostjo posameznikov pa bi se razširila ter škodovala

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 1001–1500, spis št. 1020.

¹⁹ *Slovenska novejša zgodovina 1*, str. 481.

²⁰ *Slovenska novejša zgodovina 1*, str. 484.

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1930, spis št. 407/23.

Одељак финансијске контроле у
 Одељак финансијске контроле у

Бр ..... (контролнија откритених кривица)
 Р: ..... (kontrolnička otkrivenih krivica)

ОПИС ЧИНА — OPIS ČINA

Састављен дана ..... месеца ..... 193... год у ..... часова у месту .....
 Sastavljen dana ..... meseca ..... 193... god u ..... časova u mestu .....

Име и презиме осумњиченога и име његовог оца и матере; његово јавно име, место борав-
 лена и презиме осумњиченога и име његовог оца и матере; његово занимање, место борав-

љена и кућни број, адреса
 ljenja i kućni broj, adres:

Да ли је сазидио дувања, малопродајач или великопродајач монополисаног предмета:
 Da li je saziđio duvana, maloprodavač ili velkoprodavač monopolisanih predmeta:

Када је и где је кривица откривена:
 Kada je i gde je krivica otkrivena:

Врста, количина и порекло заплeњеног монополисаног предмета, односно врста кривице:
 Vrsta, količina i poreklo zaplenjenog monopolisanih predmeta, odnosno vrsta krivice:

Заплeњене ствари које су служиле за извршење монополске кривице:
 Zaplenjene stvari koje su služile za izvršenje monopolске krivice:

На основу чега је утврђен идентитет осумњиченога:
 Na osnovu чега je utvrđen identitet osuđjenog:

Izvorni obrazec za opis prepovedanega dejanja s področja dohodarstvenih prestopkov (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža)

narodni in gospodarski upravi. Starešina tega glavnega oddelka je nato naročil podpregledniku Leopoldu Vrtovcu, naj poskuša pregovoriti omejenega dolžnika, da prostovoljno poplača davčni zaostanek, sicer pa ga zasliši o okoliščinah odklonitve prevzema obrazca. Omenjeni podpreglednik je 6. aprila 1934 zaslišal Lužovca na njegovem domu in izdelal s svinčnikom pisan zapisnik. Na vprašanje, zakaj ni sprejel obvestila, ki mu ga je dostavil občinski sluga, je odgovoril, da ni podpisal dostavnice, ker ni razumel vsebine, brez podpisa pa mu sluga ni hotel izročiti obvestila. Denarja za plačilo davka ni imel.

Še isti dan je glavni oddelek spis odstopil davčni upravi v Kranju, le-ta pa finančni direkciji v Ljubljani. Spisu je bil priložen obrazec obvestila, ki je bil natiskan v srbohrvaščini, v cirilici in latinici, njen spodnji del je bila dostavnica, prav tako natiskana v obeh pisavah.²²

Neprijubljene eksekucije

Vsaj na kratko velja opozoriti tudi na težave, povezane s prisilno izterjavo, ki so jo imenovali eksekucija, rubeži in dražbo zarubljenih predmetov. Rubeži niso bili mačji kašelj in so pomenili pogosto nalogo naših finančnih stražnikov, včasih pa tudi drugih mož postave.

Zaostanek plačila neposrednih davkov v Dravski banovini je konec leta 1932 znašal 33.132.956 dinarjev in 28 par, konec leta 1933 pa celo 49.755.779 dinarjev in 9 par. Ko so izračunali gornja podatka, so v finančni direkciji v Ljubljani izdali okrožnico, ki so jo 26. februarja 1934 razposlali vsem davčnim upravam. »*Ta neuspeh izvira največ odtod, da se premožnejši in dobro situirani davčni zavezanci izmikajo plačilu,*« je med drugim smelo zapisal finančni direktor. Okrožnico so sklenili s tem, da bi davčne uprave svoj del k zmanjševanju teh zaostankov lahko prispevale na dva načina, z odpisom neizterljivih davkov, zlasti pri neimovitih zavezancih, in s pospešeno odmero prihodnine.²³

Orožniška postaja Grahovo je poročala sreskemu načelstvu v Logatcu o dogodku 17. februarja 1934. Tega dne je bila v vasi Žerovnica dražba zarubljenih nepremičnin zaradi davčnih dolgov. Opravljala sta jo podpreglednik Martin Kralj z oddelka finančne kontrole Cerknica in Janez Kebe, občinski sluga v Cerknici. Asistenco navedenima je po nalogu

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 134.

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1934, spis št. 21/pr-1934.

sreskega načelnika v Logatcu opravljala patrolja orožniške postaje Graho-vo, narednik Ferdo Velikanje in pripravnik Miloje Mirović. Najprej so uspešno izvedli dražbo dveh zarubljenih krav pri kmetu Matiju Šegi iz Žerovnice št. 1. Kupila ju je skupina treh mladeničev iz Logatca in Pre-serja. Nato je prišla do posestnika Janeza Debevca, Žerovnica št. 5, a je davčni zaostanek takoj plačal, zato je rubež z dražbo odpadel. Pred to hišo je bila skupina moških, in ko so se izvršitelji odpravili dalje, je ta skupina stekla za tremi kupci krav, kričala nad njimi in jim grozila s pretepom. Orožnika sta z žvižgi piščalk opozorila skupino, naj prenehajo, zato so se moški razšli. Orožniška patrolja je v naslednjih dneh ugotovila, kdo so tisti, ki so grozili, jih zaslišala, a so dejanje zanikali. Četverico od njih so ovadili okrajnemu sodišču v Cerknici. To poročilo omenjene orožniške enote je sreski načelnik Milan Makar 26. februarja 1934 poslal kraljevski banski upravi Dravske banovine, ta pa 5. marca dravski finančni direk-ciji. Od tam so davčni upravi v Logatcu naročili, naj poroča o morebitnih podobnih dogodkih v njenem okolišu. Tretji dan je omenjena uprava odpisala, da doslej ni bilo opaziti odpora pri izterjevanju davkov. Nejevo-ljo je povzročila prodaja dveh volov pri posestniku Francu Medenu iz Begunj pri Cerknici, saj sta bila vredna okoli 8.000 dinarjev, prodali pa so ju za 1.200 dinarjev. Zato je narodni poslanec za logaški okraj dr. Rape vložil interpelacijo v Narodni skupščini v Beogradu.²⁴

Finančni inšpektor dravske finančne direkcije je 24. avgusta 1934 opravil nenadni (izredni) pregled eksekucijskega referata pri davčni upra-vi v Ribnici. O tem je izdelal zapisnik, šef te uprave pa je 19. septembra 1934 poročal o odpravi ugotovljenih pomanjkljivosti. Od 25. avgusta do 19. septembra tega leta je s poostreno eksekucijo uprava izterjala precej več davkov kot prejšnje leto v enakem obdobju, vendar upad v letu 1934 naj ne bi bil izravnani niti v oktobru. Glavni zaostanki so bili v sodnem okraju Velike Lašče na zemljiškem davku. Okraj je bil zelo siromašen, iz-pad pa je bilo mogoče do konca tekočega leta izravnati le s pomočjo do skrajnosti poostrene eksekucije. Finančni kontroli v Velikih Laščah je bilo odrejeno, da brezpogojno izvrši transferacijo živine v Ribnico v vseh tistih primerih, ko pred ali po prvi dražbi, ki se mora načeloma opraviti doma, ne bo pokrita vsaj polovica terjanega davčnega zaostanka. Kljub prizade-vanjem ni mogel nadzorovati vsega poslovanja tako, kot se je zahtevalo od šefov uprav, zato je nujno prosil, da se upravi dodeli še tretji uradnik.²⁵

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1/pov. 1934, spis št. 81/1.

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1/pov. 1934, spis št. 1/229.

Šef iste davčne uprave je 20. decembra 1934 ljubljanski direkciji spet poročal o eksekucijah. Do konca tistega leta naj jih ne bi mogli opravi-
ti. Težave so bile zlasti v sodnem okraju Velike Lašče. Leta 1933 je obči-
na Rob imela najvišjo občinsko doklado na pridobnino v celotni bano-
vini, in sicer 458 odstotkov, skupaj z dokladami na obrtni davek pa celo
558 odstotkov. Občina Sv. Gregor je imela 361-odstotno občinsko do-
klado na pridobnino. Zaradi teh visokih doklad je bil uspeh pri pobira-
nju davkov vse slabši, eksekucij pa vse več. V letu 1933 so opravili 95
prisilnih vknjižb na nepremičnine, leta 1934 pa dotlej že 139. Leta 1934
so razpisali 934 dražb in opravili 18 transferacij. Zaprošil je, da mu
dodelijo davčnega eksekutorja, ker je dotedanji konec leta dal odpoved.²⁶

Miroslav Pirkmaier je kot lustrator finančne direkcije v Ljubljani od
7. do 11. novembra 1934 spet nadziral poslovanje davčne uprave na
Ptuju in nepravilnosti naštel v zapisniku. Med drugim je zapisal, da
oddelka finančne kontrole na Ptuju in Ptujski Gori površno in nalahko
opravljata eksekucijo. Nekateri rubežni zapisniki so prazni, čeprav zaos-
tanki niso plačani, rubeži pa niso opravljeni; ponekod je zapisano, da so
zaostanki plačani, a se to ni zgodilo. Referat za finančno kontrolo pri tej
direkciji bi moral opraviti poizvedbe o teh napakah, in če je potrebno,
disciplinsko ukrepati. Finančni svetnik je sklenil, da davčni zaostanki
znašajo okoli 3.000.000 dinarjev. Finančni direktor je 10. decembra 1934
naročil inšpektorju Petru Držaju, da na omenjenih dveh enotah opravi
poizvedbe in nato poroča.²⁷

Davčni inšpektor Ivan Mešek je od 9. do 15. marca 1939 pregledo-
val poslovanje davčne uprave v Ormožu. V poročilu, ki ga je napisal
zadnji dan lustracije, je med drugim naročil, da eksekucijam posvetijo
največjo pozornost. Šef te davčne uprave je 12. aprila 1939 napisal od-
govor ljubljanski direkciji o očitkih glede eksekucij. Te res ne potekajo
sproti, za kar je razlog tudi v premajhnem sodelovanju starešine oddelka
finančne kontrole z davčno upravo. Šef odseka za finančno kontrolo v
direkciji je nato 18. aprila 1939 naročil starešini oddelka v Ormožu, da
mora tesno sodelovati z davčno upravo in pospešiti eksekucije zaostalih
davkov in dajatev, sicer bo direkcija predlagala ministrstvu za finance
primerne ukrepe. Dopis so v vednost poslali tudi glavnemu oddelku
finančne kontrole v Gornji Radgoni.²⁸

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1/pov. 1934, spis št. 1/293.

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1/pov. 1934, spis št. 1/272.

²⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1939, spisa št. 1/53 in št. 1/73.

Okrožnica o orožniški asistenci

Najbrž je bila pomoč orožništva ob prisilni izterjavi dajatev ključni razlog, da je notranji minister 26. julija 1937 poslal finančnemu ministru obširen zaupen dopis o tovrstnih asistencah orožnikov. Šlo je za tolmačenje ustreznih določb 16. člena zakona o orožništvu.²⁹ Dopis je finančno ministrstvo 12. avgusta poslalo tudi dravski finančni direkciji v Ljubljani.

Omenjeni člen zakona o orožništvu je okvirno opredelil, komu je bila odgovorna ta zvrst varnostnih sil pri nas oziroma kdo je imel službeno oblast nad njo. Imel je osem odstavkov, ki jih bom povzel.

- Orožništvo je bilo organ državnih oblastev notranje uprave in po tej plati podrejeno ministru za notranje zadeve.
- Bani, upravnik mesta Beograda, okrožni nadzorniki (teh v Sloveniji ni bilo) in okrajni načelniki so na svojih upravnih okoliših imeli uradno oblast nad orožništvom. Starešine okrajnih izpostav in komisarji obmejne, železniške in paroplovne policije so imeli uradno oblast le nad tistimi možmi postave, ki so jim bili prideleni v službo.
- Predstojniki mestne policije in uprav policije so imeli uradno oblast tudi nad orožništvom, če in kjer se je pristojnost orožništva raztezala na te kraje.
- Orožništvo je prejelo naloge za varnostno delovanje le od uradnih oblastev, ki jim je pošiljalo predpisana poročila in naznanila.
- Notranje ministrstvo in bani so orožništvu dajali ukaze v obliki odredb. Drugi šefi uradnih oblastev so to storili v dveh oblikah: v obliki uradnih pozivov, če je dotični enoti poveljeval orožniški častnik; v obliki odredbe pa, če je enoti poveljeval podčastnik.
- Državna sodišča in državni tožilci so smeli zahtevati izvršitev zakonitih opravil neposredno od orožniških postaj v obliki pisnih nalogov. Če je bilo za izvršitev kake naloge potrebno osredotočiti moštvo iz več enot, so se sodišča in tožilci obrnili neposredno na pristojne orožniške starešine.
- Orožništvo ni bilo podrejeno drugim civilnim in vojaškim oblastem, smeje pa so od njega zahtevati storitve prek uradnega oblastva.
- Vojaške oblasti so smeje tako pomoč neposredno od orožništva zahtevati le tedaj, če bi šlo za zasledovanje vojaških beguncev ali za opravila, predvidena v posebnih predpisih, izdanih v sporazumu

²⁹ Sl. list KBUDB, št. 43/30, z dne 12. decembra 1930.

med ministrom za notranje zadeve ter ministrom za vojsko in mornarico.

V Sloveniji so torej uradno oblast nad orožništvom imeli ban Dravske banovine in okrajni načelniki. Izjemoma je to veljalo tudi za upravnika policije v Ljubljani ter predstojnika mestne policije v Celju in Mariboru, pozneje tudi v Kranju. Policijski komisarji v Mariboru, na Rakeku in Jesenicah so bili pristojni le za orožniško moštvo, ki je tam službovalo. To je pomenilo, da so smele finančne oblasti zahtevati pomoč orožnikov le prek njene uradne oblasti, to je bana oziroma okrajnih načelnikov.

Ponekod so civilne oblasti, na primer davčne uprave in finančna kontrola, kljub tem določilom zahtevale pomoč neposredno od orožniških postaj. V omenjenem dopisu iz Beograda je pisalo, da so te enote tako asistenco včasih tudi dale in ravnale nezakonito. Na te napake je notranje ministrstvo opozorilo že v dopisu finančnemu ministrstvu z dne 23. septembra 1931, 13. novembra 1931 pa še v okrožnici, poslani orožništvu, kar pomeni, da je asistenca povzročila nekaj nejasnosti, ki jih je bilo treba občasno tolmačiti oziroma razčistiti.

Notranji minister je finančnega posebej opozoril, da so uradna oblastva, pristojna za orožništvo, po prejeti zahtevi za asistenco dolžna skrbno oceniti vse okoliščine, povezane s tako pomočjo, da ne bi prišlo do nezaželenih posledic. Ob koncu ga je zaprosil, naj to posreduje podrejenim uradom.

Iz ljubljanske direkcije so latinski prepis okrožnice 16. avgusta 1937 poslali vsem davčnim upravam »*v vednost in strogo ravnanje*«. ³⁰

Potni listi za zarubljeno živino

Ministrstvo za poljedelstvo je 27. februarja 1933 sporazumno s finančnim ministrstvom izdalo okrožnico, naslovljeno na vse banske uprave. Nanašala se je na potne listine za živino, kot so rekli, šlo pa je za potrdila, brez katerih ni bilo mogoče goniti živine.

Pred odgonom zarubljene živine na mesto za javno prodajo na dražbi je moral izvršni organ preskrbeti potrdilo o poreklu in zdravju živali. Tako potrdilo je brez plačila takse izdala občina, od koder so gonili živino. Tako potrdilo ni bilo potrebno, če se je prodaja izvršila v okolišu

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1937, Pov. od 16 do konca, spis št. 217.

iste občine. Potrdilo je vsebovalo naslednje podatke: vrsta, število, opis in starost živine; v katerem kraju je bila zarubljena; da v tej občini v zadnjih štiridesetih dneh ni bilo živalske bolezni, za katero je bilo potrebno javljanje in je bila prenosljiva na to vrsto živali; v kateri kraj, občino in okraj se žene živina zaradi prodaje. Občina je tako potrdilo smela izdati le, če v tem kraju ni bilo živalske bolezni. Ko je bila javna dražba opravljena, je izvršni organ izdal potrdilo o novem lastniku, za tem pa občina svoje potrdilo, katerega vsebina je bila enaka kot za odgon na dražbo. Če je šlo za živali, zaplenjene pri tihotapcih, so najprej opravili veterinarski pregled, nato pa je bil postopek podoben opisane-mu, seveda s pomanjkljivimi podatki, saj se pogosto ni vedelo niti za lastnika niti za poreklo živali. V Beogradu niso pozabili spomniti na plačilo takse. Za prenos lastništva živine je bilo treba plačati takso po tarifni postavki št. 81, za živalski potni list pa po tarifni postavki št. 110.

Iz kraljevske banske uprave Dravske banovine so okrožnico 12. aprila 1933 razposlali vsem podrejenim oblastvom in finančni direkciji, slednja pa jo je čez dvanajst dni poslala vsem davčnim upravam in enotam finančne kontrole.³¹

Oddelek finančne kontrole na Ptujski Gori je 29. maja 1934 zaprosil ljubljansko finančno direkcijo, da izposluje asistenco orožnikov pri spremljanju zarubljene živine in predmetov iz Apač na Dravskem polju na sejem na Ptuj; ta transferacija naj bi bila 5. junija 1934. Z direkcije so zaprosilo poslali banski upravi, ta pa poveljstvu orožniškega polka v Ljubljani. Asistenca je bila odobrena, dodelili so orožnike s postaje Ptujška Gora in Cirkovce, kar je direkcija 1. junija sporočila omenjenemu oddelku. Naročili so, naj se oddelek o asistenci dogovori z omenjenima orožniškima postajama. V Ljubljani so naročali, naj bosta oba zvaničnika finančne kontrole, zadolžena za spremljanje transferacije, oborožena s puškama, o morebitnih incidentih in uspehu ali neuspehu pa morajo takoj poročati.³²

Blejski župan »je pretiraval«

Finančni svetnik Miroslav Pirkmaier je na začetku aprila 1934 pregledal eksekucijske agende (spise) pri davčni upravi v Radovljici ter pri oddelkih

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1933, C, D, E, F-1, B- 20, spis št. 7380-V.-1933.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 144/4.

finančne kontrole na okolišu te uprave (glavni oddelek na Jesenicah ter oddelki Bled, Bohinjska Bistrica, Kranjska Gora in Radovljica). V svoje poročilo je zapisal, da je bilo v letu 1933 na območju te davčne uprave izvršenih 3626 rubežev in 24 prodaj zarubljenih predmetov. Od prodaj je tri opravila davčna uprava sama in enaindvajset finančna kontrola. Samo v času od 1. januarja do 5. aprila 1934 je bilo že 1250 rubežev zaradi zaostalih davkov in 2 prodaji zarubljenih premičnin. Ker ni bilo kupcev, je 409 prodaj odpadlo. Od teh rubežev jih je 599 opravil oddelek finančne kontrole Bled in 116 oddelek v Kranjski Gori. Ocenil je, da eksekucijo opravljajo premalo energično.³³

Tone Vovk, župan občine Bled, je 26. aprila 1934 pisal Ivanu Mohoriču, narodnemu poslancu za radovljiški okraj. Opisal je prodaje premičnin zaradi neplačila dajatev za leto 1933. Poslanca je dolžan obvestiti »o rastočem razburjenju, obupu in nerazpoloženju proti postopanju oblasti, ki je zavladalo med ljudstvom.« Opisal je prodajo petih glav živine 24. aprila 1934 na sejmu v Radovljici. Živina je bila last treh posestnikov, od katerih dva nista mogla plačati zaostalih dajatev, tretji pa tega ni hotel, a je bil zmožen.

Naslednji dan je poslanec napisal pismo finančnemu direktorju, opisal vsebino županovega pisanja in ocenil, da se to razlikuje od stališč finančne službe. Na to pismo je nekdo v finančni direkciji s svinčnikom pripisal, da je prvi posestnik, ki so mu na sejmu v Radovljici prodali zarubljeno živino, hkrati še pek, premožen, tri njegove krave so prodali za 3.000 dinarjev; drugi je bil dobro stoječ, kravo so prodali za 1.160 dinarjev; tretji je izredno dobro stoječ, krava je bila prodana za 360 dinarjev.

Nato so v direkciji naročili finančni kontroli, da opravi nadzor. Podinspektor Peter Držaj je bil poslan v nadzor v omenjene oddelke finančne kontrole na okolišu davčne uprave v Radovljici. Nadzor je opravljal zadnje tri dni aprila in prvi dan maja 1934. V svojem poročilu o pregledu je glede eksekucij zapisal, da jo opravljajo zakonito, »s skrajno dopustno obzirnostjo, uvidevnostjo in taktnostjo«. Zapisal je, da je štiri krave na omenjenem radovljiškem sejmu 24. aprila 1924 kupil sosed iz Zagorice in jih takoj vrnil lastnikoma, ki sta jih odgnala domov, ena krava pa je bila le za zakol in jo je kupil jeseniški mesar.

Direkcija je nato 8. maja 1934 pisala banski upravi v Ljubljani o pismu blejskega župana narodnemu poslancu ter pismu slednjega finančnemu direktorju, pa tudi o ugotovitvah nadzora Pirkmaierja in Držaja.

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 28/pr.–1934.

Župan bi moral podpirati finančno kontrolo, kar mu nalaga zakon, ne pa da jo kritizira. Prosila je, da bi banska uprava v tem smislu vplivala na sreskega načelnika v Radovljici. Odpisala je tudi narodnemu poslancu in označila, da so navedbe župana na Bledu neresnične; priložila je poročilo podinšpektora Petra Držaja.³⁴

Banska uprava je 26. junija 1934 pisala dravski finančni direkciji o eksekucijah v okraju Radovljica. Med drugim je ugotovila, da so navedbe župana na Bledu »*neutemeljene, pretirane*«, zato so sreskemu načelniku naročili, da vpliva na občane, naj plačujejo davke. Josipa Lavtižarja, župana v Kranjski Gori, bodo zaprosili, da pomaga pri eksekucijah in nudi na razpolago prostor za hrambo zarubljenih predmetov. Dva prebivalca sta bila osumljena, da hujskata proti plačevanju davkov, zato bo sreski načelnik naročil orožniški postaji, da ju nadzira in prijavi državnemu tožilcu.³⁵

Ali narodni poslanec ščuva k davčni nepokorščini?

Anton Muc, inšpektor finančne kontrole, torej njen vodja v Sloveniji, je 14. februarja 1934 poročal finančnemu direktorju. Ko je ocenjeval zva-ničnike finančne kontrole na glavnem oddelku v Krškem, mu je starešina Dragomir Diklić, višji poverjenik, pokazal naredbo finančnega direktorja z dne 31. januarja 1934, ki je naročala, naj bodo eksekucije preudarne, stroge tam, kjer je mogoče zarubiti, in strpne tam, kjer bi to dolžnika prizadelo. O tej naredbi se je razvedelo v javnosti in davčni zamudniki so začeli odlašati s plačilom. Na to naredbo naj bi vplival Ivan Urek, narodni poslanec tega okraja in predsednik občine Globoko, ki je na političnem shodu obljubljal, da prodaj zarubljenih predmetov ne bo več, ker je on ukrenil vse potrebno v Ljubljani. K poročilu je inšpektor Muc priložil omenjeno naredbo Ljudevita Valjavca, direktorja dravske finančne direkcije.³⁶

Dravska finančna direkcija je 11. oktobra 1934 poslala telegram vsem šefom davčnih uprav, katastrskih uprav, carinarnic in glavnim oddelkom finančne kontrole. Obvestila jih je, da bo v nedeljo, 14. oktobra 1934 ob 11.30 sestanek na finančni direkciji, kjer bo govora o davčnih eksekucijah.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 144/1.

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 144/8.

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 144.

Potni stroški gredo v breme eksekutivnega fonda, po prejemu navodil bo prisega. Istega dne so poslali ukaz vsem šefom davčnih uprav in starešinam enot finančne kontrole, naj do konca pogrebnih svečanosti za umorjenim kraljem Aleksandrom ustavijo in začasno odložijo vse ostrejšje ukrepe pri izvrševanju davčne eksekucije, zlasti popise, rubeže, transferacije in prodaje.³⁷

Davčna uprava v Brežicah se je obrnila na sresko načelstvo v Brežicah, da bi pri eksekuciji odobrilo asistenco orožnikov. To pisanje je iz sreskega načelstva prispelo tudi na bansko upravo v Ljubljani, od tam pa so 27. oktobra 1934 pisali finančni direkciji, da so take asistencе drage, saj jih mora plačati tisti, ki jih zahteva, obremenjujejo pa orožništvo, ki ima polne roke svojih drugih nalog. Taka pomoč bi prišla v pošte v le v neobhodno nujnih primerih. Priložili so okrožnico iste banske uprave z dne 28. oktobra 1933, ki so jo poslali vsem sreskim načelstvom in izpostavi v Škofji Loki. V tej okrožnici so povzeli navodilo osrednjega poveljstva orožništva z dne 23. septembra 1933, ki je govorilo o asistencah. Asistenco naj dajo občinske straže ali krajevne policije, le v izjemno težavnih primerih orožniki, če je asistenca prvih neuspešna. Pri tem so se sklicevali na tovrstno uredbo, ki se je nanašala tudi na asistencе ob eksekucijah.³⁸

Dopis banske uprave, ki ga je 27. oktobra 1934 poslala sreskemu načelniku v Brežicah, je veleval, da narodni poslanec Urek javno nastopa zoper eksekucije, zato je treba to upoštevati pri dovoljjevanju orožniške asistencе v okraju Brežice.³⁹

Javni protest ljubljanskih davkoplačevalcev

Dravska finančna direkcija je 19. novembra 1934 poročala banski upravi o pripravah na protest davkoplačevalcev v Ljubljani. Uperjen naj bi bil na odmero pridobnine za leto 1934. Za cel teden naj bi zaprli obrtniške delavnice, trgovine in podobne poslovalnice. Taki protesti bi bili vse prej kot v interesu države same oziroma erarja. V akcijo bi utegnili stopiti tudi protidržavni elementi, izrabila bi jih tudi tujina. Davkoplačeval-

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 297.

³⁸ *Uredba o zavarovanju, prisilnem izterjevanju in neizterljivosti davkov*, Sl. list KBUDB, št. 8/29, z dne 23. januarja 1929.

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 326.

valci imajo možnost pritožbe na odmero dajatev, ne pa možnosti protesta. Protest je uperjen proti finančni upravi, ki le opravlja svoje naloge v skladu s predpisi. Zaposila je, naj bi banska uprava manifestacijo po možnosti preprečila.

Uprava policije v Ljubljani je 21. novembra 1934 pisala omenjeni finančni direkciji o nameravani manifestaciji naslednji dan v Ljubljani. Priložila je prepis letaka z naslovom *Tovariši!*, ki so ga dali natiskati sklicatelji shoda. Ker je zanimiv, ga navajam dobesedno, tudi z napakami.

»Tovariši! Predlogi davčne uprave v Ljubljani za odmero pridobnine so letos preseгли vse meje znosljivosti in izvali ogromno razburjenje in obup med članstvom podpisanih organizacij.

V znak protesta proti takšni pretirani in krivični davčni praksi pozivajo podpisane organizacije vse svoje člane, da v četrtek, dne 22. t. m. zapro za ves dan svoje obrate.

Ob 9. uri dopoldne gre deputacija predstavnikov vseh podpisanih organizacij k g. finančnemu direktorju in naj se vsi člani kot spremstvo polnoštevilno zberejo ob tej uri pred Mestnim domom.

Zahtevamo od vseh zavednih trgovcev, obrtnikov, gostilničarjev, kavarnarjev itd., da pokažejo svojo stanovsko zavednost in disciplino. Nobene izjeme ne sme biti, nobenega izdajalca.

Gre za obrambo eksistenc, za naš obstoj, za obstoj naših podjetij od katerih žive naše rodbine in rodbine naših nameščencev.

Združenje trgovcev v Ljubljani, Okrožni odbor obrtniških združenj, Obrtno društvo, Združenje gostilničarjev, Društvo Jugoslovanskih obrtnikov, Društvo hišnih posestnikov, Društvo tiskarnarjev, Apotekarska komora, Društvo industrijscev in veletrgovcev, Društvo denarnih zavodov.«

Povedati je treba, da je bil tedanji Mestni dom nasproti dravske finančne direkcije, tam je danes Šentjakobsko gledališče.

Takoj po končanem shodu je ljubljanska direkcija poročala finančnemu ministrstvu o vzrokih in poteku manifestacije v Ljubljani. Ob 9.00 se je pred Trgovskim domom zbralo približno 1500 obrtnikov in pred Mestnim domom okoli 300. Pomočniki so se zbrali na Kongresnem trgu. Delegacijo protestnikov, ki jo je vodil Ivan Jelačin, predsednik Trgovske zbornice v Ljubljani, je sprejel finančni direktor. Delegati so mu razložili svoje težave in mu izročili spomenico, ki je obsegala sedem strani

tipkopisa, sprejeli pa so jo dan pred manifestacijo. Direkcija je 26. novembra 1934 v Beograd poslala še prepis dopisa, ki ga je 19. novembra poslala banski upravi v Ljubljani.⁴⁰

Opozorila na taktno ravnanje

Iz vodstva finančnega ministrstva v Beogradu in finančne direkcije v Ljubljani so pogosto opozarjali na občutljivost izvajanja eksekucij. O tem so se seznanili iz sprejetih pritožb davkopllačevalcev ali njihovih združenj na ravnanje davčnih izvrševalcev ali finančnih stražnikov.

Dravska finančna direkcija je 14. marca 1936 razposlala lastno okrožnico vsem enotam finančne kontrole. Na njen sedež prihajajo pritožbe zaradi arogantnega obnašanja organov pri izvrševanju eksekucij. Prizade-tim državljanom sploh ne povedo, kakšne so njihove pravice in dolžnosti. Ne ravnaajo se niti po določbah zakona o uradnikih niti po določbah uredbe, ki ureja prisilno izterjavo davščin.⁴¹ V Ljubljani so zapisali, da so na ravnanje uradnih oseb ob takih dejanjih davčni zavezanci še posebej občutljivi, in naročili, da morajo vsak tak primer sproti sporočati na direkcijo zaradi morebitnega disciplinskega ukrepanja.⁴²

Ista direkcija je 26. oktobra 1938 spet izdala podobno okrožnico o vljudnem in taktnem obnašanju finančne kontrole pri službenih opravilih, pri čemer se je sklicevala tudi na zgornjo okrožnico izpred dveh let in pol. Še vedno so posamezniki, ki se za te usmeritve ne zmenijo dovolj. To dokazujejo na eni strani same pritožbe strank, po drugi pa ovadbe same finančne kontrole zoper državljanke zaradi razžalitve ali pretenj ob uradnem poslovanju. Neprimerno ravnanje se opaža pogosto pri istih uslužbencih, pri nekaterih pa sploh ne. Takih groženj in razžalitev ne bi bilo, če bi se uslužbenec obnašal vljudno in taktno.

»Kakor je na eni strani dolžnost organov finančne kontrole, da odločno branijo interese državnih, banovinskih in občinskih financ in da v sami stvari ne popuščajo, si morajo na drugi strani prizadevati, da včasih neizogibne trdote zakonskih predpisov omilijo s svojim blagim in taktnim

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 369.

⁴¹ Uredba o zavarovanju, prisilnem izterjevanju in neizterljivosti davkov, Ur. list LMO, št. 8/29, z dne 23. januarja 1929.

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 94/pov.–1936.

*nastopom. Kar pri strankah ustvarja nerazpoloženje, največkrat tudi ni stroga uporaba zakona, ampak način, kako se to izvaja,» so zapisali avtorji okrožnice.*⁴³

Iz zadnjih ukrepov na finančnem področju

Ob koncu tega poglavja je na mestu, da se na kratko zadržim še pri nekaterih ukrepih državne oblasti na področju državnih financ oziroma osebja, ki je izvajalo finančne naloge.

Finančni zakon za leto 1939/40⁴⁴ je določil, da se ustanovi narodni obrambni sklad, tako imenovani *fond narodne odbrane*. Od 1. julija 1939 do 1. julija 1949, torej deset let, se bo vanj stekal poseben prispevek iz neposrednih davkov. Kot izredni prispevek za proračunsko leto 1939/40 so zavezanci plačila uslužbenskega davka dolžni plačati en odstotek svojih prejemkov. Izjema so orožniki, graničarji, določeni upokojenci, hišni služabniki itd. Med temi izjemami ni bilo uslužbencev finančne kontrole. To sta podrobneje uredila uredba in navodilo.⁴⁵ Tudi za proračunsko leto 1940/41 je veljalo, da je izredni prispevek znašal en odstotek uslužbenskega davka.⁴⁶

Na začetku leta 1940 je začela veljati predzadnja sprememba zakona o neposrednih davkih.⁴⁷ Novost je bila določba, da finančni kontroli pripada ena četrtnina izterjanih denarnih kazni za davčna kazniva dejanja ali kršitve. Preiskovalno davčno oblastvo je smelo opraviti ogled prostorov, da bi ugotovilo dejansko stanje. Za ta ogled je bil potreben odlok tega oblastva, da so ga pred ogledom prostorov pokazali lastniku le-teh. Pri tem so bila policijska oziroma politična oblastva dolžna nuditi pomoč.

Malo pred tem, 23. decembra 1939, je minister za finance dobil pravico, da ustanovi nagradni sklad v višini 1.000.000 dinarjev. Vanj se

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna stráža, spis št. 1752–F. K.–1938.

⁴⁴ Sl. list KBUDB, št. 34/39, z dne 29. aprila 1939, čl. 19 in 20.

⁴⁵ Uredba o narodnem obrambnem skladu, Sl. list KBUDB, št. 44/39, z dne 3. junija 1939. Navodilo za izvrševanje določb čl. 19. fn. zakona za 1939./40. o posebnem prispevku, Sl. list KBUDB, št. 44/39, z dne 3. junija 1940.

⁴⁶ Uredba o proračunskih dvanajstinah za mesece april, maj, junij in julij 1940 in naknadnih in izrednih kreditih k proračunskim dvanajstina, Sl. list KBUDB, št. 31/40, z dne 17. aprila 1940.

⁴⁷ Uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o neposrednih davkih, Sl. list KBUDB, št. 3/40, z dne 10. januarja 1940, čl. 42.

bo zbirala četrtnina izterjanih kazni za kazniva dejanja iz 142. člena zakona o neposrednih davkih. Navodila za ta sklad bo predpisal navedeni minister.⁴⁸

Ta ministrov pravilnik⁴⁹ je izšel šele naslednjo zimo, veljati je začel 11. februarja 1941, in praktično ni mogel več zaživeti, saj je bila država kmalu za tem napadena in razkosana.

V ta čas je spadal tudi poseg v dotedanji sklad za finančno stražo, saj se je njegova gotovina prenesla v sklad za zatiranje tihotapstva. Vse obveznosti prvega sklada so prešle na drugega. Sklad za zatiranje tihotapstva je skrbel predvsem za redno izpolnjevanje že prevzetih obveznosti. Finančni minister je dobil pooblastilo, da je spremenil in dopolnil pravila o poslovanju tega sklada. Te določbe so začele veljati 12. januarja 1940.⁵⁰

Ob koncu poletja 1939, ročneje 1. septembra, je Evropo zajela druga svetovna vojna. Čeprav naše kraljevine še ni dosegla, je začela vplivati tudi nanjo. Vlada je 20. septembra 1939 sprejela predpis z zakonsko močjo, s katerim naj bi zajezila druginjo in špekulacijo.⁵¹ Na začetku februarja 1940 je sprejela tak predpis o kontroli cen.⁵² Spomladi leta 1940 je nato sprejela še predpis, kako izvrševati obe prej navedeni uredbi, ki je veljal od 14. maja 1940 dalje.⁵³ Za nadzor nad obema uredbama so bili zadolženi tudi uslužbenci finančne kontrole, trošarinski uslužbenci in tržni nadzorniki, sicer so storili disciplinski prestop. Ko se je kršitelju izrekla pravnomočna sodba, je šla prijavitelju nagrada v višini 20 odstotkov izrečene kazni, če je ta znašala do 500 dinarjev; če je kazen znašala od 500 do 5.000 dinarjev, je nagrada znašala 15 odstotkov; za kazni nad 5.000 dinarji je nagrada dosegla 10 odstotkov.

Za brezvestne špekulante so določili tudi možnost izrekanja ukrepa prisilnega bivanja ter prisilnega dela. Za izrekanje tega ukrepa so bila pooblaščen obča upravna oblastva prve stopnje. Ukrep določitve prisilnega

⁴⁸ *Uredba o ustanovitvi sklada za podeljevanje nagrad organom finančne uprave za uspešno delo pri odmeri in izterjavi davkov*, Sl. list KBUDB, št. 9/40, z dne 31. januarja 1940.

⁴⁹ *Pravilnik za izvrševanje uredbe o ustanovitvi sklada za podeljevanje nagrad organom finančne uprave za uspešno delo pri odmeri in izterjavi davkov*, Sl. list KBUDB, št. 18/41, z dne 1. marca 1941.

⁵⁰ *Uredba o prenosu gotovine sklada finančne straže v sklad za pobijanje tihotapstva*, Sl. list KBUDB, št. 11/40, z dne 7. februarja 1940.

⁵¹ *Uredba o pobijanju druginje in brezvestne špekulacije*, Sl. list KBUDB, št. 78/39, z dne 30. septembra 1939.

⁵² *Uredba o kontroli cen*, Sl. list KBUDB, št. 15/40, z dne 21. februarja 1940.

⁵³ *Uredba o nadziranju izvrševanja uredbe o pobijanju druginje in brezvestne špekulacije z dne 20. septembra 1939 in uredbe o kontroli cen z dne 5. februarja 1940*, Sl. list KBUDB, št. 40/40, z dne 18. maja 1940.

bivanja je trajal do pol leta, ob ponovitvi pa do enega leta in v povezavi s prisilnim delom (javna dela). Oblastvo je svojo odločbo poslalo okrajnemu sodišču. Stanovanje osebe je nato določilo upravno oblastvo prve stopnje v kraju, kamor je bila oseba poslana na prisilno bivanje. Pritožba je bila možna v roku osmih dni na upravno oblastvo druge stopnje.⁵⁴

Dravska finančna direkcija je 18. oktobra 1940 vsem enotam finančne kontrole razposlala okrožnico, ki je določala naloge te kontrole pri nadzorovanju omenjenih uredb. Zapisala je, da so nekatera okrajna načelstva zaprosila oddelke finančne kontrole, da bi za te naloge odredila enega uslužbenca. Zaprošeni oddelki so to odobrili in ta financar je nadzoroval obrtnike. Tudi ljubljanska banska uprava je zaprosila delegacijo, da bi izdala potrebna navodila za pomoč finančne straže pri zatiranju draginje in špekulacije. Delegacija je v tej okrožnici navedla, da so oddelki dolžni ugoditi prošnji okrajnih načelnikov ter odrediti po enega pripadnika za tovrstne naloge. Ta naj bi jih opravljal poleg svoje redne službe ali vsaj v zvezi s svojo službo, če je to mogoče. Paziti pa je treba, da zaradi tega ne bi prišlo do posebnih potnih stroškov. Iz Ljubljane so sporočali, da se lahko oddelki za pojasnila obrnejo tudi na okrajna načelstva.⁵⁵

Ukrepi za zagotavljanje prehrane so zadeli tudi naše Jude. Obrati s predmeti ljudske prehrane, ki so poslovali na debelo in so bili v rokah takih oseb, so prišli pod revizijo upravnih oblastev druge stopnje. Ta so jim prepovedala ali dovolila nadaljnje poslovanje, novih dovoljenj za obratovalnice pa niso več izdajala. Predpis, ki je začel veljati 5. oktobra 1940, je odredil, da se osebe, ki bi kljub prepovedi poslovale še naprej, pošlje na prisilno bivanje, če pa so bile že prej pravnomočno obsojene, se jim določi tudi prisilno delo.⁵⁶ Šlo je torej za protijudovske ukrepe oblasti.

⁵⁴ Uredba o pošiljanju brezvestnih špekulantov na prisilno bivanje in prisilno delo, Sl. list KBUDB, št. 42/40, z dne 25. maja 1940.

⁵⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1940, Okrožnice, spis št. 2102–VII–1940.

⁵⁶ Uredba o ukrepih, ki se nanašajo na Žide glede izvrševanja obrtov s predmeti ljudske prehrane, Sl. list KBUDB, št. 83/40, z dne 16. oktobra 1940.

FINANČNA STRAŽA PRI OBVEŠČEVALNIH IN VARNOSTNIH NALOGAH

Uslužbenci finančne kontrole so se morali podajati tudi na področje obveščevalne dejavnosti. Tu je treba razlikovati dve tedanji pojmovanji obveščevalne službe. Prvo je zajemalo odkrivanje vseh vrst storilcev dohodarstvenih kršitev, pri čemer so se posluževali svojih virov med prebivalstvom, za kar je obstojal poseben sklad, ali so sodelovali z drugimi državnimi uslužbenci, kar je teklo po uradni poti. Drugo pojmovanje pa je obsegalo pridobivanje določenih podatkov o dogajanju onstran meje, torej v tujini, ali celo doma v povezavi s tujino. Na to drugo področje so se financarji morali spuščati zlasti tedaj, ko je država štela, da ji preti nevarnost od zunaj, v prvi vrsti zaradi sovražnega delovanja naših državljanov. To drugo področje je razmeroma bogato zastopano v arhivskem gradivu in iz njega bom izbral nekaj utrinkov.

Finančna straža ni imela namenskega denarja za to dejavnost

Obveščevalna dejavnost v klasičnem pomenu besede je bila ena od nalog zlasti tistih uslužbencev finančne kontrole, ki so bili v službi ob državni meji. Seveda so morali o tem poročati tudi drugi financarji, če so izvedeli kaj zanimivega za varnost države in dvora. Pri tem so bili odvisni od svojih (obveščevalnih) sposobnosti, zagnanosti in zmožnosti. Niso imeli posebnega sklada za tovrstno obveščevalno delo.

Poveljstvo XV. pododseka obmejne čete v Celju je 10. januarja 1934 v pismu dravski finančni direkciji v Ljubljani zapisalo nekaj kritike na račun (premajhne) obveščevalne vneme, zagnanosti financarjev na tistem delu državne meje, ki ga je obsegal ta pododsek, torej na Štajerskem in v Prekmurju. Odgovor je sledil 22. januarja, v njem pa je direkcija zapisala, da se finančna kontrola prav pridno udejstvuje tudi v obveščevalni službi. Za to pa nima namenskih denarnih sredstev, kot jih imajo druge

državne varnostne ustanove. Vse izdatke te vrste krijejo možje iz svojih prejemkov. V tujino ne smejo odhajati, ker jim je to prepovedano. Od 1. aprila 1932 je obmejna četa v Sloveniji prevzela čuvanje meje v vojaškem, političnem in carinskem pogledu, izjema so bile ceste I. in II. kategorije, ki jih je le v carinskem pogledu varovala finančna kontrola, saj je kontrolo potnih listin opravljalo orožništvo ali obmejna četa. Od tedaj dalje financarji niso več opravljali obhodov državne meje. Odgovornost za nelegalne prehode meje je ležala na tisti stroki, ki je za to bila po zakonu zavezana. Teroristi in druge sumljive osebe so mejo prehajali po skrivnih in nedovoljenih poteh, ki jih je stražila obmejna četa. S tem odgovorom so v Ljubljani¹ precej jasno odgovorili na kritike s strani poveljstva obmejnega vojaštva.

Vse enote finančne kontrole ob meji pa niso bile enako prizadevne pri zbiranju obveščevalnih podatkov. O tem se da sklepati iz dopisa, ki ga je dravska finančna direkcija 19. oktobra 1934 poslala glavnemu oddelku finančne kontrole v Gornji Radgoni. Dotlej je poslal le eno obveščevalno poročilo in videti je bilo, da se starešina za to sploh ne briga, *»kar je osobito v današnjih resnih časih obsojati.«* Z direkcije so zagrozili, da bodo proti starešini primorani izvajati potrebne korake, o tem poročati in podati ministru za finance primeren predlog, če bo še vnaprej tako.²

Obveščevalna prizadevanja finančne kontrole so, podobno kot je veljalo za vse druge sestavine tedanjega varnostnega sistema naše kraljevine, obsegala nekaj področij, med katerimi bi lahko opredelili tale: spremljanje in preprečevanje dejavnosti ilegalne Komunistične partije Jugoslavije in po ustanovnem kongresu 18. aprila 1937 tudi Komunistične partije Slovenije; preprečevanje terorističnih dejavnosti hrvaških ustašev; spremljanje določenega dogajanja ob državni meji z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, zlasti kršitev meje, pa tudi pomembne dogodke v notranjosti teh sosed. Ta področja velja na kratko opisati.

Preprečevanje komunistične dejavnosti

Ministrstvo za notranje zadeve, oddelek za javno varnost, je 6. aprila 1929 pisalo velikemu županu mariborske oblasti, da se bo 16. maja 1929 v Moskvi začel kongres Komunistične partije Sovjetske zveze. Nanj so

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/2.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/85.

povabili predstavnike vseh komunističnih strank po svetu, tudi ilegalno jugoslovansko. O vseh tovrstnih ugotovitvah morajo oblastva takoj sporočati v Beograd. Strogo je treba nadzorovati znane komunistične funkcionarje, da bi jim preprečili odhod v Moskvo. Obenem naj dostavijo sezname oseb, ki so se zanesljivo udeležile specialnih tečajev v Moskvi o specialni propagandi, konspirativnem delovanju in izvajanju atentatov. Omenjeni veliki župan je to okrožnico poslal vsem podrejenim uradom pa tudi finančni direkciji v Ljubljani. Hkrati jo je zaprosil, naj izda potrebna strogo zaupna navodila uslužbencem carinarnic in oddelkov finančne kontrole ob meji. Direkcija je nato 24. aprila 1929 oba dopisa, beogradskega in mariborskega, razposlala vsem glavnim carinarnicam in oddelkom finančne kontrole ob meji ter jim naročila, da z vsebino seznanijo celotno moštvo, da se bo po njej ravnalo.³

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 19. februarja 1934 poslala okrožnico vsem sreskim načelnikom, sreski izpostavi v Škofji Loki, upravi policije v Ljubljani, predstojništvoma mestne policije v Celju in Mariboru ter komisariatom železniške in obmejne policije na Jesenicah, Rakeku in v Mariboru. Okrožnica je tako, kot je bilo v navadi, najprej dobesedno navedla vsebino sporočila iz notranjega ministrstva, nato pa naštela naloge v naslovu naštetih prejemnikov okrožnice. Iz Beograda so sporočali, da bo 25. februar 1934 komunistični mednarodni dan borbe proti brezposelnosti. Izvajati je treba vse varnostne ukrepe, predvidene za primere večjih komunističnih akcij, še posebej zastraženje državne meje, da ne bi k nam prišli agitatorji ter prinesli tiskano propagandno gradivo. Poštni uradi na sedežih okrajev in policijskih oblastev morajo vzpostaviti dežurno službo za telefon in brzojav, ki morata biti na razpolago varnostnemu osebju. Okrajnim načelnikom so poslali toliko dodatnih izvodov okrožnice, kolikor je bilo orožniških postaj, da so jim jo dostavili. Okrožnico so poslali v vednost tudi dravski finančni direkciji, ki jo je s pripisom doslednega izvajanja nato razposlala vsem enotam finančne kontrole.⁴

Ista banska uprava je 23. aprila 1934 razposlala okrožnico vsem zgoraj naštetim njej podrejenim oblastvom, kjer je najprej navedla sporočilo notranjega ministrstva z dne 19. aprila 1934 o pripravah komunistov na proslavljanje 1. maja. Ukrepiti je bilo treba po ministrovih okrožnicah z dne 19. aprila 1932, pov. I. br. 11493, in z dne 18. aprila 1933, pov. I. br. 16080. O vseh ugotovitvah so morali takoj poročati v Beograd. V banski

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1929, spis št. 55.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/7.

upravi so pripisali, da morajo v vseh uradih od 30. aprila zjutraj do 2. maja do polnoči zagotoviti dežurno službo. Dravsko direkcijo pošte in telegrafa so zaprosili za dežurstvo, da bi bile zveze takoj na razpolago varnostnim organom. Za okrajne načelnike so priložili potrebno število okrožnic za orožniške postaje. Okrožnico so poslali tudi dravski finančni direkciji s prošnjo, da finančna kontrola pomaga pri varovanju državne meje, od tam pa so jo čez štiri dni razposlali vsem enotam te kontrole.⁵

Poveljstvo dravskega orožniškega polka v Ljubljani je 25. junija 1934 poslalo dravski finančni direkciji poročilo komandirja orožniške postaje Dolenji Logatec, ki je prek komandirja voda in čete prispelo v poveljstvo polka. Trgovec in gostilničar Jakob Kranjc iz Cerknice je imel pravico do veleprodaje tobaka za celoten logaški okraj. Njegova hči Marica in sin Jakob sta bila osumljena komunistične propagande in leta 1933 prijeta v skupini osemindvajsetih oseb. Hči je bila štiri mesece v preiskovalnem zaporu, a je bila izpuščena zaradi pomanjkanja dokazov. Obsojenih je bilo dvaindvajset članov skupine, in sicer na zaporne kazni od enega do šestih let, med njimi tudi sin Jakob na štiri leta zapore. Ob prenašanju in prevažanju tobaka sta skrivaj prenašala brošure in letake s komunistično vsebino. Predlagali so, da se očetu odvzame pravica do prodaje tobaka na veliko ali pa se ga ob naslednji licitaciji te veleprodaje ne pripusti k licitaciji. Obstajala je tudi možnost, da hči vzdržuje zveze tudi prek meje z Italijo, ki je bila sovražna dežela.

Omenjena direkcija je čez tri dni naročila starešini glavnega oddelka finančne kontrole v Dolenjem Logatcu, da opravi ustrezne poizvedbe in poroča neposredno prodajnemu nadzorništvu pri upravi državnih monopolov v Zagrebu. Starešina je 30. junija 1934 sporočil v Zagreb, da so navedbe orožniške postaje v Dolenjem Logatcu točne, o čemer so poročali že poleti 1933 in ocenili, da je Jakob Kranjc tihotapec v trošarinskih in taksnih zadevah. Prodajno nadzorništvo v Zagrebu je 2. julija 1934 odpisalo glavnemu oddelku v Dolenjem Logatcu in sporočilo, da zakup veleprodaje tobaka velja od 1. aprila 1933 do 31. marca 1935. Doslej ni bilo razlogov za prekinitev pogodbe o zakupu, nenaden preklic bi peljal v pravdo z zakupnikom. Ob prihodnji licitaciji ga bodo izključili iz udeležbe. Spis so nato odstopili še poveljstvu omenjenega polka in ga 17. avgusta 1934 dali ad acta.⁶

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spisa št. 22/20 in št. 93/2–1933.

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spisa št. 222 in 234.

Upravnik policije v Ljubljani je 14. novembra 1934 razposlal okrožnico vsem sreskim načelnikom, komisariatom železniške in obmejne policije, predstojništvoma mestne policije, glavnim carinarnicam, dravski finančni direkciji, dravski divizijski oblasti in dravskemu orožniškemu polku. Sporočala je, da so na poti v državo komunistični kurirji, ki prenašajo denar in literaturo. Med njimi so moški in ženske, tudi s potnimi listi. Denar in literaturo prenašajo v kovčkih z dvojnima predeloma. Ob pozornem pregledu se da to odkriti. Tak pregled je treba opraviti pri vsakem sumljivem potniku in se nato odločiti za privedbo na upravo policije v Ljubljani. Iz finančne direkcije so spis razposlali vsem enotam finančne kontrole in carinarnicam.⁷

Kako zatirati ustaško nasilje

Prav tako ali še večjo skrb kot komunistična dejavnost je oblastem pomenilo ustaško gibanje. To se je praviloma v še večji meri zatekalo tudi k terorju.

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 30. decembra 1933 razposlala okrožnico šefom podrejenih oblastev, ki se je nanašala na kontrolo potnikov. Skupina ustaških teroristov je 16. decembra 1933 v Zagrebu umorila enega policista, drugega pa ranila. Vodil jo je Ivan Herenčič, ki se je takoj po atentatu vrnil v Avstrijo. To dokazuje, da je kontrola potnikov pomanjkljiva. Zaradi tega jo je treba okrepiti tako ob meji kot v notranjosti države. Posebno pozornost je treba posvetiti našim državljanom, ki so se vrnil iz tujine, ter njihovim družinskim članom, enako dopisovanju takih oseb s tujino. *»Povratnike je vsekakor imeti pod kontrolo, njih gibanje in občevanje, vsaj toliko časa, da je podana sigurnost o popolni lojalnosti in zanesljivosti.«* Že 6. januarja 1934 so razposlali novo okrožnico, ki se je nanašala na omenjeno teroristično dejanje v Zagrebu. Preiskava je ugotovila, da je dejanje storil Petar Oreb, ki je prišel v spremstvu Ivana Herenčiča k nam iz Avstrije, in to na odseku med Mežico in Prevaljami. Tam so k nam prihajali in odhajali tudi drugi emigranti. Zato je ministrstvo za notranje zadeve zaprosilo ministra za vojsko in mornarico, da odredi okrepitev enot obmejne čete ob avstrijski, italijanski in madžarski meji. Okrožnico so prejeli tudi v dravski finančni direkciji in jo 11. januarja 1934 razposlali vsem enotam

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/23.

finančne kontrole »na znanje in strogo ravnanje po navodilih v priloženih dveh okrožnicah.«⁸

Ministrstvo za finance je 11. januarja 1934 pisalo dravski finančni direkciji o varovanju državne meje. Notranje ministrstvo je 2. januarja sporočilo, da teroristi iz sosednjih držav pogosteje prihajajo k nam, prvi varnostni ukrep pa je okrepljeno varovanje meje, zato je zaprosilo, da bi finančni minister izdal podrejenim oblastvom ustrezna navodila, zlasti glede sodelovanja z obmejno četo, orožništvom in policijo.⁹

Banska uprava v Ljubljani je 24. januarja 1934 poslala okrožnico vsem podrejenim oblastvom, v kateri je navedla vsebino naročila iz notranjega ministrstva izpred dveh dni: treba je strogo nadzorovati železniške vagonne in prtljago v njih, saj je v vagonu na progi iz Maribora v Zagreb eksplodiral peklenški stroj. Okrožnico so poslali tudi dravski finančni direkciji in od tam carinarnicam ter enotam finančne kontrole z naročilom, naj se po njej ravnajo.¹⁰

Ista banska uprava je 7. aprila 1934 razposlala stalnim naslovnikom novo okrožnico. Navedla je vsebino sporočila notranjega ministrstva, da ustaši pripravljajo peklenške stroje, da bi jih vnesli v državo. So v obliki knjige, v kateri je baterija za žepno svetilko in doza eksploziva; kdor knjigo odpre, sproži eksplozijo. Napis na knjigi je verjetno Kultura in tehnika. To okrožnico so 12. aprila 1934 iz dravske finančne direkcije razposlali vsem enotam finančne kontrole.¹¹

Ta banska uprava je 23. aprila 1934 izdala okrožnico vsem podrejenim oblastvom o takojšnji okrepljeni intenzivnosti in skrbnosti pri opravljanju varnostne službe. To zahtevajo razlogi državne varnosti. Osebam, ki prihajajo v državo, je treba posvetiti vso pozornost, sumljive prijeti, in če gre za sum terorističnega delovanja, tako osebo takoj privedi na upravo policije v Ljubljani. O tem je treba takoj poročati. Okrožnico so v vednost poslali tudi dravski finančni direkciji, komandama XI. in XV. pododseka obmejne čete, komandi dravskega orožniškega polka, komandi dravske divizijske oblasti ter oddelku za državno zaščito v notranjem ministrstvu. Finančno direkcijo so zaprosili, da bi razpis takoj posredovala vsem obmejnim enotam finančne kontrole, zato so priložili petdeset izvodov. Z direkcije so okrožnico razposlali naslednji dan.¹²

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/1.

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 28/1.

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/3.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/16.

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/18.

Finančno ministrstvo je 11. junija 1934 pisalo dravski finančni direkciji, da mu je notranje ministrstvo sporočilo o pripravah ustaške emigracije na izvrševanje atentatov pri nas, zlasti na vlak orient expres in na ministre Male antante. Z direkcije so spis takoj razposlali vsem enotam finančne kontrole.¹³ Malo antanto so sestavljale tri države, Jugoslavija, Češkoslovaška in Romunija, ki so 16. februarja 1933 v Ženevi podpisale pogodbo o tej zvezi.¹⁴ Slovenski zgodovinarji so zapisali, da je njen temeljni namen bil preprečiti madžarsko in habsburško obnovo.¹⁵

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 16. junija 1934 v okrožnici, poslani vsem njej podrejenim oblastvom, povzela sporočilo notranjega ministrstva z dne 5. junija istega leta. Podporniki ustaške organizacije tihotapijo razne male predmete, da bi s tem ob morebitnem prijetju prikrili svoje zločinsko početje in zvezo z ustaši. Banska uprava naj izda potrebna navodila podrejenim oblastvom in zahteva njihovo sodelovanje s finančno kontrolo ne le pri preprečevanju tihotapstva, marveč tudi pri odkrivanju ustaških zvez. Banska uprava je to okrožnico poslala tudi dravski finančni direkciji, slednja pa jo je posredovala vsem enotam te kontrole.¹⁶

Poročanje o poskusu prevrata v Avstriji

Dogajanje ob naši meji z republiko Avstrijo je bilo tako rekoč pogosta vsebina poročil naših oblasti, tudi finančne kontrole. Tako je Anton Gašparič, starešina oddelka te kontrole Sv. Jurij ob Pesnici 4. novembra 1932 poslal rokopisno poročilo glavnemu oddelku v Mariboru ter komandirju 65. čete XV. pododseka obmejne čete v Mariboru. Sporočal je, da so na tem delu meje 27. oktobra 1932 začeli iz pripadnikov tamkajšnje vojske (*Reichswehr*) vzpostavljati avstrijsko obmejno četo. Na okolišju tega oddelka od Plača do Sv. Duha na Ostrem vrhu so razporedili pripadnike 3. bataljona 9. pehotnega polka, ki ima sedež v mestu Strass. Na vsakem oddelku njihove finančne straže Grassnitzberg, Langegg in Schlossberg je po osem graničarjev, od teh po dva podčastnika in šest

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/22.

¹⁴ *Zakon o paktu o organizaciji Male antante, sklenjenem in podpisanem v Ženevi dne 16. februarja 1933. med kraljevino Jugoslavijo, kraljevino Romunijo in republiko Češkoslovaško*, Sl. list KBUDB, št. 36/33, z dne 3. maja 1933.

¹⁵ *Zgodovina Slovencev*, str. 666.

¹⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 191.

vojakov. Komandir voda je poročnik, ki je nastanjen v mestu Arnfels. Službo opravljajo pod vodstvom finančne straže, patroljo pa sestavlja en finančar in dva vojaka. Vojaki so v polni opremi, oboroženi s puškami mannlicher, model 95, nastanjeni po zasebnih hišah. Mesečna plača je 175 šilingov, poleg tega imajo dnevno doklado 2,50 šilinga. Z glavnega oddelka Maribor so čez dva dni poročilo poslali dravski finančni direkciji, kjer so spis 10. novembra 1932 dali v arhiv.¹⁷

Oddelek finančne kontrole Sv. Jurij ob Pesnici je 17. januarja 1934 poročal poveljniku 65. obmejne čete v Mariboru, da so iz zanesljivih virov izvedeli, da namerava Hitler med 1. in 12. februarjem tega leta prevzeti oblast v Avstriji. Z roko napisano sporočilo so poslali tudi glavnemu oddelku finančne kontrole v Mariboru, od tam pa naprej na dravsko finančno direkcijo v Ljubljani. Direkcija je 22. januarja sporočilo poslala kraljevski banski upravi Dravske banovine.¹⁸

V Avstriji je 25. julija 1934 resnično prišlo do poskusa nacističnega prevrata, ki sta ga policija in vojska zatrli, prevratnike prijeli, mnogi pa so zbežali na tuje, tudi v Slovenijo.¹⁹ Na meji so jih obravnavali varuhi naše meje, tudi finančni stražniki. Dogodek ni mogel iti mimo teh mož postav, ki so o svojih zapažanjih poročali po službeni črti.

Sreski načelnik okraja Maribor levi breg je 26. julija 1934 v srbohrvaščini napisal naročilo glavnemu oddelku finančne kontrole Maribor, da je treba prehodne točke Sv. Jurij ob Pesnici, Plač, Ceršak in Sladki vrh strogo nadzorovati. Splava na Sladkem vrhu in Ceršaku ne smeta delovati. Pribežnike iz Avstrije je potrebno preiskati, razorožiti, identificirati in priversti na sedež okrajnega glavarstva Maribor levi breg. Pri teh nalogah morajo sodelovati z orožniki. To naročilo je glavni oddelek posredoval na oddelke in pododdelke.

Alojz Budja, starešina oddelka finančne kontrole v Cankovi, je 26. julija 1934 natipkal poročilo glavnemu oddelku v Murski Soboti. V sosednji Radgoni so povsod nacistične zastave, patroljirajo oboroženci, ki so iz zaporov izpustili politične jetnike. Obmejna kontrola na avstrijski strani je površna ali je sploh ni, sicer pa promet poteka normalno. Z glavnega oddelka so poročilo poslali finančni direkciji v Ljubljani.²⁰

Oddelek finančne kontrole v Gornji Lendavi je 28. julija poslal tipkano poročilo glavnemu oddelku v Murski Soboti. Pisalo je, da so nacisti

¹⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, spis št. 2/91.

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/1.

¹⁹ Nečak, *Avstrijska legija II.*, str. 43 in 58.

²⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/56.

26. julija ob 1.00 napadli postojanko avstrijskih orožnikov in finančne straže v kraju Liebau-Minihof, pri čemer so bili trije finančni stražniki ranjeni. Dopoldne so napadalce pregnali orožniki in člani *Heimwehra*. Vse moštvo oddelka Gornja Lendava je varovalo mejo, da ne bi kdo vpadel iz Avstrije.²¹

Oddelek Sv. Jurij ob Pesnici je 1. avgusta v rokopisu poročal, da so se povezali z orožniki in graničarji. Zaradi sokolskega zleta v Zagrebu pomagajo pri delu obmejni četi, da lahko slednja vso pozornost posveča varovanju meje pred atentatorji. Pododdelek Ceršak je 1. avgusta poročal, da brod na Muri ni vozil od 28. do 31. julija, nato pa je spet začel s prevozi potnikov. Posebnosti niso zaznali. Oddelek Št. Ilj je 10. avgusta poročal, da je k nam pribežalo nekaj oseb, nato so jih orožniki in graničarji spremljali v Maribor.²²

Glavni oddelek finančne kontrole v Dravogradu je 28. decembra 1934 poročal ljubljanski direkciji, da je 22. decembra obmejni promet na carinski poti Dravograd–Labud ponovno stekel, avgusta so ga zaprli avstrijski obmejni organi.²³

Iz teh poročil je razvidno, da so ob tistih dogodkih v Avstriji naši finančni stražniki opravljali tudi nekatere naloge, ki so spadale pod njihovo dolžnost pomoči pri vzdrževanju javne varnosti. Pomagali so obmejnemu vojaštvu in orožništvu.

Obvestila o preletih tujih letal

Komanda dravske divizijske oblasti v Ljubljani je 27. maja 1934 poslala dravski finančni direkciji tipkano okrožnico, seveda v srbohrvaščini in latinici. Vsebovala je ukaz ministra za vojsko in mornarico, ki so ga prejeli od poveljstva IV. armadne oblasti v Zagrebu.

Opozoril je na nedovoljene prelete tujih letal in hidroplanov iz tujine prek naše meje. Naročal je obmejni četi, orožništvu, mornarici, finančni kontroli in obmejni policiji, da o tem zberejo čimveč podatkov in jih takoj brzojavno sporočajo najbližjemu poveljstvu letalskega polka, ta poveljstvu vojnega letalstva, od tam generalštabu in ta vojnemu ministru. Direkcija je 3. junija 1934 ukaz posredovala vsem enotam finančne kontrole.²⁴

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/58.

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/63

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/101.

²⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/43.

Na tovrstne brzojavke ni bilo treba dolgo čakati. Povzel bom le troje takih dogodkov, ki bi tudi danes pomenili mejni incident. Oddelek finančne kontrole Planina pri Rakeku je 3. julija 1934 brzojavil poveljniku IV. letalskega polka v Zagrebu, da je prejšnji dan ob 18.45 iz smeri Postojne nad Planino priletelo enomotorno letalo sive barve, vreme je bilo jasno, sončno. Letalo je imelo na levem krilu znamenje AAA, na levem pa XS, letelo je na višini približno 150 metrov. Brzojavko je podpisal starešina tega oddelka Andrej Šket. Vsebinsko je sporočil tudi glavnemu oddelku v Dolnjem Logatcu, njegov starešina Alojzij Črepinko pa direknciji v Ljubljani.²⁵

Oddelek finančne kontrole Žiri je 26. julija poslal brzojavno sporočilo poveljstvu IV. letalskega polka v Zagrebu, da je tega dne ob 15.15 iz notranjosti Jugoslavije priletelo enokrilno dvomotorno italijansko letalo in letelo v smeri Idrije. Imelo je napisa IE in OLO. Letelo je na višini približno 650 metrov. Sporočilo je nato v pisni obliki potovalo na glavni oddelek Dolnji Logatec, od tam pa na ljubljansko direkncijo.²⁶

Oddelek finančne kontrole Planina je 13. septembra 1934 poslal brzojavko poveljstvu omenjenega polka, da je tega dne ob 11.45 iz Italije prek Planine priletelo enokrilno enomotorno letalo, zelenosive barve, oznak ni bilo mogoče prepoznati zaradi megle. Letelo je proti Rakeku in se vrnilo v smeri Postojne. Vreme je bilo oblačno in deževno.²⁷

Zapleti ob meji z Avstrijo

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 19. januarja 1934 razposlala okrožnico vsem sreskim načelnikom ob meji z Avstrijo. Navedla je, da kljub sporazumu o obmejnem prometu med Jugoslavijo in Avstrijo oblastva severne sosedne omejujejo izvoz življenjskih potrebščin, zato je potrebno kot protiukrep prepovedati avstrijskim dvolastnikom, da bi na carinskih potih III. kategorije iznašali domov predmete, ki podležejo carinjenju, na takih poteh I. in II. kategorije pa naj ostane tako, kot je veljalo doslej, torej prosto. Okrožnico so poslali v vednost tudi dravski finančni direknciji, ki jo je takoj poslala vsem enotam finančne kontrole.²⁸

²⁵ AS, 109, Dravska finančna direkncija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/52.

²⁶ AS, 109, Dravska finančna direkncija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/57.

²⁷ AS, 109, Dravska finančna direkncija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 11/75.

²⁸ AS, 109, Dravska finančna direkncija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 35.

Dravska finančna direkcija je 2. februarja 1934 razposlala okrožnico vsem enotam finančne kontrole, naj ji v šestih dneh poročajo, ali tujci pri nas res kupujejo zemljišča in stavbe v bližini meje z Avstrijo. To naj poizvejo v največji tajnosti, kakor so označili tudi samo okrožnico. Hkrati so naročili, naj enote opravljajo obveščevalno službo s čim večjo gorečnostjo in vestnostjo. Posebno pomembni so podatki o taboriščih naših emigrantov v tujini, na primer o številu taboriščnikov, vodjih taborišč, njihovih gmotnih razmerah, kurirjih in podobnem. O takih spoznanjih morajo takoj poročati obmejni četi. Morebitna nesoglasja z obmejnimi vojaki in orožniki je treba reševati osebno in taktno. Z njimi je treba tesno sodelovati pri odkrivanju in zasledovanju atentatorjev. Okrožnico so poslali v vednost tudi poveljstvu dravske divizijske oblasti v Ljubljani.²⁹

Ljubljanska banska uprava je 17. februarja 1934 razposlala okrožnico vsem podrejenim oblastvom, v kateri je sporočala, da avstrijski orožniki in financarji nekaterim našim državljanom vidirajo obmejne prepustnice tako, da lahko potujejo tudi v notranjost Avstrije. Če bi naši obmejni organi to zaznali, naj takemu našemu podaniku takoj odvzamejo prepustnico. Ko je dravska finančna direkcija to prejela v vednost, jo je takoj razposlala enotam finančne kontrole ob avstrijski meji.³⁰

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 19. aprila 1934 poslala okrožnico okrajnim načelnikom ob meji z Avstrijo, pri tem se je sklicevala na dopis notranjega ministrstva z dne 17. marca 1934. Naročala je, naj avstrijskim financarjem in orožnikom prenehajo izdajati vize na obmejnih prepustnicah, orožniki pa smejo k nam prihajati le v civilu in z redno potno listino na carinskih potih I. kategorije. Njihovo gibanje je treba strogo nadzorovati.³¹

Poveljstvo dravske divizijske oblasti v Ljubljani je 10. maja 1934 svojo okrožnico med drugim razposlalo tudi dravski finančni direkciji, v njej pa je bilo govora o sporazumu o obmejnem prometu med našo državo in Avstrijo. Ta sporazum je prepovedal prehajanje meje vsem vojaškim osebam, drugi državni uslužbenci pa so za to potrebovali prepustnico, ki jo je odobril starešina urada, samoupravnim uslužbencem pa je to dovoljeval sreski načelnik. Podobno je veljalo tudi za Italijo, za prehod meje z Madžarsko pa vse te osebe sploh niso mogle dobiti teh prepustnic. Vojaško poveljstvo v Ljubljani je naročalo, da je kot vojaške osebe treba šteti tudi

²⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/4.

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 35.

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 83/1.

avstrijsko orožništvo ter finančno stražo. Ljubljanska finančna direkcija je okrožnico posredovala vsem enotam finančne kontrole ob meji z Avstrijo.³²

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 13. aprila 1938 razposlala okrožnico vsem okrajnim načelnikom ob avstrijski meji, predstojništvoma mestne policije v Celju in Mariboru, komisariatu železniške in obmejne policije v Mariboru in policijskemu komisariatu na Jesenicah. Ocenila je, da so nemški in avstrijski izletniki prejšnje leto ob obiskih pri nas širili nacionalno socialistično (nacionalsocialistično) propagando, prepevali nemške izzivalne pesmi ter motili javni red in mir. To je pričakovati tudi letos. Zaradi tega je treba izvesti določene ukrepe. Predstojništvo mestne policije v Mariboru naj poostri nadzor nad temi turisti, v okolici naj uporabi motorna vozila leteče cestne kontrole, možje naj bodo v civilu. Drugod je treba take naloge dati orožništvu, občinskim in mestnim stražnikom, sodeluje naj tudi finančna kontrola. Kršitelje je treba obravnavati strogo in nepristransko ter jih predati v policijsko ali sodno kazensko postopanje. Okrožnico je prejela tudi dravska finančna direkcija, ki jo je 15. aprila 1938 poslala vsem enotam finančne kontrole ob državni meji z Avstrijo in v krajih z nemško manjšino. Naročala je, da možje pri odkrivanju teh pojavov sodelujejo s policijo in orožništvom, samostojno pa ne smejo intervenirati.³³

Ljubljanska finančna direkcija je 14. junija 1938 poslala okrožnico enotam finančne kontrole glede službenega jezika ob meji. Ugotavljali so namreč, da se financarji z našimi državljani nemške narodnosti pogovarjajo v nemščini. To ni dopustno, saj znajo naš jezik, a ga iz šovinističnih razlogov nočejo uporabljati. V takem primeru je treba poklicati tolmača, le v nujnih primerih se postopek opravi brez tolmača. Iz Ljubljane so naročali, da je tudi pri poslovanju s tujci treba najprej uporabljati naš jezik, šele če tega ne razumejo, se uporabi tuji jezik.³⁴

Nevarnosti za kraljevo družino

Zlasti dejavnost ustašev je pomenila resno nevarnost za kralja in njegov dvor. Režim tega ni niti smel niti mogel podcenjevati.

³² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934. ovoj št. 35.

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. pov. II./2–326/3.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 125–pov.–1938.

Uprava policije v Ljubljani je 16. julija 1934 pisala dravski finančni direkciji, da je bil pred dvema dnevyoma na Bledu sestanek o varnostnih ukrepih v zvezi z bivanjem kraljice na Bledu. Dogovorili so se za strožji pregled potnikov in prtljage, na železniški postaji v Lescah pa bo uslužbenec finančne kontrole pod izgovorom ugotavljanja tihotapstva monopolnih predmetov pregledoval prtljago potnikov; policijski spremljevalci vlakov mu bodo dali znamenje, kateremu potniku naj pregleda prtljago. Istega dne je uprava policije predlagala direkciji jugoslovanskih državnih železnic v Ljubljani, katere ukrepe naj bi izvajali železničarji na vlakih, ki so vozili skozi Lesce oziroma se tam ustavljali. Vodstvo železnic je odpisalo 22. julija in navedlo, da so naročili vsem železniškim postajam, kaj naj osebje stori glede potnikov. Nemogoče pa je, da bi potnike, ki potujejo do Lesc z brzovlaki ali v vagonih drugega razreda, ločevali od drugih in jih skoncentrirali, za potnike v vagonih tretjega razreda pa bi bila železniškim uslužbencem potrebna asistenca orožnikov, saj bi to povzročilo revolt. Predlagali so, da bi v prihodnje pri dogovarjanju o ukrepih na vlakih sodeloval tudi predstavnik jugoslovanskih državnih železnic.

Ministrstvo za notranje zadeve je 27. julija 1934 sporočilo finančnemu ministru o ukrepih za varnost kraljice na Bledu. Še istega dne so ga poslali dravski finančni direkciji. Naročalo je, da med bivanjem kraljice in kraljeviča na Bledu tudi finančna kontrola ob državni meji poostreno izvaja svoje naloge, poveže naj se z obmejno četo in orožništvom, o vseh ugotovitvah pa takoj poroča.

Dravska finančna direkcija je 2. avgusta 1934 poročala finančnemu ministrstvu o doslej izvedenih ukrepih te vrste: 16. julija 1934 je inšpektor finančne kontrole Anton Muc odšel na Bled in se osebno pogovoril z Milanom Ačimovičem, policijskim inšpektorjem in šefom varnostne službe dvora; naslednji dan je direkcija sporočila glavnim oddelkom finančne kontrole na Jesenicah, v Kranju in Dolenjem Logatcu, pa tudi carinarnicam v Ljubljani, na Jesenicah in Rakeku, da bodo skušale iz Avstrije ali Italije k nam ilegalno priti osebe, ki naj bi izvršile politična zločinstva, predvsem atentate, zato naj se povežejo z drugimi varuhi meje in o vsem poročajo; istega dne, torej 17. julija 1934, je na železniški postaji Lesce začel delati uslužbenec finančne kontrole oddelka v Radovljici, preglednik Anton Kozamernik, zaradi kontrole potnikov, ki so tam izstopali z vlaka.

Oddelek finančne kontrole v Radovljici je 24. septembra 1934 poročal glavnemu oddelku na Jesenicah, da je dvor prejšnji dan odpotoval

z Bleda. Preglednik Anton Kozamernik je tedaj prenehal izredno službo na kolodvoru Lesce. Naslednjega dne je glavni oddelek o tem poročal direkciji v Ljubljani.³⁵

Umor kralja Aleksandra

Hrvaško nacionalistično združenje z imenom ustaši, ustanovljeno leta 1929, je bilo povsem odkrito teroristično usmerjeno. Svoja središča so imeli v tujini, sprva v Avstriji, na Dunaju, pod pritiskom iz Beograda so jim avstrijske oblasti to onemogočile, zato so se usmerili na Madžarsko. Tam je bilo osrednje taborišče v Janka Pusti, kjer so se urili, izdelovali sredstva za protidržavno dejavnost in se pripravljali za delovanje v domovini. Madžarske oblasti so zaradi pritiskov iz Beograda omejile njihovo skoraj odkrito delovanje, zato so se prikriji in z urjenjem nadaljevali v taborišču v Nađ Kanjiži. Ko jim je začelo goreti pod nogami, so se umaknili v Italijo, kjer so 10. aprila 1941 dočakali razglasitev tako imenovane Nezavisne države Hrvaške.

Njihovo delovanje je bilo usmerjeno zlasti v domovino, natančneje na Hrvaško. Nekaj njihovih terorističnih akcij: 5. avgusta 1929 je na sedežu savskega orožniškega polka v Zagrebu razneslo dva kilograma eksploziva; 3. januarja 1931 je na sedežu kraljevske banske uprave Savske banovine v Zagrebu eksplodiral peklenški stroj; 30. julija 1933 je peklenški stroj eksplodiral v stavbi policijskega komisariata v Koprivnici, kjer je ena oseba bila ubita, dve pa ranjeni.³⁶ Zločinska dejavnost ustašev je dosegla vrh 9. oktobra 1934, ko je bil v francoskem pristaniškem mestu Marseille umorjen kralj Aleksandar Karađorđević. V ozadju je bila ustaška organizacija.³⁷ Tako so se potrdila številna svarila, ki so jih zbirale varnostne sile tedanje Kraljevine Jugoslavije, da je kraljeva družina resno ogrožena.

Ministrstvo za finance je 10. oktobra 1934 z okrožnico obvestilo vse finančne direkcije o žalovanju za umorjenim kraljem. Državno žalovanje bo do 9. aprila 1935, torej pol leta. Najgloblje žalovanje bo trajalo še tri dni po pogrebu in tedaj ne sme biti nikakršne zabave. Globoko žalovanje

³⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, ovoj št. 223.

³⁶ *Diskusija u Društvu naroda o sankcijama protiv terorizma i marsejski zločin, Policija, št. 3-4, 1935, str. 149-157.*

³⁷ Stefan Kocijančič: Quo vadis, Evropa?, *Nedeljski Dnevnik*, 9. novembra 1998, str. 17.

bo trajalo do 21. novembra 1934, torej šest tednov, v tem času pa so prepovedane vse javne veselice in zabave. Na poslopih državnih in samoupravnih oblastev mora biti v času globoke žalosti izobešena črna zastava, v ostalem obdobju pa se državna zastava izobesi na pol droga. Uslužbenci bodo v času globoke žalosti nosili črne kravate in žalni trak na levem rokavu. Akti državnih oblastev bodo v času žalovanja obrobljeni s črnim okvirom in črnim pečatom. Dravska finančna direkcija je 12. oktobra 1934 razposlala to okrožnico in ji dodala še svoje napotke. Žalne trakove morajo nositi vsi uslužbenci finančne uprave, tudi dnevničarji in začasni eksekutorji, in to do 21. novembra 1934 tako v uradu kot zunaj njega. Tudi na poslopih privatnih stavb, kjer so sedeži finančnih uradov, morajo biti izobešene črne zastave. Slike kralja Aleksandra je treba obrobti s črno tančico. Papir s črno obrobo bo dostavila direkcija.³⁸

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 15. oktobra 1934 razposlala okrožnico vsem podrejenim oblastvom o poostrejenosti varnostnih ukrepov ob pogrebu umorjenega kralja. Naročali so, da je pozornost treba polagati na vse potnike iz tujine, posebej na tiste, ki bi potovali v Beograd. Sreski načelniki so morali o vsebini okrožnice seznaniti vse orožniške postaje. Okrožnico so poslali tudi dravski finančni direkciji, poveljstvom XI. in XV. pododseka obmejne čete v Ljubljani in Celju, poveljstvu dravskega orožniškega polka, dravski divizijski oblasti ter notranjemu ministrstvu, oddelku za državno zaščito. Iz ljubljanske direkcije so dopis posredovali vsem enotam finančne kontrole.³⁹

Ali je orožje v enotah vzdolž meje na varnem?

Dogajanje ob meji je imelo za posledico tudi zakrbljenost pristojnih, da bi se nepoklicani dokopali do strelnega orožja v poslopih finančne kontrole. Na pobudo poveljstva dravskega orožniškega polka z dne 15. novembra 1934 je ljubljanska finančna direkcija čez teden dni naročila vsem enotam finančne kontrole ob državni meji, da ji poročajo o hrambi orožja, ki ni v uporabi pri moštvu, pač pa je v rezervi. Ko so enote poslale poročila, so v direkciji izračunali, da je bilo tedaj v enotah ob meji 424 odvečnih pušk sistema mannlicher. Od teh bi jih kazalo 400 vrniti

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Normalije 1001–1500, spis št. 1072.

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 301.

dravski divizijski oblasti, od koder so orožje prevzeli leta 1932. Razlogi za to so v neprimernih prostorih za shranjevanje, stalez finančne kontrole pa se ne bo toliko zvišal. O tem so 24. januarja 1935 pisali finančnemu ministrstvu, oddelku za davke, odseku za finančno kontrolo.⁴⁰

Dravska finančna direkcija v Ljubljani je 4. aprila 1938 pisala oddelku za finančno kontrolo pri finančnem ministrstvu glede hrambe službenega orožja. To je urejal 41. člen pravilnika za izvrševanje uredbe oziroma zakona o organizaciji finančne kontrole: hrani se na sedežu oddelka. Ko je ta pravilnik začel veljati, je bilo v Sloveniji precejšnje število financarjev, večina je bila neporočenih in so stanovali na oddelkih. Do tistega dne se je število mož precej zmanjšalo in skoraj vsi zvaničniki so bili poročeni ter so stanovali zasebno. Oddelki so imeli večinoma v zakupu le eno sobo za pisarno, ki je bila ponoči prazna. Direkcija je že 22. novembra 1934 naročila enotam, da zasebno stanujoči uslužbeneci orožje hranijo v stanovanju, ki mora biti zavarovano pred nepoklicanimi osebami. Zaprošili so, da bi to stališče direkcije potrdili tudi v prihodnje. Zaprošeni oddelek v ministrstvu je tako stališče 25. maja 1938 potrdil, spis pa so iz ljubljanske direkcije razposlali vsem enotam finančne kontrole.⁴¹

Graničarji predlagajo izsek gozdov

Poveljstvo XV. pododseka obmejne čete je 11. aprila 1934 pisalo kraljevski banski upravi Dravske banovine. Navedlo je, da graničarje ovira gozd ob državni meji. Graničarsko poveljstvo je razmišljalo, kako bi skrčili ta gozd. To naj bi storili lastniki sami v širini nekaj deset metrov, a so od tega predloga odstopili. Odkup teh gozdov bi bil prevelik strošek za državo in vsi lastniki ne bi privolili, obvezno izsekavanje pa iz notranjepolitičnih razlogov ni možno. Tak posek bi segal 50 do 100 metrov v notranjost. Predlagali so dve rešitvi: dovoljenja za sečnjo ob meji naj bi imela prednost, pogozdovanje v pasu 100 metrov pa ne bi bilo dovoljeno.

Omenjena banska uprava je spis 18. junija 1934 odstopila sreskim načelnikom v Radovljici, Kranju, Gornjem Gradu, Prevaljah, Mariboru

⁴⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 52/6.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna kontrola, spis št. 15/7–F. K.–1938 in št. 52/5–pov. 1934.

levi breg, Ljutomeru in Murski Soboti. Pripisala je, da je sama zahtevala stališče odseka za gozdarstvo pri banski upravi, ki je menil, da prisilni izsek ni dopusten. Morda bi lastnikom gozdov nudili ugodnosti z oprostitvijo davkov za delni izsek ob meji, torej za redčenje dreves. Popoln izsek pa ne bi bil sprejemljiv tudi zaradi zaščitne funkcije gozda. Sreska načelstva naj bi v dveh mesecih preučila to vprašanje in sporočila svoja stališča. Spis so poslali tudi dravski finančni direkciji, ki je 23. junija 1934 odgovorila, da davčna oprostitev te vrste v davčnih predpisih ni predvidena.⁴²

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 21. novembra 1938 pisala finančnemu direktorju, da so iz notranjega ministrstva dobili ukaz o zbiranju podatkov o nemški manjšini pri nas, tudi tistih o njenih nepremičninah. Podatke bodo zbirala oblastva občne uprave, ki bodo pri tem rabila podatke katastrskih uprav, zato so prosili, da to omogočijo. Podčrtali so, da je naloga strogo zaupne narave. Z direkcije so o tem takoj obvestili šefe katastrskih uprav in naročili, da gredo uradnikom občne uprave na roke, ravnajo pa strogo zaupno.⁴³

Dravska finančna direkcija je 28. decembra 1938 pisala ministrstvu za finance, da v njenem okolišu nemška manjšina nima v lasti nobene zasebne šole. Vse šole, ki so bile last nemškega *Schulvereina*, so prešle v državno last.⁴⁴

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je 15. junija 1939 poslala okrožnico vsem njej podrejenim oblastvom. Najprej je navedla vsebino okrožnice notranjega ministrstva z dne 25. maja 1939, ki je opozorila banske uprave na nujnost povečane kontrole nad tujimi oficirji, ki vedno bolj pogosto prihajajo k nam. Taka kontrola bo preprečila, da bi ogrožali naše državne interese. Pozornost naj velja zlasti nemškim oficirjem, ki so k nam lahko prihajali brez vizuma našega predstavništva v tujini. O takem nadzoru je bilo treba poročati banski upravi, notranjemu ministrstvu (oddelku za državno zaščito), okrajnemu načelstvu, komandi dravske divizijske oblasti in komandi mesta, kjer je obstajala. Nadzor naj bi bil diskreten, poročati pa je bilo treba o prihodu, bivanju, zvezah in odhodu tujega oficirja.⁴⁵

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 193.

⁴³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. od 16 do konca leta 1938, spis št. 265–1938.

⁴⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. od 16 do konca leta 1938, spis št. 277/1.

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Akta trajne vrednosti, spis št. pov. II/2–4675/1.

NEPRIMERNI ODNOSI MED STRAŽARJI NAŠE MEJE

Ob naši meji so delovali pripadniki vseh štirih tedanjih varnostnih sil. Posamezni orožniki so bili na komisariatih železniške in obmejne policije ali so pomenili celotno moštvo orožniških postaj ob meji. Obmejna četa je imela stražnice ob meji. Oddelki in pododdelki finančne kontrole so bili prav tako raztreseni ob celotni državni meji in ne le v notranjosti države. Na komisariatih železniške in obmejne policije so delovali tudi posamezni policisti (državni policijski stražniki ali agenti v civilu).

Zato bi bilo skoraj neverjetno, če med njimi ne bi prihajalo do napetosti, neprimernih odnosov, včasih skoraj otroških »špecanj« in podobnega. To je seveda kvarno vplivalo na skupno delovanje teh sil ob meji, zato so jim vodstva posvečala ustrezno pozornost. Ob taki pestrosti teh sil je bilo ključno prav vrašanje, kako zagotoviti njihovo enotno, učinkovito, povezano in usklajeno delovanje.

Pritožbe častnikov obmejne čete

Poveljstvo XV. pododseka obmejne čete v Celju je 8. februarja 1934 na osrednje poveljstvo obmejne čete v Skopju poslalo v cirilici pisano poročilo. Omenjeni so bili primeri, da uslužbenci finančne kontrole niso pozdravili polkovnika Miloša Ožegovića, načelnika štaba poveljstva obmejne čete v Skopju, ko sta skupaj s poveljnikom XV. pododseka obhodila obmejne stražnice ob avstrijski meji. Zaprošili so načelnika štaba, naj opiše te dogodke. Ta je na isti spis odgovoril z opisom dogodka 9. oktobra 1933 ob kontroli broda na Muri, kjer je služboval financar z oddelka v Ceršaku.

Nato je isto celjsko poveljstvo finančni direkciji v Ljubljani poročalo še o drugih primerih neprimernega odnosa uslužbencev finančne kontrole do starešin obmejne čete na Plaču, pri Sv. Juriju ob Pesnici, ki sta

spadala pod glavni oddelek v Mariboru, ter na Kapli in Radlju, ki sta spadala pod glavni oddelek v Dravogradu. Omenjena direkcija je 19. februarja 1934 zahtevala od glavnih oddelkov v Mariboru in Dravogradu, da ugotovijo krivce in poročajo do 15. marca 1934.¹

Glavni oddelek v Mariboru je 14. marca 1934 poročal direkciji, da niso mogli ugotoviti, kdo od uslužbencev oddelka Sv. Jurij ob Pesnici ni pozdravil podpolkovnika Dragoljuba Stojanovića, poveljnika XV. pododseka. Njegov obisk na stražnici v istem kraju ob priložnosti prevzemov karavla ni zabeležen v nadzorni knjigi stražnice. Na Plaču pa je tedaj na cesti II. kategorije službo opravljal Lenart Meško.

Komandir 65. čete XV. pododseka, kapetan drugega razreda, je 13. marca 1934 z roko v cirilici pisal poročniku, komandirju 3. voda iste čete, da bi ugotovil, kdaj je poveljnik tega pododseka obiskal karavlo Kapla. Poročnik je odpisal z roko in v cirilici tretji dan in navedel, da je to bilo 7. maja 1933 opoldne. Komandir čete je to javil glavnemu oddelku, ta pa v Ljubljano. Oddelek na Kapli je iz Dravograda dobil naročilo, naj zasliši Martina Vovka, podpreglednika, ki je bil 7. maja 1933 na straži. Z oddelka so pisali glavnemu oddelku, da je ta datum vprašljiv, saj je vpis v kontrolni knjigi na straži št. 13 nečitljiv. Kazalo bi povprašati komandirja 3. voda pri Sv. Duhu na Ojstrem vrhu, kdaj je bil tam in pri sosednjih stražah podpolkovnik na obisku. Na oddelku Kapla so 12. maja 1934 zaslišali podpreglednika Martina Vovka, ki je izjavil, da 7. maja 1933, ko je bil na straži na cesti II. kategorije, ni videl nobenega oficirja. Z oddelka so nato 17. maja sporočili glavnemu oddelku, da je 21. maja 1933 tam opravljal službo preglednik Jakob Borec, starešina oddelka Kapla. Končno je komandir 3. voda iz karavle pri Sv. Duhu sporočil, da je obisk potekal 31. maja 1933. Drugi dan junija 1934 so na glavnem oddelku v Dravogradu zaslišali preglednika Jakoba Borca. Povedal je, da je bil zadnjega dne maja prejšnje leto v poslopju oddelka, in ko je zagledal dva oficirja, je šel ven in ju pozdravil, ni pa jima raportiral. Predlagal je, da se sooči s podpolkovnikom, da bi ugotovili resnico glede pozdravljanja.

Na oddelku finančne kontrole Sv. Jurij ob Pesnici so 20. marca 1934 zaslišali Dragoja Dimitrijeva, kaplarja in komandirja straže št. 9 Sv. Jurij ob Pesnici. V zapisniku so zapisali vprašanja in odgovore. Na vprašanje, kdo je služboval na oddelku, ko je tja prišel podpolkovnik Dragoljub Stojanović, je gladko odgovoril, da je to bil Pavel Cankar. To je bilo dne 27. ali 28. septembra 1933. Glede pozdravljanja podpolkovnika

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/6.

ni mogel odgovoriti, ker ga ni bilo zraven. Na podlagi tega zaslišanja je Jakob Kaiser, starešina glavnega oddelka v Mariboru, zahteval od Franje Vogelnika, starešine oddelka Sv. Jurij ob Pesnici, da mu pošlje prepis službenega naloga za 27. in 28. september 1933 za Pavla Cankarja, da bi ugotovil, ali je tedaj stražil cesto pred stražnico. Spis so nato z glavnega oddelka vrnili v Ljubljano. Pavel Cankar je bil namreč medtem premeščen na oddelek Sv. Ana nad Tržičem, zato so spis poslali na glavni oddelek v Kranju. Pavla Cankarja so 10. maja 1934 zaslišali na oddelku Tržič, kjer je vse spretno zanikal. Ko so spis prebrali na finančni direkciji v Ljubljani, so 14. maja 1934 glavnemu oddelku finančne kontrole v Kranju sporočili, da je disciplinski postopek zoper Pavla Cankarja ustavljen, ker ni dokazov za njegovo krivdo.²

Glavni oddelek finančne kontrole v Dravogradu je 21. februarja 1934 zaprosil dravsko finančno direkcijo, da bolj natančno sporoči, kdaj se je poveljnik XV. pododseka obmejne čete mudil na Radlju, saj sicer ne morejo ugotoviti, kdo ga ni pozdravil. Nato je direkcija zaprosila poveljstvo XV. pododseka, da bi na podoben način, kot so storili za Kaplo, ugotovili, kdaj se je podpolkovnik nahajal na karavli Radelj. S poveljstva so pisali komandirju 66. čete, naj to ugotovi v kontrolni knjigi na karavli in izpisek pošlje neposredno direkciji v Ljubljani. Komandir te čete, kapetan prvega razreda, je z roko napisal podporočniku, komandirju 1. voda svoje čete, kaj naj ugotovi, in ta je odgovoril, da je bil ta obisk 1. junija 1933 ob 17.00, spremljala pa sta ga komandir čete in voda. Komandir čete je svoje ugotovitve sporočil direkciji v Ljubljani. Od tam so naročili glavnemu oddelku v Dravogradu, da ugotovi krivca. Na glavnem oddelku v Dravogradu so 5. aprila 1934 zaslišali podpreglednika Rudolfa Ornika in ta se ni spomnil obiska 1. junija prejšnje leto. Tam so 9. maja 1934 zaslišali še podpreglednika Vida Omahna, ki se tudi ni spominjal tega obiska 7. maja 1933 na Kapli. Nato so spis poslali na direkcijo v Ljubljani in tam so nadaljnji postopek ustavili, ker ni bilo dovolj dokazov. Anton Muc, referent finančne kontrole, je spise dal 4. junija 1934 a/a.³

Iz obilice dopisovanja in zasliševanj je nastal kup papirja, ki je nato romal v arhiv. Sklepati je mogoče, da je šlo za prenapeto zahtevo vojaških častnikov, iz odgovorov finančnih stražnikov pa je najbrž vel tudi odklonilen odnos do teh vojakov ob meji in za notranjo solidarnost med financarji.

² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/13.

³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 22/21.

Ali graničarji ovirajo iznos tobaka v tujino

Dravska finančna direkcija je 1. junija 1934 prejela dopis iz poveljstva XV. pododseka obmejne čete v Celju, kjer so vprašali, kako je s pritožbami nekaterih, da graničarji onemogočajo iznos tobaka čez mejo. Direkcija je 8. junija 1934 poslala dopis vsem enotam finančne kontrole ob državni meji, naj poročajo o tem, ali vojaki obmejne čete res preprečujejo iznos tobaka prek meje na tuje. Enote so poročale, da tega na območju XV. pododseka ni, zato so z direkcije 30. junija negativno odgovorili v Celje. Pritrdilno pa so odgovorili nekateri oddelki finančne kontrole na okolišu XI. pododseka obmejne čete v Ljubljani, kjer je prednjačil oddelek v Planini pri Rakeku.

V poročilu tega oddelka so navedli, da so v vasi Planina leta 1933 prodali za 675.517 dinarjev in 50 par tobačnih izdelkov, prebivalcev je bilo tam le 854. Prodaja bi bila še večja, če je ne bi ovirali graničarji. Domačini kupujejo tobačne izdelke in imajo onstran meje svoje stalne odjemalce; ti naročijo, koliko tobaka želijo, kdaj in kje onstran naše meje ga želijo prevzeti. Graničarji bi jim prav lahko dovolili prestop meje po stranskih potih in tudi ponoči, če bi se prej javili na mejni stražnici; tam bi jih pregledali le, ali ne nosijo s seboj drugih predmetov, na primer saharina, kokaina itd. *»S tem, da nosijo tobačne izdelke čez mejo v Italijo nima samo državni monopol dobiček, ampak tudi prebivalstvo da nekaj zasluži, ker drugega zaslužka ni in s tem indirektno tudi finančni kontroli olajša delo pri izterjevanju državnih davkov, ker so se dosedaj v tukajšnjem okolišu izterjevali davki brez da bi prišlo do dražb,«* je s strojem zapisal starešina tega oddelka. Starešina glavnega oddelka finančne kontrole v Dolenjem Logatcu je za ljubljansko direkcijo pripisal še to, da se interesi uprave državnih monopolov in predpisi glede prehajanja čez mejo ne skladajo.⁴

»Sumljivi« starešina oddelka v Libeličah

Obveščevalna zagnanost je včasih pripeljala do medsebojnega sumničenja med različnimi stražarji tedanje meje. Poveljnik dravskega orožniškega polka je 22. septembra 1934 poročal finančni direkciji v Ljubljani o starešini pododdelka v Libeličah. Ko je nadzoroval orožniške postaje v

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 174/1.

okraju Dravograd, je zaupno izvedel, da je starešina Anton Eržen sumljiv. Avstrijskim finančnim organom naj bi sporočal, kdaj bodo naši tihotapili živino v Avstrijo, da bi jih nato prijeli in jim odvzeli živali. Avgusta tega leta so njihovi financarji od naših državljanov zasegli šest volov in štiri konje. Tihotapce so v Avstriji tudi ostro denarno kaznovali. Starešina oddelka je imel stalne stike z vodjem finančne straže v bližnjih Potočah, Georgom Pahlerjem, s katerim sta prej skupaj službovala pri finančni straži v Primorju. Pahler je bil poročen s Slovenko iz istega kraja, kjer je bil doma tudi Eržen. Večkrat sta bila skupaj v službi in sta se družila v naši ali avstrijski stražnici, ki sta blizu. Pahler je bil protislovensko nastrojen, sodelavec avstrijske obveščevalne službe. Eržen je slabo sodeloval z orožniki in graničarji. Ob koncu je polkovnik prosil, da bi te navedbe preverili in Eržena premestili v notranjost Slovenije.

Z direkcije so spis poslali podpoverjeniku Martinu Golobu, starešini glavnega oddelka v Dravogradu. Slednji je odpisal 1. oktobra 1934 in navedel, da mu je skoraj isto povedal vodja orožniške izpostave v Guštanjju, ki je spadala pod orožniško postajo Libeliče, orožniški kaplar Jožef Rapoša. Georg Pahler, nadkontrolor finančne straže, je bil septembra premeščen v Arnoldstein (Podklošter). Avstrijsko finančno stražo so njeni zaupniki resnično zelo dobro obveščali o tihotapljenju konj v Avstrijo, pri tem pa so jim pomagali tudi njihovi tihotapci saharina, ko so ga prinašali k nam. Avstrija je prepovedala prestopanje meje, a je določenim svojim državljanom to dovolila z obmejno prepustnico, ti pa so pri nas poizvedovali o tem in onem. Ta meja je bila dobro zastražena zaradi hitlerjevcev, zato so odkrivali naše tihotapce. Poročilo orožniškega polkovnika je označil takole: *»le domneva, brez stvarne podlage«*.

Nato je direkcija 15. oktobra 1934 odgovorila poveljniku polka. Navedli so, da Erženu ni mogoče dokazati izdajanja uradne skrivnosti. Stiki s Pahlerjem so prenehali, ker je bil slednji premeščen. Predvideno pa je bilo, da bo Eržen premeščen, a ni bilo kreditov za povračilo selitvenih stroškov. Ministrstvo za finance je 14. decembra 1934 zahtevalo od dravske finančne direkcije, da mu pošlje seznam mož, predvidenih za premestitev. Čez deset dni so odpisali, na seznamu pa sta bila dva financarja: Anton Eržen in Ivan Resnik, oba podpreglednika. Eržen je pri finančni straži služboval od konca maja 1906, imel je dva otroka, stara 12 in 10 let, ocenjen je bil prav dobro, njegova strokovna in družabna izobrazba je bila dobra, bil je nekaznovan, prošnje za premestitev ni podal, premestili bi ga po potrebi službe na glavni oddelek v Šoštanj, stroški

preместitve bi znašali 970 dinarjev. Zamenjal bi ga Ivan Resnik, tedaj na glavnem oddelku v Šoštanju. On je bil pri finančni straži od leta 1920, pravkar je položil izpit za preglednika, stroški njegove preместitve bi znašali 900 dinarjev. Direkcija je zaprosila, da ji ministrstvo odobri 1.870 dinarjev kredita za ti preместitvi, saj so bili redni krediti že izčrpani.⁵

Kot otroško »špecanje« v Podljubelju

Sreski načelnik v Kranju je 16. novembra 1934 pisal starešini glavnega oddelka finančne kontrole v Kranju o baronu Friedrichu Bornu, ki je stanoval v svoji hiši pri Sv. Ani nad Tržičem, kjer je bil tudi carinski oddelek. K sebi na stanovanje je vzel podpreglednika Stanislava Stibilja, ki bi mu morebiti lahko izdajal uradne skrivnosti. Glavni oddelek mu je odgovoril čez tri dni in zapisal, da Bornu ni mogoče dokazati protidržavnega delovanja. Stibilj je zanesljiv, bere beograjski tisk, na katerega je naročen. Finančna kontrola je Borna prijela pri tihotapstvu, zato je nerazpoložen do te službe. Stibilj se je preselil v Bornov del hiše, ker v stanovanjskem delu carinskega oddelka pozimi ni mogoče bivati, saj v sobi ni peči, veter pa v sobo skozi špranje prinaša listje, sneg in dež. Z njim se je v Bornov del hiše vselil še drugi financar, s katerim poleti skupaj stanujeta nad delom, kjer je finančna kontrola.

»Žal, da se doslej ni posrečilo državni upravi postaviti primerne lastne zgradbe na meji za svoje pisarne in za osebje. Tudi cela žandarmerijska stanica Sv. Ana je bila primorana prav pred kratkim se vseliti v Bornovo hišo – ker druge ni na razpolago. Kdor pa je pošten, objektiv in prevdaren, ne bo zaradi tega napisal na višje oblasti kako poročilo in brez dokazil vnaprej obdolžil koga, da bo 'crpao kake tajnosti iz dotičnega organa za njegove pajdaše u inostranstvu'.«

Komandant dravskega orožniškega polka v Ljubljani je 19. novembra 1934 spet poročal ljubljanski finančni direkciji o sumljivih dogodkih na Sv. Ani nad Tržičem, o katerih mu je prek komandirja čete poročal komandir tamkajšnje orožniške postaje. Pomožnega podpreglednika Stanislava Stibilja bi bilo treba preместiti. Dotlej je bil dober delavec, a se je preselil v stanovanje barona Friedricha Borna. Baron je sovražno razpoložen do Jugoslavije in je na seznamu politično sumljivih oseb. Stibilj

⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 284.

vzdržuje prijateljske stike z avstrijsko državljanko Ivanko Mak, ki dela pri baronu. Možno je, da Stibilj baronu izdaja uradne skrivnosti. Kazalo bi ga premestiti z meje ali mu prepovedati stanovati v baronovi hiši.

Direkcija je 21. novembra 1934 odpisala orožniškemu polkovniku in navedla, da ji je bila vselitev poznana že pred tem dopisom. S Stibiljem se je preselil tudi podpreglednik Josip Snoj. To je veljalo le za zimski čas, ker je soba na postrežju carinskega oddelka tedaj nila neuporabna. Druge sobe pri Sv. Ani ni bilo na razpolago. Poskrbljeno je bilo, da služba zaradi tega ni trpela.⁶

Beograd je sumil v vrh slovenske finančne kontrole

Ukazi po obveščevalnem delovanju neredko peljejo do iz rokava privlečenih obtožb na račun posameznikov v istem resorju, še raje pa v drugem. Temu se niso mogli izogniti niti v tedanjih časih.

Notranje ministrstvo, oddelek za državno zaščito, je 7. oktobra 1932 pisalo banski upravi v Ljubljani o nezanesljivih osebah pri finančni kontroli v Sloveniji. Najprej je bil omenjen Fran Golob, referent za to kontrolo pri finančni direkciji v Ljubljani, torej prvi mož te kontrole v Sloveniji. Navedeno je bilo, da daje najboljše službe klerikalcem, čeprav so protidržavno nastrojeni. To je nesprejemljivo, saj je finančna kontrola v stalnih stikih z ljudmi in je pomembno, kaj govori prebivalstvu. Simon Roker je bil podpreglednik na oddelku Škofja Loka, nato je bil na zahtevo okrajnega načelnika v Kranju premeščen, ker da je agitiral proti volitvam v narodno skupščino, ki so bile 8. novembra 1931. Premeščen je bil v še lepše mesto, na oddelek Domžale, disciplinska preiskava zoper njega pa sploh ni bila uvedena. V Domžalah s to propagando ni nehal, zato ga je orožniška postaja Dol ovadila zaradi protidržavne agitacije, a vse je ostalo pri tem, saj se disciplinski postopek ni začel. Mnogi uslužbenci finančne kontrole se niso udeležili lanskih volitev v narodno skupščino, zato je vprašanje, kakšne starešine so to. Ob koncu so iz Beograda zaprosili, naj banska uprava preveri zadevo in nato poroča.

Banska uprava je spis 21. oktobra 1932 odstopila dr. Ljudevitu Valjavcu, finančnemu direktorju, ki ji je odpisal že čez štiri dni. Postavil se je v bran vodstvu finančne kontrole, saj je šlo za dobre uradnike, ki nikoli

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1934, spis št. 370.

niso politično agitirali. Le zato, ker so pobožni, se domneva, da so pri-
staži Slovenske ljudske stranke, kar je nedopustno. Sicer pa je bil Fran
Golob že premeščen v Split. Podpreglednik Roker se je v Škofji Loki res
obnašal malce neprimerno, a dokazati mu ni bilo mogoče ničesar. Tudi
v Domžalah ni bilo dokazov za to, da bi kritiziral sedanjo vlado. Ob
morebitni premestitvi v manjši kraj pa bi morali upoštevati, da ima šest
nepreskrbljenih in šoloobveznih otrok. Direktor je svoje zaupno poroči-
lo sklenil z besedami, da je o udeležbi na volitvah direkcija že poročala
7 januarja 1932.⁷

Narodna tiskarna v Ljubljani je natisnila brošuro z naslovom Volitve
8. 11. 1931 v Ljubljani. V njej je bilo poimensko navedeno, da se jesen-
skih volitev ni udeležilo trinajst uradnikov in zvaničnikov finančne kon-
trole v Ljubljani. Dravska finančna direkcija je preverila to pisanje in
ugotovila, da prav nihče od teh na volitvah ni neopravičeno manjkal. Ze
7. januarja 1932 je o teh ugotovitvah pisala banski upravi v Ljubljani.
Razlogi za odsotnost so bili premestitve v druge kraje zunaj Ljubljane ali
Slovenije, preselitve na druge naslove in s tem v okoliš drugih volišč,
upokojitve in odpusti iz službe. Tako je bilo navedeno, da je podpregled-
nik Franc Resnik 12. junija 1931 prestopil med policijske agente uprave
policije v Ljubljani, pripravnik Ivan Fendre pa je bil 18. junija 1931
odpuščen iz službe. Ob koncu je direktor zaprosil bansko upravo, da bi
dosegla, da bi se prizadetim popravila storjena krivica.⁸

Okrožnica ljubljanske direkcije

Dravska finančna direkcija je 7. februarja 1940 razposlala glavnim od-
delkom, oddelkom in pododdelkom ob državni meji okrožnico, v kate-
ri je opozorila na sodelovanje z orožništvom in obmejno četo pri varo-
vanju meje.

To je nujno potrebno, saj *»se zaradi sedanjega izrednega stanja more
z gotovostjo pričakovati, da bodo razne sumljive osebe poskušale ilegalno
prekoračiti državno mejo, verjetno organi tuje obveščevalne službe, pa tudi
drugi, ki se bavijo z nedovoljenimi posli.«* Vsi uslužbenci finančne kontro-
le se morajo stalno zanimati za vse pojave onstran in tostran meje, zlasti
za ilegalne prehode čez mejo.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, spis št. 232.

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pov. 1932, spis št. 21.

Če bi šlo za nujno zadevo, morajo takoj obvestiti komandirja najbližje enote obmejne čete in svojega starešino, v drugih primerih pa le svojega starešino. Podatke naj čimbolj preverijo in opravljajo potrebne dodatne poizvedbe. Kadar pride častnik obmejne čete v oddelek ali pododdelek finančne kontrole ali do stalne straže ob meji, mu je potrebno nuditi vsa obvestila o dogajanju na meji, do katerih je upravičen po svoji službi.

Da bi bili državni interesi čimbolj zaščiteni, je neobhodno potrebno tesno sodelovanje med orožništvom, obmejno četo in finančno kontrolo. Na ta način *»bo prestalo tudi vsako tožarenje od strani ostalih organov, ki vršijo obmejno službo.«*

DEJAVNO SLOVENSKO DRUŠTVO

Podobno kot druge veje državne uprave so se stanovsko povezali tudi uslužbenci finančne straže. To je izviralo že iz časov Avstro-Ogrske. Na Kranjskem je bila ta straža razmeroma maloštevilna, saj je štela okoli šestdeset državnih slug (stražnikov) in uradnikov, poleg njih pa so delovale tudi druge službe, ki so pozneje, po razpadu avstro-ogrske monarhije, praviloma prešle v finančno kontrolo. Svoje društvo so ustanovili 1. oktobra 1907 in sprejeli pravila »Društva uslužbencev c. kr. finančne straže za kronovino Kranjsko«.¹ V društvo sta bili povezani dve tretjini teh uslužbencev. Društvo si je ustvarjalo svojo knjižnico in je pomenilo ne le dragocen kader za novo finančno stražo po razpadu Avstro-Ogrske, marveč tudi gonilno silo v stanovskem organiziranju te straže v slovenskem delu kraljevine in celotni državi.²

Društvo je bilo proti odpustitvi starešine

Združenje si je v novi državi dalo ime »Društvo finančne straže za Slovenijo«. Sedež je bil na Vodnikovem trgu 5/II v Ljubljani. Zelo kmalu je dobilo priložnost, da se je zavzelo za svojega člana in prispevalo, da ga niso odpustili iz državne službe.

Poverjeništvu za finance Narodne vlade SHS v Ljubljani je namreč 14. januarja 1919 izdalo naredbo, s katero je osem uslužbencev finančne uprave na območju finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru odpustilo iz državne službe. Med njimi je bil Anton Hasel, komisar finančne straže I. razreda, ki je opravljal naloge vodje preglednega okraja finančne straže v Brežicah. Naredbo so objavili v slovenskem uradnem

¹ AS, 68, Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine, Serija društvenih pravil po kartoteki, tehnična enota 26, št. 5913.

² Peter Držaj: Naš pokret, *Finansijska kontrola*, št. 9, 1921, str. 1–2.

listu.³ Odpuščeni komisar je 6. februarja 1919 predsedstvu finančnega deželnega ravnateljstva v Ljubljani poslal prošnjo, da bi ga ponovno sprejeli v službo. Od 15. septembra 1892 je stalno služboval pri finančni straži na Štajerskem, zato je pisal in govoril slovensko.

Ravnateljstvo se je za mnenje obrnilo na nekaj strani, med drugim tudi na društvo finančne straže za Slovenijo, ki ga je vodil nadkomisar Jakob Skubic. Društvo se je zato obrnilo na Martina Kovača, višjega komisarja finančne straže II. razreda, društvenega poverjenika za Štajersko s sedežem v Celju. Ta poverjenik je bil proti ponovnemu sprejemu Hasla v službo, ne pa tudi vodstvo društva, ki se je zavzelo za odpuščenega.

Tudi narodni svet v Brežicah je o Haslu podal ugodno mnenje, saj je bil dober uradnik, v političnem pogledu se ni izpostavljal, čeprav je bil doma iz kraja Ratsch, okraj Lipnica na Štajerskem. Tedaj je bil ta kraj pod oblastjo ljubljanske vlade, pozneje je prešel pod Avstrijo.

Finančno deželno ravnateljstvo je 24. marca 1919 pisalo Deželni vladi za Slovenijo in priporočilo, da bi prosilcu ugodili in ga spet sprejeli v državno službo. Vlada je to odobrila. Ravnateljstvo je nato 29. marca 1919 prosilca obvestilo, da je spet sprejet v isto službo v Brežicah, prekinitvev med odpustom in ponovnim sprejemom v službo se bo štela kot dopust in prekinitve službe tako rekoč ne bo.⁴

Preplah zaradi društvene spomenice

Društvo finančne straže za Slovenijo je 19. junija 1919 sprejelo spomenico in jo prek Josipa Gostinčarja, ministra za socialno politiko, poslalo ministrstvu za finance. Vsebina je bila kritična do razmer v finančni straži pri nas, posebej do razmer v okviru finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani in v ljubljanski delegaciji. Kritika je torej letela na račun finančnega okrajnega ravnatelja Avgusta Reicha in tamkajšnjega odgovornega za finančno stražo, svetnika Maksa Debevca, ter na višjega finančnega svetnika Maksa Kostanjevca, predstojnika strokovnega oddelka III. pri ljubljanski delegaciji.

Spomenico so iz Beograda poslali v Ljubljano in v delegaciji je nastal majhen preplah. Delegat je 7. julija 1919 pisal Avgustu Reichu in mu

³ *Izpremembe v osebju*, Ur. list NVSHS v Ljubljani, št. 39/19, z dne 20. januarja 1919, str. 98.

⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 1–300, spis št. 166.

naročil, kako naj vodi disciplinsko preiskavo zoper avtorje te spomenice. To naj opravi neprizadet konceptni funkcionar, ki ga spomenica ne omeinja ali prizadeva, »ki jamči za strogo objektivnost, pa tudi za primerno resnost v presojanju položaja s svojo dosedanjo službeno spretnostjo.« Že 10. julija je Angel Savnik ločeno zaslišal Jakoba Skubica, predsednika tega društva, in Slavka Kobeta, društvenega tajnika. Isti dan je društvo delegaciji poslalo ugovor, ker sta bila društvena funkcionarja zaslišana ločeno, ne pa skupaj, saj ta dva skupaj z blagajnikom predstavljata društveno predsedstvo, ki je edino pristojno za izjave o delovanju društva. Preiskovalec ne bi smel biti podrejen osebam, ki so navedene v spomenici, Angel Savnik pa je podrejen Avgustu Reichu.

Finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani je 15. julija poslalo delegaciji zapisnika o zaslišanju obeh funkcionarjev društva. Iz delegacije so 23. julija odpisali društvu, da njegovega ugovora ne sprejemajo, zadevo pa so odstopili disciplinski komisiji. Delegat je vodenje postopka poveril dr. Ivanu Rupniku, namestniku predsednika disciplinske komisije pri tej delegaciji. Ocenil je namreč, da gre za težko kršitev službene dolžnosti in predlagal, da se disciplinska preiskava sklicuje na 87. člen službene pragmatike iz leta 1914.⁵ Delegat je zapisal, naj se ga v primeru odklonitve komisije takoj obvesti, saj gre za izjemen pomen zadeve.

Disciplinska komisija pri delegaciji je na seji 28. julija 1919 sklenila, da se zoper Jakoba Skubica uvede disciplinska preiskava po 113. členu službene pragmatike iz leta 1914, saj je šlo za komisarja, torej uradnika, zoper Slavka Kobeta, nadpaznika te straže, pa po členih 136 do 156 predpisa za finančno stražo iz leta 1907. Delegacija je 9. avgusta 1919 zahtevala od finančnega okrajnega ravnateljstva v Ljubljani, da se zoper navedena uvede disciplinski postopek po teh členih obeh predpisov. Za disciplinskega pravdnika je v primeru Jakoba Skubica določilo dr. Marija Dobrilo, v primeru Slavka Kobeta pa nadsvetnika Frana Bajiča.

Slavko Kobe je bil tedaj nadpaznik finančne straže pri finančnem okrajnem ravnateljstvu v Ljubljani. Minister ga je 28. junija 1919 predstavil k finančni prokuraturi v Ljubljani na mesto kanclista. To je bilo napredovanje po uslužbenki lestvici. Iz delegacije so 23. julija 1919 sporočili finančnemu ministrstvu, generalni direkciji državnega pravo-branilstva, da zoper imenovanega poteka disciplinski postopek zaradi društvene spomenice, zato bi kazalo premestitev izvesti šele po končanem

⁵ *Zakon o službenem razmerju državnih uradnikov in državnih slug (službena pragmatika), z dne 25. januarja 1914, DZ, št. 8/14, z dne 27. januarja 1914.*

disciplinskem postopku, saj »ne gre, da bi bil pred izidom disciplinarne preiskave deležen povišanja.« Kvečjemu bi ga k prokuraturi premestili v sedanjem nazivu. Finančna prokuratura SHS v Ljubljani, kot se je uradno imenovala, je 19. julija 1919 pisala ljubljanski delegaciji, naj ji dodelijo Slavka Kobeta, kot določa ministrov odlok z dne 28. junija 1919. Iz delegacije so odpisali zadnji dan avgusta 1919 in sporočili, da je bil imenovan 30. julija vpoklican na dvomesečne orožne vaje; ko se bo vrnil, pa bo premeščen k prokuraturi.⁶

Delegat je 21. avgusta 1919 poklical k sebi v pisarno Jakoba Skubica, višjega komisarja finančne straže, in Andreja Webleta, namestnika tajnika društva. Za zapisnik sta izjavila, da društvo umika vlogo (spomenico) z dne 19. junija 1919; vsebina vloge ni hotela nikogar žaliti niti po službeni niti po osebni plati; obžalujeta izraze iz te vloge; preklicujeta zlasti navedbe o Maksu Kostanjevcu glede njegove vloge pri vzpostavitvi carinske meje pri nas; zaprosila sta, naj delegat o tem obvesti prizadete funkcionarje. V zapisniku je pisalo, da je delegat vzel omenjeno stališče obeh društvenih funkcionarjev na znanje in ocenil, da ni več potrebe za disciplinsko ukrepanje. Predlagal je še, naj društvo podobno kritiko razmer v finančni straži v prihodnje posreduje neposredno njemu.

Delegacija je 2. septembra 1919 obvestila finančno ministrstvo, da je zadeva v zvezi s spomenico urejena. Predlagala je, naj se uresniči njen predlog, poslan 30. maja 1919, da bi Jakoba Skubica povišali v višjega komisarja I. razreda, VIII. činovni razred; strinjala se je tudi s premestitvijo Slavka Kobeta k finančni prokuraturi.⁷

Pobudnik povezovanja na ravni države

V slovenskem delu nove kraljevine se je finančna straža številčno precej okrepila. Vanjo so prešli ne le uslužbenci, ki so prej delovali na področju monopolske, trošarinske in sploh dohodkovne dejavnosti, ampak tudi slovenski stražniki iz drugih predelov razpadle monarhije. Prihajalo je do zamisli o povezovanju s sorodnimi društvi v državi. Najprej je šlo za povezovanje tistih predelov kraljevine, ki so prej spadali pod Avstro-Ogrsko in so poznali društva finančne straže. To so bila naslednja društva:

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 3001–4000, št. spisov 3342, 3458, 3536 in 3824.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1919, 4001–5000, spis št. 4864.

bosansko-hercegovsko v Sarajevu, dalmatinsko v Splitu, kranjsko v Ljubljani, medtem ko je hrvaško-slavonska finančna straža poznala le podporni in pogrebni sklad. Konec decembra 1919 so ustanovili društvo hrvaško-slavonske finančne straže s sedežem v Zagrebu.⁸

V Zagrebu je bil 22. decembra 1918 ustanovljen odbor, ki naj bi pripravil vse potrebno za obisk na finančnem ministrstvu v Beogradu. Skupna devetčlanska delegacija teh društev je 5. aprila 1919 odšla v Beograd. Slovensko društvo sta zastopala Jakob Skubic in Peter Držaj. Med enotedenskim bivanjem se je sestala tudi z vodjem generalne direkcije posrednih davkov na finančnem ministrstvu. Dogovorili so se, da bodo začeli izdajati svoje glasilo *Novine finansijske straže*. Prva številka je izšla 16. maja 1919 v Zagrebu, do konca leta je izšlo skupaj trinajst številčk, naslednje leto pa le še ena, torej skupaj štirinajst številčk, nato je glasilo ugasnilo.

V prestolnici Hrvaške je bila 21. septembra 1919 seja štirinajstih predstavnikov vseh navedenih štirih društev ter novoustanovljenega društva finančne straže za Vojvodino. Slovensko društvo so zastopali Jakob Skubic, Peter Držaj in Martin Kovač. Dogovorili so se, da bodo ustanovili zvezo društev finančne straže za Kraljevino SHS, sprejeli osnutek pravil, ki je obsegal le sedem členov, in za predsednika izvolili Martina Kovača. Predsednik je predlagal, da bi namesto finančne straže začeli uporabljati besedi finančna kontrola, kar je bilo načeloma sprejeto. Sprejeli so resolucijo in delegacija štirih članov jo je 25. septembra 1919 odnesla na finančno ministrstvo, kjer se je pogovarjala s šefom finančne straže Goranićem. V tej delegaciji je bil tudi Peter Držaj. Ta zagrebški sestanek so nekateri šteli kot prvo glavno skupščino zveze oziroma njen prvi kongres, čeprav to pojmovanje večinoma ni bilo sprejeto.⁹

Predstavniki teh društev so se leta 1920 prvič sestali v (Slavonskem) Brodu, to pa so pozneje šteli kot prvi kongres finančne kontrole v Kraljevini SHS. Sklenili so nadaljevati s prizadevanji za povezanost s tovariši na območju Srbije in Črne gore, kjer so tekle priprave za oblikovanje enotne finančne straže. V Sarajevu je bilo 13. in 14. junija 1921 drugo srečanje, ki so ga pozneje imenovali drugi kongres. Tam so sprejeli osnutek pravil zveze finančne kontrole v Kraljevini SHS, ki naj bi postala veljavna po

⁸ Peter Držaj: Naš pokret, *Finansijska kontrola*, št. 9, 1921, str. 1–2.

⁹ Adam Pavičić: *Istorijat Udruženja Zvaničnika Finansijske Kontrole*, *Finansijska kontrola*, št. 18, 1932, str. 2–7.

Milivoj Sobajić: *Važnost finansijske kontrole u finansijskom smislu*, *Finansijska kontrola*, št. 22, 1923, str. 1.

potrditvi še s strani srbskega in črnogorskega društva. Osnutek pravil je imel petdeset členov. Ta glavna skupščina je sklenila, da bo do uveljavitve novih pravil vlogo osrednje uprave igralo ljubljansko društvo.¹⁰

Na rednem letnem občnem zboru slovenskega društva, ki je bil 5. junija 1921 v Ljubljani, so bili navzoči zastopniki 1045 članov. V društvo so bili včlanjeni praktično vsi možje te straže. Znotraj društva je bilo tako imenovano posmrtno združenje, ki je skrbelo za denarno podporo ob smrti člana ali koga iz njegove družine. Nadaljevalo je z društveno knjižnico.¹¹

Peter Držaj je postal novi predsednik ljubljanskega društva in hkrati zveze. V tej vlogi je že 25. junija 1921 uradno in v slovenščini pisal narodnemu poslancu Jožefu Reisnerju. Zapisal je, da uredba o prevedbi državnih uslužbencev zunaj Srbije na dinarske plače¹² za poduradnike finančne kontrole ni uredila prejemkov, ampak jih je zaobšla. Poduradništvo je bilo zaradi tega »v silni nevolji, čemur se ni čuditi.« To naj bi uredil pravilnik za izvrševanje uredbe o organizaciji finančne kontrole, ki pa še ni izšel. Prosil je naslovnika, da bi skupaj z ministrom za socialno politiko dr. Vekoslavom Kukovcem posredovala pri finančnem ministru in ga prosila za čimprejšnji izid omenjenega pravilnika.¹³

Zveza si je še naprej prizadevala, da bi stanovska združenja oblikovali po vsej državi. V Skopju so to storili 3. decembra 1922, v Beogradu maja 1923 in na Cetinju 11. maja 1924.¹⁴ Tako so bile te stanovske organizacije po vseh pokrajinah države, povezovala pa jih je zveza teh društev.

O pravilih slovenskega društva iz leta 1921

Na občnem zboru 5. junija 1921 so sprejeli nova Pravila Društva finančne kontrole v Ljubljani. Naslonila so se na pravila svoje predhodnice iz leta 1907. Imela so sedemintrideset členov, ki so podrobno urejali organiziranost in delovanje tega društva. Šlo je za stanovsko organizacijo, ki je imela precej podobno vlogo, kot jo imajo danes sindikati dejavnosti.

¹⁰ *Glavna skupščina Saveza, Finansijska kontrola*, št. 1, 1921, str. 4.

¹¹ *Sa skupščina kr. finans. kontrola, Finansijska kontrola*, št. 1, 1921, str. 4.

¹² *Uredba o prevedbi na dinarske plače državnih uslužbencev v krajih izven Srbije in Črne gore*, Ur. list DVS, št. 57/21, z dne 28. maja 1921.

¹³ *Iz oblasti Slovenije, Finansijska kontrola*, št. 1, 1921, str. 4.

¹⁴ Adam Pavičić: *Istoriijat Udruženja Zvaničnika Finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 18, 1932, str. 2–7.

Zaradi tega se mi zdi umestno, da opozorim na nekatere določbe iz teh pravil.

V prvem členu je bilo zapisano, da gre za nepolitično društvo, čigar delovanje se razteza na okoliš oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani. Namen društva je bil, da varuje stanovske interese pripadnikov finančne kontrole, pomaga članom ter njihovim vdovam oziroma sirotam, pospešuje izobrazbo članov, izdaja svoje glasilo ali druge strokovne publikacije, nudi pravno pomoč, prireja razne oblike povezovanja ter sodeluje v zvezi društev z enakimi nameni.

Člani so bili redni, podporni in častni. Denar za delovanje je društvo pridobivalo iz vpisnine, mesečne članarine, prispevkov za pogrebni sklad in darila. Društvo je vodil odbor enajstih članov. Redni občni zbor je bil vsako leto, praviloma maja, in je med drugim potrjeval letno poročilo odbora, sprejemal morebitne spremembe pravil, razpolagal z društvenim premoženjem in za leto dni volil nov odbor. Podrobno je bil določen način volitev odbora.

Društvo je imelo lastno strokovno knjižnico, ki so jo imenovali po pokojnem nadkomisarju finančne straže Karolu Mikanu iz Prage, ki je društvu podaril knjige.

Pogrebni sklad je bil dobrodelna ustanova, ki je ob smrti skladovega člana dal svojem denarno podporo, ki so ji največkrat rekli posmrtnina. Denar v ta sklad se je stekal iz vpisnine članov in letnega prispevka. Znesek vpisnine je bil odvisen od starosti člana in je znašal za mlajše od 25 let po 5 dinarjev, za tiste, stare do 45 let, pa po 60 dinarjev. Letni prispevek je bil 2 dinarja.

Pravila so urejala vsa druga vprašanja, povezana z delovanjem tega ali drugega društva, in jih je zahteval ustrezen društveni predpis. Sem so spadale določbe o prenehanju članstva, reševanju sporov med člani (častno razsodišče), razpustitvi društva itd.¹⁵

Ta pravila je 17. avgusta 1921 odobril oddelek za notranje zadeve Pokrajinske uprave za Slovenijo. To je s svojim podpisom potrdil dvorni svetnik Janko Kremenšek, ki je zastopal pokrajinskega namestnika Ivana Hribarja.

Pravila slovenskega društva so se menjala in spreminjala vzporedno z organiziranostjo na ravni celotne kraljevine. Na glavni skupščini zveze finančne kontrole, ki je bila 27. in 28. junija 1927 v Beogradu, so

¹⁵ AS, 68, Upravni oddelek KBUDB, Serija društvenih pravil po kartoteki, št. 5913.

sprejeli nova pravila zveze, spremembe in dopolnitve pravil o posmrtninskem skladu ter pravila o posojilih.¹⁶ Zaradi tega se je ljubljansko društvo preimenovalo v »Dravsko sekcijo udruženja zvaničnikov finančne kontrole v Ljubljani«, kar je bilo uradno potrjeno 27. oktobra 1929.¹⁷ Ministrstvo za finance je 24. marca 1932 potrdilo nova pravila združenja zvaničnikov finančne kontrole in pravila posmrtninskega sklada, brez pripomb jih je 28. marca 1932 vzelo na znanje tudi notranje ministrstvo, zato so začela veljati in so jih objavili hkrati z odločbama obeh ministrstev.¹⁸ Na skupni seji upravnega in nadzornega odbora dravske sekcije, ki je bila 21. maja 1932 v Celju, je predsednik sekcije poročal, da so upravi policije v Ljubljani 7. maja 1932 predložili spremembe pravil sekcije, ki so jih odobrili.¹⁹

Kritično do obmejne čete

Slovensko društvo finančne straže je bilo kritično do prvih vesti, da se pripravlja oblikovanje obmejne čete tudi v nekdanjih avstroogrskih pokrajinah. Finančni stražniki so tedaj že uspešno varovali celotno demarkacijsko črto na slovenskem ozemlju Kraljevine SHS. To je bila tudi ena ključnih okoliščin, da je bilo njihovo število precej veliko. Ta posebna vrst vojske je bila na celotni državni meji oblikovana s kraljevo uredbo iz jeseni 1920.²⁰ Ta je konec leta 1921 postala zakon, ki je bil v slovenskem uradnem listu objavljen dobro leto pozneje.²¹

Poleti 1921 je stanovsko glasilo objavilo slovenski članek, v katerem je nepodpisani pisec sporočal, da so v Sloveniji 1. avgusta 1921 začeli ob meji vzpostavljati enote obmejne čete. Vprašal se je, kaj bo s presežkom pripadnikov finančne straže. Društvo se je zato obrnilo na dr. Gregorja Žerjavo, narodnega poslanca, da bi pri ministru za finance izposloval premestitev presežnih financarjev iz Slovenije v druge predele države, kjer teh glede na predvideno število ni bilo dovolj. V isti zadevi se je obrnil tudi na delegacijo finančnega ministrstva v Ljubljani. Ob

¹⁶ M. Sobajić: *Naš VIII. Društveni Kongres, Finančna kontrola*, št. 14, 1927, str. 1–2 in 23–25.

¹⁷ AS, 68, Upravni oddelek KBUDB, Serija društvenih pravil po kartoteki, št. 5913.

¹⁸ *Pravila Udruženja zvaničnika finansijske kontrole Kraljevine Jugoslavije, Finansijska kontrola*, št. 4, 1932, str. 1–7.

¹⁹ *Zapisnik, Finansijska kontrola*, št. 3, 1933, str. 22.

²⁰ *Uredba o obmejni četi*, Ur. list DVS, št. 142/20, z dne 6. decembra 1920.

²¹ *Zakon o obmejni četi*, Ur. list PUS, št. 2/23, z dne 5. januarja 1923.

imela sedem podtočk, so med drugim navedli, naj zakon o finančni kontroli uredi za to kontrolo enake prejemke, kot veljajo za orožništvo, policijsko stražo in obmejno četo, pokojninska doba pa naj se zniža s 35 na 30 let.³²

V Ljubljani je bila 17. decembra 1933 skupna seja upravnega in nadzornega odbora dravske sekcije. Predsednik Ivan Gvardjančič je poročal o delu upravnega odbora in orisal prizadevanja za povečanje števila sistemiziranega moštva v Sloveniji za 200 mož. To je utemeljil takole: *»Finančna kontrola v Dravski banovini je z delom preobremenjena. Če pomislimo, da opravlja vse eksekucijske posle, transferacije in prodaje zarubljenih predmetov, vrši vse poizvedbe za odmero pridobnine, odmero vojnice, odmero zgradarine, vrši popis zgradb, pobira občinske in banovinske davčnine na alkoholne pijače in druge predmete, vrši kontrolo pravilnega plačevanja uslužbenskega davka, najemnih pogodb itd., pridemo do zaključka, da se s sedanjim staležem ne da več izhajati, marveč se mora stalež zvišati za najmanj 200 mož.«* Sklenili so, da si bodo prizadevali tudi za to, da bi bili financarji oproščeni plačevanja prijavnine in letne takse za svoja kolesa, saj so jih uporabljali zgolj za službene namene. Pohvalno so ocenili, da je dravska sekcija skupaj nabavila blago za uniforme pri tovarni v Paračinu in plačala 100.000 dinarjev. Prav zaradi velike količine je dosegla znižanje cene: v drobni prodaji je stal meter blaga med 220 in 240 dinarjev, sekcija pa je za meter plačala le 170 dinarjev.³³

Na rednem občnem zboru sekcije, ki je bil 29. aprila 1934 v Celju, so sprejeli resolucijo, ki je obsegala enajst točk. V osmi točki so zapisali: *»Naj se odpravijo mesečne pismene naloge, in sicer za podpreglednike, ki imajo nad 10 let službe, ker se dogaja, da se šoloobvezni otroci zvaničnikuročetu, ki piše take naloge, takorekoč smejejo v brk.«*³⁴

Na občnem zboru v Celju so 28. aprila 1935 sprejeli spomenico, ki je obsegala šestnajst točk. V enajsti točki so zapisali, naj se nedeljski pouk v oddelkih ukine, poteka naj ob delavnikih, ker so uslužbenci vse nedeljske popoldneve v službi. V šestnajsti točki so se zavzeli za poenostavitev pisarniškega poslovanja, odpravo obveznega vodenja registra vozil, beležk o eksekuciji itd.³⁵

Na občnem zboru v Celju so 8. maja 1938 sprejeli resolucijo, v kateri so med drugim zapisali, da je treba odpraviti 5-odstotno pristojbino

³² Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 13, 1933, str. 3–5, 1. točka resolucije, podtočki a) in b).

³³ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 3, 1934, str. 5–7.

³⁴ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 13, 1934, str. 12–13.

³⁵ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 9, 1935, str. 11–14.

za kontrolo javnih prireditev, namesto nje naj bi izplačevali nagrado zvaničniku, ki bi to prireditev nadzoroval, po 8 dinarjev na uro podnevi in 10 dinarjev ponoči. Stalež moštva v Sloveniji bi se moral povečati na 620 mož. Med opravljanjem notranje službe bi zadostovala oborožitev z revolverjem, s puško pa le v zunanji službi.³⁶

Solidarnost ob različnih dogodkih

Moštvo je pokazalo solidarnost ne le ob smrti tovarišev, ampak tudi ob drugih nesrečah in dogodkih. Če je članu društva oziroma sekcije umrl družinski član, so mu izplačali določeno denarno pomoč, praviloma iz sredstev posmrtnega sklada. Take podatke so objavljali v stanovskem glasilu.

Franjo Goričan je bil preglednik, in ker je bil zadnjih petnajst mesecev stalno na bolniškem dopustu, so ga odpustili iz službe, čeprav mu je le malo manjkalo, da bi izpolnil pogoje za upokojitev. Iz posmrtnega sklada ljubljanske sekcije so mu dali 10.000 dinarjev pomoči, za katero se je zahvalil tudi v glasilu zveze.³⁷

Vas Gornje Jezero pri Cerknici je 5. avgusta 1928 zajel velik požar, ki je uničil poslopje, v katerem je bil oddelek finančne kontrole, in tudi hiše, kjer so stanovali poročeni možje tega oddelka. Vzrok požara je bila nepazljivost, s slamo krite strehe pa so pospešile moč ognja, poleg tega pa v vasi ni bilo prostovoljnega gasilskega društva.³⁸ Za pogorele tovariše so začeli zbirati prostovoljne prispevke, na začetku leta 1929 pa je ljubljanska sekcija objavila seznam darovalcev ter zbrano vsoto: 1.014 dinarjev in 40 par.³⁹ Z zbiranjem prispevkov so nadaljevali.

Dravska sekcija zvaničnikov finančne kontrole, kot se je tedaj uradno imenovala, je na rednem letnem občnem zboru 22. maja 1932 v Celju sprejela sklep, da se za pomoč odpuščenim tovarišem rezervira 15.000 dinarjev in nato objavi javen razpis za podelitev pomoči. Šlo je za marca istega leta odpuščene financarje, kar je bila posledica zmanjševanja števila zaposlenih v tej stroki. Razpis so objavili ne le v stanovskem glasilu, pač pa tudi v dnevnikih *Slovenec* in *Slovenski narod*.⁴⁰ Ko je potekel

³⁶ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 6, 1938, str. 105–108.

³⁷ Javna zahvala, *Finansijska kontrola*, št. 45, 1931, str. 12–13.

³⁸ Ivan Blaško: *Požrtvovanje organa f. kontrole*, *Finansijska kontrola*, št. 18, 1928, str. 13.

³⁹ *Finansijska kontrola*, št. 1, 1929, str. 23–24.

⁴⁰ Dnevne vesti, *Slovenski narod*, 2. junija 1932, str. 3. Ostale vesti, *Slovenec*, 3. junija 1932, str. 5.

dvomesečni rok od celjskega sklepa, je upravni odbor pregledal prispele prošnje in odločil o ugoditvi ali zavrnitvi. Upoštevali so, koliko časa je bil prosilec v ljubljanski sekciji in njenem posmrtnem skladu, premoženjske in pridobitne razmere. Prispelo je sedemindvajset prošenj, osem so jih izločili, ker prosilci niso bili člani društva, preostalih devetnajst pa so ugodno rešili. Pomoč je znašala med 200 in 1.650 dinarjev, skupaj so razdelili 13.000 dinarjev, 2.000 dinarjev pa so rezervirali za morebitne poznejše upravičene prošnje.⁴¹

Gmotne razmere naših financarjev kaže tudi podatek, da so blagajno slovenske sekcije težile tri stvari: neredno odplačevanje posojil, ki so jih posamezniki najeli za reševanje svojih denarnih težav; zaostanek oziroma neredno plačevanje članarine; kolektivno plačevanje članarine, saj so čakali na zadnjega člana in jo nato poslali v Ljubljano. Julija 1932 je sekcija imela za 61.712 dinarjev in 50 par izdanih posojil članom, za katera bi ji tisti mesec morali vrniti 6.171 dinarjev in 25 par, dejansko pa so vrnili le 1.714 dinarjev in 50 par. Zaradi teh zaostankov pri odplačevanju društvenih posojil niso mogli odobravati novih. Članarino je plačeval celoten oddelek hkrati, zaradi tega je prihajalo do zaostankov. V vodstvu sekcije so predlagali, da bi se to dalo rešiti s prenosom na posameznika prek plačila položnice.⁴²

Sindikavno okrevališče v Goričah pri Golniku

Zapisal sem že, da sta upravni in nadzorni odbor dravske sekcije na seji 18. decembra 1932 med obravnavo težkih delovnih pogojev financarjev pri nas med drugim navedla prizadevanja, da bi v bližini banovinske tuberkulozne bolnišnice na Golniku poiskali možnost za nakup stavbe, primerne za sindikalno okrevališče.⁴³

Pobudo so posredovali upravi združenja zvaničnikov finančne kontrole in na 15. glavni skupščini tega združenja, ki je bila 27. in 28. maja 1934 v Zagrebu, so sprejeli sklep, da odkupijo hišo v vasi Goriče pri Golniku za okrevališče bolnih članov in njihovih družin. V ta namen so namenili 100.000 dinarjev iz sklada za izgradnjo doma združenja v Beogradu. Ožji vodstvu združenja in ljubljanske sekcije sta si nato ogledali

⁴¹ Iz *Udruženja, Finansijska kontrola*, št. 8, 1932, str. 31.

⁴² Dravska sekcija udruženja zvaničnikov finančne kontrole Ljubljana, *Finansijska kontrola*, št. 11, 1932, str. 5.

⁴³ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 3, 1933, str. 10–13.

predvideno poslopje, ki je imelo deset sob, tri kletne prostore in dve stranišči. Sklenili so pogodbo o nakupu za 77.000 dinarjev. Preostalih 23.000 dinarjev so predvideli za stroške prepisa lastništva in druge stroške. Za Goriče so se odločili, ker je mnogo financarjev bolehalo za tuberkulozo, v neposredni bližini pa je bila banovinska bolnišnica za take bolezni. Navedli so podatek, da je v osmih letih delovanja posmrtnega fonda združenje izplačalo tri četrtine posmrtnin družinam pokojnih članov, ki so umrli za tuberkulozo; letno jih je za to boleznijo umrlo blizu trideset.⁴⁴

Spomladi 1935 so objavili razpis za upravnika okrevališča v Goričah. Navedli so, da bo izbrani tam brezplačno stanoval in obenem skrbel za kuhinjo. Prednost za to mesto so dobili upokojeni uslužbenci finančne kontrole. Rok za prijavo na razpis je bil 1. junij 1935.⁴⁵

Poleti 1935 je stanovsko glasilo že sporočilo, da je okrevališče urejeno in bo lahko začelo poslovati 20. avgusta tega leta. Namenjeno je bilo vsem aktivnim in upokojenim zvaničnikom ter uradnikom finančne kontrole in njihovim družinam, ki so člani ene od sekcij združenja in posmrtnega fonda. Prijave bodo oddali na sedežu sekcije, ki bo potrdila članstvo v stanovskem društvu in jih nato odposlala sekciji v Ljubljani, ta pa bo razporejala uporabnike glede na čas prispetja prijav. Do tja je bilo možno potovati z vlakom do Kranja in nato po tržiški progi do Križ, ki so približno 4 kilometre oddaljene od Gorič. V sedmih sobah so po tri postelje, skupaj enaindvajset, v vsaki sobi je tridelna omara, miza, trije stoli, umivalnik in obešalnik. V jedilnici je tudi knjižna omara, kamor bo ljubljanska sekcija dostavila knjige za branje. Celodnevna oskrba stane 15 dinarjev. Pranje posteljnine ali perila je treba plačati posebej, po 2 dinarja za rjuho ali srajco. Čiščenje obleke, obutve in ogrevanje se plačajo po dogovoru z upravnikom doma. Režijski stroški znašajo dnevno 2 dinarja po osebi.⁴⁶

Dravska sekcija združenja zvaničnikov finančne kontrole v Ljubljani je 19. avgusta 1935 izdelala Poslovník in hišni red okrevališkega doma v Goričah, ki ga je uprava združenja potrdila ter je začel veljati 24. avgusta 1935. Objavljen je bil v slovenščini, v srbohrvaščini pa v cirilici.⁴⁷

⁴⁴ Mar. Klobučar: *Oporavilište Gorič, Finansijska kontrola*, št. 3, 1935, str. 14–15. Vsi neslovenski avtorji so ime vasice Goriče napačno pisali kot Gorič.

⁴⁵ *Konkurs za nadzornika kuče na Goriču, Finansijska kontrola*, št. 5, 1935, str. 20.

⁴⁶ *Otvaranje oporavilišta finansijske kontrole na Goriču, Finansijska kontrola*, št. 9, 1935, str. 19.

⁴⁷ *Finansijska kontrola*, št. 10, 1935, str. 25–27.

Oporavilište Gorič

Lice zgrade

Izgled iz dvorišta

U vezi članka o kupovini zgrade oštampanog u našem društvenom časopisu broj 3 od marta t.g. donosimo prednje slike, koje smo naknadno primili od Dravske sekcije udruženja.

Zgrada je potpuno renovirana, tako da potpuno odgovara namenjenoj svrsi.

Odmah čim skupština udruženja odobri potrebnu sumu novca za kupovinu nameštaja, pristupiće se ovoj kupovini i otvaranju oporavilišta.

Sva bliža upustva o načinu prijema i lečenju u oporavilištu donećemo blagovremeno odmah čim skupština donese potreban pravilnik. Nadamo se da će ovi poslovi biti dovršeni potpuno do kraja jula t.g. i da će počev od 1. avgusta t.g. oporavilište biti otvoreno.

Uprava udruženja

Stanovsko okrevališče v vasi Goriče pri Golniku (Finansijska kontrola, št. 5, 1935, str. 5)

Dom je včasih služil tudi za seje vodstva slovenske sekcije. Skupna seja upravnega in nadzornega odbora je tam potekala 5. januarja 1936. Na njej so med drugim sklenili, da bodo izbrali najboljšega ponudnika za skupno nabavo koles, članstvo pa bodo nato o tem obvestili z okrožnico. Seja je trajala od 9.00 do 18.00, hrano pa jim je z ženino pomočjo skuhal Anton Ivančič, upravnik doma, sicer upokojeni preglednik finančne kontrole.⁴⁸ Konec poletja 1936 je dom obiskal tudi pevski zbor ljubljanske sekcije financarjev, ki ga je vodil Janez Šuster. Gostom, med katerimi je bil tudi predsednik upravnega odbora združenja Marijan Klobučar, je zapel narodne in umetne pesmi.⁴⁹

Dom je kmalu doletela naravna nesreča. Ponoči s 4. na 5. februar 1936 je Gorenjsko prizadel močan vihar, ki je na okrevališču odtrgal streho, nastalo pa je za okoli 14.000 dinarjev škode. Da so to takoj odpravili, je poročal predsednik ljubljanske sekcije na rednem letnem občnem zboru, ki je bil 24. maja 1936 v Celju.⁵⁰

V tem okrevališču je bila 20. decembra 1936 spet skupna seja upravnega in nadzornega odbora dravske sekcije združenja zvaničnikov finančne kontrole. Predsednik je poročal o prizadevanjih za izboljšanje gmotnega položaja članstva. Na kraljevski banski upravi Dravske banovine se je osebno večkrat zavzemal za to, da bi zalotnino za banovinsko trošarino izenačil s tisto pri državni trošarini. Dragiša Vidaković, načelnik oddelka za finančno kontrolo pri finančnem ministrstvu, je bil na inšpekcijskem potovanju po Dravski banovini in je ob tej priložnosti 19. oktobra 1936 sprejel delegacijo dravske sekcije, ki mu je orisala gmotno in številčno stanje finančne kontrole v Sloveniji. Na tej skupni seji so se zavzeli za to, da bi prilogo lista *Finansijska kontrola* prejeli vsi uslužbenci te kontrole.⁵¹

Da bi članom olajšali potovanje v Goriče, so objavili vozni red avtobusov od železniške postaje Križe do Golnika in obratno ter od Golnika do železniške postaje Kranj oziroma obratno. Cena prevoza s prtljago vred je bila 10 dinarjev.⁵²

Na 19. kongresu združenja, ki je bil od 14. do 19. avgusta 1938 v Splitu, so sprejeli sklep, da se to okrevališče odpre za vse člane stanovskih združenj državnih uslužbencev. Zaradi tega je bilo treba spremeniti in

⁴⁸ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 3, 1936, str. 12–13.

⁴⁹ *Četrdeset dana na Goriču*, *Finansijska kontrola*, št. 8, 1936, str. 10–11.

⁵⁰ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 8, 1936, str. 19–23.

⁵¹ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 2, 1937, str. 35–38.

⁵² *Finansijska kontrola*, št. 6, 1937, str. 164.

dopolniti poslovnik ter hišni red okrevališča. Predsednik je na skupni seji upravnega in nadzornega odbora dravske sekcije 12. februarja 1939 poročal, da je oskrbna cena za ustanovne in dobrodelne člane teh združenj bila 30 dinarjev na dan, za člane združenja zvaničnikov finančne kontrole pa 22 dinarjev na dan.⁵³

Predsedniki slovenskega društva

Stanovska organizacija finančnih stražnikov v Sloveniji je doživela več sprememb. Najprej je bilo samostojno društvo, ki je nadaljevalo izročilo iz cesarskih časov. Ko je bila vzpostavljena organiziranost na širšem območju države, je postala sekcija. Z letom 1931 je tudi ona doživela prisilno skrčenje članov le na zvaničnike in izločitev uradnikov.

Vodstvo društva oziroma sekcije so volili na vsakoletnih občnih zborih, ki so potekali v različnih krajih Slovenije, največkrat pa v Celju. Šlo je za predsednika upravnega odbora, ki je imel vlogo predsednika društva ali sekcije. Ker je imela ta sindikalna organizacija pomembno vlogo za življenje in tudi delo ne le članstva, marveč tudi celotnega moštva, ne bo odveč, če povem, kdo so bili na njenem čelu:

- 1) Jakob Skubic, 1919–1920;
- 2) Franc Burger, 1920–1921;
- 3) Peter Držaj, 1921–1924;
- 4) Janko Resman, 1924–1926;
- 5) Dinko Ozimič, 1926–1928;
- 6) Andrej Horvat, 1928–1930;
- 7) Ivan Gvardjančič, 1930–1935;
- 8) Leopold Zabukovec, 1935–1941.

Zgodilo se je, da je novoizvoljeni predsednik zaradi osebnih razlogov odstopil, upravni odbor pa je na to mesto imenoval dotedanjega namestnika oziroma podpredsednika. Tako je bil Dinko Ozimič na občnem zboru v Celju 6. maja 1928 že tretjič izvoljen za predsednika,⁵⁴ na seji upravnega odbora 17. junija 1928 pa je iz zdravstvenih težav podal odstop, zato je odbor na to mesto imenoval njegovega namestnika Andreja Horvata.⁵⁵

⁵³ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 4, 1939, str. 153–154.

⁵⁴ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 11, 1928, str. 9–10.

⁵⁵ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 14, 1928, str. 21–22.

Na rednem letnem občnem zboru ljubljanske sekcije, ki je bil 28. aprila 1935 v Celju, je bil za predsednika upravnega odbora ponovno izvoljen Ivan Gvardjančič. Ker je bil kmalu nato premeščen na območje Drinske banovine, je 29. junija 1935 odstopil s te funkcije in se članstvu zahvalil za dolgoletno sodelovanje. Na njegovo mesto je istega dne stopil dotedanji namestnik Leopold Zabukovec,⁵⁶ ki je na tej funkciji ostal do razpada države.

Letni občni zbori društva oziroma sekcije so trajali po en dan. Od leta 1926 dalje, ko je o teh shodih ohranjena pisna sled v stanovskem glasilu, pa do zadnjega občnega zbora 5. maja 1940, je bilo petnajst takih srečanj in le dve sta bili zunaj Celja: 2. maja 1926 v Ljubljani in 4. maja 1930 v Mariboru. Na kraj srečanja je vplivala cena izposoje dvorane, njena primerna velikost, enakomerna oddaljenost kraja srečanja in ugodno počutje navzočih.

Na občnem zboru so sprejemali poročila za preteklo leto, volili novo vodstvo, določili finančni načrt za prihodnje leto, sprejemali resolucije in podobno. Udeležilo se ga je različno število članov. Na zadnjem shodu 5. maja 1940 v Celju je bilo 371 članov od skupaj 582 rednih članov dravske sekcije.⁵⁷

Navadno so na zboru predložili po dve listi za upravni in nadzorni odbor. Volitve so odločile, katera od njiju je zmagala. Vsi člani obeh odborov so imeli tudi izvoljene namestnike, zato je ob morebitni odsotnosti ali premestitvi člana lahko takoj vstopil njegov namestnik.

Slovenski avtorji strokovnih priročnikov

V knjižnicah enot finančne kontrole so nabavljali literaturo, ki je bila raznovrstna, na primer brošure s ponatisi zakonov, uredb, pravilnikov in drugih pravnih aktov, ki so jih izdajali državni organi, zlasti finančno ministrstvo; strokovni priročniki, ki so jih napisali finančni strokovnjaki ali starešine finančne kontrole, izdali pa v ministrstvu ali stanovski organizaciji; publikacije o Kraljevini SHS oziroma Jugoslaviji, kraljevski rodbini itd.; nekatera leposlovna dela. Podobna gradiva je nabavljala tudi društvena oziroma sekcijaska knjižnica v Ljubljani. Med pisci strokovnih priročnikov so bili tudi slovenski financarji.

⁵⁶ Članstvu Dravske sekcije!, *Finansijska kontrola*, št. 10, 1926, str. 28.

⁵⁷ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 6, 1940, str. 125–127.

Alojzij Ermenc, podpreglednik, je v samozaložbi izdal delo z naslovom *Knjiga za preračunavanje vseh vrst obsegov, površin in vsebin z M-mero in z metrom*, ki je izšla na začetku leta 1922. Črka M v naslovu knjige je pomenila Matijevičevo mero, imenovano po njenem avtorju.

Zvonko Česnik (tudi Anton ali Janko), preglednik, je leta 1922 napisal knjigo *Trošarina na žganje*, ki jo je založilo društvo finančne kontrole v Ljubljani, obsegala je 150 strani, cena pa je bila 15 ali 17 dinarjev, odvisno od kakovosti vezave.

Pri ugotavljanju državne, banovinske in občinske trošarine so morali finančni stražniki pogosto izmeriti količino tekočin tudi v nepolnih sodih. Ob tem so uporabljali okorne sodomere in različne tablice oziroma razpredelnice. Zaradi dolgih in kompliciranih izračunov je bilo njihovo delo v večjih točilnicah in založnih kletih precej zamudno. Frido Lenard, preglednik, je sestavil nove tablice za izmero tekočin v nepolnih sodih. Leta 1930 jih je v obliki žepne knjige izdal v samozaložbi, pod naslovom *Poljudna navodila za izračunavanje tekočin v nepolnih sodih in valjih*. Knjižica je izšla v Šentvidu nad Ljubljano. Obsegala je 164 strani. V predgovoru je 1. maja 1930 zapisal, da bo v drugem zvezku zbirke *Žepna knjižica* objavil navodila za izračunavanje površin in prostornin.

Zveza finančne kontrole je sama izdajala nekaj literature. V letu 1927 in 1928 sta izšla *Almanaha*, leta 1930 je izdala *Stručni zbornik*. Večino strokovnih priročnikov so oglaševali v stanovskem glasilu.

Leta 1934 je Štefan Sušec, tedaj upokojeni načelnik finančnega oddelka kraljevske banske uprave Dravske banovine, napisal knjigo *Jugoslovansko finančno pravo – neposredni davki, državna trošarina in takse*. Izid je nekoliko kasnil, saj je avtor čakal na spremembe predpisov, uredništvo stanovskega lista pa je ob napovedi knjige zamudo opravičilo s tem, da so predpisi finančne stroke »*raztreseni po vseh mogočih zakonih, uredbah in pravilnikih*«. Knjiga je stala 100 dinarjev.⁵⁸

Nas glas o finančni straži v Sloveniji

Tik ob razpadu Avstro-Ogrske je svojo dejavnost oživel nekdanje »Podporno in pravovarstveno (zaščitno) društvo državnih slug za Kranjsko«, tokrat pod imenom »Društvo državnih uslužbencev na Kranjskem«, sredi leta 1919 pa se je preimenovalo v »Društvo državnih uslužbencev

⁵⁸ Nove knjige, *Nas glas*, št. 1, 1934, str. 3.

kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev za slovensko ozemlje v Ljubljani.«.⁵⁹ Slovensko stanovsko društvo je 31. julija 1919 sklenilo, da bo začelo izdajati svoje glasilo. Sklep je bil uresničen že prvi dan avgusta istega leta, ko je v Ljubljani izšla prva številka tega lista z naslovom *Naš glas*. Uredništvo je imelo sedež v Ljubljani na Rimski cesti 20, v prvem uvodniku pa je zapisalo, da bo list objavljaj besedila v vseh treh jezikih kraljevine oziroma v latinici in cirilici. List bo stanovski, nepolitičen in nestranski, zastopal bo gospodarske in stanovske koristi državnih uslužbencev vseh strok. Prva številka je stala 70 vinarjev, saj je bil takrat pri nas v veljavi še avstrijski denar. Leta 1919 je izšlo deset števil, od katerih je šele zadnja imela oštevilčene strani. List je bil že od začetka večinoma slovenski, čeprav je bil zamišljen kot vsedrjavno glasilo javnih uslužbencev, in le redki sestavki so objavljali vesti iz drugih predelov države, zato je leta 1921 postal Glasilo Osrednje zveze javnih nameščencev in upokojencev za Slovenijo v Ljubljani, torej slovenski list. Konec leta 1926 se je ta krovna organizacija državnega uradništva v Sloveniji preimenovala v »Zvezo državnih nameščencev za Slovenijo«, list pa je leta 1927 postal glasilo te zveze. Zakon o uradnikih je leta 1931 privedel do tega, da je občni zbor zveze 21. maja 1931 sklenil razpustiti to organizacijo. Od številke 13 letnika 1931 je imel *Naš glas* podnaslov »List za državne nameščence in upokojence«, od začetka leta 1941 dalje pa »List za državne in samoupravne nameščence in upokojence«. Izhajal je do 1. septembra 1942. Prvi urednik je bil Fran Govekar (1871–1949), in sicer v letih 1919–1922, ki je bil tedaj magistralni svetnik in že uveljavljen pisatelj.⁶⁰

Zveza državnih nameščencev za Slovenijo je do prenehanja svojega delovanja povezovala društva aktivnih in upokojenih državnih nameščencev, ki so to storila prostovoljno. Spomladi 1920 je bilo v zvezo vključenih osemindeset društev aktivnih in upokojenih državnih nameščencev v Sloveniji.⁶¹ Od začetka je bila včlanjena tudi stanovska organizacija slovenskih finančnih stražnikov, ki pa je 23. decembra 1922 začasno izstopila iz zveze, ker naj bi se preveč posvečala gmotnim in socialnim razmeram državnih uslužbencev, ne pa tudi strokovni in splošni izobrazbi članstva.⁶² Poleg tega so bile tedaj neredke zamisli, da bi

⁵⁹ AS, 68, Serija društvenih pravil po kartoteki, enota 26, št. 2399.

⁶⁰ *Enciklopedija Slovenije*, 3. zvezek, g. Govekar, Fran, str. 333–334.

⁶¹ »Sloga« in »Samopomoč«, *Naš glas*, št. 12, 1920, str. 3–4.

⁶² *Iz sekcija, Finansijska kontrola*, št. 2, 1923, str. 9.

finančna straža sama izdajala svoje stanovsko glasilo, do česar je na ravni države res prišlo.⁶³

Vsi člani zveze so lahko pisali v ta list in tako so v njem izhajali tudi sestavki o finančni straži pri nas. Ne bo odveč, če v naslednjem razdelku omenim nekaj teh prispevkov.

Delegacija ministrstva financ v Ljubljani je na začetku avgusta 1919 posredovala beograjski ukaz vsem vodstvom preglednih okrajev in oddelkom finančne straže, da morajo stražniki v desetih dneh nabaviti srbske čepice, imenovane šajkače, sicer bodo odpuščeni iz službe. Dotlej so nosili stare avstrijske čepice z državno kokardo. To je naletelo na piker odziv v tem glasilu, avtor prve kritike tega ukaza pa je med drugim zapisal, da so avstrijski birokrati »bili pravi pritlikavci proti našim – jugoslovanskim!«⁶⁴ Že v naslednji številki je izšel članek, ki je opozoril na velik strošek nakupa novega pokrivala. Tedaj so finančni stražniki prejeli po 120 kron letnega državnega prispevka za nabavo uniforme, kar je komaj zadoščalo za nakup dveh podplatoev za čevlje. Pripomnil pa je, da so kaznilniški pazniki tedaj prejeli po 900 kron podpore za uniformo v gotovini, ki je ostala enaka kot v avstrijskih časih.⁶⁵

Na kritiko je naletel tudi tisti del istočasnega ukaza, da morajo stražniki po vojaško pozdravljati vse po činu višje vojaške in orožniške starešine, tako domače kot tiste iz zavezniških držav. Po mnenju pisca bi bilo treba urediti predvsem pozdravljanje znotraj finančne straže same, šele nato pa za druge starešine. Urednik je pripisal, da se s tem mnenjem strinja, o tem pa naj vprašajo delegata ministrstva za finance v Ljubljani.⁶⁶

List je bralce obvestil, da od oktobra 1919 dalje finančni stražniki niso prejeli dotedanje letne doklade za nabavo uniforme v višini 120 kron, ker da bodo dobili novo. Do srede marca 1920 pa niso prejeli niti denarja niti nove obleke.⁶⁷ Delegat ministrstva financ v Ljubljani je jeseni 1919 prejel pismo, ki je opisalo težavne razmere finančne straže v Prekmurju: ni bilo stanovanj, vladala je velika draginja, madžarsko prebivalstvo je bilo nenaklonjeno tem stražnikom.⁶⁸

⁶³ A. Česnik: Izpremembe pravil društva finančne kontrole, *Naš glas*, št. 21, 1921, str. 2–3. V. Dolinar: Pred občnim zborom društva finančne kontrole, *Naš glas*, št. 22, 1921, str. 3.

⁶⁴ J. Kocmur: Sajkača, *Naš glas*, št. 3, 1919, str. 4.

⁶⁵ M. Velikonja: Še enkrat »sajkača«, *Naš glas*, št. 4, 1919, str. 5.

⁶⁶ Vojaški pozdrav, *Naš glas*, št. 6–10, 1919, str. 13.

⁶⁷ Š. O.: Finančna straža, *Naš glas*, št. 11, 1920, str. 5.

⁶⁸ Iz Prekmurja, *Naš glas*, št. 6–10, 1919, str. 13.

Glasilo je opozorilo tudi na neprimerne odnose med državnimi uslužbenci. Vodja oddelka finančne straže v Kranjski Gori, preglednik Lavtizar, je 23. marca 1920 stopil v carinske prostore na železniški postaji v Kranjski Gori, službujoči carinik pa mu je zbil pelerino in šajkačo, nato pa sta ga vojaka porinila na peron. Ko je hotel vzeti svojo pelerino in kapo, sta mu vojaka grozila z naperjenima puškama.⁶⁹ Zanimiv je sestavek o ugledu finančne straže, ki ga je napisal eden od teh stražnikov, zaposlen v Železnikih, svoj priimek pa je zapisal še v nemški pisavi. Ugled finančne straže je manjši od ugleda orožnikov. Naštel je tri razlike med tema moštvoma: orožniki skrbijo za varnost življenja in imetja, finančni stražniki pa za plačevanje davkov in pristojbin; pravice prvih so večje od tistih pri drugih, posebej pri hišnih preiskavah; prejemki prvih so višji od tistih pri finančnih stražnikih. To so bili nekateri razlogi za nižji ugled slednjih.⁷⁰

Naš glas je bil tako rekoč ves čas v denarnih težavah, saj je bil odvisen od naročnine in prostovoljnih prispevkov. Imena darovalcev za tiskovni sklad so sprti objavljali v posebni rubriki. Na začetku leta 1921 je moštvo oddelka finančne straže Sladka Gora (Vrh) podarilo glasilu 134 kron, oddelek na Vrhniki pa 170 kron.⁷¹

Ob prvem aprilu 1921 so nekateri ljubljanski dnevnikarji objavili potegavščino na račun finančne kontrole. Zapisali so, da je oblastni inšpektorat te kontrole začel delovati prav na ta dan in ima izpostavo v Mariboru. Navedli so funkcionarje v tem inšpektoratu v Ljubljani in ekspozituri v Mariboru. Šlo je za prava imena starešin te kontrole pri nas. Uredništva so namreč prejela s pisalnim strojem napisano notico in jo objavila.⁷² O tem je poročal tudi *Naš glas*.⁷³

Uredba o organizaciji finančne kontrole iz leta 1921 je določila, da so v tej kontroli lahko zaposleni le državljani naše kraljevine.⁷⁴ Tedaj so v tej straži delovali številni Primorci, ki so bili stalno prijavljeni za bivanje pod Kraljevino Italijo in so morali urediti naše državljanstvo. Zaradi tega je stanovsko glasilo objavljalo daljši članek o postopku za pridobitev

⁶⁹ Finančna straža v boju z »balkansko kulturo«, *Naš glas*, št. 16, 1920, str. 6.

⁷⁰ Ivan Volzhauscheg: Ugled finančne straže, *Naš glas*, št. 18, 1920, str. 5.

⁷¹ Finančna straža, *Naš glas*, št. 3, 1921, str. 4.

⁷² Pokrajinski inšpektorat finančne kontrole, *Jutro*, 1. aprila 1921, str. 2. Pokrajinski inšpektorat finančne kontrole, *Slovenski narod*, 1. aprila 1921, str. 3. Pokrajinski inšpektorat finančne kontrole, *Slovenec*, 1. aprila 1921, str. 3.

⁷³ Oblastni inšpektorat finančne kontrole v Ljubljani, *Naš glas*, št. 14, 1921, str. 4.

⁷⁴ Ur. list DVS, št. 7/21, z dne 21. januarja 1921, čl. 36.

našega državljanstva.⁷⁵ Spomladi 1921 je list sporočil, da je nekdanji sklad finančne straže iz časa Avstro-Ogrske dejansko izgubljen, saj so manjkali podatki, na podlagi katerih bi slovenski stražniki izterjali vložena sredstva.⁷⁶ Narodna vlada SHS v Ljubljani je konec leta 1918 z naredbo določila, da ima finančna straža enake prejemke kot pod Avstrijo. Kljub temu so stražnikom odtegovali od plače celo do 100 kron in tega še niso poravnali.⁷⁷ Jeseni tistega leta je izšel sestavek, ki je ironiziral finančno stražo, saj je med drugim zapisal: »*Finančar se spozna po barvi kot kuščar. Ako mu preti nevarnost, zbeži v goščavo (predpisov in odredb) kakor kuščar. Njegova zvestoba je priljubljena, saj igra najpoglavitejšo vlogo – za denar ...*«⁷⁸

Ko je sredi leta 1921 začelo izhajati vsedržavno stanovsko glasilo *Finansijska kontrola*, se je število prispevkov o finančni straži pri nas v *Našem glasu* začelo zmanjševati, kar je razumljivo. Leta 1922 se je avtor članka vprašal, ali smejo državni uslužbenci pri nas stavkati. Ponekod v tujini je to bilo dovoljeno, pri nas pa so razmere tudi bile take, da bi utegnilo priti do tovrstne stavke.⁷⁹ Peter Držaj, zastopnik društva finančne kontrole v Ljubljani, je na razširjeni seji odbora osrednje slovenske zveze opisal bedo nižjih državnih uslužbencev in svojo razpravo sklenil takole: »*Naše potrpežljivosti je konec, za posledice bodo odgovorni drugi činitelji.*«⁸⁰

Tudi trgovci so se zavzeli za izboljšanje gmotnega položaja javnih nameščencev, seveda s svojega stališča. Tako je delegacija celjskih trgovcev izročila spomenico finančnemu ministru dr. Milanu Stojadinoviću, ko je na začetku marca 1923 obiskal Maribor. Četrta točka njihove spomenice je opisala težavne razmere javnih uslužbencev, zaradi česar imajo le-ti manjšo kupno moč, trgovci pa manj prometa.⁸¹ Tega leta je list objavil dva prevoda iz zapuščine ruskega utopičnega anarhista Petra Kropotkina (1842–1921), ki je zagovarjal načelo vzajemne pomoči v družbi in naravi.⁸² Prvi prevod je bilo četrto poglavje iz njegove knjige o francoski revoluciji. List je pripisal, da so razmere pri nas nekoliko podobne

⁷⁵ Anton Česnik: Domovinstvo in državljanstvo finančne kontrole, *Naš glas*, št. 8, 1921, str. 2; št. 9, 1921, str. 2, in št. 10, 1921, str. 2.

⁷⁶ Finančna kontrola, *Naš glas*, št. 19–20, 1921, str. 7.

⁷⁷ Ne samo nočnine in trošnine tudi mesečna plača, *Naš glas*, št. 19–20, 1921, str. 7–8.

⁷⁸ Zelena barva, *Naš glas*, št. 46, 1921, str. 4.

⁷⁹ J. L.: Ali sme uradništvo štrajkati, *Naš glas*, št. 14, 1922, str. 3–4.

⁸⁰ Kaj je novega pri O. Z., *Naš glas*, št. 31, 1922, str. 1–2.

⁸¹ Trgovci za javne nameščence, *Naš glas*, št. 7, 1923, str. 3.

⁸² *Priročni leksikon*, str. 348.

tistim v Franciji leta 1789: nekateri stanovi so primerljivi s povojnimi bogataši, kmetje pa z javnimi nameščenci.⁸³ Drugi prevod je bil iz nje-gove knjige *Medsebojna pomoč v živalstvu in človeštvu*.⁸⁴

Upokojeni preglednik finančne straže, ki je prejemal 144 kron ali 36 dinarjev mesečne pokojnine, je hotel 9. julija 1926 kralju Aleksandru na Bledu izročiti svojo prošnjo in za to priložnost napisano pesem hvalnico. Seveda do kralja ni prišel, pač pa je prošnjo smel izročiti njegovemu pribočniku. Njegovo pesem je objavil stanovski list.⁸⁵

Ko je 13. januarja 1935 v Ljubljani umrl Jakob Skubic, upokojeni inšpektor finančne kontrole, mu je list namenil lep nekrolog. Rojen je bil leta 1862 v vasi Lanišče na Dolenjskem. Opisana je bila njegova živ-ljenjska in poklicna pot. Kot finančni stražnik in starešina je služboval najprej v Trstu, nato v Postojni, Kočevju, Kranju in nazadnje v Ljublja-ni.⁸⁶ Istega leta je list poročal, da so uslužbenci finančne direkcije in drugih uradov finančne uprave iz Ljubljane 1. junija 1935 imeli izlet v Medno, kjer so imeli srečanje v gostilni Cirman.⁸⁷ List je objavil nekro-log tudi za Alojzijem Armelinijem, upokojenim inšpektorjem finančne kontrole, ki je 27. februarja 1938 umrl v Poljanah nad Škofjo Loko.⁸⁸ Podobno je list sporočal, da je 3. januarja 1940 v Ljubljani umrl Martin Kovač, upokojeni oblastni inšpektor finančne kontrole. Rojen je bil leta 1868 pri Zidanem mostu, ob upokojitvi leta 1928 pa je bil na najvišjem položaju v finančni kontroli v Sloveniji.⁸⁹

Omejevanje stanovskih pravic

Najbrž je tudi stanovski oziroma društveni tisk prispeval k temu, da je po uvedbi osebne oblasti kralja Aleksandra na začetku leta 1929 prišlo do omejevanja stanovskega gibanja državnih uslužbencev.

Najprej je na to področje že sredi januarja 1929 posegel zakon o zaščiti države.⁹⁰ Prepovedal je vsakršno stavkovno prizadevanje državnih

⁸³ Peter Kropotkin: Pred viharjem, *Naš glas*, št. 9, 1923, str. 1–2.

⁸⁴ Peter Kropotkin: Medsebojna pomoč pri živalih, *Naš glas*, št. 20, 1926, str. 1–2.

⁸⁵ Kadar sila prikipi do vrhunca, *Naš glas*, št. 20, 1926, str. 2.

⁸⁶ Novi grobovi: Inspektor Jakob Skubic, *Naš glas*, št. 3, 1935, str. 3.

⁸⁷ Izlet finančnega uslužbenstva, *Naš glas*, št. 12, 1935, str. 5.

⁸⁸ Nova grobova, *Naš glas*, št. 6, 1938, str. 2.

⁸⁹ Spet nov grob, *Naš glas*, št. 2, 1940, str. 3–4.

⁹⁰ *Zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi*, Ur. list LMO, št. 5/29, z dne 17. januarja 1929, čl. 13; popravek v Ur. listu LMO, št. 8/29, z dne 23. januarja 1929.

uslužbencev. Udeležencem take stavke je bila zagrožena zaporna kazen od šestih mesecev do treh let, kolovodjam pa še v denarju do 10.000 dinarjev. Enaka kazen bi doletela tistega, ki bi s sabotažo ali pasivnim odporom oviral pravilno izvrševanje službe. Minister za notranje zadeve ter minister za vojsko in mornarico sta dobila pooblastilo, da z uredbo predpišeta pozivanje stavkajočih na vojaške vaje.

Drugi poseg na to področje je bil bolj prefinjen, a nič manj učinkovit. Dotlej so stanovska društva prostovoljno povezovala vse zaposlene v določeni stroki, torej uradnike, zvaničnike in služitelje. Zaradi tega je bila moč takega društva večja, saj so bili uradniki izobraženci, torej nekakšen elitni del društva. Najbolj so poznali pravno ureditev določenega področja in so jo lahko ne le tolmačili, pač pa tudi predvidevali posledice njenega uveljavljanja v praksi. Oblast je uresničila priročno načelo »deli in vladaj«. To nalogo je prevzel nov zakon o uradnikih. Ta je med drugim določil, da so lahko člani stanovskih združenj le uslužbenci iste stroke in istega uslužbenskega reda. Torej morajo biti združenja ločena za uradništvo na eni in za zvaničnike ter služitelje na drugi strani. Upokojenci so lahko bili redni člani, a ne tudi v vodstvu društva. Za isto stroko in isti uslužbenki red je smelo biti samo po eno združenje za celotno kraljevino. Eno in isto združenje je smelo v vsaki banovini imeti le po eno banovinsko sekcijo. Če bi dejavnost društva zadevala službena razmerja in interese, so zanj in člane veljali disciplinski predpisi. Stanovska združenja državnih uslužbencev so nadzorovali resorni ministri, katerim so morala letno poročati o svojem poslovanju. Zoper državne uslužbenke, ki bi kršili te določbe, je bil predviden disciplinski postopek. Vsa obstoječa združenja v državi so se morala v treh mesecih po uveljavitvi zakona o uradnikih nanovo urediti, sicer so morala v pol leta prenehati delovati.⁹¹

Oba predpisa sta pomenila poseg v dotedanjo stanovsko delovanje, čeprav je res, da do stavke med osebjem državne uprave v ožjem pomenu ni prišlo ne prej in ne pozneje; to pa ne velja za državne uslužbenke v širšem, tedanjem pomenu besede, saj so se k stavki zatekli na primer železničarji. Zlasti drugi, uradniški predpis je pomenil vsaj začasno slabitev stanovskega, sindikalnega gibanja med državnimi uslužbenci. Sčasoma so nastala nova društva, usklajena z zahtevami uradniškega zakona, vendar je tedaj država preživljala posledice svetovne gospodarske krize in se je približeval drugi svetovni vojaški spopad.

⁹¹ *Zakon o uradnikih*, Sl list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 76 in 345.

Popusti pri nekaterih firmah

Upokojenska združenja so si prizadevala, da bi za svoje člane dosegla razne popuste pri cenah v zasebnih firmah. To se jim je postopoma tudi posrečilo.

Društvo državnih upokojencev in upokojenk v Ljubljani je bilo na tem področju najbolj prodorno. Dogovorilo se je z nekaterimi firmami, in da bi svoje člane seznanili s temi popusti, je seznam objavljalo v listu *Naš glas*. Tak seznam je sredi decembra 1933 obsegal firme v Ljubljani in drugod v Sloveniji. Pri vsaki je bil naveden odstotek popusta pri cenah.

Na tem seznamu so bili cvetličarna, tri prodajalne čevljev, trije dentisti, prodajalna dežnikov, tri galanterijske prodajalne, trije gostinski obrati, prodajalni jestvin, dvanajst prodajaln konfekcije in modnih izdelkov, prodajalna koles in pisalnih strojev, krznarski tvrdki, krojača, modistinja, trije optiki, tri prodajalne papirja, šolskih in pisarniških potrebščin, trgovina pletenin, prodajalna železnine, osem zdravilišč oziroma kopališč ter pogrebni zavod. Popust je navadno dosegel 10 odstotkov, v zdraviliščih pa zunaj sezone do 50 odstotkov.

V posezoni, ki je trajala od 15. septembra do 15. junija, je v zdravilišču Radio Therma Laško celotna oskrba s popustom za deset dni znašala 600 dinarjev, za dvajset dni pa 1.100 dinarjev. V to so bili vključeni stanovanje, hrana, kopeli in zdravniška oskrba. Parna kopel s perilom v hotelu Slon v Ljubljani je stala 10 dinarjev, brez popusta pa 16 dinarjev, kadna kopel s perilom pa 10 dinarjev namesto 14 dinarjev, ob torkih, sredah, četrtek in petkih pa le po 8 dinarjev.⁹²

Tudi druga upokojenska društva v Sloveniji so si prizadevala za podobne ugodnosti, saj so na ta način blažila svoje socialne stiske. Sredi tridesetih let 20. stoletja je bilo pri nas sedem upokojenskih društev. Dve sta bili splošni, saj sta povezovali člane različnih strok; to sta bili Društvo državnih upokojencev za Dravsko banovino v Ljubljani in Društvo jugoslovanskih državnih in samoupravnih upokojencev in upokojenk v Mariboru. Preostalih pet društev je povezovalo člane in članice določene stroke, zato so jim rekli strokovna društva: Društvo upokojenih orožnikov v Ljubljani, Krajevni odbor združenja častnikov in vojaških uradnikov v Mariboru; Društvo upokojenega učiteljstva v Ljubljani, Društvo upokojenih železničarjev v Ljubljani in Društvo upokojenih delavcev tobačne tovarne v Ljubljani.⁹³

⁹² Seznam članskih ugodnosti, *Naš glas*, št. 24, 1933, str. 5.

⁹³ Koliko je društev upokojencev?, *Naš glas*, št. 20, 15. oktobra 1936, str. 3.

JUGOSLOVANSKO STANOVSKO GLASILO

Še preden je nastala vsedržavna zveza uslužbencev finančne kontrole, so se društva na območju pokrajin nekdanje Avstro-Ogrske odločila, da bodo začela izdajati svoje stanovsko glasilo. Priprave so stekle precej uspešno in nastal je list *Finansijska kontrola*, ki je izhajal vse do razpada Kraljevine Jugoslavije.

Pogled na *Finansijsko kontrolo*

Prva številka *Finansijske kontrole* je izšla 11. julija 1921 v Sarajevu in je imela obliko časopisa. Glasilo naj bi objavljalo sestavke stanovske in strokovne vsebine. V uvodnem članku so zapisali, naj bi vestnik prispeval, da bi uslužbenci finančne kontrole dosegli tako višino, moralno in gmotno, s katero bi zmogli opravljati svoje težke naloge.

Že druga številka je imela obliko revije, velikosti 25 × 24 centimetrov, in po tej plati je bila bolj priročna, zato je tako obliko obdržala polni dve desetletji, vse do konca izhajanja v letu 1941. Izšla je v Doboju, kjer je bil zaposlen sekretar te zveze, Josip Konečny (tudi Jozo Konečni). Pozneje je izhajala v Zagrebu in Skopju, kjer je bil zaposlen vsakokratni predsednik upravnega odbora zveze, in nazadnje je to vlogo prevzel Beograd, kjer je bil sedež zveze. Sestavki so izhajali v pisavi in jeziku avtorjev. To je pomenilo, da so slovenski financarji imeli pravico, članek napisati v slovenskem jeziku, v istem jeziku pa je bil tudi objavljen. Stavci so očitno slabo obvladali latinico, zato je prihajalo do številnih napak, celo takšnih, da kakšnega stavka ni bilo mogoče razumeti. To je bil pač davek večjezičnega značaja revije, ki je bila tiskana v cirilici in latinici. Tudi naslov revije so včasih natiskali v slovenščini.

List je izhajal različno, od tednika do štirinajstdnevnik oziroma mesečnika. V posameznem letu je izšlo naslednje število števil: 1921 – 11;

1922 – 24; 1923 – 22; 1924 – 48; 1925 – 45; 1926 – 24; 1927 – 25; 1928 – 23; 1929 – 19; 1930 – 15; 1931 – 15; 1932 – 18 ; 1933 – 23; 1934 – 17; 1935 – 13; 1936 – 12; 1937 – 12; 1938 – 12; 1939 – 12; 1940 – 12 in 1941 – 4. V letih 1929, 1930 in 1931 so številke označevali zaporedoma, leta 1929 od številke 1 do 19, leta 1930 od številke 20 do 34 in leta 1931 od številke 35 do 49, tako da je v teh treh letih izšlo 49 števil. Z letom 1937 so začeli strani označevati tekoče in ne več tako kot dotlej, ko se je vsaka številka začela z novo oznako strani. Zaradi tega je za ta leta umestno navesti, koliko strani je obsegal posamezni letnik: 1937 – 348, 1938 – 272, 1939 – 308, 1940 – 308 in 1941 – 164.

Vsebina je bila bogata. Obsegala je članke s področja socialnega položaja zaposlenih pri finančni straži, šolanja, orožja in opreme moštva, preskrbovanja z uniformami, novice o dosežkih posameznih enot oziroma njihovih pripadnikov, o gibanju zaposlenih (premestitve, napredovanja, opravljeni izpiti, upokojitve, prenehanje službe itd.), sporočila o smrti članov, zarokah in porokah financarjev, nove predpise za delo te stroke, sporočila vodstva finančnega ministrstva pa vse do obvestil, kdo bi rad zamenjal službo.

Slednje je bilo po lastni želji mogoče znotraj istega oblastnega inšpektorata finančne kontrole oziroma poznejše finančne direkcije in znotraj celotne države, vendar je moralo iti za prostovoljno zamenjavo delovnega mesta. Tako je Ivan Zavašnik, pripravnik na oddelku Sušak, prosil tovariše z območja oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani, okrajne uprave Lož, Logatec ali Jesenice, ki bi želeli zamenjati kraj službovanja, naj se mu javijo.¹ Stanko Zupančič je bil pripravnik na oddelku Kapla in je prosil za zamenjavo delovnega mesta na območju oblastnega inšpektorata finančne kontrole Ljubljana ali Zagreb.²

Vse sestavke so pisali različni možje, od pripravnikov do visokih uradnikov. Da bi list imel čimveč naročnikov, so po oddelkih in drugih organizacijskih enotah poznali poverjenike, ki so pridobivali naročnike znotraj finančne kontrole in tudi zunaj te službe, zbirali reklamne oglase, poročali o kadrovskih spremembah in podobno. Glavni oddelek finančne kontrole na Jesenicah je spomladi 1937 poimensko pozval enajst zvaničnikov, ki so bili marca 1932 odpuščeni iz službe zaradi skrčenja števila moštva, naj se javijo in dvignejo svoj prispevek, ki so ga vplačali v skupno kuhinjo pri tem oddelku. Rok je bil do konca

¹ *Promene mesta, Finansijska kontrola*, št. 20, 1928, str. 13.

² *Promene mesta, Finansijska kontrola*, št. 19, 1928, str. 15.

maja 1937, po tem datumu so denar poslali dravski finančni direkciji v Ljubljani.³

Jeseni 1937 so začeli pripravljati *Almanah Finansijske kontrole* za leto 1938, v katerem so napovedali tudi shematizem vseh uslužbencev finančne kontrole v državi, zato so povabili vodstva sekcij po pokrajinah države, da uredništvu pošljejo fotografije svojih funkcionarjev.⁴ Taka almanaha so že izdali za leto 1927 in 1928, nato pa je ta praksa za desetletje zamrla.

Oglasi so pocenili stroške izdajanja glasila

V listu so oglaševale tudi tvrdke iz Slovenije, kar dokazuje, da so bili uslužbenci finančne kontrole dejavni tudi pri zbiranju tovrstnih oglasov. Na ta način so dosegali dodatne prihodke v blagajno lista, kar je pocenilo stroške tiskanja in razpošiljanja.

Iz Slovenije je bil morda najbolj znan oglas Anteja Savnika iz Škofje Loke, ki je v slabi srbohrvaščini oglaševal ugoden nakup blaga in uniform za finančno kontrolo, obutve, perila, švicarskih ur, brivskih aparatov in podobnega. Ta oglas je prvič izšel poleti 1927.⁵ Čevljarska delavnica bratov Naglič iz Žirov je leta 1932 objavila srbohrvaški oglas s ponudbo razne vrste obutve. Oglas je bil na celi strani glasila.⁶ Tovarna konfekcije R. Stermecki iz Celja je oglaševala uniforme za finančno kontrolo, celjski obrtnik Anton Lečnik pa ure.⁷ Sukno za uniforme je oglaševala manufakturna in modna trgovina Miloš Pšeničnik iz Celja.⁸

Firma A. Kassig iz Ljubljane je ponujala službena pokrivala in potreščine k uniformi: kokarda za kapo je stala 6 dinarjev, piščalka 8 do 12 dinarjev, sablja 250 dinarjev.⁹ Mariborčana Anton Macun in K. Gränitz sta ravno tako oglaševala nakup potreščin k uniformi.¹⁰ Svoje izdelke je ponujala tekstilna tovarna Jugočeška iz Kranja.¹¹ Hkrati sta bili

³ Poziv, *Finansijska kontrola*, št. 5, 1937, str. 129.

⁴ *Finansijska kontrola*, št. 10, 1937, str. 281.

⁵ *Finansijska kontrola*, št. 14, 1927, str. 25.

⁶ *Finansijska kontrola*, št. 10, 1932, str. 12.

⁷ *Finansijska kontrola*, št. 5, 1936, str. 14.

⁸ *Finansijska kontrola*, št. 7, 1936, str. 19.

⁹ *Finansijska kontrola*, št. 1, 1937, str. 17.

¹⁰ *Finansijska kontrola*, št. 2, 1937, str. 53.

¹¹ *Finansijska kontrola*, št. 7, 1937, str. 232.

Svim g.g. organima Finansijske kontrole do znanja

Sporedno sa redukcijom Vaših prihoda, snizili smo i mi cijenu našoj, svima organima F. K. dobro poznatoj obući, premda je kvaliteta ostala nepromijenjena, a izrada najdovršenija. Niže navedene cijene valjaju samo za izabranu i kvalitativno najbolju obuću, za koju preuzimamo potpunu garanciju.

Neodgovarajuću robu odmah zamjenimo ili vratimo novac,

NAZNAČENE CIJENE ODOSE SE FRANKO POŠTA PORUČIOCA, (dakle bez svakog naplaćivanja poštarine i omota.)

Obuću šaljemo isključivo samo doplatom!

Art. 1155. Ključane ili šivene od I-a CRNOG BOKSA, sa gumom ili bez, br. 40—46 fazona američanska ili poluameričanska

Din. 205.

Art. 1158. Od I-a CRNOG BOKSA, Ključane ili šivene, fazona šimi, polušimi, ili engleska sa gumom ili bez, broj 40—46

Din. 210.

Art. 1900 Oficirske čizma od I-a CRNOG BOKSA, u svim fazonima, sars tvrde ili mekane, šivene ili kovane broj 40—46

Din. 430.

Art. 1930 GAMAŠE OD CRNOG BLANKA I-a od br. 37—42.

Din. 160.

Ako poslaže u putnišeg odijela, više organsi obuće se isporučuju narudžba preko 1.000 dinara, to šaljemo sa srebrnatim čipom 1/2% popusta.

Zajedno sa narudžbom umoljavamo da nam se pošalju tačne mjere kao i nacrt stopale, tačna adresa. — Narudžbe izvršavamo u toku 8. dana po primitku

PREPORUČUJEMO SE
Brača Naglič
 RADIONICA I EKSPORT CIPELA
 Žiri — Dravska Banovina:

За штампарију „Привреда“ Тихомир Лекић, Краља Александра бр. 10 — Београд.

objavljeni reklami dveh firm iz Žirov, Produktivne čiščarske zadruga ter Ročne delavnice obutve Ivan Zajc.¹² Tovarna Ludvika Šiftarja iz Murske Sobote je ponujala nakup perila, Ludvik Ornik iz Maribora pa dežnih plaščev.¹³

Dravska sekcija zvaničnikov finančne kontrole je objavila cenika firme Teokarović iz Paračina in firme J. Praprotnik iz Domžal. Prvi cenik se je nanašal na blago za uniforme, drugi pa na kolesa. Kolo znamke Diamant je stalo 1.425 dinarjev in je bilo najdražje, najcenejše pa je bilo kolo znamke Siemog, in sicer 820 dinarjev. Priložen je bil obrazec za naročilo kolesa, na katerem je bil spodaj prostor za naročnikov podpis, podpis dveh porokov in starešine oddelka finančne kontrole.¹⁴ Slovenska sekcija združenja finančne kontrole je imela s kolektivnimi naročili največ izkušenj.

Priloga glasila

Leta 1936 je začela izhajati priloga k temu listu. Bila je manjšega formata, velikosti 16 × 24 centimetrov, torej priročne, žepne oblike. Predgovor za prvo številko je napisal predsednik združenja Marijan Klobučar, v njem pa je zapisal, da je upravni odbor združenja na seji 7. in 8. decembra 1935 sklenil, da bo glasilo imelo še dodatek. V njem bodo objavljali pomembnejše predpise in strokovno poučno gradivo. Na ta način bodo člani lažje prišli do strokovnih gradiv in jih ob koncu leta dali v vezavo. V posameznem letu je izšlo naslednje število prilog v tem obsegu: 1936 – 12, 408 strani; 1937 – 12, 348 strani; 1938 – 12, 352 strani; 1939 – 12, 318 strani; 1940 – 12, 308 strani in 1941 – 4, 144 strani. Prvo leto je vsaka številka priloge začela strani označevati znova, naslednja leta pa je to označevanje potekalo tekoče. Tudi v prilogah so bili oglasi raznih firm, ki so ponujale različne nakupe, na primer blago za uniforme in civilne obleke, obutev, ročne ure, pijače itd.

V prvi številki priloge letnika 1939 je bil objavljen splošni rangirni seznam podpreglednikov (zvaničnikov II. skupine), pomožnih podpreglednikov (zvaničnikov III. skupine) in pripravnikov finančne kontrole.

¹² *Finansijska kontrola*, št. 12, 1937, str. 333 in 344.

¹³ *Finansijska kontrola*, št. 12, 1937, str. 347.

¹⁴ Iz Dravske sekcije zvaničnikov finančne kontrole v Ljubljani, *Finansijska kontrola*, št. 3, 1937, str. 74–75.

Izdelali so jo v oddelku za finančno kontrolo pri ministrstvu za finance, kot je določal uradniški zakon. Čin uslužbenca se je določal glede na skupino, v katero je bil razporejen; trajanje službe v tej skupini; čin položaja, v katerega je prišel; trajanje službe v isti stroki; trajanje zaposlitve nasploh in datum rojstva. V isti skupini je imel višji čin tisti, ki je prej dobil višji naziv. Čin naziva se je določal po skrajni skupini, do katere je bil naziv razporejen. Starešina oblasti je imel do podrejenih uslužbencev najvišji čin.¹⁵

Za drugo in tretjo skupino zvaničnikov je pregled vseboval naslednje podatke: datum napredovanja v sedanjo grupo, datum nastopa službe pri finančni kontroli, morebitna prekinitev v službi ali grupi ter datum rojstva. Za pripravnike je bil naveden le datum nastopa službe v tej kontroli, morebitna prekinitev službe in datum rojstva. Podatki so se nanašali na 3156 podpreglednikov, 140 pomožnih podpreglednikov in 582 pripravnikov, skupaj na 3878 oseb.

Iz delovanja zveze

Ko so tudi v Srbiji in Črni gori vzpostavili društva finančne kontrole, so bili dani pogoji za vsedrjavno zvezo teh društev. Na 5. kongresu, ki je bil 15., 16. in 17. junija 1924 v Zemunu, so sprejeli *Pravila saveza Finansijske Kontrole u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*. Objavili so jih v stanovskem glasilu,¹⁶ ko so jih potrdili v ministrstvu za finance in ni bilo prigovora s strani notranjega ministrstva. To so bila prva vsedrjavna veljavna pravila, ki so bila bistveno širša od pravil, začasno sprejetih na že omenjenem srečanju v Zagrebu 21. septembra 1919, in ne bistveno drugačna od tistih, sprejetih na glavni skupščini v Sarajevu 13. in 14. junija 1921.

Ker je šlo za pomemben društveni akt, je na mestu, da predstavim vsaj tisti del, ki se je nanašal na sekcije, torej delovanje na ravni posameznih pokrajin države. Sekcijo je vodil upravni odbor, izvoljen na letni skupščini (občnem zboru pri nas). Upravni odbor je lahko imenoval poverjenike za kraje, kjer je delovala finančna kontrola. Delo upravnega odbora je nadziral nadzorni odbor, ki je štel tri člane, izvoljene na letni

¹⁵ *Zakon o uradnikih*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 102.

¹⁶ *Pravila Saveza Finansijske Kontrole u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, Finansijska kontrola*, št. 24. 1924, str. 6–8; št. 25–26, 1924, str. 9–10; št. 31–32, 1924, str. 13–14.

skupščini. Od zbrane vpisnine in članarine ter drugih prispevkov je sekcija morala odvesti v zvezo dve tretjini. Od tega prispevka za zvezo je šla četrtnina v posmrtninski sklad. Redni člani in njihove zakonite žene so lahko prejeli do 2.000 dinarjev posmrtnine. Letna skupščina sekcije je morala biti vsako leto. Pravico glasovanja so imeli vsi redni člani, ki so plačali vse vloge. En član je lahko zastopal več članov. Na teh zborih so obravnavali poročilo upravnega in nadzornega odbora, sprejeli proračun za tekoče leto, odločali o vseh pomembnih zadevah sekcije, volili predstavnike za glavno skupščino zveze, potrjevali poročila teh delegatov itd. Izredni občni zbor sekcije je lahko sklical upravni odbor, nadzorni odbor ali petnajst rednih članov.

Tudi pravila združenja zvaničnikov finančne kontrole iz leta 1932, ko je bilo društveno povezovanje ločeno za uradnike in zvaničnike, so imela podobno notranjo zgradbo: 1. ime, sedež in cilj; 2. organiziranost združenja (članstvo, uprava združenja, glavna skupščina, upravni odbor, nadzorni odbor in častno sodišče) ter 3. končne določbe.

Glede glavnih skupščin oziroma kongresov zveze je bilo sprva nekaj nejasnosti: katere shode te vrste je treba šteti za kongrese? Uveljavilo se je stališče, da je treba za prvi kongres zveze šteti srečanje v (Slavonskem) Brodu. Tako je bilo do razpada države med kongrese uvrščenih enaindvajset shodov: 1. (Slavonski) Brod, 1920; 2. Sarajevo, 1921; 3. Zemun, 1922; 4. Beograd, 1923; 5. Zemun, 1924; 6. Split, 1925; 7. Beograd, 1926; 8. Beograd, 1927; 9. Cetinje, 1928; 10. Beograd, 1929; 11. Novi Sad, 1930; 12. Beograd, 1931; 13. Ljubljana, 1932; 14. Skopje, 1933; 15. Zagreb, 1934; 16. Banja Luka, 1935; 17. Niš, 1936; 18. Sarajevo, 1937; 19. Split, 1938; 20. Beograd, 1939, in 21. Zagreb, 1940.

Ti shodi so praviloma trajali po dva dni, pri čemer je bil drugi dan namenjen izletu v bližnje znamenite kraje oziroma ogledu mesta, kjer je kongres potekal. Tako je 13. glavna skupščina potekala 28. maja 1932 v Ljubljani, naslednji dan pa so delegati odpotovali na Bled.

Kdo so bili voditelji zveze oziroma združenja (zvaničnikov) finančne kontrole ali vršilci te dolžnosti? Bilo jih je deset: 1) Martin Kovač, 1920–1922; 2) Peter Držaj, 1922–1923; 3) Ljubomir Janković, 1923; 4) Milivoje Šobajić, 1924–1928; 5) Todor Stojilković, 1928–1929; 6) Dimitrije Milenković, 1929–1931; 7) Adam Pavičić, 1931–1933; 8) Strahinja Vukadinović, 1933–1935; 9) Marijan Klobučar, 1935–1939; 9) Josip Sulć, 1939–1941.

Finančna kontrola je imela svoj praznik

Četrty kongres zveze je leta 1923 med drugim sklenil, da se kot slava (dan) finančne kontrole sprejme 1. september, kar naj bo spomin na čas, ko je tudi na območju Srbije in Črne gore začela delovati enotna finančna straža.¹⁷

Po tej plati torej naši financarji niso hoteli zaostajati za drugimi sestavinami oboroženih in uniformiranih sil v državi, kot so bile vojska, orožniki ter državna policija, ki so imele svoj dan. Orožniki so imeli svoj dan na »dan duhova« (praznik sv. Trojice), ki je bil vsako leto na drug dan v mesecu juniju. Izviral je iz leta 1862, ko je na ta dan beograjsko orožništvo branilo Beograjčane pred Turki.¹⁸ Državna policijska straža je imela svoj praznik 1. oktobra, prvič so ga obeležili leta 1932, v spomin na dan, ko je začel veljati zakon o državnih policijskih izvršilnih uslužbencih.¹⁹

Dan financarjev se je najbrž najbolj »prijel« v južnih predelih države, saj so od tam najbolj pogosto objavljali novice o tovrstnem proslavljanju. Seveda ni šlo za državni praznik ali dela prost dan, marveč za obeležitev tega dogodka znotraj enot finančne kontrole, kamor so povabili tudi predstavnike javnega življenja.

Prvo vest o taki proslavi v Sloveniji je objavilo stanovsko glasilo leta 1927. Na kratko je opisan stanovski dan na okrajni upravi finančne kontrole Petrovci v Prekmurju. Udeležili so se je seveda tisti financarji, ki so bili prosti in niso bili v službi.²⁰

Proti partizanstvu

Posamezna društva oziroma sekcije so opažala, da se v njihove vrste vtihotaplja strankarstvo. Vlade v Beogradu so se menjavale in v njih so bili zastopniki različnih političnih strank. Oblast je hotela imeti poslušno finančno stražo, ki naj bi ravnala po predpisih pa tudi po usmeritvah vsakokratnega finančnega ministra ali njegovih sodelavcev. Prav s tem je bila dana možnost za prodiranje določene strankarske politike med moštvo straže. Po drugi strani pa so posamezni financarji začutili, da je mogoče

¹⁷ Milivoj Šobajić: *Naša slava, Finansijska kontrola*, št. 27–28, 1924, str. 1.

¹⁸ Čelik, *Slovenski orožniki 1918–1941*, str. 182.

¹⁹ Čelik, *Slovenski stražniki 1918–1941*, str. 213.

²⁰ *Finansijska kontrola*, št. 5, 1927, str. 14.

z upoštevanjem vsakokratne vladajoče politične stranke ali koalicije pridobiti kakšno korist, na primer boljše delovno mesto, napredovanje na višji položaj ali v višjo plačilno stopnjo, premestitev v zaželen kraj in podobno. Skratka, ponekod so opazili prodiranje politike in strank v vrste finančne kontrole. Temu so tedaj največkrat rekli partizanstvo. Pojem so vzeli iz besede partija, tujega izraza za politično stranko.

Tudi stanovsko glasilo ni moglo mimo teh teženj oziroma pojavov. Uredništvo je že sredi leta 1924 obsodilo članstvo nekaterih financarjev v organizacijah SRNAO (*Srpska Narodna Odbrana*), HANAO (*Hrvatska Narodna Odbrana*) in ORJUNA (*Organizacija jugoslavenskih nacionalista*), enako tudi zgolj nošenje značk teh združenj, kar so poimenovali kot škodljivo partizanstvo.²¹ Naši zgodovinarji so pozneje zapisali, da je šlo za radikalne režimske radičevske borbene organizacije.²²

Spreminjanje strankarske sestave vsakokratne beograjske vlade je imelo včasih posledice tudi za posameznega financarja. Premestitev je bila kaj priročna za utišanje nezaželenih. Miloš Bizjak je bil preglednik in se je poleti 1925 s pismom obrnil na predsednika zveze. Zapisal je, da je bil kot starešina oddelka v zadnjem letu dni štirikrat premeščen, januarja 1924 iz Št. Jerneja v Kostanjevico, julija 1924 iz Kostanjevice v Sv. Križ nad Mariborom, oktobra 1924 iz Sv. Križa nad Mariborom v Št. Peter pod Sv. Gorami, januarja 1925 pa iz Št. Petra v Senokos, okrajno upravo finančne kontrole Caribrod ob bolgarski meji. Ocenil je, da je to premeščanje posledica dejstva, da ni »pristaš gotove politične stranke.«²³

Preveč kritično »sindikalno« glasilo

Glasilo zveze naj bi bralce obveščalo zlasti o življenju in delu njenih članov. Sčasoma so dopisniki iz vseh koncev države pisali tudi o stvareh, ki so jih mučile. To pa očitno ni moglo ulti očesu vodstva finančnega ministrstva, ki se je kmalu odzvalo. Kako? Tudi s prepovedmi in ukazi.

O tem je prvič pisal glavni in odgovorni urednik glasila že konec leta 1924.²⁴ Sporočal je, da je generalna direkcija posrednih davkov izdala

²¹ *Jedna ružna pojava, Finansijska kontrola*, št. 24, 1924, str. 2.

²² *Zgodovina Slovencev*, str. 641.

²³ Miloš Bizjak: Odprto pismo predsedniku Saveza finančne kontrole v Zagrebu, *Finansijska kontrola*, št. 13–14, 1925, str. 14–15.

²⁴ *Zabrana pisanja o društvenim bitnim interesima, Finansijska kontrola*, št. 41–42, 1924, str. 13.

ukaz št. 51.701, v katerem so oblastnemu inšpektoratu finančne kontrole v Zagrebu naročili, da sme objavljati le prispevke o stanovskih, strokovnih zadevah. Na okolišu tega inšpektorata je tedaj služboval Milivoje Šobajjić, predsednik zveze ter hkrati glavni in odgovorni urednik sindikalnega glasila; premestili so ga iz Skopja. Ta ukaz so nato poslali še drugim oblastnim inšpektoratom finančne kontrole po državi. Uredništvo je ob tem zapisalo tudi to: »*Sama uprava časopisa se ne more strinjati s tem, da v svojem listu ne sme pisati o svojih mukah in trpljenju ter prositi predpostavljene, da pomagajo. Ker je list zveze privatni organ zveze in ne spada pod določbe 10. člena pravilnika o organizaciji finančne kontrole.*« Uredništvo je kmalu za tem sporočilo, da je bil Milivoje Šobajjić premeščen iz Zagreba v Gline, kar je bila že njegova tretja premestitev v dobrem letu dni. Dodalo je ta stavek: »*Ta premestitev je bila zagotovo posledica njegove borbenosti za naše pravice, kar se zanesljivo nekomu ne dopade.*«²⁵

Nepodpisani avtor je objavil slovenski članek, v katerem je protestiral, ker sta bila pred kratkim premeščena predsednik zveze (Milivoje Šobajjić) in predsednik ljubljanske sekcije (Peter Držaj). Zapisal je: »*Neprijazen veter brije zadnje čase proti naši organizaciji. Fraza »po službeni potrebi« se je nekako udomačila tudi na visokih merodajnih mestih. Ni se čuditi! Saj je ta fraza najbolj pripravna, da z diplomatično gesto prikrije krivične klofute, ki so pričele deževati po članih, odbornikih in drugih funkcionarjih našega saveza.*«²⁶

Konec maja 1926 je na kritično pisanje tega sindikalnega glasila spet opozorila generalna direkcija posrednih davkov. Kritika je letela zlasti na dvojni številki 42–43 in 44–45 letnika 1925. Po oceni te direkcije je šlo za nekaj prispevkov, ki niso bili v skladu z disciplino v finančni kontroli. Opozorili so zlasti na štiri sestavke. V prvem primeru je šlo za pismo, ki ga je uprava zveze poslala generalni direkciji posrednih davkov in je opisalo slabo obleko in obutev moštva.²⁷ Drugi je obravnaval postopek zoper dva financarja v Srbiji zaradi uporabe orožja in prosil sodišče, naj obtožene oprosti, razen če so razlogi drugačni.²⁸ Alfonz Pagon, preglednik, in Marko Konjević, podpreglednik finančne kontrole, sta na začetku septembra 1925 namreč uporabila orožje proti nevarnim tihotapcem. Ker je bila posledica smrt, so ju prijeli in postavili v preiskovalni zapor

²⁵ *Iz uredništva, Finansijska kontrola*, št. 7–8, 1925, notranja stran platnic.

²⁶ »Zakaj?«, *Finansijska kontrola*, št. 11–12, 1925, str. 1.

²⁷ *Nekoliko reči o odevanju organa finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 42–43, 1925, str. 2–3.

²⁸ *Prvostepenom sudu, Finansijska kontrola*, št. 42–43, 1925, str. 2–3.

v Loznici. Sodna obravnava je bila 30. novembra 1925 in oba sta bila oproščena odgovornosti. Omenjena sta se potem v stanovskem glasilu trikrat zahvalila predsedniku zveze uradnikov in poduradnikov finančne kontrole ter tovarišem, ki so ju obiskovali v preiskovalnem priporu.²⁹ Tretji sestavek je imel slovenski naslov *Za gradnjo obmejnih barak za finančno kontrolo* in je najprej povzel vsebino članka v dnevniku *Jutro*,³⁰ nato sporočil, da je narodni poslanec dr. Ljudevit Pivko na finančnega ministra naslovil vprašanje o kreditih za izgradnjo poslopij za finančno kontrolo ob meji, in navedel podatek, da so financarji ponekod sami postavili zasilna poslopja ob meji. Ocenil je, da ni dovolj volje za izgradnjo primernih prostorov za delovanje finančne straže vzdolž državne meje.³¹ Četrti je predstavil nekaj težav, povezanih z redno oskrbo finančne straže z uniformo in obutvijo.³²

Generalna direkcija posrednih davkov je na to odgovorila s tremi prepovedmi. Prva se je nanašala na prepoved uslužbencem finančne kontrole, da bi v tem časopisu pisali o stvareh, za katere je pristojno finančno ministrstvo oziroma ta direkcija. Druga je naročala, da uslužbenci te kontrole na zvezo ne smejo pošiljati prošenj, pritožb ali ugovorov z namenom, da bi jih uprava zveze dostavila pristojnemu oblastvu ali objavila v časopisu. Tretja je določala, da uprava zveze ne sme posredovati v osebnih ali moštvenih stvareh, če so le-te službene narave. To okrožnico so morali dati prebrati vsem uslužbencem, ti pa so se morali podpisati, da so vsebino prebrali. Iz vodstva finančne kontrole v Beogradu so zabičali, da je bilo v primeru pregrešitve zoper te prepovedi treba nastopiti z nastrožjo kaznijo.³³

Poleti 1928 je bil Milivoje Šobajić spet premeščen v Skopje, kjer je prevzel naloge oblastnega inšpektorja finančne kontrole. Novi glavni in odgovorni urednik stanovskega glasila je postal Todor Stojiljković, novi predsednik zveze.³⁴

Jeseni 1929 je finančni minister dr. Stanko Šverljuga izdal okrožnico, v kateri je opozoril, da uslužbenci finančne kontrole v sindikalnem glasilu

²⁹ *Zahvalnost insp. G. M. Šobajiću, Finansijska kontrola*, št. 1, 1926, str. 7–8. *Javna zahvalnost, Finansijska kontrola*, št. 1, 1926, str. 8. *Javna zahvala, Finansijska kontrola*, št. 4, 1926, str. 4.

³⁰ *Obmejne barake za finančno kontrolo, Jutro*, 28. novembra 1925, str. 3.

³¹ *Za gradnjo obmejnih barak za finančno kontrolo, Finansijska kontrola*, št. 44–45, 1925, str. 2–3.

³² *Sta sa odelom, Finansijska kontrola*, št. 44–45, 1925, str. 3–4.

³³ *Zabranjuje se pisanje u časopisu »Finansijska kontrola« članaka, kojima se kritikuje rad pretpostavljenih vlasti, Finansijska služba*, št. 28, 1926, str. 227–228.

³⁴ *Finansijska kontrola*, št. 14, 1928.

pišejo o stvareh, ki oblastem krnijo ugled, avtoriteto. Zato je prepovedal tako pisanje. Vprašanja, ki zadevajo stan, smejo v obliki prošenj podajati bodisi neposredno bodisi posredno prek svojih društev le pristojnim oblastvom, v tisku pa lahko sodelujejo le tako, da popularizirajo zakonske odredbe in naredbe. Kdor tega ne bo upošteval, bo najstrožje kaznovan, društvo pa razpuščeno.³⁵

Pogoste primerjave z orožniki in stražniki

V svojih prizadevanjih za izboljšanje socialnega položaja je stanovska organizacija financarjev te razmere večkrat primerjala s tistimi pri orožništvu ali pri državni policijski straži, manjkrat pa z obmejno četo. Do takih primerjav je prihajalo praviloma tedaj, ko je gmotno stanje finančne kontrole zaostajalo za tistim pri orožnikih ali stražnikih.

Dravska sekcija v Ljubljani se je spomladi 1930 zavzela za to, da bi tudi zvaničniki finančne kontrole po desetih letih terenske službe dobili pravico do uradniških manipulativnih mest, podobno kot je to veljalo za podčastnike vojske in orožništva.³⁶ Na letnem občnem zboru te sekcije, ki je bil 10. maja 1931 v Celju, so med drugim sprejeli resolucijo, ki je imela enajst točk. Točka šest je predlagala, da bi za dosego polne pokojnine zadostovalo 25 let dejanske službe v finančni kontroli, točka osem pa, da bi se tudi za zvaničnike oblikovala skupina I/a, kot je to veljalo za državno policijsko stražo.³⁷

Zakon o uradnikih iz leta 1931 je spremenil besedilo 14. člena zakona o državnih policijskih izvršilnih uslužbencih³⁸ in ti možje so »glede na posebno težavnost in odgovornost policijske izvršilne službe« dobili pravico do posebne doklade. Ta je znašala v I/a položajni skupini 300, v I. in II. položajni skupini 200 in v III. položajni skupini 150 dinarjev na mesec; pripravniki, ki niso bili uvrščeni v nobeno od gornjih skupin, so prejeli 100 dinarjev mesečno, toda doklada pripravniku ni pripadala, ko je bil v pripravniški šoli.³⁹ Isti zakon je tako rekoč hkrati odpravil

³⁵ *Raspis g. Ministra Finansijske kontrole*, št. 17, 1929, str. 2. *Opozorilo finančnim uradnikom glede priobčevanja člankov in sestavkov v njih strokovnih časopisih in v listih njih društev*, Ur. list LMO, št. 100/29, z dne 9. oktobra 1929.

³⁶ Odgovor gospodu N. G. Petroviću na članek »K resoluciji«, *Finansijska kontrola*, št. 31, 1930, str. 7.

³⁷ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 41, 1931, str. 14–17.

³⁸ Sl. list KBUDB, št. 43/30, z dne 12. decembra 1930.

³⁹ *Zakon o uradnikih*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 311.

osebne dopolnilne doklade za finančno kontrolo,⁴⁰ ki so jim deloma spet pripadle šele jeseni leta 1940, a so bile nižje kot zgoraj omenjena posebna doklada za policiste.⁴¹

Jeseni 1937 so napovedovali nov zakon o finančni kontroli. Še pred uradno objavo osnutka tega zakona se je združenje zvaničnikov finančne kontrole zavzelo za to, da bi tudi ta kontrola dobila pravico do položajnega dodatka iz proračunskih sredstev in ne iz tihotapskega fonda, kot je predvideval ta osnutek. S tem bi se financarji izenačili z orožniki in stražniki.⁴² Na skupni seji upravnega in nadzornega odbora dravske sekcije združenja zvaničnikov finančne kontrole, ki je bila 10. oktobra 1937, je predsednik sekcije poročal, da so nabavili nov pisalni stroj, ker je bil dotedanji povsem izrabljen. Sekcija je dala več pripomb na osnutek novega zakona o finančni kontroli. Osnutek so prebrali na sami seji in podali še nove predloge. Zavzeli so se za to, da bi finančno kontrolo glede prejemkov in napredovanja izenačili z orožništvom in policijo.⁴³

Predsednik združenja zvaničnikov finančne kontrole je spomladi 1938 izdelal štiri preglednice prejemkov, in sicer zvaničnikov finančne kontrole; podčastnikov, kaplarjev in orožnikov brez čina; policijskih izvršilnih uslužbencev; zvaničnikov I. in II. razreda v državnem prometnem osebju. Ko je sklenil svoj pogled na prikazane preglednice, je zapisal, da so prejemki zvaničnikov finančne kontrole nižji kot pri vseh ostalih treh državnih strokah, zaradi česar bi jih morali povišati. Tak predlog so podali načelniku oddelka za finančno kontrolo pri finančnem ministrstvu Dragiši Vidakoviću.⁴⁴

Orožništvo je bilo specialna zvrst vojske, med civilno državno osebje pa so spadali tudi policijski izvršilni uslužbenci (stražniki in agenti) ter prometno osebje. Zaradi tega se je slovenska sekcija zvaničnikov v primerjavah te vrste sčasoma omejila na najbolj primerljivo državno stroko, to je na državno policijo. Na rednem letnem občnem zboru dravske sekcije, ki je bil 8. maja 1938 v Celju, so sprejeli resolucijo, ki je obsegala enajst točk. V uvodu vanjo so zapisali tudi to: »*Stanje uslužbencev*

⁴⁰ *Zakon o uradnikih*, Sl. list KBUDB, št. 25/31, z dne 15. aprila 1931, čl. 315–317.

⁴¹ *Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o izredni dokladi državnih uslužbencev in upokojujencev*, Sl. list KBUDB, št. 96/40, z dne 30. novembra 1940.

⁴² Mar. Klobučar: *Položajni dodatak umesto terenskog*, *Finansijska kontrola*, št. 11, 1937, str. 291–292.

⁴³ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 12, 1937, str. 304–305.

⁴⁴ Mar. Klobučar: *Naš najnoviji predlog za regulisanje prinalležnosti zvaničnika finansijske kontrole novim Zakonom za Finans. kontrolu*, *Finansijska kontrola*, št. 5, 1938, str. 83–85.

finančne kontrole je nevdržno. Materijelno so tako slabo preskrbljeni, da hirajo oni sami in njihove družine. Po drugi strani pa je neizpodbitno, da so ravno ti uslužbenci s službo izmed vseh strok državne službe najbolj obremenjeni, a za delo najslabše nagrajani. Uslužbenci finančne kontrole so policija finančnega ministrstva. Kakor skrbijo policijski izvršni uslužbenci za javni red in varnost državljanov, tako skrbijo uslužbenci finančne kontrole, da se javne datjave v redu in pravočasno plačujejo in se tako uravnotežajo državni, banovinski in občinski proračuni.« Zahtevali so, da se glede prejemkov in drugih odškodnin, pogojev za napredovanje in dosege polne pokojnine izenačijo z najsorodnejšo stroko državne službe, to je s policijskimi izvršilnimi uslužbenci.⁴⁵

Ministrski svet je poleti 1940 sprejel predpis, s katerim so za del državnih uslužbencev uvedli izredno doklado.⁴⁶ Pripadala je le tistim, za katere je veljal zakon o uradnikih oziroma zakon o državnem prometnem osebju. Višina izredne doklade je bila odvisna od položajne skupine in od uvrstitve v enega od treh krajevnih draginjskih razredov. Uredba je začela veljati 2. avgusta, doklade pa so začeli izplačevati 1. septembra 1940. Ker ni veljala za finančno kontrolo, je med moštvom spet prišlo do nezadovoljstva. Predstavniki združenja zvaničnikov finančne kontrole so že 4. avgusta 1940 na Bledu predali pisno prošnjo ministru za finance dr. Juraju Šuteju, v kateri so se zavzeli za izboljšanje gmotnih razmer.⁴⁷ Zatem so mu 2. septembra 1940 predali še preglednico, ki je vsebovala prejemke zvaničnikov finančne kontrole ter moštvene prejemke ustreznih nazivov v policiji in orožništvu; iz nje se je videlo, da so financarji po tej plati zapostavljeni.⁴⁸

Jeseni leta 1940 je bila uredba spremenjena, veljati je začela 1. decembra 1940. Deloma je veljala tudi za zvaničnike finančne kontrole: tisti, ki so spadali v X. in IX. položajno skupino, so ne glede na krajevni draginjski razred dobili 100 dinarjev izredne doklade na mesec.⁴⁹ Ta doklada je pripadala tudi državnim upokojencem, odvisna je bila od višine pokojninskih prejemkov, kamor niso všteli rodbinske doklade.

⁴⁵ Zapisnik, *Finansijska kontrola*, št. 6, 1938, str. 105–108.

⁴⁶ *Uredba o izredni dokladi državnih uslužbencev in upokojencev*, Sl. list KBUDB, št. 63/40, z dne 7. avgusta 1940.

⁴⁷ *Predstavka Udruženja Z. F. K. Ministru finansija*, *Finansijska kontrola*, št. 8, 1940, str. 155–156.

⁴⁸ *Gospodinu dr. Juraju Šuteju, Ministru finansija*, *Finansijska kontrola*, št. 9–10, 1940, str. 243–244.

⁴⁹ *Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o izredni dokladi državnih uslužbencev in upokojencev*, Sl. list KBUDB, št. 96/40, z dne 30. novembra 1940.

Delitev (stanovske) organizacije

V vodstvu finančnega resorja in med uradništvom finančne kontrole so vznikale zamisli o raznih možnih delitvah finančne kontrole. Včasih so te ideje prešle tudi v samo moštvo v ožjem pomenu besede, torej med zvaničnike te kontrole.

Najprej je treba omeniti pobude nekaterih uradnikov te straže, da bi se izločili in ustanovili zvezo uradnikov finančne kontrole, ločeno od zveze zvaničnikov finančne kontrole. Proti tem zamislim je že leta 1924 nastopil tedanji predsednik zveze in urednik stanovskega glasila.⁵⁰ Nato se je oglasil tudi Pavao Vuić, oblastni inšpektor finančne kontrole v Ljubljani, eden od zagovornikov te delitve.⁵¹

Večkrat je prišlo do poskusov, da bi finančno kontrolo delili ali podredili različnim vodstvom. Leta 1924 in 1928 so carinski uradniki razmišljali, da bi bilo treba finančno kontrolo drobiti na obmejno in notranjo, prva bi bila podrejena carinskim oblastvom, kot je bilo v Kraljevini Srbiji. Leta 1925 in 1926 so monopolski uradniki predlagali, da bi nadzorovanje nad monopoli pripadlo njim, torej tudi del moštva finančne kontrole.

Vodstvo zveze finančne kontrole je nastopalo proti takim poskusom oziroma zamislim.⁵² Na generalnega direktorja davkov je sredi leta 1928 naslovido spomenico, kjer je obrazložilo svoje naprotovanje drobitvi oziroma delitvi finančne kontrole.⁵³

Stanje se je spremenilo leta 1931, ko je začel veljati zakon o uradnikih. Dotedanja zveza finančne kontrole se je sprva preimenovala v »Združenje finančne kontrole Kraljevine Jugoslavije«, toda državni svet je zavrnil to ime in ga spremenil v »Združenje zvaničnikov finančne kontrole Kraljevine Jugoslavije«, zaradi česar so na glavni redni letni skupščini, ki je bila 30. in 31. maja 1937 v Sarajevu, sprejeli spremembe in dopolnitve pravil združenja.⁵⁴

Uradniki finančne kontrole so se lahko včlanili v združenje zvaničnikov kot izredni člani. Postopoma so se začeli pripravljati na ustanovitev samostojnega združenja. V Beogradu je bila 5. in 6. junija 1936 ustanovna

⁵⁰ Miloš Šobajić: *Pogrešni pojmovi, Finansijska kontrola*, št. 14, 1924, str. 1–2. *Savez činovnika finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 15, 1924, str. 2.

⁵¹ *Finansijska kontrola*, št. 17, 1924, str. 2.

⁵² Miloš Šobajić: *Opet naša struka na udaru, Finansijska kontrola*, št. 2, 1928, str. 1–2.

⁵³ *Peticija kojom je Savez finansijske kontrole izložio svoje gledište u pogledu podvajanja (podele) STRUKE Finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 3, 1928, str. 1–2.

⁵⁴ *Zapisnik, Finansijska kontrola*, št. 7, 1937, str. 212–219.

skupščina »Združenja uradnikov finančne kontrole Kraljevine Jugoslavije«. Nanjo so vabili tudi v stanovskem glasilu.⁵⁵ Za predsednika je bil izvoljen Milivoje Šobajić. Vpisnina je bila 10 dinarjev, ki jo je bilo treba plačati enkrat za vselej, članarina je znašala 10 dinarjev mesečno, vsak pa je vplačal še 10 dinarjev za stroške združenja ter knjižnico.⁵⁶ Prva redna letna skupščina tega združenja (sicer pa druga po vrsti) je bila 20. in 21. junija 1937 v Beogradu. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Milivoje Šobajić. Sprejeli so resolucijo.⁵⁷ Tretja glavna skupščina je bila 10. in 11. julija 1938 v Beogradu, za predsednika je bil izvoljen Ivo Vigato.⁵⁸ Na četrti glavni skupščini 11. in 12. junija 1939 v Beogradu je bil za predsednika izvoljen Todor Stojiljković.⁵⁹ Na peti, zadnji glavni skupščini v Beogradu 18. avgusta 1940 je bil za predsednika spet izvoljen Todor Stojiljković.⁶⁰

Januarja 1940 je začelo veljati določilo, da so smeli uradniki in zvaniki finančne kontrole na okolišu ene ali več banovin ustanovljati skupna društva.⁶¹ Do ponovne združitve obeh združenj, uradniškega in zvanikiškega, pa ni več prišlo, najbrž je za to zmanjkalo časa.

Različna so bila tudi stališča o vlogi in mestu finančne kontrole v sistemu finančne uprave kraljevine. Na začetku 30. let so mnogo pričakovali od nove uredbe za finančno kontrolo, ki so jo obljubljali. Eden od prispevkov v stanovskem glasilu se je spraševal, kako naj bi sploh določili mesto in vlogo te kontrole, kakšna naj bi bila vsebina njenega dela. Naštel je tri možnosti: finančna kontrola naj bi postala čista kontrolna služba v ožjem pomenu besede; to naj bi bila kontrolna služba in hkrati še usklajevalka prvostopenjskih finančnih oblastev, to je davčnih, monopolskih in carinskih; postala naj bi kontrolni in izvršilni aparat prvostopenjskih finančnih oblastev, neke vrste rezervna sila teh oblastev.⁶²

⁵⁵ *Poziv, Finansijska kontrola*, št. 6, 1936, str. 16.

⁵⁶ *Osnivačka skupščina Udruženja Činovnika Finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 8, 1936, str. 34.

⁵⁷ *Nova uprava udruženja činovnika Fin. kontrole, Finansijska kontrola*, št. 7, 1937, str. 219. *Resolucija, Finansijska kontrola*, št. 8, 1937, str. 248.

Zapisnik, Finansijska kontrola, št. 8, 1937, str. 245–247.

⁵⁸ *Finansijska kontrola*, št. 6, 1938, str. 99.

⁵⁹ *Četvrti kongres Udruženja činovnika Finansijske kontrole uspešno je završen, Finansijska kontrola*, št. 7, 1939, str. 200–201.

⁶⁰ *Zapisnik, Finansijska kontrola*, št. 12, 1940, str. 304–305.

⁶¹ *Uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji finančne kontrole iz leta 1925, uredbe o sprejemu in službo, razporedbi zvanj, denarnih prejemkih, preskrbi z obleko, ženitvi, rabi orožja in disciplinski odgovornosti uslužbencev finančne kontrole št. 76.660/III z dne 10. septembra 1932., z njihovimi poznejšimi spremembami in dopolnitvami, in § 76. zakona o uradnikih iz leta 1931., Sl. list KBUDB, št. 12/40, z dne 10. februarja 1940, čl. 4.*

⁶² D. Milenković: *Pred novim zakonom, Finansijska kontrola*, št. 39, 1931, str. 2–4.

O letnem poročilu združenja

Zveza oziroma združenje finančne kontrole je za vsako letno skupščino pripravilo poročilo o svojem delu. To je postajalo vse bolj dodelano, obsežno, prikaz dejanskega stanja v tej stroki v celotni kraljevini.

Letno poročilo o delovanju združenja, ki je zajelo obdobje od 15. maja 1937 do 1. avgusta 1938, je bilo objavljeno v stanovski reviji in je obsegalo petindvajset strani. Razdeljeno je bilo na naslednja poglavja: delo združenja nasploh; specialni zakon; naše dolžnosti in gmotna oskrba; napredovanja; strokovni izpiti; premestitve; obleka; kolektivno oblačenje; likvidacija skupnosti za oblačenje in režijski fond; odkrivanje fiskalnih nezakonitosti; naša oborožitev; nagrade iz fonda za finančno kontrolo; društvene znamkice; društveni časopis; strokovna priloga; Almanah za leto 1938; sekcije; oddelčni zaupniki; delo združenja s članstvom neposredno; sodelovanje z drugimi združenji; intervencije; odnos z upravo državnih monopolov; društveno okrevališče v Goričah; društveno prenočišče v Beogradu; posmrtni fond; zaključek.

Poročilo je v poglavju o društvenih znamkicah navajalo, da so konec leta 1937 izdali 2.069.210 znamkic po 1 dinar, da bi s prodajo zaslužili denar za izgradnjo doma v Beogradu in za okrevališča po državi. Od vsake prodane znamkice je sekciji ostalo 35 par, 65 par pa je pripadlo zvezi. Dravska sekcija je dobila v prodajo 300.000 teh znamkic in do poletja 1938 jih je prodala 90.000, s čimer je zaslužila 31.500 dinarjev, združenju pa prispevala 58.500 dinarjev.⁶³

Sredi novembra 1936 so na sedežu združenja v Beogradu odprli prostore za prenočevanje. Na razpolago je bila soba s štirimi posteljami. Prenoišče je stalo 5 dinarjev.⁶⁴

Združenje je imelo svoja priznanja, ki so jih podeljevali najbolj zaslužnim članom. Na občnem zboru dravske sekcije, ki je bil 8. maja 1938 v Celju, je predsednik združenja Marijan Klobučar izročil tako priznanje Franu Golobu, referentu za finančno kontrolo pri dravski finančni direkciji v Ljubljani, predsedniku dravske sekcije Leopoldu Zabukovcu ter devetnajstim drugim članom in štirim podpornim članom.⁶⁵

⁶³ *Godišnji izveštaj Upravnog odbora Udruženja zvaničnika finansijske kontrole za vreme od 16 maja 1937 do 1 avgusta 1938 godine, Finansijska kontrola*, št. 8, 1938, str. 147–171.

⁶⁴ *Prenočište članova udruženja u društvenim prostorijama u Beogradu, Finansijska kontrola*, št. 11, 1936, str. 27.

⁶⁵ *Zapisnik, Finansijska kontrola*, št. 6, 1938, str. 105–108.

Pomen društvenih knjižnic

Društvena knjižnica pri slovenskem stanovskem društvu je bila vzor za podobna prizadevanja drugih sekcij (društev) po državi, saj je članstvo spoznavalo pomen takih knjižnic, ki so postajale vir strokovne literature, potrebne za opravljanje službe in napredovanje.

Društvo finančne straže na Slovenskem je svojo knjižnico poimenovalo po češkem kolegu Karolu Mikanu, ki je v avstrijskih časih izdajal strokovno glasilo *Zeitschrift*. Poleti 1920 je to društvo pozvalo svoje člane, da društveni knjižnici podarijo strokovne ali leposlovne knjige, ki jih ne rabijo. Sprejemal jih bo nadpaznik Jakob Cokan, v pisarni na Bregu 6 v Ljubljani; on je bil v društvu tedaj eden od dveh preglednikov računov.⁶⁶

Članarina za knjižnico zveze finančne kontrole je pomenila največji delež v njenih prihodkih. Seja nadzornega odbora zveze, ki je bedel nad finančnim poslovanjem, je bila 5. marca 1925 v Zagrebu in je obravnavala zaključni račun za čas od 17. junija 1924 do 5. marca 1925. V tem času so prihodki znašali 585.542 dinarjev in 88 par, od tega redna članarina 78.862 dinarjev in 46 par, članarina posmrtnega sklada 22.162 dinarjev, članarina za knjižnico 224.042 dinarjev in 32 par, prihodki od trošarinskih in taksnih kazni 44.010 dinarjev in 32 par itd. Izdatki zveze so bili v enakem znesku in so znašali na primer 130.711 dinarjev in 80 par za tiskanje in razpošiljanje stanovskega glasila, 153.069 dinarjev in 36 par pa za nabavo in razpošiljanje knjig za društvene knjižnice.⁶⁷

Obračun finančnega poslovanja za to obdobje je potrdila glavna skupščina zveze, ki je potekala 28. in 29. maja 1925 v Splitu. Na njej so sklenili, da bo članarina za neporočene člane 8 in za poročene 9 dinarjev mesečno, plačljiva pa bo pri sekcijah za tri mesece vnaprej. Posmrtnina bo od 1. julija 1925 dalje znašala 2.000 dinarjev. Vpisnina ostane enkratno vplačilo 5 dinarjev in se ne bo spremenila.⁶⁸

Zveza je leta 1925 dala pobudo za pripravo in izvedbo gimnazijskih tečajev, kjer naj bi člani pridobili spričevala za opravljeno malo maturo. Povezala se je z ministrstvom za finance ter ministrstvom za prosveto. Ko so bili dogovori končani, je zveza izdala navodilo za take tečaje, ki sta ga

⁶⁶ Društvo finančne straže na Slovenskem, *Naš glas*, št. 29, 22. julija 1920, str. 7.

⁶⁷ *Zapisnik, Finansijska kontrola*, št. 9–10, 1925, str. 14–16.

⁶⁸ Šobajič: *Kongres je održan, Finansijska kontrola*, št. 20–21, 1925, str. 12–13.

odobrili obe navedeni ministrstvi.⁶⁹ Tečaji naj bi potekali pri oblastnih inšpektoratih finančne kontrole in pri večjih okrajnih upravah te kontrole, obiskovali pa naj bi jih poduradniki. Vse stroške naj bi prevzela zveza iz sklada za knjižnice. Tudi zaradi tega je zveza poslovanje knjižnic uredila z navodilom.⁷⁰

Opisi službenih uspehov

V stanovskem glasilu so objavljali tudi članke ali vestice o uspehih finančnih stražnikov pri opravljanju službe. Pisci so bili praviloma tisti, ki so sodelovali pri takih nalogah, včasih pa poverjeniki na oddelkih. Če bi sodili po objavljenih prispevkih te vrste iz Slovenije, bi lahko malce zlobno zapisali, da tedanji slovenski financarji niso bili posebej nadarjeni za pisanje o lastnih uspehih. Kljub temu ne bo odveč, če nekaj teh zapisov svoje mesto dobi tudi v tej knjigi.

Uslužbenec oddelka finančne kontrole Sv. Jurij ob Pesnici je 13. novembra 1925 zasegel 802 revolverja in 33 pištol znamke Browning, ki so jih hoteli pritihotapiti v našo državo. Oddelek Plač je 10. in 11. decembra 1925 prestregel dve tihotapski skupini in pri tem zasegel 2730 škatlic vžigalic, 11 kilogramov saharina in 1060 knjižic cigaretnega papirja.⁷¹

Preglednik Martin Cerar in pripravnik Leopold Kotar, oba z oddelka Sv. Katarina nad Trzičcem, sta 2. avgusta 1929 ponoči ustavila tihotapsko skupino, ki je štela štiri osebe, dve od njih sta prijela, dve pa sta pobegnili. Zasegla sta 33 kilogramov saharina.⁷²

Preglednik Ivan Jordan in podpreglednik Franc Pelicon z oddelka Maribor št. 2 sta 10. septembra 1929 prestregla skupino, ki je hotela na tovorni vlak proti Zagrebu naložiti cigaretne papir, pretihtopljen iz Avstrije. Zasegla sta 7952 knjižic cigaretnega papirja avstrijskega porekla. Naslednji dan je podpreglednik Pelicon zasegel še 5376 knjižic takega papirja.⁷³

⁶⁹ *Uputstvo u radu gimnaziskih tečajeva Saveza Finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 24–25, 1925, str. 3–4.

⁷⁰ *Uputstvo za rukovanje sa knjižnicom finansijske kontrole, Finansijska kontrola*, št. 5–6, 1925, str. 14–15.

⁷¹ S severne meje, *Finansijska kontrola*, št. 4, 1926, str. 11.

⁷² Valentin Konrad: Uspehi Finančne kontrole v Karavankah, *Finansijska kontrola*, št. 16, 1929, str. 16–17.

⁷³ Uspeh organa finančne kontrole Maribor 2, *Finansijska kontrola*, št. 18, 1929, str. 18.

Tudi pesniške duše

V stanovskem glasilu so nekateri objavili svoje pesniške in prozne prispevke. Omenil bom le dva izpod peresa slovenskih financarjev.

Davorin Lovšin je bil premeščen iz Maribora v Domanjšovce. Prekmurju v pozdrav je napisal pesem Pozdrav!, ki je obsegala šest štirivrstičnih kitic.⁷⁴ Malo pozneje je objavil še članek, v katerem je zapisal, da je bil do takrat že tolikokrat premeščen, da je povsod delal le po tri četrtine leta.⁷⁵

Anton Meše je napisal pesem z naslovom Pesem dela, ki je obsegala pet štirivrstičnih kitic in jo velja objaviti tudi v tej knjigi.

»Stoji na granici junak,
da njemu nihče ni jednak;
čelo vedro, pogled jasan,
z dušo in srcem za svoj stan!

Bodi ravnica ali brdo,
bodi lepo ali grdo,
bodi solnce ali mraz,
njega vidiš vsaki čas!

Nadzor vršec nad publiko,
ošvrkne ga marsikako oko;
toda njega to ne brine,
naj se drugim cede sline!

Požrtvovalen in nesebičen,
dela on z duševnim bičem;
on osigura finance državne,
da stroki olajša naloge težavne.

Neumorno in zvesto,
čuva domovino tvojo,
za Kralja in Otačbino,
kri pretil bi svojo!»⁷⁶

⁷⁴ *Finansijska kontrola*, št. 36–37, 1925, str. 12–13.

⁷⁵ Poslovilo, *Finansijska kontrola*, št. 38–39, 1925, str. 13.

⁷⁶ *Finansijska kontrola*, št. 2, 1926, str. 4.

Nekateri finančarji so se v prostem času ukvarjali tudi z ljubiteljsko umetnostjo. Januarja 1927 so ustanovili tamburaško društvo finančne kontrole v Dravogradu. Imelo je štirinajst članov. Leta 1932 so bili premeščeni štirje od njih, kar je pomenilo hud udarec za to kulturno društvo. Ni ga moglo preboleti in konec tega leta je bilo razpuščeno. Člani so se pridružili tamkajšnjemu sokolskemu društvu kot sekcija.⁷⁷ Omenjen je že bil pevski zbor, ki je deloval pri dravski sekciji finančne kontrole v Ljubljani.

---

⁷⁷ Tamburaško društvo finans. kontrole v Dravogradu, *Finansijska kontrola*, št. 4, 1933, str. 4–5.

POT DO UKINITVE FINANČNE STRAŽE

Povsem po naključju sem opis delovanja finančne straže v Sloveniji sklenil s pesmijo enega od teh mož. Kmalu je prišel čas, ko za take pesmi niso vladale primerne razmere, saj je tudi našo državo zajela druga svetovna vojna.

Pri načrtovanju obrambnih priprav Kraljevine Jugoslavije so računali tudi na finančno kontrolo, zato so jim odredili tako imenovani vojni razpored. Praviloma so bili predvideni za okrepitev orožniških enot. Tako je bilo štirinajst financarjev iz oddelkov Ptuj, Ptujška Gora in Sv. Lenart v Slovenskih goricah z razporedom z dne 29. oktobra 1940 predvidenih za priključitev ptujski orožniški četi. Ko je prišlo do napada na Jugoslavijo, so se napotili na Ptuj, a so ostali v Šmarju pri Jelšah in so od tam 10. aprila 1941 finančni direkciji v Ljubljani poslali z roko napisano vprašanje, kaj morajo storiti. V direkciji so na rokopis pripisali, da vprašanje ni več aktualno, in ga dali na stran.¹

Tedaj so Slovenijo že zasedle tri vojske in okupatorji so na našem ozemlju vzpostavili svojo oblast. K nam so pripeljali svoj vojaški in upravni aparat, tudi financarje.

Nemci so okupirano slovensko ozemlje razdelili na dve upravni enoti, Spodnjo Štajersko in Spodnjo Koroško (Gorenjsko). Upravljala sta ju šefa civilne uprave, ki sta imela sedeže v Mariboru in na Bledu. Madžari so v zasedenem Prekmurju vzpostavili upravno-teritorialno razdelitev, ki je tam veljala do leta 1919 oziroma do priključitve te pokrajine h Kraljevini SHS. Okraj Murska Sobota so priključili k Železni županiji, okraj Dolnja Lendava pa k županiji Zala. Obe županiji sta imeli sedeža zunaj Prekmurja, torej na Madžarskem.²

¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1941, spis št. 35.

² *Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945*, str. 57 in 72.

O finančni direkciji v Ljubljani 1941–1945

Slovensko ozemlje pod italijansko zasedbo je merilo okoli 4550 kvadratnih kilometrov in štelu 336.279 prebivalcev; kmalu, 3. maja 1941, je dobilo naziv Ljubljanska pokrajina.³ Oblast je izvajal visoki komisar. Tu je še naprej delovala nekdanja finančna direkcija, seveda na skrčenem ozemlju.⁴ Vsi davki (neposredni, poslovni, takse, trošarine, carine itd.) so bili še naprej v veljavi.⁵ Šef finančne direkcije v Ljubljani je (p)ostal Josip Mosetizh.

Podrejenim uradom je razpošiljal različne okrožnice. V tisti z dne 23. aprila 1941 je naročal dosledno disciplino uslužbencev, ki je tedaj popustila. Navedel je, da je glede na skrčeno območje direkcije pričakovati redukcijo zaposlenih, in s tem nekoliko zagrozil podrejenim.⁶ Že 12. maja 1941 je razposlal novo okrožnico, kjer je omenil možnost, da bi se odvečno moštvo zaposlilo na tistem ozemlju nekdanje banovine Hrvaške, ki so ga zasedle italijanske čete. Pogoj za to pa je znanje italijanskega jezika v govoru in pisanju, o čemer bodo potekali izpiti. Zato je priporočil učenje tega jezika.⁷ V okrožnici je 1. julija 1941 vsem enotam finančne kontrole sporočal, da se pripravlja nadzor teh enot, ki ga bodo opravljali predstavniki finančnega ministrstva iz Rima in ljubljanske direkcije. Zaradi tega nadzora morajo biti starešine v pisarnah, da bodo lahko ustno upravičili stanje moštva, red v enotah mora biti na visoki ravni.⁸

Glavno poveljstvo kraljeve finančne straže v Rimu je 17. novembra 1941 izdalo naredbo številka 66. Sklicevala se je na kraljevo naredbo z dne 3. februarja 1923, ki je določala, da gre tisti del denarnih kazni za prestopke katerekoli vrste, ki so pripadali vojakom (pripadnikom) finančne straže, v skupni sklad pripadnikov te straže. Glavni poveljnik te straže, armadni general A. Aymonio, je naročil, da je to treba tolmačiti tako, da velja za vse vojake te stroke, kjerkoli opravljajo službo.⁹ To je pomenilo,

³ *Ustanovitev Ljubljanske pokrajine*, Sl. list za Ljubljansko pokrajino, št. 37/41, z dne 7. maja 1941.

⁴ *Prevzem civilnih oblasti po kr. civilnem komisariatu za zasedeno slovensko ozemlje*, Sl. list kr. civilnega komisariata za zasedeno slovensko ozemlje, št. 33/41, z dne 23. aprila 1941.

⁵ *Nadaljnje pobiranje dosedanjih davkov in taks na zasedenem slovenskem ozemlju*, Sl. list kr. civilnega komisariata za zasedeno slovensko ozemlje, št. 34/41, z dne 26. aprila 1941.

⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1941, spis št. 7.

⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1941, spis št. 24.

⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1941, spis št. 52.

⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1941, 3001–0000, spis št. 4031.

DRAVSKA FINANČNA DIREKCIJA V LJUBLJANI

Št. 7 pr. ex 1941

Ljubljana dne 23. aprila 1941.

Vsem odsekom finančne direkcije, vsem davčnim in katastrskim upravam in centralni carinski blagajni v Ljubljani, carinarnicam, vsem glavnim oddelkom in oddelkom finančne kontrole.

Že ponovno sem pozval nameščence finančne uprave da se točno drže uradnih ur. Kakor sem dožgal se nekateri še vedno ne zavedajo svojih dolžnosti. Zapuščajo nele poljubno uradne prostore ampak prihajajo tudi netočno v urad oziroma grede predčasno iz urada.

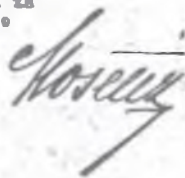
Opozarjam, da so časi silno resni. Pričakovati moramo namreč, da se bo osebje finančne uprave z ozirom na sedanje silno skrčeno njeno območje zelo reduciralo. Zato je v interesu vsakega posameznega nameščenca finančne uprave da z vestnim in marljivim delom dokaže da je vreden svojega službenega mesta.

Upam da bodo nameščenci finančne uprave razumeli ta moj zadnji poziv.

Vsak nameščeneec naj na tem spisu potrdi s svojim podpisom, da je vzel predmetni poziv na znanje

Spis naj se mi nato vrne

Za Kralj. civilnega komisarja za
zasedeno slovensko ozemlje
finančni direktor:

Okrožnica finančnega direktorja v Ljubljani o disciplini v finančni upravi (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1941, spis št. 7)

da se je ta okrožnica nanašala tudi na finančno kontrolo v Ljubljanski pokrajini, ki je postala del celotnega moštva te straže v Kraljevini Italiji.

Visoki komisar Ljubljanske pokrajine je 30. junija 1941 poslal okrožnico vsem podrejenim uradom, tudi finančni direkciji v Ljubljani. Zahteval je, da mu do konca avgusta posredujejo podatke o osebju te direkcije: priimek, ime in očetovo ime; kraj in dan rojstva; občino domovinske pristojnosti; veroizpoved; raso (arijec, nearijec); šolsko izobrazbo; katere posle trenutno opravlja; zvanje in položaj; službena leta, vštevna v pokojnino; celokupne mesečne prejeme; predlog: a) ali naj ostane na sedanjem službenem mestu; b) ali ga je treba upokojiti; c) ali ga kaže postaviti na razpoložnje. Direkcija je sezname po organizacijskih enotah poslala 27. avgusta 1941. V odseku za finančno kontrolo v tej direkciji je delalo osem uslužbencev. Vodja odseka je bil Feliks Vehovec, rojen 17. maja 1901 v Žužemberku, ki je končal osem razredov gimnazije z maturo. Pri vseh je bilo navedeno, da so rimokatoliške vere, arijci, in vsi naj bi ostali na delovnih mestih.

Poseben seznam je vseboval zahtevane podatke finančne kontrole. Bilo je 52 enot, in sicer 4 glavni oddelki, 23 oddelkov in 25 pododdelkov (ohranili so star naziv ogranek).

Pri vseh 238 možeh finančne straže (kjer so bili všteti tudi možje, ki so odšli na nemško stran) je bilo zapisano, da so rimokatoliške vere, arijci in da so nepogrešljivi za službo. Peterico od teh so do 22. januarja 1942 upokojili.¹⁰

Visoki komisar Ljubljanske pokrajine je hkrati zahteval, da mu vsi podrejeni uradi dostavijo seznam osebja, ki ni italijanske ali slovenske narodnosti. Finančna direkcija mu je odpisala 2. julija 1941 in navedla, da je šest oseb ruske narodnosti, od teh pet pri finančni straži, štiri osebe so nemške narodnosti, osem oseb srbskega in štiri osebe hrvaškega porekla.¹¹

Italijanska kazen: 20 let ječ

Obveščevalna dejavnost, ki je sicer spadala med uradne naloge finančne kontrole, posebej še vzdolž državne meje, je postala usodna za enega od njenih uslužbencev, ko je prišlo obdobje italijanske zasedbene oblasti pri nas.

Kapetan Anacleto Onnis, starešina kraljevih karabinjerjev za Ljubljano mesto, je 5. novembra 1941–XX. poročal podpolkovniku Giacomu Bortoneju, poveljniku kraljeve finančne straže pri Visokem komisariatu za Ljubljansko pokrajino. Navedel je, da je bil carinik Franc Vodopija priprt in ovaden posebnemu sodišču za zaščito države, ker je priznal, da je opravljal vojaško vohunstvo v škodo Kraljevine Italije.

Navedeni podpolkovnik je o tem obvestil finančno direkcijo pri tem komisariatu in z direkcije so 12. novembra poročali o tem, da je v času Kraljevine Jugoslavije obveščevalna dejavnost pomenila uradno nalogo uslužbencev finančne kontrole ob državni meji. To so zahtevala službena navodila ministrstva za vojsko in mornarico v soglasju z ministrom za finance.

Oče aretiranega, Marko Vodopija, je vložil prošnjo, da bi sina izpustili iz zapore. S tem se je strinjala finančna direkcija, zato je 12. novembra 1943, torej po kapitulaciji Italije, pisala komisiji za likvidacijo zadev vojaškega sodišča. Zapisala je, da je bilo obveščevalno delo dolžnost vseh

¹⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1941, ovoj št. 53/pr–1941.

¹¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1941, spis št. 51/pr–1941.

uslužbencev finančne kontrole, še posebej tistih v enotah vzdolž meje. Zaradi tega ne bi mogel biti obsojen za vohunstvo v škodo Italije. Ob mobilizaciji spomladi leta 1941 so ves zaupni obveščevalni arhiv dravske finančne direkcije uničili, toda dve odredbi vojaške oblasti sta ostali ter tako dokazovali, da je tudi finančna kontrola obveščevalno delovala. To je določala 5. točka 10. člena zakona o organizaciji finančne kontrole, saj je sodelovala pri varovanju državne meje tudi v vojaškem pogledu. Franc Vodopija ni bil carinik, pač pa podpreglednik na oddelku v Hotedršici, kamor je bil premeščen zaradi slabega zdravja, saj je bolehal za tuberkulozo na pljučih. Ker je šlo za njegovo službeno opravilo v času pred izbruhom vojne, ni bilo razloga za obsodbo. Tega vojaško sodišče v Rimu ni upoštevalo in je Franca Vodopijo obsodilo na 20 let ječe. Direkcija je komisijo prosila, da ga izpustijo iz zapore.¹² V spisu ni podatkov, kaj je bilo s to zadevo pozneje, po vsej verjetnosti pa so ga izpustili iz zapore, saj je Italija 8. septembra 1943 kapitulirala.

Iz vojnih dni

Med vojno so številni gostilničarji in lastniki točilnic alkoholnih pijač vrnili točilno pravico. To je bilo najbrž posledica več okoliščin, med katerimi so prevladovale tiste, povezane z vojnimi razmerami. Ana Starešič iz vasi Preloke št. 18, občina Vinica, je 28. oktobra 1941 na svojem domu za zapisnik, ki ga je napisal podpreglednik finančne kontrole, izjavila, da odpoveduje točilno pravico. V njeno hišo so se namreč maja 1941 naselili italijanski obmejni stražniki, zato ni več imela prostora za gostilniško dejavnost. Točilno pravico je dobila skoraj točno pred 12 leti.¹³

Na prvem mestu po številu tovrstnih odpovedi so bili kočevski Nemci. Ti so se jeseni leta 1941 večinoma prostovoljno izselili v nemško okupacijsko območje ob Savi in Sotli. Pred izselitvijo so enotam finančne kontrole odjavili točilno pravico. Glavni del tovrstnih nalog je odpadel na glavni oddelek finančne kontrole v Kočevju, ki je v ta namen izdelal besedilo odjave, financar pa je v prazen prostor vnesel le ime in naslov odjavitelja. Nato je spis poslal direkciji v Ljubljani in ga črtal s seznama točilcev alkoholnih pijač. Tako je konec leta 1941 gostilniško obrt odjavilo kar precej kočevskih Nemcev iz nekaj kočevarskih vasi, kot

¹² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. Pr. 1943, spis št. 11–1943.

¹³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1941, spisa št. 3270 in 3418.

razlog pa navedlo »vsled izselitve v Nemčijo«: pet iz Starega Loga, trije iz Poloma, trije iz Gotenice, trije iz Koprivnika, eden iz Ceste, eden iz Vrbovca, eden iz Seča, eden iz Kleča itd. Iz istega razloga so objavili trgovino na debelo posamezniki iz Kočevja. Te številke o odjavah točilne pravice izpričujejo ne le velikost tedanjih kočevarskih vasi, pač pa tudi razširjenost gostiln po vaseh.¹⁴

Ena od posledic te odselitve Kočevarjev je bil tudi zmanjšan prihodek od davščin. Tako kot druge davčne uprave je tudi tista v Kočevju 17. avgusta 1943 finančni direkciji v Ljubljani poslala v pregled in odobritev davčni letni račun za leto 1942. V občinah te davčne uprave (Fara, Kočevje mesto, Kočevje okolica, Kočevska Reka, Koprivnik, Mozelj in Stari Log) je bilo davčnih zaostankov za 358.796,29 lire, vojnice za 761,52 lire in specialnega doprinosa (narodni obrambni sklad) za 116.370,06 lire; skupaj 475.927,87 lire odpadlih dajatev. Bilo je za 139.746,53 lire preplačil iz leta 1941, in sicer na davkih, vojnicah in specialnem doprinosu.¹⁵

Vojna je imela številne druge posledice na delovanje finančne kontrole, od ukinitve enot zaradi partizanske navzočnosti do povečane nevarnosti službovanja.

Finančna direkcija v Ljubljani je pod istim imenom delovala tudi po tem, ko so Ljubljansko pokrajino po Italijanih zasedli Nemci. Šef Pokrajinske uprave v Ljubljani je bil general Leon Rupnik. Konec zime leta 1944 je direkcija izdelala seznam državnih dohodkov, ki so jih v letu 1943 pobrale blagajne te direkcije. Celotna vsota je znašala 156.559.717,93 lire. Partija ena je obsegala trinajst pozicij. Šlo je za različne davke. Največji delež, 29.404.988,94 lire, je odpadel na davek na poslovni promet, za njim je sledil uslužbenski davek v višini 10.813.813,15 lire ter prispevek za narodni obrambni sklad v znesku 9.178.024,30 lire. Partija dva je obsegala dve poziciji. Trošarina je pomenila 26.891.578,32 lire prihodkov, občje banovinske (pokrajinske) trošarine pa 1.327.968,47 lire. Partija tri je obsegala sedem pozicij, med njimi pa so bile na prvem mestu takse, pobrane v gotovini, ki so znašale 11.813.509,87 lire. Na drugem mestu je bil izkupiček od taksnih vrednotnic v višini 7.817.443,21 lire. Partija šest je imela dve poziciji. Carine in postranske pristojbine so znašale 15.282.600,00 lire, kontrolna taksa na izvoz pa 10.198.712,15 lire. Druge postavke so pomenile razmeroma majhen delež v pobranih

¹⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1941.

¹⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Davčna uprava Kočevje, spis št. 13269/II-1943.

dajatvah, med njimi pa naj omenim le sklad za nagrade pri zatiranju finančnih kršitev, ki je v letu 1943 znašal 41.122,05 lire. Poleg pregleda za leto 1943 so dodali še seznam dohodkov v januarju leta 1944. Ti so znašali 9.181.767,97 lire. To je bilo precej manj od mesečnega povprečja v letu 1943, ki je znašalo 13.046.643,08 lire.¹⁶

Delovna obveznost za devetindvajset financarjev

Šef Pokrajinske uprave v Ljubljani je 5. januarja 1944 poslal okrožnico vsem državnim in samoupravnim uradom, zavodom in ustanovam Ljubljanske pokrajine. Sporočala je, da je bil ustanovljen »Urad za delovno službo in obnovo«, ki bo vodil nujna dela za obnovo pokrajine in vzpostavil delovno službo za izvajanje teh del. Vodja urada je podpolkovnik Miroslav Petelin. Vsi uradi morajo pomagati temu uradu in mu dajati zaprosene podatke.¹⁷ S približevanjem konca vojne se je ta delovna služba razširila na večji del prebivalstva, tudi na (nezanesljive) državne uslužbence. Šef Pokrajinske uprave v Ljubljani je 30. oktobra 1944 razposlal okrožnico vsem občinskim komisarjem o popisu obveznikov delovne službe. Ocenil je, da se bližajo spopadi, zato je treba ozemlje utrditi. Občine so morale takoj popisati vse prebivalce letnikov od 1884 do 1928, torej v starosti od 16 do 60 let, moške in ženske. To je veljalo za vse stalno in tudi začasno prebivalstvo, na primer begunce, dijake oskrbovance v bolnišnicah ali dijaških domovih, osebe v sodnem ali policijskem priporu itd. Izvzeti so bili pripadniki Slovenskega domobranstva, organizacije TODT in slovenske policije. Priložen je bil seznam poslujočih občin po njihovih tedanjih sedežih. Bilo jih je dvainšestdeset, v okrajih Kočevje, Ljubljana mesto, Ljubljana, Logatec in Novo mesto. Sezname obveznikov so morali dostaviti Delovnemu uradu v Ljubljani, nato je ta občinam sporočal potrebe po delovni sili, te pa so določile, kdo bo vpoklican; urad je izdal vpoklic in ga nato dostavil občinam. Okrožnico so razposlali tudi župnijskim uradom, s prošnjo, da pomagajo pri popisu.¹⁸

¹⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Donosi fin. dir. v letu 1943 in v jan. 1944.

¹⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj 1944 A I.–XII., spisa št. 22/44 in 500/44.

¹⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. II 3605/1 in 3605/3.

Odsek za finančno kontrolo pri tej direkciji je 10. januarja 1945 izdelal tipkan seznam odsotnih uslužbencev te kontrole po stanju 8. januarja istega leta. Obsegal je osem skupin osebja, označenih z rimskimi številkami: I. nihče ni bil v vojnem ujetništvu; II. nihče ni bil interniran kot bivši vojni ujetnik; III. nihče ni bil pridržan ob vojaških blokadah in se še ni vrnil; IV. šestnajst oseb je bilo policijsko priprtih ali interniranih; V. trinajst oseb je bilo neopravičeno odsotnih, med njimi tudi Feliks Vehovec, dotedanji vodja finančne kontrole pri finančni direkciji v Ljubljani; VI. deset mož je bilo iz osebja pri Slovenskem domobranstvu, od katerih je Albin Klemenc, pomožni podpreglednik, pobegnil; VII. petnajst mož je bilo iz osebja pri organizaciji TODT; VIII. devetindvajset oseb je bilo na obveznem delu. Podpisan je bil vršilec dolžnosti šefa odseka za finančno kontrolo.¹⁹

Pod novo oblastjo spet finančna straža

Med ministrstvi Narodne vlade Slovenije, ki jo je predsedstvo SNOS ustanovilo 5. maja 1945 v Ajdovščini, je bilo tudi finančno. Vodil ga je dr. Aleš Bebler. Del tega ministrstva je imel prostore na tedanji Bleiweisovi (Prešernovi) ulici št. 13, del pa na Poljanski cesti št. 2.

Med drugimi nalogami je reševalo tudi status dotedanjih uslužbencev finančne kontrole pri nas. Odločalo je med nadaljnjim službovanjem pod novo oblastjo, upokojitvijo in odpustitvijo iz službe, brez težav pa je šlo tedaj, ko se je posameznik sam odločil, da bo izstopil in službo poiskal kje drugje, ne pod okriljem države.

Narodna vlada Slovenije se je pri organiziranosti finančne uprave morala ravnati tudi po smernicah iz Beograda, torej zveznega finančnega ministrstva. Slednje je namreč 18. junija 1945 izdalo uredbo o tako imenovanih zemaljskih (pokrajinskih) poverjeništvih za finance.²⁰ Delila so se na štiri oddelke: I. obči oddelek, II. oddelek za računovodstvo in proračun, III. oddelek za davke in IV. oddelek za kataster. Oddelki so se delili na odseke, ti pa na razdelke. V pristojnost splošnega oddelka sta spadala tudi razporeditev in popis uslužbencev finančne straže. Predvideno je bilo, da finančna straža opravlja izvršilno službo za zatiranje

¹⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1944–I, 100–1000, mapa Odsotni uslužbenci, spis št. 46/3–VII–1945.

²⁰ AS, 1116, Ministrstvo za finance LRS, šk. 1, a. e. 2, spis št. 14.

tihotapstva trošarine, za odkrivanje taksnih, trošarinskih in davčnih prekrškov, lahko pa se ji poveri tudi davčna, taksna in trošarinska eksekutivna služba.

Finančna kontrola je torej formalno obstajala še naprej, pod prvotnim imenom finančna straža. Slovenski finančni minister je 30. maja 1945 za vršilca dolžnosti referenta (vodje) razdelka te straže pri ministrstvu postavil Stanislava Staniča. Ta je bil že prekaljen uslužbenec finančne kontrole. Konec tistega leta so mu določili prejemke, ki so mu pripadali od 1. julija 1945 dalje; znašali so 4.300 dinarjev bruto mesečno.²¹

Razdelek za finančno stražo je bil ena od šestih notranjih enot občega oddelka ministrstva za finance Narodne vlade Slovenije. V opisu njegovih nalog je bilo navedeno dvoje: razporeditev in organizacija finančne nadzorstvene službe ter službena razmerja in evidenca uslužbencev finančne straže.

Nova finančna straža je morala dokončati nekaj nalog, ki so ostale neizvršene za vojno finančno kontrolo. Finančna direkcija v Ljubljani je 4. februarja 1944 naročila glavnemu oddelku finančne straže v Novem mestu, da mora parna žaga Karla Auersperga v Soteski izpolniti obrazec prijave o porabi električnega toka v letu 1943 zaradi plačila banovinske trošarine za ta tok, kajti tega še ni storila. Razdelek finančne straže pri finančnem odseku okrajnega I. N. O. O. Novo mesto je 3. oktobra 1945 omenjeni žagi izročil ta zahtevek in čez dva dni odpisal ministrstvu za finance NVS, oddelku za davke. Ivan Bobnar, poverjenik tega razdelka, je poročal, da zadeve zaradi vojne ni bilo mogoče rešiti prej. Dopisu je priložil obrazec prijave o porabi elektrike, kjer je pisalo, da omenjena žaga v letu 1943 sploh ni obratovala. Poverjenik je to s podpisom potrdil. V ministrstvu za finance je referent z roko napisal, da ni razloga za odmero banovinske trošarine, in spis dal v arhiv.²²

Istočasno je finančna direkcija v Ljubljani istemu glavnemu oddelku finančne kontrole poslala podobno zahtevo, ki se je nanašala na gozdni urad Karla Auersperga v Soteski. Nanj je Ivan Bobnar 22. avgusta 1945 pripisal, da zahtevka niso uspeli vročiti odgovorni osebi tega urada. To so uspeli šele 3. oktobra 1945 in tedaj je odgovorna oseba izpolnila obrazec o porabi elektrike v letu 1943. Ta gozdni urad je porabil 16.449 kilovatnih ur električne energije, po ceni 3,25 lire za kilovatno uro. Resničnost

²¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spisa št. 81–I–1945 in 2386/1–1945.

²² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. 866–V–1945.

tega podatka je spet s podpisom potrdil poverjenik Ivan Bobnar in 20. oktobra 1945 na ministrstvo za finance v Ljubljani poročal, da je urad trošarino isti dan poravnal.²³

Ukrepi nove oblasti do nekdanjih financarjev

Pri ravnanju z dotedanjimi uslužbenci finančne uprave nasploh in finančne kontrole posebej se je to ministrstvo ravnalo po novih predpisih s tega področja.

Ministrstvo za finance v Ljubljani je 20. maja 1945 razpisalo delovna mesta pri finančni straži in prijavilo se je 358 nekdanjih uslužbencev finančne kontrole. Izdelali so njihov seznam z ustreznimi podatki.²⁴

Slovenska vlada je 2. junija 1945 sprejela uredbo, ki je vse javne uslužbence postavila na razpoložanje,²⁵ kar je pomenilo, da so se morali javiti na dotedanjih službenih mestih in čakati nadaljnje odločitve. Hkrati je izšel še akt, ki je urejal njihove prejemke.²⁶ Vsak je šel tudi skozi sito slovenskega zakona, ki je določal kaznovanje oseb, osumljenih protinarnodnega delovanja med vojno, ki pa je bil konec avgusta 1945 odpravljen.²⁷ Jeseni so morali upoštevati predpise, ki jih je sprejela jugoslovska vlada in so urejali vprašanje upokojevanja bivših uslužbencev, ti pa so se hitro spreminjali in dopolnjevali.²⁸

V Sloveniji je bilo 7. novembra 1945 pri finančni straži zaposlenih 539 moških, od teh v razdelku za finančno stražo pri finančnem ministrstvu 5 oseb, v okolišju okrožnega mesta Ljubljana 99 oseb, v okolišju štirih

²³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. 873–V–1945.

²⁴ AS, 1116, Ministrstvo za finance LRS, šk. 5, a. e. 152: Seznam uslužbencev finančne kontrole, ki so se v smislu razpisa delegata ministrstva financ v Ljubljani od 20. 5. 1945 prijavili za službo finančne kontrole v Sloveniji.

²⁵ Uredba o postavitvi vseh državnih in drugih javnih in samoupravnih uslužbencev na razpolago, Ur. list SNOS in NVS, št. 5/45, z dne 2. junija 1945.

²⁶ Uredba o izplačevanju preživnin državnim, samoupravnim in drugim javnim uslužbencem na razpolago, Ur. list SNOS in NVS, št. 5/45, z dne 2. junija 1945.

²⁷ Zakon o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper narodno čast, Ur. list SNOS in NVS, št. 7/45, z dne 9. junija 1945.

Zakon o ukinitvi sodišča slovenske narodne časti, Ur. list SNOS in NVS, št. 29/45, z dne 25. avgusta 1945.

²⁸ Uredba o upokojitvi državnih uslužbencev, Ur. list DFJ, št. 86/45, z dne 6. novembra 1945.

Uredba o ugotovitvi pravice do pokojnine, Ur. list DFJ, št. 86/45, z dne 6. novembra 1945.

Pravilnik za izvajanje uredbe o ugotovitvi pravice do pokojnine, Ur. list DFJ, št. 87/45, z dne 9. novembra 1945.

okrožij pa naslednje število mož: celjskem 73, ljubljanskem 136, mariborskem 156 in novomeškem 70. Zvezno ministrstvo za finance je malo prej, 13. oktobra 1945, v carinsko stražo razporedilo 80 mož.²⁹ Poleg finančne in carinske je tedaj obstajala še monopolska straža.

Slovensko finančno ministrstvo je večkrat izdelalo sezname odpuščenih oziroma upokojenih bivših uslužbencev finančne kontrole. V dopisu 15. januarja 1946, naslovljenem na finančno stražo na Bregu 6 v Ljubljani, so navedli, da so z zadnjim dnem januarja tistega leta upokojili deset bivših financarjev. Vsi so morali predložiti listine za odmero pokojnine. Tak dekret je bil isti dan poslan finančnemu oddelku okrožnega ljudskega odbora Maribor in je vseboval podatke o upokojitvi petih bivših financarjev. Istega dne je ministrstvo poslalo računovodskemu in proračunskemu oddelku ministrstva poročilo o upokojitvi osemindvajsetih bivših financarjev.³⁰ Spis z dne 19. januarja 1946 je vseboval podatke za triintrideset finančnih uslužbencev, odpuščenih iz službe. Seznam je vseboval več razpredelnic: ime in priimek, datum in kraj rojstva, zakonski stan, kraj bivanja, karakteristika, kdo jo je izdelal. V razpredelnici karakteristika je bilo vpisano, zakaj je bil odpuščen, v razpredelnici, kdo jo je izdal, pa je bil naveden terenski odbor OF v posameznih uradih finančne uprave. Med njimi so bili tudi taki, ki so bili aretirani in zaprti od novih oblasti. Seznam, izdelan neugotovljenega dne leta 1946, je vseboval šestintrideset oseb, ki so bile reducirane (odpuščene) zadnjega dne februarja 1946. Personalni oddelek predsedstva Narodne vlade Slovenije je 20. februarja 1946 poslal personalnemu odseku finančnega ministrstva seznam triinosemdesetih oseb, za katere naj preverijo, ali izpolnjujejo pogoje za upokojitev, ki jih je določala omenjena uredba ministrskega sveta DFJ o upokojevanju. Na enem od seznamov ministrstva je bilo petindvajset uslužbencev finančne uprave, ki so bili upokojeni po obeh uredbah jugoslovanske vlade oziroma ministrovem pravilniku. Med njimi je bilo enaindvajset uslužbencev finančne straže. Vzroki, navedeni na seznamu, so bili starost, izčrpanost, nesposobnost za službo.³¹ Seznam, izdelan zadnji dan februarja 1946, je vseboval podatke o 105 osebah finančne straže, ki so jih upokojili ali odpustili

²⁹ AS, 1116, Ministrstvo za finance LRS, šk. 3, a. e. 82: Statistika osebja finančne straže po stanju 7. novembra 1945.

³⁰ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 149–I.–1946.

³¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1944–I, 100–1000, mapa Odpust in upokojitev finančnih uslužbencev, Ministrstvo za finance, št. P/350 in P/659–1946.

iz službe, za vsakega so bili navedeni zakonsko stanje, število otrok, ocena in opomba.³²

Slovensko finančno ministrstvo ni moglo mimo dogodkov, ki so veljali za druga ministrstva in jih je bilo treba prilagoditi novim razmeram, zlasti obstoju takih ministrstev za celotno državo v Beogradu, finančnim težavam in zahtevam po krčenju števila osebja. To ministrstvo je 21. januarja 1946 poročalo Narodni vladi Slovenije o težavah pri delu, ki ne dovoljujejo krčenja števila uslužbencev. Navedli so podatek, da je 1. aprila 1941 finančne posle v Sloveniji opravljalo 161 uslužbencev finančne direkcije v Ljubljani, 113 uslužbencev finančnega oddelka banske uprave in 23 uslužbencev krajevne kontrole v Ljubljani, skupaj torej 297 oseb. Vse te posle je sedaj prevzelo to ministrstvo, dobilo pa je še nove naloge. Pomočnik ministra Viktor Repič je v poročilu, ki je obsegalo skoraj pet strani tipkopisa, zapisal, da krčenje osebja ni mogoče, saj bi to vplivalo na nižji dotok davščin in pravilno izvajanje proračuna. V rokopisu je priložen seznam opravi tega ministrstva v času od decembra 1945 do 4. aprila 1946 in med njimi je navedeno 5177 spisov samo s pokojninskega področja.³³

Seznam 278 bivših finančnih stražnikov

Ministrstvo za finance Demokratične federativne Jugoslavije je 12. junija 1945 finančnemu ministrstvu Narodne vlade Slovenije poslalo ponovni zahtevek, da mu pošlje podatke o vseh uslužbencih, ki so na proračunu države ali ljudskih odborov, in sicer priimek in ime; sedanji položaj, naziv in skupino; šolsko izobrazbo; leta službovanja v državni ali samoupravni službi; starost; mesečne prejeme; katere posle opravlja; na katerem proračunu je; v kateri službi je bil med okupacijo in v kakšnem nazivu ter opombo.

Seznam je bil odposlan 29. junija 1945 v Beograd, občemu oddelku finančnega ministrstva. Izdelan je bil v srbohrvaščini. Zajemal je 278 oseb bivše finančne kontrole, ki so med vojno prejemale plačo finančne direkcije v Ljubljani. Na ozemlju, ki so ga okupirali Nemci in Madžari, so te uslužbence izgnali, preselili, odpustili iz službe itd. Večina teh se še ni vrnila na svoja službena mesta, nekateri so bili v vojski. Zanje ni bilo potrebnih podatkov, zato jih ni bilo na tem seznamu. Vseh skupaj pa jih

³² AS, 1116, Ministrstvo za finance LRS, šk. 16, a. e. 668.

³³ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1944–I. 100–1000, spis št. 709–I–1946.

je bilo približno 468, od tega 27 uradnikov VII., VIII., IX. in X. skupine ter 441 zvaničnikov I., II. in III. skupine; njihovi prejemki bi znašali mesečno 1.298.005 dinarjev. Višina prejemkov za 278 oseb s seznama pa je bila 654.673,50 dinarja. Skupni prejemki vseh 746 oseb bi znašali 1.952.678,50 dinarja, od tega bi na breme slovenskega proračuna odpadlo 425 oseb v znesku 1.075.320 dinarjev, preostalih 321 oseb pa bi šlo v breme federalnega proračuna v višini 877.358,50 dinarja.

Zanimivi so bili podatki v predzadnji razpredelnici seznama, ki se je nanašala na vojni čas. Od 278 oseb jih je ves čas vojne 236 delovalo v finančni kontroli, za preostalih 42 oseb pa so bili navedeni tile podatki: v finančni kontroli in nato v partizanih je bilo triindvajset mož, v finančni kontroli in v internaciji je bilo osem oseb, v tej kontroli in nato pri slovenskem domobranstvu jih je bilo pet, zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto sta bila iz službe odpuščena dva moža, eden je bil v internaciji in v partizanih, eden v zaporu in internaciji, eden v zaporu in eden je bil odpuščen.

Seznam teh 278 oseb je najprej zajel uradnike finančne kontrole in nato zvaničnike. Ni bil izdelan po abecednem redu. Za Vladimirja Geništa, starega 68 let, je bilo navedeno, da je bil dnevničar, končal je vojaško akademijo v Rusiji, njegova plača je znašala 2.125 dinarjev bruto.

Seznam je podpisal Stanislav Stanič, referent razdelka za finančno stražo, za katerega je bilo navedeno, da je star 46 let, imel je 25 let delovne dobe, služboval je kot zvaničnik, mesečni prejemki so znašali 3.600 dinarjev bruto.³⁴

Programiranje dela za finančno stražo

Razdelek za finančno stražo, ki je imel zaporedno številko 4, je moral med drugim načrtovati potrebna sredstva za delovanje te straže. Tako je bilo za obdobje julij–december 1945 načrtovanih 1.810.600 dinarjev rednih izdatkov za to stražo, in sicer za 711 oseb. Ta straža je med drugim pomagala tudi pri menjavi okupacijskega denarja za nove dinarje, pri popisu dolgov itd. Menjava vojnega denarja za jugoslovanske dinarje je od moštva zahtevala podobne naloge, kot jih je opravljala finančna straža po prvi svetovni vojni. Ravno tako je moral vsak izpolniti obrazec in vpisati denar za menjavo.

³⁴ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis brez številke.

Prijava za zamenjavo denarja

Podpisani ..... primek, ime in očetovo ime

rojen v ..... bivajoč v .....

osta ..... prosim, da se mi zamenja

v bankovcih

po	1000	likosov	vsota
" "	500.—	" "	" "
" "	100.—	" "	" "
" "	50.—	" "	" "
" "	20.—	" "	" "
" "	10.—	" "	" "
" "	5.—	" "	" "
" "	2.—	" "	" "
" "	1.—	" "	" "
" "	0.50	" "	" "

Skupaj: .....

Končna skupna vsota .....

v f. D. J. ... ..

v potrdilo ... ..

Skupna f. D. J. ... ..

Potrjujem, da je predloženi denar izključna last .....

navesti je treba dvištrake ali ne katereh lasti je denar

prej to dan

podpis

Obrazec za zamenjavo medvojnega denarja v dinarje (AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. 1946, ovoj Finančna straža)

Za leto 1946 so načrtovali 25.881.150 dinarjev takih izdatkov, poleg teh pa še 8.327.860 dinarjev rezervnih kreditov, skupaj 34.209.010 dinarjev stroškov za finančno stražo. Stroške so načrtovali za 107 uradnikov in 499 zvaničnikov, skupaj 606 oseb.³⁵

Slovenska oblast je očitno resno računala s tem, da bo finančna straža obstajala in delovala tudi vnaprej. Na konferenci vodilnih funkcionarjev finančnega ministrstva 26. januarja 1946 so sklenili, da morajo vsi oddelki tega ministrstva izdelati podrobne načrte za delo v letu 1946. Načrt naj bi vseboval predvidene naloge, predloge, kako izvesti naloge in potrebna finančna sredstva. Obči oddelek tega ministrstva je nato zadnji dan januarja istega leta naročil vsem oddelkom, da čimprej izdelajo in pošljejo programe dela za to leto.

Dopis je bil poslan tudi razdelku za finančno stražo in referent Stanislav Stanič je 12. februarja 1946 izdelal tak delovni program za finančno stražo. Navedel je, da je strokovno delo te straže neposredno povezano z

³⁵ AS, 1116, Ministrstvo za finance LRS, šk. 1, a. e. 23, spis št. 255.

delom finančnih odsekov pri okrajnih ljudskih odborih in zato ni niti potrebe niti možnosti za izdelavo podrobnega programa dela te straže. Potem pa je napisal tiste naloge, ki jih je bilo možno predvidevati: 1) redukcijo staleža moštva in postopno delno nadomestitev, če bo to mogoče z razpoložljivim denarjem; 2) morebitno oskrbo straže z uniformo in revolverji, za kar pa ni predvidenih proračunskih sredstev; 3) spremembo sedanje razmestitve finančne straže z ukinitvijo nekaterih izpostav, ki bi jih bilo treba ob redukciji moštva in pomanjkanju denarja za premestitve spojiti s sosednjimi; 4) uvedbo uslužbenskih listov, kartoteke, statistike itd. po morebitnem novem uradniškem zakonu; 5) morebitno izdelavo osnutka posebne uredbe za finančno stražo. Pod obvezen »Smrt fašizmu—svoboda narodu!« se je podpisal navedeni referent.

9. februarja 1946 je izdelal tudi tipkopisni načrt strokovnega pouka v finančni straži, ki ga je poslal občemu oddelku ministrstva za finance. Tam je med drugim zapisal: »*Kader uslužbencev finančne straže v Sloveniji obstoji iz samih predvojnih, starejših in strokovno izvežbanih uslužbencev, od katerih so vsi položili en, mnogi dva in nekateri celo 4 strokovne izpite,*« je začel svoje pisanje in tako podal odlično oceno svojim nekdanjim sodelavcem. Področje in način njihove službe se po osvoboditvi vsaj do tedaj nista spremenila, niso začetniki v stroki, zato jim strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje ne bo delalo prevelikih težav. Zanje ne bi kazalo ustanavljati posebnih strokovnih tečajev, pač pa bi to nalogo prevzeli starešine enot, to je šefi finančnih odsekov in vodje izpostav. Udeležba bi bila obvezna, od časa do časa pa bi znanje preizkusili ustno ali pisno. Program tega pouka na enotah naj bi izdelali starešine, vsak pa bi mesečno izdelal še dve pisni nalogi. Ta pouk v enotah bi trajal po dve uri na teden, obsegal pa bi zlasti nove predpise. To ne bi terjalo posebnih stroškov, služba ne bi trpela, uslužbenci pa bi se sproti seznanjali z novimi predpisi. Svoj načrt je sklenil s tem, da morebitni dopisni strokovni tečaj, obvezen za vse, ne bi bil tako neposreden in bi terjal določena sredstva.³⁶

Ministrstvo za finance Narodne vlade Slovenije je 27. novembra 1945 z naredbo določilo, da se finančni straži prizna stalna doklada v višini 10 oziroma 15 odstotkov rednih službenih prejemkov. To je veljalo do konca januarja 1946, ko je bilo razveljavljeno.³⁷

³⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 1409–I.–946.

³⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis št. 154–I.1946.

Slovensko finančno ministrstvo je 2. januarja 1946 obvestilo svoje podrejene urade, da bo začelo izdajati Finančni zbornik, ki bo nadomestil dotedanjo Zbirko finančnih predpisov. Dalo je kratke napotke, kako pripravljati prispevke za to glasilo.³⁸

»Nabavna in kreditna zadruga uslužbencev finančne kontrole v Ljubljani, zadruga z omejenim jamstvom«, je za 16. februar 1946 ob 16.00 sklicala VII. redno letno skupščino na Bregu 6 v Ljubljani. Dnevni red je obsegal deset točk, sedma pa je predvidela spojitev te zadruge z »Nabavljalno in prodajno zadrugo v Ljubljani, zadrugo z omejenim jamstvom« (NAPROZA). Če napovedanega dne skupščina ne bi bila sklepčna, bi 3. marca 1946 bila ob vsaki udeležbi.³⁹

Predsedstvo vlade LRS je 9. novembra 1946 poslalo ministru za finance dopis o novih zapriseгах državnih uslužbencev. To je zahteval zakon o državnih uslužbencih.⁴⁰ Besedilo prisege je bilo določeno v tem zakonu, vendar je bilo treba namesto besede narod uporabiti slovensko besedo ljudstvo, zato so v dopisu navedli celotno besedilo prisege: »*Jaz (rodbinsko in rojstno ime) prisegam pri časti svojega naroda in pri svoji časti, da bom zvesto služil ljudstvu, da se bom držal ustave in zakonov, da bom varoval in branil ustavni demokratiški red Federativne ljudske republike Jugoslavije in Ljudske republike Slovenije in da bom svojo službo vestno opravljal.*« Zaprisega je bila skupinska ali posamična. Njeno besedilo je bilo treba povedati ustno, nato pa podpisati zapisnik o položeni prisegi.⁴¹

Odmera pokojnine skozi gosto sito

Med dotedanjimi uslužbenci finančne straže je bil tudi Anton Ovin, ki je bil pred in med vojno vodja pododdelka v pivovarni Union v Ljubljani. Da bi prejel zasluženno pokojnino, je moral skozi omenjeno sito, zato bo za bralca zanimivo, kako je bilo to videti.

Rojen je bil 13. januarja 1885 v Stražišču pri Kranju, stanoval je v Ljubljani, na Vodnikovi 17. Dne 23. marca 1946 je prejel odločbo o

³⁸ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Normalije 1946, spisa št. 18–I–1946 in 18/16–I–1946.

³⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, spis brez datuma in številke.

⁴⁰ Ur. list FLRJ, št. 62/46, z dne 2. avgusta 1946, čl. 10 in 24.

⁴¹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Normalije 1946, spis št. III–396/1.

pokojnini v znesku 3.136 dinarjev. Izplačevala naj bi se mu od prvega dne marca istega leta.

Našteta so bila službena leta imenovanega, in sicer je bil od 1. decembra 1911 do 31. marca 1921 zaposlen v samoupravni užitninski službi, od 1. aprila 1921 do 28. februarja 1946 pa v finančni straži. Skupaj je imel 34 let, 2 meseca in 27 dni pokojninske dobe.

Preden je bil upokojen, je šel skozi predpisano sito. Narodnoosvobodilni odbor mestne četrti Šiška je 5. februarja 1946 izdal rokopisno potrdilo, da imenovani ni bil v službi okupatorja in ni pripadal kvizlinškim organizacijam. Javno tožilstvo za ljubljansko okrožje je 7. marca izdalo uradno potrdilo, da imenovani ni bil sodno kaznovan, ni v preiskavi in ni izgubil političnih ter državljanskih pravic.

Njegov sin Branko, rojen 1923 v Krškem, je bil tedaj dijak Državne tehniške srednje šole v Ljubljani in navedeni odbor v Šiški je zanj napisal podobno potrdilo, namenjeno prejemanju draginjskih doklad. Krstni list je ob rojstvu izdal župnik v Krškem in v glavi tega dokumenta je pisalo Ljubljanska pokrajina (ne oblast, kot je bilo tedaj uradno).⁴²

Obči oddelek finančnega ministrstva LRS je 14. novembra 1946 vsem okrajnim (četrtnim) ljudskim odborom poslal okrožnico, ki se je nanašala na izdajo »potrdil o državljanski politični neoporečnosti«. Tako potrdilo so rabili tisti, ki so zaprosili za upokojitve. To sta določala zvezna uredba in pravilnik.⁴³ Finančni minister je jeseni 1946 spremenil omejnjeni pravilnik⁴⁴ in določil, da so za izdajo takih potrdil pristojni zgolj odseki za notranje zadeve pri okrajnih, mestnih oziroma četrtnih ljudskih odborih.⁴⁵

Razporeditev finančne straže februarja 1946

Obči oddelek slovenskega finančnega ministrstva je 23. februarja 1946 vsem oddelkom za finance okrožnih in vsem odsekom za finance okrajnih ljudskih odborov ter vsem izpostavam finančne straže v Sloveniji

⁴² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, spis št. 2219–I–1946.

⁴³ *Uredba o ugotovitvi pravice do pokojnine*, Ur. list DFJ, št. 86/45, z dne 6. novembra 1945, čl. 2.

Pravilnik za izvajanje uredbe o ugotovitvi pravice do pokojnine, Ur. list FFJ, št. 87/45, z dne 9. novembra 1946, čl. 31.

⁴⁴ Ur. list FLRJ, št. 80/46, z dne 4. oktobra 1946.

⁴⁵ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Normalije 1946, spis št. 1091/10–I–1946.

razposlal pregled razmestitve finančne straže v Sloveniji. Izdelan je bil po okrožjih, okrajih in mestih, skladno s tedanjo upravno razdelitvijo Slovenije, ki je obsegala enako območje kot nekdanja Dravska banovina. Razpored je podpisal Srečko Vehovec, v. d. načelnika občega oddelka; šlo je za Feliksa Vehovca, nekdanjega vodjo finančne kontrole v finančni direkciji v Ljubljani v času vojne.

V okrožju Celje v samem mestu ni bilo izpostave finančne straže, ampak le finančni odsek. Okraj Celje okolica je imel tako izpostavo v krajih Laško, Sv. Jurij pri Celju, Vojnik, Vranksko in Žalec. Okraj Mozirje je imel izpostavi v Šoštanju in Gornjem Gradu. Okraj Šmarje pri Jelšah je imel izpostave v Kozjem, Podčetrtku in Rogaški Slatini. Okraj Trbovlje je imel izpostavi v Radečah pri Zidanem mostu in v Zagorju. Okraj Slovenske Konjice je bil brez izpostave finančne straže.

Okrožje Ljubljana je obsegalo okraje Grosuplje, Jesenice, Kamnik, Kranj, Ljubljana okolica, Rakek in Škofja Loka. Okraj Grosuplje je imel izpostavi finančne straže Ivančna Gorica in Velike Lašče. V okraju Jesenice so bile izpostave na Bledu, v Bohinjski Bistrici, Kranjski Gori in Radovljici. Kamniški okraj je imel izpostavi v Domžalah in Lukovici. Okraj Kranj je imel izpostavo v Trziču. Okraj Ljubljana okolica je bil okoliš dveh izpostav, in sicer Litije in Vrhnike. Okraj Rakek je imel izpostave v Cerknici, Dolnjem Logatcu in Starem trgu pri Ložu. Okraj Škofja Loka je imel izpostavi v Gorenji vasi in Železnikih.

Okrožno mesto Ljubljana je imelo finančni odsek, ki sta mu pripadali izpostavi v Polju in Št. Vidu. Pri pivovarni in tovarni špirta Union je bil ogranek (pododdelek).

Okrožje Maribor je obsegalo mesto Maribor in osem okrajev. Mesto Maribor je imelo finančni odsek in nobene izpostave. Okraj Dolnja Lendava je imel izpostavo v Turnišču. Okraj Ljutomer je bil brez izpostave. Okraj Maribor desni breg je obsegal izpostave v Poljčanah, Račah, Rušah in Slovenski Bistrici; preimenoval se je v okraj Slovenska Bistrica. Okraj Maribor levi breg je imel izpostave v Marenbergu, Sv. Lenartu v Slovenskih goricah, Št. Ilju v Slovenskih goricah in Zgornji Kungoti; preimenoval se je v okraj Maribor okolica. V okraju Murska Sobota so bile izpostave v Cankovi, Gornji Lendavi in Šalovcih. Okraj Prevalje je imel izpostave v Črni, Dravogradu in Slovenj Gradcu. Okraj Ptuj je obsegal izpostave v Ormožu, Ptujski Gori in Sv. Andražu v Halozah, ki pa je imel sedež v Leskovcu. Okraj Radgona je razpolagal z izpostavami v Mariji Snežni, Radencih in Sv. Juriju ob Ščavnici.

Okožje Novo mesto je bilo razdeljeno na pet okrajev. Okraj Črnomelj je imel izpostave v Metliki, Semiču in Vinici. Okraj Kočevje je imel izpostave v Fari, Loškem Potoku in Ribnici. Okraj Krško je obsegal izpostave Brežice, Kostanjevica in Sevnica. Okraj Novo mesto je imel izpostavi v Škocjanu in Vavti vasi. Okraj Trebnje je imel izpostavo finančne straže v Mokronogu.⁴⁶

Ze 9. marca 1946 je isti oddelek razposlal spremembe v razporeditvi finančne straže. Vzrok za to je bila nova političnoupravna sprememba v mariborskem krožju. Okraj Maribor okolica je imel izpostave Ruše, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Št. Ilj v Slovenskih goricah in Zgornja Kungota. Okraj Slovenska Bistrica je imel izpostavi v Poljčanah in Račah. Okraj Radgona je imel izpostave v Mariji Snežni, Radencih in Sv. Juriju ob Ščavnici. Okraj Ptuj je imel izpostave v Ormožu, na Ptujski Gori in v Sv. Andražu v Halozah, sedež izpostave je bil v Leskovcu. Okraj Prevalje je imel izpostave v Črni, Dravogradu, Marenbergu in Slovenj Gradcu. Okraj Murska Sobota je imel tri izpostave, v Cankovi, Gornji Lendavi in Šalovcih. Drugo je ostalo nespremenjeno.⁴⁷

Finančna narodna milica

Prišlo je do tega, da so finančno stražo preimenovali v finančno narodno milico, za razliko od varnostne, splošne narodne milice. To je uradno veljalo tedaj, ko je finančna milica spadala pod upravo narodne milice pri Ministrstvu za notranje zadeve LRS: od 4. maja do 1. avgusta 1946. Tedaj so v slovenskem notranjem ministrstvu oblikovali Upravo narodne milice, do tedaj je milico vodil Odsek narodne milice v Oddelku za javno varnost v tem ministrstvu.

Finančna milica je v teh treh mesecih strokovno spadala v pristojnost ministrstva za finance, v personalnih in administrativnih zadevah pa pod notranji resor. Zaradi tega je finančno ministrstvo 22. maja 1946 naročilo okrožnim in okrajnim ljudskim odborom, da svoje okrožnice pošiljajo tudi pristojnim vodstvom milice.⁴⁸

⁴⁶ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Normalije 1946, spis št. 73/23-I-1946.

⁴⁷ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani fasc. brez oznake, ovoj Normalije 1946, spis št. 73/27-I-1946.

⁴⁸ AS, 1116, Ministrstvo za finance LRS, šk. 16, a. e. 623.

Odsek za finančno narodno milico v okviru Uprave narodne milice je 24. junija 1946 pisal vsem okrajnim upravam narodne milice in jim naročil, naj od finančne milice pri odsekih za finance okrajnih ljudskih odborov in pri izpostavah teh odsekov zahtevajo mesečna poročila o delu finančne milice. Vsak mesec naj ga pošljejo na Upravo narodne milice. Priložen je bil obrazec takega poročila, ki pa v arhivu ni ohranjen. Finančna milica je morala poročila pošiljati na okrajne uprave narodne milice prek najbližje postaje varnostne milice. V poročilu je bilo treba na kratko opisati tudi izredne dogodke v službi in razmere v vsaki posamezni enoti glede na službo in uslužbenca. Dopis je bil poslan tudi vsem postajam narodne milice.⁴⁹

Tiste tedne, ko so finančno stražo prenesli v pristojnost notranjega resorja, je bila Uprava narodne milice slovenskega notranjega ministrstva razdeljena v štiri odseke, za javno varnost, promet, finančno narodno milico in gasilstvo. Ko so odsek za finančno narodno milico ukinili, so oblikovali odsek za oskrbo. Šef odseka za finančno narodno milico je bil sprva Franjo Druškovič, za njim pa Rado Brezovar.⁵⁰

V prikazu zgodovine organov za notranje zadeve v Sloveniji so avtorji zajeli obdobje od 1945 (s kratkim orisom vojnega obdobja narodne zaščite) do konca leta 1960, v tem gradivu, ki obsega devetnajst knjig tipkopisa, pa so finančni narodni milici namenili le skromen prostor. Imenovali so jo gospodarska-finančna ali le finančna narodna milica. Ta je bila z zveznim navodilom z dne 6. maja 1946 ukinjena in bi jo morali vključiti v splošno milico. Slovensko ministrstvo za finance jo je hotelo spet vključiti v svoj resor. Toda junija 1946 so v splošno narodno milico prevzeli vseh 379 članov finančne milice, a zanje ni bilo predvidenih proračunskih sredstev.⁵¹

Obči oddelek ministrstva za finance Ljudske republike Slovenije je 31. julija 1946 z okrožnico obvestil vsa tajništva okrožnih in okrajnih ljudskih odborov, da bo 1. avgusta 1946 finančna milica spet prešla v pristojnost in sestavo finančnega ministrstva. Dodeljena bo okrajnim ljudskim odborom, ki bodo pristojni za izpostave te milice v svojih okoliših. Zapisal je, da se mora služba opravljati enako kot pred dodelitvijo notranjemu ministrstvu. Organi te milice so vezani na navodila ljudskih

⁴⁹ AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Finančna straža, brez številke.

⁵⁰ *Zgodovina ONZ v SR Sloveniji*, 1946, II./3-a, str. 95–96.

⁵¹ Prav tam, 1947, II./4, str. 88.

odborov in na smernice finančnega ministrstva. Slovensko finančno ministrstvo bo nosilo vse materialne in osebne stroške finančne milice, okrajni ljudski odbori pa bodo krili izdatke za najem prostorov, njihovo razsvetlavo in ogrevanje. Uslužbence bo na predlog ali v soglasju z ljudskim odborom premeščalo ministrstvo za finance. Vse uslužbence so pozvali, da se ravnajo strogo po veljavnih predpisih in poskrbijo za čimbolj uspešno opravljanje nalog. Disciplina, ki je marsikje popustila, se mora spet vzpostaviti. *»Le tako bo namreč mogoče doseči pozitiven uspeh dela samega in s tem tudi povečati dotok dohodkov v državno blagajno.«* Okrožnico je podpisal Zoran Polič, slovenski minister za finance.⁵² Ko je finančna milica spet prešla v pristojnost finančnega resorja, je pri nas štela 366 uslužbencev.⁵³

Po odpravi finančne narodne milice v Sloveniji, je njenim podobne naloge predvideval zakon o narodni milici, ki je začel veljati z dnem objave v uradnem listu FLRJ, torej 17. decembra 1946. Tam je bilo zapisano, da je splošna narodna milica zlasti dolžna, *»da preprečuje in razkriva nedovoljeno trgovino, nedovoljeno špekulacijo in gospodarsko sabotažo ter da zgrabi storilce teh dejanj; da skrbi za spoštovanje predpisov o proizvodnji monopolskih predmetov in predmetov, ki se načrtno porazdeljujejo, ter o prometu z njimi, o pobiranju državnih davkov, trošarine in drugih javnih davščin.«*⁵⁴ To bil prvi in zadnji zakon v zgodovini naših varnostnih sil od leta 1850 dalje, ki je temeljni varnostni službi predpisoval tudi finančne naloge. Varnostne sile pa so bile v prihodnje posredno vezane tudi na finančno področje, z nudenjem pomoči (asistence) davčnim in podobnim organom, če so pri njihovih nalogah naleteli na odpor ali pa so ga upravičeno pričakovali.

Finančni uslužbenci so spadali pod državne uslužbence, za katere je od poletja 1946 veljal skupen predpis.⁵⁵ Na tej podlagi je vlada za vsako področje državne uprave izdala uredbo, za finančno stroko poleti 1947.⁵⁶ V finančno stroko je med drugim uvrstila organiziranje davčne službe, pobiranje državnih dohodkov in davčno službo. Med davčnim osebjem so bili naštetih finančni izvrševalec, ki je imel na skrbi pobiranje trošarine in vseh vrst davščin, predpisana je bila izobrazba dveh razredov srednje

⁵² AS, 109, Dravska finančna direkcija v Ljubljani, fasc. brez oznake, ovoj Normalije 1946, spis št. 3153/2-I-1946.

⁵³ AS, 1116, Ministrstvo za finance LRS, šk. 13. a. e. 530.

⁵⁴ Ur. list FLRJ, št. 101/46, z dne 17. decembra 1946, čl. 6, točki 7) in 8).

⁵⁵ *Zakon o državnih uslužbencih*, Ur. list FLRJ, št. 62/46, z dne 2. avgusta 1946.

⁵⁶ *Temeljna uredba o finančni stroki*, Ur. list FLRJ, št. 68/47, z dne 15. avgusta 1947.

šole; nižji davkar, za katerega se je zahtevala srednja šola in je skrbel za odmero in pobiranje davkov; višji davkar, ki je imel enako nalogo, za oba je bila zahtevana srednja šola. Podobno je bilo določeno za carinsko področje, kjer so bili v rabi nazivi carinski stražnik, nižji carinik, carinik in višji carinik. Tako so bile vzpostavljene pravne podlage za državne uslužbenke finančne stroke in ni bilo več prostora ali potrebe po finančni straži ali finančni milici. To osebje se je lahko vključilo v novo davčno in carinsko službo, če je seveda izpolnjevalo tedanje pogoje, predvsem tako imenovane moralno-politične.

Zakaj so odpravili finančno stražo

O tem, zakaj so ukinili finančno stražo, je mogoče navesti nekaj domnev oziroma okoliščin, ki bi jih bilo treba še znanstveno preveriti. O naši finančni zgodovini je literatura razmeroma skromna, zato naše zgodovinarje čaka še obilo dela.

Med okoliščinami, ki so privedle novo oblast v Jugoslaviji in Sloveniji, da je pometla z dotedanjo finančno stražo, je mogoče navesti vsaj naslednje štiri:

- 1) Nova oblast je izvedla načelo enotnosti oblasti. To je pomenilo, da je odpravljena delitev na zakonodajno, izvršno in pravosodno vejo oblasti. Vse je prišlo pod nadzor edine dovoljene politične sile, to je komunistične stranke. Finančna kontrola je bila v času kraljevine sestavni del finančnega ministrstva, torej izvršne veje oblasti, načelo enotnosti oblasti pa je med drugim zahtevalo, da se tudi ta straža vključi v vsakokratne organe oblasti na vseh ravneh, s tem pa je izgubljala svojo upravičenost. Ljudski odbori so bili zamišljeni kot organi oblasti s pristojnostmi tudi na področju sprejemanja predpisov in skrbi za njihovo izvrševanje.
- 2) Odpravljani so bili državni monopoli in s tem je odpadel eden od razlogov za obstoj oborožene in uniformirane kontrolne sile. V Italiji še danes poznajo monopol na tobak in sol, tam pa deluje tudi finančna straža.⁵⁷
- 3) Država je postajala vse obsežnejši lastnik ne le na področju proizvodnje, pač pa tudi na drugih. Privatna lastnina je bila gospodarsko

⁵⁷ Boris Jež: Obdavčiti tobak, alkohol ali – pamet?, *Nedelo*, 22. februarja 2009, str. 5.

in s tem finančno vse manj pomembna, s tem pa je odpadla potreba po moštvu za finančni nadzor tega sektorja.

- 4) Zdi se mi, da ni mogoče zanemariti povsem ideološke okoliščine, da so novi oblastniki orodje nekdanje državne oblasti šteli kot pogrešljivo, nepotrebno. Predstavniki stare oblasti je bila tudi finančna kontrola.

Ob koncu se mi zdi smotrno navesti tudi izrek Jeana Baptista Colberta, znanega francoskega gospodarskega in finančnega strokovnjaka v času sončnega kralja Ludvika XIV. (1643–1715): »Pobiranje davkov je kot skubljenje gosi: dobiti želite največ perja z najmanj hrupa.«⁵⁸

---

⁵⁸ Mija Repovž: Načeta bančna skrivnost, *Nedelo*, 2. februarja 2009, str. 4.

O DANAŠNJIH POBUDAH ZA FINANČNO POLICIJO

Proti koncu 20. stoletja so se začele pri nas pojavljati prve posamezne ideje o vzpostavitvi finančne policije, pogosteje pa spet ob koncu leta 2007, ko je vlada sprožila tako imenovano vojno s tajkuni. Temu so se pridružili tudi politiki, ki so obljubljali, da bodo ustanovili tako službo, če in ko bodo prišli na oblast.

Socialni demokrati so 31. marca 2008 v Ljubljani organizirali prvo programsko konferenco z naslovom Pregon gospodarskega kriminala. Tam so med drugim predlagali oblikovanje nove, finančne policije.¹ Bolj jasen je bil bivši odgovorni urednik osrednjega slovenskega časnika *Delo*, ki je med drugim zapisal: »*Protitajkunstvo je prav tako smiselno in dolgoročno uspešno le, če se opira na jasno postavljene kriterije in postopke pravne države, ki zadovoljujejo družbene interese in ne osebnih ali političnih interesov neke skupine. Eden od smiselnih ukrepov je vsekakor ustanovitev finančne policije.*«²

Po mnenju novinarke je to vprašanje postalo ena od primernih predvolilnih tem za volitve v Državni zbor Republike Slovenije, napovedane za 21. september 2008. Pri tem so bile zamisli o njej zelo različne. Največkrat so menili, da bi ta policija združila pristojnosti davčne uprave, kriminalistične policije, carinske uprave, agencije za zavarovalni nadzor in agencije za trg vrednostnih papirjev. Še pred njenim delovanjem bi bilo treba opraviti popis premoženja prebivalcev, da bi lahko ugotavljala razmerja med plačanimi davki in premoženjem. Ključno vprašanje, s katerim je novinarka sklenila svoj prispevek, pa je, ali tako policijo sploh potrebujemo.³

Mimo tega vprašanja ni mogel niti koalicijski sporazum za oblikovanje vlade v obdobju 2008–2012, podpisan 6. novembra 2008. Tam je

¹ Barbara Hočevar: Ali bi bila rešitev finančna policija?, *Delo*, 1. aprila 2008, str. 2.

² Janez Markeš: Ko spreminjaš, pomisli na vsebino, *Delo – SP*, 19. julija 2008, str. 12–13.

³ Majda Vukelić: Predvolilne floskule, *Delo*, 13. avgusta 2008, str. 5.

bilo zapisano, da bodo koalicijski partnerji (SD, Zares, DeSUS in LDS) proučili »možnosti za ustanovitev posebne finančne policije oziroma izhajajoč iz potrebe po večji specializaciji, usklajenem in okrepljenem delovanju različnih državnih organov pri preiskavi in preganjanju storilcev kaznivih dejanj proučili možnosti za ustanovitev specializirane enote državnih tožilcev in kriminalistov za preiskavo in pregon teh dejanj.«⁴

Redki so bili strokovni prispevki o tem vprašanju. Med te spada članek o stališčih Evropske unije oziroma njenih teles do zatiranja take vrste nedovoljenih dejavnosti. Ob koncu se je avtorica vprašala, ali je upravičeno stremeti k oblikovanju finančne policije pri nas, ter odgovorila, da ne, saj bi to zahtevalo velika sredstva, kadre bi bilo mogoče prevzeti le od že obstoječih organov, to bi zahtevalo svoj čas in podobno.⁵

Na novinarski konferenci je notranja ministrica 25. februarja 2009 povedala tudi to, da delovna skupina pripravlja ustanovitev nacionalnega preiskovalnega urada (NPU), nekakšnega slovenskega FBI, kot so pisali časnikarji. Deloval naj bi znotraj uprave kriminalistične policije in bil prvenstveno namenjen pregonu gospodarskega kriminala in korupcije.⁶ Prvi dan februarja 2010 je res bilo slovesno odprtje novih prostorov nacionalnega preiskovalnega urada na Dimičevi ulici 16 v Ljubljani, kamor se je preselila celotna Uprava kriminalistične policije.⁷ Novi urad je bil že od zasnove do uresničitve deležen raznih pomislekov in namigovanj. Tako so prvi govorili, da gre za novo SDV (celo UDB) znotraj notranjega resorja, drugi so širili očitke, da je to nadomestek za propadlo zamisel o finančni policiji, tretji so domnevali, da bo policija še bolj izpostavljena političnim pritiskom, in podobno. Res pa je, da je z začetkom delovanja tega urada prenehalo pisanje o finančni policiji.

Ob tem se razpravljavci o (novi) finančni policiji pri nas niso sklicevali na izkušnje nekdanje finančne straže oziroma kontrole pri nas, kvečjemu so omenjali italijansko finančno stražo. Na Madžarskem je še vedno obstajala in delovala carinska in finančna straža kot enotna uniformirana ter oborožena sila v okviru ministrstva za finance, ki je tam ostala kot izročilo iz obdobja dvojne monarhije. V Avstriji je carinska straža prav tako podrejena ministrstvu za finance in smo jo do nedavnega poznali tudi tisti Slovenci, ki smo potovali v to sosednjo državo, saj so nas na

⁴ Koalicijski sporazum o sodelovanju v vladi RS za mandat 2008–2012, točka 13.2, str. 51.

⁵ Darja Bernik: Finančna policija da ali ne?, *Davčno-finančna praksa*, Maribor, št. 1, januar 2009, str. 14–15.

⁶ Klara Škrinjar: Doslej je bilo izdanih 82 odločb, *Delo*, 26. februarja 2009, str. 2.

⁷ Dejan Karba: Katarina Kresal: Dosegli smo nemogoče, *Delo*, 2. februarja 2010, str. 2.

mejnem prehodu praviloma nadzorovali prav uslužbenci te straže, s pristopom Slovenije v schengenski pravni red pa potrebe po teh stražnikih na mejnih prehodih ni bilo več.

Finančna kontrola v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma v Kraljevini Jugoslaviji je bila ena od sestavin finančne uprave, širše gledano finančnega ministrstva. Po delovni plati je bila podrejena organizacijskim enotam te kontrole po terenu ter vodstvom v Ljubljani in Beogradu; po monopolni plati enotam uprave državnih monopolov; deloma pa tudi davčnim enotam (uradom ter upravam). Neposredni davki so bili namreč v pristojnosti davčne uprave, in če je bilo treba, je finančna kontrola morala zagotoviti pomoč pri javnih dražbah zarubljениh predmetov ali živali ter pri dostavi le-teh na določen dražbeni kraj. Pod tedanjo finančno upravo je spadala tudi pokojninska blagajna državnih uslužbencev vseh kategorij, kar je danes v pristojnosti Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. To je za »stare« upokojence veljalo vse do razpada države, za nove pa je to 1. septembra 1937 prešlo na Beograd, ko je bilo enotno urejeno pokojninsko zavarovanje vseh zaposlenih. Finančna kontrola je imela torej široko organizacijsko, kadrovsko in pravno infrastrukturo, kot bi rekli danes. Brez tega ne bi mogla delovati. Tudi tedaj je finančna uprava razpolagala z visoko šolanim kadrom pa tudi s takim, ki je imel končano le šolsko obveznost.

Napačno bi bilo misliti, da so izkušnje z nekdanjo finančno stražo v celoti uporabljive tudi danes ali pa da sploh ne bi bile uporabne. Današnje razmere so zelo drugačne od tistih v habsburški monarhiji ali kraljevini pod dinastijo Karađorđevićev.

Naj se najprej na kratko ustavim pri izkušnjah iz preteklosti, ki danes ne bi bile več uporabne.

- Sem bi spadalo področje nalog, povezanih z državnimi monopoli, ker jih naša država ne pozna več, prav tako jih ni bilo skoraj ves čas zvezne Jugoslavije.
- Takse so urejene s koleki ali z denarnimi pristojbinami in ne pomenijo skoraj nobene težave, zato posebna nadzorna služba za to področje ni potrebna.
- Finančni stražniki so ves čas opravljali tudi naloge varovanja tako imenovanih carinskih potov ob državni meji, kar je pomenilo tudi varovanje meje. Če so razmere zahtevale, pa so morali zastražiti tudi druge poti ob meji, da bi preprečili prihod ali odhod iskanih oseb, kar so šteli med izredne naloge javne varnosti. Tega danes

na meji s tremi našimi sosedomi ne opravljata več niti policija niti carinska služba, pač pa je to ostalo le na meji s Hrvaško, kar je na mejnih prehodih zaupano carinski službi in policiji, zunaj teh prehodov pa zgolj policiji, ki jo sestavljajo zlasti policisti za nadzor državne meje, izšolani drugače od ostalih policistov.

Po moji oceni bi bile uporabljive le nekatere naloge iz delovnega področja nekdanje finančne kontrole.

- To je najprej nadzorovanje trošarin, kolikor jih je predpisanih, kar je sedaj naloga carinskih uslužbencev znotraj države in ob meji. To delajo cariniki v uniformi. Podobno velja za nadzorovanje uporabe pravih pogonskih goriv na prometnih sredstvih.
- Na mejnih prehodih s Hrvaško je carinska služba, po sprejemu naše sosede v Evropsko unijo pa bo tudi to odpadlo. Do tedaj bi to carinsko delo lahko prevzela finančna policija.
- Ostale bi nekatere razmeram prilagojene naloge v zvezi z davki v mestih in na deželi. Tu bi finančna policija morda lahko prevzela naloge, povezane s tako imenovano eksekucijo.

Naša vlada je 19. marca 2009 sprejela zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o carinski službi ter o davčni službi, nato ju je poslala v Državni zbor Republike Slovenije v zakonodajni postopek. Prvi predlog je med drugim vseboval določila, da bi vse nedavčne dajatve odslej pobirala carinska služba, drugi pa, da bi ta služba prevzela tudi izterjavo, izvršbo pri nedavčnih terjatvah. Carinska služba naj bi prevzela tudi pobiranje okoljskih dajatev, nadzor in njihovo izterjavo.⁸ Ta opravila bi lahko prevzela morebitna finančna policija.

Poleg visoko usposobljenih in izobraženih strokovnjakov s področja odkrivanja finančnih kaznivih dejanj in prekrškov, bi morala taka policija najbrž razpolagati tudi z osebjem za izvršilno in nadzorno službo, ki bi zagotavljalo tudi neposredno pomoč drugim finančnim strokovnjakom pri opravljanju njihove nadzorne službe. Tako osebe bi morale biti uniformirane in oborožene ter razpolagati s potrebnimi pooblastili za izvajanje določenih represivnih posegov ter postopkov, od osebne do hišne preiskave in zasega predmetov. Kljub visoki tehnični opremljenosti brez

⁸ Silva Čeh: Cariniki bodo pobirali okoljske dajatve, *Delo*, 20. marca 2009, str. 3.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o carinski službi, Ur. list RS, št. 40/09, z dne 29. maja 2009.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o davčni službi, Ur. list RS, št. 40/09, z dne 29. maja 2009.

takih izvršnih uslužbencev ne bi šlo. Za toliko bi se potemtakem povečal uslužbenski aparat, s katerim razpolaga današnja finančna, davčna uprava v naši državi. Če pa bi te naloge prevzela policija, ne bi bilo funkcionalno. Zaradi tega se mi zdi, da je treba o novi finančni straži oziroma policiji govoriti zelo preudarno, saj bi bili stroški zanjo visoki.

Ob tem se velja spomniti, da je v času, ko je bil Janez Zemljarič predsednik slovenskega izvršnega sveta, nastala zamisel o uniformiranju izvršilnih uslužbencev davčne uprave v Sloveniji. Usklajevalec teh zamisli je bil Zdenko Mali, ki je bil dotlej predsednik izvršnega sveta skupščine občine Ljubljana Center. Izdelan je bil tudi osnutek njihove uradne uniforme in oborožitve. Oboroženi naj bi bili s pištolo. Ko je Zemljarič leta 1984 odšel za podpredsednika Zveznega izvršnega sveta v Beograd, je ta zamisel odmrta. Očitno spet za najmanj dve desetletji.⁹

---

⁹ O tem mi je 31. marca 2010 pripovedoval Drago Kupnik, ki je bil v tistih letih komandir postaje milice Ljubljana Center in se je osebno poznal z Malijem, slednji pa se je nanj obračal po pomoč glede uniforme in oborožitve davčnih uslužbencev.

SEZNAM OKRAJŠAV

- a. e. – arhivska enota
- AS – Arhiv Republike Slovenije
- čl. – člen
- DB – Dravska banovina
- DFJ – Demokratična federativna Jugoslavija
- DVLKV – Deželni vladni list za Krajsko vojvodino
- DVS – Deželna vlada za Slovenijo
- DZ – Državni zakonik za kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru
- DZVK – Deželni zakonik za vojvodino Krajsko
- fasc. – fascikel
- g. – geslo
- INOO – izvršilni narodnoosvobodilni odbor
- KBUDB – Kraljevska banska uprava Dravske banovine
- KJ – Kraljevina Jugoslavija
- KNOJ – Korpus narodne obrambe Jugoslavije
- KSHS – Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev
- LMO – ljubljanska in mariborska oblast
- NVS – Narodna vlada Slovenije
- NVSHS – Narodna vlada Slovencev, Hrvatov in Srbov v Ljubljani
- ONZ – organi za notranje zadeve
- PUS – Pokrajinska uprava za Slovenijo
- Sl. – službeni
- SN – Službene novine
- SNOS – Slovenski narodnoosvobodilni svet
- SP – Sobotna priloga
- Str. – stran
- SVL – Službeni vojni list
- šk. – škatla
- št. – številka
- Ur. – uradni
- ZRC SAZU – Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti
in umetnosti
- ZULVK – Zakonik in ukazni list za vojvodstvo Krajsko (Krajsko)

SPREMEMBE IMEN KRAJEV, OMENJENIH V KNJIGI

Bistrica – Ilirska Bistrica
 Devica Marija v Polju – Polje pri Ljubljani
 Dolnja Lendava – Lendava
 Gornja Lendava – Grad
 Guštanj – Ravne na Koroškem
 Homec – Holmec
 Kaplja – Kapla
 Konjice – Slovenske Konjice
 Kuzdobljanja – Kuzma
 Loka – Škofja Loka
 Marenberg (tudi Marenberk) – Radlje ob Dravi
 Rače – Rače
 Radgona – Gornja Radgona
 Rajhenburg – Brestanica
 Sladka Gora – Sladki vrh
 Slemen – Zgornji Slemen
 Sv. Ana nad Tržičem – Podljubelj
 Sv. Andraž v Halozah – Zgornji Leskovec
 Sv. Andraž v Slovenskih goricah – Vitomarci
 Sv. Anton v Slovenskih goricah – Cerkvenjak
 Sv. Barbara v Halozah – Cirkulane
 Sv. Barbara v Slovenskih goricah – Zgornja Korena
 Sv. Benedikt v Slovenskih goricah – Benedikt
 Sv. Danijel (tudi Št. Danijel) – Šentanel
 Sv. Ilj v Slovenskih goricah (tudi Špilje, Št. Ilj) – Šentilj
 Sv. Jakob v Slovenskih goricah – Spodnji Jakobski Dol
 Sv. Jurij ob Južni železnici (tudi Št. Jur) – Šentjur
 Sv. Jurij ob Pesnici – Jurovski Vrh
 Sv. Jurij ob Ščavnici – Videm ob Ščavnici – Sv. Jurij ob Ščavnici
 Sv. Jurij v Slovenskih goricah – Jurovski Dol

Sv. Katarina – Lom pod Storžičem
Sv. Križ nad Mariborom – Gaj
Sv. Križ pri Litiji – Gabrovka
Sv. Križ nad Jesenicami – Planina pod Golico
Sv. Kunigunda – Zgornja Kungota
Sv. Lovrenc v Slovenskih goricah – Juršinci
Sv. Miklavž v Slovenskih goricah – Miklavž pri Ormožu
Sv. Peter pod Svetimi gorami – Bistrica ob Sotli
Sv. Tomaž v Slovenskih goricah – Tomaž pri Ormožu
Sv. Trojica v Slovenskih goricah – Zgornje Gradišče
Št. Janž na Dravskem polju – Starše
Št. Jernej – Šentjernej
Št. Vid nad Ljubljano – Šentvid
Toplice – Dolenjske Toplice
Zatičina – Stična

VIRI IN LITERATURA

Arhivski viri

AS – Arhiv Republike Slovenije

AS 60 – Predsedstvo Narodne vlade SHS v Ljubljani, Deželne vlade za Slovenijo in Pokrajinske uprave za Slovenijo

AS 61 – Poverjenišтво/oddelek za notranje zadeve NV SHS, DVS in PUS

AS 68 – Upravni oddelek Kraljevske banske uprave Dravske banovine

AS 94 – Oddelek/odsek za narodno obrambo

AS 109 – Dravska finančna direkcija v Ljubljani

Tiskani viri

Adresar mesta Ljubljane in okolice, Ljubljana: ADANA, 1928.

Administrativna i finansijska podela Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Beograd: 1929, brez navedbe izdajatelja.

Buđet državnih rashoda i prihoda Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca za 1920./21. godinu, Ministarstvo finansija, Generalna direkcija Državnog računovodstva, Sarajevo: Zemaljska štamparija 1920.

Carinski zakon z dne 23. 1. 1899 (uveljavljen dne 23. 2. 1899) z izpremembami in dopolnitvami z dne 25. 2. 1904 (uveljavljen dne 9. 5. 1904), Ljubljana: Delniška tiskarna, brez letnice.

Carinska služba, glasilo ministrstva za finance, Beograd 1933.

Dienstes-Instruction und Wirkungskreis für die Finanz-Länderbehörden (Finanz-Landes-und Finanzdirectionen), Wien 1874, Aus der kaiserlich-königlichen Hof-und Staatsdruckerei.

Državni uradni list, ki je ves čas kraljevine SHS oziroma Jugoslavije izhajal v Beogradu, pod imenom Službene novine.

Finanzwachvorschrift, Verordnungsblatt für die Dienstbereich des österreichischen Finanzministeriums, Wien, marec 1907.

Finansijska služba, glasilo ministrstva za finance, Beograd 1924–1929.

Finansijski zbornik, glasilo ministrstva za finance, Beograd 1930–1939.

- Dr. Laza Kostić, Adam Maksimović: Zbornik finansiskih zakona od 1919 do 1939/40 godine, Novi Sad: Štamparija Dunavske banovine, brez letnice izida.
- Lenard, Frido: Poljudna navodila za izračunanje tekočin v nepolnih sodih in valjih, Šentvid nad Ljubljano: samozaložba, 1930, Žepna knjižica, I. zvezek.
- Slovenski uradni list, ki je ves čas kraljevine SHS oziroma Jugoslavije izhajal v Ljubljani.
- Slovenski biografski leksikon, 7. zvezek, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1949.
- Splošni pregled Dravske banovine, Ljubljana: Kraljevska banska uprava Dravske banovine, 1939.
- Uradni list dežele Kranjske, ki je od leta 1850 do 1918 pod različnimi imeni izhajal v Ljubljani.
- Verfassung-und Dienstvorschrift für die k. k. Finanzwache vom Jahre 1843. Gesetze und Verordnungen im Justizfache vom Jahre 1842, für die deutschen Staaten der österreichischen Monarchie, Wien 1853, knjiga za obdobje od 1. 1. 1842 do 2. 12. 1848, št. 696, str. 105–117.
- Verordnungsblatt für den Dienstbereich des österreichischen Finanzministeriums für die im Reihsrate vertretenen Königreiche und Länder, Dunaj 1854–1918.
- Vodnik po fondih in zbirkah Arhiva Republike Slovenije, I. knjiga, Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1999.
- Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, 1. zvezek, Ljubljana: Društvo Pravniki, 1889.
- Zgodovina organov za notranje zadeve v SR Sloveniji, 1946, II/3-a Ljubljana: RSNZ SRS, november 1970, tipkopolis.

Časniki in strokovna glasila

Autonomist

Davčno-finančna praksa

Delo

Dobro jutro

Finansijska kontrola

Ilustrirani Slovenec

Jugoslavija

Jutro

Mag

Naš glas

*Nedelo**Orjuna**Policija**Slovenec**Slovenski gospodar**Slovenski narod**Žandarmeriski vesnik***Enciklopedije in leksikoni**

Dušan Alimpić: Policiski rečnik, 3. knjiga, Beograd: Gece Kon, 1927.

Enciklopedija Slovenije, 1. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga 1987; 2. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga 1988; 3. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga 1989; 5. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga 1991; 6. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1992; 7. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993; 9. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995; 10. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996; 11. zvezek, Ljubljana, 1997, 13. zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga 1999.

Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka, 1. knjiga, Zagreb: Bibliografski zavod, 1928.

Priročni leksikon, Ljubljana: Slovenski knjižni zavod, 1955.

Slovenska kronika XX. stoletja, 1900.1941, Ljubljana: Nova revija, 1995.

Vojna enciklopedija, druga izdaja, 4. knjiga, Beograd: Uredništvo Vojne enciklopedije, 1972; 7. knjiga, Beograd: Uredništvo Vojne enciklopedije, 1974.

Literatura

Bogdanović, Branko: Dva veka policije u Srbiji, druga dopolnjena izdaja, Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije, 2002.

Compass: Finanzielles Jahrbuch 1936, Wien: Compassverlag 1936.

Čelik, Pavle: Orožništvo na Kranjskem 1850–1918, Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2005.

Čelik, Pavle: Slovenski orožniki 1918–1941, Ljubljana: Borec 2001.

Čelik, Pavle: Slovenski stražniki 1918–1941, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002.

Foderaro, Salvatore: La milizia volontaria e le sue specialità ordinamento giuridico, Padova: Cedam, Casa editrice dott. Antonio Milani, 1939 – XVII.

Granda, Stane: Predgovor ali zakaj so policaji kifeljci, v: Pavle Čelik: Slovenski stražniki 1918–1941, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002.

Kranjec, Marko: Davki in proračun, Ljubljana: Fakulteta za upravo, 2003.

Kresal, France: Zgodovina socialne in gospodarske politike v Sloveniji od liberalizma do druge svetovne vojne, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1998.

- Mal, Josip: Zgodovina slovenskega naroda, Celje: Mohorjeva družba, 1993.
- Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945, Ljubljana: Vojaški zgodovinski inštitut JLA in Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, 1978, tretja izdaja.
- Nečak, Dušan: Avstrijska legija II., Maribor: Založba Obzorja, 1995.
- Nose, Aleš: Domobranci zdravo – Bog daj, Ljubljana: Modrijan, 2008.
- Otorepec, Božo: Srednjeveški pečati in grbi mest in trgov na Slovenskem, Ljubljana: Slovenska matica: ZRC SAZU, 1988.
- Petek, Marija in Petek, Mihael: 100 let organiziranega gasilstva v Trziču: kronika, Trzič: Požarna skupnost občine Trzič, 1983.
- Pulko, Radovan: Ruska emigracija na Slovenskem 1921–1941, Logatec: Vojni muzej, 2004.
- Ribnikar, Peter: Upor v Stični 3. junija 1753, Arhivi, št. 1, 2002, str. 47–56.
- Slovenska novejša zgodovina 1 in 2, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.
- Sulzberger, C. L.: Druga svetovna vojna, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970.
- Švajncer, J. Janez: Vojna in vojaška zgodovina Slovencev, Ljubljana: Prešernova družba, 1992.
- Zgodovina organov za notranje zadeve v SR Sloveniji, Ljubljana: januar 1971.
- Zgodovina Slovencev, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1979.
- Žontar, Jože: Struktura uprave in sodstva na Slovenskem od srede 18. stoletja do leta 1848, Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1998.

IMENSKO KAZALO

A

Ačimović, Milan 564
 Ahčan, Alojzij 82
 Akaro, Aleksandar 291
 Alegro, Albin 489
 Alimpić, Dušan 13
 Amon, Mihael 33, 46, 180, 259,
 319, 321, 325, 326
 Andrašič, Alojzij 515
 Ankon, Adolf 82
 Apravš, Mihael 63
 Arko, Franc 44, 75, 319, 321
 Armelini, Alojzij 33, 46, 259, 319, 601
 Arnejc, Janko 227
 Attems, Heinrich 45
 Auersperg, Karel 633
 Avguštin, Anton 337
 Avian, Ferdinand 22
 Avramović, Mihailo 63
 Aymonio, A. 626

B

Bač, Viktor 368, 495
 Bajič, Fran 49, 235, 580
 Bajt, Viktor 24
 Bakšič, Mihajilo 348
 Baltič, Vilko 224
 Banič, Ivan 40, 46, 85, 87, 88, 319
 Ban, Viktor 62
 Bassin, Roger 235
 Bebler, Aleš 632
 Begančević, Sava 474

Bekš, Jože 59
 Benigar, Avguštin 366
 Benigar, Jožef 366
 Berginc, Andrej 54
 Berzin, Anton 66
 Biga, Branko 489
 Binder, Josip 177
 Bitenc, Karol 474
 Bizilj, Frančišek 517
 Bizjak, Ivan 86, 232
 Bizjak, Leopold 177
 Bizjak, Mihael 333, 334
 Bizjak, Miloš 612
 Blair 193, 196
 Bobnar, Ivan 88, 273, 633, 634
 Bocak, Karel 193
 Bodlaj, Rudolf 459
 Bogačov, A., Sergij 289
 Bohar, Matija 485
 Bonač, Fran 234
 Borec, Jakob 570
 Born, Friedrich 193, 574
 Bortone, Giacomo 628
 Božanić, Danilo 324, 325
 Brajdih, Ivan 400
 Brate, Leopold 410
 Bratuša, Brigita 367
 Bratuš, Frančiška 367
 Brejc, Franc 368
 Brejc, Janko 28, 31
 Brence, Ljudevit 317, 327, 487
 Brezovar, Rado 644

- Brinšek, Alojzij 329, 455
 Brišar, Franc 334, 335
 Brus, Franc 40, 41
 Brzin, Franc 498
 Budja, Alojzij 559
 Budkovič, Ivan 325
 Burger, Franc 46, 52, 180, 259, 319,
 381, 594
 Buziç, Herman 348
- C**
- Cajnko, Ernest 33, 46, 47, 48, 259
 Cankar, Ivan 24
 Cankar, Pavel 570, 571
 Cerar, Martin 622
 Cetinski, Mihael 496
 Cigula, Alojzij 312, 313, 314
 Cizelj, Adolf 525, 526
 Cmuk, Pavla 496, 497
 Cokan, Jakob 232, 621
 Colbert, Jean Baptist 647
 Conradi, Leopold 368
 Cvjetičanin, Petar 491, 494
 Čadež, Anton 529
 Čeh, Ivan 488
 Česnik, Zvonko 596
 Čop, Viktor 82
 Črepinko, Alojzij 332, 401, 423, 561
 Čretnik, Ivan 46, 53, 75, 259, 319,
 321, 327
 Črnetič, Ignac 498
 Čuričić, Vojin 245
- D**
- Debelak, Josip 24
 Debevc, Janez 539
 Debevc, Maks 579
 Dečman, Melhijor 177
 Demšar, Jakob 76
 Demšar, Vinko 510
 Diklić, Dragomir 545
 Dimitrijević, Dragoje 570
- Ditz, Ivan 420, 511
 Djordjević, Milivoj 410
 Djukanović, Nikola 488
 Dobaja, Fran 39, 401
 Dobrila, Marij 580
 Dobrovoljc, Ivan 410
 Dolenc, Alojzij 88
 Dolinar, Pavle 520
 Dorčić, Fran 317
 Dreu, Bogomir 366
 Dreu, Ivan 56, 366
 Druškovič, Franjo 644
 Držaj, Peter 172, 256, 257, 329,
 336, 381, 401, 540, 544, 545,
 582, 583, 594, 600, 610, 613
- E**
- Erjavec, Franc 62
 Erjavec, Josip 172, 319, 401
 Ermenc, Alojzij 596
 Eržen, Anton 573
 Eškemazi, Mika 208
- F**
- Fabjan, Anton 401
 Felicijan, Zmago 273
 Fendre, Ivan 576
 Ferdinand, I. 14
 Ferenčak, Mihael 331, 401
 Ferlič, Anton 525
 Fijavž, Ana 447
 Fijavž, Franc 447
 Fischer, Miroslav 29, 30, 33, 35, 259,
 320
 Flinčec, Stjepan 489
 Florjančič, Ivan 326
 Franc, Jožef, I. 16
 Führer, Viljem 197
- G**
- Gabersček, Josip 82
 Gabersčik, Franjo 366, 401, 420,
 421, 423, 475, 482

Gaberščik, Milan 366
 Gabrič, Rafael 451
 Gajšek, Marija 447
 Galzinja, Vladimir 532
 Ganselmayer, Robert 197
 Gašparič, Anton 410, 558
 Gašperič, Ludvik 493
 Gašperšič, Franc 177
 Geč, Ivan 483
 Geiger, Angela 450
 Geniš, Vladimir 637
 Glamučak, Jovo 489
 Globočnik, Klara 448
 Gnidovec, Fran 393, 410
 Golob, Fran 33, 39, 46, 172, 181,
 182, 252, 289, 319, 320, 370,
 395, 398, 401, 404, 407, 420,
 421, 437, 575, 576, 620
 Golob, Martin 423, 573
 Golob, Valentin 77
 Gomboc, Alojz 485
 Gomerčič, Franjo 401
 Goranić 582
 Goričan, Franjo 589
 Gorišek, Franjo 368
 Goscher, Johann 29
 Gostinčar, Josip 579
 Götz, Bertram 22
 Govedič, Vinko 177
 Govekar, Fran 597
 Granda, Stane 5
 Grehov, Valentin 454
 Gros, Florijan 454
 Gspan, Alfonz 276
 Gvardjančič, Ivan 588, 594, 595

H

Habjan, Fran 33, 46, 180, 232, 252,
 267, 312, 319, 321, 377
 Hace, Matija 336
 Hasel, Anton 46, 259, 578, 579
 Herenčič, Ivan 556

Herovec, Štefan 515
 Hitler, Adolf 559
 Hladnik, Jernej 280, 282
 Hočevar, Ivan 88, 276
 Hočevar, Josipina 302
 Hočevar, Štefan 410
 Horvat, Andrej 594
 Hostnik, Josip 331
 Hribar, Ivan 584
 Hrovat, Franc 366
 Hrovat, Veronika 366
 Hude, Jurij 36
 Hvala, Ivan 452

I

Ikovec, Franc 313
 Irgolič, Fran 67
 Irgolič, Matija 488
 Ivančič, Anton 315, 593

J

Jančar, Franc 331
 Janković, Ljubomir 610
 Janković, Velizar 201, 238
 Jeglič, Anton Bonaventura 227
 Jelačin, Ivan 547
 Jelenc, Anton 523
 Jelovčan, Rajko 492
 Jereb, Franc 495
 Jerše, Ivan 273
 Jerovec, Pavel 235
 Jordan, Ivan 622
 Jovanović, Trifun 341
 Jug, Anton 457
 Jug, Jože 525
 Jurič, Alojzija 490
 Justin, Janez 494
 Juvanc, Leopold 67
 Južina, Ivan 391, 392

K

Kabanov, I., Grigorij 290

- Kadunec, Valentin 316
 Kaiser, Jakob 323, 401, 482, 571
 Kalan, Ivanka 527
 Kalasić, Lovro 321
 Kandare, Emil 493
 Karađorđević, Aleksandar 26, 81,
 201, 218, 221, 224, 225, 226,
 244, 245, 306, 391, 546, 565,
 566, 601
 Karađorđević, Andrej 244
 Karađorđević, Marija 225, 244, 443
 Karađorđević, Pavle 225
 Karađorđević, Petar 244
 Karađorđević, Petar, I. 224, 226, 227
 Kavčič, Adolf 276
 Kebe, Janez 538
 Keržan, Jernej 86
 Kišić, Mato 269
 Klasinc, Štefan 484
 Klemenc, Albin 632
 Kliment, Alojzij 22, 27, 28, 36, 45
 Klinc, Jakob 465
 Klobučar, Marijan 593, 608, 610,
 620
 Kobe, Slavko 580, 581
 Kobler, Pavle 174
 Kocjan, Franc 319, 321
 Koder, Franc 300
 Kolleritsch, Franc 448
 Komar, Ludvik 73
 Komotar, Mira 450
 Konečny, Josip 604
 Konjević, Marko 613
 Konrad, Valentin 483
 Kopitar, Ivan 368
 Koren, Franc 410
 Korošec, Anton 334, 429
 Kosem, Josip 72, 252
 Kosi, Josip 177
 Kos, Karel 321
 Kostanjevec, Maks 22, 23, 186, 232,
 235, 579, 581
 Kostanjevec, Vinko 272
 Kostl, Ivan 33, 46, 50, 51, 180, 259,
 319, 321, 327, 381, 401
 Kostl, Janko 50
 Kostl, Ljudmila 50
 Kostl, Pavle 50
 Kostl, Stanko 50
 Košar, Franc 457
 Košir, Jakob 57, 367
 Košir, Karol 404
 Košir, Miroslav 367
 Kotar, Leopold 622
 Kotzbek, Franc 65
 Kotzbek, Justina 65
 Kovačević, Živorad 488
 Kovačič, Anton 458
 Kovač, Martin 33, 43, 46, 259,
 269, 274, 276, 315, 319, 321,
 327, 377, 467, 579, 582, 601,
 610
 Kovinčić, Milan 334
 Kozamernik, Anton 564, 565
 Kozar, Josip 526
 Koželj, Karol 42
 Kralj, Martin 538
 Kramar, Alojzij 443, 444
 Kramar, Martin 177
 Kranjc, Jakob, oče 555
 Kranjc, Jakob, sin 555
 Kranjc, Karel 410
 Kranjc, Marica 555
 Kranjc, Marko 532
 Kranjc, Vinko 420, 421, 422, 423
 Kravčenko, V. Grigorij 290
 Krebs, Barbara 266
 Krek, Anton 456
 Kremenšek, Janko 584
 Krhin, Josip 52, 401
 Krieger, Edvart 523
 Kropotkin, Peter 600
 Krulc, Josipina 337
 Kružić, Viktor 366

Kržišnik, Anton 493
 Kržišnik, Miha 76
 Kuhar, Franjo 330
 Kukar, Franc 44, 401
 Kukovec, Vekoslav 19, 583
 Kumanudi, Kosta 116, 202
 Kunc, Franc 232, 334, 335, 483

L

Lach, Ivan 88
 Lah, Josip, pripravnik 177, 452
 Lah, Josip, šofer 392
 Lajnsič, Srečko 224
 Lakaš, Aleksandar 321
 Lakner, Avgust 300
 Langinović, Paja 492
 Langof, Adolf 22
 Laninšek, Franc 62
 Latković, Petar 494
 Lavtižar 599
 Lavtižar, Josip 528, 545
 Lazarevič, Boško 494
 Leban, Štefan 40
 Lederer, Matevž 454, 455
 Lenard, Frido 596
 Lepoša, Julija 489
 Ličina, Andrej 401
 Lilleg, Maks 49
 Lindtner, Robert 255
 Logar, Marija 487
 Lončar, Ivan 36
 Lovšin, Davorin 623
 Lubski, S., Štefan 290
 Ludvik, XIV 647
 Lukančič, Franc 458
 Lužar, Josip 75, 319, 321
 Lužovec, Franc 536, 538

M

Maček, Josip 65
 Maček, Vladko 429
 Mahnič, Josip 366

Mahnič, Jožef 366
 Majcen, Mirko 30
 Majhenič, Ivan 368
 Makar, Milan 539
 Mak, Ivanka 575
 Maleg, Aleksander 29
 Maležič, Marij 368
 Mali, Zdenko 652
 Mally, Alfonz 532
 Malovič, Ivan 459
 Malovrh, Jernej 410
 Mandelj, Josip 174
 Mannlicher, Ferdinand 427
 Marek, Ivan 511
 Marič, Krunja 447
 Marič, Vukosav 447
 Marković, Bogdan 202
 Masič, Stanko 493
 Matko, Franc 448
 Matl, Ivan 75
 Meden, Franc 539
 Medvešček, Karel 410
 Mejač, Vinko 260
 Melina, Ludvik 488
 Meljnikov, A. Jefim 289
 Mencinger, Ivan 88
 Mencin, Josip 273, 367
 Mencin, Jožef 367
 Menhart, Fran 33, 46, 259
 Meršol, Šimen 33, 44, 46, 259, 312
 Mervar, Franc 67
 Meše, Anton 623
 Mešek, Ivan 540
 Meško, Ivan 358
 Meško, Lenart 570
 Metelkin, P. Ivan 290
 Mijič, Alojzij 272, 273
 Mikan, Karol 621
 Miklavc, Franciška 492
 Miklavžin, Ivan 56
 Mikuletič, Bernard 511
 Milenković, Dimitrije 610

Milojković, Petar 229
 Mioković, Petar 321
 Mirović, Miloje 539
 Močnik, Ernest 317, 327
 Mohorič, Ivan 544
 Mosetizh, Josip 377, 382, 422, 493,
 626
 Možina, Leopold 289
 Muc, Anton 35, 46, 172, 186, 259,
 319, 370, 395, 401, 411, 511,
 545, 564, 571, 587
 Muc, Avrelija 35
 Muc, Bojana 35
 Mulaček, Rajko 493
 Müller, Karl 336
 Murko, Jožef 497
 Mussolini, Benito 332, 408
 Muškotel, Anton 401

N

Nadil, Avgust 76
 Nagy, Stefan 62
 Namer, Ivan 454
 Neri, Guido 407
 Ninčič, Momčilo 201
 Novotny, Karel 276, 317

O

Ogrin, Ignacij 410
 Omahen, Vid 571
 Onnis, Anacleto 628
 Opelka, Franc 64
 Oreb, Petar 556
 Orehek, Ignac 489
 Ornik, Rudolf 571
 Osterc, Ludvik 57
 Ostojjić, Milan 245
 Ošina, Josip 29
 Ovin, Anton 404, 640
 Ovin, Branko 641
 Ozimič, Dinko 594
 Ožegović, Miloš 569

P

Padjen, Nikola 519
 Pagon, Alfonz 613
 Pahler, Georg 573
 Papež, Ivan 328, 401
 Papež, Mihael 259
 Pašič, Nikola 490
 Paternoster, Milan 245
 Pavičić, Adam 610
 Pavlič, Uršula 444
 Pavlič, Franjo 245
 Pavlina, Andrej 484
 Pavlinec, Franc 24
 Pavlovič, Matija 321, 401
 Pažon, Ivan 401
 Pečavar, Frančišek 495
 Pele, Josip 273
 Pelicon, Franc 622
 Perhac, Nace 276
 Perić, Ninko 202, 211
 Perme, Martin 410
 Perne, Jože 533
 Perović, Dragoslav 326
 Perović, Radoslav 401
 Perpar, Vinko 270
 Peruzzi, Ciril 177
 Pessiack, Viktor 22
 Pešič, Milan 172, 341
 Petelin, Miroslav 631
 Petkovšek, Franc 273
 Petrovčič, Anton 22
 Petrović, Nikola 245
 Pezdirc, Josip 256, 390
 Pfeifer, Jurij 33, 46, 312
 Pickert, Franc 197
 Pintar, Barbara 529
 Pintar, Julijana 507
 Pirkmaier, Miroslav 240, 467, 540,
 543, 544
 Piskernik, Franc 366
 Piskernik, Ivan 366
 Piščanec, Just 280, 282

- Pivko, Ljudevit 614
 Podgoršek, Jakob 335
 Podreka, Drago 235, 236
 Podreka, Srečko Feliks 458
 Pogačar, Albin 222
 Pogačnik, Vladimir 410
 Pogorevc, Josip 33, 46, 259, 319,
 321, 467
 Poličnik, Ignac 313
 Polič, Zoran 645
 Poljanec, Antonija 54
 Poljanec, Franc 55
 Poljanec, Viktor 55
 Polutnik, Anton 489
 Poročnik, Ivan 496
 Pothurski 349
 Potočnik, Martin 46, 320, 321, 371,
 374
 Povalej, Franjo 404
 Povalej, Josip 47, 192, 223, 224,
 226, 377, 386
 Primec, Rudolf 445
 Primožič, Alojzij 454
 Prodnik, Ivan 313
 Protić, Stojan 201
 Pucelj, Franc 444
 Puc, Matija 321, 323
 Pungartnik, Franc 444
 Pust, Franc 267, 326
 Pušenjak, Jožef 489
- R**
- Radanović, Djuro 336
 Radmilov, Miroslav 341
 Radojčić, Božidar 323
 Radulović, Predrag 495
 Rak, Ivan 66
 Ramšek, Alojzij 489
 Rant, Alojzij 235
 Rant, Feliks 393
 Rape, Stane 539
 Rapoša, Jožef 573
- Ravnik, Alojz 368
 Rehberger, Franjo 401
 Reich, Avgust 23, 232, 276, 579,
 580
 Reisner, Jožef 243, 583
 Rejc, Andrej 79, 332
 Remškar, Franc 488
 Repič, Viktor 636
 Repolusk, Franjo 401
 Resman, Janko 594
 Resnik, Franc 576
 Resnik, Ivan 573, 574
 Resnik, Janez 491
 Resnik, Janko 457
 Rihar, Josip 498
 Rihtarič, Matija 40, 85, 320, 321
 Rink, Ferdinand 88
 Rink, Neža 491
 Rink, Silvester 491, 492
 Ristić, Radomir 72
 Ristović, Radoš 454
 Ritoper, Viljem 485
 Robar, Matevž 329, 330
 Robnik, Hinko 312, 313
 Roker, Marija 367
 Roker, Simon 367, 575, 576
 Rožanc, Marija 332, 333
 Rupnik, Ivan, dr. 22, 23, 38, 229,
 235, 246, 247, 276, 377, 580
 Rupnik, Ivan, zvaničnik 410
 Rupnik, Leon 440, 630
 Rus, Jurij 447
- S**
- Samsa, Anton 367
 Samsa, Ljudmila 367
 Satler, Josip 420
 Satler, Pavle 368
 Savić, Milivoj 534
 Savnik, Angel 230, 580
 Schoschner, Franz 29
 Schubitz, Edvard 197

- Sedlar, Avgust 370, 377
 Sgerm, Rihard 315
 Simončič, Bogomila 367
 Simončič, Rudolf 270, 367
 Sitar, Mihael 265
 Sitar, Neža 265, 266
 Sitar, Peter 521
 Skerget, Matija 527
 Sketelj, Ivan 326
 Skubic, Jakob 33, 44, 46, 49, 57,
 180, 579, 580, 581, 582, 594,
 601
 Sluga, Karol, 222
 Smiljanić, Krsta 218
 Smodej, Anton 64
 Smrečnik, Anton 488
 Snoj, Josip 575
 Sobočan, Bara 488
 Sokolovič, Ivan 448
 Soller, Franc 315
 Sotlar, Ivan 273
 Souvan, Hubert 22, 276
 Spaho, Mehmed 202, 320
 Spasojević, Spasoje 321
 Spindler, Martin 221, 232
 Stanič, Franc 367
 Stanič, Srečko 367
 Stanič, Stanislav 270, 633, 637,
 638
 Stare, Leon 391
 Starešinič, Ana 629
 Stary, Josip 222
 Stebe, Peter 313
 Stebe, Sebastijan 313
 Stefanović, Ljubomir 72
 Stegenšek, Fran 320
 Stegenšek, Fran 245
 Steska, Henrik 38, 327
 Stibilj, Stanislav 574, 575
 Stieglitz, Friderik 24
 Stojadinović, Milan 66, 202, 320,
 429, 600
 Stojanović, Dragoljub 570
 Stojanović, Kosta 90, 202
 Stojiljković, Todor 610, 614, 619
 Straschill, Josifina 29, 30
 Strmecki, Maks 177
 Strnad, Rudolf 276
 Subotić, Dušan 379
 Subotić, Nikola 202
 Sušec, Štefan 326
 Suhodolčan, Leopold 515
 Sulč, Josip 610
 Sušec, Štefan 252, 254, 269, 317,
 320, 324, 325, 326, 327, 328,
 331, 382, 392, 596
 Szahary, Ladislav 374
- Š**
 Šavnik, Karel 28, 31, 32, 59, 182,
 201, 218, 220, 229, 233, 242,
 245, 246, 247, 532
 Šavnik, Zofija 246
 Šega, Matija 539
 Šelinger, Juraj 458
 Šetina, Franjo 392
 Šiler, Katarina 450
 Šircelj, Josip 22
 Šket, Andrej 561
 Škofljanec, Martin 410
 Škuljević, Djordje 488
 Šlehan, Karol 175
 Šmalc, Ivanka 520
 Šobajić, Milivoje 610, 613, 614,
 619
 Šparovec, Gregor 302
 Štefan, Ivan 368
 Štempihar, Jurij 327
 Štörger, Stanislav 336
 Štrukelj, Franc 301
 Štrukelj, Ivan 301
 Štrukelj, Josip 301
 Štrumbl, Alojzij 456
 Štula, Stevan 489

Šturm, Marija 76
 Šumandl, Janez 335
 Šuput, Štefan 329, 330
 Šurec, Franc 489, 491
 Šuštar, Janko 455
 Šušter, Janez 593
 Šušteršič, Ivan 28
 Šutej, Juraj 617
 Šverljuga, Stanko 614

T

Tavčar, Ivan 218
 Tavčar, Martin 393
 Teofilović, Proka 334
 Ternek, Ivan 447
 Timotijević, Miodrag 495
 Tinauer, Martin 367
 Tinauer, Rudolf 367
 Tomažič, Ivan 272, 273
 Tomc, Ignac 444
 Torbina, Martin 367
 Torbina, Stanko 367
 Torkar, Ivan 321, 401
 Torkar, Janko 232
 Toš, Franjo 401, 422, 423, 482
 Trajković, Dušan 341
 Trošt, Janko 74, 276
 Tupatilov, A. Ivan 289
 Turkalj, Milan 488
 Turk, Ivan 451, 452
 Turnšek, Viktor 493
 Turšič, Leopold 448

U

Udir, Maks 330
 Uranič, Rudolf 423
 Urbančič, Karel 59
 Urbančič, Mihael 496
 Urek, Ivan 545, 546
 Uršič, Franc 82
 Uršič, Rado 483
 Uzunović, Nikola 202

V

Vah, Franc 525
 Valjavec, Ljudevit 317, 377, 387,
 545, 575, 587
 Vauda, Adolf 401
 Vavpetič, Lado 520
 Vehovec, Feliks 395, 401, 422,
 627, 632
 Velikanje, Ferdo 539
 Veljković, Vojislav 201
 Verbančič, Marko 33, 46, 259
 Verbič, Ivan 88
 Verbič, Ivo 280
 Verbič, Josip 276
 Verbost, Franc 315
 Verderber, Pavel 490
 Vertovec, Anton 383
 Vesel, Alojzij 423
 Veselič, Boris 527
 Vezijak, Josip 491
 Vidaković, Dragiša 341, 593, 616
 Vidaković, Dušan 420
 Videnič, Franc 423
 Vidmar, Franc 272
 Vidmar, Slavka 459
 Vigato, Ivo 619
 Vihar, Ivan 368, 422
 Viljem, Wolf 197
 Vindištvan, Milan 444
 Virant, Ludvik 519
 Vladetić, Dušan 257, 320, 321
 Vodopija, Franc 628, 629
 Vodopija, Marko 628
 Vodopivec, Franc 480
 Vodopivec, Srečko 60
 Vogelnik, Franjo 571
 Voh, Martin 33
 Volavšek, Josip 401
 Volčič, Ivan 422, 493
 Volkov, V. Mihail 290
 Vovk, Martin 570
 Vovk, Tone 544

- Vrangel, Nikolajevič, Peter 287, 586
 Vrtačnik, Alojzij 334, 335
 Vrtačnik, Ivan 326
 Vrtef, Ladislav 276
 Vrtovec, Leopold 538
 Vuić, Pavao 190, 249, 252, 320, 377, 618
 Vujnović, Vladimir 491
 Vukadinović, Strahinja 610
 Vukmanović, Branko 328, 444
- W**
- Weble, Andrej 33, 45, 46, 54, 259, 320, 581
 Wenzel, Ana 197
 Wolf, Viljem 197
- Z**
- Zabukovec, Leopold 594, 595, 620
 Zainko, Herman 29
 Zavašnik, Ivan 605
 Zaveršnik, Franjo 301
 Zelenik, Franc 276
 Zemljak, Anton 457
 Zemljarič, Janez 652
 Zemljarič, Franc 497
 Zevnik, Ivan 177
 Zorko, Josip 300
 Zorko, Stanko 300
 Zorko, Vladimir 300
 Zorn, Anton 40, 46, 180, 259
- Ž**
- Žbogar, Anton 268
 Žerjav, Gregor 585
 Žičkar, Franc 497
 Žnidarič, Jože 491
 Žnidaršič, Franc 491
 Žumer, Ivan 527

KAZALO

Predgovor	5
Uvod	7
POGLED V AVSTRIJSKO IZROČILO	14
Finančna straža na Kranjskem leta 1869	14
Leto 1907: nova pravila finančne straže	16
Finančni stražniki na Kranjskem leta 1912	17
IZ PREVRATNE DOBE	19
Spremembe v upravni ureditvi v Sloveniji	19
Končno je nastalo finančno deželno ravateljstvo v Ljubljani	21
Zadnji ravnatelj finančnega ravateljstva za Kranjsko	27
Prevetritev na Ptuju	29
Srbsko izročilo	30
Marca 1919 je bilo 424 uradnikov finančne uprave	31
Kdo je bil med šestnajstimi starešinami finančne straže	32
Mnogo dela v zvezi z delitvijo premoženja bivše države	35
Da bi tuje firme in posamezniki plačevali davke pri nas	37
Razne prošnje uslužbencev finančne straže	38
Postopek sprejemanja novih stražnikov	41
Tudi prošnje za višje nazive	43
Slaba ocena za komisarja	45
Vodje preglednih okrajev finančne straže septembra 1920	45
SKROMNE GMOTNE RAZMERE MOŠTVA	47
Predstojnik se je zavzel za podrejenega	47
Strah pred javnimi shodi	48
Višji komisar je dolgoval 671 kron	49
»Revež le zelo težko shaja«	50
Razne prošnje uslužbencev finančne straže	52
Veljavnost starih predpisov	54

Ali je prišlo do napake?	56
Ustanovitev nabavne zadruga v Ljubljani	57
Konkurenca med ponudniki ugodnejših nabav	59
Tudi upokojeni finančni stražniki so moledovali	63
Neresnična anonimka	66
»Socialno čuteči« porotniki	66
Nagrada bi prišla prav	67
ČAS ZAMENJAVE KRON ZA DINARJE	68
Žigisanje, kolkovanje in končno zamenjava kronskih bankovcev	68
Govorice o nezanesljivih finančnih stražnikih	74
Pozabljenost ni bila opravičilo	76
Enote finančne straže pri nas spomladi in sredi leta 1919	77
Zakaj tako visoki potni stroški	80
Slovenski urad zoper tihotapstvo 1919–1921	81
Vabilo za prestop k obmejni četi	81
Aprila 1920 je bilo pri nas 794 finančnih stražnikov	83
O DELOVANJU FINANČNE STRAŽE NA KOROŠKEM	85
Neplačani potni in selitveni stroški	85
Temeljit izračun potnih stroškov od Gorice do Velikovca	87
Sporna pomoč orožnikom na Koroškem	88
Zamisel o določanju razmejivne črte	89
VLADNA UREDBA: FINANČNA STRAŽA POSTANE KONTROLA	90
Organiziranost finančne kontrole	90
Naloge in dolžnosti	91
Pooblastila	92
Delitev po nazivih	95
Različna povračila	98
Nekaj ugodnosti	100
Disciplinski pregreški	102
Disciplinski postopek	103
Določbe o uresničevanju uredbe	105
Devet sprememb in dopolnitev te uredbe	107
MINISTROV PRAVILNIK	116
Notranji odnosi	116
Zunanja in notranja služba	118
Poslovanje oddelka	119
Uradovanje okrajne uprave finančne kontrole	122

Kaj je spadalo pod finančni nadzor	123
Oblastni inšpektorat finančne kontrole	124
Podrobneje o pooblastilih	125
Sprejem v službo	129
Pripraviška šola, tečaji in izpiti	131
O napredovanju in premestitvah	135
Osebnih prejemki	137
Stanovski sklad za nagrade in štipendije	139
Ocenjevanje in uslužbenški list	141
Uniforma	143
Red v vojašnicah (oddelkih)	147
Podrobneje o disciplinskem postopku	152
Iz prehodnih določb	153
Seznam sedeminpetdesetih obrazcev k pravilniku	156
Šest sprememb in dopolnitev tega pravilnika	158
Ugotovitve nadzora v Sloveniji	171
Današnji pogled na ta pravilnik	172
FINANČNA STRAŽA PRED IN PO PREIMENOVANJU	174
Tečaj o gojenju tobaka	174
Petnajst kilometrov širok obmejni pas	175
Pri finančni straži je bilo enajst vojnih invalidov	177
Navodilo za usklajeno varovanje meje	178
Kolikšna je bila pokojnina	180
Neuspešna prošnja za premestitev	181
Vozne ugodnosti	182
Kdo naj napreduje med uradnike finančne kontrole	184
Opozorilo komisarju, naj v uradne spise ne vpleta politike	185
Razpored finančne kontrole 10. junija 1922	187
Leto 1922: predvidenih 1231 obmejnih finančnih stražnikov	189
Strah pred stavko 5. maja 1922	190
O »vojašnicah« finančne straže	192
Opozorila pred tujino in odpuščenimi uslužbenci	196
PRVO DESETLETJE MINISTRSTVA ZA FINANCE	200
Začetna organiziranost tega ministrstva	200
Iz vsebine prvega letnika <i>Finansijske službe</i>	202
Zakup prostorov za stražnike	205
Razpoznavni znak za pripadnost oddelku	206
Preskrbovanje z uniformo	207

Opremljanje s pripomočki za službo	210
Spremembe organiziranosti ministrstva poleti 1926	211
Leto 1926: v Sloveniji je bilo devetnajst odstotkov zvaničnikov te kontrole	212
Stroški za finančno upravo v celotni državi in Sloveniji	213
DELEGACIJA FINANČNEGA MINISTRSTVA V LJUBLJANI	216
Predlog za spremembo imena delegacije	216
Stari življenjski minimum 1.600 kron naj ostane	220
V finančni straži ni bilo udeležencev oktobrske revolucije	221
Opis obeh okrajnih finančnih ravateljstev	223
Vabila k mašam ob državnih praznikih	224
Nejasnosti v zvezi s cerkvenimi slovesnostmi	225
Ukinitev dodatka za avstrijska odlikovanja	228
Časopisna kritika vodstva ljubljanske delegacije	229
Prostovoljci za službovanje v Beogradu	229
Zavrjeni predlog za pisne pohvale	230
Ukinjeno nadzorništvo deželne užitnine	232
Iz statistike o pobranih dajatvah	233
Organiziranost delegacije ministrstva financ v Ljubljani leta 1923	234
V Kastavu je bilo 147 finančnih stražnikov	236
Za finančno upravo v Sloveniji 306 izvodov <i>Finansijske službe</i>	237
Službena stanovanja le sedemtrideset služiteljev	238
Poenoteno dopisovanje	239
Sredi leta 1926: devetnajst davčnih okrajev in šestinštirideset davčnih uradov	240
Drugi razlogi za odsotnost iz službe	243
Nov vodja ljubljanske delegacije	245
OBLASTNI INŠPEKTORAT FINANČNE KONTROLE V LJUBLJANI	248
Ustanovitev oblastnega inšpektorata finančne kontrole v Ljubljani	248
Razpored enot finančne kontrole 20. oktobra 1922	249
Zakaj tolikšno povečanje števila finančnih stražnikov	251
Prvi tečaj za starešine oddelkov	252
Skromni prostori oddelka v Radečah	255
Kdo bo dobil naturalno stanovanje	256
Plačilo za dnevničarje	258
Kje so zaprisežne listine?	258
Prestop med davčne izterjevalce	259
<i>Slovenec</i> kritizira finančno kontrolo	260
Visoki stroški premestitev 1087 financarjev	263
Leto 1924: 158 oddelkov finančne kontrole	264

Pravna pomoč med finančno upravo	265
Požar v poslopju na Bregu št. 6 v Ljubljani	267
Nov učitelj na tečaju za starešine oddelkov	269
Prošnje za priznanje delovne dobe	270
Upanje na nove prostore	271
Pomoč računovodstvu ljubljanske delegacije	272
Ukinitve in ponovna vzpostavitev oddelka na Bledu leta 1928	274
Finančna oblastva v Ljubljani sredi leta 1928	276
FINANČNI STRAŽNIKI V VLOGI CARINIKOV	278
Ljubljanski predlogi o carinski upravi	278
V Ljubljani so bili le trije carinski uradniki	279
Predlagane štiri vrste carinskih uradov	280
Temnejša carinska uniforma	282
Kje so finančni stražniki leta 1927 opravljali carinske naloge	284
Pogled na leto 1931	285
RUSKI BEGUNCI PRI FINANČNI KONTROLI	287
Troje možnosti	287
Nič več tujcev v finančni kontroli	288
Objave v uradnem listu	289
Med financarji en ruski vojni invalid	290
Nepopolne prošnje	291
Koliko dopusta jim je pripadalo	292
REŠITEV SO BILE DRAGINJSKE DOKLADE	294
Primerjava življenjskih stroškov leta 1914 in 1920	294
Ureditev draginjskih doklad	295
Kritična izjava javnih nameščencev	298
Mnogo nejasnosti s temi dokladi	299
Kdaj uvrstiti sedeže štirih okrajev v II. draginjski razred	302
Ali je Prekmurje nekaj posebnega?	304
Kam je spadal trg Jesenice	305
Stalne težnje po razvrstitvi v boljši draginjski razred	306
Prav nasprotne težnje gostilničarjev	308
Znesek pokojnin je bil približno enak draginjskim dokladam	309
FINANČNI STRAŽNIKI PRED DISCIPLINSKIM SODIŠČEM	311
Službena pragmatika iz leta 1914	311
Z odpovedjo službe ušel disciplinski obravnavi	312
O nedisciplini prekmurskih finančnih stražnikov	314

Slovenska prizadevanja za lastno upravno sodišče	316
Dvajset članov disciplinskega sodišča pri upravnem sodišču v Celju	318
Zavrnjena uvedba disciplinskega postopka	323
Komisar v Ložu, »ponosen domoljub«	324
Upokojitev, ne disciplinski postopek	325
Kaznovan pripravnik za komisarja	326
Disciplinski tožilec je vložil pritožbo	328
Nepričakovano obnašanje na oddelku Jesenice	329
Upokojeni podpreglednik naj bi krnil ugled finančne kontrole	331
Ali je financar sramotil Mussolinija?	331
»Nevaren« Korošček predvolilni letak	333
Disciplinska premestitev brez povračil	334
Razveljavljeni pisni ukor	335
Kazen 30 dinarjev	336
DRUGO DESETLETJE MINISTRSTVA ZA FINANCE	338
Nova organiziranost finančne uprave v državi	338
Šest sprememb zakona o organizaciji finančne uprave	341
Pravilnik o ureditvi finančnega ministrstva	343
Tri vrste operativnih enot	344
Tudi osrednja šola za zvaničnike finančne kontrole	347
Uredba o notranjih odnosih v finančni kontroli	349
Devet sprememb te uredbe	351
Uradniki so hoteli v svojih pisarnah imeti pomoč zvaničnikov	354
Kdaj in kje so stražili blagajne ter poslopja	356
Črna ocena discipline	359
Letni stroški na enega financarja leta 1920,1937 in 1938	359
Nepričakovan poseg v človekoljubne ustanove	361
Iz <i>Finansijskega zbornika</i> za leto 1939	362
Ustanovitev banovine Hrvaške	365
Štipendije, podpore in nagrade	366
Državna odlikovanja	368
Zakaj omejevanje porok	371
DRAVSKA FINANČNA DIREKCIJA V LJUBLJANI	373
Priloge na ukinjanje vrste finančnih oblastev v Sloveniji	373
Kaj je prinesla nova uredba	375
Nova organiziranost delov finančne uprave v Sloveniji	379
Vpisovanje delnic Privilegirane agrarne banke, d. d.	380
Državljske izkaznice	382

Kako hraniti ključne in izločati arhivsko gradivo finančne kontrole	383
Iz predloga proračuna ljubljanske direkcije za leto 1931/1932	385
Finančni direktor dr. Josip Povalej	386
Naloge zaradi spreminjanja števila občin	388
Pritožba zaradi nereda na Krekovem trgu v Ljubljani	389
Službeni avtomobili finančne direkcije v Ljubljani	390
DRUGO DESETLETJE FINANČNE KONTROLE PRI NAS	394
Spremenjen položaj vodstva finančne kontrole v Sloveniji	394
Zakupnina prostorov finančne kontrole leta 1929	398
Novi nazivi sedemindvajsetih uradnikov finančne kontrole konec leta 1929	400
Spreminjanje sedežev enot	402
O letnem poročilu finančne kontrole	405
Izredni ukrepi ob meji zaradi tržaškega procesa	407
Pomoč pri vzdrževanju javne varnosti v letu 1931	408
Nagrade štirinajstim slovenskim finančarjem za uspešno delo v letu 1931	410
Napotki finančni kontroli pred občinskimi volitvami leta 1933	410
Moštvo finančne kontrole spomladi leta 1934	411
Negotovanja zaradi legitimiranja državljanov	412
Spremembe pri nadzorovanju državne meje	413
Obširno zbiranje novih podatkov	415
Ponovni prevzem stražarnice na Tratah pri Rovtah	416
Kje so delali naši stražniki leta 1936, 1937 in 1938	418
Izpitni za preglednike leta 1936 in 1937	420
Učitelji v pripravniški šoli	423
Obrambne priprave	424
Osnovno orožje: puška in bajonet	425
Kako voliti decembra 1938	428
Finančna kontrola v Sloveniji sredi leta 1939	430
Nihanje predvidenega števila mož	433
Spremembe enot finančne kontrole	435
Službena pot enega od vodij finančarjev pri nas	437
Proti tihotapljenju vojaških konj v Italijo	439
Na predvečer svetovnega spopada	440
PRITOŽBE NAD FINANČNIMI STRAŽNIKI	443
Pritožba zoper starešino oddelka v Lukovici	443
Davčni upravitelj je kritiziral finančna stražnika	445
Tožbe zaradi dolgov	447
Tudi združenja so se pritoževala	449

SMRTNA KOSA V VEČ OBLIKAH	451
Nesreča pripravnika na Ratitovcu	451
Smrt pripravnika zaradi podhladitve	452
Nevarni italijanski mejni stražarji	453
Umor na vrhu Golice	454
Tihotapci so radi segli po orožju	456
Tudi samomori	458
NADZOROVANJE PLAČEVANJA TAKS	460
Leta 1920 je bilo določenih 332 tarifnih postavk	461
Različna tolmačenja o taksah na vozove v Šmarju pri Jelšah	464
Ali bi morale biti vstopnice žigosane?	466
Poseg v kavarne in kinematografe	468
Prisega gostincev v komisiji za določitev točilne takse	469
Takse na vozila in radijsko glasbo	472
Vojaki niso smeli več brezplačno na športne prireditve	473
Taksa za predporočna potrdila in oklice	474
Taksa za božično prireditev v Kranju	476
ZA SPOŠTOVANJE PREDPISOV O DRŽAVNIH MONOPOLIH	477
Uveljavitev srbskih zakonov	477
Višje dohodarstveno sodišče v Ljubljani	478
Dejanski dohodki od monopolov	480
Sklad za zatiranje monopolnih kršitev	481
Dolg mariborski jetnišnici	483
V pol leta so stražniki na tihotapce izstrelili osem nabojev iz pištol	484
Izkaznice za vžigalnike	485
Ni dobila obmejne karte	486
Tudi orožniki so odkrivali nežigosane vžigalnike	487
Okupacija ga je rešila pred plačilom kazni	491
Vojška suknja, rešiteljica pred zaporom	493
Kje so nabavljali naše izvozne cigarete?	495
Obmejni vojak je prijel tihotapca	496
Med zalotitelji so bili tudi policijski stražniki	497
Zapor je prestal med okupacijo	498
NEPRILJUBLJENE TROŠARINE	500
Uveljavitev srbskih predpisov	500
Žganjekuha v Sloveniji leta 1920	502
Strelji na finančne stražnike in orožnike	503
Stalne spremembe in dopolnitve te vrste	505

Izguba točilne pravice	507
Državna trošarina na vino in žganje	507
Zasebna shranišča za vino in žganje	509
Kje prestajati zaporno kazen za trošarinske prestopke	511
Celo župani so bili med tihotapci alkoholnih pijač	512
Nagrade za pobiranje občinske trošarine v letu 1933/1934	514
Banovinske davščine leta 1933	517
Tudi občinski dohodarstveni pazniki	519
Glavni oddelek finančne kontrole je nezakonito kaznoval	521
Nasprotovanje odpiranju novih gostiln	522
Ovadba iz osebne zamere?	524
Nezadovoljstvo z občinskimi trošarinami	525
Tudi vojska je morala plačati državno trošarino na alkoholne pijače	527
Potrdilo o nekaznovanosti	528
Plačilo cerkvene bere je bilo obvezno	529
TEŽAVE Z NEPOSREDNIMI DAVKI	531
Razna nezadovoljstva davkoplačevalcev	531
Dohodki treh vrst proračunov	534
Težava z neslovenskim obrazcem	536
Nepri ljubljene eksekucije	538
Okrožnica o orožniški asistenci	541
Potni listi za zarubljeno živino	542
Blejski župan »je pretiraval«	543
Ali narodni poslanec čuva k davčni nepokorščini?	545
Javni protest ljubljanskih davkoplačevalcev	546
Opozorila na taktno ravnanje	548
Iz zadnjih ukrepov na finančnem področju	549
FINANČNA STRAŽA PRI OBVEŠČEVALNIH IN VARNOSTNIH NALOGAH	552
Finančna straža ni imela namenskega denarja za to dejavnost	552
Preprečevanje komunistične dejavnosti	553
Kako zatirati ustaško nasilje	556
Poročanje o poskusu prevrata v Avstriji	558
Obvestila o preletih tujih letal	560
Zapleti ob meji z Avstrijo	561
Nevarnosti za kraljevo družino	563
Umor kralja Aleksandra	565
Ali je orožje v enotah vzdolž meje na varnem?	566
Graničarji predlagajo izsek gozdov	567

NEPRIMERNI ODNOSI MED STRAŽARJI NAŠE MEJE	569
Pritožbe častnikov obmejne čete	569
Ali graničarji ovirajo iznos tobaka v tujino	572
»Sumljivi« starešina oddelka v Libeličah	572
Kot otroško »špecanje« v Podljubelju	574
Beograd je sumil v vrh slovenske finančne kontrole	575
Okrožnica ljubljanske direkcije	576
DEJAVNO SLOVENSKO DRUŠTVO V	578
Društvo je bilo proti odpustitvi starešine	578
Preplah zaradi društvene spomenice	579
Pobudnik povezovanja na ravni države	581
O pravilih slovenskega društva iz leta 1921	583
Kritično do obmejne čete	585
Društvene spomenice in resolucije	587
Solidarnost ob različnih dogodkih	589
Sindikalno okrevališče v Goričah pri Gočniku	590
Predsedniki slovenskega društva	594
Slovenski avtorji strokovnih priročnikov	595
<i>Naš glas</i> o finančni straži v Sloveniji	596
Omejevanje stanovskih pravic	601
Popusti pri nekaterih firmah	603
JUGOSLOVANSKO STANOVSKO GLASILO	604
Pogled na <i>Finansijsko kontrolo</i>	604
Oglasi so pocenili stroške izdajanja glasila	606
Priloga glasila	608
Iz delovanja zveze	609
Finančna kontrola je imela svoj praznik	611
Proti partizanstvu	611
Preveč kritično »sindikalno« glasilo	612
Pogoste primerjave z orožniki in stražniki	615
Delitev (stanovske) organizacije	618
O letnem poročilu združenja	620
Pomen društvenih knjižnic	621
Opisi službenih uspehov	622
Tudi pesniške duše	623
POT DO UKINITVE FINANČNE STRAŽE	625
O finančni direkciji v Ljubljani 1941–1945	626
Italijanska kazen: 20 let ječe	628

Iz vojnih dni	629
Delovna obveznost za devetindvajset financarjev	631
Pod novo oblastjo spet finančna straža	632
Ukrepi nove oblasti do nekdanjih financarjev	634
Seznam 278 bivših finančnih stražnikov	636
Programiranje dela za finančno stražo	637
Odmera pokojnine skozi gosto sito	640
Razporeditev finančne straže februarja 1946	641
Finančna narodna milica	643
Zakaj so odpravili finančno stražo	646
O DANAŠNJIH POBUDAH ZA FINANČNO POLICIJO	648
Seznam okrajšav	653
Spremembe imen krajev, omenjenih v knjigi	654
Viri in literatura	656
Imensko kazalo	660

Finančna straža, dandanes bi jo postavili K policijo, je med obema svetovnima vojn spadala v pristojnost finančnega ministra podrejene finančne direkcije v Ljubljani in oborožena, z nekaj prvinami vojaške teh mož pri nas je potekalo v slovenske v srbohrvaščini. Opravljali so naloge, p državnih prihodkov – od tako imenovanih posrednih dajatev, od užitnine (današnje trošarine) do predmetov državnega monopola. Poleg tega so tisti ob državni meji opravljali vlogo čuvajev te meje, saj so nadzorovali tihotapstvo čez to črto in občasno opravljali povsem policijske naloge dodatnega zavarovanja državne meje.

Avtor je imel na voljo bogato arhivsko gradivo ter sindikalno časopisje. To mu je omogočilo, da je dal pomemben poudarek socialni plati finančnih stražnikov, kar daje knjigi posebno privlačnost in vrednost.

Pavle Celik je doma iz vasi Volča pri Poljanah nad Škofjo Loko. Po končani gimnaziji v Škofji Loki se je zaposlil v notranjem resorju. Služboval je kot miličnik in nato kot starešina. Službeno pot je po 30 letih sklenil kot poveljnik slovenske milice. Napisal je enajst samostojnih knjig, vse s področja varnostnih sil, s soavtorjema pa še knjigo o navodilih organov za notranje zadeve za delo na področju varstva ustavne ureditve.

19433 A

351.746.3(497.4)1918/1948*

020170152

COBISS ©

1186 978-961-241-668-3

33,20 €

9 789612 416683